50-

1827

MAKHZAN I MASIHI

OR

CHRISTIAN TREASURY.

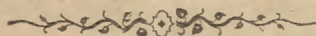

JILD I.

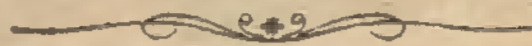

ALLAHABAD:

PRINTED AT THE ALLAHABAD MISSION PRESS.

1869.

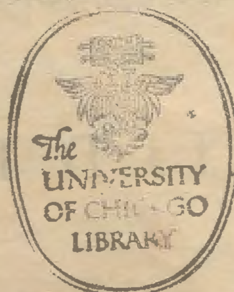
The
LIBRARY

Fihrist.

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAḶON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, JULY 1868. [No. 1.

KITÁBON KÍ NAZAR I SÁNÍ KÁ TAZKIRA.

JANG I MUQADDAS.

Tasníf i John Bunyan Sáhib.—Mutarajjim Bábú Yúnas Singh.

Pádrí John Bunyan Sáhib Inglistán ke álímarátib muqaddason men mashhúr hai, aur us kí umda kitábon ke sabab se us ká nám sáre Masíhíon men zinda hai. Masíh kí sifaton par aur Khudá ke Pák Kalám kí najátbakhshnewálí talímon par gawáhí dene ke sabab se wuh bárah baras tak qaid rahe, aur qaid-kháne men ek kitáb tasníf kí, jis men ímándáron ke kull ahwál ká bayán hai, yane, tauba karne aur ímán láne ke waqt se firdaus aur Khudá ke huzúr men pahunchne ke waqt tak. Aur is ká bayán misál ke taur par is tarah se hai, ki ek musáfir Shahr i Halákat se bach ke safar men bahut mushkilen tai karke ákhir ko Masíh kí madad se Shahr i Muqaddas men pahunchá. Yih umda kitáb har mulk aur har darje ke Masíhíon ke nazdík niháyat dilchasp o dil-pasand hai, aur har umr ke log larakpan se leke burhápe tak, us se bahut fáida uṭháte hain. Is kitáb ká tarjuma tís chális zabánon men ho chuká hogá. Aur zabán i Urdú men is ke pahle hisse ká tarjuma Bábú Ján Harí ne kiyá, aur wuh chhap bhí gayá. Aur suná játá hai ki Pádrí Sayre Sáhib ne is ke dúsre hisse ká tarjuma taiyár kiyá hai, lekin ab hí tak chhápá nahín

gayá. Aur thoṛe roz húe ki is ká tarjuma zabán i Hindí meṉ Banáras meṉ chhápá gayá. Aur Sáhib i mausúf kí ek kitáb aur bhí mashhúr hai, jis meṉ misál ke taur par yih bayán hai, ki agarchi Shaitán insán kí rúh par gálib húá, lekin Masíh ne us se jang karke insán ko us ke qabze se rihái dí, aur Shaitán kí bádsháhat ko nest kar ḍálá. Is dil-pazír kitáb ká tarjuma Bábú Yúnas Singh Sáhib ne zabán i Urdú meṉ kiyá hai, aur yih tarjuma Ilahábád ke Mishan Press meṉ bahut achchhe taur se chhápá gayá. Yih tarjuma, agarchi achchhá hai, lekin aisá mạlúm hotá hai, ki bạz bạz maqámoṉ meṉ ḳhúb gaur nahíṉ kiyá gayá, is sabab se kahíṉ kahíṉ mazmún ḳhúb sáf záhir nahíṉ hotá. Lekin ummed hai ki dúsrí chhapáí meṉ durust ho jáegá. Chúnki yih kitáb Masíhíoṉ ke liye bahut mufíd hai, liházá munásib hai, ki Urdú-dáṉ Masíhí use apne pás rakheṉ, aur gaur o taámmul ke sáth use paṛhá kareṉ, aur us kí madad se díndárí meṉ taraqqí kareṉ.

Is kitáb meṉ bahut ụmda taswíreṉ haiṉ, aur ek, bataur namúne ke, yaháṉ darj kí játí hai.

Is kí qímat ek Rupiya hai, aur Ilahábád Mishan Press se dastyáb ho saktí hai.

TARJUMA I MAZÁMÍR.

Pádrí Yúsuf Owen Sáhib ne Ịbrí zabán se zabán i Urdú aur Hindí meṉ kiyá, aur Ilahábád Mishan Press meṉ 1868 meṉ matbụ́ húá. Qímat 8 áná.

Lafz i Zabúr hamáre pák ḳhiyáloṉ ko ubhártí aur dil ke andeshoṉ par tásír kartí hai. Wuh har mulk ke díndároṉ aur Ḳhudá ke múminoṉ ke liye ek dilchasp dars ṭhahrí hai. Hazároṉ baras se ahl i Isráel unheṉ paṛhte aur un par gaur o taámmul karte rahe aur unheṉ niháyat ạzíz aur pasandída ṭhahráte chale áe haiṉ. Un ke bár bár aur mutafarriq tarjume húá kiye; tau bhí yih bát sach hai, ki un kí sárí ḳhúbí jaisí ki cháhiye, záhir nahíṉ húí hai. Biláshakk yih nayá tarjuma Janáb Pádrí Owen Sáhib ká sab se bihtar aur Ịbrání muháware ke mutábiq ṭhík tarjuma hai, aur is sabab se Sáhib i mausúf bahut qábil i tạríf haiṉ. Unhoṉ ne Zabúr ko Urdú aur Hindí doṉoṉ zabánoṉ meṉ tarjuma kiyá hai; aur jab yih samjhá játá ki yih kitáb Wiláyat kí nahíṉ balki Eshiá kí tasníf hai, to ahl i Hind ko yih tarjuma ek niạmat jánkar ḳhush honá cháhiye. Ham samajhte haiṉ, ki bamuqábil agle tarjume ke, Janáb Pádrí Owen Sáhib ká bahut ihsánmand honá cháhiye, ki unhoṉ ne Zabúr kí ịbárat ko salís kar diyá hai. Yih to bahut hí ụmda bát hai, kyúnki agle tarjume ká muháwara aisá mushkil thá ki jab Girje meṉ yih ịbádat kí kitáb paṛhí játí thí, to das sunnewáloṉ meṉ se koí ek samajh saktá thá. Angrezí tarjume meṉ to aisí salís ịbárat hai, ki paṛhnewáloṉ ko ek kaifíyat hásil hotí aur dil par bhí tásír kartí hai, so ham cháhte haiṉ ki Urdú aur Hindí tarjume bhí aise hí hoṉ. Hamárí is se yih garaz hai, ki Zabúr ke har paṛhnewále ko is ká matlab zihn nashín ho jáwe. Is liye yih pur zarúr hai, kyúnki jab tak ịbárat Zabúr kí salís na hogí tab tak yih kisí ke dil par samajh meṉ na áwegí. Yih bát sirf Zabúr hí par munhasir nahíṉ hai, balki tamám Baibal kí nisbat samjhá cháhiye. Hameṉ mạlúm hai, ki is bát ká hásil karná bahut mushkil hai, aur sháyad áyanda bhí bahut dinoṉ tak ham is kí ummed nahíṉ rakh sakte. Ham jánte haiṉ, ki Angrezí tarjuma bhí pahle nákámil thá, aur bahut ạrse meṉ hál ke salís muháware meṉ láyá gayá. Ham apne matlab ke záhir karne ke liye, misál ke taur par chand lafzoṉ ká istịmál pesh karte haiṉ, jaisá ki *shigáloṉ*, *kulliyatan*, *tarannum*, *masnúạt*, wagaira. Yih to bahut achchhe aur munásib alfáz

hain, lekin jab wuh kalísyá kí jamáat men parhe jáenge to sirf ádhe log samajh sakenge.

Zabúr ajíb kitáb hai, aur yih to sach much aisíhí hai, kyúnki wuh fáida bakhshne aur khush karne men eksán páí gaí hai: wuh to samajh ko kholtí, khiyálon ko bahlátí, aur mahabbat ko barhátí hai. Is kitáb kí ek khúbí yih hai, ki ek áyat tamám din ke sochne ke liye káfí hai, aur wuh jo din ke akhír waqt men apne taín us ke maní aur matlab se wáqif samajhtá hai, jántá, ki us ká waqt ráegán nahín húá. Dúsrí barí khúbí yih hai, ki yih Zabúr sáre logon aur har zamáne, aur zindagí kí har hálat aur kaifíyat ke qábil aur muwáfiq hai. San 1857 Íswí ke aiyám i balwa men Khudá ke Kalám ká koí hissa aisá dil men nahín paithá aur apní Iláhí asliyat kí tásír ko záhir nahín kiyá, jaisá Zabúr ne. Yih bahut se musíbatzadon aur marnewále díndáron ko khushí aur tasallí, roshní aur táqat, árám aur itmínán dene kí báis húí hai. Zabúr ká pahlá lafz Mubárak aur pichhlá Halilúyáh, yane, hamd-Alláh kí hai, pas "Har sánslenewálí shai Yáh kí hamd karo."

GULDASTA I TIFLÁN YÁ BÁL-BODH PUSHP MÁLIKÁ.

Hál men ek risála niháyat dil-chasp, tasníf kiyá húá Pádrí Wálsh Sáhib kí Mem Sáhiba ká Urdú o Deva-nágrí men tabá húá hai. Nám is ká Urdú men "Guldasta-i-Tiflán" aur Deva-nágrí men "Bál-Bodh Pushp Máliká" rakhá gayá hai. Yih nám ba-dánist hamárí bahut hí bá-maní, aur is kitáb ke niháyat munásib i hál hai. Mazmún ek hai, magar muháwara i zabán ke durstí ke liye ibárat men farq hai. Ibárat bahut salís hai, aur aisí sáf ki sab log, aur *khásskar* chhote larke, jin ke liye yih tasníf húí hai, ba-khúbí samajh saken. Fiqre bahut chhote chhote, aur bá-tartíb hain, aur un se matlab sahíh sahíh zihn nashín ho játá hai. Mazmún is ká bahut dil-chasp o mufíd hai. Is men achchhe achchhe larke o larkiyon, aur Europe ke mulk o shahr, aur un ke báshindon ká zikr hai. Is ke parhne men dil bahaltá hai, kyúnki is se naí naí báten malúm hotí hain, aur yih qáida i ámm hai, ki naí báton ke sunne aur daryáft karne kí khwáhish sab ko aur khusús larkon ko bahut hotí hai.

Is risále men ziyádatar do báton ká bayán hai:—I. Achchhe logon ke adab o akhláq ká.—II. Jugráfiya ká. Yih donon báten ádmí ke liye bahut hí fáidamand hain. Adab o akhláq kí durustí se ádmí har jagah maqbúl hotá hai, aur us kí qadr roz ba roz barhtí játí hai. Jugráfiye se sab mulkon ká hál bakhúbí malúm ho játá hai: aur záhir hai, ki is ke malúm hone se ádmí ko bahut fáida hotá hai.

PYÁR KÍ ÁZMÁISH.

Ek roz ek chhotí larkí, aur us ke báp ke darmiyán Khudá ke pyár ká charchá hotá thá. Larkí bolí, Bábá-ján, main Khudá ko pyár kartí hún. Bap ne jawáb diyá, Betí sháyad yih khálí khiyál kí bát ho. Larkí ne phir kahá Nahín, sach hai, main to zarúr Khudá ko pyár kartí hún. Báp bolá, khair, ek bát suno, bachcha. Agar tum mujh se kaho, Main tum ko bahut pyár kartí hún, phir tum jáke merí hukm-udúlí karo; kyá aise hál men main tumhárá kahná sach mánún? Larkí ne jawáb diyá, Nahín. Báp ne kahá, Pas merí lárlí, jab main yih dekhtá ki jo kuchh Khudá ne mana kiyá hai, tum roz roz kiyá kartí ho, to main kis tarah se jánún ki tum us ko pyár kartí ho? Tum to jántí ho, ki Baibal men likhá hai, ki "Agar tum mujhe pyár karte ho, to mere hukmon par amal karo."

Makhzan i Masíhí

JULY 1868.

ISHTIHÁR I TAMHÍDÍ.

Yih Makhzan hasb i hidáyat Farrukhábád Mishan ke baqímat chhápá játá hai; táki qímat is kí chhápne ke kharch ke liye muktafí ho. Asl garaz is kí yih hai, ki chand umda kitábon ko, jin ke chhápne kí aur koí súrat na thí, aur jis men kharch i kasír partá, rawáj howe. Hál kí jild men Tarjuma ek kitáb marúf ba "Qurbat i Iláhí" yá "Taqdís i Múminín" Musannifa i Dr. Darling Sáhib ká chhápá játá hai. Yih kitáb niháyat maqúl istimál ke láiq hai; khusús un ke liye jinhon ne marifat kí ráh men qadam rakhá hai; aur is ká maqsad sirf isí qadr hai, ki un men apne buzurg o jalíl Khudáwand ke muqarrib hone kí ragbat o ádat paidá kare. Yih kitáb salís hai, aur is kí garaz shuhrat kí nahín, balki fáide kí hai. Ham apne Hindustání Ísáí bháíon se is ke parhne kí dil se sifárish karte hain; aur agar is kitáb aur aisí hí aur kitábon ke rawáj dene men ham kámyáb hon to hamárí mihnat ká samara bakhúbí hásil ho jáegá. Iráda hai, ki bad is ke Flavel Sáhib kí "Chashma i Zindagí," aur sháyad Dr. Hodge kí "Taríq i Zindagí" ká taba sání kiyá jáwe. "Chashma i Zindagí" kí bakhúbí nazar i sání kí jáegí; aur istiláhát Angrezí tarjuma i sábiq durust kiye jáenge. Hamárí tamanná yih hai, ki Hindustání Ísáíon ke darmiyán achchhí kitábon ke parhne ká shauq paidá karen, aur is ke liye zarúr hai, ki wuh log bil-ittifáq hamárí madad karen.

Is Akhbár men kisí tarah kí tafríq na hogí; aur ham is ko is andáz se rakhenge, ki wuh sab jo Masíh men sachái ko pyár karte hain, is ko qabúl karen. Sab logon se hamárí istiduá yih hai, ki Injíl kí aslí o barí sacháíon ke rawáj dene men hamáre sharík hon.

Har jild men chaubís safhe honge, Minjumla in ke solah safhe wáste mufíd kitábon ke makhsús rahenge; aur yih silsilewár batartíb us ke khatm hone tak járí rahegí. Aláwa is ke áth safhe mutfarriqát ke rahá karenge; aur un men ek yá do safhe tiflán ke láiq húá karenge; aur báqí men, kitábon kí nazar i sání o khulása, o pand, o nazm, o aur jo kuchh us matlab ke láiq hogá, rahá karenge. Kutub i Muntakhiba aláhida jild men chhápí jáengí; aur wuh auron ke fáide ke liye bhí kár-ámad hongí. Qímat is kí 2 rupae 8 áne sályána, yá 4 áne máhwárí hogí. Jab das yá ziyáda jild ek maqám men sarf hone kí naubat áegí, to mahsúl i dák muáf hogá. Ummed hai, ki Akhbár i házá hat-tal-imkán dil-chasp húá karegá; aur bad chand roz ke taswír i munásib i hál se is ke safhe zínat-pazír kiye jáwenge.

TALÍM I MASTÚRÁT.

Ek Mem Sáhiba se hamen daryáft húá, ki shahr i Calcutta men 350 se ziyáda zanán-khánon men talím járí hai; aur 1300 Mastúrát se ziyád tarbiyat pátí hain. Un ko bárík kám, aur parhná, likhná, o Sarf o Nahw, o Tawáríkh sikhláí játí hai, Har qism ke suí aur pot ká kám batáyá játá hai, aur wuh un ko bare shauq o ragabat ke sáth qabúl kartí hain. We kahtí hain, ki zindagí basar karne ke puráne taur se, yane, banisbat bál jhárne, o nákhún men minhdí lagáne, o huqqa píne, o pán kháne, o chháliyá taráshne ke yih kahín ganímat o bihtar hai. Yih hál sunke ham ko niháyat hairat o khushí húí.

Qaríb ek sál ke húá, ki jab Mahárájá i Jaipúr Calcutta ko gae the, unhon ne Mastúrát kí ajíb taraqqí i talím ká hál suná; aur ek Mem Sáhiba se darkhwást

kí, ki hamáre mulk men tashríf lákar tạlím dijíye. Chunánchi ek Men Sáhiba gaí hain; aur Mahárájá Sáhib un ko tankhwáh, o makán, kitáben wg., dete hain.

Ek Bangálí ạurat ne wáste muláqát ek Mem Sáhiba ke khwáhish kí; aur un ko dekhkar is qadr khush húí, ki dúsre roz us ne kahá ki "mujh ko us kí muláqát se aisá hazz hásil húá ki us ke khiyál se tamám rát na soí."

Is kám ko is qadr taraqqí ho gaí hai, ki sikhlánewálíon ke milne men banisbat parhnewálíon ke ziyádatar diqqat hotí hai. Yih khabar niháyat farhatafzá hai, aur bahar hál záhir hai, ki Hindustán par ek nae din kí raushní chamaktí chalí hai; kyúnki jab tak zanánkhánon men jahálat ká galaba rahegá, tab tak badí o kharábí Hindustán men baní rahegí. Ek qadím maqúla hai, ki "Sustí Shaitán ká kárkhána hai;" aur jab tak jahálat qáim rahegí, sustí ká galaba rahegá. Is súrat men agar Mastúrát-i-Hind kí tạlím kí koshish ko is muqaddame men munásib o durust samjhen, to maqám-i-taạjjub nahín hai. Filwáqạ Hindustání ạuraton kí hálat qábil tars ke hai, ki wuh mardon kí laundí o brahmanon kí mutị hotí hain. Is wajh se un kí tạlím niháyat pur-zarúr hai, aur Hindustán kí bihbúdí ke wáste aur sab wasílon se ziyáda kárgar hogí. Ạuraton se mulk kí tarbiyat kí kaifíyat mạlúm hotí hai; aur us ke ạqlmand o akhláq kí nisbat un ko wuh ikhtiyár hásil hai, jo mardon ko nahín hai; is wajh se ki ạuraten bizátihí aur Khudá kí taraf se bhí dunyá kí nekí kí muháfiz hain. Khiyálát nekí o badí ke jo bachpan men paidá hote hain, unhín kí tạlím se hote hain, aur unhín khiyálát par kull akhláq-i-roz-marra ká madár hai. Hindustán kí ạuraton kí hál kí sí hálat hamesha se nahín rahí. Hindúon ke bare ácharya Manú ne kahá hai, ki "un ạuraton kí jin kí shádí ho gaí hai, un ke báp o bhái o khasam o susrálwálon ko ịzzat karní cháhiye. Jab ạuraton kí ịzzat hotí hai, to deote khush hote hain; aur jab un kí beịzzatí hotí hai, to sab mazhabí kám ạbas ho játe hain."

Hindúon o Musalmánon men bhí aisí ạuraten rahí hain, jin kí shuhrat thí, aur jo is ke láiq bhí thín; lekin ab wuh waqt játá rahá. Hindustán kí áj kal kí hálat wuh nahín hai, jo qadím zamáne men thí. Muddat se Hindúon kí khám-i-khiyálí o Musalmánon kí nafs-parwarí ne ạuraton ko bahut kuchh zalíl o kharáb kar rakhá hai. Jis shakhs ko is zamáne ke har dil ạzíz deotá, yạne, Krishn kí parastish aur Qurán kí tạlím se kuchh bhí wáqfiyat hogí, us ko mạlúm hogá, ki yih kis qadr ạuraton ko past karne aur un kí khiffat ke báịs húe hain. Ham ko yaqín hai, ki sirf Masíh kí parastish aur mazhab se un ko apná qadím buland martaba hásil ho saktá hai.

Ek Mem Sáhiba jo Calcutta ke zanánkhane kí tạlím men mashgúl hain, yún kahtí hain, ki "hamárí dánist men is mulk men Khudáwand ke sab kámon se yih ạlá hai, aur yih usí qadr mushkil bhí hai; kyúnki mazhab i Masíhí us kí bunyád hai. Is men shakk nahín, ki agar Hindustán kí ạuraton ko Khudá shinásí ke siwá aur tarah par tạlím dí jáwegí, to banisbat mardon ke ziyádatar náqis hogí. Jahán tak mạlúm hai, sábit hai, ki koí ạurat jab ki Masíh zamín par thá ek kalima bhí us ke barkhiláf nahín bolí; aur yih bhí qábil i taạjjub hai, ki us ne kisí ạurat se wáste apní pairawí karne ke nahín kahá, kyúnki mạlúm hotá hai, ki wuh apní tabíạt se us ko mántí thín. Kaun kah saktá hai, ki bạd is ke ki Hindustán ke mardon ne beshumár dalílon, o sabúton, o hukmon ko radd kiyá, ạuraten jo muddat se be-ịlm o parda-nashín rakhí gaín, us ke nám se makhlasí na páwengí.

Thorá ạrsa húá, ki Keshub Chundar Sen Bramho-samáj ke ek khush-kalám muríd

ne Calcutta men logon se mukhátib hokar kahá, ki "Main ne hamesha salíb ko ek khush alámat khud-nisárí kí Khudá ke ijlál men samjhá hai. Is se dil kí alá khwáhish aur hausala aur rúh kí pákízagí paidá hotí hai. Ham ko yaqín hai, ki koí aisá dil nahín, kaisá hí sakht kyún na ho, ki jo us alá o bá-maní alámat par tawajjuh na kare. Kyá, us ne ek tárík o sharír dunyá ko apní dánáí se raushan, aur apní qudrat se nahín bacháyá? Kyá wuh hamáre liye ek sháhána wasíyat Khudáí sacháí kí nahín chhor gayá? aur kyá, us ke lahú ne is qadr taajjubát 1860 barason men nahín paidá kiye; kyá, us ko tamám bashriyat par fauq na thá? Mubárak Ísá! Khudá ká gair-fání Betá! dunyá kí khátir wuh jíyá o múá. Kásh ki dunyá ke log us kí talqín ko pasand karke, us par amal karen." Koí aurat bidún Bábú ko sharminda kiye húe, aise kalám zubán se nahín nikál saktí: kyúnki ham ko yaqín hai, ki agar wuh sacháí ke is qadr nazdík áwegí, to wuh zarúr ba-zarúr, Ísá kí salíb ko ikhtiyár karke us par haqíqí ímán láwegí.

Hamárí níyat hai, ki jald ham phir is mazmún par likhenge; aur ákhir men ham ko is bát kí khushí hai, ki Iláhábád men bhí yih nek kám shurú ho gayá hai. Sach hai ki abhí is ká ágáz bahut thorá húá hai; lekin har shai ká ek ágáz hotá hai. Ham ko ummed hai, ki hamáre talím-yáfta log, Calcutta ke nau-jawán logon kí naql karenge, balki un par fauqiyat le jáwenge. Ham ko yaqín hai, ki har ek nek-níyat ádmí, jin kí ráe aur tajwíz qábil pasand ke hai, is nek kám kí jaldí ke liye Khudá se duá mángenge.

~~~~~

SHIMÁLÍ HIND KE BAIBAL SOCIETÍ KÁ BÁÍSWÁN SÁLÍÁNA RIPORT.

~~~~~

HINDUSTÁN MEN EK KÁR I AZÍM, YANE, talím i Injíl ke takmíl ke liye, in azlá kí Báibal Sosaití niháyat mufíd o zarúrí hai. Ham ko khásskar is kí guzashta kár-rawáí kí sálíána riport, aur áyanda kám kí kaifíyat par barí khushí malúm hotí hai. Yih us kí báíswín riport hai, aur malúm húá, kí Kitáb i Muqaddas takhmínan ba hisáb i ausat 20,000 jild sálíána hasb i zarúrat kaí bár mutwátir chhapí hai. Sál guzashta men aur agle sálon kí achchhí kár-rawáí qáim rakhí gaí hai yih Sosaití Mirzápúr ke bare tajribakár Dr. Mather Sáhib ke ihtimám se Urdú o Roman aur Urdú o Aarabí kí Injíl ká taba i sání karátí hai. Tamám hone par yih kitáben do umda jild men rahengí. Pahlí jild jis ke ákhir men Zabúr hai, abhí jilden bandhke yahán hain; aur jald taiyár hokar ijrá ho jáwegí. Ummed hai ki zubán i Hindí ke puráne Wasíyat-náma kí dúsrí jild, jis kí Dr. Owen Sáhib nazar i sání karte hain san i hál ke ákhir tak taiyár ho jáwegí. Nae Wasíyat-náma kí purání jilden bilkull kharch ho gaín; is liye tajwíz hai, ki Hindí o Urdú kí Injíl ká taba i sání kiyá jáwe. Baín garaz, ki tarjuma bihtar o bamuháwara ho, Sosaití ne ishtihár kiyá hai, ki in azlá ke sab Pádrí Sáhibán apní ráe o saláh dewen. Ummed hai, ki sab log jo is se taalluq rakhte hain, tah i dil se is par mutawajjih hokar is nek kám men hat-tal-wasa koshish karenge.

Yih Sosaití sirf Kitáb i Muqaddas ko chhápne aur hat-tal-wasa Kalám i Iláhí ke bihtarín tarjuma ke liye, koshish nahín kartí, balki is ke járí hone ke liye logon ko muqarrar kar rakhá hai, jo báhar jákar kitáben bechte hain. In logon kí tadád chálís hai, aur wuh sab darje ke logon ke darmiyán, har jagah kyá nazdík kyá dúr jákar farokht karte hain. San 1867 Ísawí men 8000 rupae se ziyáda is men kharch húe; lekin is bát ká khiyál karná ki is tadbír se kis qadr fáida húá, gair mumkin hai. Is men shakk nahín, ki fáida i bátiní banisbat fáida i záhirí ke

ziyáda hai; aur yihí ạqlmandí hai. Yih kutub-farosh Sosaiṭí ke ek nae o ạqlmandána qáịda ke muwáfiq, Kitáb i Muqaddas bechá karte haiṉ. Sach hai ki is faroḳht se fáida nahíṉ hai; lekin is kí ummed bhí nahíṉ ho saktí; kyúṉki qabl is ke kitábeṉ ekjáí o mutfarriq, bataur nazr ke taqsím kí játí thíṉ. Ham ne dekhá hai, ki Banáras ke khilaunoṉ kí ṭokríyáṉ jo gair azlạ meṉ wáste faroḳht ke játí haiṉ, un meṉ sab khilaune, Kitáb i Muqaddas ke waraqoṉ meṉ lipṭe rahte haiṉ. Lekin ham ko ummed hai, ki is sust taraqqí se ham log past himmat na honge; balki jo tabdíl húí hai, us ke muassir hone ke liye kuchh ạrsa cháhiye. Ham ko afsos hai, ki Ísáí log is ụmda o buzurg kám kí taraqqí ke liye koshish nahíṉ karte. Yih kám aisá hai, ki is kí madad i taraqqí meṉ Masíh ke har pairau ko sharík honá cháhiye. Ham ko un azlạ ke Hindustání Ísáíoṉ kí sahíh tạdád nahíṉ mạlúm; lekin ye biláshakk hazár há haiṉ; aur zarúr hai ki we Sosaiṭí kí madad kareṉ; jo ki aisí arzáṉ qimat o ụmda tahrír kí Injíl un ke liye baham pahunchátí hai.

Chúnki ek Nayá Kutub-ḳhána jald shurụ́ honewálá hai; lekin hanoz chanda ba qadr i káfí nahíṉ jamạ húá; lihází Hindustání Ísáí bháíoṉ se hamárí darḳhwást hai, ki is nek kám meṉ mustaịd hokar hamárí madad kareṉ. Agar fí kas 4 ána dewegá; to is kám ke liye, Sosaiṭí ke pás zar i káfí jamạ ho jáegá. Is liye har shạkhs ko is naí ịmárat meṉ badarja i aqal ek ek ínṭ rakhná cháhiye.

Tạlím i Tiflán

MASÍH KÁ AHWAL.

I.

Ḳhudá ká Kalám, jis ko Kitáb i Muqaddas, aur Baibal bhí kahte haiṉ, do hissoṉ meṉ taqsím kiyá játá hai. Un meṉ se ek Purána Ạhd-náma, aur ek Nayá Ạhd-náma kahlátá hai. Phir Naye Ạhd-náme kí kaí ek kitábeṉ haiṉ, jin kí pahlí chár kitábeṉ, Injíl kahlátí haiṉ. Wuh chár ráqimoṉ se likhí gaí thíṉ.

Lafz i Injíl kí mạní ḳhushḳhabarí hai. Agar koí báp apne bál-bachoṉ ko buláke un se kahe, ki Mere laṛko, yaháṉ ek sabaq hai, use tumheṉ síkhná cháhiye. Wuh to mushkil nahín, tum koshish karo to use síkh sakte. Agar tum gáfil hoke us ko yád na karo, to maiṉ tum se náráz húngá aur tumheṉ apne ghar se nikál dúngá. Aisá karne se mujhe ranj hotá, lekin agar tum na máno, to aisí sazá páoge. Ḳhair, agar laṛke gáfil aur sust hoṉ, aur yih sochke ki báp rahm-dil hai, wuh jaisá kahtá hai so na karegá, apná sabaq na paṛheṉ, aur apne báp ke pás ákar kaheṉ ki ham ne tumhárá hukm na máná. Aise gáfil o be-parwá larkoṉ ko sazá dená wájib hai ki nahíṉ? aur jo wuh sazá páne ke ḳhauf meṉ hoṉ to kyá taạjjub? aur ki wuh socheṉ ki ham ne apne pyáre báp ká kaisá qusúr kiyá ham aisá phir kyuṉ kareṉ. Us hí waqt yih kambaḳht laṛke apne qusúr ke sabab se dilgír hoṉ, agar un ká koí mihrbán dost áke un se kahe, ki Ai pyáro, agar tum haqíqatan apne gunáh par afsos karte ho, aur phir aisá na karoge, to maiṉ tumhárí sazá apne sir par uṭhá lúngá, aur tumháre báp se darḳhwást karúngá, ki in laṛkoṉ ne gunáh to kiyá lekin muạ́f kariye. Ab laṛke jo sunte haiṉ ki báp hameṉ apne ghar se na nikálegá balki muạ́f karegá, kyá aiṣí ḳhabar un ke liye ḳhushḳhabarí na hogí, aur jis dost ne unheṉ muạ́f karwáyá, aur báp ko rází kiyá, kyá us ko bahut pyár na kareṉ? Zarúr pyár kareṉ. Isí tarah se Baibal kí ek baṛí ḳhushḳhabarí yih hai ki hamárá ek Dost ásmán par hai jis ne zamín par áke, hamáre gunáh muạ́f karwáne ke liye apní ján dí, táki ham Ḳhudá ke ghar meṉ hamesha ḳhushwaqt raheṉ. Maiṉ jántá húṉ ki tumháre diloṉ meṉ yih árzú uṭhegí

ki yih Dost jo Ḳhudáwand Ísá Masíh hai hamen Ḳhudá báp ke pás pahuncháe, aur besahkk agar ham Ísá Masíh par ímán láen, to Ḳhudá ke maqbúl o pasandída honge.

Jab Ísá Masíh zamín ko chhoṛke phir ásmán ko gayá tab us ne wạda kiyá ki main apní Rúh tumhen ịnáyat karúngá. Pas tum us se mángo, aur wuh tum ko apní Rúh jo ki Rúh i Pák hai baḳhsh degá. Hamen Ḳhudá se duạ mángná cháhiye ki wuh ham par apní Pák Rúh názil kare, táki wuh Ísá shafị aur munajjí kí pairawí karne ko hamárí hidáyat kare.

Aksar Kitáb i Muqaddas men hamárá Ḳhudáwand Ísá Masíh Fidákár kahlátá hai. Sháyad is lafz kí mạní tumhárí samajh men na áwe. Misál ke taur main is ká kuchh bayán karúngạ. Jab koí gulám rakhtá hai, tab gulám i zar-ḳharíd, apne málik ke qábú men yahán tak hai ki bagair us kí ijázat ke wuh na kahín já saktá, aur na kuchh kar saktá hai. Agar is ká koí dost us par mihrbání karke gulám ko ázád karáyá cháhe, to lázim hai ki us ke chhuṛáne ká dám dewe. Ab jáná cháhiye ki ham sab ke sab gunáh ke gulám hain, aur apne taín ázád karne kí zarra sí qábilíyat nahín rakhte. Ham apní maḳhlasí ká dám yá fidiya nahín de sakte, par Ísá Masíh ne hamáre liye apne taín kafáre men diyá hai, táki ham gunáh se chhúṭke Shaitán ke gulám na rahen. Pas hamárá Fidákár wuhí ṭhahrá. Chunánchi likhá hai, ki ham ne "kuchh fání chízon, yạne, sone rúpe ke sabab se nahín, balki Masíh ke beshqímat lahú ke sabab se ḳhalásí páí."—1 Pat. 1 : 18, 19. Kyá gulám us dost ko jis ne us kí maḳhlasí karwáí pyár na karegá, aur us ká shukrguzár hoke us kí ḳhidmat men házir na rahegá? Kyá wuh is bát par phúlegá ki main apne Fidákár ká shukrguzár aur tábịdár hún? Hargiz nahín. Wuh to yih munásib jánegá, ki har tarah se main apní mahabbat o shukrguzárí záhir karún. Isí tarah lázim hai ki ham apne Shafị o Fidákár Ísá Masíh ko pyár karen, aur us kí marzí ko bajá láwen.

Yashaiyáh Nabí kí mạrifat peshíngoí húí ki Masíh kunwárí se paidá hogá. Chunánchi Injíl men us kí paidáish ká yih bayán hai. Aur chhaṭhe mahíne Jabriel firishta Ḳhudá kí taraf se Galíl ke ek shahr men jis ká nám Násarat thá, bhejá gayá, ek kunwárí ke pás, jis ká Yúsuf námí ek mard se jo Dáúd ke gharáne se thí mangní húí thí, aur us kunwárí ká nám Mariyam thá, wg.—Lúqá 2 : 26—31. Us mard i rást Yúsuf ko firishte ne yih sab hál batáyá, aur Yúsuf Ḳhudá ke kalám par ịtiqad rakhkar apní mangetar ko apne ghar men láne se na ḍará. Chunánchi likhá hai, ki jab Mariyam Yúsuf ke sáth apná nám likháne gaí, Ísá Masíh, Yahúdiya ke Baitlaham men paidá húá.

Koí yih púchhe ki kis sabab se Yúsuf aur Mariyam apná gánw chhoṛkar dúsre gánw ko nám likháne gae. Is ká jawáb yih hai ki us waqt Yahúdí log dúsrí qaum ke iḳhtiyár men the. Ḳhudá ne unhen sazá ke taur Rúmíon ke háth men kar diyá thá, aur jab Ísá paidá húá wuh mulk i Rúm ke Qaisar Augustus kí hukúmat men the. Har ek Yahúdí ko hukm húá ki apne apne shahr ko, yạne, apne bápdádon ke shahr ko jákar apná nám likháo, aur ḳhiráj dene se qabúl karo ki main Rúmíon kí taht men hún. Is ke mutábiq Yúsuf aur Mariyam Baitlaham ko gae, aur wahán Ísá Masíh paidá húá.

Yahúdíon men bahuteron ne jáná ki jab Masíh áwegá to dunyáwí bádsháh hoke hamen Rúmíon ke iḳhtiyár se chhuṛáwegá, aur dhúm-dhám se niklá karegá. Waisá nahín thá par barạks is ke wuh garíbí aur halímí se nikalke garíbon aur halímon kí ḳhabar letá rahá aur dunyá ká árám nahín par us kí taklíf aur musíbat ko pasand kiyá. Chunánchi likhá hai ki wuh paidá hoke charní men rakhá gayá, aur aksar auqát us kí aisí tangháli thí ki jagah na páí, jahán apná sir dhare, Matí 8 : 20.

MAḲHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILLÁHÁBÁD, AUGUST 1868. [No. 2.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLAH.

(Come to Jesus.)

ÍSÁ PÁS ÁO.

Ai gunahgár is mihrbán aur ạjíb dạwat ko sun, aur qabúl kar! Ḳhudá ká yih farmán hai, wuh hamen aur tumhen bulátá hai. Báp farmátá hai, á! Beṭá kahtá hai, á! Rúh-ul-Quds pukártá hai, á! Mubárak firishte nạrazan hain, á! Bahut garíb gunahgár jinhon ne is dạwat ko qabúl kiyá hai, sab milke pukárte aur buláte hain, á, "Ísá pás á!" Yih chhoṭí kitáb baṛí sargarmí aur piyár se is darḳhwást ke sáth minnat karke kahtí hai, ki tum isí dam bilá-tawaqquf Ísá pás áo.

Ísá ne ḳhud jab wuh is zamín par thá, to tarahhum se bhíṛ par nigáh karke yih mạlúm kiyá, ki un ke gunáh aur ranj bahut hain, shafqat se unhen farmáyá, ki "ai tum sab mihnatí aur zerbár logo, mere pás áo, ki main tum ko árám dúngá!" (Matí kí Injíl 11: 28—30). Wuhí jo us ne us waqt kahá, ab bhí farmátá hai! Wuhí dạwat jo us zamáne ke ádmíon ke liye thí, so hí tere liye bhí ai gunahgár hai, ki "tú mere pás á!" Kyá tú gunáh ke bhárí bojh se nahín dabá hai? Pas tú Ísá pás á, aur árám páegá. Á, tú Ísá pás á, aur tú árám páegá!

I'SA' PA'S A'O!

A'rám us ká wạda hai! Ján ká árám jism ke árám se bihtar hai! Ģulám banná, mihnat karná, nála o zárí karná aur ḳhún se álúda honá to sab burá hai, lekin Shaitán ká gulám banná aur burí tamíz aur dard se bhare húe dil ko liye phirná un se bhí ḳharábtar hai. In se hargiz árám na milegá jab tak ki I'sá pás na áeṉ! Agar ham áeṉ, to wuh zarúr hamáre sab bojh se hameṉ subuk-bár karegá. Kyá tum garíb ho? To áo, aur wuh tumheṉ hamesha ke liye daulatmand karegá. Kyá tum bímár ho? To áo, aur wuh tumheṉ tumháre muhlik maraz se shifá degá! Kyá tum gamgín ho! To áo, aur wuh tumháre ánsúoṉ ko ponchh ḍálegá! Kyá tum betauba aur beyár ho? To áo, aur wuh musíbat meṉ tumhárá bhái banegá, wuh kabhí badaltá nahíṉ, aur na martá hai! Kyá gunáh bojh hai? To I'sá pás áo, aur wuh use utár legá! Kyá tum maut aur ạdálat ke din se ḳhauf kháte ho? To áo, aur wuh din tumháre liye jalál aur zindagí kí subh sá ho jáegá! Kásh ki tum suno, aur I'sá pás áo! Aise shaḳhs ká sirf bulánā hameṉ ḳhush karne ke liye bas hai. Ajnabí kí nisbat ham kah sakte haiṉ ki wuh hamárí nekí ká ḳhwáháṉ nahíṉ; kangál kí nisbat, ki wuh hamárí madad nahíṉ kar saktá, agarchi cháhtá hai. Ḳhudgaraz daulatmand ádmí kí nisbat, ki kaun us se kuchh nekí aur bhaláí kí tawaqqụ rakh saktá hai? Lekin agar Howard yá Wilberforce kisí rote húe shaḳhs se kaheṉ ki idhar mere pás á, to wuh sach much ján jáegá ki kuchh bhaláí aur bihtarí murád hai. Pas ai gunahgár wuh jo tujhe is dam bulátá hai so terí madad par qádir aur rází hai! Nange ke liye us pás kapṛá hai, bhúke ke liye khāná, kangál ke liye zar, aur sabhoṉ ke liye hamesha kí zindagí hai! Us ká sirf kahná, ki "A'," tujhe nihál kar dene ke liye bas hai! Ek andhá sáil, ráh ke kanáre yih sunke ki wuh guzar rahá hai, pukár uṭhá, ki mujh par "rahm kar, rahm kar!" A'dmíoṉ ne use ḍánṭá ki ḳhámosh rah; lekin wuh aur bhí zor se chilláne lagá ki "mujh par rahm farmá!" I'sá ne use buláyá; aur tab bạzoṉ ne yih jánke ki sach much wuh barakat páegá, use kahá ki "ḳhátir-jamạ rakh, wuh tujhe bulátá hai!" We ḳhúb ján gae ki I'sá ne kabhí kisí ko buláke mahrúm nahíṉ pherá hai, aur is liye us garíb se kahá, ki ḳhush ho. Ai gunahgár, tú bhí ḳhush ho, ki wuhí I'sá tujhe bulátá hai! Kyá tum bhí, jaisá us andhe ne apní chádar phenk dí, ki us se na ruk rahe, apní bad ḳhwáhishoṉ ko phenk dete ho, ki tumheṉ na rokeṉ, aur mushkilát kí bhíṛ meṉ se ghuske I'sá ke qadamoṉ par girke kahte ho, ki "mujh par rahm kar?" "Maiṉ andhá húṉ, maiṉ gumshuda húṉ, mujhe bachá, warna maiṉ halák húá!" Kyá tú baṛá gunahgár hai? Agar hai, to áne ká niháyat muhtáj hai. Kyá terí tamíz gunahgár hai? To apní gunáhwálí tamíz ke sáth á! Kyá terá dil ḳharáb aur burá hai? To tú apne bure dil ke sáth á! Kyá tere pás us ke fazl ko mol lene ke liye kuchh hai? Agar nahíṉ, to bilá naqdí á! Ģaní aur garíb, áqá aur naukar, buḍḍhá aur jawán, kálá aur gorá, háṉ; har zát aur har darje ká gunahgár I'sá pás áe!

Maiṉ kyúṉ áúṉ? Is liye ki tú gunahgár hai, muạfí ke liye á! Tum sháyad apne taíṉ gunahgár nahíṉ samajhte, yá yih ki ham auroṉ kí mánind ḳharáb nahíṉ, balki bahutoṉ se bihtar haiṉ, Tum kahte ho, ki ham sharábí nahíṉ, chor nahíṉ, zání nahíṉ, balki Itwár ko mánte aur Baibal ko paṛhte, aur nit Ḳhudá ke ghar meṉ házir hote haiṉ. Bhalá, to kyá tum ne sach much sab hukmoṉ ko máná hai, kabhí ek ko bhí nahíṉ toṛá, hamesha rást, sádiq, parhezgár, diyánatdár, muạf karnewále aur nek o rahím rahe ho? Kyá tum ne kabhí shekhí, kína, gussa, fareb, aur bad ḳhwáhish ko apne dil meṉ nahíṉ áne diyá

hai? Khudá to báṭin aur záhir donon kí pákízagí cháhtá hai, wuh hamáre sáre khiyálon aur andeshon ko jántá hai. Kyá tum ne kabhí gunáh ke khiyál ko apne dil men nahín pálá hai? Hán, záhir men tum ne is ke karne men zarúr khauf kháyá hogá? Siwá is ke pahile aur kháss hukm ko, ki tú Khudáwand apne Khudá ko apne sáre dil aur apní sárí táqat se piyár kar. Kyá tum ne hamesha ise máná, hamesha us kí rahmaton ke shákir rahe, hamesha us ke Kalám ko ihtiyát se parhá, ki us kí itáat karo; hamesha use khush aur rází karne kí koshish kí hai; us se duá mángná azíz jáná, aur us ke sabton, aur logon, aur us kí ibádat se khushí hásil kí hai? Kyá us kí mánind pák banne, us kí sachcháí ke záhir karne, auron ko us kí muhabbat kí taraf rágib karne, aur sáre kámon men us ke jálál ke záhir karne kí koshish kí hai? Agar tum ne in sab ko kiyá, to sirf tum ne apná farz hí adá kiyá, kuchh fakhr karne kí jagah nahín hai. Agar nahín kiyá, to tumhárí tamíz tum se kahtí hai, ki tum ne hazáron martaba gunáh kiyá hai. Tum áp jánte ho, ki tum ne apná matlab dhúndhá hai, aur apne umda se umda kámon men Khudá ko khush karne kí tum ne kabhí khwáhish nahín rakhí hai. Tum ne apne hí liye zindagí basar kí hai, tum ne sirf ádmíon kí razámandí cháhí hai, lekin Khudá kabhí tumháre khiyálon aur khátir men nahín rahá hai. Kalám i Iláhí farmátá hai, ki "ádmí agar kahe, ki us men gunáh nahín to wuh apne ko fareb detá hai. Koí rástbáz nahín, ek bhí nahín, sabhon ne gunáh kiyá, aur Khudá ke jalál se qásir rahe hain." Ai yár, gunahgár, kyá yih hamárí nisbat sach nahín, ki "Khudá jis ke háth men hamárá dam hai, aur jis par hamárí sab ráhen roshan hain, us ke jalál ko tú ne záhir nahín kiyá hai." Pas tú gunahgár hai, aur beshumár gunáh tujh par jhúm rahe hain. Khudá ke daftar men tere sab gunáh qalamband hain, aur un se tú hargiz bach nahín saktá hai. Hazáron baras agar tú mihnat kare aur ízá uṭháwe, tau bhí tú un men se ek ká bhí kafára nahín de saktá hai. Sab kuchh jo tú kar sake so sirf farz hí adá karná hai. Áj ká qarz adá karná guzashta din ke qarz ko miṭá nahín saktá. Agar tú apná sab kuchh de ḍále, yá dukh uṭháwe aur maut sahe, tau bhí in se tere gunáhon kí muáfí tujhe hásil nahín ho saktí hai. Guzashta kí muáfí nahín hai. Lekin gunáh kí muft, púrí aur kámil muáfí sirf Ísá pás hai, us ne use apne khún se mol liyá hai. So ai gunahgár, Ísá pás tere liye muáfí hai, tú us pás á, aur muáfí ko hásil kar.

Khudá gusse men hai, aur us se sulh aur miláp karne ke liye áo! Baibal men likhá hai, ki "Khudá sharír par har roz jhunjhlátá hai. Wuh sab badkirdáron se nafrat rakhtá hai." Aur ai gunahgár, kyá Khudá tujh se khafá hone kí káfí wajh nahín rakhtá hai? Us ne to tumhen zindagí aur hawás atá kiye hain, aur un kí hifázat bhí kartá hai; wuh tumhen sárí khushí aur nimaten bhí bakhshá kiyá kartá hai: tau bhí tú use bhúl játá hai! Us ne apne hukm bhí tujhe sikhláe hain; aur yih sab terí bhaláí ke liye ṭhahráe gae, tau bhí tú unhen apní khátir men nahín látá hai. Tú Khudá kí tazím nahín kartá, balki apní zindagí aisí basar kartá, ki goyá aisá koí wajúd hí nahín hai. Tum kaise namak-harám aur ná-khalaf beṭe kahláoge, agar tum apne wálidain se aisá sulúk karo ki tum un kí suhbat se ijtináb karte, un se gáfil rahte, aur un kí marzí se láparwá rahte! To á, kán dhar, aur sun, ki Khudá kyá kahtá hai, ki suno, "ai ásmáno, aur mutajjib ho ai zamín! Laṛkon ko main ne pálá aur posá, lekin we mujh se bágí ho gae." Wuh mihrbán Báp kí mánind tumhárí muhabbat se bhará hai, lekin haif hai, ki tum ne apne gunáhon se use ranjída aur nákhush kar rakhá hai. Siwá is ke Khudá tumhárá Kháliq, Bádsháh,

aur sádiq Munsif hai, aur wuh sáre gunahgáron ko sazá dene ká haqq rakhtá hai. Wájib hai ki wuh sáre bágíon se gazabnák bádsháh kí mánind, na shafíq wálidain ke muwáfiq pesh áwe. Yih tumhárá apná hí qusúr hai, ki wuh gazabnák ho rahá hai. Tum ne khud use aisá baná rakhá hai. Tumháre gunáh ne tumháre aur Khudá ke darmiyán men tafraqa kar rakhá hai. Pas ai gunahgár, jab tak tú be-tauba hai, tab tak us ká gussa tujh par mushtail rahegá, tú kisí nau se bach nahín saktá, aur na us se chhip rah saktá hai! Jahán kahín tú hai, wahán wuh tujh par khafá hai! "Wuh terí ráh aur terí khwábgáh ko jántá" aur tujh se khafá rahtá hai. Tumhárá dam lená Khudá ke háth men hai, aur dekho wuh tum se khafá hai! Ai gunahgár, sárí dunyá ká tujh se khafá honá Khudá kí khafagí se achchhá hai! Tumhárí zindagí kaisí khatarnák hai, ki "Khudá ká qahr tujh par rahtá hai!" Sote waqt yád karná ki "Khudá khafá hai" kaise khauf ká maqám hai! Jág uthná, aur yih jánná, ki Khudá khafá hai, kaisí wahshat aur dar ká báis hogá! Jahán kahín tum ho, aur jo kuchh tum karte ho, Khudá wahán aur us se khafá hai! Lekin ján bújhkar mánná ki Khudá khafá hai aur us kí adálat ke takht ke sámhne khará honá, aur use dekhná ki wuh khafá hai, niháyat khauf aur dahshat kí já hai! Ai gunahgár jab tak tum use gussa diláte ho, tab tak wuh tum se khafá rahtá hai! Wuh to tumhárá dost banne ke liye mustaid hai. Us ne apne Bete ko is paigám ke sáth bhejá hai, ki tum us se sulh kar lo! Agar tum is Rasúl par bharosá rakho, aur apne gunáhon ko tark karo, to us ká sárá gussa játá rahegá. Pas tum Ísá pás áo, aur áyanda ko Khudá ke mukhálif na bane raho, lekin us ke dost ban jáne ki dawat ko qabúl kar lo! khabardár! khabardár! Ísá ká inkár hargiz na karná, kyúnki wuh kahtá hai, ki "wuh jo Bete par ímán nahín látá," yane, us pás nahín átá hai, zindagí ko na dekhegá balki Khudá ká qahr us par rahegá."

STERN SÁHIB KE SUWÁL O JAWÁB KÍ NAZAR I SÁNÍ.

Yih chhotí kitáb Gorakhpúr ke Pádrí Stern Sáhib kí banáí húí hál men chhápí gaí hai. Us men, jaisá us ke nám se bhí záhir hai, Ísawí dín ká bayán, Suwál o Jawáb ke taur par hai. Kitne log yún samajhte hain ki aise Díní Suwál o Jawáb kí kitáben bekám o befáida hain, aur kahte hain, ki faqat Baibal hí bas hai. Lekin, jis hál men dunyáwí ilmon ke Suwál o Jawáb kí kitáben banáí játí hain, maslan, Ilm i Jugráfiyá, aur Ilm i Tibb wagaira kí, táki tálib-ul-ilm ko madad hásil ho; to kyá munásib nahín, ki ilm i iláhí kí bábat bhí aisí kitáben banáí jáwen? kyúnki agarchi ímán aur díndárí khálí Suwál o Jawáb kí kitáb ke parhne se dil men nahín átí hai, tau bhí ham ímán o díndárí ke ghar kí bunyád, aur Ísawí dín ke aqíde kí dánish un ke wasíle hásil kar sakte hain. Pádrí Stern Sáhib apní kitáb i mazkúr ke díbáje men kyá khúb likhte hain, ki jo ham Pádrí log na sirf waz ke wasíle se, balki Suwál o Jawáb ke taur par bhí Ísawí dín kí talím karen, to hamáre Hindustání bháíon ke liye ziyáda mufíd hogí.

Kitáb i mazkúr ke chár hisse hain. Pahile hisse men musannif "Insán kí gunahgárí aur láchárí" ká bayán kartá hai, aur is hisse ke do báb hain: ek men wuh sharíat ká, aur dúsre men gunáh ká tazkira kartá hai. Dúsre hisse men, "Insán kí naját" ká bayán hai, aur is ke bhí do báb hain: ek men Ísawí aqída, yane, Báp aur Betá aur Rúh-ul-Quds kí tafsíl hotí hai, aur dúsre men fazl ke wasílon ká, yane, Khudá ke Kalám, aur Baptisma aur Asháe i Rabbání ká tazkira hotá hai. Phir tísre hisse men múminon ke wajihát kí báten mazkúr hain. Is hisse men nek chálí, aur duá mángne aur "múminon ke uhde aur khidmaton" ká bayán hotá hai, yane, "Pádrí aur

jamáạt kí bábat" aur "hákim o raạiyat kí bábat" aur "ḳhándán kí bábat" charchá hai. Chauthe hisse meṉ "Ḳhudá kí bádsháhat ke anjám aur iḳhtitám" kí tafsír hotí hai. Is ke chár báb haiṉ: pahle meṉ musannif "múminoṉ kí wafát" dúsre meṉ "salámatí kí bádsháhat," tísre meṉ "Masíh kí áḳhirí ámad aur ạdálat," aur chauthe meṉ "Naját ke wáris kí haqíqat" ká bayán kartá hai.

Har ek Suwál o Jawáb ke subút ke liye musannif ne Baibal kí áyateṉ intiḳháb karke hawále meṉ dí haiṉ, aur jo us ke iráde ke muwáfiq, laṛke in áyatoṉ ko zabání yád kareṉ, to we beshakk dín i Í̱sawí kí báṭoṉ ká ek baṛá ganj jamạ karte haiṉ. Musạnnif ke kahne ke mutábiq kitáb i mastúr kí aksar báteṉ do Alemání suwál o jawáb kí kitáboṉ se tarjuma kí gaíṉ; aur yih hámárí dánist meṉ afsos kí bát hai, kyúnki us meṉ do mushkilát haiṉ. Ek yih ki jis hál meṉ ki Faringistán ke logoṉ ke sochne aur likhne bolne ká taur is mulk ke logoṉ ke taur se bahut farq rakhtá hai, munásib hai ki ḳháss yaháṉ ke logoṉ ke sochne aur bolne ke taríq par suwál o jawáb kí kitábeṉ banáí jáweṉ, ki jin se na sirf hamárí, balki un kí bhí ḳhátir-jamạí howe. Yá agar tarjuma bhí kareṉ, to wuh tarjuma lafzí na howe, balki is mulk ke logoṉ ke soch o samajh ke sánche meṉ ḍhálá húá, aur ạin yaháṉ ke muháware ke mutábiq ho. Is meṉ shakk nahíṉ kí Lúther aur aur Alemání buzurg faqíhoṉ ne apní apní suwál o jawáb kí kitáboṉ meṉ lafzeṉ pur-mạní chun chunke likhíṉ, aur ham yih nahíṉ kahte haiṉ, ki in se bihtar báteṉ ham likh sakte haiṉ. Lekin ham yih kahte haiṉ, ki Faringistánwále logoṉ kí zabánoṉ ke lambe lambe fiqre, aur bhárí bhárí pechdár jumle is mulk kí zabán meṉ jo lafzí tarjuma kareṉ to kaun samjhegá? Chunánchi ek suwál o jawáb, kitábi mazkúr ká ham yaháṉ naql karte haiṉ, "88 Suwál. Tú Ḳhudá ke nazdík kyúnkar aur kis tarah rástbáz ṭhahartá hai?"

"Jawáb. Yisú Masíh par, dil o ján se, ímán láne ke wasíle; yạne, mujhe yaqín hai, ki agarchi merá dil gawáhí detá, ki tú ne, Ḳhudá ke sab hukmoṉ ko, har súrat se toṛá, aur ek bhí púrá na kiyá, aur maiṉ ab tak, badí kí taraf, máil húṉ, par tau bhí Ḳhudá, mujh be-ạmal aur be-liyáqat ko, sirf apne fazl se, Masíh kí kámil rástbází aur pákízagí, yaháṉ tak, ịnáyat kartá hai, ki mere sáre gunáhoṉ ko yád nahíṉ rakhtá; balki mujhe aisá shumár kartá, ki goyá maiṉ ne ḳhud kabhí gunáh nahíṉ kiyá, balki; Masíh kí mánind tamám rástbází púrí kí; háṉ, is shart par, ki maiṉ, Ḳhudá kí yih nịmat aur baḳhshish, ímándár aur shukrguzár dil se, qabúl o manzúr karúṉ."

Phir jo kuchh Ḳhudáwand Masíh kí dúsrí ámad ke bayán meṉ chauthe hisse meṉ likhá hai, us kí bábat sáhib ḳhud díbáje meṉ kahte haiṉ, ki agar koí shaḳhs is ámad kí nisbat dúsrí tarah par samajhtá ho, to sirf un áyatoṉ par libáz kare, ki jinheṉ maiṉ ne subút ke liye diyá hai, aur unheṉ apní samajh ke mutábiq bayán kare. Sháyad sáhib kí yih saláh bhí 72 aur 197 ke suwál o jawáb kí bábat, ki jis meṉ wuh ạlam i arwáh ká zikr karte haiṉ, durust hogí.

Do ek báteṉ aur bhí haiṉ, ki jin kí isláh karní achchhá hogá, 145 ke jawáb meṉ yih likhá hai, ki "Ḳhudá, Yisú Masíh ke wasíle hamárá *haqíqí báp* húá, aur ham us ke *haqíqí farzand haiṉ.*" Lekin Baibal batátí hai, ki Ḳhudá *Masíh* ká haqíqí Báp, aur ham log us ke haqíqí farzand, yạne, Masíh kí ḳhátir, us ke *lepálak farzand* ho játe haiṉ. Phir 109 ke suwál o jawáb meṉ yúṉ likhá hai, "Suwál. Baptisma kis tarah hotá? Jawáb. Pání se, yạne, pání meṉ ḍúbne yá chhiṛakne se, aur yih pání Ḳhudá ke Kalám se pák hotá hai." Is se koí yih natíja nikálegá, ki pání pahle nápák thá. Lekin yih musannif kí ráe nahíṉ hai. Un ke kahne ká matlab yih hai, ki wuh pání Ḳhudá ke Kalám se maḳhsús kiyá játá hai. Jab kitáb dúsrí bár chhápí jáwe, to cháhiye ki bahut sí lafzeṉ jin ká imlá nádurust hai sahíh kí jáweṉ.

Makhzan i Masíhí

AUGUST 1868.

MURATTIB KÍ RAE.

Ham barí khushí se is Makhzan ke mutálą karnewále ko is bát se muttilą karte hain, ki ab ham majáz hain ki Makhzan i házá ko áyanda, bihtar kágaz par chhapwáen aur un ke safhon ko bhí tądád se ziyáda karen: yane, 24 safhon ke badle áyanda 32 safhe kiye jáen, jin men se nisf men Makhzan aur nisf men kitábon ká tarjuma hogá. Hamen ummed hai ki yih Makhzan hamesha barhtá aur durust hotá jáegá.

Hamen is bát ke izhár men bhí niháyat khushí hai, ki ham naí kitábon ke taiyár karne ke liye majáz húe, jo Khudá ke sáre Isráelíon se manzúr farmáyá gayá. Aur we kitáben jo sar i nau taiyár kí jáengí, so zail men darj kí játí hain:—1. Dam i Isá, (Blood of Jesus,) jo Reid Sáhib kí tasníf hai.—2. Tirza Goltsch, yá Jazba i Salíb, (Attraction of the Cross.) 3. Mihr i Dilkash, (Alluring Love,) jo Flavel Sáhib kí tasníf hai. 4. Nau Báwah i Fazl, (Plant of Grace). 5. Alqáb i Masíh, (Titles of Christ,) aur 6. Naqsh i pá i Pulús, (Footsteps of Paul.) Aláwa is ke ham do risále, ba nám, Giriftárí Nágahání aur Múminon kí Intizárí, jald chhapwáenge. Ham yih nám kitábon ke likh dete hain, lekin kyá malúm ki wuh mutarajjim ko pasand áwen yá nahín.

PADRION KE JALSE KA BAYAN.

Hamen is bát ke daryáft karne se afsos hai, ki Pádrí sáhibon kí wuh majlis jo san hál ke máh i Disambar men bamaqám Akbarábád jamą hone ke liye tajwíz húí thí, sál i áyanda tak multawí rakhne ke liye qarár páí, agarchi aksaron kí ráe yihí hai, ki isí sál men sab jamą hon. Yih sach hai, ki bąz bąz kárdán Pádrí sáhibon kí ráe is majlis hí ke barkhiláf hai, lekin daryáft i sahíh se malúm hotá hai, ki we is sál jalsa i mazkúra ke jamą hone par isí tarah rází hain, jaisá ki sál i áyanda men. Un ká iątiráz yih hai ki koí aisá jalsa hí zarúr nahín hai, na yih ki isí sál men. Yaqínan is men ek bát bare lutf kí yih hai, ki kaí ek ázmúda aur tajribakár Pádrí Sáhib is ke tarafdár hain, banisbat mukhálif hone ke. Siwá is ke imsál jalsa i mazkúra ke multawí rah jáne men ham chand aise sáhibon se mahrúm ho jáenge, jin kí maslahat aur saláh ke na hone se bará nuqsán hogá. Phir ise dúsre sál tak tál le jáne men yih qabáhat hai, ki kaí umúr zarúrí hain, jin ká tasfíya honá bahut lázim hai. Kyúnki thorá ąrsá guzrá, ki in azlą kí Baibal Sosaití ne ek khatt i ąmm jári karke sab Pádrí sáhibon kí saláh aur ittifáq ráe Ąhd i Jadíd ke nae aur bihtar tarjume kí nisbat talab kiyá hai. Hamen yaqín hai, ki hál ká tarjuma har ek agle tarjume se bihtar hai, tau bhí lázim samajhne pará ki ek is se bhí bihtar tarjume ká honá niháyat zarúriyát se hai. Yih to bahut zarúrí kám hai, aur is liye hamárí dánisht men bare gaur aur támmul kí guftagú aur bahs karke is bát ko khúb sáf kar lená hai, táki is nek kám kí takmíl achchhí tarah ho jáe. Aláwa is ke hamen ek nae Gít kí kitáb kí bhí zarúrat hai, jo cháhiye ki hál kí kitáb se istiąmál men achchhí ho, aur jis men tarah tarah ke ųmda mazmún hon. Is bát kí bahs ijlás i ąmm men kiye jáne se hamen yaqín hai, ki ek aisí tadbír sabhon kí ittifáq aur maslahat se nikal áegí, jis se sab log khush aur rází ho jáenge. Lodhiáná Mishan ke Gít kí kitáb kí qímat

bạz bạz hamáre Hindustání Ísáíon ke liye bahut hai, is liye ham cháhte hain ki ek kam qímat kí kitáb taiyár kí jáe: aur agar sab Mishan is bát par ittifáq karen to ham 20,000 jilden chhapáen aur 3 yá 4 áne qímat fí jild ke hisáb Ísáíon ko de den. Is tarah ek kitáb jis men ziyáda gít aur tarah tarah ke umda mazmún hon har shakhs ke pás ho jáegí. In ke siwá aur zarúrí aur mufíd báten bhí tasfiya talab hain, lekin abhí un ká zikr karná kuchh zarúr nahín jáná gayá hai.

SÚRAJ-GRAHAN.

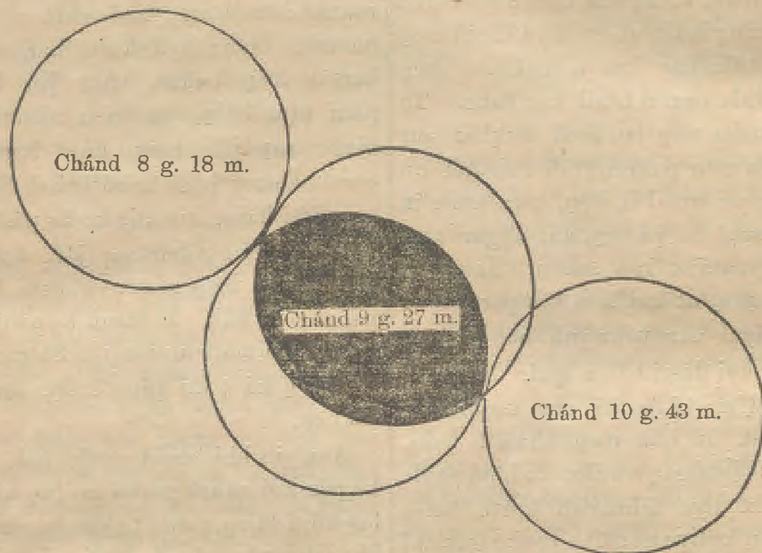

Tamám Hindústán men Súraj grahan kí rúet 18 August ko hogí. Pichhle sau baras se yih grahan bahut baṛá hai, aur ziyáda der tak rahegá. Junúbí Hind ke ek hisse men jis kí chauṛáí 120 míl hai, yane púrab taraf Masulipatam se pachhim ko Kolápúr tak, sarb-grahan hogá; aur us hisse ke bích men 6 miniṭ tak bilkull táríkí rahegí. Yih grahan agarchi bahut baṛá hai táham Mumálik i Magrabí o Shimálí ke shimál taraf chhoṭá nazar áwegá shakl i bálá se Futtehguṛh kí rúet shurú, o darmiyán kí hálat o khatm hone ká hál malúm hogá, aur yih bhí, ki wahán grahan kis qadr hogá, aur kitní der tak rahegá. 18 August ko 8 gh. aur 18 m. qabl i do pahar ke grahan lagegá; 9 gh. 27 m. ko niháyat táríkí rahegí; 10 gh. 43 m. par ákhir hogá; 2 gh. 25 m. tak rahegá; aur Junúb taraf miqdár grahan ká 2|3 hogá. Futtehguṛh se mashriq taraf ke maqámát men grahan ba-der, aur magrib jánib jald lagegá; us ke Junúb simt baṛá, o Shimál taraf chhoṭá hogá. Grahan ke dekhne ke liye Sarkár kí taraf se baṛí taiyárí ho rahí hai, aur ummed hai ki is dafa bahut sí naí báten daryáft ho jáwengí. Jab ki sarb grahan se súraj chánd men bilkull chhip játá hai, to us ke gird ek hála numáyán hotá hai, aur yih aur hálaton men Súraj kí ziyádatí i roshní se záhir nahín hotá. Is ke nisbat gumán hai, ki yih roshan hawá hai, jo ki Súraj ko muhít hai, aur is ká qutr hazárhá míl hai. Lekin chúnki sarb grahan bahut kam hotá hai, aur aksar sirf ek yá do miniṭ tak rahtá hai, is wajh se is nádir-ul-zuhúr kí asl wajh nahín daryáft húí. Ummed hai ki imsál mausim i garmá men yih ráz khul jáwegá.

TANDURUSTÍ KE QAWAÍD.

Ham barí khushí ke sáth chand umda aur sahíh qáide jo zila Iláhábád ke Dáktar Irving Sáhib bahádur ne wáste zila házá ke mawáziát men taqsím karne ke liye taiyár kiye hain apne parhnewálon ke mutála ke liye pesh karte hain. We ibtidáan zubán i Angrezí men qalamband kiye gae the; lekin ab zabán i Urdú men likhe gae, táki har kas o nákas unhen parhkar fáida i azím hásil kar sake. To sál ke mausim men jab árzá bukhár aur haiza, zor o shor pakren, tab sab koí un kí hidáyat par amal karen, aur apne in árzon se makhlasí páwen, aur dígar amráz se bhí mahfúz rah saken. Is mulk ke rahnewálon ne kabhí is bát par khátir khwáh khiyál aur tawajjuh nahín kiyá hai aur na koí dúsrí bát is qadr liház ke láiq hai. Umr kí darází aur tandurustí donon is ek hí bát men shámil hain. Hindustání Ísáí gánwwálon ko ham pahle in qáidon ke liye fahmáish karte hain, ki we auron ke liye namúna banke gawáhí de saken, ki safáí Khudá-tarsí ke khiláf nahín hai. Thorí sí safedí phirwáná bhí bare fáide kí bát hai, jo gilázat ke dafa karne ke fáide se kam nahín hai. Is bát kí bhí tajwíz kí jáegí, ki koí shakhs har mauza men tainát kiyá jáwe jo nigrán i hál rahe ki áyá ye qawáid amal men láe játe hain ki nahín. Is bát ko logon kí ádat men dákhil karne ke liye ham isí tadbír ko ansab aur zarúrí samajhte hain. Peshtar se hoshyárí karná achchhá hai, aur shifá páne se hifázat karná kahín bihtar hai. Thorí sí khabardárí aur in tadbíron ká thík istimál karná zarúr hai, ki bahuton kí ján ke bacháne ke báis honge; aur is khiyál se sabhon ko cháhiye ki is bát men niháyat chust o chálák howen.

Jo ásán tadbíren Dáktar Irving Sáhib ne dihátiyon kí tandurastí ke liye nikálín yih hain:—

"Ádmí kí tandurustí ke liye sáf áb o hawá niháyat zarúr hai, aur jin bastíon men ádmí ziyáda hain, un men ziyáda zarúrat hai. Hawá kaí sabab se náqis o kharáb ho játí hai. Chunánchi jo log gharon ke pás gobar aur kúre ká dher lagá diyá karte hain, aur bastí men ghás phús jama karte hain, aur jánwaron kí láshen aur ádmíon ká galíz pará rahne dete hain; aisí chízon se hawá hamesha bigar jáyá kartí hai, khusúsan barsát men bahut. Aur jin kúon ká pání píte hain, un men aksar pattíán girke sar játí hain, aur barsát men ganda chízen pání ke sáth bah bahke un men játí hain, aur kúe ke ás pás jo ghás phús aur gúh gobar sar játá hai, us ká araq zamín men ghuste ghuste kúe men pahunchtá hai. Is tarah ke pání se aksar haize kí bímárí hotí hai. So cháhiye ki jin kúon ká pání píte hain, un ko sáf rakhen.

Aur yih bhí bahut zarúr hai, ki bastí ke pás koí gahrá garhá na ho, ki us men log kúrá dálen, nahín to barsát nikal jáne ke bad jab pání súkhne lagegá, tab hawá bigar jáegí. Aur gánw ke nazdík jhár-jhankár aur janglí ghásen na rahne páen; aur únche darakhton kí níchí dálíán chhántí jáen, nahín to wuh hawá ko rokengí. Aur yih bhí bahut zarúr hai, ki ghar is tarah se banáe jáen, ki un kí cháron taraf hawá guzar kare. Aur bihtar hai, ki ghar gach-pach na hon, aur ráste chaure hon. Aur munásib hai, ki gánw ke ás pás zamín khúb súkhí rahe, aur ganda pání aur kíchar aur chahlá na rahne páe. Aur gharon ke ás pás gobar aur líd aur gilázat aur kúre ke dher na rahne páen; balki munásib hai ki yih sab bastí se dúr kheton men páns hone ke liye dále jáen. Har gánw ke nazdík ek jagah jáezarúr ke liye aláhida muqarrar kí jáe, ki gánw ke rahnewále wahán jáyá karen. Aur wuhín chhotí chhotí nálián kuchh gahrí khod dí jáen, aur har roz mattí dálke

gilázat chhipá dí jáe. Aur jab wuh nálí bhar jáe, tab dúsrí us ke pás khodí jáe. Is se zamín bhí ban jáegí, aur badbú na rahegí, aur bímárí ká ḍar na rahegá.

Agar ho sake, to jin kúon ká pání píte hain, un kí jagat par kapṛe na dhoen; aur agar ádmí wahán nahāen, to is taur se naháen ki un ke badan ká pání phir kúe men na gire. Aur aise kúon ke pás gaṛhe aur hauz na banáen; nahín to un ká ganda paní zamín men hoke phir kúe men jáegá. Aur aksar kúe ká pání táláb ke pání se píne ke liye bihtar hai, kyúnki tálábon ke pání men kharáb chízen bahut hotí hain.

Jab kisí bastí men haize kí bímárí achának bahut logon ko hotí hai, to is se sáf málúm hotá hai, ki us bastí men kuchh kharábí hai. Yá to píne ká pání kharáb ho gayá hai, yá jagah khud gandí ho gaí, yá koí ádmí aisí jagah se áyá hai, jahán yih bímárí hai, aur us ke sáth chalí áí hai, aur isí tarah se yih bímárí ek gánw se dúsre gánw men phail játí hai. Is hálat men agar ho sake to bihtar hai ki kuchh roz ke liye koí ádmí us bastí men na rahe, to bímárí na phailegí, aur yih zarúr nahín hai, ki log bastí se bahut dúr chale jáen. Garmí ke dinon men bágon men darakhton ke sáye tale rah sakte hain. Aur cháhiye ki us bastí ke sab gharon ko báhar bhítar pindol se líp den. Aur yih bhí bihtar hogá ki lípne se pahle har ghar men puál yá patte sulgáen aur jaláen. Aur yih bhí munásib hai ki jahán tak ho sake, bímár tandruston ke pás na rahen; aur yih bahut zarúr hai, ki haizewálon ká galíz jaldí zamín men gár diyá jáe, yá súkhí maṭṭí se chhipá diyá jáe. Aur yih bhí bahut zarúr hai ki haizewálon kí láshen jald gáṛí yá jalá dí jáen.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

II.

Gaṛariyon par Firishton ká záhir honá;—Gaṛariyon ká Baitlaham men áná,—Ísá ká haikal ko jáná.

Agarchi Mariyam ká ghar Násarat men thá, lekin tau bhí Khudá ne apní qudrat men aisá kiyá ki Ísá Masíh Baitlaham men paidá húá. Is ke mutábiq Míkah Nabí ne bahut baras peshtar peshíngoí kí thí, ki ai Baitlaham Ifrátah, har chand ki tú Yahúdáh ke hazáron men chhoṭá hai, tau bhí tujh men se wuh shakhs nikalke mujh pás áwegá jo Isráel men hukúmat karegá; aur us ká nikalná qadím se ayám-ul-azal se hai—Mi. 5 : 2. Yih Masíh ke paidá hone kí peshíngoí hai. Us ke haqq men dúsrí peshíngoí bhí púrí húí, yane, jo Yashaiyáh Nabí kahtá hai: ki hamáre liye ek laṛká tawallud hotá, aur ham ko ek beṭá bakhshá gayá; aur saltanat us ke kándhe par hogí; aur wuh is nám se kahlátá hai, Ajíb, Mushír, Khudá i Qádir, Abadiyat ká Báp, Salámatí ká Sháhzáda. Us kí saltanat ká iqbál aur salámatí kí kuchh intihá na hogí: wuh Dáúd ke takht par, aur us kí mamlukat par áj se leke abad tak bandobast karegá, aur adálat, aur sadáqat se use qiyám bakhshegá—Yas. 9 : 6, 7. Phir hikmat ke nám se Amsál kí kitáb men Masíh ká yih zikr hai: main us waqt thí, ki us ne (yane Khudá ne) ásmán banáe aur samundar ke gird ká muhásara kiyá; jis waqt us ne úpar kí taraf badlíon ko ṭhahráyá, aur jis waqt us ne samundar ke chashmon ko zor bakhshá; jis waqt us ne daryá kí hadd muqarrar kí, ki pání us ke hukm se

tajáwuz na kare; jis waqt us ne zamín kí newen dálín. Us waqt main parwarda kí mánind us ke sáth thí; aur main roz roz us kí khushnúdí thí, aur har waqt us ke huzúr khushí kartí thí. Main us kí zamín kí ábád atráf men shádí kartí thí, aur merí khushnúdí baní Ádam ke sáth thí. So ab ai larko, merí suno: kyúnki we jo merí ráhon ko hifz karte hain, nekbakht hain.—Am. 8: 27—32.

Khudáwand Ísá Masíh muaiyan waqt par Khudá kí taraf se is liye bhejá gayá, ki apní maut ke wasíle use jis ke sabab se gunáh aur maut dunyá men dákhil húí, nest o nábúd kare. Yih Bachánewálá ásmán se kyún utar áyá? Is wáste ki túte dilon ko durust kare, aur qaidíon ko chhuráwe, yane, gunahgáron ke liye naját kí khushkhabarí kí manádí kare. Jis hál men wuh aisá buzurg thá, tau bhí wuh halím o garíb bhí thá, aur agarchi wuh ek bát se apne sáre dushmanon ko halák kar saktá, lekin jab log us ko satáte the, wuh gam khátá thá aur dhamkátá na thá, hán; badí ke iwaz wuh nekí karke apne dushmanon ke liye duá mángke kahtá thá: ai Báp un ko muáf kar, kyúnki we nahín jánte ki kyá karte hain.

Sháyad tumháre khiyál men áwe, ki jis shakhs kí barí intizárí Yadúdí log khínch rahe the, jab wuh á chuká, tab wuh bahut khush hote aur us ko dekhne cháhte. Lekin hál kyá thá, ki Yahúdí log apní khud-garazí se bhuláe húe jánte the ki yih ánewálá bádsháh hamen Rúmíon kí zabardastí se rihái degá, aur hamen ek barí qaum banáwegá. Lekin jab is ke khiláf unhon ne dekhá, ki jo áyá hai, so garíbon men se garíb hai, tab un ke dilon men shakk húá, aur apne bachánewále ko haqír jánke wuh use radd karte the. Wuh bhúl gae ki ánewálá Masíh, Sháh i salámat kahlátá, aur ki us kí bádsháhat is dunyá kí nahín hai. Lekin Yahúdíon men baze the ki jin par Khudá ne yih bát záhir kí thí, ki jo Baitlaham men paida hotá, charní men let rahtá hai, so hí Yahúdíon ká aur na sirf un ká balki sáre ímán lánewálon ká Naját-dihinda hai. Chunánchi likhá hai, ki us mulk men garariye the jo maidán men rahte, aur rát ko bárí bárí apne jhund ki chaukí karte the. Aur, dekho ki Khudáwand ká firishta un par záhir húá, aur Khudáwand ká núr un ke chaugird chamká: aur wuh nih// áyat dar gae. Jab firishte ne unhen kahá, mat daro, kyúnki dekho, main tumhen barí khushkhabarí sunátá hún, jo sab logon ke wáste hai, ki Dáúd ke shahr men áj tumháre liye, ek Naját-denewálá paidá húá, wuh Masíh Khudáwand hai.—Lúká 2: 8—11. Firishton ne bhí garariyon ko áge se yih nishán batáyá ki tum us larke ko kapre men lapetá aur charní men rakhá húá páoge. Kis wáste yih nishán diyá? Is wáste diyá, ki jab unhon ne larká waisáhí páyá tab un ko yaqín huá, ki firishton ne sach kahá, aur Naját-dihinda yihí hai.

Músá kí sharíat ke mutábiq Yahúdíon ká ek dastúr thá, ki má báp apne pahlauthe larkon ko Khudá ke liye nazar karen. Chunánchi tum ko yád hogá, ki Samúel apní má se yún nazar kiyá gayá thá. Jab Ísá chálís din ká thá, us kí má use Yarúshalam men le áí, táki haikal men use házir kare, aur apní nazar guzráne. Aisá karne se Mariyam ne záhir kiyá ki yih larká merá nahín hai, aur munásib hai ki main use apne liye na rakhún, par us ko Khudá ke háth supurd karún ki wuh apne kám men mashgúl ho.

Yarúshalam men Shamaún náme ek shakhs thá jo ki rást aur nek ádmí thá, kyúnki likhá hai ki Rúh-ul-Quds us par thá. Is se yih murád hai ki Khudá kí Pák Rúh us men bastí thí, aur use Khudá kí marzí bajá láne kí táqat dí. Garaz, Khudá ne apní Rúh kí marifat is par záhir kiyá ki jab tak tú Masíh ko na

dekhegá tab tak tú na maregá. Chunánchi us din jab ki pák laṛká, yạne, Ṭsá haikal meṉ láyá gayá, Shamaún bhí waháṉ áyá, aur Ḳhudá se ágáhí páke ki yih wuhí hai, jis kí tú ráh dekh rahá hai, us ne Ḳhudá kí tạríf karke kahá ki: Ai Ḳhudáwand, ab tú apne bande ko apne kalám ke muwáfiq salámatí se ruḳhsat detá hai: kyúnki merí ánkhoṉ ne terí naját dekhí, jo tú ne sab logoṉ ke áge taiyár kí hai; qaumoṉ ko roshan karne ke liye ek núr, aur apne log Isráel ke liye jalál—Luká 2: 29—32. Us waqt bhí Anna nám ek ạurat jo ki rát din Ḳhudá kí bandagí kartí rahtí waháṉ á pahunchí, aur laṛke ko dekhkar Ḳhudá ká shukr kiyá, aur un sab ko jo Yarúshalam meṉ chhuṭkáre kí ráh dekhte the us kí bábat kahá.

DÍNÍ SUWÁLÁT.

I.

Ḳhudá ká Kalám Baibal meṉ talwár jo kahlátá hai, so kaun sí jagah meṉ aur kis liye?

II.

Baibal ke mutafarriq maqámoṉ meṉ Ḳhudá ká Kalám chirág, mártaul, ḳhushḳhabarí, áína, pání ká kúá, shahd, dúdh, mai, kalám i zindagí kahlátá hai; so kaun kaun sí jagahoṉ meṉ aur kis kis sabab se?

ÍMÁN.

Ạzíz, yih kyá hí ḳhúb,
Ki apní ụmr bhar,
Ḳhudá par láwe, tú ímán:
Ás rakhe, us hí par.

Má merí, kyá ímán
Yih karná hai, yaqín,
Ki bát, Ḳhudá kí, jo kuchh ho,
So haqq hai, aur amín?

Mujh ko hai ịtibár,
Ki tú, piyárí má,
Mujhe baḳhshegí, jo darkár:
Yúṉ haregá Ḳhudá?

Háṉ, jaisá mujh par ás,
Waisá Ḳhudá par ho:
Ásmání Báp, jo terá hai,
Karegá piyár, tujh ko.

Jo us ko ḍhúnḍhte haiṉ,
Wuh un ko milegá:
Masíh kí ḳhátir, sunke, wuh
Unheṉ qabúlegá.

Leke Masíh ká nám,
Ḳhudá hí ke huzúr;
Bharosá karke us hí par,
Yih hai ámán, zarúr.

Jo hájat terí ho,
Ḳhudá ko tú batá:
Tú Rúh-i-Quds se madad máng,
Ímán, Masíh par lá. B.

ÁSMÁNÍ SAIHÚN.

Ásmání Saihún, kyá hasín!
Waháṉ Masíh hai taḳht-nashín;
Dar, us ke, sáre, motiyá;
Haikal hasín ká núr, Ḳhudá.
Ṭsá, ján deke, Kalvarí par,
Kholtá hai, mere wáste dar.

Ásmán hasín, aur raunaqdár,
Waháṉ firishte haiṉ, núr-dár,
Gáte tạríf, aur sust nahíṉ,
Ṭsá kí hamd hai, har kahíṉ.
Maiṉ, bhí, áwáz miláúngá.
Hamd o tạríf nit gáúngá.

Táj zínatdár, rástbázoṉ ke;
Zeb-dár libás we pahinte:
Ġáliboṉ ko hai fath nishán;
Pákíza sab, jo haiṉ waháṉ.
Maiṉ us ká baṛá mushtáq húṉ;
Kyá hí ḳhushnumá hai Saihún!

Hasín firishte, ḳhush-ilhán,
Sadá Ḳhudá ke saná-ḳhwáṉ:
Un ke sarod haiṉ, kyá shírín!
Ásmání Saihún, kyá hasín!
Dekhúngá, waháṉ, Ṭsá ko;
Hamd, aur tạríf, nit, us kí ho. B.

SULÁNE KÁ GÍT.

Mere ạzíz, leṭ rahiye;
Hai Íśá pás;
Us par ho ás:
Jo wuh de sukh, to kahán̲ dukh.
Ho din yá rát:
Salám'tí se, tú soiye,
Be taklifát.

Piyárí ján, na jágiye,
Jo gasht karen̲,
Aur chilláen̲,
Gídaṛ, aur lomṛí, aur kutte:
Un se mat ḍar:
Masíh hai háfiz, soiye
Ạzíz, rát bhar.

Mere bachchhe, so jáiye;
Jo Íśá ho
Muháfiz, to
Mubárak tú; aur mániye,
Tú, us kí, ho:
Tujh se muhabbat kí, us ne
Piyár kar, us ko.

Aur ai ạzíz, jab marná hai,
Na ḍariye,
Par ḳhushí se
Kah de: "Ḳhudá jo marzí hai
Terí, so ho:"
Aur wuh tujh se kahegá, á
Pás mere ho.

Jab chhoṛkar sárí taklífát,
Kar Íśá pás,
Us kí sipás:
Us hí se hai terí naját,
Ho terá kám,
Hamd karne ko, us kí sifát,
Ab, aur múdám.

B.

Mutafarriqát.

ZANJÍR KÍ TAMSÍL.

Ek zálim bádsháh ne apní raịyat men̲ se ek shaḳhs ko buláyá, aur us se púchhá ki terá kyá pesha hai? Us ne jawáb diyá ki main̲ lohár hún̲. Us zálim ne kahá, ki apne ghar ko já, aur mere liye ek das háth kí lambí zanjír baná lá. Wuh apne ghar gayá, aur zanjír banáne men̲ mashgúl húá. Us ke banáne men̲ bahut din lage, par un dinon̲ men̲ us ko ek paísá mazdúrí ká na miltá.

Jab taiyár ho chukí wuh us ko bádsháh ke pás láyá. Bádsháh ne hukm diyá, ki zanjír phir ghar ko le já, aur das háth kí aur zanjír us men̲ joṛke lá. Lohár ne bís háth kí zanjír taiyár kí, aur bádsháh pás láyá, par us ne phir hukm diyá, ki us ko aur bhí lambí baná. Chunánchi jyún̲ jyún̲ wuh baṛháke látá thá, tyún̲ tyún̲ us ko hukm miltá thá, ki aur bhí lambí baná.

Jab kaí baras guzar gaye, aur wuh pichhlí bár láyá, tab us zálim ne apne naukaron̲ ko hukm diyá ki us lohár ke is zanjír se háth pán̲w bán̲dho, aur jalte húe tanúr men̲ ḍál do, garaz us ne apní mihnat kí yihí mazdúrí páí.

Ai paṛhnewálo, agar tum Masíh kí ḳhidmat nahín̲ karte ho, to yih tamsíl tumhárí hálat se ṭhík miltí hai. Jo Masíh ke log nahín̲ hain̲, so Shaitán ke gulám hain̲, aur us kí gulámí isí tarah kí hai. Wuh tum men̲ har ek se ek ek zanjír banwátá hai. Sháyad tum ne tís chálís baras tak us ke banáne men̲ ḳhúb mihnat kí ho, tau bhí wuh hameshá tumhen̲ hukm detá hai, ki aur bhí us ko lambá karo. Har ek jhúṭh jo tum bolte ho, har ek gálí jo tum dete ho, har ek

gunáh jo tum karte ho, goyá apní zanjír meṉ kaṛí par kaṛí lagáte játe ho. Isí tarah se wuh barsoṉ tak tum se burí ạdatoṉ kí zanjír ko banwátá hai; sirf is iráde se, ki áḳhir i kár tum ko us se bándhe. Kyúnki áḳhir ko yih hukm tumháre úpar niklegá, ki is ke háth páṉw bándhkar ág ke tanúr meṉ ḍál do. Is par sochná cháhiye, kyúnki likhá hai, ki gunáh kí mazdúrí maut hai.

INSÁN KÍ ZINDAGÍ KE BAYÁN MEṈ.

INSÁN KÍ ZINDAGÍ, AGAR BA-HISÁB I ausat samjhí jáe, to qarib sáṛhe tentís baras kí hai. Har sau laṛkoṉ meṉ se jo paidá hote, pachís, sátweṉ baras tak nahíṉ pahunchte: aur dúsrá pachís, apní sátwíṉ sál ko nahíṉ dekhte; aur sirf chha un sab meṉ se pachís baras kí ụmr tak jíenge. Pánch sau shaḳhsoṉ meṉ sirf ek assí baras ke sinn ko pahunchtá hai.

Har ek minaṭ meṉ sáṭh ádmí, tamám dunyá meṉ, mar játe haiṉ, yạne, tín hazár aur chha sau har ek ghanṭe meṉ.

Lambe qadwáloṉ kí banisbat pasta qadoṉ ko, aur mujarrad kí banisbat byáhtá logoṉ ko ziyádá ụmr darází hotí hai. Daulatmandoṉ kí ụmr i ausat bayálís baras, aur garíboṉ kí sirf tís baras kí hotí hai.

Tamám dunyá meṉ ek sau karoṛ báshinde shumár se mạlúm hote haiṉ, jo kí tín hazár aur tirsaṭh mutafarriq bolíáṉ bolte haiṉ.

JHAGṚÁ.

AGAR KOÍ SHAI, JO ÁDMÍ KO NÁḲHUSH kare to wuhí biláshakk takrár hai. Har ek ádmí jhagṛe ke bạd apne dil meṉ apne taíṉ kam samajhtá hai. Kyúnki wuh use auroṉ kí ánkhoṉ meṉ zalíl aur haqír kar detá hai, aur siwá in ke us ke hawás kund ho játe aur us ke gusse kí táqat baṛh játí hai. Sach to yih hai, ki jitná sulh aur chup cháp se ham raheṉ utná hí hamáre paṛosíoṉ ká bhalá hotá hai. Das meṉ se nau muqaddamoṉ meṉ bihtar tarkíb yih hai, ki agar koí ádmí tumheṉ fareb de to us se báz raho; agar wuh bad-zubán hai, to us kí suhbat chhoṛ do, aur agar wuh tumhárí gíbat kare, to tum us ke sáth aise raho ki koí us kí bát ko yaqín na jáne. Wuh kaun hai, aur tum se kaisí badsalúkí kartá hai, is ká kuchh ḳhiyál na karo, ạqlmandí kí ráh yih hai ki tum use akelá rahne do; kyúnki us ke zulm ke sáth sulúk karne kí is ṭhanḍí, ḳhámosh, aur chup ráh se bihtar koí dúsrí ráh nahíṉ hai.

ZAMÍNDÁR KÍ TAMSÍL.*

PAHLÁ HISSA.

AI PIYÁRO, EK ZAMÍNDÁR THÁ, JIS KÍ zamíndárí meṉ bahut sí raịyat bastí thí. Jab ki mahsúl lene ká waqt nazdík áyá, to us ne apne chaprásíoṉ ke háth se raịyat ko kahlá bhejá ki "tum fuláne din, apná apná mahsúl lekar hamárí kachahrí meṉ házir ho." Par jab muạiyan waqt áyá, raịyat na áí. Zamíndár apne naukaroṉ se kahne lagá, ki "yih kaisí bát hai? Yih log merí ṭhagáí kiyá cháhte haiṉ,—par dekhá jáegá! Kal sawere ek ek gáṉw ke paṭwárí ko mere pás bulá láo." Chunánchi naukaroṉ ne unheṉ buláyá. Málik, baṛe gusse ke sáth, un se kahne lagá, ki "yih tum ne kyá kiyá? Kyá tum samajhte ho ki maiṉ koí dúdh-pítá bachcha húṉ, jis ke sáth

* *Leaves from my Portfolio, Sunday at Home.* 1862. Yih tamsíl do sabab se is mutarajjim ko dil-pasand hotí hai. Auwal is liye ki us se baṛí bhárí nasíhateṉ nikaltí haiṉ. Doyam is wáste ki jo wạz tamsíl ke taur par kiyá játá, so sab logoṉ ko ziyáda pasandída aur fáida-baḳhsh hotá hai. Chunánchi yih "Pánch Kauṛí-náme ká wạz" sab manádí karnewáloṉ ke liye ek nazír hai. Masíh ne bhí aksar tamsíloṉ meṉ nasíhat dí, aur munásib hai ki ham bhí un ko ziyáda istịmál meṉ láweṉ.

jo cháho so karo? Tumháre gáṉw ke log apná mahsúl kyúṉ nahíṉ láte haiṉ?" Sunte hí, we tarah ba tarah ke ụzr karne lage, par zamíndár ne un kí na suní, magar kahá, ki ásámíoṉ se kah do ki áj se maiṉ unheṉ do hafte kí muhlat aur detá húṉ. Jo koí is ạrse meṉ apná mahsúl na de, to maiṉ us ke bailoṉ ko chhín lúngá, aur ghar ko girá dúngá. Aisí ḳhabar sunke, raịyat ke bích meṉ baṛí ghabrăhaṭ húí. Bạze hukm ko ṭhaṭṭhoṉ meṉ uṛáne, aur kahne lage, ki "Bol baṛá, par zor kaháṉ?—Wuh jo cháhe so kare, par ham se ek damṛí bhí na páegá." Bạze ḳhauf kháne lage, ki "sháyad málik aur bhí náráz ho jáe, aur hamárá nuqsán kare! aur is fikr meṉ rupiye ke udhár lene ke liye ghar ghar phirne lage. Lekin jin pás ḳhud apná mahsúl dene ko rupiye na the, tin pás qarz dene ko kaháṉ? So un ko kuchh na milá."

Aur raịyat bhí thí, jo apne jí meṉ sochtí thí ki zamíndár kí ḳhushámad karke us ke gusse ko ṭhanḍá karná cháhiye, so us ke yaháṉ jáke, ham sab apní áwáz miláke us kí minnat karenge, aur us kí ṭaríf gáenge, jab tak ki wuh tars khákar ham ko mụáf na kare. Chunánchi baṛí bhíṛ ikaṭṭhí hoke us zamíndár ke ghar ko gaí, aur sab ḷog darwáze pás pukárne lage, ki He Bahádur! Bábú Rám Dayál, Zamíndár, Máhárájl! Dharm-autár! Dayáságar! Ġaríb-parwar! Ấp hamáre Mábáp haiṉ, apne dásoṉ par rahm kijiye. Jab ki zamíndár gul-shor sunke báhar áyá, ki dekhe kyá tamáshạ ho rahá hai, tab raịyat aur bhí chilláne aur míṭhí míṭhí báteṉ bolne lagí; lekin us ne, un ke matlab ko samajhke, kahá, kyá míṭhí bátoṉ se sharbat kabhí bantá hai. Jo tum samajhte ho ki tumháre phusláne se tumháre qarz mụáf kiye jáenge, to baṛí bhúl tumhárí hai. Baṛe baṛe laqab aur ḳhushámad kí báteṉ merí tahsíl meṉ nahíṉ chaltí haiṉ. Maiṉ to soná chándí ko in se ziyáda pasand kartá húṉ.

Aur ásámíoṉ ne dúsrí tarah kí tadbír nikálí. Thoṛí sí miṭṭí leke aur pání meṉ gúndhke, unhoṉ ne bahut sí chhoṭí putlíáṉ banáíṉ, aur unheṉ zamíndár ke makán ke sámhne rakh diyá. Tab jitní múrateṉ thíṉ, itne hí miṭṭí ke bartan cháwal aur phúl aur kele se bhare húe láke, un múratoṉ ko chaṛháne, aur ek ek ádmí ek ek múrat ke sámhne danḍwat karke us kí pújá karne aur yúṉ kahne lagá, ki Tú hamárá zamíndár hai! ham terí baṛáí karte haiṉ.

Zamíndár ne andar se yih ịbádat dekhí, aur báhar áke un se kahá, "bhalá maiṉ is ká matlab ḳhúb jántá húṉ. Tum yih samajhte ho ki merá nám in múratoṉ ko deke, aur un ke sámhne nazreṉ chaṛháke tum mujh ko rází karoge, aur apne rupiye ke adá karne se bachoge. Wáh! kahíṉ lomṛí ko dám meṉ phansáte bhí haiṉ? Tum aise aise bahánoṉ se nahíṉ chhútoge. Mere rupiye mujhe jald do, to bihtar; nahíṉ to, in muratoṉ ká pújná jinheṉ tum ne merí súrat meṉ banáyá, kyá kám áwegá?" Pas yih tadbír befáida niklí, raịyat meṉ kaí ek shaḳhs the, jo áp ko zamíndár ká ján-pahchán aur dost samajhte the, chunánchí jab unhoṉ ne suná ki un meṉ se koí apne matlab ko na pahunchá, to talwár bándhke málik ke pás gaye, aur kahne lage ki "Ai Ḳhudáwand! jo hukm ho, to áp ke rupiye ke tahsílne meṉ ham madad kareṉ." Wuh púchhne lagá, ki "kaise madad karoge?" Unhoṉ ne jawáb diyá ki "Ai muflis-panáh, ịjázat díjiye ki áp ke gáṉw meṉ já karke, ham har ek ká, jo áp kí raịyat hone ká inkár kare, sir káṭ ḍáleṉ." Us ne kahá, ki "ai mere laṛko, kyá tum samajhte ho ki merá aisá iqrár karná, aur rupiye dená ek hí bát hai? Ấmad jo hotí to achchhá, par iqrár se kyá hásil. Ạláwa is ke yih bát merí samajh meṉ nahíṉ átí, ki jab tum in mere qarzdároṉ ko már chuke, to mahsúl kaun degá? Mará bail ghás nahíṉ khátá. Agar tum log apne is irade ke mutábiq karo to

main kahán se apní zamíndárí ko phir ábád karún? Agar ek bár is tarah sabhon ko qatl karún to bad us ke merí raiyat honá kaun manzúr karegá? Nahín, bháío! Main to aisá bewaqúf nahín hún. Jab merí gáe apne dúdh ko duhne nahín detí hai, to us ko bímár jánke, main dawáí pilátá,—már nahín dáltá hún;—jo már dálún to dúdh kahán se áwe? Siwáe is ke, main tum se púchhtá hún, ki *kyá tum apná mahsúl de chuke?* Aise suwál sunke, we hairán hone, aur ápas men barbaráne lage, kyúnki nahín samajhte the, ki zamíndár khud ham hí se mahsúl talab karegá. Tab zamíndár ne kahá, ki jáo! pahle jo kuchh merá hai so mujhe do, phir agar tumhárí madad kí hájat hogí, bulá liyá jáegá.

Algaraz us muhlat ká ek hafta guzrá thá, lekin rupiya na áyá. Dúsre hafte ke shurú men ek bará maháјan, jo ki zamíndár ká dost thá, us kí muláqát karne áyá. Sárá ahwál us se bayán kiyá gayá. Wuh rahm khákar un logon se bátchít karne ká mauqa dhúndhtá thá, aur daryáft kiyá cháhtá thá, ki kyá beparwáí ke sabab yá tangkhálí ke sabab yih rupiye nahín dete hain. Pas us ne un ke pás jáke kheton ko muláhiza kiyá, aur kishtkáron se sárá hál púchhá, aur malúm kiyá ki unhon ne shádí-barát aur nách-tamáshe men apná sab naqd urá diyá thá, aur dene ke liye kuchh báqí na thá. Garaz un kí kambakhtí par rahm karke us ne yún apne jí men sochá, ki mere pás bahut daulat hai; main kyúnkar in ke tasdia ko dafa na karún? Us ne dhandhorá pitwáyá ki har ek ko jo do din ke arse men mujh se mángegá, jitne rupiye zamíndár ko dená hai, main bakhsh dúngá.

Is khabar ke sunne se un men tarah tarah ke khiyál paidá húe. Yane, jitne zamíndár ke ikhtiyár ke inkár karnewále the, ápas men kahne lage ki jo koí játá aur rupiye lekar us ko detá hai so zamíndár ke ikhtiyár ká iqrár kartá,—ki us ká ham par kuchh haqq hai. Ham kabhí rupiye na lenge. Baze kahte the, ki "sach hai ki Bábú Sáhib naqd ko bakhshish men dene kahtá, par kyá jáne is men kuchh dhokhá hogá. Jab ham ne rupiye lie, tab us ke gulám banenge; phir chhúten kaise? Ham us ke pás na jáenge.

Un men se aur log is tarah se kahne lage ki "Wáh! zamíndár ne khúb tadbír nikálí. Jab Bábú Sáhib is baháne ke wasíle ham ko apne ghar par jama kare, tab donon milke hamen gudám men qaid karenge aur khúb már-kút hogí. Kyá ham aise jál men pánw dálen?"

Lekin aisí bhí raiyat thí, jis ne hájat ke sabab láchár hoke, jáne ká iráda kiyá. We kahte the ki "aisí áfat ke dúr karne ke liye koshish to karná cháhiye. Ishtihár men do din, yane, kal aur parson ká zikr hai. Kal ham nahín já sakte hain, is wáste ki bázár ko jáná paregá, aur lautte waqt shám hogí. Bhalá parson ham sab milke jáenge. Garaz jab muqarrar waqt pahunchá, unhon ne uthkar gusl kiyá, aur kháná khákar, chalne kí taiyárí kí, par dekhte kyá hain, ki ek ádmí ab tak gair házir hai. Us ke parosí barí der se us kí ráh dekhte the. Jab un kí intizárí befáida húí, tab kahne lage, ki Ao, us ke ghar ko chalen, ki dekhen wuh kyá kar rahá hai. Jab us ke ghar par án pahunche, tab derí ká sabab daryáft húá. Us ke chár rishtadár dúr se subh ke waqt áe the, aur wuh ab unhen kháná khilá rahá thá. Us ne apne doston ko áte dekhkar pukárá, ki áo, andar áo, baith jáo, main tum ko bhí tarkárí bhát khiláúngá. We bole, ki Ab der húí, aur dúr jáná hai; tum in ko chhorke jaldí hamáre sáth chalo. Ham to khá áe hain,—aur kháne kí kyá hájat. Par gharwále ne na máná aur unhen andar láke zamín par bithháyá aur ek ek ke sámhne kele ke patton par kháná rakhá, aur khiláne men bajidd húá. Chunánchi unhon ne kháná kháyá, huqqa

piyá, aur phir us daulatmand ke ghar kí ráh lí. Qaríb pahar din ke báqí rahá thá; chalte chalte yih log saṛak meṉ ek barát se mil gaye. Baṛí bhíṛ mardoṉ aur laṛkoṉ kí un ke píchhe játí thí. Kahár rang ba rang kí áráisheṉ báns o kágaz se baní húí, liye játe the. Ḍhol aur naqqáre sankh aur qarnáíáṉ bajtí thíṉ. Baṛe gul o shor se logoṉ ko mạlúm hotá thá, ki kisí kí shádí hotí hai.

Raịyat yih tamásha dekhke ápas meṉ kahne lagí, ki áo bháí, zara is ke píchhe ho leṉ. Is kám meṉ thoṛí derí ho, to kyá harj? Pas bhíṛ meṉ mil gae; chalte chalte, bájoṉ ko sunte, aur tamáshe ko dekhte, gaflat meṉ paṛ gae. Bahut waqt guzar gayá, aur shám hone lagí. Jab apná iráda yád áyá, to sab us daulatmand ke ghar kí taraf dauṛne lage. Pahar rát gae we waháṉ pahunche, lekin darwáza band páyá. We ápas meṉ jhagaṛne aur ek dúsre ko malámat karne lage, ki tum ne mujhe kyúṉ roká? Tum ne mujhe kyúṉ bahkáyá? Lekin un ká kurkuṛáná bilkull befáida thá, kyúnki mauqạ kho gayá thá. Ḳhálí háth, aur udás aur sharminda hoke, we phir apne gánw ko lauṭe.

Jin pás yihí ḳhabar, ki Bábú Sáhib áp hamáre qarz ko adá karegá pahunchí thí, un meṉ bạze the, jo is bát ko dil se mánte the. We us kí mihrbání kí bábat zara bhí shakk nahíṉ láe. Unhoṉ ne us kí muláqát kí thí, aur us kí bát chít se daryáft kiyá ki wuh niháyat milansár o mihrbán hai, aur aisá ádmí hai, jo hargiz garíboṉ ko dhokhá na degá. We bole, ki áo, ham abhí us ke pás chaleṉ, kyúnki waháṉ jáne se baṛá fáida hogá. Jab un ke dost rishtadároṉ ne un ke is iráde kí bábat suná, to baṛí takrár karne lage. Sab milke un ko samjháte the, ki jo tum waháṉ játe, aur us kí baḳhshish lete, to ham tum ko zát-birádarí se nikál denge. Na koí tumháre sáth kháná kháwegá, na huqqa píegá, na tumháre khet meṉ madad degá, na to ham tum ko apne kúe se pání bharne denge, na ham kisí tarah se tum ko bháí kahenge. Aisí saḳht dhamkí páke, jitne us raịyat meṉ ḳhaufzada the ḍar gae, aur apne dil meṉ kahte the, ki jo ham is se ḳhárij hoṉ, to baṛí musíbat ham par guzregí; pas ham na jáenge.

Báqí jo the, so apne iráde meṉ qáim rahe. We yaqín karte the, ki Bábú Sáhib aisá daulatmand hai, ki wuh ham ko hamárí taklífoṉ se bachá saktá hai, aur aisá mihrbán hai, ki apne iqrár ká inkár na karegá. So we sawere ke waqt us ke ghar par gaye, aur baṛí tawajjuh se qabúl kiye gaye. Bábú ne baṛí ḳhátirdárí se ek ek kí ḳhair o áfiyat púchhí, aur daryáft kiyá, ki tumháre qarz ke adá karne ke liye kitne rupiye darkár haiṉ. Jitne batláe, utne fauran in ko diye gaye, balki us ne un se yih bhí púchhá, ki kyá tum aur kisí ko, jo madad páne ke liye áwegá, jánte ho? We bole, ki sab ke sab, tarah tarah ke uzr karte; koí áp ke pás nahíṉ átá hai, kyúnki sab apne zát-birádarí kí dhamkíoṉ se ḍarte haiṉ. Ham bhí, áp ke pás áne ke sabab se, ghar-bár rishtadárí se ḳhárij honge. Yih sunte hí, Bábú ne jawáb diyá, ki mat ḍaro! Jo tum ko kisí tarah kí taklíf ho, mere pás áo, maiṉ tumhárí madad karúngá.

Ġaraz we ḳhushí se apne apne ghar ko lauṭ gae, aur wuhí rupiye leke apne qarz ko adá kiyá. Har ek taklíf aur ḳhatre meṉ we Bábú ke pás jáyá karte the. Us hí kí madad o parwarish se we ḳhushí aur árám meṉ rahne lage. Jab muhlat ke din guzar gae, tab jitní raịyat rupiye nahíṉ lá saktí thí, so pakṛí gaí, aur unhoṉ ne bahut már kháí, aur qaidḳháne meṉ paṛkar bahut dinoṉ tak apní nádání kí tauba kí; lekin jin ká bharosá us mihrbán Bábú ke wạde par thá, so rasíd leke, sazá se bach gaye, aur áḳhir i kár fuzúl-ḳharchí ko chhoṛkar, apne kár o bár chálákí aur kifáyat-shiárí se karne lage, yaháṉ tak ki ḳhátir-jamạí aur qanáạt barábar un ko hásil hotí thí.

MAḲHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAĻON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEṈ JIN KI TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍṈ SAKTÍṈ.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, SEPTEMBER, 1868. [No. 3.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLAH.

(Come to Jesus.)

ÍSÁ PÁS ÁO.

Jahannam terá muntazir hai us se bachne ke liye á!—Jahannam afsána nahíṉ, píroṉ kí íjád murídoṉ ke ḍaráne ke liye nahíṉ; lekin jaisá beshakk o shubha Baibal Ḳhudá ká Kalám hai, waisá hí beshakk o shubha yih bát sach hai ki sharír aur sárí qaumeṉ jo Ḳhudá ko farámosh kartí, Jahannam meṉ ḍálejáenge." "Yih muqarrar hai ki sab ádmí ek martaba mareṉ, aur bad maut ke ạdálat." Us waqt sab ádmí apne badan meṉ ke kie húe aạmál ká hisáb deweṉ. "Ḳhudá insán ke sáre chhipe ḳhiyáloṉ ká insáf karegá." Sab sáre gunahgár jinhoṉ ne Ịsá ke pás

áke muạfí nahíṉ hásil kí hai, Hákim ke báeṉ háth kí taraf honge, jo un kí ḳhaufnák sazá ke fatwá ko un par sádir karegá, ki "ai malạ́noṉ tum hamesha kí ág meṉ dúr ho, jo Shaitán aur us ke firishtoṉ ke liye taiyár kí gaí hai!" Kaun us jagah ke ạzáb ko bayán kar saktá hai! Waháṉ daulatmand apní daulat le já nahíṉ saktá aur na aịyásh apní ịshrat ká koí sámán. Waháṉ na sirf dunyá aur gunáh ḳhush karne se báz áenge, balki din kí ḳhushnumá roshní, dostoṉ ki farhatbaḳhsh áwáz aur ḳhánadárí ki ụmda ḳhushiyáṉ tamám mauqúf ho jáengí.

piyá, aur phir us daulatmand ke ghar kí ráh lí. Qaríb pahar din ke báqí rahá thá; chalte chalte yih log saṛak men̲ ek barát se mil gaye. Baṛí bhíṛ mardon̲ aur laṛkon̲ kí un ke píchhe játí thí. Kahár rang ba rang kí áráishen̲ báns o kágaz se baní húí, liye játe the. Ḍhol aur naqqáre sankh aur qarnáíán̲ bajtí thín̲. Baṛe gul o shor se logon̲ ko málúm hotá thá, ki kisí kí shádí hotí hai.

Raiyat yih tamásha dekhke ápas men̲ kahne lagí, ki áo bháí, zara is ke píchhe ho len̲. Is kám men̲ thoṛí derí ho, to kyá harj? Pas bhíṛ men̲ mil gae; chalte chalte, bájon̲ ko sunte, aur tamáshe ko dekhte, gaflat men̲ paṛ gae. Bahut waqt guzar gayá, aur shám hone lagí. Jab apná iráda yád áyá, to sab us daulatmand ke ghar kí taraf dauṛne lage. Pahar rát gae we waháṉ pahunche, lekin darwáza band páyá. We ápas men̲ jhagaṛne aur ek dúsre ko malámat karne lage, ki tum ne mujhe kyún̲ roká? Tum ne mujhe kyún̲ bahkáyá? Lekin un ká kuṛkuṛáná bilkull befáida thá, kyúnki mauqa kho gayá thá. Ḳhálí háth, aur udás aur sharminda hoke, we phir apne gánw ko lauṭe.

Jin pás yihí ḳhabar, ki Bábú Sáhib áp hamáre qarz ko adá karegá pahunchí thí, un men̲ baze the, jo is bát ko dil se mánte the. We us kí mihrbání kí bábat zara bhí shakk nahín̲ láe. Unhon̲ ne us kí muláqát kí thí, aur us kí bát chít se daryáft kiyá ki wuh niháyat milansár o mihrbán hai, aur aisá ádmí hai, jo hargiz garíbon̲ ko dhokhá na degá. We bole, ki áo, ham abhí us ke pás chalen̲, kyúnki wahán̲ jáne se baṛá fáida hogá. Jab un ke dost rishtadáron̲ ne un ke is iráde kí bábat suná, to baṛí takrár karne lage. Sab milke un ko samjháte the, ki jo tum wahán̲ játe, aur us kí baḳhshish lete, to ham tum ko zát-birádarí se nikál denge. Na koí tumháre sáth kháná kháwegá, na huqqa píegá, na tumháre khet men̲ madad degá, na to ham tum ko apne kúe se pání bharne denge, na ham kisí tarah se tum ko bháí kahenge. Aisí saḳht dhamkí páke, jitne us raiyat men̲ ḳhaufzada the ḍar gae, aur apne dil men̲ kahte the, ki jo ham is se ḳhárij hon̲, to baṛí musíbat ham par guzregí; pas ham na jáenge.

Báqí jo the, so apne iráde men̲ qáim rahe. We yaqín karte the, ki Bábú Sáhib aisá daulatmand hai, ki wuh ham ko hamárí taklífon̲ se bachá saktá hai, aur aisá mihrbán hai, ki apne iqrár ká inkár na karegá. So we sawere ke waqt us ke ghar par gaye, aur baṛí tawajjuh se qabúl kiye gaye. Bábú ne baṛí ḳhátirdárí se ek ek kí ḳhair o áfiyat púchhí, aur daryáft kiyá, ki tumháre qarz ke adá karne ke liye kitne rupiye darkár hain̲. Jitne batláe, utne fauran in ko diye gaye, balki us ne un se yih bhí púchhá, ki kyá tum aur kisí ko, jo madad páne ke liye áwegá, jánte ho? We bole, ki sab ke sab, tarah tarah ke uzr karte; koí áp ke pás nahín̲ átá hai, kyúnki sab apne zát-birádarí kí dhamkíon̲ se ḍarte hain̲. Ham bhí, áp ke pás áne ke sabab se, ghar-bár rishtadárí se ḳhárij honge. Yih sunte hí, Bábú ne jawáb diyá, ki mat ḍaro! Jo tum ko kisí tarah kí taklíf ho, mere pás áo, main̲ tumhárí madad karúngá.

Ġaraz we ḳhushí se apne apne ghar ko lauṭ gae, aur wuhí rupiye leke apne qarz ko adá kiyá. Har ek taklíf aur ḳhatre men̲ we Bábú ke pás jáyá karte the. Us hí kí madad o parwarish se we ḳhushí aur árám men̲ rahne lage. Jab muhlat ke din guzar gae, tab jitní raiyat rupiye nahín̲ lá saktí thí, so pakṛí gaí, aur unhon̲ ne bahut már kháí, aur qaidḳháne men̲ paṛkar bahut dinon̲ tak apní nádání kí tauba kí; lekin jin ká bharosá us mihrbán Bábú ke wade par thá, so rasíd leke, sazá se bach gaye, aur áḳhir i kár fuzúl-ḳharchí ko chhoṛkar, apne kár o bár chálákí aur kifáyat-shiárí se karne lage, yahán̲ tak ki ḳhátir-jamaí aur qanáat barábar un ko hásil hotí thí.

MAḲHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAĻON̲ SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN̲ JIN KI TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN̲ SAKTÍN̲.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, SEPTEMBER, 1868. [No. 3.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLAH.

(Come to Jesus.)

ỊSÁ PÁS ÁO.

JAHANNAM TERÁ muntazir hai us se bachne ke liye á!—Jahannam afsána nahín̲, píron̲ kí íjád murídon̲ ke ḍaráne ke liye nahín̲; lekin jaisá beshakk o shubha Baibal Ḳhudá ká Kalám hai, waisá hí beshakk o shubha yih bát sach hai ki sharír aur sárí qaumen̲ jo Ḳhudá ko farámosh kartí, Jahannam men̲ ḍálejáenge." "Yih muqarrar hai ki sab ádmí ek martaba maren̲, aur bạd maut ke ạdálat." Us waqt sab ádmí apne badan men̲ ke kie húe aạmál ká hisáb dewen̲. "Ḳhudá insán ke sáre chhipe ḳhiyálon̲ ká insáf karegá." Tab sáre gunahgár jinhon̲ ne Ịsá ke pás áke muạfí nahín̲ hásil kí hai, Hákim ke báen̲ háth kí taraf honge, jo un kí ḳhaufnák sazá ke fatwá ko un par sádir karegá, ki "ai malụ́non̲ tum hamesha kí ág men̲ dúr ho, jo Shaitán aur us ke firishton̲ ke liye taiyár kí gaí hai!" Kaun us jagah ke ạzáb ko bayán kar saktá hai! Wahán̲ daulatmand apní daulat le já nahín̲ saktá aur na ạiyásh apní ịshrat ká koí sámán. Wahán̲ na sirf dunyá aur gunáh ḳhush karne se báz áenge, balki din kí ḳhushnumá roshní, doston̲ ki farhatbaḳhsh áwáz aur ḳhánadárí ki ụmda ḳhushiyán̲ tamám mauqúf ho jáengí.

Tamíz nesh zaní karegí: guzre gunáh sáf sáf yád áenge, ki muáfí ke sab mauqe o mahal ab hamesha ke liye játe rahe hain! Kásh ki ek hí ab un men se phir háth á jáe! Kásh ki ek hí Sabt aur mile! Kásh ki sirf ek hí ghaṛí rahm ke liye duá mángne ko mile! Lekin afsos, sad afsos, arsa daráz guzar gayá! Ab to hamesha ke liye táríkí, hamesha ke liye gunáh! hamesha ke liye dukh! aur hamesha ke liye maut hai! Ḳhudáwand ne farmáyá hai ki yih wuh jhíl hai jo ág aur gandhak se jaltí hai, báhar táríkí hai jahán roná, bilbiláná aur dánt ká písná hai, jahán ká kíṛá nahín martá aur ág nahín bujhtí hai, aur jahán sharír daulatmand azáb men hokar chilláyá, ki "Lazar ko bhej ki wuh apní unglí ke sire ko pání men ḍuboke merí zabán ko ṭhanḍá kare ki main is shuala i átash men azáb khínchtá hún." Wahán "wuh jo najis hai, najis hí rahegá, aur un ke azáb ká dhúán táabad uṭhtá rahegá!" Is se ziyáda saḳhttar kaun azáb ho saktá hai, jo úpar kí báton se bayán kiyá gayá hai! Pas jahannam men paṛná kaisá ḳhaufnák hai! Is se ziyáda aur kyá haibatnák hogá? Har ek námuáf kiyá húá gunahgár usí jagah ká ráhí hai! Tum, jin kí ánkhen is safha par paṛtí hain, agar tum ne muáfí hásil nahín kí hai, to tum wahán ke ráhí ho. Har ghanṭá wuh tum ko us ke nazdík pahunchátá hai! Wahán pahunchná ummed se hamesha ke liye háth dhoná hai! Pas wahán se bachne kí kyá koí sabíl nahín hai? Hán! Ísá pás bhág! Wuh jahannam se bacháne ke liye áyá hai! "Ḳhudá ne dunyá ko aisá piyár kiyá, ki us ne apne eklaute Beṭe ko baḳhshá, ki jo koí us par ímán láwe, (yane, us pás áwe) halák na hogá balki hamesha kí zindagí páegá." Koí tum ko bachá nahín saktá, agar tum us pás na áo—koí tumhárí naját rok nahín saktá, agar tum us pás áo! Matí xxii: 1—13; xxv: Mark. ix: 43—48; Lúká xvi: 19—31; Mush. xiv: 10, 11; xx: 11—15; xxii: 11—15.

TAMÍZ KE ÁRÁM KE LIYE ÁO!

"Merá Ḳhudá farmátá hai, ki sharíron ke liye salámatí nahín." Malúm hotá, ki baz gunahgár salámat hain, lekin yih sirf un kí befikrí hai. Wuh kabhí is par ḳhiyál nahín karte. Is liye is befikrí ko salámatí nahín kahná cháhiye. Yih misl us ádmí ke hai, jo ḍúbtí kishtí men baiṭhá hai, aur ḳhiyál nahín kartá ki ḳhatra kyá shai hai, yá us tájir ke jo ḳhiyál kartá ki sirf us ká károbár baḳhúbí nahín chaltá hai, lekin apní bahí kháte ko nahín jánchtá, ki us kí tabíat pareshán na ho. Waisá hí gunahgár ḳhiyál kartá ki kuchh galat aur námunásib hai, lekin ba-ḳhauf pareshán ḳhátir hone ke wuh Ḳhudá aur apní ján kí nisbat fikr o andeshon ko apne se dúr kartá hai. Tau bhí har ek gunahgár kabhí na kabhí kuchh fikr kartá aur pareshán hál hotá. Jab maut us ke hamsáe yá us ke ghar men dáḳhil hotí, aur use dhamkátí, yá aur bahut waqt hain ki us ke dil men ḳhiyál á játá ki Ḳhudá ḳhafá hai, merí ján ḳhatre men hai, main marne ke láiq nahín. Pas yih ḳhiyál us kí ḳhushí ko kaisá udás baná ḍálegá aur us ke itminán ko muztarib kar degá.

Tú salámat hargiz ho nahín saktá jab tak tú malúm na kare ki tú ne muáfí hásil kí hai! Tú dunyá kí sárí ishrat o ḳhushí bárí bárí chakhe aur gunáh kí ziyádatí men apne ḳhiyál ko garq kare, tau bhí tú ḳhush ho nahín saktá hai. Lekin jab ham Ísá pás áte, hamáre sab gunáh fauran muáf ho játe hain. Ham sirf haif aur afsos se un par gaur karke, áyanda ko ham un se ḳhauf nahín kháte hain. Ḳhudá farmátá hai, ki "tumháre gunáh aur tumhárí ḳhatáen main áge ko yád na karúngá!" Wuh sab gunáh miṭá ḍáltá hai. Wuh unhen apne píchhe phenk detá, aur "samundar kí umuq men un-

heṉ ḍál detá hai." Ádálat ke din un ká zikr bhí na kiyá jáegá. "Wuh kasrat se muáf farmáegá." Wuh piyár se ham par nigáh kartá hai, hameṉ us se ḳháif na honá cháhiye. Wuh hameṉ bulátá ki ham us par mihrbán dost ke muwáfiq bharosá rakheṉ. Ádam kí tarah ham apne ko us se na chhipáeṉ, lekin Dáúd kí mánind ham us meṉ chhipeṉ, yih kahte húe ki "tú hamáre chhipne ki jagah hai." Wáh! kyá ḳhúb aur achchhí tabdílí thí. Hanoz maiṉ gunahgár húṉ; lekin baḳhshá húá, Ḳhudá se miláp karwáyá húá aur bacháyá húá gunahgár! Agar tamíz koí ḳhauf kí bát sunátí, to Ísá us ke jawáb meṉ kahtá ki "tere gunáh muáf kiye gaye, tú salámatí se chalá já!" "Salám maiṉ tum ko de játá húṉ, apná salám maiṉ tumheṉ detá húṉ." Pas jab ímán se ham rástbáz ṭhahre to ham meṉ aur Ḳhudá meṉ hamáre Ḳhudáwand Ísá Masíh ke wasíle mel húá. Ai láchár gunahgár tú aur salámatí, muddat se báham-dígar begána the. Dunyá kí ḳhushí salámatí nahíṉ. Jab tak tum aur Ḳhudá báham dushman ho, koí tumheṉ salámatí de nahíṉ saktá aur tumhárá gunáh tumhárí ján par bojh sá ladá rahtá hai. Ísá pás áo! Wuh sulh ká báni aur salámatí ká denewálá hai. Us ke wasíle se muáfí ḍhúnḍho aur tum fauran jánoge, ki Ḳhudá se tasallí páná jo sárí samajh se báhar hai, kyá maṇí rakhtá hai. Yas. lv: 7; lvii: 21; Míká vii: 18, 19; Yuh. xiv: 27; Rúm. v: 1; viii: 31—36; Fil. iv: 7.

NAE DIL KE LIYE ÁO!

Masíh ne Nikúdimús se farmáyá ki "tumheṉ sar i nau paidá honá zarúr hai." Hamáre ḳhiyál aur tasauwar Ḳhudá kí nisbat us se pahile zarúr badal jáeṉ, ki ham zamín par us kí ḳhidmat karne aur ásmán par us kí suhbat ke láiq howeṉ. Gunáh ne hamáre diloṉ ko Ḳhudá se begána kar rakhá hai, ki ham use nahíṉ cháhte aur na us se ulfat aur mahabbat rakhte haiṉ. Aur yihí jismání mizáj hai, jo maut hai. Díndárí, jis se ek bár karáhiyat thí piyár karná, aur gunáh jis se ek dafa ulfat thí nafrat karná, kaisí baṛí tabdíl hai, goyá phir zinda honá hai. Yihí naí paidáish kahlátí hai. "Maiṉ tujh se sach sach kahtá húṉ, ki agar koí phir paidá na howe, to wuh Ḳhudá kí bádsháhat ko dekh nahíṉ saktá." Ai gunahgár tú kahtá hai, ki maiṉ bachne kí ummed rakhtá húṉ; par yih kyúnkar ho saktá hai, ki tú apne hál kí tabíat ke sáth ásmán meṉ dáḳhil ho sake? Tú waháṉ ḳhush nahíṉ rah saktá hai. Dunyá meṉ har shai hameṉ sikhlátí ki munásibat ḳhushí kí asl hai. Musíqí sirf un ko maftún kartí jin ko sunne ká shauq hai, kitábeṉ un logoṉ ke liye tafríh nahíṉ ho saktíṉ jo paṛhne se nafrat karte, aur majlis tab hí pasandída hai jab hamjins logoṉ kí hai. Ganwár ádmí ko sháhí mahal meṉ ḳhushí hásil nahíṉ ho saktí, jáhil ko álim kí suhbat nahíṉ bhátí, aur badkár ko nekoṉ kí sangat pasand nahíṉ átí, waisá hí sharír ko díndárí se ḳhushí hásil ho nahíṉ saktí hai. Kyá Sabt tere liye udás din, Baibal belutf kitáb, mazhabí guftgú nápasand, duá ek saḳht shugl, aur díndároṉ kí suhbat nágawár nahíṉ malúm hotí haiṉ? Lekin ásmán to bilkull Sabt, bilkull ibádat aur bilkull pákízagí hai:—us ke báshinde sab rástbáz aur un ke qaul aur fial sab Ḳhudá se taalluq rakhte haiṉ. Wuh sab ḳhush haiṉ, kyúnki wuh pák aur Ḳhudá ke sáth haiṉ. Lekin agar tum pákízagí aur Ḳhudá se mahabbat nahíṉ rakhte ho, to ásmán tumháre liye ḳhushí kí jagah ho nahíṉ saktá hai. Tum cháron taraf pareshán ḳhátir, tanhá un niamatoṉ ko jin ká tú hissadár ho nahíṉ saktá, raundtá aur us haikal ko jis meṉ sirf tú hí ibádat nahíṉ kar saktá álúda kartá phiregá. Is liye jab tak sar i nau paidá na ho, tab tak tum us meṉ dáḳhil nahíṉ ho sakte. Maiṉ jántá húṉ, tum apne dil ko badal na-

híṉ sakte, lekin Ḳhudá kí Rúh badal saktí hai! Aur Ịsá ne rúh kí is baḳhshish ko hásil karne ke liye maut sahí hai, aur yih baḳhshish muft meṉ un ko dí játí hai jo dil se Masíh pás darḳhwást karte haiṉ. Pas Ḳhudá kí rúh ke liye girgiṛáke duá mángo ki tum sar i nau paidá ho, Dáúd kí darḳhwást lekar Ịsá pás áo, ki "Ai Ḳhudá, mere andar ek pák dil paidá kar, aur ek mustaqím rúh mere bátin meṉ phir ḍál." Aur apní taqwiyat ke liye Masíh ke mahabbat-ámez qaul ko yád kar, ki "Tum jo bure ho apne laṛkoṉ ko achchhá ịnám dene jánte ho, to kitná ziyáda wuh Báp jo ásmán par hai, Rúh i Quds un ko, jo us se mángte haiṉ, degá." Zab. 51 : 10-12 ; Lúq. xi : 1-13 ; Yuh. iii: 1-21 ; Rúm. viii:5-9; Afs. ii: 1-6.

(Báqí ahwál áyanda No. meṉ diyá jáegá.)

SAT PURÁN GOPHÁNU, ATHWÁ KUNJÍ DAS AUTÁR.

IS NÁM SE EK HINDÍ BHÁSHÁ KÍ KITÁB Sikandre ke chhápáḳháne meṉ se chhapke niklí, lekin us ke musannif ká nám mạlúm nahíṉ hai, kyúnki us kitáb meṉ nahíṉ likhá hai. Yih ek ạjab tarah kí kitáb hai, aur us ke Dibája meṉ, jo angrezí meṉ likhá gayá, musannif yih kahtá hai, ki "maiṉ is chhoṭí kitáb meṉ Hindú-dharm kí asl aur afzáish ká bayán kartá húṉ." Ḳhair, ahl i Hind ke ḳhairḳhwáhoṉ kí is ke jánne kí baṛí ḳhwáhish hai, aur kitnoṉ ne is ká bayán karne kí kamar bándhí, lekin jis hál meṉ Hindú log qadím qaum haiṉ, aur un kí kitáboṉ ká ịtibár nahíṉ hai, to jo kuchh likhá gayá, so aksar qiyás kí báteṉ haiṉ, aur bas. Pas, jab is naí kitáb ke Dibája meṉ musannif ká hausila dekhá, to baṛí ḳhwáhish se us ko paṛhne lage, aur ummed qawí thí, ki ab baṛá bhed khulegá, lekin masl mashhúr hai, ki "Paháṛ ko lage dard i zih, aur paidá húá chúhá."

Musannif is kitáb meṉ Hindúoṉ ke das autároṉ kí bátoṉ par wahmí aur ḳhiyálí mạní lagátá hai, aur wahmí o fahmí báteṉ nikálke ek qism ká khel aur tamásha banátá hai. Sháyad wuh yih samjhá hogá, ki is mulk ke bráhman log jaise apne Brahmá ko chaumukhí banáyá aur apne dharm kí bátoṉ ko bahurangí banáke ek ek bát se bahut rangín mazmún lagáte haiṉ, waise ham bhí kareṉ; lekin agar is meṉ ham yih suwál kareṉ, ki aise ḳhám ḳhiyál o wahm kí bátoṉ se kyá fáida hai, to is ká jawáb dená mushkil hai.

Ḳhair, jaisá kuchh ki hai, ham is kitáb ká muḳhtasar hál yaháṉ likhenge; sháyad aur log is meṉ hikmat páweṉ to páweṉ. "Ịsáí musáfir" kí kitáb ke taur par musannif kuchh bayán karke kahtá hai, ki koí musáfir Árahikanṭh (Árahikhanḍ? ke mulk se Jotishpúr shahr ko jáne cháhtá hai, aur jis hál meṉ wuh us mulk ke hál, aur Jotishpúr kí ráh se náwáqif hai, wuh Satwátandú náme ek ádmí ko páke apná rahbar banátá hai, jo us ko ek ek autár aur us ke zamáne ká hál aur un ke ạmíq o daqíq mạne batátá játá hai.

Musannif ne kitáb ko das hissoṉ yá "Das Chaukíoṉ" meṉ taqsím kiyá, aur ek ek chaukí meṉ ek ek autár ká hál batátá hai.

PAHLÍ CHAUKÍ:—Hindú log kahte haiṉ, ki Vishnu ká pahlá autár, yạne, Machh-autár is liye húá, ki chároṉ Ved ko samundar meṉ se jaháṉ koí Asur unheṉ le gayá thá, nikále. Ab dekhá cháhiye, ki musannif us ká kyá bayán kartá hai.

Kahtá hai, ki Íshwarbhaktí (Núh) náme hamáre buzurg ke jo uttar meṉ rahtá thá, tín beṭe the, yạne, Vistárú (Yáfat,) Shumvá (Sim,) aur Siyású (Hám.) Wuh Mahápralai, yạne, túfán se bachke zamín ko ábád karne lage. Un meṉ Vistárú kí aulád bahut baṛh gaí, aur us kí tín qaumeṉ húíṉ, yạne, "Áriyákanṭh," jo dakhin ko gaí, aur "Allemánkanṭh" jo pachchhim ko gaí, aur Párkanṭh jo Pársíkanṭh" meṉ hai, rah gaí.

Musannif ne Áriyakanṭh ká yih bayán likhá hai, ki wuh machhwe hoke daryá ke kináre bas gae, aur "Machkul" ke nám

se mashhúr húe. Un ke pás báp-dádon ká sachchá dín rahá, aur jab aur logon ká dín gaflat ke daryá men ḍúb gayá, tab unhon ne use phir nae sir se nikálá. Pas ab bhed khultá hai. Machh-autár ke cháron Ved ko samundar se nikálne se asl murád yih hai, ki Machkulwálon ne dín i haqq ko jo ḍúb gayá thá, phir nikálke bahál kiyá. Musannif yih bhí kahtá hai, ki is liye wuh log Ved-nikálnewále, yạne, "Bhed-nikálnewále" kahláe. Aur isí taur par wuh kaí ek aur lafzon ke mạne batátá hai. Kahtá hai, ki in Machkul-wálon yá Ved-nikálnewálon ke *man* men jo *Brahm* ká gyán thá, is liye wuh *Brahm-man*, yạne, Brahman húe; aur "*Panṭh it*" Panth-batánewále bhí kahláe. Aur báton kí asl bhí likhí gaí, lekin in donon ke mạne paṛhne se jí bhar gayá.

Phir likhá hai, ki Hind ke aslí báshindon men jo Dasyakul ke the, aur Machkul-wálon men, muḳhálifat paidá húí, yahán tak, ki wahán kí sarzamín ghabráne aur kámpne lagí. Paṛhnewále ab liház karen, ki dúsre, yạne, Kachhawtár ke áne kí taiyárí hotí hai. Pahlí chaukí par á pahunche.

DÚSRÍ CHAUKÍ:—Yạne, Kachhautár ke bhed ká bayán. Poshída na rahe, ki ek ek "Chaukí" ke shurụ́ men ek ạjíb o garíb taswír hai, lekin in ká bayán ham se ho nabín saktá hai. Sirf, dekhne se dil kí ásúdagí hogí.

Kachh-autár kí bábat Hindú log kahte hain ki jab zamín par zulm aur sab tarah ká gunáh bahut húá, aur zamín is bojh ke níche kámpne aur ḍolne lagí, tab Vishnu ne mihrbání karke kachhwe kí súrat men autár liyá, aur pání men, zamín ke níche, ghuske use apní píṭh par liyá, aur phir qáim kiyá.

Satwátandú is ká bhed musáfir ko yún batá detá hai, ki jab Machkulwále, yạne, Bráhman log, Dasyakulwálon, yạne, aslí báshindon se satáe gae, to unhon ne apne watan men se ek baṛá guroh Brahmanon ká, bulwáyá, aur un kí madad se Dasyakulwálon ko jít liyá. Us nae guroh ká nám "*Kachkul*," yá "*Kachwákul*," yá "*Kachapkul*" thá. Jab is qaum ne us kám se farágat páí, to apne mulk ko lauṭná unhen pasand na áyá, balki is ke barạks Dasyakulwálon se eká karke Machkulwálon ke háth se ráj chhín liyá, aur Machkul ne láchár hoke, aur apná haqq chhoṛke, Kachwáwálon se yih ạrz kí, ki tum aur ham bháí hain, pas jaisá bháíon ko munásib hai, waisá ham se nek sulúk karo. Ab Kachhúá ke autár ká bhed khul gayá, aur ham dusrí Chaukí par pahunch gae.

TÍSRÍ CHAUKÍ:—Tísre autár, yạne, Báráh, yá Súar-autár kí bábat Hindú log kahte hain, ki jab zamín phir pání men ḍúb gaí, to Vishnu ne báráh, yạne, súar kí súrat men zahir hoke use apne dánton, par uṭháke paní men se nikálá. Ab Dasautár kí kúnjí lagáke dekhen ki is ká bhed kaise khule.

Satwátandú yún kahtá hai, ki Kachkul ká rájá apní sárí rạíyat par pahle hilm o ạdl ke sáth Udaipúr shahr men ráj kartá thá, aur sab ḳhush the. Lekin rafta rafta wuh bigaṛ gayá, aur us kí rạíyat náráz húí. Rájá ne tín kulon kí fauj leke daryá e Gang kí rukh púrab taraf játe játe ek sundarban (Sundarban) men pahunchá, aur us jagah ko dekhke aisá ḳhush húá, ki apne dil men yih ṭháná, ki apná puráná dár-us-saltanat Udaipúr ko chhoṛke is Sundarban men ek nayá banáún. Pas hukm diyá, ki ek bádsháhí mahal, aur shahr yahán banáo. Us ke log kuṛkuṛáke kahne lage, ki Jahánpanáh, jagah achchhí nahín hai, yih to ḳhálí gangbarár kí zamín, yạne, bálú aur kích hai. Lekin rájá ká hukm zabardast thá, aur jab Kachap aur Machapwálon ne sáf inkár kiyá, to us ne sirf Dasyakulwálon ko is ke banáne ká hukm diyá. Is par Dasyawálon ne bagáwat kí aur do guroh hoke rájá se laṛe. Ek guroh ne

ráj ko apne qabze men̲ kar liyá, aur dúsrí ne wuh nayá dár-us-saltanat, jo Sundarban ke daldal men̲ baná thá, chhoṛ diyá, aur yún̲ goyá "Ráj ko us kíchaṛ se nikálá" yá ukheṛá (yá jaisá Hindú log kahte hain̲, Báráh-autár ne zamín ko pání men̲ se nikálá;) aur áp hí muḳhtár hoke apná ráj phir Udaipúr men̲ chaláyá. Is baṛí muhim kí yádgárí ke liye unhon̲ ne apne jhanḍon par Báráh, yạne, Súar kí taswír lagáí, aur apne taín̲ Báráhbansí kahne lage. Pas yih Báráh-autár ká bhed hai.

CHAUTHÍ CHAUKÍ:—Hindú log kahte hain̲, ki chauthá, yạne, Narsingh-autár is liye húá, ki Prahlád ko bacháwe, aur us ke báp Hiranyakaship ko már ḍále. Phir Satwátandú kyá kahtá hai?

Kahtá hai, ki Báráhbanswále rájá pahle achchhe the, lekin píchhe bure hoke rạíyaton̲ par zulm karne lage. Ek rájá ká zikr hai, ki safar karte karte us ne ek achchhá dwíp páyá, aur wahán̲ apná nayá dár-us-saltanat banáyá aur basáyá. Us kí rạíyaton̲ ne zulm aur saḳhtí ke sabab se, jo unhon̲ ne uṭháí, apne watan se ek baṛí guroh yih kahke bulwáí, ki is "Áriya-kanṭh" men̲ bahut zamín hai! pas áke use ábád karo. Lekin un kí poshída garaz yih thí, ki jo chhoṭí fauj, Rájputron̲ kí, wuh apní panáh ke liye apne sáth láwen̲-ge, in ke wasíle ham apne rájá ko shikast deke mulk ká iḳhtiyár phir apne háth men̲ láwenge. Wuh ápas men̲ bolne lage, ki "Bháío, jaisá jánwaron̲ men̲ *Singh*, yá sher, zabardast hai, waise ham *nar*, yạne, mard, jo hain̲, so singhon̲ kí mánind howen̲, garaz, ham Nar-singh howen̲. Narsingh-autár ká bhed zara khultá hai. In narsinghon̲ ne laṛáí karke Dasyakul ke rájá ko hará diyá, aur us ke dwíp par, jo Singhal-dwíp (yạne Lanká) kahlátá hai, jáke us ke mahal ko lúṭ liyá, aur us ká asbáb, zewarát wagaira le leke aur pahinke wahán̲ se lauṭ áe.

Apní baṛí bahádurí ká nishán, yạne, Singh kí taswír unhon̲ ne apne jhanḍon par lagáí, aur apne taín̲ Narsingh, yạne, Mard i bahádur misl sher ke kahá. Sach hai, ki kisí ke ghar ko lúṭkar aur us ká zar o zewar lekar khel tamásha karná kuchh bahádurí ká nishán nahín̲ hai, lekin kyá karen̲; sháyad samajh ká pher ho. Satwátandú kahtá hai, ki Narsinghon̲ kí qaum achchhá ráj kartí thí, ki jis se rạí-yat ḳhush rahí: bas, yih baṛí bát hai.

PÁNCHWÍN̲ CHAUKÍ:—Is men̲ Báman yá Báwan-autár ká charchá hogá. Kahte hain̲, ki Vishnu ne Báwan, yạne, báone ká autár liyá, tá ki rájá Bali ko chhal dewe. Ab dekhá cháhiye ki bhed jatánewálá Satwátandú is autár ke qisse ká kyá gyán batáwegá.

Musáfir ko ek pahrú se muláqát hotí hai, jis ká nám Rachhak yá Háfiz aur Hádí hai. Wuh díní hádí aur nigahbán hoke us se kahtá hai, ki dekho, ásmán par dúr se kálí ghaṭá chalí átí hai, aur is se main̲ jántá hún̲, ki udhar se, yạne, Misr ke mulk se ek baṛí dagábáz qaum áwegí, aur is mulk ke liye balá ho jáegí. Phir Musáfir ke suwál par, ki tum kaun sí díní hidáyat karte ho, us ne jawáb diyá, ki ham yih nasíhat logon̲ ko dete hain̲, ki ek sachchá aur zinda Ḳhudá hai, aur us ne chha dinon̲ men̲ sab kuchh paidá kiyá, aur sátwen̲ din ko muqaddas ṭhahrá-yá. Us ne pahle ádmí, yạne, Ádam ko pák aur be-gunáh banáyá, par Shaitán ne áke use gunáh men̲ phansáyá, aur dunyá ko bigáṛá. Phir Ḳhudá i rahím ne yih wạda kiyá, ki main̲ koí waqt ḳhud utarke, yạne, autár leke áún̲gá, aur gunáh ko nest karke gunáhgár ádmíon̲ ko naját dún̲gá. Aur us Hádí ne yih bhí kahá, ki yih áne-wálá autár Vištárú (Yáfat) kí nasl men̲ nahín̲, lekin Shumvá (Sim) kí nasl men̲, jo pachchhim atráf bastí hai, záhir hogá.

Bạd is ke Satwátandú phir bayán kar-ne lagá, ki Narsinghon̲, yạne, Rájputron̲ ká ráj pahle bahut achchhá aur durust thá, aur sab rạíyat khush thí. Ságar náme un ká ek rájá bahut mashhúr húá.

Us ne apní fauj leke jaházon par sawár hoke samundur ke kináre ke mulk sab apne qabze men kar liye, aur apne baṛe raíson ko un ke úpar hákim muqarrar karke, khud sabhon ke úpar bádsháh baná. Ek baṛá bhed musannif yá Satwátandú ab ham par kholke batátá hai, ki Ságar rájá púrab taraf ko kishtí par sawár hoke gayá, aur us ne ek baṛá jazíra páyá ki jahán us ne apne *súrmáon ko utárá*, aur is sabab se us ká nám *Súmátrá* kahá, yá *Súrmá-trá*, yane, *Súrmáon ká utarná.* Phir us ne ek dúsrá baṛá tápú páyá, ki jis ká nám *Baṛh-nawe* (Bornes) rakhá, yane, yahán tak *Baṛhe-new* ḍálá. Ham musannif ke ihsánmand hote hain ki apní lugat ke khazáne men se yih ạmíq báten nikáltá hai: lekin afsos kí bát hai, ki rájá Ságar ko zara aur áge na baṛhne diyá. Jo aisá kartá, to Satwátandú, agar cháhtá use batá saktá ki wahán ek aur baṛá jazíra hai, ki jis ká nám *Sailáb-is* (Celebes), yane, *Sailáb ká málik*, rájá Ságar kí taríf men kahá, jis tarah ki log-on ne samundar ko us ke nám par *Ságar* kahá. Gaur ká maqám hai.

Phir aisá húá, ki rájá Ságar ke sab beṭon ko ek dúsre rájá ne kisí panḍit ke wasíle zahr khiláke marwá ḍálá; aur wuh rájá Ságar kí wafát ke bạd khud takht nashín húá, aur us panḍit ko aur us ke khándán ke logon ko apne purohit aur gurú muqarrar kiye. Us waqt se leke Hindustán ke úpar áfat par áfat áí. Ek Misrí dagábáz qaum, yane, *Báman* yá *Bráman* log pachchhim se áí. Jinhon ne har tarah kí dagábází aur jạlsází karke apne mat aur matlab kí báten phailákar, aur mulk ke raíson aur rájá ke rafíqon ko phuslá phuslákar ákhirash apná maqsad páyá, aur rájá ko apná mutị banáyá. Un ká kháss matlab yih thá, ki ham is qaum ke darmiyán zát kí rasm járí karenge, aur ham khud un men baṛe honge. Is ke járí karne men ham baṛí hoshyárí karen, aur jaisá ádmíon men *Báman* yá *Báwan* chhoṭá hai, waise ham garíbí aur farotaní ke bhes men chhoṭe se záhir hoke apne matlab kí báten phailáwen. Pas mulk ke panḍit purohit aur gurú logon kí hikmat aur jạl-sází se, aur rájá se madad pákar zát aur baran ke bandobast ne ákhirash ijrá páyá.

Hásil kalám yih hai, ki Báman, yane, Brahmnon kí qaum ne Misr se áke Báman, yane, Báone kí sí garíbí se, chhal aur dagábází karke, aur rájá ko fareb deke zát aur baran ká intizám is mulk men kiyá,— yá jaisá ạmm log kahte hain, Báwan-autár ne rájá Bali ko chhal diyá.

CHHAṬHWÍN CHAUKÍ:—Hindú dharm ke mutábiq chhaṭwán autár, yane, Baudh yá Budh-autár is liye húá ki nástik matá, yane, dahriyá ká mazhab phai-láwe.

Musannif kahtá hai, ki jab musáfir aur Satwátandú pichhlí chaukí men pahunche, to unhon ne baṛí kharábí ká hál dekhá. Jo pahrú chaukídárí ke liye muqarrar húá thá, so khud ḍákú ho gayá thá, aur apne málik ke ghar men sendh dene lagá. Satwátandú ne use bahut samjháyá, ki yih kám mat karo, aur jab na máná, tab us ne málik ko jagáne kí tadbír kí. Gaur ká maqám hai, ki ab thoṛá sá Buddh-autár ká bhed khulegá. Us ke pás ek jholí thí, jis ká nám *Prabhú-ás* thá. Us men se us ne ek bahut khúb-súrat gophan, jis ká nám *Buddi-bal* thá, nikálí, aur us gophan men ek patthar, jis ká nám *Sat-bichár* thá, rakhá, aur use us málik ke ghar ke bích men aise zor se phenká, ki wuh jág gayá; aur us ke jág-ne se chor aur us ke sáthí bhág gae.

Satwátandú tab phir apná qissa áge kahtá játá hai. Báman log jo Misr se áe the, Rájputron, yane, Chhatríon se ráj lene cháhte the, aur un ká ikhtiyár bhí roz ba roz baṛhtá játá thá. Unhon ne logon ká aslí taríqa bigáṛke un se súraj aur chánd aur gangá wagaira ki pújá karáí. Núh buzurg ko unhon ne Manú yá Brahm ṭhahráyá, aur us ke tín beṭon

ko Brahmá, Vishnu, Mahesh kahá, aur is ke siwá har tarah kí jhúṭhí bátet phailáín. Hind ke uttarí atráf men in kí dagábází chal gaí, aur jis hál men Báman log nae mat yá mazhab ke *Denewále* húe, is wáste áp ko *Dewte* kahá. Wáh! Dakkhin ke atráf men, khusúsan Singh ke dwíp (Lanká) men un kí hikmat aur tadbíren na chalín, balki wahán ke pandit log apne puráne mazhab ke *Rakshak* yá rakhnewále húe, aur is lafz ko uttarwále Bámanon ne ṭhaṭṭhe men thoṛá badalke *Rákshas* kar ḍálá. Haqíqat men Satwátandú baṛá Sarfí hai, ki ajab tarah se in báton ke manon ká bhed ham par kholtá hai. Jab uttarí Hindustán ká ráj Bámanon yá Brahman logon ke háth men áyá, tab we apná Báwanrúp yá Báone kí sí khásiyat, yane, farotaní o garíbí ká bhes utárke baṛe ghamanḍí aur zálim húe. Unhon ne Narsingh-bansíon, yane, Chhatríon ko apne jangí sipáhí banáe, aur Kachbansíon, yane, Vaishyon ko apná khádim, aur Báráh-bansíon ko jinhon ne *Súar* ká nishán apne jhanḍon par pasand kiyá thá, yane, *Súdaron* ko apná gulám banáyá. Lekin Chhatrí log is bát se bahut hí kuṛkuṛá rahe the, aur Dasyakul, jo daryá e Narbadá ke dakkhin rahte the, sir uṭháne lage. Ákhirash Chhatríon ke ek rájá ke dil men yih bát áí, ki main in sab mazlúmon ká riháí karnewálá ho jáúngá. Us ne Kachkul aur Machkul aur Singh-dwíp ke rájá raíson kí ek baṛí majlis ikaṭṭhí kí; aur baṛí saláh mashwarat ke bad we is bát par muttafiq húe, ki dakkhin se, jahán in Misríon kí jalsází ne jaṛ na pakṛí hai, ham gurú aur panḍit buláwen, jo *Buddhi*, yane, dánish ke zor se is múrakhtá, yane, nádání se laṛáí karte rahen. Pas jaisá kahá, waisá jhaṭ karne lage, aur dakkhiní gurúon aur panḍiton kí mihnat se jald *Buddhi* aur roshan-tabaí phailne lagí, aur Misríon ká nástik matá, yane, jhúṭhá mazhab, nest hone lagá.

Hásil i kalám yih hai, ki is chhaṭhen autár, yane, Budhh ke zamáne men, Bráhmanon aur Buddhwálon men sakht laṛáí baní rahí, aur Bauddh-dharm bahut phail gayá.

SA'TWI'N CHAUKI':—Hindú-dharm ke mutábiq sátwán, yane, Parsurám-autár is liye húá, ki Chhatríon ko barbád kare.

Satwátandú ke bayán se malúm hotá hai, ki Hindustán ká hál kharáb hotá chalá játá hai. Kahne lagá, ki Bauddhwále laṛte laṛte sab Bráhmanon par fathyáb húe, aur sirf Qannauj Misríon ke háth men qáim rahá, bas. Lekin Buddhwále jo pahle buddí, yane, dánish ke zor se qábiz húe the, so bhí magrúr húe, aur gurúr ke sabab se nir-buddhi, yane, beaql húe. We apne rájá ko Buddhi ká rúp ṭhahráne aur pújne lage, aur us ke liye já ba já mandir banáke Buddhi kí múrat kí pújá járí kí. Is ko dekhke Misrí khush húe, kyúnki we ján gae, ki log múrat-pújá kí taraf phir mutawajjih húe; is liye wuh jald hamárí taraf phir rujú láwenge. Pas unhon ne gáne aur bajánewále har kahín bheje, táki un kí Deví Deotáon ke gít aur bhajan gáyá karen, aur tamásha dikhá dikháke un ke taríqe men pher láwen. We ek baṛí majlis men is bát par muttafiq húe, ki ham sab *Parisram* (Parsurám,) yane, mihnat karke, jí ján se apná dharm phailáwen. Is kí tadbír men koí jogí, koí bairágí, koí kuchh aur koí kuchh banke aur idhar udhar jáke apná gít gáne aur apní Deví Deotá saráhne lagá, aur apní garaz ke liye yahán tak mihnat kí, ki log un ke jál men phanske un ko gurú aur deotá karke mánne lage. Jab is tarah se Misrí log zabardast húe, tab unhon ne Chhatríon se bhí laṛáí kí, aur unhen miṭáke khud ráj karne lage. Aur jis sipahsálár ke wasíle se yih fath húí, us ko logon ne *Párisram* ká nám diyá. Aur yih Parsurám-autár ká bhed hai. Kyá khúb!

ÁṬHWÍN CHAUKÍ:—Hindúon ká áṭhwán autár Rám-autár húá, aur kahte hain, ki Ráwan ko márne ke liye áyá. Is ke bayán men Satwátandú phir apne ilm i lugat ká ajíb ḳhazána kholke hamen Rám nám ke mane batátá hai, lekin pahle thoṛá sá kuchh aur bayán karen.

Satwátandú kahtá hai, ki jab Chhatrí log bahut tang húe, tab Dwádash Singh náme Súraj-bansíon ká ek baṛá bahádur rájá paidá húá; wuhí *Dasrath*, yane, *Dawádash-rath*, yane, *Bárah rath ke Málik* ká beṭá thá. Usí ne bahádurí karke Bráhmanon ko har kahín shikast dí, yahán tak, ki unhon ne sulh mángí. Lekin we farebí hoke apne dil men apní bahálí ká mauqa sochte the. Unhon ne yih saláh kí, ki rájá Dwádash Singh apní bíbí ko chhoṛe, aur ek Bráhman kí beṭí se shádí kare, táki is tabdír se Chhatrí aur Bráhman men mel miláp howe. Un kí saláh se dakkhin ká rájá Ráwan jo Bráhman thá, apní bahin láyá; lekin Dwádash Singh ne use nápasand kiyá. Is bát par baṛí laṛáí húí, kyúnki Ráwan ne jáná ki merí aur merí bahin kí hiqárat húí, par Dwádash Singh ne use shikast dí. Ráwan tab badlá lene ke liye fareb se us kí bíbí Sítá har le gayá, aur Dwádash Singh apní fauj leke dakkhin ko gayá, aur Singhal-dwíp ke sámhne áke, mandiron ko toṛ toṛke us ke pattharon se us áb-náe ko, jo bích men hai, bhar diyá aur is tarah se apne, aur apní fauj ke liye rasta banáyá. Lanká men jáke us ne Ráwan kí fauj ko shikast dí, aur Ráwan ko már ḍálá, aur apní bíbí Sítá ko chhuṭáke Ajodhyá ko le gayá. Áḳhirash us ne apne taín Sarjú nadí men ghát kiyá; lekin us ká púrá bayán is "Sat-Purán" men dekhá cháhiye. Satwátandú kahtá hai, ki jis hál men Dwádash Singh, laṛáí ke liye har kahín "*ramtá aur bharamtá*" thá, is liye us ká nám *Rám* ho gayá!

Makhzan i Masihi

SEPTEMBER 1868.

MAḲHZAN KE LIKHNEWÁLON KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur ḳhush-ḳhatt likhí ho.
3. Har ek satar men ḳhúb tafáwat rakho.
4. Ibárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likháí ausat ḳhatt men ho.
6. Apne mazmún ko fiqron men taqsím karo, aur apní istiadád ke muwáfiq fiqron men ṭhahráo ke nishán likho, aur lafzon ko saṭá húá mat likho
7. Tumháre maswide duá se pák kie húe hon
8. Hamen, badalne aur ghaṭáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist men námunásib ho, bilkull nikál ḍálne ká iḳhtiyár i kull do.

MURATTIB KÍ RÁE.

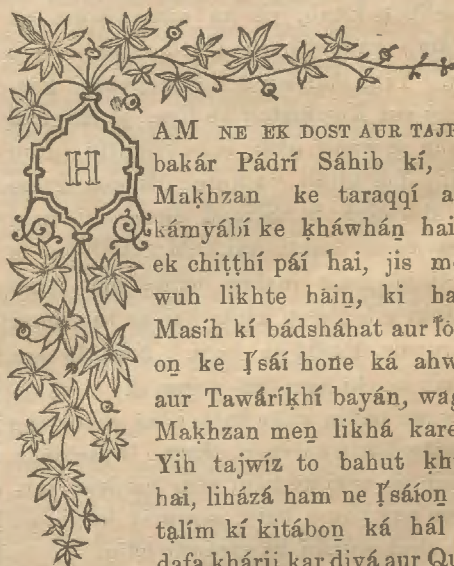

AM NE EK DOST AUR TAJRIbakár Pádrí Sáhib kí, jo Maḳhzan ke taraqqí aur kámyábí ke ḳháwhán hain, ek chiṭṭhí páí hai, jis men wuh likhte hain, ki ham Masíh kí bádsháhat aur lógon ke Ísáí hone ká ahwál aur Tawáríḳhí bayán, wag., Maḳhzan men likhá karen. Yih tajwíz to bahut ḳhúb hai, lihází ham ne Ísáíon ke talím kí kitábon ká hál is dafa ḳhárij kar diyá aur Qurbat i Iláhí ke sirf 8 safhe chhápe hain, táki Karnail Wheeler Sáhib ke ahwál ke liye, jo bahut túl tawíl hai, aur bagair mazmún ke silsile ko toṛne ke taqsím nahín ho saktá hai, jagah ho jáe. Ham baṛí ḳhushí se aise aise ahwál ko hamesha pasand karke paṛhnewálon ke muláhiza

ke liye pesh kiyá karenge. Sáhib i mausúf to muddat se Mission ke kám se khushí hásil karte áe hain, aur aksar názrín bhí un se wáqif honge, so hamen yaqín hai, ki un kí zindagí ká yih ahwál sabhon ko pasand áegá. Dúsrí tajwíz jo hamáre dost ne kí, so yih hai, ki ham apne Hindústání Pástaron aur Káțíkisțon ko fahmáish karen ki we apne waz aur kalám ko, jo we Ísáíon aur butparaston ke darmiyán karte, aur apní taqrír o dalíl ke taríqe ko jo we Musalmánon aur Hindúon ke sáth karte hain, un ká khulása bataur namúna ke likhá karen. Ham barí khushí se har ek aise maswide ko jo ihtiyát se likhe jáen manzúr karenge; kyúnki ham kisí bát ko jo achchhí aur taraqqí-pizír na ho, Makhzan men darj na karenge.

Ham ba-khushí tamám sabhon ke liye yih raqam karte hain, ki Musannif Pádrí A. Brinckman Sáhib ne London se hamen ek chhoțí kitáb, jis ká nám (Notes on Islám,) yane, Sharh i Islám hai, bhejí hai. Yih, Pádríon aur Hindústání Pástaron aur Káțíkisțon ke liye, jo Angrezí zabán se wáqif hain, bahut mufíd kitáb hai. Yih kitáb, "Church Mission Press 13 Burleigh St. Strand London," men dastyáb ho saktí hai. Murattib ko is kitáb kí qímat malúm nahín hai, lekin chúnki yih chhoțí kitáb hai, is kí qímat ek rupaie se záid na hogí. Názarín par wázih ho, ki ham un logon ke liye jo Angrezí nahín jánte hain, is ká gáhe gáhe khulása likhá karenge. Janáb Brinckman Sáhib, jo nekí ke kám men niháyat sargarm aur khush hain, is mufíd kitáb ke liye shukrguzárí ke sazáwár hain.

Ham ne Risála, No. 1, dar báb itiráz abadí sazá ke, jo Pandit Nahemiah Nílkanțha Goreh ne Brahmo Samáj-wálon ke liye likhá hai, muláhiza kiyá. Hamen is bát ke daryáft karne se, ki Pandit Sáhib mausúf ne is qadr ráh se bhațak karke apní abadí sazá kí dalíl aur sabút men aisí aláe baláe aur lagwiyát ko bhar diyá hai, bará tássuf aur ranj hai. Un kí zabán se aisí báten, maslan, parhezgárí ká ahd o paimán, aur khufiyá itiráf, aur qasís ko gunáhon kí muáfí ke kalime sunáne ká ikhtiyár, wagaira, sunne se hamen niháyat tajjub átá hai; khásskar jab we kahte ki Girjágharon aur qurbángáhon aur Pádríon ke jámon ko árásta karná farz hai. Inshá Allah, ham phir is bát par gaur aur liház karenge.

SHIMÁLÍ HIND KÍ TRACT SOCIETÍ KÁ UNNISWÁN RIPORT.

Shimálí Hind kí Tract Societí Shahr i Ágrá men san 1848, is liye muqarrar húí, ki díní risálon aur kitábon ke wasíle se Angrezon aur Hindústáníon ko un kí mutafarriq zabánon men Masíhí mazhab men talím de. Angrezí risále aur kitáben Inglistán se mangwáí játí hain, aur aksar un men se bahut umda taur se chhápí gaín. Aur un men sirf dín kí báten nahín, balki tawáríkh kí aur tarah tarah ke ilmon kí barí mufíd báten hain, jinhen bare álim o aqlmand Sáhibon ne tasníf kiyá hai. Aur Urdú aur Hindí zabánon men bhí bahut achchhí achchhí kitáben hain, jin ke parhne se aql tez aur raushan hotí hai.

San 1857 Ísawí men jab balwa húá, tab us Societí kí jitní kitáben Hindústán men jama thín sab jal gaín. Balwe ke bad San 1858 men wuh Societí sar i nau Ilahábád men muqarrar húí, aur kitáben phir bahut jald jama ho gaín. Aur yih Societí kháss Hindústán ke logon ke fáide ke wáste hai. Lekin afsos kí bát hai ki Hindústán ke log is men kuchh madad nahín karte. Is Societí ká sab kharch Sáhibán i Angrez dete hain. Cháhiye kí Hindústán ke log is men kuchh madad karen, aur khusúsan Hindústán ke Masíhí log, jo us se bahut fáida hásil karte hain.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

III.

AGLE BÁB MEṈ BAYÁN HO CHUKÁ, KI DO dafạ Ịsá ke Naját-dihinda hone ko logon̤ ke sámhne iqrár húá thá, yạne, gaṛaríon̤ aur Shamaún aur Anná ne us ká yih iqrár kiyá. Mạlúm hotá hai, ki siwá Yahúdíon̤ ke aur log bhí us waqt ek ánewále buzurgwár kí ráh dekhte the. Maslan, mulk i Ạrab aur Fáras men̤ wuh ạqlmand jin ko majúsí kahte hain̤ rahte the. Aksar wuh ịlm i hayat ke tálib the. In men̤ se kai ek ká jo ki Masíh kí ámad ke muntazir the muḳhtasar bayán yih hai.

Tum ko yád hogá, ki jab baní Isráel mulk i Misr se nikalke Kanạán mulk ko játe the, tab unhon̤ ne Moáb ke maidán men̤ ḳhaimagáh kí, aur Moáb ke bádsháh ne Balạ́m pás kahlá bhejá ki áke baní Isráel ke haqq men̤ bad duạ́ kare. Lekin Balạ́m ne kahá, ki main̤ kyúnkar us ko bad duạ́ karún̤ jis ko Ḳhudá ne bad duạ́ nahín̤ kí, balki is ke baraks us ne un ke liye tín dafạ barakaten̤ cháhín̤. Bạd is ke Balạ́m ne Ḳhudá ke farmán se ánewále Naját-dihinda kí peshíngoí kí, ki Yạqúb se ek sitára niklegá, aur Isráel se ek Sáhib i iqtidár uṭhegá. Kahte hain̤, ki Balạ́m us hí mulk ká báshinda thá, jahán̤ se majúsí log Masíh kí talásh ko nikle. Pas aglab hai, ki wuh majúsí peshíngoí i mazkúr se wáqif húe, aur agarchi bahut baras guzre the, lekin tau bhí ho saktá hai ki Balạ́m ke zamáne se leke Masíh ke áne tak nabúwat i mausúf chalí áí ho.

Jab in majúsíon̤ ko ásmán men̤ ek sitára, jo is se peshtar nazar na átá thá, dikháí diyá, wuh nazren̤ liye húe apne apne ghar se chale, aur jaldí se is nae bádsháh kí qadambosí hásil karne ko áe. Chunánchi likhá hai, ki Herodís bádsháh ke waqt, dekho kai majúsíon̤ ne púrab se Yarúshalam men̤ áke kahá, ki Yahúdíon̤ ká bádsháh jo paidá húá so kahán̤ hai, ki ham ne púrab men̤ us ká sitára dekhá, aur use sijda karne ko áe hain̤. Herodís bádsháh zálim aur ḳhud-garaz thá, aur yih sunkar ki ek laṛká, jo Yahúdíon̤ ká Bádsháh kahlátá hai, paidá húá, wuh sochne lagá ki yih bálak merí saltanat legá. Chunánchi us ne káhinon̤ aur faqíhon̤ ko buláke un se púchhá ki Masíh kahán̤ paidá hogá. Unhon̤ ne jawáb diyá; Yahúdiyá ke Baitlaham men̤, wagaira. Matí 2 : 5.

Jab Herodís ne yih bát suní aur daryáft kar páyá, ki Baitlaham men̤ ek laṛká ki jis ká tawallud hote hí baṛe májare záhir húe paidá húá hai, wuh ghabráyá, aur us ke dil men̤ bhí josh áyá. Us ne soch kiyá ho, ki mere zulm ke sabab log mujh se dushmaní rakhte hain̤, aur jab yih laṛká siyáná hogá, sáre log ḳháss o ạ́mm mujhe chhoṛkar us ko taḳht-nishín karen̤ge; pas main̤ is laṛke ko qatl karwáúngá, tab merí bádsháhat qáim rahegí. Bádsháh ne is ko na samjhá ki jo záhir húá so wuhí hai, jis kí bádsháhat jismání nahín̤ lekin ásmání hai, aur ki us kí aisí qudrat o iḳhtiyár hai ki ek lamhe men̤ merí sárí shán o shaukat ko nest o nábúd kar saktá, balki mujhe bhí halák kar saktá hai. Beshakk agar bádsháh is bát ko samjhá cháhtá to samajhtá : par gaflat kí nínd men̤ paṛke us ne un tazkiron̤ aur qawí dalílon̤ ko jo Masíh ke haqq men̤ Pák Nawishton̤ men̤ marqúm hain̤, daryáft na kiyá, aur ab apní gaflat ká phal khátá hai. Hamen̤ aisá karná na cháhiye par baraks is ke yád rakhná cháhiye, ki jo chhoṭá bachcha banke zamín par nazar áyá so hí Ḳhudá hoke ásmán par saltanat kartá hai. Hamárí sárí auqát us ke háth men̤ hain̤ ; us se zindagí aur

tandurustí miltí hai, aur naját páne ke liye us par ímán láná zarúr hai. Jab Faqíh, Masíh ke haqq men bayán kar chuke the, bádsháh ne chupke majúsíon ko buláyá, aur unhen Baitlaham ko bhejke farmáyá, ki jákar us larke kí bábat khúb daryáft karo, aur jab use páo, mujhe khabar do, ki main bhí jáke use sijda karún. Dekho, Herodís ke dil men kaisá fareb thá, kyúnki us ká kuchh Masíh ke sijda karne ká nahín, par baraks is ke, us ko qatl karne ká pakká iráda húá. Isí tarah jab koí shakhs Shaitán ke imtihán men phanske burá kám kartá hai, tab apní burái chhipáne ke liye jhúth aur makr dil men jagah pátá, aur amal men átá hai.

Majúsí log bádsháh ká hukm páke rawána húe, aur dekho, wuh sitára jo unhon ne púrab men dekhá thá, un ke áge áge chaltá rahá, aur us jagah ke úpar jahán wuh larká thá jáke thahrá. Aur us ghar men pahunchkar unhon ne us larke ko us kí má Mariyam ke sáth páyá, aur us ke áge jhukke use sijda kiyá. Bad is ke unhon ne us ke sámhne apní nazren rakhín aur us ko soná aur lubán aur murr nazar guzráná. Malúm hotá hai ki majúsí ek bádsháh ke, jis kí barí shán o shaukat ho, dekhne ke mushtáq aur muntazir the, par tau bhí jab wuh Baitlaham men áe, aur us larke kí tanghálí dekhí, wuh shakk na láe par yaqín kiyá ki yih wuhí hai, jis kí Nabíon ke munh se peshíngoí húí, aur khushí se unhon ne us ko sijda kiyá, aur use nazren guzránín. Khudá ne Herodís ke bad iráde se ágáh hokar majúsíon ko khwáb men kahá, ki bádsháh pás na jáná, apne apne ghar jáo.

Jab Herodís ne dekhá, ki majúsí log mere pás phir nahín áe, aur khabar na dí, ki larká kahán hai, to náráz húá, aur is garaz se ki Ísá kisí tarah se na jítá bache, be-rahm aur sakht-dil hoke hukm kiyá ki Baitlaham aur us kí sárí sarhaddon ke jitne larke jo ki do baras ke aur us se chhote hon, már dále jáen. Chunánchi likhá hai, ki Ráma men ek áwáz sunne men áí hai, nále, aur rone, aur bare mátam kí, ki Rákhíl apne larkon par rotí, aur tasallí nahín cháhtí, is liye ki wuh nahín hain.—Matí 2 : 18. Lekin Khudá kí hikmat ke muqábale men nádán insán kí tadbíren kyá? Is ke haqq men dúsre Zabúr ko parhiyo. Agarchi Herodís ko yaqín thá, ki yih larká kisí tarah se bach nahín saktá, tau bhí Khudá ne us ke bacháne kí tadbír kí. Chunánchi likhá hai, ki Khudáwand ke firishte ne Yúsuf ko khwáb men dikhái deke kahá, ki uth, us larke aur us kí má ko sáth lekar Misr ko bhág já, aur wahán rah, jab tak main tujhe khabar na dún. Ab jáná cháhiye ki jis ne us pák larke ko bacháyá, ham ko bhí bachá saktá hai, aur agar Khudá hamárá dost ho to hamen kisí khatre se darná na cháhiye. Aksar log maut se darte hain, lekin jo Khudá hamáre sáth ho, to is se kyá dar? Masíh ne maut ko bhí apne qábú men kar liyá hai, aur jo Masíh ke hain, yane, jo us par ímán láke us ke píchhe ho lete hain, un hí par maut ká kuchh ikhtiyár nahín ho saktá hai.—Dekho 1 Kar. xv: 55—57; Rúm. viii: 38, 39.

KHUDÁTARS LARKE KÍ HIKÁYAT.

Zikr hai ki ek shakhs apne larke ko hamráh lekar ba iráda i chorí ghar se chalá, aur bágát kí taraf gayá, tá ki kuchh phal phalárí háth lagen. Us ká larká ek itwárí iskúl men parhá kartá thá; is jihat se jántá thá, ki Khudá ne chorí karne ko mana kiyá hai, aur choron ko sazá degá. Khair, yih donon shakhs chalte chalte qaríb ek bág ke pahunche, aur báp bete se kahne lagá, ki ai farzand,

tum yaháṉ khaṛe dekhte raho, ki koí átá to nahíṉ hai, aur maiṉ is bág meṉ ghuskar phal toṛne játá húṉ. Us ne ḳhud bhí cháróṉ taraf dekh bhál liyá; algaraz beṭe ko chaukídárí ke wáste khaṛá karke áp bág kí díwár pháudne cháhtá thá, ki wohíṉ ekáek beṭe ne báp se kahá, ki ai bábáján, áp ne sab taraf dekhá, ki koí dekhnewálá nahíṉ hai, magar ek taraf nahíṉ dekhá, jaháṉ ek dekhnewálá maujúd hai. Tab báp ghabrákar púchhne lagá, ki ai ạzíz, kaun dekhnewálá hai? Beṭe ne jawáb diyá ki Ḳhudá ásmán se dekh rahá hai. Yih sunte hí báp bahut sharminda húá, aur chorí karne se báz rahá. Dekho ḳhudatars laṛke se kaisá nek kám ho saktá hai.

ḲHUDÁ KAHÁṈ NAHÍṈ HAI?

Kisí Itwárí madrase meṉ ek paṛhánewále ne kisí laṛke se púchhá, ki bachcha, tum koí jagah jánte ho, ki jaháṉ Ḳhudá maujúd na ho, to batáo? Laṛke ne yih mạqúl jawáb diyá, ki háṉ, aisí ek jagah hai, ki jis meṉ Ḳhudá nahíṉ hai, yạne, wuh sharír ke ḳhiyál meṉ nahíṉ hai. Dekho Zabúr x: 4.

MASÍHÍ PALṬAN KÁ CHHOṬÁ SIPÁHÍ.

Henrí náme ek laṛká apní bahin ke sáth ek dukán ke sámhne khaṛá hoke, tamásha dekh rahá thá. Jab waháṉ se chalne ko thá, tab us ne palṭan ká koí Sáhib dekhá. Wuh ek lambá sá ádmí thá, aur us kí baṛí dáṛhí aur mochhoṉ ke sabab se wuh Henrí ko baṛá ḍaráwná mạlúm hotá thá, yaháṉ tak ki jab wuh Sáhib us ke nazdík áyá to wuh ghabrá gayá. Sáhib muskuráke Henrí se kahne lagá, kyúṉ jí tum ham ko baṛá sipáhí samajhte ho? Ai bachche tum bhí sipáhí ho ki nahíṉ. Henrí ne jawáb diyá ki Nahíṉ Sáhib, maiṉ to laṛká, hí húṉ. Sáhib phir bolá, Palṭan meṉ bhartí hone ke liye tum to albatta chhoṭe ho, is meṉ shakk nahíṉ; lekin ek to baṛá Kaptán hai, jo sab laṛkoṉ ko apne lashkar meṉ bhartí kiyá cháhtá hai, so Ḳhudáwand Yisụ́ Masíh hai, aur us ke sipáhíoṉ meṉ tumhárí mánind chhoṭe laṛke bhí haiṉ. Tum Yisụ́ ki palṭan meṉ apná nám likhána cháhte ho? Henrí ne ḳhush hoke Sáhib ke munh par dekhke ján liyá ki us ká matlab kyá hai. Bolá, maiṉ to Masíh hí ká sipáhí honá cháhtá húṉ. Sáhib ne phir púchhá, Tum us ke liye bahádurí dikháoge? Henrí ne jawáb diyá, Háṉ Sáhib, apne maqdúr bhar dikháúngá. Sahib bolá, Achchhá, phir yád rakho, ki sachchá aur namakhalál sipáhí jo hai so apne bádsháh ká tábịdár aur ímándár ḳhádim baná rahtá hai, aur na kabhí use chhoṛ detá, na us se hargíz sharmátá hai. Salám, mere chhoṭe bahádur; aur yih kahke wuh Sáhib chalá gayá. Us ke jáne ke bạd us kí bahiṉ Mariyam bolí ki Bháí, kyá tum Sáhib ko dekhke pahle na ḍar gae. Us ne jawáb diyá, Háṉ, ḍar gayá, lekin jab wuh Ḳhudáwand Yisụ́ Masíh ká zikr karne lagá, tab merá ḍar sab játá rahá. Kyá tum bhí ḍar gaíṉ? Us kí bahin ne jawáb diyá, Háṉ, pahle maiṉ bhí kuchh ḍar gaí thí, lekin jab mạlúm kiyá ki Yisụ́ ko wuh piyár karta hai, tab hamárá ḍar játá rahá, kyúnki tum jánte ho, ki jo log Masíh ko piyár karte haiṉ, so laṛkoṉ ko bhí piyár karte haiṉ. Bháí, Ḳhudá kare, ki ham Ḳhudáwand Yisụ́ kí palṭan ke achchhe aur sachche sipáhí howeṉ! Henrí ne jawáb diyá, Háṉ, Mariyam, ham zurúr howeṉ. Phir donoṉ milke, aur ek dúsre ká háth pakaṛke, ghar ko gae, aur apní má se bole, ki Ammá, ham ne palṭan ká ek baṛá Sáhib dekhá, aur jab ham se púchhá ki Tum Yisụ́ kí palṭan ke sipáhí

ho, tab ham ne kah diyá, ki Háṉ, ham ne Yisú kí palṭan meṉ bhartí hone ko apne nám likháe.

DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

I. Ibr. iv. 12.

II. Zab. cxix. 105; Amsál vi. 23; Yara. xxiii. 29; Yas. xl. 9; lii. 7; Nah. i. 15; Luq. ii. 10, 11; Rúm. x. 13; 2 Kar. iii. 18; Yuh. iv. 14; Zab. xix. 10; cxix. 103; 1 Kar. iii. 2; Ibr. v. 12, 13; 1 Pat. ii. 2; Yara. lv. 1; Aamál vii. 38.

III. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Kalám i Ḳhudá meṉ likhá hai, ki hukm mánná qurbání chaṛháne se, aur shinawá honá mendhoṉ kí charbí se bihtar hai; so kis ne kahá, aur kis sabab se kahá?

2. Phir likhá hai ki kásh ki maiṉ sádiqoṉ kí maut marúṉ, aur merí ąqibat un kí sí ho jáe, yih kis ne kahá?

3. Kyá is bolnewále kí yih ąrzú púrí húí?

4. Kis ne ek sone ká bachhṛá banáyá?

5. Phir kis ne do sone ke bachhṛe banáe?

6. Kisí bádsháh ne apná ek baṛá shahr banáne par faḳhr kiyá, so kaun thá?

7. Us ne jo aisá faḳhr kiyá, kis tarah past kiyá gayá?

8. Isráel ká ek bádsháh bandaroṉ aur moroṉ kí tijárat kartá thá; so kaun thá?

9. Jo shahr ko le letá, so baṛá ádmí hai; lekin us se kaun ádmí bihtar hai?

10. Sulaimán bádsháh ne kitní masleṉ kahíṉ?

Mutafarriqát.

KARNAIL WHEELER SÁHIB KÁ MUḲHTASAR AHWÁL.

Sáhibán i Angrez meṉ se jinheṉ Ḳhudá ne mabaús kiyá ki ahl i Hind ke liye goyá chashma i barakat hoṉ, Karnail Wheeler Sáhib auwal darja rakhtá hai. Sáhib i mausúf is martabe tak pahunchá ki haqíqatan Hindústán ká ḳhair-ḳhwáh kahláe, lekin is ká sabab yih nahíṉ ki us ne apní bahádurí se is mulk ke dushmanoṉ ko shikast dí, yá Angrezí saltanat ke kám o intizám meṉ mustaįd hokar apní hikmat o imtiyáz se aisí tadbíreṉ nikáliṉ jo ki sáre logoṉ ko fáide ke báįs hoṉ. Wuh bá-himmat thá, aur koshish o qábiliyat ke sáth sabhoṉ kí bihtarí kí tajwíz kí, lekin us kí baṛí fazílat yih thí ki wuh mard i Ḳhudá thá, aur aisá hokar insán ká ham-dard aur dast-gír baná. Major Conran Sáhib ne jo ki Wheeler Sáhib ká rafíq, aur jis ká ímán Sáhib ke ímán ká ham-sifat hai, Sáhib ká tazkira likhá hai. Iráda hai ki us tazkire se iḳhtisár ke taur par Wheeler Sáhib ke ahwál ká bayán kareṉ.

Sáhib ke ḳhándán i ąlíshán qadím se Inglistán meṉ rahte the. Sáhib kí paidáish san 1802 Íswí meṉ húí. Kahte haiṉ, ki apne laṛakpan meṉ wuh sachái aur kusháda-dilí meṉ námwar thá. Jab solah baras ká húá, wuh is mulk meṉ á pahunchá aur ek palṭan meṉ chhoṭá uhda páyá. Bárah baras tak ahl i dunyá ke taur par wuh apná waqt káṭtá rahá aur us ke sab soch aur ḳhiyálát dunyawí matlab aur jismání ḳhwáhishoṉ se mutaąlliq the. Lekin wuh parhezgár rahá, aur peshbín aur mustahkam hokar daulat ke kamáne meṉ fathyáb húá.

Anqaríb san 1829 Íswí ke jab Wheeler

Sáhib Ságar shahr ko bhejá gayá, wuh aisá bímár paṛá ki chand ạrse tak qaríb-ul-maut rahá. Usí waqt wuh apne hál aur istiqbál kí bábat sochne lagá, aur un dinon̲ men̲ us kí ráh andherí thí, aur mạlúm húá ki Ḳhudá kí taraf se roshní na milí. Kaí ek mahíne tak Sáhib sharíạt kí dahshatnák báton̲ men̲ ḍúbá rahá, aur us ne tasallí na páí, par barạks is ke us ká bojh aur bhí bhárí hotá gayá. Isí tarah aksar Ḳhudá apne logon̲ ko ek ráh men̲ jise wuh nahín̲ pahchánte chalátá aur áḳhir ko tangí se nikálke kusháda makánon̲ men̲ unhen̲ le játá hai.

Ságar kí chháoní chhoṛkar Sáhib ko Kalkatte men̲ jáná paṛá aur wahán̲ ḳhádimán i dín kí suhbat se us ko baṛí ḳhátir-jamạ húí, lekín tau bhí bahut dinon̲ tak us ne dilí árám, aur gunáh ke bojh se rihái na páí. Ḳhudá kí yih marzí húí ki Kalvarí ko pahunchne se peshtar wuh Síná paháṛ ki goyá bijlíán̲ dekhe aur us kí garajen̲ sune, áḳhir ko us ke kandhon̲ par se bojh girá, kyúnki Masíh kí salíb nazar áí. Us ká zihn khul gayá, ki wuh Pák Nawishton̲ ko samjhe aur un men̲ us ne jo dekhá so Masíh aur us ká maslúb honá thá. Us waqt se Sáhib ke nazdík sári kitábon̲ men̲ Baibal qímatí aur ạzíz thí, aur wuh us ke mutạle men̲ lagá rahá.

Jab ki Sáhib ko ímán láne ke sabab se ḳhushí aur salámatí milí us ko, us ke agle rafíqon̲ kí yád áí, aur baṛí muhabbat aur koshish ke sáth wuh ghar ghar játá aur apne doston̲ ko, ki tum ko bhí yih ḳhushí hásil karná zarúr hai, samjhátá rahá. Pahle is kám men̲ us ne sharm kháí ho, lekin tau bhí Ḳhudá ne Shaitán ko use rokne na diyá, aur himmat aur dilerí ke sáth wuh ádmíon̲ ko un ke gunáhon̲ kí nisbat jatátá rahá. Us ke kám par Ḳhudá ne apní muhr kí, chunánchi us kí palṭan men̲ do ek ko chhoṛkar, sab afsar log Ḳhudá kí taraf phire, aur wuh palṭan jo ki agle dinon̲ men̲, buráí men̲ mashhúr thí, bạd us ke díndárí aur ímándárí men̲ mumtáz húí.

Sáhib kí dilí tabdíl ke bạd bhí, lálach jo ki us ká dushman i qadím thá, baná rahá, aur ise us ne dúr karná cháhá. Chand baras tak wuh is báịs se ghabrátá rahá kí main̲ daulat ke liye kaisá mushtáq hún̲. Us ne is ko apná uljhánewálá gunáh samajhkar, bár bár Ḳhudá se duạ́ mángí ki is gunáh se riháí páún̲. Aḳhír ko riháí milí par is tarah nahín̲ jaisá Sáhib ne jáná ki milegí. Is riháí ká ahwál yih hai, san 1832 Íswí men̲ jab Sáhib Kol logon̲ men̲ sarkárí kám karne gayá thá, yih áfat wuqú men̲ áí, ki Kalkatta ke *Bank* men̲ jis men̲ Sáhib kí kuchh shará-kat thí baṛá nuqsán barpá húá, aur is sabab se auron̲ ke sáth Sáhib aur palṭan ke Ḍákṭar Sáhib ke rupiye ḍúb gae. Donon̲ sáhibon̲ ko ek sáth is kí ḳhabar milí. Ḍákṭar Sáhib ko aisá afsos húá kí apná galá káṭke mar gayá, par Wheeler Sáhib Ḳhudá kí taríf karne lagá, aur kahá, ki jab yih ḳhabar suní mujh ko bahut taskín húí, aur is májare men̲ Ḳhudá ká háth dekhkar wuh shukrguzár húá, ki us ne merí duạon̲ ke mutábiq mere sáth sulúk kiyá. Us waqt se Sáhib ne qasd kiyá, ki main̲ apne liye daulat na kamáúngá, aur is iráde men̲ sábit-qadm bhí rahá, aur agarchi us kí ámadaní us ke aḳhráját se haft-chand thí, lekin tau bhí us ne us ko jamạ na kiyá, par garíbon̲ kí madad, aur Injíl ke phailáne ke liye apní daulat ḳharch kartá rahá. Us ká ek ján pahchán kahtá hai, ki bhúkhon̲ ko roṭí dená aur apne taín̲ marnewálá jánkar marnewálon̲ ko Injíl sunáná, aur Ḳhudá ke hukmon̲ par chalná, yih us kí ạin ḳhushí, aur zindag kí garaz thí.

San 1834-5 Íswí men̲ Wheeler Sáhib Fathgaṛh men̲ áyá. Un dinon̲ men̲ *Mission* ke Pádrí sáhibán Zillạ i mazkúr men̲ nahín̲ áe the, aur palṭan ke afsaron̲

men bhí bahut kam the, jo ki Injíl ká sunáná apná kám aur farz samajhte. Lekin Wheeler Sáhib ki yih khásiyat thí ki jahán kahín howe apne taín Masíh ká khádim o gawáh jántá aur farz samajhtá ki main butparaston aur Mahammadíon par Masíh aur us kí naját záhir karún. Chunánchi Baibal lekar wuh shahr ke bázár men játá aur logon ko sunátá rahtá. Qiyás batlátá ki us ke wasíle se bahuteron ne Injíl kí mubárak báten sunín hongí. Kásh ki sunkar wuh mánte bhí, aur dil o ján se Masíh par ímán láte, to un ko kaisí barí khushí hásil hotí.

Us waqt Hindústán men ek khatarnák áfat wáqi húí. Is tazkira i mukhtasar ke sab parhnewálon ko malúm hogá ki san 1857-8 Íswí men pání na barasne ke sabab se bará akál pará, aur ásmán pítal sá aur zamín lohá sí ho gaí. Us arse men log kishtkárí wagaira na kar sake, aur bhúkh ke máre aur wabá ke sabab jo akál se paidá húí, lákhon ádmí mar gae. Háe, háe, us waqt log kaisí hairání aur pareshání men pare. Kahte hain, ki bráhman jo pahle us kháne ko jo Ísáíon ke háth se pakáyá gayá qabúl na karte, ákhir i kár kutton se wuh tukre jo un ko dále gae chhín chhín kháe, aur má báp ne apne bál bachchon ko bech dálá yá be-dard hokar unhen darindon men chhor diyá, balki agar do ek ne apne larke bálon ko khá liyá ho to taajjub nahín. Sáhibán i Angrez aur is des ke raíson kí sakháwat se bhúkhon ke liye thorí bahut parwarish húí, lekin kifáyat ke sáth nahín. Wheeler Sáhib chande ke rupiye tahsílne aur muhtájon ko anáj bántne par mustaid rahtá, aur na sirf fání khurák, balki wuh khurák jo hamesha kí zindagí ke liye muassir hai, khiláyá kartá. Bahutere yatímon ko jama karke Sáhib un kí parwarish kartá rahá, aur jab Fathgarh ko chhorná pará, us ne unhen American Mishan ke Pádrí Wilson Sáhib ke supurd kiyá. Kitnon ko jo ki is Mishan men ab tak khush waqt aur bahál hain Sáhib ká shukrguzár honá cháhiye; kyúnki Khudá ke fazl aur Sáhib ke wasíle se wuh maut se bach gae, aur ráh i zindagí men chalne kí hidáyat páí. In yatímon men se baze áj tak maujúd hain, jin ko yád hogá ki Wheeler Sáhib hamáre darmiyán aise muláim-mizáj rahe, jaise dáí jo apne bachchon ko páltí hai, aur ki hamáre dilsoz hoke, na faqat Khudá kí Injíl balki apní ján tak bhí hamen dene ko rází the, is wáste ki ham us ke piyáre the.

Akál ke parte hí Sáhib kí badlí Ágra ko húí, aur wahán bhí us ne bhúkhon aur tanghálon kí achchhí parwarish kí. Jab tangí kí sakhtí kuchh mit gaí. Sáhib apne ham-watanon ke rúhání fáide ke liye mihnat karne lagá, aur ek makán Khudá kí ibádat karne ke liye muqarrar karke wahán do baras tak har roz waz sunátá, aur Aspatál men bhí bímáron aur dukhíon ko tasallí dene ke liye játá. Beshakk us ke haqq men yih bát sach thahrí ki us kí duá jo halák hone par thá, us kí panáh húí, aur us ne bewon ke dilon ko aisá khush kiyá ki wuh gáne lagín.

Sáhib ne bahut arse tak dekhá thá, ki Angrezí saltanat ke qánún o áín jo is mulk men jári hain butparaston aur Mahammadíon kí díní rasúmát ko madad dete hain. Is ke dekhne se Sáhib ko bará ranj o gam paidá húá, aur ba-har súrat us ne mihnat kí saltanat par jo ki Isáí nám se mashhúr hai, yih aib na rahe. Kahte hain ki ek dafa jab kisí tarah kí butparastí men Hindú log aur baz baz Mahammadí bhí mashgúl the paltan ke kaí ek Súbadáron ne Sáhib ke pás ákar us se paltan ke báje, jhande, dere aur jang ká sámán apne teohár men bajáne aur khushí karne ke liye mángá. Sáhib ne dene se inkár kiyá, aur barí milansárí o mahabbat ke sáth sipáhíon ko samjháyá

ki butparastí kaisí burí aur Khudá-parastí kyá hí khúb aur mufíd hai. Is paltan ke agle salár aisí báton kí bábat kuchh fikr nahín karte, par baraks is ke sipáhíon kí aisí darkhwást qabúl karte. Isí waqt agarchi sipáhí Sáhib ke is faisale se razámand húe tau bhí baze afsaron ne náráz hokar Sáhib kí tarah tarah se badnámí kí, maslan, ki Sáhib i mausúf is mulk ke dín ká dushman hoke saltanat ká bandobast kharáb kartá hai, wagaira. Chand roz bad jab yih khabar phail gaí, tau mamálik i magrabí o shimálí ke *Lieutenant Governor* Sáhib ko, Wheeler Sáhib se yih istifsár karná pará ki áp is qadr kyún sipáhíon kí díní rasúmát men dast-andází karte, aur is kám men áp ke saláhkár kaun hain. Sáhib ne is ká aisá jawáb diyá, jaisá us ke fahm o tamíz ko pasandída thá; aur yih bhí kahá ki merá qasd i musammam yih hai ki jahán munásib jánúngá Injíl kí manádí kartá rahúngá. Us waqt Sáhib ko Masíh kí yih talím bakhúbí yád áí hogí, ki tum mere wáste hákimon aur bádsháhon ke sámhne házir kie jáoge, ki un par aur gair-qaumon par gawáhí ho: lekin fikr na karo. Isí tarah yih muámala khatm húá, aur Sáhib sipáhíon men manádí kartá rahá, faqat yih, ki bad is ke *lines* men paltaní kapre pahine húe manádí na kí. Chand roz bad Sáhib Gwáliar ko bhejá gayá, aur chúnki yih iláqa khud-mukhtár hai, aur wahán Hindúon ká mazhab bahut ráij hai, liházá Injíl kí manádí bare mushkil se ho sakí. Lekin kalám i haqq se yih hukm pákar ki sab nahron ke áspás botá já, Sáhib farmánbardár rahá, aur us kí sargarmí ko kuchh khalal na pahunchá, kyúnki agarchi insán kí nazar men wuh zamín pathrílí thí, lekin tau bhí Sáhib ko ímán kí nazar se ummed húí ki jangal o bayábán badalkar gulistán ho jáegá. Chunánchi Gwáliar men us ke ímán aur mihnat ká pahlá phal záhir húá, yane, ek jawán jis ne usí shahr men Sáhib kí taraf se naját kí ráh síkhí thí, aur bad us ke Ágra men us se achchhí tarah tarbiyat páí, baptisma páke Injíl ká wáiz ho gayá. Isí tarah har kahín Sáhib ne apne kalám o rawish se Masíh ká jalál záhir kiyá, aur us kí aisí mihnat aur sargarmí aur ímán thá ki *Bishop Wilson* ká yih qaul thá, ki agar sab Sáhibán i Angrez Wheeler Sáhib ke mánind hon to is mulk men das hazár Injíl ke sunánewále ho jáen.

San 1852 Íswí men Wheeler Sáhib Peshávar ko bhejá gayá. Shahr i mausúf Sikhon kí mamlukat ke shikast páne ke bad jo ki Gujerát ke maidán par wáqa húá Angrez logon ke qábú men áyá. Jab Wheeler Sáhib wahán pahunchá to sarkár i Angrez ne bakhúbí tasallut na kar páyá thá, aur Sarkár ko dagdaga thá, ki kahín aisá na ho ki paháron men se jangí firqe utarkar aur Sikhon ke sáth milkar hamla karen. Us waqt men Sáhib ká bharosá apní fauj par nahín, lekin Khudá hí par rahá, chunánchi barí himmat aur dilerí ke sáth wuh shahr ke chauk men jahán Hindú aur Yahúdí aur Arabí aur Kábulí aur Qandhárí aur Kashmírí jama hote jákar Injíl sunáyá kartá. Pahle to bahutere ikatthe hokar adab se sunte rahe, lekin jab yih bát un kí samajh men áí ki Sáhib talím detá ki Ísá Khudá ká Betá hai, tab un ko josh áyá, aur ek dil hoke wuh bahut arse tak chillá chillákar kalima parhte rahe. Sáhib sábit-qadam aur nidar rahá, aur jab gul o shor tham gayá, bhír ko phir sunáne lagá. Is muallif ko yád hai ki jab Wheeler Sáhib ne mujh se is ahwál ká zikr kiyá, us ne kahá, ki bázár jáne se peshtar mujhe soch áyá ki main un ke bích men játá hún jo mujhe qatl karne par taiyár hain, aur yih sochkar mujhe khauf áyá. Us hí waqt Baibal ko kholke, merí nazar Yasaiyáh Nabí kí is bát par parí, ki tú kaun hai, ki ádmí se jo mar játá hai, aur baní Ádam se jo ghás ke mánind ho játá dartá hai, aur fauran, yih jánkar ki Khudá jo

merá tarafdár hai, mere sab dushmanon se zoráwar hai, mere dil men dilerí paidá húí aur sab khauf o dar játá rahá. Do baras tak us shahr men Sáhib ne Injíl sunáí aur agarchi us kí mihnaton ke bahut phal záhir na húe, tau bhí Khudá ke logon ko yaqín hai ki wuh bíj jo ímán se boyá játá hai, ugegá aur phal láwegá.

San 1857 Íswí men Sáhib kí paltan Barrackpore men muqarrar kí gaí. Wuh balwa e azím jo usí sál men zuhúr men áyá pahle us paltan men uthá. Us waqt Sáhib ká bandobast Sarkár ko nápasand áyá, aur bad us ke wuh apne kám se muattal kiyá gayá, aur us kí tankhwáh bahut kam ho gaí. Kuchh zarúr nahín ki Sarkár ke faisale kí bábat kahen ki munásib yá námunásib thá. Yih kahná bas hai, ki Sáhib apne ásmání Báp ke kám men mustaid rahá, aur jis qadr us ne dunyawí kám se fursat páí is hí qadr Khudá ke kám men ziyáda chálák thá. Bad is ke wuh gore sipáhíon kí taraf rujú húá aur un kí bihtarí ke liye barí mihnat kartá rahá. Is kám men ek *Scripture Reader* Taylor Sáhib náme us ká hamkhidmat thá, aur Sáhib i mazkúr kí kaifiyat se yahán kai ek báten nikálí játí hain.

Taylor Sáhib bayán kartá hai, ki ek din kaí ek gore naját kí ráh púchhne ko Wheeler Sáhib ke pás áe. Fauran wuh un se kahne lagá, ki tum ko dekhne se main niháyat khush hún. Jab un men se baze apná ahwál bayán kar chuke, Sáhib ne kahá ki main ne bhí agle dinon men burí rawishon se apní zindagí ko barbád kiyá, par Khudá ne Masíh kí khátir se mujh par rahm kiyá, aur wuhí rahm tum par karegá. Lekin jánná cháhiye ki tum gunáh aur pákízagí donon nahín rakh sakte, kyúnki roshní aur andherá ek sáth kisí ke dil men samá na sakegá. Agar tum Khudáwand Ísá ke bande húá cháhte ho, to zarúr hai ki us kí salíb utháo. Isí tarah saikron ádmí us ke ghar men áyá karte, aur biná Baibal parhne, aur duá mángne ke, us ne unhen rukhsat na kiyá.

Phir ek dafa Sáhib ke pás ek Kaptán Sáhib áyá aur us se kahne lagá, ki main áp ke dekhne ká bahut árzúmand húá hún. Main bará gunahgár hún, aur yahán tak apní zindagí batálat men kharch kí hai. Mai-noshí merá uljhánewálá gunáh húá hai. Ab main naí chál chalná cháhtá hún, aur mujhe yaqín hai ki áp kí nasíhat aur duáon se mujhe barkat milegí. Áp farmáen to main yahán chand roz rahún, ki áp kí taraf se madad páún. Is ke mutábiq Kaptán i mazkúr Sáhib ke sáth rahá aur Khudá ke fazl se apní burí ádaton ko chhorkar dil se Ísáí ho gayá.

Phir jab haize kí bímárí shiddat se phail rahí, Wheeler Sáhib barí dilerí o muhabbat ke sáth bímáron ke pás játá aur un ko naját kí ráh batátá. Ek maríz jis ke pás wuh gayá thá us ká háth pakarke us se kahne lagá, ki ai piyáre Sáhib main ne nahín sochá ki yih merá hál hogá. Main to bará gáfil rahá hún, par ab agar tamám dunyá merí hotí to apní ek din kí zindagí báqí rahne aur áp se nasíhat páne ke lie use de dáltá. Áp ne mujhe aksar jatáyá hai, ki ánewále gazab se bhágo, par main gaflat kí nínd men sotá rahá. Aksar yih bhí áp ne kahá ki agar tú tauba na karegá to Qádir-i-Mutlaq Khudá terí pareshání par hansegá, aur jab tujh par dahshat gálib hogí to wuh thatthe máregá. Ab yih sab zahúr men áyá; háe, háe, main kyá karún !

Jab safar ko játá Sáhib Nae Ahd-náme kí ek jild aur kai ek risále apne sáth letá, aur mauqa páke nasíhat ke sáth risálon ko bánttá. Ek dafa kisí jawán ne gusse hoke us se kahá, ki mujhe diqq na karo, main tumhárí suná nahín cháhtá. Sáhib

bolá, mere dost ḳhafa mat ho. Main tumhárí zindagí aur maut aur ạqibat kí ḳhair cháhtá hún aur is liye tumhen nasíhat detá. Thoṛí der bạd jawán i mazkúr Sáhib ke pás áke kahne lagá ki ai Sáhib mujhe muạf kíjiye, ki main ne áp se kaṛwí báten kahín. Mujhe yaqín hai ki agar áp merí ḳhairiyat ke ḳhwáhán hain to lázim hai ki main bhí apní ḳhairiyat ká tálib hún. Sáhib ne jawáb diyá ki agar tum haqíqatan yih cháhte ho, to Masíh ko apná Naját-dihinda jáno, gunáh se báz raho, duạ mángne men mustạid raho, Baibal ko paṛhá karo, aur Rúh-ul-Quds kí madad mángo, to tum ko Ḳhudá kí itminán jo sárí samajh se báhar hai milegí. Sáhib kí nasíhat par ạmal karne aur ịnáyat i iláhí se yih jawán ímándár ho gayá.

Taylor Sáhib yih bhí bayán kartá hai ki Wheeler Sáhib faiyáz o kusháda-dil thá, aur Baibal ke bánṭne aur Ísái dín ke phailáne ke liye apne mál se bahut diyá kartá. Jab us ke sáliyáne ke chaudah hazár rupiye wusúl hote is men se giyárah hazár rupiye is kám ke liye taqsím kar detá. Har Sabt aur Budh ke roz pachás sáṭh andhe aur zạíf log us ke darwáze ke pás áte, aur un ko wuh paisá aur cháwal bánṭtá aur Injíl sunátá. Isí tarah díndárí aur kámil hoshyárí ke sáth Sáhib ne apne din guzrán kiye, aur us kí nisbat yih bát sach ṭhahrí ki jis waqt kán us kí suntá thá, use duạ detá thá, aur ánkh jab use dekhtí thí, us ke liye gawáhí detí thí.

Sáhib par aisá fazl húá ki apní zạífí men phal láyá. Ham sun chuke ki us akál men jo san 1858 Íswí men paṛá us ne tang-hálon aur pareshánon kí kaisí madad kí. Phir san 1861 Íswí men akál ke wáqạ hone ke sabab se bahuteron ne baṛí taklíf uṭhái, aur phir Sáhib hatt-al-maqdúr musíbat-zadon kí madad kartá rahá. Jaisá us aglí tangí men waisá hí ab bhí wuh yatímon ká fikrmand rahá, aur in men se ḳhusúsan un ke liye jo ki ziyádatar tang-hál the bandobast karne cháhá. Dillí shahr ke ek Pádrí Sáhib se us ne kahá ki aur log honge jo ki ḳhúbsúrat aur tandurust laṛkon kí ḳhabar lenge, par main un ko jo bad-shakl pazmurda aur zạíf hon, ḍhúnḍhne áyá. Aise laṛke laṛkíon ko Sáhib ne bahut jamạ kiyá, aur unhen khilátá pilátá, aur har tarah kí tạlím detá rahá. Dillí men Sáhib us jagah ko jahán sát hazár kangál kháná páte, jáyá kartá, aur jis waqt wuh bhúkhon ke badan kí parwarish kartá thá, us ne un ko zindagí kí roṭí bhí bánṭí, yạne, us ko áshkára kiyá, jis ne kahá, ki Zindagí kí roṭí main hún: wuh jo yih roṭí khátá hai, abad tak jítá rahegá.

Jo laṛke aur laṛkíán Sáhib ne Dillí men jamạ kí thín, un men se us ne bạzon ko Amritsar aur Gayá ke Pádríon ke supurd kiyá, aur báqí Chitaurá ko le jákar wahán un kí parwarish aur hidáyat kartá rahá.

San 1865 Íswí men Sáhib ne wafát páí. Jab tak us ke Ḳhudáwand ne us ko na buláyá, wuh un yatímon men soyá, un ko apne bál bachche jánkar ráh i haqq men chalátá rahá, aur jab buláwá páyá unhen Ḳhudá ke supurd karke wuh apní mírás hásil karne ko gayá. Wuh apná kám achchhí tarạh kar chuká, aur apne Naját-dihinde ke pás pahunchá hai, lekin hamáre liye ek nazír chhoṛ gayá. Jaisá us ne Masíh kí pairawí kí, lázim hai, ki ham bhí usí taur karen.

GUFTOGÚ I MUTIFARRIQÁT.

PÁDRÍ AUR HINDUSTÁNÍ ĮSÁÍON KÍ.

PAHLÍ GUFTOGÚ.

Injíl ke Manádíon kí bábat.

DHARMDÁS NÁME EK ĮSÁÍ, JO INJÍL KÁ manádí karnewálá thá, apne Pádrí se muláqát karke bolá, ki Salám Sáhib, merí ek ạrz hai; agar hukm ho, to main kahún.

Pádrí ne jawáb diyá, ki Salám, Dharmdás, baiṭho, aur jo kuchh kahná hai, so kaho; main suntá hún.

Dharmdás ne kahá, ki Sáhib, merá beṭá Ísharíparshád ab solah baras ká húá; aur main ne apne dil men ṭháná, ki Agar wuh Injíl kí manádí ká kám síkhe, to bahut bihtar hogá.

P.—Kyá tumhen yaqín hai, ki wuh is baṛe kám ke láiq hai? Injíl kí manádí ká kám bahut achchhá to hai, lekin yád rakho, ki Yạqúb Rasúl kahtá hai, ki "Ai mere bháío, tum men bahut se ustád na banen, kyúnki jánte ho, ki ham us se ziyáda sazá páwenge."—Yạqúb 3 : 1.

Dh.—Sach hai, Sáhib, lekin merá beṭá ḳhúb paṛhá húá hai; Hindí aur Fársí, hisáb kitáb, sab kuchh jántá hai, balki thoṛí Angrezí bhí. Aur Baibal, jahán áp cháhen kholiye; wuh ḳhúb sáf paṛhegá.

P.—Ḳhair, main mántá hún, ki tumhárá beṭá ḳhúb paṛhá húá hai; lekin tau bhí sháyad wuh Injíl kí manádí ke kám ke láiq na ho. Pahle batláo; tum kis wáste cháhte ho ki wuh Injíl ká munádí ho?

Dh.—Wuh ab solah baras ká hai; us kí shádí bhí honewálí hai, is liye main cháhtá hún, ki wuh aisá kuchh kám bhí kare yá síkhe, ki jis se us kí guzrán ho. Aur main jántá hún ki manádí karná ịzzat kí naukarí hai. Main áṭh baras se áp ke sáth yih kám kartá chalá átá hún, is liye mujhe ḳhúb mạlúm hai, ki achchhí naukarí hai.

P.—Tum apne beṭe kí bábat cháhte ho ki wuh apní guzrán áp hí kare, aur achchhí aur ịzzatdár naukarí use mile. Is liház se wuh Injíl kí manádí ká kám páwe.

Dh.—Lekin Sáhib, wuh to ḳhúb hoshyár hai, aur áp hí ke madrase men paṛhá húá hai. Agar hukm ho, to main use buláún: áp us ká imtihán líjiye. Wuh Angrezí bhí jántá hai.

P.—Use ab mat buláo; koí aur waqt main use dekhúngá. Aur jo thoṛí Angrezí ká zikr karte ho, to merí dánist men agar wuh use na jántá, to sháyad bihtar hotá. Kyá wuh sachchá Įsáí hai?

Dh.—Sáhib, áp hí ne ḳhud use baptismá diyá, jab wuh chhoṭá thá; aur us ne Baibal kí bahut sí áyaten, aur kitne gít, aur Suwál o Jawáb kí kitáb zubání yád kí. Aur wuh kalísyá men sharík hai, aur bilá-nága girjá men áyá kartá hai, aur Ạshá i Rabbání bhí letá hai. Ab kyá báqí rahá?

P.—Bilfarz yih sab jo tum ne kahá hai, sach ho! tau bhí is se záhir nahín hai, ki wuh sachchá Įsáí hai. Sachchá Įsáí us ko kahte, jo sar i nau paidá húá hai. Tum Injíl ko kholo, Yuhanná ká tísrá báb, aur tísrí aur pánchwín áyat paṛho.

Dh.—Main paṛhtá hún:—"Įsá ne jawáb dekar us se kahá, Main tujh se sach sach kahtá hún, Agar koí sar i nau paidá na ho, to wuh Ḳhudá kí bádsháhat ko dekh nahín saktá. Agar ádmí pání aur Rúh se paidá na howe, to wuh Ḳhudá kí bádsháhat men dáḳhil ho nahín saktá."

P.—Kyá tumhárá beṭá sar i nau paidá húá? kyá wuh pání aur Rúh se paidá húá? Balki main yih bát tum se bhí

púchhtá hún̲, ki kyá tum apní hí bábat jánte ho, ki Main̲ pání aur Rúh se paidá húá hún̲? Kyúnki tumhárí báten̲ sunke mere dil men̲ yih shubha áyá, ki tum ḳhud nahín̲ jánte ho, ki Naí Paidáish se murád kyá hai.

Dh.—Sáhib, áp jánte hain̲, ki main̲ ne laṛakpan se áp ke madrase men̲ tạlím páí; aur jo kuchh main̲ ne wahán̲ paṛhá aur síkhá so main̲ paṛhátá aur sikhátá hún̲. Phir jo merí chál ḍhál kí bábat áp ko shubha ho, to áp aur bháíon̲ se púchhiye, ki we áp se kahenge, ki main̲ ne na kisí ká mál kabhí liyá, na mere ghar men̲ dangá fasád hotá hai, na main̲ kisí ko kabhí gálí detá, na mártá hún̲. Phir main̲ har itwár bilá náɡa girja men̲ átá hún̲, chunánchi áp ḳhud jánte hain̲; garaz sab log áp se kahenge, ki Dharmdás bhalá ádmí hai. Ạláwa is ke áp ko mạlúm hai, ki áp hí logon̲ ne mujhe aur merí gharwálí ko Ịsáí kiyá: pas kyá báqí rahá?

P.—Dharmdás, main̲ tum par kuchh chorí yá be-ímání ká ạib nahín̲ lagátá hún̲. Ḳhair, tum ne kisí ká haqq nahín̲ márá; aur jhagṛá, ragṛá, aur gálí galauj ká burá dastúr tumháre ghar men̲ nahín̲ hai; aur aur logon̲ ke áge tum bhale ádmí ho; aur tum aur tumháre ghar ke log girjá men̲ barábar áte hain̲: so main̲ ne máná. Aur ham hí logon̲ ne tumhen̲ aur tumhárí bíbí ko Ịsáí kiyá. Aur tau bhí mujhe baṛá shubha hai, ki tum ab tak apne gunáhon̲ ke sabab murda ho, aur tumháre dil kí naí paidáish na húí. Aur is ká ek nishán yih hai ki tum apní sab nekíon̲ ká zikr karke jánte ho ki main̲ bhalá ádmí hún̲. Jab tum aisá bolte the, tab mujhe Farísí aur Mahsúl-lene-wále kí tamsíl yád áí. Farísí to kahtá thá, ki main̲ luṭerá, zálim o zinákar nahín̲ hún̲, wagaira; wuh apne taín̲ bhí bhalá ádmí jántá thá. Hán̲, sach hai, ki ham hí logon̲ ne tumhen̲ Ịsáí kiyá, aur Ḳhudá hí ne nahín̲ kiyá hogá. Kyá tumháre dil men̲ kabhí kuchh shakk nahín̲ áyá, ki sháyad main̲ apne ko fareb detá hún̲, aur merá ímán sachchá nahín̲; sháyad sirf ạqlí ímán ho, aur dilí na ho?

Dh.—Kabhí shubha nahín̲ áyá, Sáhib; kyún̲ áwe? Sab log muhje ịzzatdár aur ímándár jánte hain̲.

P.—Tab mere dil ká shubha aur bhí baṛh játá hai, ki tum sachche Ịsáí nahín̲ ho: kyúnki apne taín̲ jánchná Ịsáí ke láiq bát hai. Pulús Rasúl Karintí Ịsáíon̲ ko nasíhat detá hai, ki "Tum áp ko jáncho, ki tum ímán ke sáth ho, ki nahín̲! apne taín̲ parakho. Kyá tum áp ko nahín̲ jánte, ki Ịsá Masíh tum men̲ hai, aur nahín̲ to tum námaqbúl ho."—2 Kar. 13 : 5. Kásh ki tumháre dil men̲ kuchh shakk hotá, aur tum apne taín̲ jánchte, ki main̲ sachchá Ịsáí hún̲, ki nahín̲!

Dh.—Sáhib, áp kí bát sunke merá dil bahut udás ho gayá. Itne barason̲ se main̲ Injíl kí manádí kartá áyá hún̲, aur tau bhí áp ke dil men̲ merí bábat shubha hai ki main̲ sachchá Ịsáí hún̲ yá nahín̲. Main̲ kis tarah se jánún̲ ki mere dil kí naí paidáish húí, yá na húí?

P.—Nishán main̲ to do batá chuká. Ek yih hai, ki sachchá Ịsáí farotan hoke apní nekí yá bhalmansí ká zikr nahín̲ kartá, balki jántá aur mántá hai, ki ai Ḳhudá, main̲ sartápá ḳharáb aur badzát hún̲. Dúsrá yih, ki sachchá Ịsáí apne taín̲ jánchá kartá hai, ki main̲ bá-ímán hún̲ ki nahín̲. Ek tísrá nishán main̲ ab batátá hún̲. Tum jánte ho ki jab laṛká paidá hotá hai, tab wuh usí dam se sáns lene lagtá hai, aur jab tak jítá hai, tab tak sáns letá rahtá hai. Murda dam nahín̲ letá hai. "Ab jáno ki Duạ́ mángná Ịsáí ká sáns lená" hai. Jo nae sir se paidá húá, so hí duạ́ mángtá hai, aur jab tak zinda rahe, tab tak zurúr duạ́ mángá karegá. Jo Ịsáí duạ́ na

mánge, sohí murda hai, kyúnki dil ká murda Ísáí duá nahín mángtá hai.

Dh.—Sáhib, main donon waqt, subh o shám, apne ghar ke logon ke sáth, duá mángtá hún.

P.—Ḳhair, aur jab koí pás na ho, aur koí na dekhe na jáne, ḳhilwat men, tum bhí duá mángá karte ho? Sachche Ísáíon ko roz roz apne dil ko Ḳhudá ke huzúr men undelne kí zarúrat hai.

Is ko sunke Dharmdás ne kuchh jawáb nahín diyá, kyúnki us ká dil us ko ilzám detá thá, ki Sáhib sach kahte hain, aur main ne áj tak apná dil nahín pahchháná. Phir Pádrí se púchhá, Sáhib, main kyá karún?

Pádrí ne jawáb diyá, ki Injíl kí manádí karne se háth uṭhá, jab tak tum apne dil men baḳhúbí nahín jánte ho, ki Rúh-ul-Quds kí tásír se main nayá maḳhlúq húá hún; kyúnki Yaqúb ká kalám bahut bhárí hai, ki "Ai bháío tum men bahut se ustád na banen, kyúnki jánte ho, ki ham us se ziyáda sazá páwenge.

Dh.—Sáhib, Main áp ká bahut ihsánmand hún, aur main áp kí báton par ḳhúb gaur karúngá. Phir mere beṭe kí bábat áp kyá farmáte hain.

P.—Agar wuh sachchá Ísáí ho, yane, sar i nau paidá húá ho, aur Ḳhudá ne use ḳháss is kám ke liye zihn aur táqat dí ho, to wuh Injíl kí manádí ká kám síkhe; aur nahín to us men háth na ḍále.

Dh.—Jo wuh Káṭíkisṭ bhí na howe, lekin Ríḍar yá Kálporṭer ho jáwe, to kyá is men kuch mumániat hai?

P.—Ḳhudá kí kalísyá men koí uhda ho, Pásbán ká, yá Káṭíkisṭ, yá Ríḍar yá Kálporṭer ká, un sabhon men yih bát pahlí aur zarúrí hai, ki us uhdadár ke dil kí naí paidáish húí ho. Yih bát auwal hai. Agar is men shakk na ho tab Injíl ká kám kare, aur Ḳhudá kí barkat us ádmí par hogí.

ÇIBAT.

Jab ki yih ḳhawáhish tumháre dil men áwe, ki main kisí hamsáye ke barḳhiláf kuchh kahún, to kahne se peshtar apne hí dil se tín suwál karo. Pahle,—Kyá yih bát, jise main kahá cháhtá hún, sach hai? Dúsre,—Kyá main is ko us shaḳhs kí bihtarí ke liye kahá cháhtá hún? Tísre,—Kyá is ká kahná zarúr hai?

Is qánún ke mutábiq jo ham apní zabán ko zabt karte, to bahut badgoí se bachenge, aur bahut logon ká fáida hogá. Agar ham kisí kí kuchh badí jánte bhí hain, tau bhí us par tufán uṛáne se kyá fáida hai? Hákim malámat kare to kare, kyúnki we is kám ke liye muqarrar húe, par Masíh hamen aur tarah ká hukm detá hai, yane, Aib na lagáo, ki tum par aib na lagáyá jáwe. Kyúnki jis tarah tum aib lagáte ho, usí tarah tum par bhí aib lagáyá jáegá, aur jis paimáne se tum nápte ho, us hí se tumháre wáste nápá jáegá.—Matí 7 : 1, 2.

ZAMÍNDÁR KÍ TAMSÍL

II.

Ab piyáro, kán lagáke suno, ki main is tamsíl ká bayán kartá hún. Wuh Zamíndár hai—Ḳhudá,—wuhí Ḳhudá jis men tum jíte aur chalte phirte aur maujúd ho. Wuh tum ko kháná, kapṛá, gharbár khet, rupiye, jorú, laṛkebále,—wagaira, ináyat kartá hai; tau bhí tum zara bhí us kí mihrbání ke shukrguzár nahín hote ho. Baraks is ke us se bagáwat aur náfarmání karne men tumhárí baṛí ḳhushí hai. Tum us kí raíyat ho; yih dunyá us kí zamindárí ká ek hissa hai; is hí se tum parwarish páte ho? Bhalá, ham se kaho,

tum kyá mahsúl us ko dete ho? Kyá tum us kí buzurgí o jalál ko záhir karte ho, aur us kí khidmat bajá láte ho? Kyá tum us ke hukmon ko mánte ho? Kyá tum us mál asbáb ko, jo us kí bakhshish hai, leke badchálí men nahín kharch karte ho? Us ne tum ko dil bakhshá, ki jis se us ko pyár karo, lekin tum har tarah kí kharábí se us dil ko bhare dete ho. Us ne tumhen tamíz dí, ki jis se nek o bad ko pahchán lo; tum ne nekí ko radd kiyá, aur badí chun lí. Us ne aql o samajh tumhen ináyat kí, lekin tum in ko, sirf náfarmání aur bagáwat kí ráh men istiamál men láte ho. Mál o daulat ke batorne men tum barí mihnat uṭháte ho. Rupayon ke lálach se tum jhúṭh bolte, dagábází karte, chorí, balki sab kuchh karte. Jab ki rupae háth áte hain, tab tum ghar uṭháte, zamín mol lete, ásámí us par basáte, in ásámíon par zulm o zabardastí karte, aur roz roz aur bhí daulatmand ho játe ho. Saikron gulám tumháre hukmon ko bajá láte hain, balki tumháre mukhálifon ke már ḍálne ke liye taiyár hote hain. Jo dil men átá, so tum un ke wasíle se karte ho. Yih tum nahín sochte ki Khudá úpar se dekhtá hai. Tum ko yád nahín átá, ki maut nágahání áwegí, aur tumháre mansúbon aur rupayon ko nest karegí. Tum is bát se gáfil rahte ki maut ke bad qiyámat hogí, ki Khudá apná mahsúl tum se mángegá; aur jab tum jawáb doge, ki Ai Khudáwand jo terá haqq thá, so ham ne aish o ishrat men uṛáyá, tab wuh tumhen jahannam ke qaidkháne men ḍálegá. Us ne tum ko badan bakhshá hai, par tum aubáshí aur bad-parhezí se us ko kharáb karte, balki halák bhí karte ho. Rúh o badan donon ko tum lálach aur harámkárí aur har tarah kí shahwat aur sharárat karke Shaitán ke háth men bech ḍálte ho. Tum Khudá ká gunáh karke us ke qarzdár húe ho, apne qarz ko tum adá nahín kar sakte ho. Wuh niháyat rahím o halím hai, aur tum ko mauqa o fursat detá hai, par hisáb ká din chalá átá hai. Tab jaisá zamíndár apní tahsíl kí kachahrí men baiṭhkar sust o nádihand qarzdáron par sazá ká hukm detá hai, waisá hí Khudá apne baṛe sufed takht par baiṭhke, tum ko apne pás bulá-wegá. Us ká hukm nikal chuká hai, yane, ki maut ke bad adálat muqarrar húí. Ḍhanḍhorá piṭwáná kuchh zarúr nahín hai. Hamáre dil ke bhítar ek naqqára hamesha bajtá rahtá, aur hamen us ánewálí adálat se ágáh kartá hai. Dil áp hí hamáre barkhiláf gawáhí detá hai. Tum ne Bháío, Khudá kí sharíat ko toṛ ḍálá hai, aur nasíhat se inkár kiyá hai. Tum ko qarz ká adá karná hai, gunáh kí sazá uṭháná hai. Jab tak ki tumhárí nápákí dúr na kí jáwe, aur jab tak ki tumháre wáste koí kafára na ho, tab tak tum sazá se hargiz na bachoge.

Baze log yih samajhte hain, ki jo ham Khudá ke nám ko barábar liyá karen, aur He Parmeshwar! Díndayál! Kripáságar! pukárá karen, to us ká gussa dhímá ho jáegá. Beshakk Khudá kí yihí sifaten hain, lekin kyá yih bát kabhí sunne men áí ki faqat nám lene se kisí ko fárig-khatí milí? Kyá báton se qarz ko adá karte hain, ki rupayon se? Khudá ne aison se kahá hai, ki Ai riyákáro tum apne honṭhon se merí takrím karte ho, lekin tumháre dil mujh se dúr hain. Jo merá haqq hai mujhe do, tab main tumháre munh se apní taríf ko sachchí samjhúngá Báten karná ásán hai, lekin us gustákhí o sarkashí ká, jis ko tum ne bár bár mere sáth kiyá, kahán kafára hai? Tum apní roz-marra kí hukm-udúlí ke liye kyá badlá doge? Tum log jo Khudá ke nám lene par bharosá rakhte ho, kyá jawáb doge, jab Khudá tum se púchhegá ki kyá tum ne kabhí suná ki jab hákim ne kisí khúní par márḍálne ká hukm diyá, ki wuh hákim ke qadamon par girá, aur ai munsif, ai muflis-panáh!

ai bande-nawáz, wagaira, yahán tak pukárá ki hákim ne us se kahá, Bhalá, main tujhe muáf kartá hún, salámat já! Yih bát kabhí sunne men na áí.

Aur log Khudá ko rází karne ke liye, dúsrí tadbír karte hain. We miṭṭí, aur lakṛí, aur patthar aur sone chándí kí putlíon ko banáke, Khudá ká nám un par lagáte, aur un kí parastish karte, aur un múraton ke sámhne phal, phúl, bhát kí nazren rakhte hain, aur kabhí kabhí un ke sámhne bail bakríon ko qurbán karte hain. Hindú log aisá hí karte hain. Un men baze Kálí kí, baze Durgá kí, baze Mahádeo, baze Jagannáth kí pújá karte hain. Baze Gangá men naháne ke liye saikaron kos játe hain, ki goyá gunáh aisí chíz hai, jo dhúl aur kíchar ke mánind sirf pání se chhuṭtí hai.

Khudá Hindúon se farmátá hai, ki Mujhe in buton ke barábar jánne men, tum bará gunáh karte ho. Is men Kháliq o Málik kí barí be-izzatí hotí hai. In gúnge mabúdon ko cháhe jitní nazren guzráno, tau bhí tum ko kuchh fáida na howegá. Bihtar yih hai ki tum mere faráiz ko púrá karo, aur in buton ko toṛ ḍálo, kyúnki jitní ziyáda tum un kí bandagí karte ho, itní ziyáda qiyámat ke din tumhárí sazá hogí. Yád rakho, ki jo koí Khudá kí buzurgí múraton ko detá, hargiz ásmán kí bádsháhat men dákhil na hogá.

Musalmán log un raíyaton ke mánind hain jinhon ne zamíndár se kahá, ki Jo áp ká hukm ho to ham talwár liye húe, áp ke sab gánw men jáenge, aur har ek ko jo áp ko málik na jáne, ján se márenge. Wuh yih fakhr karte hain, ki Khudá ke kháss bande ham hí hain.

Un ke paigambar Mahammad ne unhen sikhláyá hai, ki har mulk men jáke talwár ke zor se kalima parháo, aur agar koí iqrár na kare, ki Ek hí akelá Khudá hai, aur Mahammad us ká paigambar, to us ko qatl karo. Par kis ne Musalmánon ko ijázat dí, ki sabhon ko jo un ke paigambar ká iqrár na karen, ján se máren? Yih ijázat Khudá se nahín húí. Wuh apne makhlúqon ko piyár kartá hai, aur is men mahabbat ká nám o nishán nahín hai. "Mahabbat sábir aur muláim hai, lekin aise sulúk men kyá sabr aur kyá muláimat dikhái detí hai? Siwáe is ke, agar Mahammad Khudá ká sachchá nabí aur paigambar bhí hotá, aur agar us ke shágird tamám dunyá ke logon ko kalima parháte bhí, to kyá hotá? Kyá in lafzon ke kahne se koí bach jáegá? Kyá kalima parhne se yá us ko sach jánne se hamáre gunáhon kí muáfí hogí? Kyá us se ásmán ke wáste rúhání liyáqat hásil hogí? Kalima men kyá táqat hai, ki ham ko jahannam se bacháwe?

Agar ásámí i mazkúr sab ke sab, lambí dárhí bhí rakhen, aur roz ba roz pánchon waqt barí sanjídagí se un par háth pheren, aur bolen ki hamáre zamíndár ke siwáe koí zamíndár hai nahín, aur Ṭekchand us ká díwán hai, kyá koí zamíndár aisá iqrár apne mahsúl ke barábar samjhegá? Pas jab ki bát ke kahne se insán ke dain adá nahín hote hain, to Khudá ke dain ká kyá zikr. Musalmánon ká khud kafára nahín hai, jo apne gunáhon ke liye guzránen to auron ko Musalmán ho jáne se kyá salámatí hogí?

Piyáro, aisá mat samjho; apne gunáhon ke sabab se ham sab Khudá ke huzúr men barábar ṭhaharte hain. Ham sab ke sab taqsírwár aur us ke gazab ke sazáwár húe hain, aur bát yih hai, ki us gazab se ham kaise bachen. Tum log kafáre men kyá de sakte ho? Agar tum dunyá ke sab bail bakríon ko qurbán kar sakte, tau bhí us se tumhárí rúh kí ek nápákí na miṭegí. Phir tumhárí zamánat kaun karegá? Rupiye kahán ki jis se apne qarz ko adá karo? Kaun hai, jo hamáre liye aisá kám kar sakegá? Aisá zoráwar kahán mil jáegá jo tamám dunyá

kí zamánat kare? Aisá qudratwálá hameṉ kaháṉ milegá, jo hamáre gunáhoṉ ká bojh uṭhá sake? Kyá is bát ke liye Muhammad par bharosá rakheṉ? Afsos us par! Wuh áp gunáh-álúda thá, pas auroṉ ko gunáh se kyúnkar rihái de sake? Kyá Brahman log hameṉ naját de sakte haiṉ? Agar ek hí jaház meṉ ham aur Brahman donoṉ sawár haiṉ, aur jaház ḍúbe, kyá we bhí hamáre sáth na ḍúb jáenge? Ham meṉ aur un meṉ zara bhí farq nahíṉ. Kyá deote hamárí maḳhlasí kar sakte haiṉ? Kyá Krishn, Kálí, Rám, Durgá Mahádeo, waghaira, koí bhí un meṉ se, hamáre bacháne kí liyáqat rakhtá hai? Shástroṉ meṉ un ká ahwál paṛho. Kyá aisá koí shaḳhs hai, jo na jántá ho ki deotáoṉ ke ahwál meṉ aksar laṛne bigaṛne aur gandagí kí báteṉ haiṉ?

Bháío siwáe Ḳhudáwand Ísá Masíh ke jis meṉ gunáh na thá, koí naját-dihanda nahíṉ hai. Wuh Ḳhudá ká Beṭá hai. Azal se wuh Báp ke sáth ulúhiyat ke jalál meṉ rahá hai, balki wuh Báp ke barábar hai. Jab us ne hamárí halákat dekhí, tab ásmán se utrá aur hamárí tarah insániyat ká jáma pahiṉ liyá, aur mujassam hokar bahutere mujize záhir kiye, tá sabhoṉ ko malúm ho ki Ḳhudá ne use bhejá hai. Us kí ek bát se andhe dekhne, aur gúnge bolne lage. Us hí se lúle, langṛe, bahire, koṛhí change ho gae; aur kai ek murdoṉ ko bhí us ne zinda kiyá, aur unheṉ un ke dostoṉ ke hawále kiyá. Áḳhir ko us ne ḳhushí se hamáre liye apní ján dí. Salíb par laṭakke us ne hamáre gunáhoṉ ká bojh uṭhá liyá, táki ham us bojh ke níche dab na jáeṉ. Salíb par wuh hamárá zámin baná. Salíb par us ne hamáre qarzoṉ ko adá kiyá. Us ne hamáre gunáhoṉ ke miṭáne aur hamárí rúhoṉ ko pák karne ke liye apná besh-qímat lahú baháyá. Wuh hamáre liye qurbán húá, aur tín roz tak qabr meṉ rahá. Par ab wuhí Ísá, jo mará thá, zinda hai. Tísre din wuh jí uṭhá, aur us ke jí uṭhne se, yih sábit húá, ki us ká marná Ḳhudá ne sachchá kafára hamáre liye qabúl kiyá, kyúnki agar us kí báteṉ jhúṭh hotíṉ,—agar wuh Ḳhudá kí taraf se bhejá húá na hotá, to Ḳhudá hargiz mujiza ke wasíle se us ko murdoṉ meṉ se na uṭhátá. Lekin Ḳhudá kí gawáhí is bát meṉ hai, kyúnki wuh murdoṉ meṉ se uṭháyá gayá, aur ab Ḳhudá ke dahine háth ásmán par baiṭhá hai. Jab ki wuh dunyá meṉ thá, wuh pák aur sádiq thá. Us kí zabán meṉ chhal-bal na páyá gayá. Us ne kabhí ek gunáh na kiyá, na koí burí bát kabhí us ke dil meṉ paidá húí. Aisí bátoṉ kí us meṉ jagah na thí. Us ká ḳhitáb "*Ḳhudá jism meṉ záhir*" thá, tau bhí wuh múá. Lekin gunáh maut kí mazdúrí hai, aur Masíh meṉ gunáh na thá, to maut ne kyúṉ us par iḳhtiyár páyá? Záhir hai, ki apne kisí gunáh ke sabab wuh mára na gayá, par hamárí badkárioṉ ke liye wuh ghá-yal kiyá gayá, aur hamárí salámatí ke liye us par siyásat húí, ki ham ko Ḳhudá se miláwe.

Ásmán par chaṛhne se peshtar us ne apne shágirdoṉ ko hukm diyá, ki sab mulkoṉ meṉ mere kafáre ká bayán karo, aur sabhoṉ ko sunáo, ki jo koí us kafáre par ímán láwe, aur us par naját ká bharosá rakhe so gunáh se maḳhlasí pawegá. Is hukm ke bamújib baṛí naját kí ḳhabar tumheṉ sunáne ko, main áj yaháṉ áyá húṉ. Jo tum Ḳhudáwand Ísá Masíh par ímán láoge, to wuh tumheṉ abadí zindagí baḳhshegá. Rupiyoṉ se tum naját ko mol le nahíṉ sakte ho. Sawáb ke kámoṉ se us ko hásil nahíṉ kar sakte ho. Duá, namáz, tírath, ḳhairát, tauba, nafs-kushí hargiz tum ko na bacháwenge. Abadí ḳhushí aur naját sirf Ísá Masíh kí baḳhshish un sabhoṉ ko miltí hai, jo us ke qadamoṉ par girke pukárte haiṉ ki Ai Ḳhudáwand Ísá, main baṛá gunahgár húṉ, par terá lahú ham ko sáre gunáh se sáf pák kar saktá hai.

*

GÍT.

Pahrú kí pukár ki "Dulhá átá hai."

1 Jág utho, ímándáro,
Aur háth men lo mashál;
Andherá húá játá;
Ázmáo apná hál:
Tum kán aur dil lagáke
Pahrú kí suno bát,—
"Dulhá hai ánewálá!"
Jald hogí ádhí rát.

2 Mashálen tum sudháro,
Aur dálo un par tel;
Masíhá chalá átá;
Jald hogá us se mel:
Dulhe ke istiqbál ko
Ab niklo, khush-nigáh,
Aur dil áwáz miláke,
Gáo, Hallilúyáh!

3 Ab us kí der na hogí;
Pas raho hoshiyár:
Har jagah nazar áte
Bar-ámad ke ásár:
Hoshiyár kunwárion men
Kaun húí hain sharík?
Kyúnki yih sach tum máno,
Ki Dulhá hai nazdík.

4 Nádán jo hain, so sowen,
Be-khabar aur be-hosh;
Insáf ká khauf o khatar
We karen farámosh:
Yahúdáh ká jo Babar,
Achának áwegá,
Aur apne dushmanon ko
Halák kar dálegá.

5 Haiwán ke, jo nishán ko,
Len háth yá máthon par,—
Jo us kí múrat pújen,
Bad hoke sar-ba-sar,—
Hán, jitne log jo uthen
Masíh ke barkhiláf,—
Un ká, jab wuh áwegá,
Wuh karegá insáf.

6 Par ai Masíh ke yáro,
Tum hoo khush-nigáh;
Ápní Salíb utháke
Jo chale ho tang ráh:
Ab apne ánsú ponchho,
Aur suno khush paiyám:
Mukhallis chalá átá,
Aur átá khush aiyám.

7 Pas jágo, ímándáro,
Aur háth men lo mashál;
Árásta hoke karo,
Dúlhe ká istiqbál:
Wuh boltá hai, "yaqínan,
Main jaldí áúngá;"
Aur Rúh aur Dulhin boltín,
"Khudáwand Ísá, á!"

ÍMÁN AUR AAMÁL.

Ek roz do Sáhib guzáre kí kishtí par ek daryá ke pár játe the. Barí bahs ímán aur aamál kí bábat húí, ki ek kahtá thá, ki nek aamál kuchh bát nahín, *ímán* sab kuchh hai, aur dúsrá kahtá thá, ki ímán kuchh nahín, *nek aamál* sab kuchh hai. Ek dúsre ko qáil na kar saká, tab kishtí ke chalánewále ne jo aqlmand Ísáí thá, púchhá; kyá, main is bát par kuchh bayán karún? Jab we rází húe, tab us ne kahá, ki dekhiye, mere háthon men do dánd hain; ek dahine men, dúsrá báyen men. Is ko jo mere dahine háth men hai, *ímán* kahtá hún; aur dúsre ko jo báyen háth men hai, *aamál.* Ab dekhiye, main is dánd ko jise ímán kahá hai, jab chalátá hún, aur dúsre ko nahín tab kishtí ek taraf ghúmtí rahtí, lekin áge nahín barhtí. Waisá hí jab main sirf dúsre dánd ko, jis ká nám aamál rakhá hai, chalátá hún, tab kishtí dúsrí taraf ghúmtí rahtí, lekin áge nahín chaltí. Ab phir dekhiye; jis waqt main donon *ek sáth* chaláún, us waqt kishtí áge játí hai, aur ham jald apne ghát par pahunchenge. Merí samajh men yún átá hai, ki ímán, bagair aamál ke, yá aamál bagair ímán ke, káfí na hogá. Agar donon ham men *báham* mil jáen, to ham ásmán par abadí sabt ko zarúr pahunchenge. Jaisá phal ke áge phúl, waisá hí aamál ke áge ímán hai. Aamál ká báp ímán, aur "jaisá báp waisá betá."

☞ Wázih ho, ki yih Makhzan i Masíhí mahíne men ek bár Furrakhábád Mishan kí taraf se Ilahábád Mishan Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Wálsh Sáhib ke taba hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Dák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Makhzan ke khairkhwáhon kí khidmat men yih arz kí játí hai, ki sáre khatút aur muntakhabát jo is Makhzan se mutalliq rakhte hon, janáb Pádrí Walsh Sáhib kí khidmat men irsál kie jáen. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, OCTOBER, 1868. [No. 4.

PÍTAL KÁ SÁMP.

PÍTAL KÁ SÁMP.

Jab baní Isráel bayábán men safar karte chale játe the, un par baṛí baṛí musíbaten paṛín, aur wuh aksar apne rahnumá Músá par kuṛkuṛáe aur Ḳhudá ke sámhne gunáh kiyá. Wuh mulk jis men bhaṭakte phirte the, banjar thá. Us men un ke liye na kisí tarah ká phal na anáj thá ki wuh kháwen, lekin Ḳhudá ne mann khiláke unhen pálá. Us mulk men na koí daryá na chashma na kúá thá, lekin Músá ne apne ạsá se ek chaṭán ko márá, aur páni us men se kasrat se bah niklá. Ḳhudá hamesha un par mihrbán rahá, aur wuh sadá un kí madad kartá thá, lekin un ke dil niháyat saḳht aur bad the. Wuh beímán the, aur aksar cháhá ki Misr ko lauṭ jáen, aur Firạún bádsháh ke phir gulám ho jáen.

Ek dafạ un ke pás siwá mann ke kuchh kháne ko na thá, aur na pání píne ko. Mann to bahut achchhá thá, aur kasrat se, lekin unhon ne use *halká khaná* samajhke haqír jáná. Bạz bạz un ke buzurgon men se Músá ke pás áẹ, aur us se kahá, ki "Kyá, tú hamen is bayábán men már ḍálne ke liye mulk i Misr se nikál láyá hai? Kyúnki yihán to na kuchh kháne ko hai aur na píne ko pání hai. Ḳhudáwand ne un kí sharárat ko dekhá aur un kí shikáyat ko bhí suná, aur wuh un kí burí ḳhwáhishon ko jánkar ba-taur sazá ke, us ne jalte húe sámp un ke darmiyán men bheje, un sámpon ne logon ko káṭá aur bahut mar

gae. Wuh sakht taklíf men húe, wuh apne gunáhon se tauba karke Músá ke pás áe, ki wuh un ke liye sifárish aur duá kare, ki sámp un men se játe rahen. Músá gayá, aur logon ke liye duá mángí. Khudáwand ne us kí duá ko qabúl karke us se kahá ki wuh un átishín sámpon ke muwáfiq ek pítal ká sámp banáe aur use ek neze par laṭkáwe, aur agar wuh jis ko sámp ne káṭá thá, us par dekhegá, to na maregá.

So Músá ne Khudáwand ke farmán ke muwáfiq, ek pítal ká sámp banáyá, aur use ek lakṛí par ṭáng diyá, ki sab log use dekh saken. Aur Khudá ne apná qaul púrá kiyá, ki sab jinhon ne us par nigáh kí, change ho gae. Yahúdí log bahut sakht-dil the, aur taajjub nahín, ki bahuton ne Músá ke pítal ke sámp ko dekhne na cháhá. Sháyad bazon ne us se nafrat kháí, aur kahá, ki is se hamen kyá fáida ho saktá hai? Sháyad bazon ko ímán na thá, sháyad baze beparwá the. Is liye wuh apní náfarmání ke sabab se mar gae. Lekin Baibal men likhá hai, ki sab, jinhon ne Khudá ke shinawá hoke, us pítal ke sámp par nigáh kí, zinda rahe. Ek bhí un men se na mará. So Khudá ne un par mihrbání karke un ke gunáhon ko muáf farmáyá, aur átishín sámpon ko dúr kiyá.

Bahut din bad is ke, jab dunyá men gunáh bahut phail gayá, aur wuh átishín sámpon ke muwáfiq bahut ádmíon ko halák kartá thá, tab Khudá ne nigáh kí, aur mihrbání karke apne iklaute Beṭe Ísá Masíh ko bhejá, ki gunahgáron ke badle mare. Jaisá Músá ne bayábán men sámp ko únche par laṭkáyá, ki sab tauba karnewále Yahúdí use dekhen, aur jíte rahen; waisá hí Masíh úpar uṭháyá gayá, ki jo koí us par ímán láwe, halák na howe, balki hamesha kí zindagí páwe. Ham sab gunáh ke káṭe húe hain, aur ham sab halák ho gae hote. Lekin Masíh salíb par ṭángá gayá hai; aur hamen hukm hai ki ham ímán se us lahú-luhán Naját-dihinda par nazar karen, aur change ho jáen.

Yih niháyat sanjída bát hai, aur lázim o farz hai, ki sab koí is par gaur karen. Agar ham naját ke liye Ísá par nazar na karen, to ham halák honge. Jaisá munharif Yahúdí logon ne us sámp par jise Músá ne uṭháyá thá, nazar karne se inkar kiyá, aur mar gae; waisá hí ham agar ímán se Masíh par nigáh na karen, to mar jáenge. Lekin jaisá farmánbardár Yahúdí log jo báwajúd ki sakht káṭe gae the, nazar karne se change ho gae, waisá hí ham tauba karne aur Masíh par ímán láne se sab gunáhon se chhuṭkárá páke pák ho sakte hain.

Yahúdí ke liye sámp par nazar karná niháyat ásán bát thí, wuh use sahaj se dekh saktá thá; aur tum use sháyad bewaqúf samajhte, jis ne nazar nahín kí. Lekin agar ham Masíh kí dawat ko qabúl na karen, jo hamárí naját ke liye maslúb húá hai, agar ham Masíh se inkár yá us ke pás áne se gaflat karen, yá ab bhí ham gunáh karte jáen, to ham un Yahúdíon se ziyáda bewaqúf hain. Kásh ki ham log apne gunáh aur kamzorí ko samajhke Masíh ke bacháne kí qudrat aur khwáhish par bharosá rakhke us ke pás áwen, aur naját hásil karen! Yún us par bharosá rakhne se ham yahán khush rahte, aur ásmán men bhí tá-abad khush rahenge.

MASTÚRÁT I BAIBAL.

Yane, Pák Kalám kí auraton ká tazkira.
Muallifa Pádrí Wálsh Sáhib kí Mem Sáhiba,
Qímat 8 *ána.*

Hind men masíhí kalísyá kí áyanda hálat us ke shuraká men se auraton kí akhláqí hálat aur aqlí o mazhabí tabdíl par munhasir hai. Is liye un kí tarbiyat har ek Mishan ká ek zarúrí hissa honá cháhiye, aur un ko jo is men mashgúl hain, har bát ko jo us ke mukammal aur muassir karne men madadgár ho qabúl karná cháhiye. Mem Sáhiba kí kitáb is garaz ke púrá karne ke liye bahut munásib hai. Anwá aqsám kí auraton se, jin ká is men zikr húá hai, qarár-wáqí sábit hotá hai, ki aurat ko ek baṛí táqat

hásil hai, aur wuh use nekí yá badí meṉ istiṃál kar saktí hai. Wuh dunyá meṉ ek wajúd i muạttal nahíṉ hai, aur sirf is liye paidá nahíṉ húí, ki mard kí laundí aur khilauná ho rahe; balki us ko ek baṛá zarúrí kám supurd hai, aur us ke liye wuh sakht jawáb-dih hai. Hindustán ke mulk meṉ jaháṉ muddat se ạuratoṉ kí aisí hiqárat hotí hai, zarúr hai ki us táqat aur zimmadárí ká khiyál un ke dil-nishíṉ kiyá jáwe. Hamáre nazdík yih kitáb is tásír ko paidá karne ke liye bahut munásib hai.

Bạz auqát yih shikáyat sunne meṉ átí hai ki Hindustání Ịsái ạurateṉ aksar bahut shokh o ázád hotí haiṉ; yạne, yih ki hayá o hilm o itáạt ko jo nek-kho ạuratoṉ kí kháss khúbíáṉ haiṉ, bhúl játíṉ, yá un par twajjuh nahíṉ kartí haiṉ. Un kí kháss hálatoṉ se sháyad yih aur chand aur ạib jin kí ki shikáyat hotí hai paidá ho jáweṉ, lekin in hálatoṉ ká us waqt khiyál karná cháhiye, jab ki ham un kí chál chalan par insáf kareṉ aur ilzám lagáweṉ. Gáliban hamáre akhláqí rasúm o ạdat meṉ koí bát Hindustáníoṉ ke rasúm se is qadr zidd nahíṉ rakhtí, jaisá ki ạuratoṉ kí hálat. Hindustání ạurateṉ guftogú kí ázádagí ko jo ki Angrezí ạuratoṉ ko hásil hai, nahíṉ jántíṉ. Haqíqat meṉ wuh qaidí haiṉ, aur himmat nahíṉ rakhtíṉ ki apní qaid kí díwár se báhar munh dikhláweṉ. Aisí sakht parda-nishíní niháyat khiláf hai. Is liye taạjjub nahíṉ hai ki un meṉ se jo us qaid se rihá húíṉ, dúsrí hadd par pahunch jáweṉ, khusús jab wuh dekhtí haiṉ ki Ịsáíoṉ ke darmiyán aisí ázádagí ziyáda hai. Zarúr hai ki is muqaddame meṉ un kí rahnumáí kí jáwe, aur us ázádagí ke mạní aur wasạt jis meṉ ki un kí Ịsái bahin khush hotí haiṉ, un ko sikhláí jáwe. Yih yaháṉ tak is khulása meṉ sharh aur bayán kiyá gayá hai, ki un ká gaur ke sáth paṛhná, un galat khiyálát ko, jo hamárí Ịsái ạuratoṉ ke dil meṉ saráạt kar gae haiṉ, durust kar saktá hai. Is kitáb meṉ ạuratoṉ ke huqúq bakhúbí qáim aur un kí hálat bakhúbí záhir kí gaí hai, aur kisí tarah ká mubáliga nahíṉ kiyá gayá; balki ạuratoṉ kí sahíh hálat ká bayán húá hai.

Dúsrí shikáyat ba-muqábila Hindustání Ịsái ạuratoṉ ke yih hai, ki wuh aksar khánagí károbár karne meṉ hatak samajhtí haiṉ, aur is wajh se sustí kí khogar ho játí haiṉ. Is meṉ shakk nahíṉ ki is kí ragbat hotí hai, aur bạz hálatoṉ se un kí tabíạt meṉ aise khiyál paidá hote haiṉ. Un ko sháyad sirf aisáhí Ịsái Angrezí ạuratoṉ se milne ká mauqạ miltá hai, jo ki buland martaba haiṉ; aur is wajh se aksar Angrezí Ịsái ạuratoṉ kí ạdat se un kí ạdat mukhtalif hotí hai. Filhaqíqat un meṉ se aksaroṉ ne ba-mushkil aise Angrezí Ịsái ko dekhá hogá, jo ki ba-zát i khud apná károbár i khánagí kartí hoṉ. Chúnki un ke liye kam rutba Ịsáíoṉ ke zindagí kí misál maujúd nahíṉ hotí; is liye andesha rahtá hai ki jo kuchh wuh dekhtí haiṉ us se bahak játí haiṉ, aur khiyál kartí haiṉ ki károbár i khánagí mazdúrápan hai, jis par Ịsái ạuratoṉ ko tawajjuh na karná cháhiye. Filwáqạ bạz Hindustání Ịsái ạuratoṉ ne jin kí hálat is láiq nahíṉ, khidmatgárí ke liye naukar rakhne ká hausilá kiyá hai. Is ko ham munásib nahíṉ samajhte haiṉ; kyúnki aisí bewaqúfí Ịsáíoṉ ke láiq nahíṉ. Lekin yih bilkull khiláf nahíṉ hai; kyúnki ham ko khiyál rakhná cháhiye ki apne darje kí ạuratoṉ ke ghar meṉ wuh bahut kam jagah Ịsái mazhab ká riwáj dekhtí haiṉ. Ham ko is bát se khushí hotí hai ki Walsh Sáhib kí Mem Sáhiba ne sáf sáf likhá hai, ki ba zát i khud is bát par tawajjuh karná ạuratoṉ ká kháss kám hai, aur un meṉ se koí kám aisá nahíṉ, ki us ke karne meṉ ạuratoṉ kí hatak ho.

Is se ham ko us kitáb kí ek dúsrí mufíd sifat ká khiyál hotá hai, yạne, yih ki is meṉ har jagah mazhabí o aur tạlím

milí húí hai. Yih qarár-wáqí is tarah par súrat-pizír hotá hai, ki agar ạurat apne roz marra ká kám wájibí wájibí kartí jáwe, to mạlúm hotá hai, ki wuh goyá haqíqat men̲ Ḳhudá kí ḳhidmat, yạne, sirf mazhabí kám kí tạmíl kar rahí hai. Hamesha is bát ká mail hotá hai, ki díndárí roz marra kí zindagí se ạlahida honá cháhiye; goyá ki kisí ḳháss kám ko rástí se karná mazhab hai. Zarúr hai ki hamesha hamáre aạmál ke mazhabí hone o mazhabí tabíạt o qáida se ragbat páne kí tákíd kí jáwe. Mem Sáhiba ne sábit kiyá hai, ki Baibal kí chand niháyat mashhúr ạuraton̲ ne isí taur par zindagí basar kí. Yih kitáb aisí nahín̲ ki is ko bilkull mazhabí kahiye. Is men̲ ạuraton̲ kí us hálat ká zikr hai, jaisá unhen̲ apne ghar men̲ o haikal men̲ Ḳhudá kí parastish karnewálon̲ ke sáth, yạne, apne bachchon̲ kí hájat-rafaí aur apne rúhání fáide par tawajjuh karte húe rahná cháhiye. Is liye yih Kitáb un logon̲ kí rahnumáí ke wáste niháyat mufíd hai, jin ke liye yih likhí gaí; aur ummed hai, ki un ke darmiyán bakhúbí ráij ho jáwe.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ÍSÁ PÁS ÁO.

TABANNÍ KE HUQÚQ AUR ḲHUSHÍ KE LIYE ÁO!

Amír ádmí aksar ġaríbon̲ ke laṛkon̲ ko bataur apne bachchon̲ ke parwarish karte hain̲, aur isí ko tabanní, yạne, rás biṭháná kahte hain̲. Aur Ḳhudá yún̲ hí un se jo Ísá Masíh pás áte sulúk kartá hai. "Tum mere beṭe aur beṭíán̲ hoge, yih Ḳhudáwand Qádir ká irshád hai." "Ham ne lepálak hone kí rúh páí, jis se ham Abbá, yạne, ai Báp pukár pukár kahte hain̲." Ham duạ men̲ Ḳhudá ko "apná Báp jo ásmán par hai," kahne ke majáz hain̲. Wuh in mutbanná laṛkon̲ ko is zamín ke wálidain se kahín̲ ziyáda piyár kartá hai. Wuh un kí tạlím aur tarbiyat, un kí nigahbání aur tasallí, un kí parwarish aur muháfizat kiyá kartá hai. Ranj aur gam us kí shafaqat-ámez tádíb hain̲, jo un ke fáide ke liye hain̲. "Agar tum tádíb par sabr karte ho, Ḳhudá tum se, jaisá farzandon̲ se karte hain̲, sulúk kartá hai: kyúnki Ḳhudáwand jise piyár kartá, use tambíh kartá hai." Wuh un kí sárí ázmáishon̲ o imtihánon̲ men̲ un ko sambháltá aur tasallí detá hai "Jis tarah báp beṭon̲ par taras khátá, usí tarah Ḳhudáwand un par jo us se ḍarte hain̲, rahm kartá hai." "Jaisá má apne bachche kí tasallí kartí, main̲ bhí waisá hí tumhárí tasallí karún̲gá." Bímárí, tangdastí, maut aur musíbat sab un kí bhaláí aur fáide ke liye hain̲. "Sárí chízen̲ un kí bhaláí ke liye jo Ḳhudá se mahabbat rakhte hain̲, milke fáida bakhshtí hain̲." "Wuh kisí achchhí nịmat ke muhtáj na honge." "Koí hathyár jo un ke liye banáyá játá hai, un par kárgar nahín̲ hogá." Har ek mushkil aur ḳhatre men̲ un ká Báp un ke sáth sáth hai. "Ḍaro mat; kyúnki main̲ ne tujhe ḳharídá hai. Main̲ ne terá nám leke tujhe buláyá, tú merá hai. Jab tú pání ke darmiyán se guzar karegá, to main̲ tere sáth hoúngá; aur jab tú daryá se guzregá, to wuh tujh par sailábí na karegá. Main̲ tujhe kabhí na chhoṛúngá, aur na tujhe bhúl jáúngá." Wuh apní sárí hájaton̲ ko apne Báp se bayán karen̲. "Har ek hálat men̲ tum apní darḳhwást Ḳhudá se karo." Us ke kán hamesha tumhárí faryád ke liye khule hain̲, aur us ke háth tumhárí bhaláí ke liye hamesha phaile hain̲. Wuh báp kí mánind un ke liye mírás taiyár kartá hai, jo is zamín ke muwáfiq nahín̲, balki yih "gair-fání, gair-álúda aur lá-zawál hai." Pas Ḳhudá ke farzand ho! Mạlúm karo, ki Ḳhudá merá báp hai! ki wuh mujhe piyár kartá, mujh par taras khátá, wuh mujhe muạf kartá, aur merí hifázat kartá, ki main̲ sárí badí o ḳharábí se mahfúz hún̲! Sharír ádmí aur bad rúhen̲ mujhe zarar

nahín pahunchá saktín? Khudá merí panáh hamesha mere nazdík hai; jo kabhí nahín sotá, na kabhí mánda hotá, na kabhí bhúl játá, aur na kabhí badaltá hai, yih kaisí baṛí nimat hai! Wuh farmátá ki "Main ne tujhe hamesha ke piyár se piyár kiyá." Wuh jab tak ki main yahán safar men hún, hamesha mere sáth rahtá hai, aur ákhir ko apne mahal men wuh mujhe hamesha rahne ke liye qabúl karegá. Is dunyá ká kaun sá martaba is ke barábar ho saktá hai? Ai paṛhnewálo kyá tum Khudá ke farzand honá cháhte ho? Agar tum Ísá pás áo, to us ke farzand ho jáoge! Kyúnki jitnon ne use qabúl kiyá, yane, us pás áe, "us ne unhen Khudá ke farzand hone ká iqtidár diyá hai.—Zab. xci: Yuh. i: 12, 13; Rúm. viii: 14–17; 2 Kar. vi: 17, 18; Ibr. xii: 5—12; 1 Yuh. iii: 1, 2, wag.

ÁSMÁN MEN DÁKHIL HONE KE LIYE ÍSÁ PÁS ÁO.

Jaisá sharíron ke liye ek jagah sazá kí hai, waisá hí un sabhon ke liye jo Ísá pás áte hain, ásmán ek jalál ká maqám hai. Khudá ne gunahgáron se aisí ulfat kí, ki apne Beṭe ko bhejá, ki wuh unhen na sirf jahannam se bacháwe, balki apne sáth tá-abad khush aur mubárak rakhe. Ímándár kí faut ke bad agarchi us ká jism saṛ játá hai, tau bhí us kí ján fauran Ísá pás pahunch játí hai: yih kyá khúb hai. Baibal men bihisht ká kyá khúb bayán hai. Bímárí aur ranj aur maut kabhí us men dákhil nahín hone páte; fikr aur khauf aur taraddud kabhí wahán malúm na honge; garíbí aur muhtájí, sakhtí aur náummedí ká nám o nishán bhí wahán na hogá. Wuh badan jo qabr men se uṭhegá, so gair-fání hogá, aur wuh kabhí dukh aur mándagí aur faná ko na jánegá. Pírí kabhí kamzor na karegí, jawání sadá rahegí; maut hamáre azízon ko ham se judá na karegí; kyúnki maut khud madúm ho jáegí. Is se ek bihtar bát yih hai, ki wahán gunáh phir na hogá, balki sab logon ke dil Khudá kí pák mahabbat aur ek dúsre kí ulfat se bhare húe honge. Sab ek dúsre kí suhbat aur bhaláí se khush rahenge, aur Khudá khud un ke darmiyán sukúnat karegá. Agle zamáne ke sab díndár aur nek ádmí wahán milenge, yane, sáre shahíd log aur hawárí aur anbiyá, wg. Ham wahán firishton aur karúbíon kí suhbat hásil karenge, aláwa in ke ham Ísá Masíh ko us ke jalálwále insání jism men dekhenge. Us ká munh ham dekhenge, aur hamesha Khudáwand ke sáth rahenge. Ásmán kaisí jalálí aur khushí kí jagah hai. Yih ek shahr hai, ki jis kí saṛken sone kí, aur pháṭak motí ke, aur díwáren zabarjad aur zamarrud kí hain, firdaus, jis men sáf pání kí nahren, misl billaur ke bahtí hain; aur zindagí ká darakht apne shifá-bakhsh patton ke hai. Wuh árám kí jagah, Báp ke ghar aur mubárak makán se tashbíh dí gaí hai. "Wuh khushí aur shádmání hásil karenge, aur áh o gam sab dúr ho jáenge! Abadí khushí un ke siron par maujúd rahegí! Us kí huzúrí men khushí kí bharpúrí hai, aur us ke dahine háth abadí shádmání!" Zamín kí umda se umda khushí jald guzar játí hai! Daulat záil ho játí, tandurustí játí rahtí, dost judá ho játe, aur har chíz faná honewálí hai. Lekin ásmán kí khushí hamesha tak aur abad-ul-ábád hai! Ai paṛhnewále, yih ásmán terá hogá! Ísá us ká málik hai, aur us ne use gunahgáron ke dákhil hone ke liye khúb khol rakhá hai! Agar tum Ísá pás na áo, to ásmán men kabhí dákhil na hoge; kyúnki wuh áp darwáza hai. Wuh tumhárí dawat karke bulátá aur kahtá hai, ki tum kaise hí gunahgár aur nápák kyún na ho, ásmán zarúr bil-zarúr tumhárá hogá, agar tum mere pás áo! Tumháre liye naját ká yih paigám bhejá gayá hai. Kásh ki tum ásmání niamaton ke liye Ísá pás áo! Yuh. xiv: 1—6; 1 Kar. xv; 2 Kar. iv: 17, 18; v: 1—4; Mush. xxi. o xxii báb.

(Báqí ahwál áyanda No. men diyá jáegá.)

Makhzan i Masíhí

OCTOBER 1868.

MAKHZAN KE LIKHNEWÁLON KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur khush-khatt likhí ho.
3. Har ek satar men khúb tafáwat rakho.
4. Ibárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likhái ausat khatt men ho.
6. Apne mazmún ko fiqron men taqsím karo, aur apní istiądád ke muwáfiq fiqron men thahráo ke nishán likho, aur lafzon ko satá húá mat likho
7. Tumháre maswide duą se pák kie húe hon.
8 Hamen, badalne aur ghatáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist men námunásib ho, bilkull nikál dálne ká ikhtiyár do.

MURATTIB KÍ RÁE.

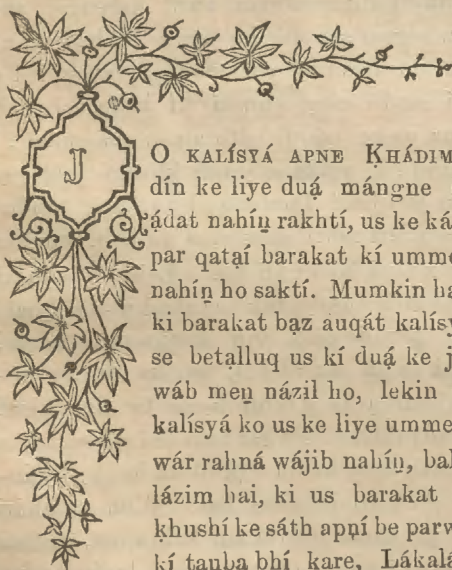

JO KALÍSYÁ APNE KHÁDIM I dín ke liye duą mángne kí ądat nahín rakhtí, us ke kám par qatąí barakat kí ummed nahín ho saktí. Mumkin hai, ki barakat bąz auqát kalísyá se betąlluq us kí duą ke jawáb men názil ho, lekin us kalísyá ko us ke liye ummedwár rahná wájib nahín, balki lázim hai, ki us barakat kí khushí ke sáth apní be parwáí kí tauba bhí kare, Lákalám Khudá ke logon kí duą ke bidún Khádimán i dín apná kám nahín kar sakte.

Kyá is se yih ummed pái játí hai, ki mazhabí akhbár bidún madad i duą ke yih kám púrá kar sakte hain? Filhaqíqat yih kám Khádimán i dín ke kám se bahut kuchh mushábihat rakhtá hai, balki is ke banisbat us kí tásír ziyádatar wasąt rakhtí hai. Khádimán i dín sirf sau do sau ádmí se guft-o-gú kar sakte hain, balki aksar in se bhí kam. Akhbár ke parhnewále hazárhá hote hain. Gáliban is parche ko, jis men yih mazmún mundarij hai, chár pánch sau ádmí parhenge, yih tądád kyá khúb hai! Díndár logon ke mazhabí khiyálát o tasauwarát bahut kuchh mutabar akhbár se paidá hote hain. Phir kyá akhbár ke liye duą mángná wájib nahín, ki is ke muhtamimon ko ąql i sáhib, aur Khudáwand o málik kí rúh hásil howe. Is ká ihtimám karná ek ahamm kám hai. Zimmadárí aur fáida i mauhúm us ke láhaq hai, aur us kí wasąt misl abadí ke hai. Agar ba-ịwaz shikáyat ke Ísáí log akhbár ke liye duą mángen, to gálib hai, ki yih un ke hasb i hál, aur Khudáwand kí bádsháhat kí taraqqí ká báis hogá.

HINDUSTÁNÍ ÍSÁION KÍ TALÍM KÁ BAYÁN.

HAMEN BARÍ KHUSHÍ HAI, KI HAM ÍSÁÍON kí tąlím ká qáida, jo *Sáhib i Dehlí Gazette* ne 11wín Máh Jún San 1868 Íswí ke akhbár men likhá hai, názrín ke muláhiza aur fáida ke liye pesh karen. Is men guzrí húí jafákashíon aur áyanda munásib tadbíron ká bayán hai, jin ke parhne se hamen ummed hai, ki sab mutalą karnewále bará hazz uthháenge. Hán, hamen is bát se barí taqwiyat milí, ki aise Akhbárnawís ne is muqaddame kí taraf is qadr liház aur tawajjuh farmáyá hai. Us ká tarjuma yih hai:

Hindustán men Mission ke fáide ke liye koí bát is se bihtar nahín, ki Ísáíon kí tąlím kí achchhí achchhí kitáben Hindustání zabán men taiyár kí jáen; kyúnki yih log bare bare shahron men kasrat se barhte játe hain. Khásskar in dinon men is bát kí bahut zarúrat hai, kyúnki

Magrabí aur Shimálí azlá men Ísái aksar sharíf aur izzatdár log hain, jo bakhúbí likh aur paṛh sakte hain. Aur siwá in ke agle Mission men bhí bahut Ísáíon ke laṛke aur yatím hain, jin kí bahut achchhí tạlím kí játí hai. Pas paṛhnewále to maujúd hain, lekin kitáben kahán hain? Har ek amr, jo un ke shauq o justojú aur tabíạt kí jaulání ko paidá kartá hai, niháyat bhárí bát hai, jis ká ziyáda bayán nahín ho saktá hai. Abhí sirf mazbút neo ḍálí játí hai, jis par ummed hai, ki chand roz men tạlím kí nafís ịmárat khaṛí ho jáegí. Yih to wuh bát hai, jis par zarúr hai, ki sab khair-khwáh i khaláiq aur Ísáí log liház karen. Is mulk men bhí jaisá aur mulkon men zarúr hai, ki Ísáí mazhab apní ạqlí fauqiyat ko akhláqí ke muwáfiq záhir kare. Is mulk men in dinon Pádrí Sáhibon kí tadbíren aur jafákashíán to bahut khúb aur munásib hain, ki wuh wạz aur Injíl kí manádí karne ke liye Hindustáníon ko achchhí tạlím karke taiyár karte hain; kyúnki koí tarkíb aur zaríạ is se bihtar nahín, ki jis se Injíl kí sachái logon ke zihn nishín kí jáe. So bahut zarúr hai, ki in dinon díndár aur achchhí liyáqat ke Ísáí log wạz aur mudarrasí aur kutab-faroshí ke kám men muqarrar kiye jáen. Aur agar manzúr hai, ki yih log láiq aur qábil hon, to in kí khátir-khwáh tạlím karní cháhiye: aur chúnki is bát ká daryáft karná mushkil hai ki kin laṛkon men yih liyáqat aur khúbí pái játí hai, kalísyá ke kull laṛkon kí ạmm tạlím karná munásib hai. Aur jo mushkil aisí tạlím men nazar átí hai, so sirf munásib kitábon kí kamí aur qillat se hai; is bát ko sirf wuh log mạlúm kar sakte hain, jinhon ne is ká tajriba kiyá hai.

Agar koí ádmí Urdú aur Hindí kitábon ko jo hál men Hindustání Ísáíon kí taraqqí ke láiq hain gine, to wuh un kí kamí se mutạjjib ho jáegá. Sach hai, ki Pádrí Sáhibon ne pahle mubáhisa kí kitábon aur risálaját kí taiyárí aur taqsím karne kí taraf liház farmáyá hai, jo ab kasrat se qism ba qism ke mil sakte hain. Aisí kitáben to mismár karne ke ále hain lekin tạmír karne ke láiq ále kahán talásh karen! Bahut ạrsa nahín guzrá hai ki taraqqí-pizír Hindustání Ísáíon ke liye ek Urdú kutub-khána járí karne kí tajwíz húí thí, ki us kí kitáben un ke darmiyán gardish húá karen. Aur is kám ke liye bahut rupiya bhí bataur chanda ke jamạ ho gayá hotá, lekin ittifáq se kisí ne púchhá, ki kitáben kahán se dastyáb hongí; aur chúnki un ká milná gair-mumkin thá, tajwíz i mazkúr mauqúf ho gaí. Yih bhí sach hai, ki ạláwa chand nasíhat-ámez aur suwál o jawáb kí kitábon ke, Bunyan Sáhib kí "Ísáí musáfir," aur "Jang i Muqaddas," aur Flavel Sáhib kí "Chashma i Zindagí," aur "Gwále kí Beṭí" ká mạqúl tarjuma ab maujúd hai. Aur Injíl aur Aạmál aur Zabúr aur Yashạiyáh Nabí kí mukhtasar aur ụmda tafsírát bhí dastyáb ho saktí hain; yá chand roz men dastyáb hone lagengí. Kitáben mazkúra Roman men chhapí húí hain, aur Magribí aur Shimálí azlá ke Ísáíon ko pasand áengí. Lekin agar Fársí aur Arabí aur Deo-Nágrí kí gair bahsí kitábon ko shumár karen, to un kí tạdád aur bhí kam páenge.

Akhbár wagaira kí nisbat yih nuqs to aur bhí ziyáda hai. Mirzápúr aur Ágra men to aise kágaz Urdú men mahína mahína chhápe jáyá karte the, lekin ab wuh bhí mauqúf ho gae hain. May mahíne se Methodist Mission ke chhápákhána se jo shahr i Lakhnau men wáqạ hai, is qism ká ek Akhbár ba nám *Kaukab i Íswí* baṛí qúwat aur himmat se járí kiyá gayá hai: lekin dekhá cháhiye, ki yih jald us chaṭán par, jis par aglon ne ṭakkar kháí hai, khátá hai, yá nahín.

Ab un báton ke dafạ karne men jo Hindustání kalísyá ke fáide men nuqsán pahunchátí hain, kyá karná cháhiye? Is

báb meṉ do báteṉ niháyat zarúr haiṉ: auwal yih, ki ham us kí zarúrat ko daryáft kareṉ, aur us kí qadr kareṉ; dúsre yih, ki na sirf Hindustání Ísáí aur un ke Wiláyatí madadgároṉ ke balki jude jude Pádríoṉ kí guroh ke ittifáq-i-ráe aur maslahat se kám ká anjám ho. Pahlí bát meṉ to hameṉ sirf ḳhiyál karná cháhiye, ki bagair kitáb yá Maḳhzan yá Aḳhbár ke ham kyá kar sakte haiṉ, aur ki hamárí hálat kaisí burí hotí. In chízoṉ se mahrúm hokar koí insán apní zindagí se kyá nafạ aur hazz uṭháegá? Kám meṉ ittifáq rakhná kaí sababoṉ se záhir aur zarúr hai. Maslan, koí Mission tanhá kisí kitáb kí bahut jildeṉ chhapwákar faroḳht nahíṉ kar saktí hai. Aur kam jildoṉ ká chhapwáná to kitáb kí qímat ko bahut baṛhá detá hai. Aur chúnki aksar Hindustání Ísáíoṉ kí tanḳhwáh 5 rupae se 20 rupae tak mahíná hotí hai, is liye námumkin hai, ki sab koí kitábeṉ mol le sakeṉ. Is liye agar judí judí Mission eká karke kitáboṉ kí ziyáda jild chhapwákar faroḳht kiyá kareṉ, to baṛá matlab hásil ho jáegá. Yaqín to hai, ki is ittifáq meṉ kuchh mushkil na pesh áegí, siwá un kitáboṉ ke, jin meṉ tafríq i mazhab ká zikr ho.

Butparastoṉ ke liye risáloṉ ke chhapwáne meṉ to sab ittifáq karte haiṉ, aur kyá apne murídoṉ kí tạlím kí kitáboṉ ke chhapwáne meṉ muttafiq na honge?

Agar mutfarriq Mission ek dúsre kí chhápí húí kitáboṉ kí taqsím meṉ madad kareṉ, to baṛá fáida hogá. Lekin agar wuh chhápne se pahle saláh aur ittifáq kar liyá karenge, to is se bhí ziyáda fáida dekhenge. Maslan, jab kisí fuzúl fiqra ko nikál ḍálná yá dúsre hurúf meṉ chhapwáná manzúr hai, ki kitábeṉ ziyádatar ḳharch hoṉ to ittifáq kaisá mufíd hogá. Phir jab do shaḳhs judá judá Mission meṉ ek kitáb ko ek hí zabán meṉ tarjuma kareṉ aur chhapwáeṉ to peshtar ke ittifáq aur saláh se dohrí mihnat aur ḳharch se bach jáná hogá.

Is zarúrí kám meṉ Pádríoṉ ke siwá aur díndár log bhí bahut madad kar sakte haiṉ. Un meṉ aksar aise haiṉ, jin ko kitáboṉ ke tarjuma karne, yá likhne kí bauht fursat hai, jo Pádríoṉ ko nahíṉ hai. Aur jin logoṉ ko Hindustání zabán baḳhúbí nahíṉ átí, ki koí kitáb likheṉ, yá chhapwáeṉ, un ko cháhiye ki apne yá apne naukaroṉ ke liye aisí kitábeṉ mol le liyá kareṉ, yá kuchh bataur chanda ke de diyá kareṉ, aur nahíṉ to in kitáboṉ ko School ke laṛkoṉ meṉ inạm ke taur par baṭwá diyá kareṉ. Ek aur bhí madad karne kí tarkíb hai, ki wuh kitáboṉ ko muft dene ke ịwaz ek hissa chhapwáí kí qímat ko inạm ke taur par de diyá kareṉ, ki kitábeṉ ziyáda logoṉ ko mil já sakeṉ. Aur Mission ko bhí is tarkíb se apne kám meṉ baṛá fáida hogá. Yạne, ek kitáb kí hazár jild chhapwáegí, aur ádhí kitáb ko ba hisáb ek rupiya fí jild bech ḍálne ke ịwaz meṉ, sab kitábeṉ 8 ána jild kí qímat par bech ḍálegí, tá dígar nisf dímak na khá jáe. Aur yúṉ 500 rupiya ká nuqsán, jis se bachne ká aur koí chára nahíṉ hai, bach jáegá. Rupiyoṉ ká wasúl to donoṉ súratoṉ se ek hí hai; lekin ek súrat meṉ kull kitábeṉ ḳharch meṉ á jáengí, aur dúsrí meṉ nahíṉ.

Lekin yih Ísáíoṉ ke tạlím kí kitáboṉ ká kull mụámila zarúrat aur rafạ i zarúrat par mauqúf hai, jo ḳhud ba ḳhud durust ho jáegá. Biláshakk chand arse meṉ yih to hásil ho jáegá, lekin is meṉ aur bhí báteṉ shámil haiṉ. Wuh nasl jis par ham nekí ke liye gálib á sakte haiṉ, jald guzrí játí hai, aur is liye hál kí zarúrat ko rafạ karná cháhiye.

Is maqsad ke hásil karne ke liye do báteṉ zarúr haiṉ: auwal yih, ki ham kitáboṉ ko jamạ karte raheṉ, jab tak paṛhne ká shauq logoṉ ko paidá howe. Dús-

re yih, ki kitáboṉ kí qímat ḳharídároṉ kí wasạt aur maqdúr ke muwáfiq rakheṉ.

Kitábeṉ kitní hí arzáṉ kyúṉ na hoṉ, agar logoṉ ko un ke lene ká ḳhiyál nahíṉ to us se kuchh fáida nahíṉ; aur agar logoṉ ko paṛhne ká shauq hai, aur kitábeṉ un ke iḳhtiyár se báhar haiṉ, to is se bhí kuchh hásil nahíṉ. Is liye hamárí istidụá yih hai, ki sab zí-liyáqat shaḳhs achchhí achchhí kitáboṉ ká lafzí yá matlabí tarjuma karke yá Hindustání zabán meṉ likh karke, Ịsáíoṉ kí madad kareṉ. Aur judá judá Mission bhí ba-ittifáq aur saláh kitáboṉ ko chhapwáyá aur taqsím karwáyá kareṉ. Aur sab díndár log bhí jo mulkí kám aur ụhda meṉ muqarrar aur mạmúr haiṉ, aur nekí ke kám se ḳhush hote haiṉ, cháhiye ki tadbír i mazkúr i bálá yá aur tarah se jo tajriba se pasand áwe, madad aur ạyánat karne se muṉh na pherenge.

ISHTIHÁR.

HAM BAṚÍ ḲHUSHÍ SE ISHTIHÁR JANÁB Nawáb Lieutenant Governor Bahádur Mumálik i Magribí o Shimálí ká, wáste ạtáe inạ́m i tartíb i kutub az qism tasníf yạ́ tálíf yá tarjuma ke muláhiza i Názirín ke liye chhápte haiṉ. Ham ko ummed hai, ki is se hamáre Maḳhzan ke ḳharídároṉ ko targíb hogí, aur kam se kam ek Sáhib ek yá chand inạ́m i mazkúra ko hásil karenge.

Is ishtihár se ịlán kiyá játá hai, ki Mumálik i Magribí o Shimálí kí zabán meṉ tasníf o tálíf i kutub kí targíb kí nazar se Janáb Nawáb Lieutenant Governor Bahádur mushtahir farmáte haiṉ, ki jo mufíd kitábeṉ kisí ịlm yá ịbárat-árái kí batarz o ịbárat i pasandída desí zabán meṉ tartíb dí jáengí, un ke ịwaz meṉ inạ́m ạtá hogá.

Is garaz ke liye jo kitáb tartíb dí jáe, wuh ḳhwáh tasníf ho ḳhwáh tálíf yá aur zabán kí kitáboṉ ká tarjuma hí ho. Magar dín kí kitábeṉ manzúr na kí jáengí, aur na aisí ktiábeṉ jo aḳhláq ke muzir hoṉ. Siwá in bátoṉ ke mazmún yá tarz i tartíb kí nisbat aur koí qaid nahíṉ hai. Mazmún kitáb ká Ịlm i táríḳh yá Tazkira, yá Sair o safar ká yá kisí Ịlm yá Fann yá Falsafa ká ho. Us meṉ haqíqat bátoṉ ká bayán ho yá qisse ká, aur wuh kitáb ḳhwáh nasr meṉ likhí jáe yá nazm meṉ.

Muḳhtasir yih, ki aisí kitáb kí tartíb ke liye sirf yihí shart hai, ki wuh mufíd aur tạlím ke láiq ho yá dilchasp yá us se durustí ạql kí hotí ho, aur is mulk ke zabánhá i murauwija, yạne, Urdú yá Hindí meṉ likhí jáe, aur us kí ịbárat aur tarz i tartíb donoṉ ụmda hoṉ.

Musannif kí nisbat nasl yá muwattan yá maqám i tahsíl i ịlm kí koí qaid nahíṉ hai.

Bataur qáida i kulliya ke inạ́m ek hazár rupiya wáste har kitáb ke muqarrar kiyá gayá hai, lekin kitáb kí ḳhúbí ke muwáfiq yih inạ́m kam o besh bhí ho saktá hai.

Janáb Nawáb Lieutenant Governor Bahádur ne tajwíz farmáí hai ki áyanda sál meṉ kam se kam pánch inạ́m ạtá kiye jáenge.

Jo kitábeṉ ki Hindostán kí ạuratoṉ ke paṛhne ke liye munásib hoṉ, wuh ḳhásskar manzúrí ke qábil hongí, aur un ká mạqúl inạ́m diyá jáegá.

Government ụmúman har kitáb i qábil i pasand ke chhápne meṉ us kí chand jild qímatan ḳharíd karke madad karegí, aur yih madad un inạ́moṉ se jin ká zikr úpar kiyá gayá, ạlábida aur un ke ạláwa hai.

Jo kitáb, ki inạ́m kí ummed se tartíb dí jáe, wuh Sáhib Sekretary i Government yá Sáhib Director Sarishta i Tạlím yá Sáhib Principal Madrasa i Agra, yá Banáras, yá Barailí, yá Ájmer ke huzúr pesh honí cháhiye.

Sat Purán Gophánú o dúsrí guftogú i mutafarriqát ke waqt par na pahunchne se, wuh is nambar meṉ nahíṉ chhápe gae, chunánchi November No. meṉ darj kiye jáenge.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

IV.

HERODÍS KE MARNE KE BAD Khudáwand ke firishte ne Misr men Yúsuf ko khwáb men dikhlái deke kahá, ki uṭh, aur us laṛke aur us kí má ko sáth lekar, Isráel ke mulk men já; kyúnki jo us laṛke kí ján ke khwáhán the, mar gae: chunánchi Yúsuf ne aisá hí kiyá, lekin jab us ne suná ki Arkhiláus náme Herodís ká beṭá, Yahúdiyá men saltanat kartá hai, ḍar ke máre wuh wahán na gayá, aur khwáb men Khudá se ágáhí pákar, ki Galíl men já, wuh us mulk ke Násarat men já rahá, aur wahán Ísá hikmat aur qadd, aur Khudá ke aur insán ke pyár men baṛhá.

Kisí na kisí sabab se Yahúdí log Násarat shahr ko ních, aur us ke rahnewálon ko haqír jánte the, lekin is bát men ki shahr i mazkúr Ísá ke rahne kí jagah ho, Khudá ká kuchh matlab thá. Matlab yih, ki Nabíon aur qadím muqaddason ne Khudá kí Rúh kí marifat, na sirf yih qábiliyat pái, ki Masíh ke dunyá men áne, aur gunahgáron ke liye apní ján dene kí peshíngoí karen, balki us kí nisbat unhon ne batáyá, ki kaisí hálat men áwegá, aur us par kyá kyá wáqi hogá. Aur dekho, agar Yahúdí, apní khud-garazí ke sabab gumán na karte ki jo ánewálá Masíh hai so baṛí shán o shaukat ke sáth nikalkar hamen dushmanon ke háth se chhuṛáwegá, to albatta yih nahín bhúlte, ki Nabí ne kahá thá, ki Ísá mard i gamnák aur un se jin ke liye wuh bacháne áyá haqír hogá, aur khárij kiyá jáegá. Bayán ho chuká ki Násarí log apne ham-watanon se haqír kie gae, pas jab Yahúdíon ne dekhá ki Ísá us shahr se átá hai wuh kahne lage, ki Kyá Násarat se koí achchhí chíz nikal saktí hai? Isí tarah un kí be-ímání se Nabí kí peshíngoí púrí húí, aur jo Sháh i salámat thá, so ádmíon men niháyat zalíl aur haqír húá. Yas. 53: 3.

Jab Ísá bárah baras ká thá, wuh apne má báp ke sáth Yarúshalam men íd i Fasah ko gayá. Yúsuf aur Mariyam sál ba sál is íd ko jáyá karte, aur agarchi un ká ghar Yarúshalam se kuchh dúr thá, lekin tau bhí wuh jáne se gáfil na rahe. Har ek khándán se log us íd ko Yarúshalam men jama hote. Yahúdíon men dastúr thá, ki jab laṛke bárah baras ke hote to kuchh pesha síkhne lagte. Aglab hai ki is hí umr par un ke má báp unhen baikal men bhí Khudá ko nazr guzránne le játe. Is liye ki shahr dúr thá, aur ráhzan ráh-zaní karte the, aksar log ikkaṭṭhe hoke Yarúshalam kí taraf játe.

Íd i fasah ke bad Mariyam aur us ká shauhar apne doston samet ghar ko lauṭe. Jab ek manzil tai kar chuke to dekhá ki Ísá jáne kahán hai, lekin yih samajh kar ki kahín qáfila men hogá wuh kuchh na ghabráe. Jab shám hone lagí aur tau bhí Ísá apní má ke pás nahín áyá, tab us kí khúb talásh húí, aur jab us ko na páyá us ke má báp Yarúshalam ko phire. Tín roz píchhe unhon ne use haikal men ustádon ke bích baiṭhe húe, un kí sunte, aur un se púchhte páyá. Aur sab jo us kí sunte the, us kí samajh aur us ke jawábon se dang the. Yih Ísá kí dánish o hikmat kí ek baṛí dalíl hai, kyúnki us umr men jab Yahúdí apne laṛkon ko kár o bár sikhláne lagte, usí umr men Ísá ne apne suwálon se záhir kiyá ki main kisí se síkhne ká muhtáj nahín hún. Jab us kí má ne us se kahá, ki Ai beṭe kis liye tú ne ham se aisá kiyá? Dekh terá báp

aur main kurhte húe tujhe ḍhúnḍhte the, us ne jawáb diyá, ki Kyún tum mujhe ḍhúnḍhte the? Kyá tum ne na jáná ki mujhe apne Báp ke yahán rahná zarúr hai? Tab un ke sáth rawána hokar Násarat men áyá *aur un ke tábị rahá.*

Is bát par gaur karo ki Ịsá apne má báp ke tábị rahá. Yih to sach hai ki haqíqatan Yúsuf us ká báp nahín thá, tau bhí Yahúdíon men aksar logon ne use Ịsá ká báp jáná. Likin jis bát par tumhen gaur karná cháhiye yih hai, ki jo báp kí jagah men thá, us ko Ịsá ne jo Ḳhudá aur insán donon thá, pyár kiyá, aur use ịzzat dí aur us ká farmánbardár rahá. Laṛkon ke liye is se yih nasíhat miltí ki wuh farotan aur tábị hon. Ham káhe ko Ḳhudá ká kalám paṛhte, aur us kí báten síkhte hain? Beshakk is liye ki us ke naqsh i qadam par chalen jo ki hamárá namúna ṭhahartá. Wuh na sirf munh se balki apní chál chalan se bhí laṛkon ko sikhátá, ki tum apne má báp ke tábị raho, aur un ko ịzzat do. Ai laṛko, agar tum men koí ḳhud-pasand, aur ḳhud-ráí ho, aur auron se tạlím o nasíhat páná na cháhtá ho, to Ịsá par gaur karo, ki agarchi wuh Ḳhudá ke barábar thá, lekin apní chál se záhir kartá, ki mere má báp ke tábị rahne, aur farotan aur halím honá kyá ḳhúb o pasandída bát hai.

Puráne Ạhd-náme men peshíngoí húí ki Masíh ke záhir hone se peshtar, Ḳhudá kí taraf se ek rasúl bhejá jáegá, ki jo Ḳhudáwand kí ráh ko durust kare, aur báp ke dilon ko laṛkon kí taraf, aur náfarmánbardáron ko rástbázon kí dánáí kí taraf pherke Ḳhudáwand ke liye ek mustạịd qaum taiyár kare. Chunánchi Nae Ạhd-náme men darj hai ki Ịsá Masíh ke paidá hone se peshtar ek laṛká, jis ká nám Yuhanná rakhá gayá, paidá húá, aur us kí paidáish ke waqt kaí ek májare wáqị húe. Usí waqt us ká báp Zakariyáh Rúh i Quds se bhar gayá, aur nabúwat kí rúh se kahne lagá, ki Hamd Ḳhudáwand kí jo Isráel ká Ḳhudá hai; kyúnki us ne apne logon par nazar kí, aur unhen chhuṭkárá diyá. Phir kahá, ki Ai laṛke tú Ḳhudá Tạálá ká Nabí kahláegá; kyúnki tú Ḳhudáwand ke áge us kí ráhon ko durust kartá jáegá. Apní paidáish ke tís baras bạd Yuhanná baptismá denewálá yún manádí karne lagá, ki tauba karo, kyúnki ásmán kí bádsháhat nazdík hai. Us ne na sirf logon ko nafs-kushí aur díndárí sikháí balki ḳhud bhí yih tạlímát ạmal men láyá. Roz ba roz wuh logon ko sikhátá, aur Ḳhudá kí marzí bajá látá rahá. Wuh jangal men rahtá, aur us ká khháná janglí ká sá thá. Wuh kal kí fikr ki main kyá kháún yá kyá pahinún, na kartá, lekin Ḳhudá hí par apná takya kartá thá. Us pás bahutere áe, aur apne gunáhon ká iqrár karke, Yardan men us se baptismá páyá. In se wuh kahá kartá, ki "Main to tumhen tauba ke liye pání se baptismá detá hún, lekin wuh jo mere bạd átá hai mujh se qawítar hai, ki main us kí jútíán uṭháne ke láiq nahín; wuh tumhen Rúh i Quds aur ág se baptismá degá." Par kyá ạjíb bát, ki Masíh áp baptismá páne ke liye Yuhanná ke pás áyá.

Ham dekh chuke ki Ịsá chhoṭá bálak hoke apne má báp ke tábị rahá, aur ki us kí tís baras kí ụmr tak log us ko apne mánind ádmí samajhte the. Par ab muạiyan waqt pahunchá ki wuh apná baṛá kám dunyá par záhir kare. Chunánchi likhá hai, ki Jab Ịsá Galíl se Yardan ke kináre Yuhanná ke pás áyá, táki us se baptismá páe, Yuhanná ne jáná ki jo yahán mere sámhne khaṛá hai, so Ịsá Naját-dihinda hai, pas us se kahá, ki Main tujh se baptismá páne ká muhtáj hún, aur tú mere pás áyá hai. Lekin jo laṛká hoke apní má ke tábị rahá so ab siyáná hoke sharíạt kí kámil farmánbardárí kiyá cháhtá hai; chunánchi us ne kahá, ki Ab hone de, kyúnki hamen munásib hai ki yúnhín sab rástbází púrí karen. Is men Masíh kí farotaní baḳhúbí

dikhláí detí hai; kyúnki us ne na sirf ádmí kí súrat pakṛí, aur yún hamárí kamzoríon aur musíbaton ká sharík húá, balki gunáh se wáqif na hokar wuh hamárí ḳhátir aur hamárí hí jagah men sharíạt ká farmánbardár rahá.

Baptismá páke dekho, ki us ke liye ásmán khul gayá, aur us ne Ḳhudá kí Rúh ko kabútar kí mánind utarte, aur apne úpar áte dekhá aur ásmán se ek áwáz áí, ki yih merá Beṭá hai jis se main ḳhush hún. Isí tarah Báp ke pás wuh ráh jo ki ádmíon ke gunáhon ke sabab band húí thí khul gaí. Jo dunyá men áyá, aur dukh aur musíbat sahke, áḳhir ko salíb par hamáre gunáhon ká bojh uṭháyá, so abhí Ḳhudá ke dahine baiṭhá, balki Ḳhudá ká pyárá hai, ki jis kí ḳhátir sab jo us hí ke wasíle Ḳhudá ke pás áte hain naját páwenge.

KAM SINÍ KE BÁIS ḲHUDÁ KÍ ỊBÁDAT KE LÁIQ NA HONE KÁ BAYÁN.

Aksar wálidain ġalatí se samajhte hain, ki hamáre laṛke kam-siní se Ḳhudá kí ịbádat ke láiq nahín hain. Lekin is muqaddame men Kitáb i Muqaddas kí kyá hidáyat hai? Yih, ki "apní jawání ke dinon men apne Ḳháliq ko yád kar, jab tak ki bure din nahín áe, aur we baras nazdík na húe, jin men tú kahegá ki in se mujh ko kuchh ḳhushí nahín!" "Phir laṛke ko us ráh men jo us kí hai jald tarbiyat kar; kyúnki wuh jab búṛhá húá, to wuh us ráh se na muṛegá." Chunánchi wálidain ke liye hukm hai, ki we apne bachchon ko rástí kí ráh men chaláwen. Aur is se wạda hai ki bálig hone par we us se na phirenge. Ịsá ne apne shágirdon ko is bát par ḍánṭá ki we wálidain ko bachchon ke taín barakat ke liye nahín áne dete the. Aur usí tarah ham logon ko bhí ḍánṭtá hai, jab ki bachchon ko us ke pás áne se rokte hain. Bachchon ke liye Ịsá ke pás waisíhí talabí hai jaisá ki tumháre liye; kyúnki us ne apne shágirdon se kahá hai, ki "Chhoṭe bachchon ko hamáre pás áne do, aur un ko manạ mat karo, kyúnki ásmán kí bádsháhat aison hí kí hai."

Bachchon ko gunáh dhone ke wáste jo tumháre hí gunáh ke mánind surḳh hain, Naját-dihinda kí usí qadr zarúrat hai, jaisá ki tum ko hai. We gunáh karte hain, aur nekí bhí kar sakte hain. Jab un kí ụmr is qadr ho jáe ki we nek o bad samajhne lagen tab un kí ụmr Ḳhudá kí ịbádat ke liye bhí káfí ho játí hai. Ḳhudátars wálidain ko apne ḳhándán ko girje ko liye ek chhoṭá madrasa samajhná cháhiye, aur bataur ek aise muạllim ke kám karná cháhiye ki goyá Naját-dihinde ne is garaz se muqarrar kiyá ho, ki us kí ḳhidmat ke liye bachchon ko tạlím dewen. Aur is ká natíja bahut achchhá nazar áwegá. Agar wálidain is kám men gaflat karenge, to un ke laṛke us jawáb-dihí ki jo un ko karná hai liyáqat na rakhenge; aur us nuqsán kí jawáb-dihí jo us sabab se ạid hogí wálidain ko karná paṛegá. Likurgus ke qawánín kí manshá yih thí ki sab laṛkon kí tạlím saltanat ke kár-ámad ho. Ịsá apne logon ko yaqín dilátá hai ki bachche Ḳhudáwand ke wáris hain; aur unhen farz hai ki kalísyá ke liye un kí tarbiyat karen.

Is se ai wálidain tum bachchon ko us ráh men chaláo jis men un ko chalná hai: aur yád rakho ki pichhlí ụmr men tum ko us ká samara hásil hogá. Lekin yih hargiz un se mat kaho ki tum aise kam ụmr ho ki Ḳhudá kí bandagí nahín kar sakte; kyúnki kahá hai, ki "Jaisí sháḳh waisá hí daraḳht."

MASÍH KÁ CHHOṬE LAṚKON KO BARAKAT DENÁ.

Ab Yardan pár Ísá hai utrá,
Ek roz Hannah má kahtí thí,
Bímáron ko wuh changá kartá,
Aur bar'katen detá hai bhí.
Main larke sáth leke jáúngí,
Yuhanná, Yaqúb aur Ráḳhíl,
Aur leúngí bhí chhoṭí Ástar,
Ki dekhen Masíh i jalíl.

Tab Nátan ne kahá: Piyárí,
Yih karná nahín hai zarúr,
Masíh pás le jáná hai achchhá,
Jab koí marz karná ho dúr.
Jo laṛke ho játe díwáne,
Yá unhon ko tap chaṛhí ho.
Yá, jaise Isráel men aksar,
Jo koṛh lage kisí ko, to—

Phir má kahne lagí, ai Nátan,
Is bát kí main fikrmand húṇ;
Jo Ísá pás laṛke le jáún,
To sháyad tasallí páún.
Jo un par wuh barakat baḳhshe,
To honge wuh kaise ḳhushwaqt,
Par agar wuh un se munh moṛe,
Wuh rahenge sadá kambaḳht.

Tab ghar apne chhoṛkar má gaí,
Ki mile Masíh i jalíl;
Aur so rahí godí men Ástar.
Aur bháíon ke bích thí Ráḳhíl.
Talásh karke Ísá ko páyá,
Aur chábá ki pás us ke ho;
Par gird us ke the bahutere,
Jo áne na dete us ko.

Tab Patras ne kahá, Ai aurat,
Kyún átí ho laṛkon ke sáth,
Na dekhtí ki subh se shám tak,
Bímáron par wuh rakhtá háth?
Par Ísá ne kahá: "na rokná,
Mujh pás laṛkon ko áne de;"
Aur godí men lí chhoṭí Ástar,
Aur pás us ke dúsre bhí the.

Tab sabhon par barakat áí,
Ḳhudáwand ke háth rakhne se,
Aur má ne tasallí bhí páí,
Jab suníṇ yih báten us ne:
Mujh pás laṛkon ko áne dená,
Aur mana na karná un ko;
Kyúnki Ḳhudá kí bádsháhat,
Ṭhík aison kí hai, yih ján lo.

III. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Samúel. I. Sam. xv: 22.
2. Balaám. Gintí xxiii: 10.
3. Baní Isráel se laṛáí karke wuh talwár se márá gayá. Gintí xxxi: 8; Yahúd. 11.
4. Hárún. Ḳhur. xxxii: 4.
5. Yarúbiám. I. Salát. xii: 28.
6. Nabúkadnazar. Dán. iv: 30.
7. Dán. iv: 33.
8. Sulaimán. I. Salát. x: 22.
9. Amsál xvi: 32.
10. I. Salát. iv: 32.

IV. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Ek shaḳhs ne samundar kí tháh men hokar duá mángí; so kaun thá?
2. Jo log bin mare is dunyá se játe rahe so kitne the, aur kaun the?
3. Jo Masíh ke áne se peshtar muqaddas log mar gae, kyá un men se koí jí uṭhe hain?
4. Baibal men sab se chhoṭá gít jo hai, so kaun hai, aur kahán hai?
5. Ek jawán ḍhúnḍhne gayá gadhe, aur páí bádsháhat; so kaun thá?
6. Do asír wazír húe; so kaun the?
7. Ek paigambar ne kisí maríz ke liye nusḳha batáyá; so kaun thá?
8. Ek Lauz nám shahr thá; nám us ká jo badal gayá, so kis sabab se badal gayá?
9. Sab se lambá waz jo Baibal men mazkúr hai, so kis ne kiyá, aur us ká zikr kahán hai?
10. Hárún kí jorú ká nám batáo?

Mutafarriqát.

SÁHIBA I DÍNDÁR KÍ HIKÁYAT.

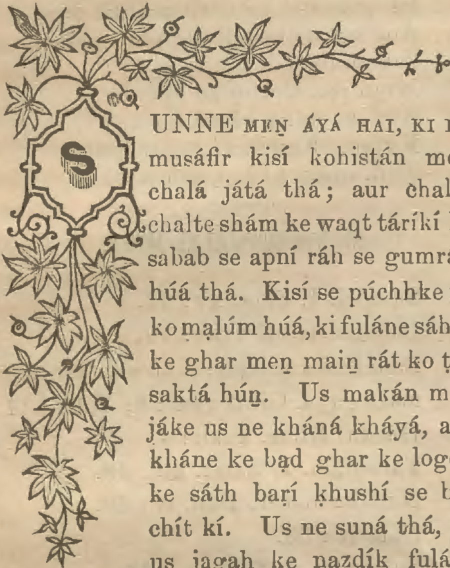

SUNNE MEN ÁYÁ HAI, KI EK musáfir kisí kohistán men chalá játá thá; aur chalte chalte shám ke waqt táríkí ke sabab se apní ráh se gumráh húá thá. Kisí se púchhke us ko malúm húá, ki fuláne sáhib ke ghar men main rát ko ṭik saktá húṉ. Us makán men jáke us ne kháná kháyá, aur kháne ke bad ghar ke logon ke sáth baṛí khushí se bát chít kí. Us ne suná thá, ki us jagah ke nazdík fuláne gánw ke log niháyat sharír aur bad-maásh hain, yahán tak ki jab un men se ek jawán khún karne ke sabab se phánsí páne par thá, usí din us ke báp aur rishtadáron ne baṛá kháná kiyá, aur náchrang bhí kiyá. Wahán koí madrasa na thá, kyúnki jitne mudarris áe the, laṛkon ne un se aisí badsulúkí kí, ki wuh chale gae the. Aur wuh log aksar auqát ṭhaṭṭhe ke taur par Alláh kí ibádat karte the.

Jab us musáfir ne sáhib i khána se un logon ke hál ká zikr kiyá, tab sáhib i mastúr ne kahá ki "ab das baras húe, ki hamáre gánw men bhí is tarah kí sharárat o kharábí húí thí: yahán koí girja yá koí wáiz nahín thá, aur na koí roz marra yá Itwárí madrasa járí thá. Ittifáqan kisí roz ek khádim i dín aur ek sáhiba i jawán ne mere ghar men shab-báshí kí. Main ne apne jí men khiyál kiyá, ki yih donon baṛe ráz-jo hain; ki unhon ne mujh se púchhá, ki kyá áp logon ke darmiyán koí shakhs waz kiyá kartá hai? Main ne jawáb diyá, ki nahín. Phir unhon ne púchhá, ki koí madrasa hai? Main ne jawáb men kahá, ki Nahín: Albattá kaí ek mudarris áe the, lekin kisí ne der tak rahná na cháhá. Us sáhiba ne kahá, ki 'agar áp log mujhe rakhá cháhen, to main paṛháúngí.' Main ne us ke sáth kuchh aur bát chít karke kahá, ki 'auron se saláh karke Main áp ko yahán ke logon kí ráe se ágáh karúngá.' Dúsre din wuh donon us khádim i dín ke ghar kí taraf rawána húe.

"Thoṛe arse men madrase kí tajwíz, aur mudarrisa ke kháne píne ká bandobast karke main ne us sáhiba ko ek khatt likh bhejá. Aur us ne muqarrarí waqt par házir hoke laṛke, laṛkíon ko paṛháná shurú kiyá. Thoṛe dinon ke bad gánw ke log ápas men afsos karne lage, ki yih naí mudarrisa apne madrase men Baibal ko paṛhtí, aur Khudá se duá kartí hai, balki is báb men us kí shikáyat bhí kí. Is ke siwá yih taklíf us par áí, ki jis ádmí ke sáth wuh khátí pítí thí, us ne us se kahá, ki 'tum mere yahán barábar duá kartí, aur gít gátí, aur díní báton ká zikr kartí ho, is sabab se yahán se chalá jáná cháhiye.' Chunánchi us sáhiba ne koí aur rahne kí jagah talásh kí, lekin kaí logon se yih jawáb páyá, ki agar tum duá karní aur gít gáne ko na chhoṛ do, to ham tum ko apne ghar men rahne nahín de sakte.

"Jab wuh békira mere pás áí thí, tab main ne bhí pahle yihí uzr kiyá. Algaraz main ne us se kahá, ki 'agar áp merí sharton ko qabúl karen, to main áp ko rakhúngá.' Us ne púchhá, ki 'ai sáhib, wuh kaun sí sharten hain? Main ne jawáb diyá, ki 'sharten yih hain, ki áp fuláne kamare men rahen, aur jab madrase se áen, jab tak ki phir na jáen, tab tak barábar usí koṭhrí men rahen, aur sirf kháná kháne ke waqt báhar áen; aur koí gít na gáen; aur apní khushí se duá karen, lekin is taur par ki ham log áp kí áwáz hargiz na sunen: magar jab áp ek bár bhí is iqrár ke khiláf karen, to

mere ghar se nikálí jáengí.' Us ne aisí narmí se in sharton ko qabúl kiyá, ki goyá wuh sab muwáfiq o durust hain. Us din se wuh mere ghar men rahne lagí; lekin mere ḳhiyál men bhí nahín áyá, ki Ḳhudá us kamzor o názuk laṛkí ke wasíle se mujhe kaisí baṛí barakat detá hai.

"Sab laṛke apní naí ustád ko bahut pyár karte the. Is mahabbat ko dekhke us ne un sabhon ko kahá, ki 'apne apne má-báp se púchho, aur agar wuh rází hon, to main Itwár ke din bhí tumhen sikhláúngí. Ham sab bahut ḳhush húe; kyúnki agar wuh Itwár ke din bhí tạlím de, to is men hamárá ziyáda nafạ ho. Chunánchi sab laṛke laṛkiyán háth munh dhoke, aur sáf poshák pahinke har Itwár ko madrase men házir hone lagín.

"Thoṛe dinon ke bạd main ne liház kiyá, ki mere laṛke laṛkiyán us mudarrisa kí koṭhrí men ziyáda waqt sarf kartí hain. Al qissa kisí Itwár ke fajr ko mere laṛke háth men kaí risále liye húe us koṭhrí se báhar áe. Unhen dekhke mujhe mạlúm húá, ki yih díní risále hain. Main ne apne dil men kahá, ki wáh, wáh—Ab yih mudarrisa mere qábú men áí; aur us ko buláke kahá, ki 'tum ne apne wạde ko wafá nahín kiyá; is sabab se tumhárá yahán se chalná zarúr hai.' Wuh garíb rone, aur main sharminda hone lagá. Us ne mujh se kahá, ki 'ai sáhib, áp in risálon ko paṛh líjiye, aur tab bhí agar áp ká yih iráda qáim rahe, to main fil-faur áp ke ghar se niklúngí.'

"Main baṛí mushkil men paṛá thá. Mere sab laṛke ro roke merí minnat karte the, ki 'ai báp in ko na nikáliye;' aur un kitábon ko chhoṛá nahín cháhte the. Main bahut pech o táb khátá thá, lekin áḳhirash qáil hoke us se kahá, ki 'áp apní koṭhrí men jáiye, main is bát par gaur karúngá.' Wuh ḳhushí se muskurái, aur merá shukr karke apní koṭhrí men gaí—hán, agarchi main már kháne ke láiq bhí thá, lekin wuh merí ihsánmand thí. Garaz main ne ek risála paṛhá, aur dil men apne ko mulzim jáná, aur dúsre bár paṛhke bahut pareshán húá. Is ke bạd main ne un sab risálon ko dekhá, aur dil men jáná, ki baṛá gunahgár hún. Main ne us kúnwárí ko makán se nikalne kí koí bát phir nahín kahí. Roz ba roz merá dil gunáh par ziyáda qáil húá, aur wuh bojh bardásht ke qábil nahín rahá. Us hál men main ne us sáhiba ko buláyá, ki hamárí koṭhrí men áke baiṭhiye. Wuh ḳhushí se áí. Aur main ne us se Baibal kí bahut tạlímát púchhín, lekin yih iráda kiyá, ki dil ká ranj us se chhipá rakhúngá. Magar merí kuchh tasallí nahín húí: dil ká ạzáb ziyáda hotá játá thá, yahán tak ki main ne yih ḳhiyál kiyá, ki mujh se baṛhke tamám rú-e-zamín par koí gunahgár nahín hai.

"Báre ek din shám ko main ne us sáhiba ko bulá liyá, aur apne dil kí ízá ká bayán kiyá; kyúnki us waqt merá magrúr dil shikasta húá cháhtá thá. Main ne us se kahá, ki 'jis waqt main ne un risálon ko paṛhá, us waqt se merá dil gunáh ke sabab separeshán húá,' (aur main ne apní sab tasdíq us par záhir kí) aur us se púchhá, ki 'kyá áp kí dánist men mujh láchár kambaḳht gunahgár ke wáste rahmat o ummed ho saktí hai?' Us kí ánkhon men ánsú bhar áe; phir wuh muskuráí, aur mere donon háth ko pakaṛke, aur mujh par nigáh karke kahá, ki 'ai dost i ạzíz, main bahut ḳhush hún.' Main ne púchhá, ki 'áyá áp mere dukh se ḳhush hain?' Us ne jawáb men kahá, ki 'ai sáhib i ạzíz, yih Ḳhudá kí Rúh ká kám hai, jo áp ke dil par asar kartí hai.' Nágahán baṛí roshní mere dil men chamakne lagí. Jo tạlím main ne kaí hafton se páí, wuh bahut sáf mạlúm húí. Main ne use kahá, ki 'áiye, mere wáste Ḳhudá se duạ kíjiye.' Chunánchi us ne duạ kí, aur main Alláh ká shukr kartá hún, ki us ne mujh sạḳht-dil gunahgár par ạjíb mihrbání kí. Mujhe yaqín hai, ki jis

waqt us ne wuh namáz kí, usí waqt Ḳhudá ne mere dil ko badal diyá. Wuh tabdíl jaldí se húí; main̲ apní Baibal ke paṛhne aur duá̤ karne ko pyár karne lagá, aur jin logon̲ kí suhbat se main̲ peshtar ḳhush thá, main̲ tab un kí suhbat ko bardásht nahín̲ kar saktá thá.

"Dúsre itwár ko us kún̲wárí ne mujh se darḳhwást kí, ki 'áj áp mere, aur apne laṛkon̲ ke sáth madrase ko chalen̲.' (Yih madrasa Itwárí Madrasa húá thá, lekin gán̲w ke logon̲ ko yih ma̤lúm nahín̲ húá.) Aur is darḳhwást se merí ázmáish húí. Main̲ ne dil men̲ yih ḳhiyál kiyá, ki agar main̲ jáún̲, to log mere haqq men̲ kahenge, ki 'fuláua shaḳhs díndár hotá játá hai;' aur agar main̲ ghar men̲ rahún̲, to gunáh karún̲; kyúnki main̲ jántá hún ki mujh par jáná farz hai: is ke siwá agar na jáún̲, to wuh kún̲wárí afsurda-ḳhátir hogí. Yih pichhle sabab ziyáda muassir húe, aur main̲ gayá. Madrase men̲ bahut laṛke laṛkíán̲ áke apne ustád ke áne ke muntazir rahe; aur merí dánist men̲ wuh sab ḳhush-dil húe. Thoṛí der ke ba̤d us kun̲wárí ne Baibal háth men̲ leke aur mere pás áke kahá, ki 'ai sáhib, áp áj Pák Kalám ko paṛhke hamáre sáth duá̤ karen̲.' Merá dil thartharáne lagá; aur main̲ ne jawáb men̲ kahá, ki 'Nahín̲, ab tak nahín̲ kar saktá hún̲? Tab us bákira ne ḳhud ek báb paṛhá, aur duá̤ mángí. Lekin mere dil men̲ kaisá ranj húá, ki main̲ in laṛkon̲ ke sámhne duá̤ karne se sharmáyá thá; aur tauba karke yih iráda kiyá, ki dúsre itwár main̲ yahán̲ áke zarúr duá̤ karúngá. Usí din shám ko main̲ ne apne gharáne ke sáth Kalám-ul-láh ko paṛhke duá̤ mángí, aur dúsre itwár ko us madrase men̲ duá̤ karní shurṳ́ kí.

"Is májare kí shuhrat is tamám sar-hadd men̲ phail gaí, ki 'fulána shaḳhs ímándár ho gayá, aur Itwárí Madrasa men̲ duá̤ kiyá kartá hai; ab ham ne a̤jíb ḳhabar suní hai.' Thoṛe a̤rse men̲ aur log hamáre sabtí madrase men̲ áne lage, balki har itwár ko nae nae ádmí áte the. Us hál men̲ us kun̲wárí ne mujh se kahá, ki 'jab madrase ká kám ho chuká ho, tab agar áp koí wa̤z paṛhen̲, to achchhá hogá? chunánchi us ne har dafa̤ koí wa̤z chun liyá, aur main̲ ne use paṛhá. Aur jamáa̤t men̲ log apne dilon̲ ko díní báton̲ par ziyáda lagáne lage. Chand roz ke ba̤d ham ne kisí díndár se, jo fuláne gán̲w men̲ rahtá thá, a̤rz kí, ki 'hamáre pás kisí ḳhádim i dín ko bhejiye? chunánchi us ne kisí ko bhejá; aur us ḳhádim i dín ne ánke wa̤z kiyá. Jo log jama̤ húe the, un ká ádhá bhí us chhoṭe se maktab-ḳháne men̲ nahín̲ samá saktá thá. Is sabab se ham logon̲ ne daraḳhton̲ ke sáye men̲ Ḳhudá kí i̤bádat kí.

"Wuh aiyám niháyat a̤júba the. Har ek ghar men̲ gunahgáron̲ ne apní naját par fikrmand hoke Ḳhudá se duá̤ mángí. Alláh kí Rúh logon̲ ke dilon̲ par baṛá asar kartí thí, aur roz ba roz bahut log sar i nau paidá hoke Ḳhudá kí bádsháhat men̲ dáḳhil húe. Is tamám gird-nawáh men̲ baṛí tabdíl húí. Nách-rang aur júá khelne ke i̤waz men̲, Ḳhudá kí ta̤ríf aur duá̤ hone lagí, aur log sharáb-ḳhánon̲ ko chhoṛke Ḳhudá ke ghar men̲ áyá karte the. Jo log peshtar mastí yá sustí se sabt ko basar karte the, wuh us par pák árám karne lage. I̤bádat-ḳháne banáe gae, aur har sabt ko ḳhádim i dín ke munh se Ḳhudá ke Kalám ke sunne ko baṛe baṛe amboh jama̤ húe. Aur do tín baras ke a̤rse men̲ saikaṛon̲ ádmí Masíh par ímán láne ká iqrár karke kalísyá men̲ sharík húe. Us waqt se is gán̲w men̲ ek barúmand kalísyá húí. Ḳhudá ne ham logon̲ par kaisí mihrbání kí!"

Wuh díndár a̤urat mar gaí hai. Jin logon̲ ne us ke wasíle se aisí baṛí barakaten̲ páín̲, wuh thoṛe barason̲ tak use ḳhátir men̲ rakhenge, us ke ba̤d us kí yád játí rahegí. Lekin jo tásír us ne un logon̲ par kí, wuh pusht dar pusht balki abad tak qáim rahegí.

* * * *

Sab log is hikáyat ko paṛhke fáida pá sakte hain. Sabhon ko aisí díndárí kí pairawí karní cháhiye. Lekin mutarjim kí khwáhish hai, ki is mulk kí Masíhí auraten us aurat ká hál paṛhke, yá sunke us kí pairawí karen. Masíh us ke dil men rahá, aur us ke wasíle se záhir húá. Us ne Khudá se duá mángí, aur auron ko Khudá ke Kalám se talím dí, aur apní chál men Masíh kí pairawí kí. Us ke kám ká ek phal yih thá, ki us gánw men bahut log ímándár ho gae. Agar is mulk kí Masíhí auraten us kunwárí kí mánind Masíh par ímán láen, aur us ko pyár karen, aur beímánon ko bhí pyár karke un ko Masíh kí khabar ke dene men sargarm hon, to sháyad Khudá un kí bhí mihnat ko apní barakat de, aur bahut log un ke wasíle se Masíh ke pás ímán ke darwáze se áen.

MASÍH KÍ SÚRAT I DILCHASP.

Chand baras húe, jab se ek nayá hunar *Europe* men íjád húá, jo abhí Hindustán men bhí járí hotá játá hai, jis ko *Photography* kahte hain; yane, log ek qism ká kágaz taiyár karke, us par súraj kí kiranon kí tásír se taswíren utárte hain. Isí tarah se ham apne piyáre má báp aur bháí bahin aur azízon kí súraten banwá sakte hain, aur un piyáron kí gair-házirí men un kí taswíron ke dekhne aur dikháne men ham ko bahut khushí hásil hotí hai.

Lekin, piyáro, ek aur súrat hai, jis ko cháhiye ki ham sab apne pás rakh len, aur haqíqat men wuh niháyat khushnumá o hasín hai. Wuh hamáre ásmání dost, Khudáwand Ísá Masíh kí súrat hai. To us ko kahán rakhen? Apní mez yá díwár par, nahín; balki apne dil ke bhítar, jaisá ki likhá hai, ki Jis tarah ham ne khákí kí súrat páí hai, ham ásmání kí súrat bhí páwenge. Aur agar wuhí súrat hamáre dilon men howe, to biná dikhláye wuh dekhí jáegí. Kyúnki aur taswíron kí mánind wuh sirf yáddásht ke liye nahín hai, balki us se baṛí tásír bhí hotí hai, jaisá ki Pulús farmátá hai, ki Ham sab be-parda Khudáwand ke jalál ko áína men dekh dekhke, jalál se jalál tak, us hí súrat par bante játe hain. Wuh aisí súrat hai jo chhipí na rahegí, balki hamárí chál-chalan men záhir hogí.

MASÍH KÁ LÁ-SÁNÍ HONÁ.

Har aiyám men ímándáron ká yih qaul húá hai, ki Ai Masíh, ásmán par kaun hai, magar tú? aur zamín par koí nahín, jis ká main mushtáq hún, magar tú. Agle zamáne men jab Injíl ke mukhálif Masíh ke logon ko satáte the, ek madrase ke garíb ustád par yih nálish kí gaí thí, ki yih badzát kisí tarah Injíl ke paṛhne se báz nahín átá hai. Hákim ne use bahut dhamkáyá aur kahá, Kyá tum apní jorú aur bál-bachchon ko piyár nahín karte ho? Agar in kí bhaláí kí kuchh parwá rakhte ho, to apní is shará-rat o bidat se báz áo, aur apne dín ko tark karo, nahín to ján se máre jáoge, aur tum apne bál-bachchon ko phir dekhne na páoge.

Us becháre ne jawáb diyá, ki Khudá mere dil ke khiyálon se wáqif hai. Wuh jántá hai ki main apne azíz gharáne ko is qadr piyár kartá hún ki agar tamám dunyá kí daulat merí hotí, main sab kharch kar ḍáltá táki merí bíbí aur laṛke-bále mere sáth rahen; lekin ab, na in azízon, na dunyá kí daulat, na khilqat ke liye, na apní ján ke liye, main apne Najátdihinda Khudáwand Ísá Masíh ko chhoṛ dúngá. Yih mujh se hargiz nahín ho saktá hai. Ba-fazl i Iláhí wuh ímándár yihí bát kahtá rahá, jab tak ki maqtúl na húá.

MASÍH BAHUT AZÍZ HAI.

Chand hafte ká arsa húá, ki main ek puráne dost kí jo bahut roz se sábit-qadam Ísáí thá, tímárdárí kartá thá. Wuh niháyat muaziz ádmí thá, aur us kí chál chalan be-aib thí; aur jis gánw men wuh rahtá thá, wahán ke log us ko bahut piyár karte the. Lekin jyún jyún maut ká sáya us kí barí umr par chalá átá thá, aur basabab taklíf dardnák bímárí ke, us ká árám o chain kam hotá játá thá, is musinn aur sachche Ísáí ká ímán ziyádatar raushan aur mazbút hotá játá thá. Wuh kahá kartá thá, ki jab dard ziyáda ho, tab Zabúr kí ek gít parhá karo, aur main apne Naját-dihanda ká khiyál karke us kí bardásht karúngá. Main ne púchhá ki tumhen koí shakk yá khauf nahín satátá? Us ne kahá, Shakk! main bís baras se apne Naját-dihanda par ímán láyá hún, kyá tumhárí dánist men ab bhí shakk karúngá? Wuh merí taqwiyat o merá bharosá hai, main us par ímán i mutlaq kartá húá marúngá. Dúsrí dafa us ne kahá, ki jab apní guzashta zindagí ká khiyál kartá hún, agarchi main hamesha bá-ikhláq aur nek-raís kahlátá thá, magar táham yih mánind puráne mahal ke hai, jis kí har karí aur kone se, gunáh, misl jále ke, laṭaktá hai; lekin Khudá kí lá-bayán bakhshishon ká shukr hai, ki Ísá Masíh ká khún sab gunáh se safáí bakhshtá hai.

Us bág se jis men us ko mihnat karná pasand thá, ek dost chand phúl láyá. Us ne kahá ki we kaise khúbsúrat hain. Jo ijlál mujhe hásil hotá hai, us ká khiyál karo:—"Ánkh ne nahín dekhá hai, na kán ne suná hai, na dil ne us ijlál ká khiyál kiyá hai, jo Khudá ne mere liye rakh chhorá hai." Mere liye Masíh múá. Main apne báp ke waqt ke intizár men sabr karúngá, lekin merá shauq Naját-dihanda ke sáth hone ká hai. Jyún jyún us kí kamzorí baṛhtí játí thí, aur us kí taklíf ziyádatar dardnák hotí thí, wuh kahtá thá, ki yih merí baṛí taqwiyat hai, main tujhe na chhoṛúngá. Ísá merí rúh ke liye bahut qímatí hai. Mere doston se jo mere pursán i hál hon kaho, ki wuh gít jis ká nám "zamánon kí chaṭán" hai, merí kamzor báton se ziyáda us ummed o ímán ko batlátí hai, jo marte waqt merá bharosá hai. Us ne yih bhí kahá, ki minjumla un sab ke jo Naját-dihanda par ímán rakhte hain, ek bhí nahín malúm húá, jis ne marte waqt us ká afsos kiyá ho: balki kitnon ne Masíh se ummed rakhne kí ihtiyáj samjhí hai. Yún jab ki abadí bázú us ke níche thá, aur Naját-dihanda kí maujúdagí kí tamániyat thí, is musinn walí ne árám kiyá.

EK DARDANGEZ MÁJARE KÁ BAYÁN.

BAIBAL MEN LIKHÁ HAI KI AURATEN mardon kí madadgár hain, aur mardon ko auraton ká dastgír honá cháhiye. Agar shádí ke bad zindagí se khushí uṭháná hai to donon ke dil men muhabbat ká galaba zarúr hai. Mankúhá mard o aurat ko báham ek dúsre ká madadgár rahná cháhiye. Albatta tab un kí hálat misl us hamwár aur khush-numá saṛak ke hogí, jis ke kanáre par khushbúdár phúl lage rahte hain; aur jo mukhálifat aur gam kí sardí kí shiddat men phúlte hain.

Ek naí kitáb ká musannif kahtá hai, ki Main ne is muqaddame ká ek umda bayán parhá hai. Wuh yih hai, ki ek Mem Sáhiba, mai apne bháí ke, Yúrap men safar kartí húí, Jarmany ke ek qasba men pahunchí, aur ek musinn mard o aurat ke yahán qiyám kiyá. Yih jorú khasam tanhá, bagair laṛke, yá naukar ke rahte, aur ek dálán aur do khwábgáh ke kiráe se guzrán karte the. Wuh Mem Sáhiba un logon ke bayán men yún kahtí hain, ki jab ham ne andar jáne ke liye

darwáza khaṭkhaṭáyá, to ye musinn mard o ạurat ne, sáth hí, us ká jawáb diyá. Jab ham ne apne kamre men̲ ghanṭí bajáí, to wuh miyán̲ bíbí barábar áe; aur donon̲ ne hamárí zarúrat o darḳhwást ko sunke, niháyat sihat o ḳhúbí ke sáth us kí tạmíl kí. Pahlí rát ham der karke gáṛí se utre aur sirf ág o chá ke tálib húe; ham ko in donon̲ ke sáth áne kí wajh samajhne men̲ taraddud húá. Jab ki palang par jáne ká waqt áyá, apne kamre men̲ miyán̲ bíbí ko, sáth áte húe dekhkar, Mem Sáhiba ko taạjjub húá. Aur jab wuh kisí qadr gaur se ḳhasam kí taraf dekhtí thí, tab bíbí ne us ke taraddud ká hál daryáft karke kahá, ki ai Mem Sáhiba kuchh badlihází mutasauwar nahín̲, merá ḳhasam bilkull andhá hai. Mem Sáhiba us musinn ạurat se us ke ḳhasam ke bilkull andhe hone par ham-dardí karne lagín̲; is men̲ andhá ádmí bolá, ki ai Mem Sáhiba merí bíbí se áp ká bolná befáidá hai, kyúnki wuh bilkull bahirí hai aur áp kí ek bát bhí nahín̲ suntí. Kyá in jorú ḳhasam se ziyáda koí ham-sáz ho saktá thá? Filhaqíqat we ek qálib hain̲. Ḳhasam bíbí kí ánkh se dekhtá, aur bíbí ḳhasam ke kán se suntí hai. Bạd is ke main̲ hamesha niháyat shauq se is musinn ádmí aur us kí bíbí ko ek ján do qálib kí súrat men̲ dekhtí rahí. Un kí hamdardí bijlí kí sí tez thí, aur is se un kí muhtájí kuchh na mạlúm hotí thí. Yih ụmda ḳhángí bayán tashríh se fásh ho jáegá.

MASÍH KÍ INJÍL SE SHARMINDA NA HONE KÁ BAYÁN.

Hindustán men̲ ek firqa mạrúf ba Rám Sachí ká gurú jis ko pachís baras se ziyáda tak us ke muríd ḳhásí tarah se pújte the, hál men̲ Beaur ke United Presbyterian Mission kí mihnat se Ịsáí ho gayá. Ek pádrí sáhib ko bulwáke us ne kahá, ki ba sabab ḳhauf apne murídon̲ ke, main̲ bahut roz se apne ímán ko zabt kiye hún̲, jo Ịsáí hone ke sabab se mujhe már ḍálte; lekin Masíh ká Kalám o ímán mere dil par is qadr asar kartá rahá, ki main̲ ab un ko nahín̲ chhipá saktá. Ab jo kuchh ho, so ho, main̲ Masíh ko mánúngá, main̲ mustạid hún̲ aur cháhtá hún̲, ki áj hí kí rát, áp mujhe Baptismá díjiye. Jab us se kahá gayá, ki ham rází hain̲; us ne pahle púchhá, ki kahán̲? aur kahá, ki Kotwálí, yạne, Kachahrí i Polís wáqị bázár ke sámhne jákar, Masíh ká iqrár karne ko rází hún̲, táki sab shahr ko mạlúm ho, ki main̲ us se nahín̲ sharm kartá.

QÍMATÍ NAJÁT-DIHANDA.

Ịsá hamárá baṛá bháí hai, wuh ham logon̲ kí sí sarisht rakhtá hai. Us ne hamárí hálat iḳhtiyár kí aur hamárí ḳhátir dukh uṭháyá. Wuh múá, aur jí uṭhke ásmán par chaṛh gayá. Wuh zinda hoke saltanat kartá hai, aur wuh waisá hí dardmand Naját-dihanda hai, jaisá ki wuh hamesha se rahá hai; is liye ki wuh ham logon̲ kí hálat par tars kháke hamárí naját ke liye áyá. Jab ki wuh zamín par thá, us ká dil rahmat se bhará húá thá, aur us ká dil ab tak waisá hí hai. Qímatí Naját-dihanda! Wuh hamárí kamzorí ko jántá hai aur us par dardmandí kartá hai. Wuh hamárí ázmáish o hamárí mushkilát o past himmatí ko jántá hai. Wuh hamáre ranjon̲ se wáqif hai. Hamárí taklíf ká ḳhiyál us ke dil tak pahunchtá, aur us ko dard-nák kartá hai. Hamáre dukh se wuh ḳhud dukhí hotá hai. Wuh hamárá hamsarisht hoke, hamárí gam-ḳhwárí o hamdardí kar saktá hai aur wuh aisá hí kartá bhí hai. Us ká dil hamáre ranj se mutaharrik hotá hai. Us kí ham-dardí hamáre sáthíon̲ kí sí nahín̲ hai. Yih ham ko tashaffí nahín̲ de sakte aur aksar hamárí madad nahín̲ kar sakte, lekin Ịsá gamzada ádmí Ḳhudá bhí hai. Wuh Ḳhudá i Mujassam hai. Aur is liye, ki wuh

Ḳhudá hai, wuh ek abadí o Qádir i mutlaq bázú ham logon̲ ke níche rakh saktá hai. Wuh sambhál saktá hai, aur ḳhushí o tasallí de saktá hai. Wuh hamáre fáide ke liye sab chízon̲ se ek sáth kám nikál saktá hai. Wuh ham ko kabhí na chhoṛegá. Waqt zarúrat i ashadd ke, wuh niháyat nazdík hai. Musíbat ke tanúr men̲ wuh apne logon̲ ke sáth hai, aur har túfán kí hálat men̲ wuh yih ḳhush karnewálí báton̲ ko kahtá hai;—"Yih main̲ hún̲; mat ḍaro:"—Ai ranj ke laṛko, apne sar ko Ísá kí chhátí par rakho, us ko wahán̲ takiya milegá. Apná shikasta o ḳhún-álúda dil us ke sámhne khol, aur wuh us ke andar dáḳhil hokar tumháre sáth rahegá. Kánpte húe apne háth ko us ke háth par rakho: aur wuh tumhárá Hádí hokar tum ko sambhálegá. Us kí maujúdagí se fikr ká har ek bádal, balki maut kí andherí wádí tumháre liye shigufta o taskín-baḳhsh ho jáwengí.

EK MUJRIM KÍ TABIÁT BADAL JÁNE KÁ ZIKR.

Pittsburg men̲ ek Sáhib jab chand risále mazhabí, wáste taqsím Jel-ḳháne ke mangwáte the, kahne lage, ki becháre qaidí us ke us shauq se muntazir hain̲, jaisá baní Isráel mann ke intizár men̲ the. Ham ne ek roz Jel-ḳháne men̲ ek laṛkí ko, jo ụmr men̲ chhoṭí, magar gunáh men̲ baṛí thí dekhá. Wuh aisí shoḳh thí, ki muháfiz us se ḍartá thá; aur us ko zanjír men̲ bandhwá rakhá thá. Ham ne us ko ek risála diyá, jis kí mihrbán báton̲ ne dafạtan us ke dil ko narm kar diyá. Us kí ánkh se ánsú bahte the, aur wuh apná gam-zada qissa ham se kahtí thí:—ki main̲ ne Ísái wálidain ke yahán̲ parwarish pái hai. Merí kam-ụmrí men̲ wuh mar gae, aur main̲ ḳharáb subhat men̲ paṛkar, ḳharáb ho gaí. Us ke qisse kí sachái ke imtihán karne ko, main̲ ne us se púchhá, ki tú Dáúd kí koí Zabúr jántí hai? Us ne fauran 23 Zabúr ke tarjuma ko paṛhá jis ká shurụ́ yún̲ hai: "Yahowáh merá charwáhá hai, main̲ muhtáj na húngá." Us bechárí laṛkí ko chithṛá pahine húe, o qaidḳháne kí koṭhrí ke sangí farsh, o ghás ke gadde par paṛe húe—gaṭṭe men̲ zanjír paṛí húí—o tauba ke ánsú ánkh se bahte húe—o dilchasp zabúr paṛhtí húí dekhkar mujh ko niháyat dard mạlúm húá. Filwáqị wuh galle aur nek charwáhe se dúr bhaṭak gaí thí; lekin áp ke risále ne us ke dil men̲ aise ḳhiyál paidá kiye, jis se ham ko yaqín hotá hai, ki ab wuh bihtar taur par zindagí basar karegí. Main̲ ne us ko do tín risále diye aur dúsre roz us ke dekhne ko phir gayá. Wuh unhen̲ apne bistar men̲ chhipáe thí aur kahne lagí, ki main̲ ne in ko kaí dafạ paṛhá. Chand roz ke bạd wuh qaid se rihá ho gaí aur dehát ko bhejí gaí; aur mujhe ummed hai, ki wahán̲ nek Charwáhá, Shaitán ke gárat-gar bheṛiyon̲ se, jo hamesha ḳharábí men̲ mashgúl rahte hain̲, us kí hifázat karegá.

ROLLAND HILL SÁHIB.

Rolland Hill Sáhib ne nau-jawán Dániel Wilson Sáhib se, jo bạd azán̲ Calcutta ke Bishop húe kahá, ki "ḳháksárí ek ḳhushnumá o dilchasp ḳhúbí hai. Agar main̲ tum ko shoḳh o magrúr aur Ḳhudá par betawakkul dekhún̲; to mere rúbarú tum aur tumhárá wạz karná auṛí ke barábar na hogá. Lekin agar tum ḳháksár aur misl bachche ke ho, aur tá-waqte ki Khudáwand ráh na batláwe ek ek qadam rakhne se ḍarte ho; to tum ạzíz samjhe jáoge aur mubárak hoge."

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne men̲ ek bár Furraḳhábád Mishan kí taraf se Illahábád Mission Press men̲ ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhon̲ kí ḳhidmat men̲ yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhatút aur muntaḳhabát jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hon̲, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat men̲ irsál kiye jáen̲. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAṚON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SABL CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, NOVEMBER, 1868. [No. 5.

RÚHÁNÍ HATHYÁR.

RÚHÁNÍ HATHYÁR.

Pulús Hawárí ne Rúmí Ísáíon ko chitáyá ki wuh "roshní ke hathyár bándhen," aur Qurintíon se farmáyá ki "rástbází ke hathyáron se áp ko har ek bát men Khudá ke khádim" záhir karen; par wuh yih bhí unhen samjhátá hai, ki hamárí laṛáí ke hathyár jismání nahín, par Khudá ke sabab, qilaon ke ḍhá dene par qádir hain. Phir wuh Afasí logon ko batátá hai, ki wuh kaise rúhání hathyár hain, jin se wuh búre din men muqábala kar saken, aur sab ko jítke qáim rah saken. "Is liye tum apní kamar sachái se kaske, aur rástbází ká baktar pahinke; aur pánwon men sulh-bakhshnewálí Injíl kí chálákí bándhke; aur un sab ke úpar ímán kí sipar lagáke, jis se tum us sharír ke sáre jalte tíron ko bujhá sako, qáim raho. Aur naját ká khod, aur Rúh ki talwár, jo Khudá ká kalám hai, lelo."

Yahúdí log apní laṛáíon men yih hathyár jo us zamáne men ráij the, istiamál men láte the. Hathyár i mazkúr do qism ke the, yane, siláh i hamla-áwar aur siláh i panáh. Badan kí muháfizat ke liye wuh baktar ko pahinte the, jo aksar karke yá to jál-i-áhaní se, yá us chamṛe se jis ke úpar lohe ke chhoṭe chhoṭe tukṛe jis tarah ki machhlí ke badan par chhilke hote hain, bante the, aisá ki bahut muláim hon. Phir lohe ká yá pítal ká khod siron par rakhte the, aur pítal ke pattar pinṛlí kí haḍḍíon ke sámhne bándhte the. Phir báyen háth men aisí sipar lete the, jo ki filizzát se, yá lakṛí se jis par sakht chamṛá maṛhá húá

thá, bantí thí. Dáhiná háth laṛái ke wáste thá, jis se wuh talwár o tabar o neza o barchhí wagaira chaláte the.

Ġaraz jab shaitán aur burái se laṛái karná hai, to kaise hathyár kám men̲ láná cháhiye? Is rúhání laṛái men̲ pahle cháhiye ki ham apní kamar bándhen̲. Kamarband sipáhí ko mazbútí o ásániyat o chálákí baḳhstá hai, aur in báton̲ se ádmíon̲ ke dil men̲ dilerí paidá hotí hai. Is liye Hawárí farmátá hai ki apní kamar sachái se kaske, laṛo; kyún̲ki Injíl kí sachái dil ko mazbútí o ásániyat baḳhstí hai. Wuh jo us se ná-wáqif hai, yá us par púrá iạtiqád nahín̲ látá, so andhe, lúle, langṛe, sipáhí ke mánind hai. Insání kahánion̲ aur banáwaṭon̲ men̲ aisí koí bát nahín̲ jo us ko kámil dilerí baḳhshe.

Phir rúhání laṛái men̲ rástbází ká baktar bhí cháhiye, nahín̲ to har ek zarb se hamen̲ ḳhatra hai. Apní sadáqat baktar kí mánind hargiz kám á nahín̲ saktí hai, kyún̲ki wuh shaitán ke hazáron̲ barchhon̲ se chhedí jáegí. Wuh na to tamíz ke ilzámon̲ na máyúsí, na imtihán kí zabardastí, na sharíạt kí sazá, na shaitán ke hamlon̲ se bachá saktí hai. Par Masíh kí rástbází se kámil rihái hotí hai. Us ko na insán na shaitán chhed saktá hai. Ḳhudáwand áp us ko pahintá hai, (Yas. 59: 17,) aur wuh hamáre kamál bharose ke láiq hai.

Is rúhání laṛái men̲ chálákí bhí cháhiye. Yih aisá bhárí kám hai, ki us men̲ biná basháshat o dil dihí ke, kuchh ho nahín̲ saktá hai. Is liye likhá hai, ki pánwon̲ men̲ sulh-baḳhshnewálí Injíl kí chálákí bándhen̲, kyún̲ki jab Injíl se kisí ko yih ḳhátirjamaí hásil hotí hai, ki mere sáre gunáh muáf húe, aur mujh men̲ aur Ḳhudá men̲ sulh ho gaí hai, wuh apne sáre kámon̲ men̲ subuk-rau ho játá, us sipáhí ke mánind jis kí achchhí jútí hain̲.

Phir Hawárí kahtá hai, ki un sab ke úpar ímán kí sipar lagáke, qáim raho. Sipar i mazkúr aksar lambái men̲ chár, aur chauṛái men̲ aṛhái fuṭ hotí thí, pas us ímán kí ṭhík misál hai, jo rúhání sipáhí se sáre tíron̲ ko dafạ kartá hai. Jalte tíron̲ ká yih matlab thá, ki na sirf chheden̲, balki jalá bhí den̲; par ímán aisí sipar hai, jo sáre jalte tíron̲ ko bujhá saktá hai. Wuh kaun hai, jis par shaitán apne jalte tíron̲ ko nahín̲ chalátá hai? Wuh dil men̲ bátil ḳhiyál, jo ki nápákí aur dushmaní aur ḍáh aur shahwat aur kufr aur gazab se bhare húe hain̲, ḍálá kartá hai, aur yih jalte tíron̲ kí mánind chimaṭ rahte, aur rúh ko jánkandaní men̲ láte hain̲. Wuh ḳhwáhishon̲ ko ubhárte aur hausila ko sulgáte, aur lálach aur gurúr aur besabrí aur láfzaní ko uksáte hain̲. Yih dil men̲ aisí ág lagáte, ki jis se kabhí kabhí hamárá baṛá nuqsán hotá hai. Ek hí sipar hai, jo ham ko in jalte tíron̲ se bachá saktí, aur agar wuh lag bhí jáen̲, to un ko bujhá saktá hai, yạne, ÍMÁN. Yihí hamárí salámatí hai, ki har waqt Masíh kí taraf nigáh rakhen̲, aur ḳhatre ke waqt us men̲ panáh lewen̲.

Ek chíz báqí hai. Rúhání sipáhí ko aisá ḳhod cháhiye, jo sir ke liye muháfiz, aur tamám badan ke liye zínat-baḳhsh howe, is liye likhá hai, ki naját ká ḳhod le lo. Jis ko wuh pahináyá játá hai, baṛí sarfarází aur sarbalandí se chaltá hai, kyún̲ki jo jántá, ki naját merí hai, ki main̲ sar i nau paidá húá hún̲, ki main̲ Ḳhudá kí bádsháhat ká wáris hún̲, so sir uṭháe húe bahádurána taur par laṛái men̲ já saktá hai, lekin wuh jis ke dil men̲ yih shubha rahtá, ki main̲ fatwá ke níche paṛá, aur be-Ḳhudá aur be-Shafí rahtá hún̲, so laṛái men̲ kis tarah mardánagí dikhá sakegá.

Yih sab siláh i panáh hain̲, par us ko jis ká sirf itná iráda hai, ki main̲ salámat rahún̲, sipáhí kahná nahín̲ cháhiye, par wuh ḍarpokná hai. Pas hamáre háthon̲ men̲ ek talwár cháhiye, yạne, Ḳhudá ká Kalám. Aur sab hathyár hamárí muháfizat ke hain̲, par Rúh kí talwár ek siláh i hamla-áwar hai, aur dushmanon̲ ko bha-

gátí hai. Wuh Ḳhudá kí hikmat aur qudrat hai. Ḳhudá ká Kalám har tarah kí galat aur jhúṭh ke uṛáne meṉ aur har tarah ke gunáh ke miṭáne meṉ kám átá hai. Wuh táríkí kí sárí qudratoṉ ko dúr kartá hai. Wuh dil ko shakk aur ḳhauf aur nádání se sáf kartá hai. Wuh ham ko shaitán aur us ke kámoṉ par galaba baḳhshtá hai. Mubárak wuh jo hamesha us ko istiąmál meṉ látá hai, jo jágtá rahtá aur apne sardár ke hukmoṉ ko ąmal meṉ látá, aur us se madad hásil kartá hai. Aḳhír ko wuh Pulús ke mánind kah sakegá, ki maiṉ achchhí laṛái laṛ chuká.—2 Tim. 4: 7, 8.

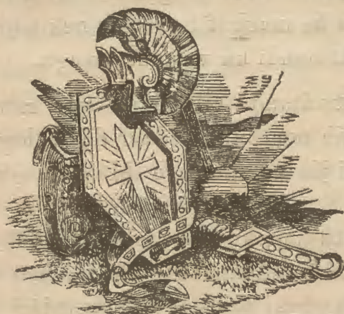

MASÍHÍ FAUJ KÁ TAIYÁR KARÁNÁ.

Sipáhío Masíh ke, tum baktar pahin lo:
Jalíl Saihún kí ráh par tumhárá jáná ho:
Lashkar-kash hai Ísá, pairau us ke raho:
Wuh hogá fathmand,
Saná, Saná, Hallilúyáh;
Ham honge fathmand.
Sálár pukárá kartá, Har ádmí ho taiyár:
Aur bairaq i Injíl leke, ho tum sab hoshyár:
Himmat hotí dil meṉ, aur hátoṉ meṉ [hathyár.
Ás rakho Ísá par.
Masíh Sipah-salár par, tum láo sab ímán:
Nigáh tum karo us par, na kabhí ho hairán:
Aur kisí se na ḍarná, na ádmí na Shaitán:
Tum hoge fathmand.
Jab tak na fath páo, utárná na siláh:
Aur tákte raho Ísá, wuh hai mazbút panáh:
Ġalaba wuh bhí degá, aur táj, aur áṛámgáh:
Aur ḳhushí abadí.

SAT PURÁN GOPHÁNÚ, ATHWÁ KUNJÍ DAS AVTÁR KÁ BÁQÍ AHWÁL.

Maḳhzan i Masíhí ke tísre párche meṉ is kitáb, yąne, "Sat Purán Gophánú ke áṭh báboṉ yá áṭh chaukíoṉ ke ḳhuláse ká bayán ho chuká. Ab báqí likhte haiṉ:—

NAWÍṈ CHAUKÍ:—Jitná ham is "Sat Purán" kí kitáb ke ḳhátime ko pahunchte játe haiṉ, utná us ká qissa rangín hotá játá hai, balki ab ham goyá ek rangmahl ká tamásha dekhte haiṉ. Is nawíṉ chaukí meṉ musannif Krishnawtár ká bayán kartá hai, lekin ham sirf muḳhtasar likheṉge.

Kahtá hai, ki jab Bráhmanoṉ ne dekhá, ki ham log Chhatríoṉ se maglúb húe, to unhoṉ ne ek naí hikmat aur tadbír nikálí, ki ąmm logoṉ ko kisí tarah se apní taraf rágib kareṉ. Pas unhoṉ ne har qism ke gande qisse banáe, ki jin ko log paṛhke ḳhush howeṉ; aur unhoṉ ne unheṉ fareb deke batáyá, ki jo kuchh ham tumheṉ batáte haiṉ, so hamárí íjád nahíṉ, balki *Purání kitábeṉ*, yąne, *Purán* kí kitábeṉ haiṉ; pas un ko zarúr mánạ cháhiye. Ek ḳháss shuhde ke ahwál kí kitáb (Premságar) ká zikr bhí hai, ki jis meṉ chorí aur sharábḳhorí, mastí aur nafsparastí, dagábází aur ḳhúnrezí kí tąríf hotí hai. Phir unhoṉ ne Vedoṉ aur Shástroṉ meṉ bahut sí naí báteṉ miláíṉ; sab tarah kí pújá aur butparastíáṉ jári kíṉ; apne taíṉ Brahmá kí aulád, yąne, Bráhman ṭhahráe, balki sab ko rází karne, aur apná iḳhtiyár phailáne ko Rám ká bhí gít gáne lage. Aur is jagah meṉ musannif phir apní lugat ká ganj kholke hameṉ batátá hai, ki Ág ko Sanskrit meṉ Rudr kahte haiṉ, aur Súraj ko Vishnú; aur Hawá ko Indr. Yúṉ Bráhmanoṉ ne Shástroṉ ko bigáṛke har kahíṉ sach meṉ jhúṭh miláke, sab tarah kí rasm aur pújá jári karke logoṉ ko áḳhirash apná shikár kiyá.

Bąd is ke Goth náme ek qaum Hin-

dustán men áke uttarí atráf men já basí, lekin wuh bhí Bráhmanon kí tábidár húí. Ákhirash un ke úpar ek balá i azím áí, ki jis se wuh ájiz húe; yane, ek sharír aur zabardast qaum (Musalmán) áí, aur us ne har kahín bará zulm karke, aur logon ko lút márke, is mulk ko apne qabze men kar liyá. Us qaum ke logon ne bahut se mandir girá diye; un ke but tor dále, balki har tarah se logon ko tang kiyá, aur bahuton ko apne mazhab men bazabardastí láe. Yún nawen awtár, yane, Krishn ká zamána kharábí o táríkí ká zamána thahrá, lekin Musáfir ko Satwátandú yih tasallí detá hai, ki Ánewálá, yane, daswán avtár, jis ká nám Akalankí hai, is táríkí ko mitáwegá.

DASWÍN CHAUKÍ:—Musáfir ne bahut sá gul o shor sunke púchhá, ki Kyá húá; aur us jagah ko, jahán se wuh shor áyá, jáke us ne kyá dekhá, ki kahín larke madrason men parháe játe hain; kahín bímár log shifa-khánon men dawá dárú páte hain; aur kahín lashkarkashí kí taiyárí hotí hai: lekin parhánewále, aur dawá denewále, wagaira, Farangistán ke log hain, jo bahut zoráwar aur álim aur ásúda-hál nazar áte hain. Pas ab Ahl i Angrez, yane, dánáyán i Farang ká zamána Hindustán men á pahunchá; aur Satwátandú ke bayán se sab khúb záhir hogá.

Musáfir ne jo púchhá, ki yih sab kyá hai, to Satwátandú ne is ke bayán men yih kahá, ki Ek ádmí ke tín bete the. Bará betá (Áriyakul kí ek shákh) báp se alag hoke aur apne mulk ko chhorke, dakhin-púrab safar karte húe ek nae mulk (Hindustán) men já basá. Chhote bete (Áriyakul kí dúsri shákh) ne uttar-pachchhim ko, yane, Farangistán kí taraf safar karke wahán rahná ikhtiyár kiyá. Bahut baras bad chhotá bháí apne bare bháí kí muláqát ko gayá, (ahl i Farang Hindustán men áe,) to kyá dekhá, ki wuh dákúon aur zálimon (ahl i Islám) ke háth men par gayá, aur bahut tabáh aur láchár hai. Wuh zálim log, jab is gorí qaum ko dekhne lage, to khiyál karte the, ki ham un par bhí jald gálib honge, lekin wuh khud maglúb ho gae. Bare bháí kí aulád (ahl i Hind) aise tabáh-hál hoke púchhne lage, ki Kaun hamárí riháí karegá? Tab unhen yád áyá, ki Khudá ne jo kahá thá, ki Main Akalankí awtár hoke zamín ká bhár utárúngá, so púrá húá, kyúnki pachchhim ke atráf Shumwa kí qaum men, wuh haqíqí Akalankí awtár záhir húá, aur Vistárú kí qaum ká gunáh, aur un kí tabáh-hálí ká bojh utárke us ne us gorí qaum ke yahán sulh o salámatí qáim kí. Pas unhen yaqín húá, ki is qaum ke wasíle se Khudá hamen bhí riháí degá, aur hamáre gunáh bhí mitáwegá; aur is ke mauqúf hone par nekbakhtí aur saádatmandí ká zamána áwegá.

Satwátandú yih bayán kar rahá thá, jab ráh men idhar udhar dákú log nazar áe, ki jin ke sabab se Musáfir ghabráne lagá. Satwátandú us se bolá, ki Tú in ko fath kar, ki ab malúm hogá, ki tú Khudá ká diyánatdár khádim hai ki nahín, kyúnki bashart i diyánatdárí ke tú Jotishpúr ko pahunchegá. Pas yih baktar o khod aur dhál wagaira jo main tujhe detá hún, sab hathyár lagáke, Rúh kí talwár chalá, aur mere úpar bharosá rakhke gálib á; tab tú ákhirkár apne Khudáwand kí khushí men shámil hogá. Yih kahke us ne use wuh khushnumá gophan bhí diyá, táki us ko chaláke har kahín táríkí ká ikhtiyár mitá de. Phir us se bahut sí nasíhat o tasallí kí báten kahke bolá, ki dekh, áge shahr Jotishpúr hai. Wahán na dukh dard, na bhúkh piyás, na sardí garmí, tujhe satáwegí, aur wahán na bímárí na maut balki abadí khushwaqtí hogí. Garaz Jotishpúr ke raunaq ká bayán jo Satwátandú kartá thá, so thík wuhí hai, jo Baibal men Ásmání Yarúsalam kí bábat mundarj hai. Bad is ke yih bhí kahá, ki bahut sí aur chízen tú wahán páwegá, jo Khudá ne apne barguzídon ke

liye taiyár kín, lekin tú ḳhabardár rah, ki koí terá táj na chhín lewe. Yih kahke us ne us ke máthe par ek nishán lagáyá, aur bolá, ki Nekí kí pairawí, aur badí ká muqábala kar. Ḳhudáwand ne tujhe chun liyá, aur tere liye dukh aur musíbat uṭháí; aur us ne tere wáste ásmán par ek makán bhí taiyár kiyá.

Yih sab sunke Musáfir ne Satwátandú se kahá, ki Áp ne mere úpar baṛí mihrbání kí, jo yahán tak merí rahnumáí kí, pas áp kahiye, ki áp kaun hain? Jawáb diyá, ki main sachái ká Ustád, aur Roshní ko pahunchánewálá hún. Yih sunke Musáfir us ke pánw par girke bolá, main áp ko jinhon ne itní muhabbat mujh par dikháí, kabhí na chhoṛúngá; aur Satwátandú ne kahá, Tú marne tak diyánatdár rah.

Itne men subh húí, aur súraj kí roshní dekhke Satwátandú ne Musáfir se kahá, Ab rát guzar gaí, aur din húá, pas "ham andhere ke kámon ko tark karen aur roshní ke hathyár bándhen. Phir Musáfir ne dekhá, ki ek baṛí fauj, jin ke máthon par bhí Ḳhudáwand ká nishán thá, Ḳhudáwand kí taraf hoke jang karne ko taiyár thí, ki Azhdahá, yane, shaitán, kí fauj se laṛen. Us ke sipáhiyon ke máthon par Azhdahe ká nishán thá. Aur Ḳhudáwand niháyat jalálí hoke, dodhárí talwár liye húe apní fauj ká Peshwá thá, aur us ke munh ke dam se paháṛ aur ṭápú bháge, aur us kí peshání par yih likhá thá ki "Bádsháhon ká Bádsháh, aur Ḳhudáwandon ká Ḳhudáwand."

Musáfir, yane, musannif, ákhirash yih kahtá hai, ki Main Ḳhudá kí ráh par jang kartá chalá áyá; pas ai paṛhnewálo, tum bhí jo mere bhái ho, háth lagáke bahádurí karo, ki tum áḳhir men Jotishpúr men pahuncho.

Ab "Sat Purán Gaphánú athwá kunjí Das-avtár" ká ḳhulása ham likh chuke, aur jo apní ráe is kí bábat záhir karen, to pahle yih suwál karte hain, ki musannif ká maqsad aur matlab kitáb i mazkúr kí tasníf se kyá hai? kyúnki us men har tarah kí báten likhí húí hain: yane, sachchí aur bhárí báton ke sáth qissa kaháníyán bhí; Hindúon ke dharm bharm ká hál aur Ḳhudá ke kalám ká haqq ahwál! wahmí aur ḳhiyálí báten, aur Iláhí sachchí báten; aql ke ḳhiláf aur aql ke mutábiq mazmún; hansí aur khel kí, aur baṛí sanjídagí kí báten milí húí likhí hain. So kis wáste musannif ne likhá? Agar sirf jí bahláne ke liye wahm o wáhí tabáhí qisse likhná manzúr thá, to kis wáste Baibal ke pák hálát o áyát is men shámil kí? Sach ko jhúṭh se kyá taalluq? Hindú dharm kí wahiyát báton, aur Kalám i haqq kí báton men kyá nisbat hai? Chunánchi Pulús Rasúl bhí (II Qur. vi. 14—16 tak) likhtá hai, "Rástí aur nárástí men kaun sá sájhá hai? Aur roshní ko táríkí se kaun sá mel hai? Aur Masíh ko Balíál ke sáth kaun sí muwáfiqat hai? Ímándár ká be-ímán ke sáth kyá hissa hai? Aur Ḳhudá kí haikal ko buton se kaun sí muwáfiqat hai?" Agar nek ádmí badon kí jamáat men páyá jáwe to wuh ho na ho zurúr bad ṭhahregá. Pas agar qisse afsánon aur wahmí o ḳhiyálí báton men Dín i haqq kí sahíh aur barhaqq báten bhí pái jáwen, kyá wuh bhí kaháníyán aur wahm kí báten na samjhí jáwengín?

Phir ek dúsrá nuqsán is Gophánú kí kitáb se hotá hai, so main ab bayán kartá hún. Hindústán ke logon ká yih dastúr hai, ki wuh apne dín yá dharm kí báton men sab tarah ke rangín o wahmí mane bharte hain, yahán tak ki haqíqí maní dabáke har qism ke ḳhiyálí aur waswásí matlab nikálte hain; balki jitní aisí wahm kí báten koí wahm-parast íjád karke kisí áyát, yá dohe, yá chaupái wagaira men ḍál sake utná log us ko hoshyár aur dánishmand ṭhahráte hain. Is burí ádat se yih nuqsán hotá hai, ki agar Kalám i haqq ho, to bayán karnewálá misálí yá istiláhí yá wahmí maní lagáke,

haqíqí mạní uṛá detá, aur yún sach bát ko be-ṭhikáne kar ḍáltá hai. Is liye sab Íswí dín ke muạllimon ko bahut munásib hai, ki na sirf is burí bát se ḳhud báz rahen, balki is mulk ke logon ko is burí ạdat se maqdúr bhar báz rakhen, ná ho ki wuh apne bápdádon ke behúda dastúr par apne ḳhiyál i ḳhám ke be-patwár náo ko behúdagí ke daryá men chhoṛke jaisá man mauj máre, waise be-ṭhikáne uchhalte aur ḍagmagáte rahen. Maslan, jinhon ne Chahár Darwesh kí kitáb paṛhí so jánte hain, ki us ká musannif lafz Faqír yá Fuqr ke tín harfon yạne, *fe* aur *qáf* aur *re* men kaise wahmí mạní bhartá hai. Phir panḍit log lafz Bhagwán ke kaí ek ạjíb o garíb mạne batáte hain. Kisí Hindústání ne ek roz wahm men paṛke kahá ki Amerikáwále log zurúr díndár honge, kyúnki lafz Amериká kí asl amar hogí. Phir jis hál men Kalám i Iláhí ke mutábiq sirf díndár log amarpad ke darje ko pahunchte hain, pas sab Amerikáwále zurúr díndár log honge. Yih wahm kí bát sunke ạlim hansenge. Lekin jạb Gopháná ká musannif bhole paṛhnewálon ko batátá hai ki Deotá ke mạne hai Denewálá;—aur Rám ke mạne Ramnewálá;—aur Borneo ṭápú kí asl Baṛh-new hai;—aur Sumátra ṭápú kí asl Súrmá ká utarná hai;—wagaira, to wuhí wáhí tabáhí kí bát hai ki nahín?

Pas aisá batáne se ham log sirf wáhiyát baṛháte hain, aur agar is ke sáth Baibal ká Muqaddas Kalám bhí miláte hain, jaise Gopháná sáhib ne kiyá, to kyá log is ko bhí wáhiyát yá qissa o afsána ṭhahráwenge ki nahín? Aur agar sháyad koí kahe, ki logon ke jí bahláne ke liye musannif ne yih kitáb likhí, to ham yih kahte hain, ki jis tarah koí mahájan apne bachchon ko khilaune kí jagah men, un ke jí bahláne ke liye, híre aur motí na degá, waisáhí Kalám-ulláh ke motíon ko jí bahláne aur khel khiláne ke liye logon ko dená námunásib hai.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ÍSÁ PÁS ÁO.

ÍSÁ KAUN HAI?

YIH BAHUT BHÁRÍ SUWÁL HAI, KYÚNKI koí wájib taur se us kí dạwat qabúl karke us pás á nahín saktá, jab tak wuh bakhúbí ján na lewe ki Wuh kaun hai? Yih hamáre suwál ke jawáb par bilkull mauqúf hai, "ki tum Masíh ko kyá kahte ho?" Jawáb. Ísá Ḳhudá hai. Wuh is zamín par záhir hone se pahile azal se kull Iláhí kamálát ko rakhtá thá. Jaisá Báp Ḳhudá hai, waisá hí Ísá bhí Ḳhudá hai. Yih to baṛá bhed hai, lekin niháyat sach hai. Baibal sáf sáf is ká bayán kartá hai. Wuh "Kalima" kahlátá hai, aur Yuhanná Hawárí farmátá ki "Ibtidá men Kalám thá, aur Kalám Ḳhudá ke sáth thá, aur Kalám Ḳhudá thá. Sab kuchh us se paidá húá, aur bagair us ke ek chíz paidá na húí, jo paidá húí. Aur wuh Kalám mujassam húá, aur hamáre darmiyán rahá." Ísá ne ḳhud apní nisbat yih farmáyá, ki "Peshtar us se ki Ibráhím ho, main hún." Is se us kí murád "us jalál se hai, jo wuh dunyá kí paidáish se pahile apne Báp ke sáth rakhtá thá," aur farmáyá, "ki main aur Báp ek hún." Ham yih bhí paṛhte, ki "Wuh Báp kí máhiyat ká naqsh hai, Wuh andekhe Ḳhudá kí súrat hai," "Ḳhudá mujassam," "Wuh kal, aur áj, aur abad tak, eksán hai," aur ki "ulúhiyat ká sárá kamál us men mujassam ho rahá." Chúnki Ísá Ḳhudá hai, is liye wuh qudrat aur hikmat, aur ḳhúbí men kámil hai. Koí aisí bát nahín ki wuh na kar sake; aur chúnki wuh kabhí badaltá nahín, apne wạde se bhí kabhí bewafá nahín hotá. Ab ai gunahgár, yih ṭhík aisá hí Naját-denewálá hai, jaisá tú cháhtá hai! Agar tum kisí baṛí áfat se bachne ke liye panáh ḍhúnḍhte ho, to tum zarúr kisí zoráwar ádmí ke pás jáoge, Ísá se kaun zoráwar hai? Sab jo Ḳhudá kar saktá, wuh kar saktá hai! Aisí koí mushkil aur ḳhatra yá dushman nahín;

jinheṉ wuh maglúb nahíṉ kar saktá hai! Tumhárí har ek kamzorí meṉ us ká zor madad ke liye káfí hai. Yih koí fání insán nahíṉ, yá koí firishta, jis par tum bharosá rakh sakte ho. Yih sárí paidá kí húí chízoṉ se niháyat buzurg aur buland hai; háṉ, baṛá Ḳhudá jo bacháne meṉ qádir hai. Hameṉ ḳhauf us hálat meṉ ho saktá hai, jab ki hamárá Naját-denewálá koí adná insán hotá. Lekin hameṉ niháyat mutmaiyan honá cháhiye ki ásmán aur zamín ká Ḳhudáwand hamáre bacháne ke liye zimmawár hotá hai. Kaun hameṉ áseb aur zarar pahunchá saktá, jab wuh hamárí madad ká wạda kartá hai? Us kí qudrat, hikmat, pákízagí aur nekí sab, júṉhíṉ ham Ịsá pás áte, hamáre madadgár haiṉ. Aise Naját-denewále ke sáth kabhí ham halák nahíṉ ho sakte haiṉ. "Wuh áḳhir tak bachá saktá hai." Yuh. i: 1—3, 14; viii. 58; x: 30; xvii. 5; Kal. i: 14—20; ii: 9; I. Tim. iii: 16; Ịbr. i: vii: 23—28; xiii: 8; Mush. i: 5—8; v: 11—14.

ỊSÁ INSÁN HAI.

Yih bát, jaisá ki wuh Ḳhudá hai, waisá hí sach aur tahqíq hai, "Ḳhudá ne dunyá ko aisá piyár kiyá, ki apná eklautá Beṭá baḳhshá." Aur Ịsá agarchi "Ḳhudá ke barábar hai;" tau bhí "bande kí súrat iḳhtiyár kí, ádmí kí shakl baná, aur tarkíb i insání meṉ záhir húá." Wuh "mard i alam aur áshnáe ázár" kahá gayá; aur us ne ḳhud apne ko aksar Ibn i Ádam kahá. Wuh insán baná, táki sharíạt ko, jise ham ne toṛá, púrá kare, aur us sazá ko, jis ke ham láiq the, uṭháe. Koí Ḳhudá ko nahíṉ dekh saktá, wuh is liye insán aur hamáre darmiyán rahá, ki ham us kí rúh aur chál se sáf sáf ján sakeṉ, ki Ḳhudá kyá hai. Us ne ḳhud farmáyá, ki "wuh jis ne mujhe dekhá Báp ko bhí dekhá." Wuh insán baná ki hamáre dukhoṉ ko uṭháwe, tá hameṉ yaqín howe, ki wuh hamárí hamdardí kar saktá hai. Jaisá likhá hai, ki "jab us ne áp hí imtihán meṉ paṛke dukh páyá, to wuh un kí, jo imtihán meṉ paṛte haiṉ, madad kar saktá hai." Phir, "Hamárá aisá sardár káhin nahíṉ, jo hamárí sustíoṉ meṉ hamárá ham dard na ho sake, balki sárí bátoṉ meṉ gunáh ke siwá barábar ázmáyá gayá."

Pas Ịsá ko bataur insán ke gaur karo. Us janáze ko dekho.—Ek bewa gam se bhare húe dil ke sáth apne eklaute beṭe kí lásh ke hamráh játí hai. Kaun ádmí dúr se use dekhkar tars khátá, aur lásh ke pás jákar use zinda kartá, aur laṛke ko us kí má ke hawále kartá hai? Us ạjíb kám ká karnewálá Ịsá hai. Wuh kaun hai, jo chhoṭe laṛkoṉ ke bích meṉ khaṛá hoke unheṉ baṛe piyár se god meṉ letá, aur barakat detá hai? Yih Ịsá hai. Wuh mátam-purs kaun, jo Laạzar kí qabar par rotá hai? Yih Ịsá hai! Wuh kaun hai, jis ke píchhe sáre bímár muhtáj aur ranjúr log dauṛte haiṉ, jo unheṉ changá kartá, tasallí detá, aur kisí ko radd nahíṉ kartá hai? Yih Ịsá hai. Wuh ab bhí waisáhí mihrbán aur rahmdil insán hai! Tumheṉ us se ḍarná na cháhiye; wuh to insán balki tumhárá bháí hai! Yih wuhí hai, jo tum ko bulátá aur kahtá hai, ki "Mere pás áo!" Áh, gunáhgár us kí sun! Wuh buzurg Ḳhudá hai, aur bacháne meṉ qádir hai; wuh mard i alam hai, lekin dilsozí aur piyár se bhará hai! Wuh tumhárí sárí kamzorí aur ihtiyáj aur ḳhauf ko jántá aur tum par rahm aur tars khátá hai. Wuh farmátá hai, ki ḍaro mat. Wuh bháí kí tarah bebayáṉ piyár ke sáth khaṛá hoke bulátá aur kahtá hai, "Mere pás áo," "mere pás áo!" Ḳhabardár aise mihrbán dost ke sáth kabhí beịtnáí na karná! Us kí suṉ, aur apne dil ko us kí muhabbat se bhar jáne de. Us ke wạdoṉ par bharosá rakh! Ịsá pás isí dam á! Apná Naját-dihanda jánkar us par kámil bharosá rakh aur apná Bádsháh jánkar us kí tábịdárí kar, aur wuh terá aisá

dost ho jáegá, jo bháí se bhí ziyáda tujhe azíz jánegá.—Yas. liii. Mat. xxv; xxvii; Lúk. vii: 11—15; Yuh. iii: 16, 17; xiv: 9; Fil. ii: 5—11; Ibr. ii: 17, 18.

WUH GUNÁHGÁRON KÁ NAJÁT-DENEWÁLÁ HAI.

"Yih diyánat kí bát aur bilkull pasand ke láiq hai, ki Masíh Ísá gunáhgáron ke bacháne ko dunyá men áyá hai." "Khudá ne use Bádsháh aur Najátdenewálá hone ke liye baland kiyá hai." Wuh sirf isí bát ke liye hamárí is kharáb dunyá men áyá hai. Wuh kis tarah hamen bachá saktá hai? Hamáre iwazí hone se aur hamáre badle sazá uṭháne se jis ke ham sazáwár the. Ham ne sharíat ko torá, lekin us ne use kámil taur se púrá kiyá hai; "is liye ki wuh pák, begunáh, gair-álúda aur gunáh se alaihida thá." Ham apne gunáhon ke sabab maut ke sazáwár hain. Likhá hai, "wuh ján jo gunáh kare, so maregí." Lekin wuh to hamáre liye mará, "Us ne apní ján bahuton ke liye kafáre men de dí." Ham lanat ke níche the. Jaisá likhá hai, ki "Lanatí hai, har ek shakhs jo sárí báton ko, jo sharíat kí kitáb men likhí hain, na kare." Lekin "wuh to hamáre badle lanatí baná!" "Wuh hamáre gunáhon ke liye gháyal húá, aur hamárí badkáríon ke liye kuchlá gayá, aur ham us ke már kháne se change húe." "Wuh áp hamáre gunáhon ko apne badan par uṭháke salíb par charh gayá." Yih is liye húá, ki wuh insán baná. Wuh mubtazil aur makhzúl-ul-nás húá, wuh mard i alam aur áshná-i-ázár baná." Us ne "hamáre dukhon ko uṭhá liyá." Yih kis tarah: yih us ke imtihán men parne, Gatsamní ke bág men dukh uṭháne, jánkaní kí hálat men khún kí búnd ṭapkáne, kore kháne, thúke jáne, kánṭon ká táj pahinne aur salíb par mekh se ṭhoke jáne men." Us ne bahuton ke liye apní ján kafáre men de dí." Ham gulám the, wuh hamen ázád karne ko áyá. Wuh dám jo us ne diyá, so us ká khún thá. "Masíh ke beshqímat khún se makhlasí diye gae." Ham adálat ke takht ke sámhne qaidí the, aur maut ká hukm ham par ho chuká thá, ki wuh apne Báp ke takht ko chhorke áyá, aur hamáre bagal men khará hoke kahtá, ki Main in ke iwaz marúngá, in ko muáf farmáyá jáe, ki yih hamesha zinda rahen. Ab wuh ásmán par apne jalál men phir gayá hai: wahán wuh hamen bacháne ke liye zinda rahtá hai. Wuh hamárí nigáhbání kartá, wuh apní Rúh aur Kalám ke wasíle ham se kalám kartá, hamárí duá ko suntá, hamárí sifárish kartá, aur kamzoríon men wuh hamárí madad kartá hai; jaisá likhá hai, ki, "Wuh hamárí sifárish ke liye hamesha zinda rahtá hai," yún wuh apní zindagí aur maut se hamen bachátá hai. Us ne hamáre sab qarz ko adá kar diyá, aur hamárí sab hájaton ke rafa karne ko mustaid hai. Wuh unhen jo us par bharosá rakhte hain, maut ke dank se bachátá hai, aur roz i ákhir ko sazá ke fatwe se bhí unhen makhlasí degá. Ham qusúrwár mujrim ke mánind Hákim ke rú-ba-rú láe jáenge, aur tab agar ham sachche dil se kah saken ki "Main ne Ísá par, jo mere liye mará hai, bharosá rakhá hai, to wuh fauran kámil safáí, aur muáfí aur riháí ká hukm degá. Wuh, ai parhnewále tujh se kahtá hai, ki "Ai láchár gunahgár, tú jahannam ke khatre men hai; main tere khátir mará hún! Main tujhe bacháne ká ikhtiyár rakhtá hún, tú mere pás á!" Yas. liii. Am. x 34—43; xiii, 16—41; Rúm. v: Gal. iii: 13; I Tim. i: 15; Ibr. ix: 11—28; I Pat. i: 18, 19; ii: 24, wg.

Gunáh men parná insán ká kám hai.
Gunáh se ranjída honá ímándár ká kám hai.
Gunáh par fakhr karná Shaitán ká kám hai.
Gunáh ká muáf karná Khudá ká kám hai.

Makhzan i Masíhí

NOVEMBER 1868.

MAḲHZAN KE LIKHNEWÁLOṈ KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safḥa meṉ likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur ḳhush-ḳhatt likhí ho
3. Har ek satar meṉ ḳhúb tafáwat rakho.
4. Ịbárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likháí ausat ḳhatt meṉ ho.
6. Apne mazmún ko fiqroṉ meṉ taqsím karo, aur apní istiạdád ke muwáfiq fiqroṉ meṉ ṭhahráo ke nishán likho, aur lafzoṉ ko saṭá húá mat likho
7. Tumháre maswide duạ se pák kie húe hoṉ.
8 Hameṉ, badalne aur ghaṭáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist meṉ námunásib ho, bilkull nikál ḍálne ká iḳhtiyár do.

MURATTIB KÍ RÁE.

AJÍB ḲHABAR.

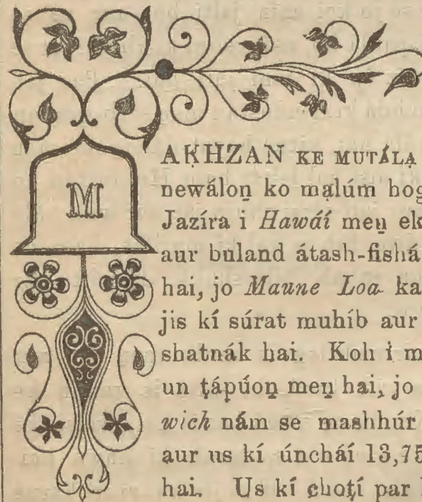

MAḲHZAN KE MUTÁLẠ KARNEWÁLOṈ ko mạlúm hogá, ki Jazíra i *Hawáí* meṉ ek baṛá aur buland átash-fisháṉ koh hai, jo *Maune Loa* kahlátá, jis kí súrat muhíb aur dahshatnák hai. Koh i mazkúr un ṭápúoṉ meṉ hai, jo *Sánḍwich* nám se mashhúr haiṉ, aur us kí únchái 13,758 fuṭ hai. Us kí choṭí par kai ek surákh haiṉ jo niháyat gahire, aur níche ág kí jhíl se bhare húe haiṉ; unhíṉ ko Kareṭar, yạne, koh i átash-afsháṉ ká daháná kahte haiṉ. Maslan, is Maune Loa meṉ ek Kareṭar hai, jo Kilaue kahlátá hai, jo sáṛhe tín míl lambá aur aṛhái míl chauṛá aur hazár fuṭ se ziyáda gahirá hai, aur us ke bích o bích ek ág kí jhíl hai, jo hamesha jaltí hai, aur bár bár baṛe ḍhape húe patthar sáṭh sattar fuṭ únche tak phenke játe haiṉ.

San 1848 Ịswí meṉ, jab Lieut. Wilkes Sáhib us ke muláhiza karne ko gayá tab us Kareṭar se ek baṛí phupkár húí, aur ek rát ke ạrse meṉ ạnqaríb assí lákh man pighle húe pattharoṉ ke us jhíl meṉ se nikále gae the. Phir san 1855 Ịswí meṉ bahut ág us se nikalne lagí, aur terah mahíne tak járí rahí, yaháṉ tak ki tín sau murabbạ míl kí zamín us ke gudáz kie húe pattharoṉ se ḍhamp gaí thí. Us waqt us paháṛ meṉ tín nae Kareṭar khul gae, aur ek ke munh se ág ká daryá is zor se bahne lagá ki tín chár sau fuṭ úpar ásmán kí taraf phenká gayá, aur tab zamín par girke uttar taraf baṛhtá gayá jab tak ki samundar meṉ, jo chálís míl dúr thá, já na milá. Beshakk ág ká bahtá daryá, jo chálís míl lambá aur bạzí jagahoṉ meṉ pánch míl chauṛá thá, dekhne meṉ niháyat dahshatnák húá hogá.

Ġaraz us ṭápú se hál meṉ ḳhabar ái hai, ki us átash-afsháṉ koh ke andar baṛí jumbish, aur un ke ás pás baṛí haṛbaṛáhaṭ ho rahí hai. *March* mahíne kí sattáís táríḳh ko ziyáda harakat hone lagí, aur aṭháís táríḳh ko logoṉ ne ek sau bhúṉchál usí din gin liye; aur April kí terahwíṉ táríḳh ko, yạne, do hafte ke bích meṉ do hazár larze zamín par wáqị húe. Ek dafạ bhúṉchál aise zor se húá ki bahuterí ịmárateṉ aur girje ghar gir paṛe, aur bahut log dab mare. Kahte haiṉ ki ek sau ádmí, aur ek hazár mawáshí halák húe. Zamín aisí hiltí rahí ki khaṛá honá námumkin thá. Bahut jagahoṉ meṉ zamín khul gaí. *Waischiná* náme ek jazíre meṉ jo ki Maune Loa se qaríb 43 míl dúr hai ek nayá ṭápú, jo 400 fuṭ únchá hai, ekáek samundar se niklá, aur us se bháph o dhúáṉ o miṭṭí

phúṭ niklí, chunánchi kuchh miṭṭí ek jaház par jo us ke qaríb chalá játá thá gir paṛí. Us phupkár se peshtar ḳhák o jhámá ḳhúb baraste the. Samundar se ek baṛí mauj uṭhí aur 60 fuṭ kí únchái tak chaṛhí, aur zamín kí taraf baṛhí aur táṛ ke daraḳhtoṉ ke úpar se sáre gáṉw ko jo samundar ke kináre par wáqi the, halák kiyá. Is ạrse men pahár ke úpar ek aur dahána, jo 2 míl chauṛá thá, khul gayá, aur us hí se ág aur patthar aur pighlí húí chízeṉ ek hazár fuṭ hawá meṉ misl fauwáre ke chhúṭne lagíṉ. Ek rát ko us chashma i átash kí roshní, pachás kos dúr kí zamín ko roshan kartí thí. Us daháne ke khulte hí zamín aisí larzí ki koí páṉw par khaṛá nahíṉ ho saktá, tab pahár ke úpar se lál kíchaṛ nikalne lagí aur tín miniṭ ke bích meṉ 3 míl dúr bahkar waháṉ tham gaí; aur us jagah se jaháṉ se kíchaṛ niklí ab pání ká ek sotá hai. Átash-fisháṉ koh i mazkúr ká daura qaríb 15 kos hai, aur wuh rú e zamín abhí bilkull wírán hai. Kahte haiṉ, ki das lákh rupiye ká mál asbáb barbád húá, aur waháṉ ke log jo bach bhí gae haiṉ baṛí pareshání aur tanghálí meṉ rahte haiṉ: lekin waháṉ ká bádsháh un becháron kí madad ke liye tadbíreṉ kar rahá hai. Cháhiye ki ham us Rahím-ul-Rahmán ke niháyat shukrguzár howeṉ, jo ham ko sahí o salámat rakhtá hai. "Yahowáh zamín par nazar kartá, aur wuh kámptí hai. Ai Yahowáh, terí sanạteṉ kyá hí bahut haiṉ! Tú ne un sabhoṉ ko hikmat ke sáth banáyá; zamín terí imlák se málámál hai."

BAYÁN I ÁFTÁB.

MAḲHZAN KE PAṚHNEWÁLOṈ KO IS BÁT kí yád hogí ki Mah i August ke párche meṉ us Súraj-grahan ká, jo us waqt honewálá thá, kuchh bayán húá. Aur us grahan ke muqaddame meṉ is ká bhí zikr húá, ki ummed hai ki jab yih Súraj-grahan paṛe, bahut sí naí báteṉ daryáft ho jáengíṉ. Chunánchi názirín i Maḳhzan ko yih wázih ho, ki jo baṛe baṛe hayatdáṉ sarb-grahan ke dekhne aur súraj ká hál daryáft karne ko Viláyat se Hindustán meṉ áe, un ká áná láhásil na húá. Mah i August ke Maḳhzan meṉ názirín ne paṛhá hogá ki sarb-grahan súraj ká jab paṛtá hai, to jis dam ki súraj ká jirm chánd se gáib ho játá, usí waqt súraj ke gird-á-gird surḳh surḳh shuạle chamakte nazar paṛte. Grahan i mazkúr ke wáqi hone tak ạlimoṉ ne is bát par apní ạql ḳhúb dauṛái thí, ki sirf súraj hí din ke núr ká chashma hai; lekin is ká kyá sabab hai, ki jab súraj áp hí poshída howe, tau bhí yih roshní nazar átí hai. Súraj to chhip játá hai; lekin yih jo us ke gird roshní detí hai, so kaun shai hai? Ġaraz hayatdáṉ isí tarah shakk o shubhe meṉ rahte the, aur un meṉ se koí is ạjíb numáish ká sabab batlá na saktá thá. Bahut baras na guzre, ki Kirchhoff náme ek sáhib ne ek aisí kal íjád kí, ki jis ke wasíle se jo koí chíz jaltí ho, aur us se roshní paidá ho, usí roshní kí ḳhássiyat se wuh chíz áp hí jání játí hai. Pas jab mạlúm húá ki Hindustán meṉ sarb-grahan honewálá hai, kitne hayat-dánoṉ ne iráda kiyá, ki aisí kal lekar ham Hindustán ko jáeṉ, aur jab súraj chhip jáe aur wuh hála nazar áwe, tab is kal kí mạrifat, ham us hále ká sabab bilá-shakk daryáft kar sakeṉge.

Ḳhair wuh log is mulk meṉ áe, aur kyá daryáft kiyá, ki jaise is zamín ke gird Ḳhudá ne hawá banái hai, waise hí súraj ke gird bhí ek tarah kí hawá hai. Lekin aisí hawá hai ki jis ká zikr karne se dil hairán ho játá. Kal i mazkúra se mạlúm húá ki jo jo dhát jaise lohá, wg. zamín meṉ milte haiṉ, so súraj meṉ pighle aur ubalte húe páe játe haiṉ.

Súraj to haqíqat meṉ tarah tarah kí pighlí húí dhátoṉ ká ek haulnák samundar hai, aur jis tarah ubalte húe pání se

bukhár uṭhtá hai, isí tarah in ubaltí húí dháton se jaltá húá bukhár uṭhtá rahtá hai; aur yihí súraj kí hawá hai! Yih to ek átashí hawá hai, lekin banisbat súraj kí roshní ke, is kí roshní bahut kam hai; aur is sabab se jab tak kura e súraj poshída na ho, dikhái nahín detí. Lekin jis waqt ki súraj ká jirm gáib ho jáe, jaise rát ko sitáre, waise yih átashí hawá numáyán hotí, aur yih shuạle jo grahan paṛte waqt nazar áte so yihí hawá hai.

Is zamín ke chaugird jo hawá ká halqa hai, us kí moṭái ḍeṛh sau kos ke qaríb hai, lekin hayat-dánon ne jab súraj chhipte waqt, us kí is átashí hawá ke halqe kí moṭái kí paimáish kí, to yún mạlúm húá ki wuh ek lákh kos se kam nahín! Maslan, hál aisá hai, kí agar yih zamín pighal ke jal jáe, aur us ká bukhár aur dhúán chánd hí tak pahunche, to súraj ke barábar ká hál howe.

Pas súraj kí átash kí aisí niháyat tezí hai, ki us men tarah tarah ke dhát na sirf pighle húe balki bukhár bane húe hain; aur yih bukhár lákhon baras se us haibat-nák samundar i átash se ek lákh kos úpar uṭhá rahá hai. Beshakk insán ká dil aisí bát jab sune, hairán o pareshán bo játá hai. Wáh! Jo Qádir-i-mutlaq kí ek dastkárí aisí ho, to wuh ḳhud kaisá hogá!

TÍN BÁTON KÁ ZIKR.

I. Tín báton ko yád karná cháhiye: yạne,—

1. Ki merá Ḳháliq Ḳhudá hai.
2. Ki merá Naját-dihanda Masíh hai.
3. Ki merá Pák-kuninda Rúh-ul Quds hai.

II. Tín báton se kinára karná cháhiye: yạne,—

1. Bekárí.
2. Sharíron kí suhbat.
3. Bad-zubání.

III. Tín báton ko ạmal men láná cháhiye: yạne,—

1. Sachái se duạ mángte rahná.
2. Ḳhudá ke Kalám ko paṛhte rahná.
3. Chálákí o diyánatdárí se mihnat karná.

Tạlím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

V.

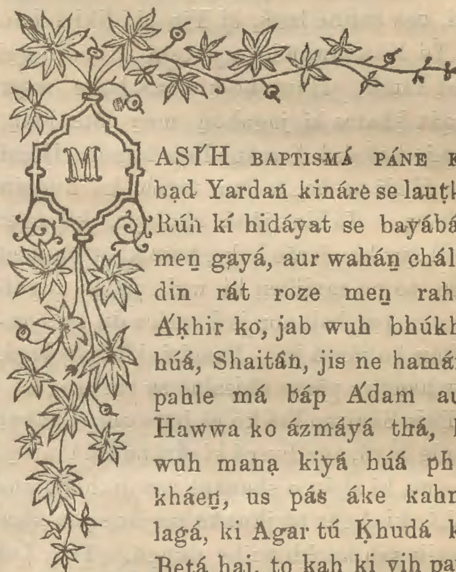

MASÍH BAPTISMÁ PÁNE KE bad Yardan kináre se lauṭke Rúh kí hidáyat se bayábán men gayá, aur wahán chálís din rát roze men rahá. Áḳhir ko, jab wuh bhúkhá húá, Shaitán, jis ne hamáre pahle má báp Ádam aur Hawwa ko ázmáyá thá, ki wuh manạ kiyá húá phal kháen, us pás áke kahne lagá, ki Agar tú Ḳhudá ká Beṭá hai, to kah ki yih patthar roṭí ban jáen. Par Ísá ne us se kahá, ki Likhá hai, ki Insán sirf roṭí se nahín, balki har ek bát se jo Ḳhudá ke munh se nikaltí, jítá hai. Agarchi Ísá bhúkhá thá, lekin tau bhí wuh jántá thá, ki shaitání targíb ke maghlúb hone se, marná qabúl hai; aur us ko yih bhí yaqín húá, ki jis ne mujhe chálís din ke roze men sambhálá hai, wuhí mujhe, agarchi kabhí kháná na mile, sambhálá karegá, aur roz o shab táqat bakhshegá. Isí tarah ai ạzíz laṛko, tum kabhí badí se maglúb mat ho. Jis ne bachpan se tumhárí ḳhabar lí hai, wuh hamesha tumhárí ḳhabar liyá karegá, aur tumhárí sárí ihtiyájon ko rafạ karegá.

Jab Shaitán ne mạlúm kiyá ki Ísá apní bhúkh miṭáne ke liye mere imtíhán men na phansegá, tab use muqaddas shahr, yạne, Yarúsalam men, sáth le gayá, aur haikal kí munḍer par khaṛá karke, us se kahá, ki Agar tú Ḳhudá ká Beṭá hai, to apne taín níche girá de,

kyúnki likhá hai, ki wuh tere liye apne firishton ko farmáegá, ki tujhe háthon par uṭhá len, aisá na ho, ki tere pánw ko patthar se ṭhes lage. Ísá yih jánkar, ki jo merá imtihán kartá, ki main áp ko befáida khatre men dálún, so zarúr Shaitán hai, use kahne lagá, ki Yih bhí likhá hai, ki Tú Khudáwand ko jo terá Khudá hai mat ázmá. Ham be-khabar hoke aksar auqát khatre kí jagahon men játe hain, aur jo hamárá Ásmání Báp hamárá Hámí aur Hádí na ho, to har tarah ká nuqsán uṭháen. Lekin jáná cháhiye, ki agar gáfil aur khud-ráe hoke, ham khatron men jáen, to na samjhen ki wuh jis kí nigáh sabhon par hai, aur jo hamáre dil ke mansúbon ko jántá hai, hamárí khabar legá, aur hamáre pánw phisalne se bacháegá.

Phir Shaitán Ísá ko ek baṛe únche paháṛ par le gayá, aur dunyá kí sárí bádsháhaten, aur un kí shán o shaukat use dikhláí, aur kahá, ki Agar tú jhukke mujhe sijda kare to yih sab kuchh tujhe dúngá. Tab Ísá ne use kahá, ki Ai Shaitán dúr ho; kyúnki likhá hai, ki Tú Khudáwand ko jo terá Khudá hai, sijda kar, aur us akele kí bandagí kar. Agar koí magrúr, aur dunyáparast ádmí is tarah par ázmáyá játá, to us ko yih aisí dilchasp aur pasandída bát hotí, ki us ke hásil karne ke liye, wuh Khudá, aur us kí ibádat ko chhoṛtá. Par Masíh ke liye is ázmáish men aur Shaitán kí sárí ázmáishon men bhí kuchh aisí tásír na thí, ki us ko phansáe. Haqíqatan Ísá ki yih bát sach ṭhahrí, ki Is jahán ká sardár átá hai, aur mujh men us kí koí chíz nahín. Yuh. xiv. 30.

Tab Shaitán use chhoṛ gayá, aur dekho, firishton ne áke us kí khidmat kí. Masíh ke is namúne se ham yih síkhen, ki hamáre Kháliq o Málik kí khidmat se koí sabab hamen na khínche. Beshakk hamáre badan kamzor hain, aur Shaitán, aur hamáre bure dil hamáre bahut imtihán karte hain, lekin cháhiye ki ham in se maglúb na hon; cháhiye ki in sabhon par gálib hoke sábit-qadam rahen. Shaitán hamárí ázmáish karegá, zarúr, par yih hamárá kuchh qusúr nahín. Ham dekh chuke ki Masíh áp ázmáyá gayá, qusúr yih hai ki ázmáishon se maglúb hon. Pas, agar kisí waqt Shaitán tumhen targíb dewe, ki tum sust aur gáfil raho, to gaflat kí nínd se uṭho, aur apne kám men mustaidd raho. Jo wuh tumhen uskáe ki apná koí qusúr chhipáo, yá jhúṭh bolo, yá fareb do, to yád rakho, ki yih Shaitán hai jo hamen ázmátá hai, aur yih bhí yád rakho ki Khudá tumháre dilon par nigáh kartá, aur agar tum us se mángoge to wuh fazl degá, ki tum badí par gálib ho, kyúnki Khudá jo tumháre sáth hai, Shaitán se zoráwar hai.

IV. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Yúnáh. Yún. ii.
2. Hanúkh. Paid. v : 24 ; Iliyáh. 2 Salát. ii.
3. Dekho Mat. xxvii : 52, 53.
4. Kúe ká gít. Gintí. xxi : 17, 18.
5. Sáúl. 1 Sam. ix : x.
6. Yúsuf. Paid. xli: 39, 40. Dániel. Dan. ii: 48.
7. Yashaiyáh. 2 Salát. xx : 7.
8. Nám us ká Baitel, yane, Khudá ká ghar húá, is liye ki wahán Yaqúb ne Khudá ká dídár páyá. Paid. xxviii : 10—19.
9. Pulús. Aamál xx : 7.
10. Ilisaba. Khur. vi : 23.

V. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Nabíon men se kaun Bábul men asír húe?
2. Ek nabí charwáhá thá; so kaun thá?
3. Sáúl bádsháh ke ahd men Kalám i Khudá kaun se nabí par názil hotá thá ?
4. Dáúd bádsháh kí kin nabíon ne malámat kí ?
5. Kaun nabí sakht qaid men dálá gayá ?

Mutafarriqát.

GUFTOGÚ I MUTAFARRIQÁT,

PÁDRÍ AUR HINDUSTÁNÍ ÍSÁÍON KÍ.

DÚSRÍ GUFTOGÚ.

Injíl kí Manádí kí bábat.

EK PÁDRÍ AUR US KE do káṭikist *Nabídád* aur *Rámdayál*, Injíl kí manádí bázár men karke apne ghar men lauṭ áe. Sáhib ne un ko apne pás buláke púchhá, ki Bháí Nabídád, Injíl ke munádíon ká kháss kám kyá hai?

Nabídád ne jawáb diyá, ki Sáhib, hamárá kám yih hai, ki Injíl sunáwen; aur áj ham ne khúb kiyá: lekin kuchh kahne kí zarúrat nahín hai, kyúnki áp khud házir the, aur Injíl bhí sunáí. Baṛí bhíṛ thí, aur log sunke bahut khush húe, aur bahs karnewálon kí zubán khúb band húí.

Pádrí ne púchhá, ki Kyá tum hí ne Injíl sunáí?

N.—Sáhib, áp ne to khud suná; phir áp ká matlab kyá hai?

P.—Main yih kahne cháhtá hún, ki Tum ne khúb bahs to kí, aur logon ko apná ilm aur hoshyárí dikhláí, yahán tak, ki wuh tumhárí shábáshí karte the; lekin tum ne Injíl nahín sunáí.

N.—Kyá ham log kabhí bahs na karen?

P.—Hán, jahán mauqa ho, wahán karo; lekin assí ek to Hindú sunnewále the, aur Musalmán sirf do; aur un do magrúr Musalmánon ke liye tum ne baṛí bahs kí. Unhon ne apná hí ilm dikháyá, aur tum ne Qurán kí áyaten pesh láke apná hí ilm dikháyá. So tum tínon ne mubáhisa aur radd badal karke khúb tamásha to kiyá, aur logon ne wáh wáh kiyá, aur wuh donon Musalmán hanske chale gae, aur un assí Hindúon ko kuchh fáida nahín húá. Tum ne bahs o iatiráz karke aur logon ke sámhne apní aqlmandí dikháke apní baṛáí to kí, lekin Masíh kí baṛáí na kí, kyúnki Masíh kí khushkhabarí na sunáí.

N.—Kyá ham har waqt, jab bázár ko manádí karne játe hain, sirf Injíl hí kí bát kahen, aur aur kuchh na kahen?

P.—Baibal kí koí tamsíl, yá báb, yá áyat, tum apne waz ká matan karke jo manádí karte ho, to is bát ko har waqt yád rakho, ki Injíl ká magz o gúda tumhárí manádí ká magz o gúda howe. Bháí Rámdayál, tum kaho ki Injíl ká khulása kyá hai?

Rámdayál. Wuh Yuhanná ke tísre báb kí solahwín áyat men mundaraj hai. So yih hai ki "Khudá ne jahán ko aisá pyár kiyá hai, ki us ne apná eklautá Beṭá bakhshá, táki jo koí us par ímán láwe, halák na ho, balki hamesha kí zindagí páwe."

P.—Achchhá kahá, lekin ab apní báton se kaho, ki Injíl ká magz aur gúda kyá hai?

R.—Yih tín báten áp ne hamen bataín, yane, Pahle, Khudá apní baṛí mahabbat se yih cháhtá hai, ki gunahgár halák na hon, balki naját páwen, aur is liye us ne apná Beṭá diyá. Dúsre, ki Khudáwand Ísá Masíh dunyá ko pyár karke jism men záhir húá, aur gunahgáron ká kafára baná. Tísre, Jo ham apní khárábí aur badhálí jánke sirf Masíh par apní naját ká bharosá rakhen, to naját páwenge.

P.—Tum ne khúb jawáb diyá. Waisá tum aur bháí Nabídád jo manádí karo, to Injíl kí manádí karte ho.

N.—Sáhib, Kyá ham kabhí mubáhisa na karen?

P.—Khudáwand Ísá har bát men hamárá namúna hai. Us ká kyá dastúr thá? Us ke pás sab tarah ke log, álim aur jáhil Yahúdí; Farísí, Sadúqí, aur Faqíh, aur kháss o ámm bhí áe. Jab wuh manádí kartá thá, to aksar kin ke liye kartá thá?

R.—Ámm logon ke liye, aur we khúb sunte the, chunánchi likhá bhí hai (Mark

xii : 37.) "Awámm khushí se us kí sunte the." Lekin Faqíh, Farísí aur Sadúqí aksar sirf hujjat karne ko áe.

P.—Do qism ke taqrír karnewále Masíh ke pás áe, ek jo sachmuch mutaláshí the, aur dúsre jo sirf apná ịlm aur ạql dikháne, yá Khudáwand ko phansáne ke liye áe. Markas Injíl-navís ke bárhwen báb men donon ká ahwál hai. Pahle Farísí aur Harúdí áe, jinhon ne Masíh ko phansáne ke liye jizya dene yá na dene ká suwál kiyá. Nabídád, mujh se kaho, kyá Khudáwand ne lambí chaurí báten un se kín?

N.—Nahín, Sáhib, sirf sídhá aur mạqúl jawáb deke un ko sharminda kiyá.

P.—Phir Sadúqí áe, jo qiyámat ká inkár karte hain, aur wuh qiyámat kí bábat púchhke Masíh ko bhí phansáne cháhte the. Rámdayál, tum mujh se kaho, kyá Masíh ne túl tawíl báten un se kín?

R.—Nahín, Sáhib, balki Khudáwand ne thorí báton se un par yih sábit kiyá, ki Tum apne nawishton ko bhí nahín jánte ho. Aur wuh bhí yih sunke aur qáil hoke sharminda húe.

P.—Ákhir men ek Faqíh áyá, ki jis ne púchhá, ki sab hukmon men auwal kaun hai? Khudáwand ne us ko zalíl na kiyá, balki khátir-jamạí se us se suwál o jawáb kiyá, kyúnki Khudáwand ke kahe ke mutábiq (Mark xii: 34) wuh Khudá kí bádsháhat se dúr nahín thá. Aur bạd us ke kisí ne juraat na kí ki Masíh se suwál kare. Balki us ne khud píchhe un magrúr Faqíhon aur Farísíon se suwál kiye, ki jin ká jawáb wuh na de sake, aur yún un kí zabán band húí. Pas tum, Nabídád, mujh se kaho, ki jab koí magrúr mubáhisa karnewálá apní haṭhdharmí se khálí hujjat karne ko áwe, to kyá karoge?

N.—Agar ho sake to thorí sí mạqúl báten kahke use lájawáb aur sharminda karún.

P.—Aur agar achchhá taqrír karnewálá, jo haqq ká mutaláshí hai, áwe, to kyá karoge?

N.—Main us kí báten sunke mufassal mufassal jawáb dúngá.

R.—Sáhib, merí ek tadbír hai, ki jis se mujh ko mạlúm hotá hai, ki bahs karnewálá khálí hujjatí, yá sachchá mutaláshí hai. So yih hai, ki main us se yih ạrz kartá hún, ki áp thorá sabr kíjiye, ki jab main apne wạz se farágat pá chukún, tab áp ko jawáb dúngá. To is ká fáida yih hai, ki jo us ne khálí gurúr se suwál kiyá, táki sunnewálon par us kí ạqlmandí záhir ho, to zarúr be-sabr hoke thorí der men chalá jáwegá: aur agar sachchá ádmí ho, to ṭhahregá ki píchhe mujh se báten kare.

P.—Yih achchhá qáida hai. Lekin har tarah se tum koshish karo, ki jab manádí karo, to Injíl hí kí manádí karo.

Gal. ii: 19, 20 kí Tafsíl.

TÁLÍF I BANDA I MASÍH.

Kyúnki main sharíạt ke wasíle se sharíạt kí nisbat múá, táki Khudá kí nisbat zinda hún; main Masíh ke sáth maslúb húá, lekin zinda hún, (magar) áge ko main hí nahín, balki Masíh mujh men zinda hai: aur jo zindagí main ab jism men kartá hún, use main Khudá ke Beṭe par ímán láne se kartá hún, jis ne mujhe pyár kiyá, aur apne ko mere badle diyá.

PULÚS HAWÁRÍ IS BÁB MEN BAYÁN KARTÁ hai, ki sharíạt tasdíq ke kám men nahín átí, is sabab se us ko Injíl se miláná na cháhiye, Is bát ke subút men aur dalílon ke sáth Rasúl masalat i mastúr men apne tajribe ká zikr kartá hai. Yih báten khusúsan 18wín áyat se nisbat rakhtí hain. Merá iráda hai ki muwáfiq chál chalún, "*kyúnki* main sharíạt ke wásíle se sharíạt kí nisbat múá." Mufassir is pahle fiqre ke mutafarriq bayán karte hain. Sab is bát men muttafiq hain ki us ká matlab yih hai, ki sádiq ṭhaharne ke báb men, ham sharíạt se chhúṭ gae hain, lekin us kí tafsíl karne men farq hai. Ek gu-

mán hai, ki sharíạt ke do matlab haiṉ, aur pahle lafz *sharíạt* se Injíl murád hai, yạne, "Injíl ke wasíle se maiṉ sharíạt se ázád húá. Lekin jab lafz *sharíạt* akelí hai, to kabhí Injíl se murád nahíṉ hai; magar jab us ke sáth aur kuchh hai, tab us ká matlab yihí ho saktá hai. Masalan, "ímán kí sharíạt," Rúm. iii: 27. Ek aur ḳhiyál yih hai, ki "maiṉ sharíạt, yạne, tauret, yá ạhd i ạtíq kí, tạlím se sharíạt kí nisbat múá." Yih matlab ná-mạqúl mạlúm hotá hai. Tísrá ḳhiyál yih hai, ki "sharíạt us kám se, jo dil par hai, maiṉ sharíạt kí nisbat múá," yạne, sharíạt ke wasíle se mujhe mạlúm húá ki sharíạt kí ráh se tasdíq nahíṉ ho saktí, liházá maiṉ ne us par bharosá rakhne ko chhoṛ diyá. Yih bát sách hai, aur is ká bayán Pulús Rúm. 7weṉ aur is Ḳhatt ke 3 báb meṉ kartá hai. Lekin in ḳhiyáloṉ se yih ḳhiyál bihtar mạlúm hotá hai, ki Pulús ká matlab hai, ki "maiṉ sharíạt kí tạmíl se, yạne, us ke fatwá ke púre hone se sharíạt kí nisbat múá," yạne, jaise wuh 20wíṉ áyat meṉ kahtá hai, "maiṉ Masíh ke sáth maslúb húá." Is dunyá meṉ agar kisí qánún ke hukm se koí ádmí qatl kiyá jáe, to wuh sharíạt kí nisbat martá hai, yạne, maut se wuh us qánún ke taht se chhúṭ játá hai; aur wuh qánún us par koí dạwá nahíṉ kar saktá. Qánún ne us se apná haqq le liyá, hattá ki wuh mar-ke us qánún se bilkull chhúṭ gayá. Chunánchi sharíạt kí nisbat har ímándár ká hál yihí hai; wuh gunahgár hoke sharíạt ke hukm se mar chuká hai, to sharíạt us se kyá talab kar saktí hai? Ímándár ḳhud ba ḳhud nahíṉ múá, lekin Masíh meṉ hoke wuh múá. Masíh kí maut us kí maut thí. Masíh ne sharíạt kí wuh lạnat uṭhái, jo us par thí. Chunánchi Pulús kahtá hai, ki "tum Masíh ke badan ke sabab se sharíạt kí nisbat mar gae ho,—ạb jo ham mar gae, to sharíạt se, jis kí qaid meṉ the, chhúṭ gae. (Rúm. 7: 4,—6.) Daryáft karná cháhiye, ki ham kis tarah se Masíh ke sáth múe, aur us kí maut kis tarah se hamárí maut húí. Us kí maut ko hamárí maut ṭhahráne ká yih sabab hai, ki Masíh aur us ke log ek haiṉ.

Ạhd ke rú se Masíh aur us ke log ek haiṉ. Jab Ḳhudá ne Ádam ko paidá kiyá, tab us ke sáth ạhd i aạmál bándhá, jis kí shart kámil itáạt thí. Ḳhudá ko azal se mạlúm thá, ki insán us ạhd ko toṛ ḍálegá: is sabab se insán ko pyár karke Ḳhudá Báp ne Ḳhudá Beṭe se ek ạhd bándhá, jis meṉ yih wạda kiyá, ki maiṉ tujhe ek nasl dúngá, jo terí ḳhidmat karegí. Masíh us wạda ká zikr kartá hai, ki "har ek, *jise Báp ne mujhe diyá*, mujh pás áegá." Us ạhd kí shart thí, ki Masíh aisá kám kare, jis se un kí naját mumkin ho, yạne, Masíh apní ummat ke ịwaz meṉ har ek kám kare, jo un par farz thá. Wuh un ká zámin ho gayá. Aur jab ádmí ne us ạhd ko toṛ ḍálá thá, jo Ḳhudá ne us ke sáth bándhá, aur wuh itáạt nahíṉ kí, jo us par farz thí, tab zarúr thá, ki Masíh apne logoṉ ká zámin hoke un kí ạhd-shikaní ká nuqsán uṭháe, aur un ke qasr ko adá kare. Us ạhd meṉ Ḳhudá ne apne Beṭe se wạda kiyá, ki agar tú is shart ko púrá kare, to maiṉ un se aisí nek-sulúkí karúngá, ki goyá unhoṉ ne gunáh nahíṉ kiyá. Us ạhd ke rú se, jo Báp ne Beṭe se kiyá, ímándár kí sazá aur Masíh kí sazá ek hí bát hai, yạne, Ḳhudá Masíh kí aziyat us ke logoṉ kí sazá ká ịwaz samajhtá hai—yạne, jab Masíh mar gayá, tab us ke log sharíạt ke rú se mar gae. Masíh un ká málik, aur peshwá hai, aur us ke kám ke fáida meṉ us kí tamám raạyá sharík haiṉ.

Phir Masíh aur us kí ummat ká aisá wasl yá paiwast hai, ki wuh us paiwast ke mutábiq hai, jo shauhar aur jorú kí hai. "Terá shauhar terá ḳháliq hai."—(Yas. 54: 5.) Shauhar jorú ká sir, jaisá ki Masíh bhí kalísyá ká sir hai."—(Afs. 5: 23.) Kalísyá ko gunáh-álúda jánke Masíh ne us ko apne se mansúb kiyá, táki use pák kare. Is dunyá meṉ jab tak

shauhar aur jorú kí paiwast qáim rahe, tab tak ek ká fáida dúsre ká fáida hai, aur ek ká nuqsán dúsre ká nuqsán hai. Agar jorú aisá kám kare, ki us par jarímána ho, to shauhar us jarímáne ko adá kartá hai. Is dunyá men shauhar aur jorú kí paiwastagí kámil nahín hai; wuh kabhí kabhí kisí sabab se ṭúṭ játí hai, aur hamesha maut se ṭúṭtí hai: aur aksar auqát jorú ká kám shauhar ká kám nahín ṭhahrtá. Lekin Masíh aur kalísyá kí paiwast kámil hai, wuh kisí tarah se nahín ṭúṭ saktí. Aur jis tarah shauhar aksar apní jorú ke iwaz men kám kartá hai, yá sazá bhí pátá, isí tarah jo kám Masíh kalísyá ká shauhar hoke kare wuhí is ká kám ṭhahartá hai, aur us kí maut us kí maut bhí ṭhahartí hai.

Pák Kalám men ek aur masal hai, jis se Masíh aur us kí ummat kí paiwast malúm hotí hai. Ek jání wasl hai, balki zindagí kí wahdat hai. Yih bát khusúsan Masíhí kí zindagí se nisbat rakhtí hai, lekin us kí maut se bhí garaz hai. Masíhí, Masíh se aisá paiwand ho gayá hai, ki wuh donon ek hí ṭhaharte hain. Chunánchi Masíh kahtá hai, ki "Angúr ká darakht main hún, tum ḍálíán ho." Agar koí ádmí darakht ko káṭ ḍále, to darakht kí maut ḍálí kí bhí maut hai. Ek ḍálí ká nuqsán tamám darakht ká itná nuqsán hai. Phir Masíh aur Masíhí log ek hí badan hain: wuh sir hai, yih azá hain. Sir ko már ḍáliye, to tamám badan kí zindagí kahán hai? Dunyá men ek azú ne gunáh kiyá, tamám badan jelkháne men ḍálá gayá; ek azú ne gunáh kiyá, dúsre azú ne már khái. Ádmíon ne gunáh kiyá, Masíh ne már khái, balki mar gayá; aur jab wuh mará, tab tamám kalísyá us men hoke mar chukí, balki har ek ímándár us ke sáth maslúb húá. Jab koh i Kalvarí par Masíh salíb par khainchá gayá, aur apní ján dí, tab, ai bháío, agar ham Masíh par ímán láte hain, to ham ne wahán hoke apne gunáhon kí sazá pái. Ham khud wahán nahín the, tau bhí apne Sir men hoke, apne wakíl ke wasle se wahán the.

Nafsání ádmí kí samajh men Pulús kí yih bát ajíb o garíb malúm hotí hai. Ádmí kí aql ke mutábiq yih gumán hai, ki agar ádmí cháhe ki Khudá kí nisbat jíe, to shariat kí nisbat bhí jíná zarúr hai; lekin Pulús kahtá hai, ki "Main shariat kí nisbat múá, táki Khudá kí nisbat jíún. Us kí yih talím ádmí kí rástbází sarásar khárij kar detí hai. Jo koí Masíh par ímán látá hai, wuh shariat kí nisbat múá hai; to us kí rástbází kahán hai? Is talím men bará dilása hai. Agar hamárá dil ham ko gunáh ke sabab se ilzám de, to Masíh par ímán kí ánkh se nigáh karke ham kah sakte hain, ki Main gunahgár to hún, lekin main ne apní sazá pái, main shariat kí nisbat múá, main Masíh ke sáth maslúb húá. Jab Iblís hamen taklíf detá hai, aur kahtá hai, ki tú bará gunahgár hai, terí naját nahín ho saktí, to ham kah sakte hain, ki "ai Shaitán, tú sach kahtá hai, ki tú bará gunahgár hai? lekin main Masíh ke sáth maslúb húá, main shariat kí nisbat múá, murde ko kyá sazá ho saktí hai?" Jis qadr ham apne dilon men jánte hain, ki ham Masíh ke sáth maslúb húe, aur shariat kí nisbat múe, us qadr hamáre dilon men khushí hogí, usí qadr ham Iblís ke taklíf dene se bach jáenge, usí qadr ham is dunyá se, aur gunáh se judá honge, usí qadr ham Khudá ke jalál ko záhir karenge.

(Báqí ahwál áyanda No. men diyá jáegá.)

☞ Wázih ho, ki yih Makhzan i Masíhí mahíne men ek bár Farrukhábád Mishan kí taraf se Illahábád Mission Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabá hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Makhzan ke khairkhwáhon kí khidmat men yih arz kí játí hai, ki sáre khutút aur muntakhabát jo is Makhzan se talluq rakhte hon, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí khidmat men irsál kiye jáen. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAĻON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, DECEMBER, 1868. [No. 6.

MASÍH KÍ AZIYATEN.

MASÍH KÍ AZIYATEN.

Kyá tum Masíh ke dukhon ko gaur karte ho? "Main ne bárhá cháhá ki un par gaur karún. Mujhe batláiye ki wuh dukh kyá hain?"

Pahle mujhe batáo, ki tum kaun ho, jo is suwál ko púchhte ho? Kyá tum wuh berahm aur láparwá mutláshí ho, jo jántá ki yih ilm sirf púchhne hí se á játá hai? Yá, tú hamdard aur mahabbat se bhará húá Ísá ká sádiq-dil dost hai, jo hansí khushí tamám Galíl aur Yahúdiyá men us ke sáth phirá, aur rát o din us kí tạlím karne kí lázawál mahabbat aur hilm aur khwáhish ko bamuqábila us ke shágirdon kí adambiss aur un ke fahm kí majhúlí ká musháhida karnewálá hai, yá us kí láintihá mihrbání un jamáạton par jo us ke píchhe píchhe phirtí thín, bamuqábila un kí sakht lá-táibí aur gáhe gáhe un kí pur-kína dushmaní ká dekhnewálá hai!

Tumhárá suwál to aisá hai, jis ká jawáb barí dil-afgárí se sirf usí shakhs ko jo Rúh i Pák se sikhláyá gayá ho ki jawáb se mustafíd ho sake, diyá já saktá hai. Agar tumhen ímán kam aur tumhárí suhbat Khudá ke sáth sirf rusúmí aur thandí hai; agar tum Masíh ke píchhe dúr dúr chalte ho, to tum sirf thatthebází, tamáchazaní, korábází aur kánton ká táj, maut kí tishnagí, mekh aur neza ko dekhoge. Agar tum se ho sake to Masíh kí insání zát kí aziyaton ká hisáb karo, aur khátir-

jamạ ho ki hamáre Ḳhudáwand ne yún yih sab dukh aur ízá uṭháí aur sah saká, jo insán ke sab laṛkon ke dukh se ziyáda the; aur tis par wuh Pulús ke muwáfiq in aziyaton kí nisbat kahtá, ki wuh us jalál ke muqábila jo un ke bạd hai, hech aur náchíz hain. Tum ne hanoz Masíh kí aziyaton ko baḳhúbí nahín mạlúm kiyá hai!

Tum Masíh kí Iláhí zát ke sádiq ímándár bankar us kí bádsháhí ịzzat aur jalál ke tark karne ko gaur karo. Agarchi wuh daulatmand thá, lekin hamárí ḳhátir wuh garíb baná; aur har ek ádmí ke muwáfiq us ne iflás kí zerbárí aur taklíf sach much uṭháí, tá sábit ho jáe ki wuh filwáqị us jáh o hashm ká tárik thá. Tis par bhí tum Masíh kí aziyaton ko baḳhúbí nahín daryáft kar chuke ho; kyúnki wuh muḳhaiyar ádmí jo apná inkár nahín kartá, in musíbaton aur taklífon ko auron ke mustafíd karne men hech aur náchíz samajhtá hai. Ísá ne dene ko lene se ziyáda mubárak jáná.

Masíh kí aziyaten is men thín, ki us ne hamáre dukh uṭháe aur hamárí musíbaton ká hámil húá. Aglab hai ki tum us kí aziyaton kí tásír jald mạlúm nahín kar sakte ho; kyúnki tumháre dukh aur musíbat kí kaifiyat niháyat kamzor hai. Bạz bạz dukh kí tásír auron se ziyáda taklíf denewálí hai, jaisá gamzada ádmí ke sáth ham-dardí aur mahabbat se mátam-pursí karná aksar ján aur badan donon ko niháyat taklíf aur dukh detí hai. So Masíh kí jismání aziyaton ko jo us ne ṭhaṭṭhá kiye jáne ke waqt, aur salíb par, uṭháí hai, balki aur ḳhafíf na samjhá cháhiye; wuh to hamárí taqsíron ke báịs in aziyaton aur dukhon men ḍálá gayá; wuh hamáre gunáhon ke liye gháyal kiyá gayá; wuh hamárí ḳhatáon ke liye kuchlá gayá. Lekin afsos! yih bas nahín hai. Wuh hamáre gunáhon se bhí zaḳhmí kiyá gayá; wuh jaisá hamárí ḳhatáon ke liye waisá hí hamárí ḳhatáon se bhí kuchlá gayá. Aur yih pichhlí aziyat hamáre nazdík aglí se ziyáda saḳht hai. Kyúnki hamárá Ḳhudáwand hamárí taqsíron ke liye jitná cháhtá utná ízá sahtá, lekin begunáh hoke is qadr zátí gunáh kí idrák men past aur ạ́jiz na ho saktá thá. Pas use baṛí ḳhushí hásil hotí ki wuh apní har ízá se lákhon par behadd fáide názil kartá thá. Lekin us dard kí, jo un ke gunáhon aur ḳhatáon ne paidá kiye jinhon ne us kí naját aur ḳhidmat ko qabúl kiyá, kaun sí dárú báham pahunch saktí hai. Pas Masíh ke ịlm aur idrák se ham kuchh thoṛá us kí ạziyaton ká shumár kar sakte hain.

Pas Masíh ke ịlm ko pahile daryáft karo. Ḳháliq ke nek o ahsan intizám se ham ne mahdúd zát páí hai, aur ham istiqbál ko mạlúm nahín kar sakte hain. Wuh áfat aur balá jo kal ánewálí hai, áj ham par kuchh ízá aur taklíf nahín pahunchá saktí hai. Lekin Masíh men aisí koí lá-ịlmí na thí; wuh to behadd ịlm ke sáth paidá húá thá. Ádmíon ke sab ḳhayál aur un ke har ek qaul o fiạl Ádam kí paidáish se leke aḳhír átash-zadagí tak sab us ke sámhne hál kí tarah khule aur ạyán the, aur jo judá judá apne andáz aur miqdár ke muwáfiq us ke zihn-nashín the. Jaisá jab ham naqsha i ạ́lam ko kholte, aur ek hí jhalak men ham dunyá ke hisse Hind yá Chín ko bataur ek mahalla yá mauzạ i qaríb ko apne dil men mạlúm kar lete hain; yá jaisá áftáb karoṛon phúl par nazar ḍáltá aur mán usí dam har ek ke síne men maujúd rahtá hai; waisá hí Ibn-ul-Alláh ko sab ḳhayál aur qaul o fiạl sálhá sál ká balki kull tawáríḳh zamánon ká, jab tak wuh is zamín par musáfir rahá, har dam us ke sámhne asl kí tarah maujúd rahá. Yih bát ásán to nahín, lekin Masíh ke dukhon ko samajhne ke liye niháyat zarúr aur lábudd hai, tá tum

is kí sadáqat se bakhúbí wáqif ho jáo. Yád rakhná cháhiye ki us kí ráhen hamárí ráhon kí tarah nahín, aur na us ke khayál hamáre khayálon ke muwáfiq hain. Baní Ádam ke har ek gunáh us ke sámhne khule hain, jaisá phúl áftáb ke rú-ba-rú, ki ek pankhrí bhí us kí nazar se poshída nahín hai. Har ek gunáh, har ek galat khayál, har ek áh o wáwailá, har ek ánsú, ek ek shágird ká jo ab zinda hai aur áge jítá thá, Ísá kí ánkhon men záhir aur us ke kán men khule húe hain. Ai parhnewále, terí sard duá, beparwáí, bure khayál, khud-garaz kám aur dil kí shír-garmí sab ko wuh dekhtá hai; us ne in sab ko us waqt men waisá hí dekhá, jaisá ab dekhtá hai.

Ab Masíh ke idrák par liház karo. Wuh jaisá hamáre gunáhon ko jántá thá, waisá hí us ne un sab kí bardásht bhí kí hai. Áyá us ne un ke gunáhon ká bojh jo bagair Khudá se sulh kiye jíte aur marte hain, malúm kiyá kí nahín, main nahín jántá; lekin yih sáf wázih hai ki mumkin nahín ki wuh rahím dil jo auron ke liye har dam khún baháne ko maujúd thá, is ke idrák se khálí ho, jis hálat men ki behadd mahabbat aur sakháwat ká yih taqáza aur haqq howe. Jab ham apne hamsáyon se be-insáfí sahte to aksar apní ná-liyáqatí par gaur karne se hamen taskín ho játí hai, aur hamáre idrák is bát kí yád se kund ho játe hain. Is men Khudá kí mahabbat hamáre sáth malúm hotí hai, lekin Ísá ke dukh ko kuchh takhfíf aur kamí nahín hai; balki us ká idrák, ki wuh hamárí mahabbat aur shukrguzárí ká mustahiq hai, hamárí be-insáfí se barh játá hai. Is se záhir hotá hai ki hamáre gunáh us ke salíb kí mekh aur barchhí hain. Hamáre in dinon ke gunáh jo raushantar aur ziyáda waqfiyat ke zamáne men kiye játe hain, hamárí sakhtdilí aur zulm par dalíl hain, aur Najátdihinda ke sakhttar dukh o ranj ko jo us ne utháyá paidá kar sakte hain. Ham se ziyáda Masíh ká koí qarzdár nahín, lekin afsos hai ki ham ne us kí mahabbat kí iwaz men use kuchh bhí nahín diyá hai. Apní guzrí mukhálifat aur beparwáí par gaur karo, yane, us kí bheron aur barron kí rúhání bihtarí aur bhaláí kí nisbat; aur batlá, ki kyá wuh tujh se mukhátib na thá jab us ne farmáyá ki "Kyá tum ek ghantá mere sáth jág nahín sakte ho?" Kyá us ne in gunáhon ko jo is dam tumháre zihn men maujúd hain nahín dekhá jab us ne kahá, ki "Ai Báp inhen muáf farmá, kyúnki wuh nahín jánte ki kyá karte hain?" Kyá tum dam bhar ke liye yih khayál kar sakte, ki hamárá Naját-dihinda un jáhil sipáhion ke gunáh ke báis se, jab Báp ne apne chihre ko us se chhipá liyá, ján dí? Nahín. Bilá shakk tú hí wuh ádmí hai jis ne un sab dukhon ko barpá kiyá thá. Masíh ke idrák ko hamáre dukh o ranj kí nisbat yád karo. Ísá ne to hamesha ke liye Khudá ke har farzand ke bojh ke níche apne kandhe ko jhuká diyá hai. Us ne hamárí áh o figán ko suná, us ne hamáre ashkon ko dekhá, aur us ne áh o nála kiyá, aur royá. Koí chhotí yá barí musíbat jise tum apne hamjinson se kah nahín sakte yá kahná nahín cháhte us kí nazar se chhipí nahín hai. Tumhárá áj ká ranj kyá hai? Najátdihinda tumhárí har ek musíbat men tumhárá sharík thá. Us ne har ádmí ke sáth aur har ek ke liye zindagí aur maut ká maza chakhá hai. Us ne tanhá Khudá ke gazab ká kolhú raundá hai. Patras, Yaqúb aur Yúhanná na sirf bág i Gatsamní men soe, balki bahut piyáre aur azíz muríd bhí in dinon, is dam, aur is gharí so rahe hain.

Kyá tú Ísá aur us ke zinda hone kí qúwat aur us kí aziyaton ke silsile ko jánne cháhtá hai? Us ke ilm aur idrák ko yád kar aur tú apne gunáhon kí tahqíqát karke un par mátam kar, aur ro, jaisá Ísá royá hai.

Tú zindagí kí sair meṉ har ek mátam karnewále ko dekh, aur apne áṉsúoṉ ko un ke áṉsú se milá. Tum ek dúsre ke bojh ko uṭháo, aur yúṉ tum shariạt ko púrá karke Masíh kí rifáqat ko hásil karte rahoge.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ỊSÁ PÁS ÁO.

WUHÍ AKELÁ NAJÁT-DENEWÁLÁ HAI.

ỊSÁ NE FARMÁYÁ KI "MAIṈ RÁH HÚṈ: koí shakhs bagair mere, Báp pás, á nahíṉ saktá hai." Ham sirf Masíh ke pás áne se Khudá se muạfí hásil kar sakte haiṉ. Khudá ká sárá fazl gunahgároṉ ke liye Masíh ke háth meṉ sauṉpá gayá hai, aur koí bagair us ke uṉheṉ hásil kar nahíṉ saktá hai. Bạze ádmí Ịsá se gáfil rahte, tau bhí Khudá ke fazl kí ummed rakhte haiṉ. Lekin Khudá aisoṉ ke liye sirf ek gazabnák Hákim, "ek bhasam-karnewálí ág hai." Hamáre nek aạmál hameṉ bachá nahíṉ sakte haiṉ. Hamáre bihtarín fịl gunáh-álúda haiṉ; aur agar wuh kámil haiṉ, tau bhí guzashta ká kafára nahíṉ ho sakte haiṉ. Pulús Hawárí ne farmáyá hai, ki "Koí bashar shạrạ par ạmal karne se us ke huzúr sádiq na ṭhahregá." Agar ham apní hí liyạqat se ásmán meṉ dákhil ho sakte haiṉ, to Masíh kyúṉ mará? Ham apne ko áp hí bachá lete. Zínhár, tum apne ạmaloṉ, nek chál o chalan aur rástí o zakát par bharosá na rakho; kyúnki siwáe Ịsá kí rástbází aur maut ke koí chíz tumheṉ bachá nahíṉ saktí hai. Bạze gumán karte ki ham ne Baptismá páyá, ham Ashá meṉ sharík haiṉ, ham Baibal paṛhá karte, Sabt ko mánte, girje meṉ jáyá karte haiṉ, aur is liye ham bach jáenge. Bahutoṉ ne yih sab kuchh kiyá, lekin wuh kabhí Ịsá ke pás na áe, so wuh sab ab jahannam meṉ maujúd haiṉ! Koí Sákriment koí rasm i díní, aur koí ạqáid i mazhabí bachá nahíṉ saktá hai. Koí nahíṉ, sirf Ịsá bachá saktá hai! Bạze apne pádrioṉ par bharosá rakhte haiṉ. Áh, yih kaisí gaflat aur bimáqat hai! Bekas garíb, wuh to khud apne hí liye Naját-denewále ká muhtáj hai! Wuh apní hí ján ko nahíṉ bachá saktá, to kyúṉkar terí ján bachá saktá hai. Koí siwáe Ịsá ke makhlasí de nahíṉ saktá hai. Usí ká khúṉ faqt safáí de saktá hai. Bạze shahídoṉ, firishtoṉ, aur Mariyam se duạ mángte haiṉ, lekin kaun káh saktá, ki wuh apne sab pukárnewáloṉ ko ek hí dam sun sakte haiṉ? aur agar sunte, to kyá wuh un kí jáṉ bachá sakte haiṉ? Baibal meṉ sáf o saríh likhá hai, ki "Khudá aur insán meṉ ek insán, yạne, Masíh Ịsá wásita hai." "Kisí dúsre se naját nahíṉ; kyúnki ásmán ke tale ádmíoṉ ko dúsrá nám nahíṉ bakhshá gayá, jis se ham naját pá sakeṉ." To aur kisí ko na ḍhúnḍho. Sirf Ịsá par bharosá rakho. Wuh fazl ke takht par baiṭhá hai, aur sab láchár, garíb gunahgároṉ kí dạwat karke bulátá hai, ki tum sab filfaur mere pás chale áo. Usí ke pás sirf muạfí hai. Kyúṉ tum dúsre gunahgár insán yá firishte se púchhne ke muntazir ho, jab ki siwá Ịsá ke koí un meṉ tumhárí madad kar nahíṉ saktá hai? Tumheṉ kisí kí zarúrat nahíṉ ki tumhárí us pás sifárish kare. Sháh o gadá, kále o gore, chithṛá o atlas-posh, sabhoṉ ko eksáṉ us pás rasáí aur pahunch hai. Sabhoṉ kí dạwat hai. Tum agar dúsroṉ par madad ke liye nigáh karo to gunáh karte ho. Wuh farmátá hai, ki "Ai zamín kí sárí intihá tum mujh par nigáh karo, aur bach jáo." Ádmíoṉ aur apne se muṉh phero; sirf Ịsá ko dekhte raho, ki wuhí akelá bachá saktá hai.

Aạmál. iv. 8—12; Rúm. iii. 20—28; Gal. ii. 15, 16; Phil. iii. I Tim. ii. 5, 6.

WUH SHAFÍQ AUR MIHRBÁN NAJÁT-DENEWÁLÁ HAI.

Is kí is se barí dalíl ho nahín saktí ki wuh ásmán par se áyá ki hamáre badle dukh uṭháwe aur mare. Us ká khud qaul hai, ki "is se ziyáda piyár koí nahín kartá kí apne doston ke wáste apní ján de; tum mere dost ho." Us ne kyún pák ásmán ko is gunáh-álúd dunyá ke liye, firishton kí madhsaráí ko shaitán ke imtihán ke liye, aur jalálí takht ko salíb kí dardnák maut ke liye chhorá? Ajíb mahabbat, doston kí mahabbat nahín, balki dushmanon kí mahabbat ke liye! "Jab ki ham gunahgár the, to Masíh hamáre liye mará." Jab wuh zamín par maujúd thá, us ne apní mahabbat hazáron taur se hamen dikhláí, cháron taraf nekí kartá aur har qism ke marz ko changá kartá phirá, garíb aur gamzadá se kabhí munh na pherá, balki hamesha gunahgáron ká dost aur madadgár baná rahá. Wuh Aurshalím par, jab us ne us ke gunáhon aur ánewále dukhon par khayál kiyá to kaisá royá. Maut kí jánkandaní men us ne kis ulfat aur piyár se us táib chor ko farmáyá. Aur us ne kis sargarmí se apne ṭhaṭṭhá karnewále qátilon ke liye duá mángí, ki "Ai Báp inhen muáf farmá ki yih nahín jánte ki kyá karte hain!" Wuh ba-ásání apní rihái ke liye firishton kí lashkar ko bulá saktá thá; lekin agar wuh na martá, to ham bach nahín sakte the; aur is liház se ki wuh hamen piyár kartá thá, us ne us talkh piyále ko us kí talchhaṭ ke sáth pí liyá. Aur ab ki wuh murdon men se jí uṭhá hai, us kí mahabbat sábiq dastúr hai. Mahabbat use hamárí sifárish, ham par rahm kháne, hamárí khabardárí aur madad karne ke liye mustaid kartí hai. Wuh apne Rúh Pák, yane, tasallí-denewále ko hamáre dilon men sukúnat karne ke liye bhejtá hai. Wuh tumhen piyár kartá hai! Wuh tumháre liye mará hai! Wuh piyár se tum ko dekhtá hai! Wuh tumhen apne pás bulátá hai! Us ke piyár ne tum ko ab tak zinda rakhá hai, báwajúd tum ne us ká inkár kiyá. Us kí mahabbat ne tumháre gunáhon kí bardásht kí hai, aur is dam wuh phir tumhárí iltimás karke kahtá hai, ki Tum us muáfí ko jo us ne apne khún se kharídí hai qabúl karo. Agar kisí dost ne apná mál tumhen qaid se chhuráne ke liye kharch kiyá ho, yá apní ján tumháre liye khatre men dalí ho, to kyá tum us se aisí hí be-itnáí ká sulúk karoge? Lekin Ísá ne to is se bhí ziyáda kiyá hai. Wuh tumhen abadí azáb se bacháne ko aur ásmán men hamesha khush rakhne ko mará hai. Wuh tumháre pás átá hai, aur apne zakhmon ke dág tum ko dikháke kahtá hai, ki "Dekh ai gunahgár, main ne tujhe kaisá piyár kiyá hai! Main tujhe abhí bhí piyár kartá hún. Mere pás á, ki main tujhe gunáh aur jahannam se bacháún!" Khabardár aise mihrbán Naját-denewále ko radd na kar! Is ajíb mahabbat ko apne páon tale na raund! Tú aisá dost phir na páegá. Us par bharosá rakh, use piyár kar. Aur tú hamesha use piyár aur mihrbání se bhará húá páegá! Wuh zindagí ke sáre khatron aur dukhon men terí tasallí, rahnumáí, aur hifázat karegá, aur maut ke dank se chhuráke ásmán men hamesha khush o khurram banáegá! Kásh ki tum aise piyáre Naját-denewále ke pás áo!

Lúk. xix. 41—44; xxiii. 33—43; Yuh. x. 1—30; xv. 12—15; Rúm. v. 6—8; Afs. iii. 17—19.

WUH HAMÁRÁ MUNSIF HOGÁ.

"Ham sab zarúr Masíh ke takht i adálat ke sámhne házir kiye jáenge." Wuh mard i alam phir jalál ká Khudá hokar áegá, aur sárí qaumen us ke rú-ba-rú faráham hongí." "Dekh wuh bádalon par átá hai; har ek ánkh use dekhegí, aur wuh bhí jinhon ne use chhedá hai!"

Ímándáron ko kaisí dilerí aur khushí hogí, ki yih wahí shakhs hai, jise ham ne chuná thá, ab takht par baiṭhá hai: ki yih wahí dost hai, jis ne bacháne ká wada kiyá thá, Hákim hai. Lekin un ke liye kaise khauf aur ḍar kí jagah hogí, jinhon ne use radd kiyá hai. Us kí nigáhen un logon ko kaisí khaufnák malúm hogí, jinhon ne apní gaflat ke gunáh se use chhedá hai! Wuh jo ab un se farmátá hai, ki "Mere pás áo," tab yih kahtá, ki "Mere pás se dúr ho, ai lanatío," kaisí haibatnák sunne men malúm hogí. Farz karo, ki ek mujrim phánsí ke liye hákimon ke sámhne zer tajwíz ho. Aur ek shakhs miskín súrat jis ká dil piyár aur rahm se bhará ho, us qaidí se muláqát karke kahe, ki Dekh, main terí rihái aur safáí ke liye bahut koshish kar rahá hún. Aur sab kuchh jo wuh us ke liye kar chuká ho, bayán karke us se kahe, ki "Tú merí taraf se khátir-jama rakh, ki main terí muáfí hásil karne men qádir hún, tú sirf is bát par rází aur mustaid ho. Main tujh se sirf yih cháhtá hún, ki tú mujhe apne muqaddame men wakíl qarár de. Main ne bahut mujrimon kí, jin ke muqaddame tere se kharáb the, safáí karwá dí hai, aur tujhe bhí barí kar de saktá hún. Main tujh se kuchh ujrat nahín mángtá, terí mahabbat sirf mujhe is báb par ámáda kartí hai. Pas rází ho, ki main terí dastgírí aur madad karún." Lekin wuh qaidí paṛhne, yá bát chít karne, yá sone men masrúf ho, aur us kí taraf asláh mutawajjih na howe, aur wuh dost muqarrar aur siqarrar us pás áwe, lekin wuh us kí muláqát se árí á jáwe, aur apne shewa se záhir kare ki áyanda wuh apne áne se use diqq na kare. Aur ab yih wuhí hákim hai, ki jis ke ijlás men wuh qaidí láyá jáwe. Aur wuh use hukúmat ke jáme men dekhe, ki yih wuhí haqír aur zalíl jáná húá dost hai, jo us pás qaidkháne men áyá thá. Lekin ab us ká chihra pur jalál aur us kí báten muhíb hain. Wuh jo bataur dost ke ná-maqbúl húá thá, so hí hákim i mutlaq hai. Ai gunahgár, wuh jo hákim bankar roz i ákhir adálat ke takht par baiṭhegá, ab tujh pás qaidkháne men átá aur terá Naját-denewálá banne cháhtá hai! Wuh tere muqaddame kí pairawí karne cháhtá aur tujh se muft aur kámil rihái ká wada kartá hai. Tú us ká inkár na kar, kyúnki tú jald adálat men us ke sámhne házir hogá. Apná Shafí jánkar us par bharosá rakh, agar tú cháhtá hai ki us ke sámhne khauf na kháegá! Us kí dawat qabúl kar, agar tú cháhtá hai ki wuh tujh par sazá ká fatwá sádir na kare! Apne dilon se ab tum use qabúl karo, aur tab wuh tumhen bhí apní bádsháhat men qabúl karegá.

Matt. xxv: 31—46; II. Qur. v: 10; I. Thas. iv: 16—18; Mush. i: 7.

JUGRÁFÍA I PÁK KITÁB.

CHAND ROZ KÁ ARSA HÚÁ KI EK kitáb niháyat maqúl aur mufíd zabán aur khatt i Urdú men taiyár húí hai. Is ko Pádrí Joseph Jacob Sáhib ne ba iánat Munshí Bansí Dhar ke tálíf kiyá, aur zila i Ágra men Sinkandra ke Chhápekháne men chhápí gaí. Yih kitáb khásskar madáris i Mishan aur umúman kull Ísáíon ke liye niháyat mufíd aur kárámad hai, kyúnki is men Kitáb i Muqaddas kí jugráfiya ká bayán hai. Jaisá ki Sáhib i muallif ne likhá hai, sach hai, ki ab tak koí Jugráfiya i Pák Kitáb ká aisá umda aur fáidamand maujúd na thá, jis ke paṛhne se tálib ul ilmon ko Pák Kitáb ke shahr aur maqámát ká hál malúm hotá, go zabán i Urdú men do ek risále maujúd the, jin se kháss jagahon, maslan, Filistiya ká hál daryáft ho saktá thá.

Magar yih kitáben aisí mukhtasir aur nákámil thín, ki un ko jugrafiya hí kahná zebá nahín. Yih nuqs kaisá azím thá! Ham Sáhib i mausúf ke niháyat mamnún hain, ki unhon ne is nuqs ko kaisí khúbí se rafa kiyá.

Tartíb is kitáb kí kaisí dilchasp aur maqúl hai, yane, Auwal Hissa men mulk i Filistiya aur Dúsre Hissa men un mulkon ká bayán hai jin ká zikr Puráne aur Nae Ahd-náme men húá hai, aur akhír men baní Isráíl ke safar ká bayán hai, aur un maqámát ká, jahán ki wuh Misr kí gulámí se rihá hokar ghúmte phire. Is kitáb men ek bát qábil taríf ke yih hai, ki yih suwál o jawáb kí súrat men likhí gaí hai. Záhir hai ki is tartíb se sab báten barí ásání se zihn-nashín ho játí hain, khusús larkon kí tarbiyat par jo ki sab báton ko guftogú kí súrat men bahut jald qabúl karte hain. Garaz ki yih kitáb taríf ke láiq hai, aur ham logon ko lázim hai, ki is ke liye Sáhib muallif ká shukr adá karen.

Kisí ne kahá hai, ki Jab merí maut áwe to mujhe ek barí khushí, aur ek bará ranj, hásil hogá; yane, merí barí khushí yih hogí, ki Masíh ne hamáre liye itná kuchh kiyá hai, aur merá bará ranj yih hogá, ki main ne Masíh ke liye ziyáda nahín kiyá.

Ek garíb buddhe ne kahá, ki Merá sab mál-asbáb kho gayá; merá eklautá betá mar gayá; mere sab rishtadáron men se ek bhí báqí nahín rahá; merí ánkh kí bínáí aur kán kí sunáwat játí rahí; main akelá aur buddhá aur tanghál hún; par in báton se kyá dahshat? Masíh buddhá nahín ho játá; Masíh kabhí kangál nahín ho játá; Masíh kabhí nahín mar játá hai; aur Masíh kabhí mujh se alag nahín hogá.

Makhzan i Masihi

DECEMBER 1868.

MAKHZAN KE LIKHNEWÁLON KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur khush-khatt likhí ho.
3. Har ek satar men khúb tafáwat rakho.
4. Ibárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likháí ausat khatt men ho.
6. Apne mazmún ko fiqron men taqsím karo, aur apní istiadád ke muwáfiq fiqron men thahráo ke nishán likho, aur lafzon ko satá húá mat likho.
7. Tumháre maswide duá se pák kiye húe hon.
8. Hamen badalne aur ghatáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist men námunásib ho, bilkull nikál dálne ká ikhtiyár do.

MURATTIB KÍ RÁE.

SAHÁRANPÚR KE YATÍMON KE MADRASE KÍ MUKHTASAR KAIFIYAT.

NÁZIRI'N I MAKHZAN PAR YIH bát raushan ho, ki yih Madrasa san 1836 Íswí men Amerikan Presbitírian Kalísyá ke iláqe men yatímon kí talím ke liye muqarrar kiyá gayá, aur is ke wasíle se saikaron ko fáida hásil húá, aur ab Khudá ke fazl se bilfil is madrase men chálís larke har roz ulúm i díní o dunyáwí men tarbiyat páte hain. Yih yatím-khána apní ibtidá se áj tak ba dastúr qáim o járí hai. Waqt ba waqt áj tak battís larke Masíh men apne ímán ká iqrár karke, baptismá ke wasíle kalísyá men shámil húe hain.

Isí Madrase ke tarbiyat-yáfta laṛkon men se ab chár Pádrí ke muazzaz aur ek Licentiate ke uhde par sarfaráz hokar hasb ul imkán mutafarriq jagahon men, Masíh kí bádsháhat ke baṛháne ke liye koshish kar rahe hain: aur kitne Kátikist aur paṛháne-wále apní liyáqat ke mutábiq mihnat karte hain. Par in dinon men, is madrase ke laṛkon men, mamúl se ziyáda dín kí báton men tázagí aur sargarmí nazar átí hai aur naját kí báton ká charchá un men ab ziyáda ho rahá hai. Kaí baras ká arsa húá, jab se unhon ne apní hí marzí se, pahile sirf dín bhar men ek waqt, par ab donon waqt, ek ibádat kí anjuman muqarrar kí hai, jis men sab jo Masíh par ímán láe hain, aur sab jo naját ke mutláshí hain, jama hokar Khudá ká Kalám paṛhte, aur us kí taríf ká gít gákar duá mángte hain.

Guzre do mahíne ke qalíl arse men in laṛkon men se, bárah laṛkon ne baptismá páyá, aur ham ummed rakhte hain, ki in ká shumár un logon men hai, jo akhír ko naját páwenge, aur jin ke dilon ko Khudá kí Pák Rúh ne tabdíl kiyá hai. Aisí tabdíl aur dín kí báton men sargarmí, jo in laṛkon men nazar átí, sáhib i muhtamim aur un ke ustád dekhkar aise khush húe, ki chand satron se har názirín i Makhzan i Masíhí ko ágáh karen, kyúnki ham ko yaqín hai, ki jab Khudá ke firishte ek gunahgár par, jo tauba kartá, khush hote, to Khudá ke log jo firishton kí khássiyat rakhte hain, hál i mazkúr i bálá ke paṛhne se zarúr khush honge. Ab arz is bát ke sunnewálon se yih hai, ki wuh in laṛkon ke wáste Khudá se duá mángen, ki wuh apne ímán men ákhir tak qáim o sábit-qadam rahkar, apne waqt aur zamáne men Masíh ke dín ko apní nek chál o chalan se aisí raunaq dewen, ki bahutere un ke wasíle se Khudá kí taraf rujú howen, aur Masíh ke besh qímat lahú se apní jánon kí abadí naját hásil karen, aur yih kám jo un men shurú húá hai, járí rahe, jab tak wuh sab laṛke, jinhon ne ab tak apne gunáhon se tauba nahín kí, aur in kí majlis men shámil nahín hote, sachche ímándár ban jáwen.

TÍR I SHAHÁBON KE BAYÁN MEN.

SAB LOGON NE RÁT KE WAQT DEKHÁ hogá ki kitne sitáre, jo tír i shaháb kahláte hain, ásmán se goyá girte hain. Un men se baze baṛe, baze chhoṭe malúm hote, aur un ke píchhe píchhe ek roshan lakír dikhái detí, ki jo thoṛí sí der ke bad phir gáib ho játí. Yih tír i shaháb kabhí kam, kabhí ziyáda nazar áte; lekin sál bhar men, koí rát aisí nahín hai, ki jis men dekhnewále ko kaí ek nazar na paṛen.

Qurán men in ká yih ajíb bayán húá, jaisá maslan, Súra i Mulk kí pánchwín áyat men mastúr hai; "Ham ne raunaq dí warle ásmán ko chirágon se, aur rakhí un se phenk már shaitánon kí, aur rakhí un ke liye már dahaktí ág kí," Usí tarah Súra-al-Hajr kí 17, 18wín áyaton men marqúm hai; "Albatta tahqíq kí ham ne bích ásmán ke burjen, aur zínat dí ham ne un ko wáste dekhnewálon ke, aur mahfúz rakhá ham ne us ko har ek shaitán ránde gae se; magar jis ne chhuráyá sunne ko pas píchhe lágtá us ke shuálon záhir." Is áyat kí tafsír men mufassirín ne kahá hai, ki "Firishton kí mashwarat sunne ko shaitán já lagte hain, ásmán ke qaríb; to úpar se angáre paṛte hain.

Lekin jaise Qurán men kitní aur bhí kahání báten hain, waise yih un shahábon ká jo us men bayán húá, so bhí mahz wahmí aur behúda hai. Álim aur áqil jo ho, is bát ko mán nahín saktá hai.

Ham to cháhte hain, ki is kitáb ke paṛhnewálon ke liye un kí haqíqat ká bayán karen.

Aksar aise girnewále sitáron kí kuchh

áwáz suní nahín játí; par bąze waqt aise sitáre chalte chalte phút játe, aur aisí áwáz dete ki goyá top chale yá bádal garje. Ąláwa is ke kisí kisí mulk men bązon ne kyá dekhá ki ek sitára ṭúṭá hai; aur phir phúṭke garajne kí sí áwáz dí; aur bąd us ke, baṛe baṛe patthar us ke ṭukṛe jo the, zamín par gire.

Yih uṛnewále sitáre shumár men bahut hain. Valáyat ke baṛe baṛe madrason men jo hayatdán hain, unhon ne un kí haqíqat daryáft karne men niháyat koshish kí hai. Rát rát bhar yih ụlmá apne apne mán-manḍalon men sitáron ko dekhá karte táki isí tarah sháyad un ká hál, jo kuchh ho, fásh ho jáe. So kahte hain, ki basharte ki chándní na ho, aur dekhnewále itne hon ki tamám falak par nigáh laṛáe rahen, to bahisáb i ausat ek ek ghanṭe men 42 nazar áte. Phir jo ham muláhaza karen, mạlúm hogá, ki jaise sitáre din ko bhí maujúd hain; magar basabab súraj kí roshní ke dikhái nahín dete; usí tarah yih shaháb bhí din ko girá karte; lekin súraj ke sabab aksar nazar nahín áte. Aisá aisá hisáb karke jáná játá hai, ki ausat men áṭh pahar men qaríb ek hazár sitáron ke har jagah ke úpar girte hain. Ụlmá i mazkúr ne yih bhí daryáft kiyá hai, ki jo tír i shaháb kisí shahr ke úpar hí nazar áwe, so paintális kos tak dikhlái diyá kartá hai. Lekin jo koí wahán se paintális kos se dúr ho, so aur shaháb dekhe to dekhe; wuhí sitára us ke dekhne men nahín áwegá. Maslan, ek aisá dáira ho, ki jis ká qutr nawwe kos ho, to us ke bích jo jo shakhs hon, so wuhí shaháb dekhenge; aur us ke báhar jo hain, so aur dekhenge.

Ģaraz tamám dunyá men itní jagah hai ki jis men áṭh hazár aise dáire ban sakte hain; aur ek ek dáire ke bích hí men jo ek ek dekhnewálá hotá, to har ek ko judá judá shaháb nazar áte. Pas yih ạjíb natíja nikaltá hai, ki jis súrat men ki ek hí aise dáire ke andar áṭh pahar men roz roz ek hazár sitáre ṭúṭte, to áṭh hazár aise dáiron men, yąne, tamám dunyá men chár karor girá karte. Yih to aisá shumár hai, ki insán kí samajh men bhí nahín átá; lekin haqíqat men is se bhí bahut hain. Kyúnki hazáron tír i shaháb aise chhoṭe hain, ki bagair dúrbín ke dekhe nahín játe; par chhoṭí bhí dúrbín jo ho, to hayatdánon ne gumán kiyá, ki chálís guná ziyáda dikhái den; yąne, kam se kam bahisáb i ausat áṭh pahar men battís karor girá karte hain.

Sab logon ko mạlúm hai, ki ịlm i riyází se súraj aur sitáron kí paimáish ho saktí, aur un ká hál aisá mạlúm ho játá ki ek ek ká miqdár aur fásila aur gardish kitní hai. Ģaraz isí tarah ahl i ịlm i hayat ne tír i shahábon ká bhí hál daryáft kar liyá, aur un ko itná mạlúm húá, ki haqíqat men yih sab chhoṭe chhoṭe saiyáre hain, ki jo is zamín kí mánind súraj ke gird apne apne daure par gardish kar rahe hain. Jis waqt ki aise sitáre hamáre dekhne men áte, to ausat men zamín se battís kos dúr hain, aur ek lamhe men jab tak ham us ko dekhne páte, sáṭh kos chale játe. Is se mạlúm hotá, ki jaise aur saiyáre waise yih bhí ek niháyat tezrawí se súraj kí gardish karte hain. Is kí bhí paimáish húí, aur itná mạlúm húá hai, ki ek miniṭ* bhar men nau sau kos chalá karte.

Un ká miqdár aur wazn bhí daryáft húá hai. Un men se thoṛe aise hain, ki niháyat baṛe, ki jin kí moṭái páo kos se kam nahín hogí, aur wazn un ká ek paháṛ ke barábar hai; lekin aksaron ká wazn ek másha se bhí kam hai. Phir agar púchhá jáe, ki yih tír i shaháb jo

* Ek ghanṭe men sáṭh miniṭ hain.

súraj kí gardish karte, so kitne ạrse meṉ ek daur tai karte, jawáb is ká yih hai. Sabhoṉ ká daur hanoz nápá nahíṉ gayá, lekin itná mạlúm hai, ki san i 1866 meṉ November mahíne kí 13wíṉ táríḳh, jo gire, so tentís baras meṉ ek daur tai karte. Aisá hisáb karke hayatdánoṉ ne áge se kahá thá, ki san i 1866 November mahíne kí 13wíṉ yá 14wíṉ táríḳh tak bahut se girnewále sitáre nazar áwenge, aur aisá hí húá. Isí tarah ham kah sakte haiṉ, ki san i 1899 November mahíne kí 14wíṉ yá 15wíṉ táríḳh ko phir shahábon kí wuhí jamịyat zamín ke nazdík ákar dikháí degí.

Aur mahínoṉ meṉ jo girá karte, un ká daur aur gardish aur hai, jaise, masalan, jo Bhádoṉ ke shurụ́ meṉ nazar áyá karte, un kí gardish ek sau baras se kuchh ziyáda meṉ tamám hotí; lekin albatta is liye ki yih ek jamáạt meṉ hoke nahíṉ chalte, magar alag alag, wuh kam nazar áte, aur baras baras barábar dikhái dete. Koí púchhe, ki agar yih saiyáre hoṉ, to kis sabab se faqat dam bhar nazar paṛte, aur phir gáib ho játe?

Hál to yih hai, ki bar waqt nahíṉ chamakte rahte; magar jab ásmán se ákar hawá meṉ lag játe, to us kí ragaṛ se, yaháṉ tak garm ho játe, ki pighal játe haiṉ, aur mánind ág meṉ ḍále húe lohe ke roshní dete. Lekin jab súraj ke gird gardish kar karke, apne apne daur par chalte chalte, phir hawá se nikal játe, to kuchh ragaṛ nahíṉ rahtí, aur wuh phir ṭhanḍhe aur kále ho játe.

Agar ham se púchhá jáe, ki pighalne kí bát jo kahte ho, to haqíqat meṉ tír i shaháb kaun chíz hai, jo pighal jáe? to jawáb is ká yih hai, ki wuh patthar aur dhátu haiṉ. Koí is bát, jo taạjjub karke, shakk láwe, us ko jánná cháhiye ki yaháṉ shakk kí jagah nahíṉ hai. Kis liye, ki ạlimoṉ ne roshní ká bhed aisá kholá hai, ki jis chíz ke jalne se jo roshní paidá ho,—kitná dúr wuh ham se kyúṉ na ho—usí roshní kí ḳhássiyat se wuh jaltí húí chíz áp hí pahcháṉí játí hai, ki kaun chíz hai. So cháhe lohá ho, yá pára ho, jo kuchh ho, so jalte hí, apní roshní hí se, goyá apná nám záhir kartá hai. Isí tarah jab ahl i ịlm kisí sitáre, yá shaháb ko dekheṉ, to apní kaloṉ se us kí roshní ko jánchke, batlá sakte haiṉ, ki jo chamaktá hai, so kaun chíz hai. So sábit húá, ki shahábon aur sitároṉ meṉ, wuhí dhátu milte, jo zamín meṉ bhí milte haiṉ. Yih to sábit ho chuká; lekin is ká ek aur bhí subút hai.

Bárhá aisá húá, ki yih sitáre zamín hí par gire. Logoṉ ne un ko girte dekhá; phir pás jáke kyá dekhá, ki yih jo shaháb ásmán se girá, so yá patthar hai, yá lohá hai! Masalan, Amaríka ke mulk meṉ san i 1817, din ko ek aisá sitára ṭúṭá, ki jis kí roshní báwajúde súraj ke maujúd hone ke záhir húí, aur us ká aisá sannáṭá kán meṉ paṛá, ki goyá bhúṉchál áyá. Logoṉ ne dekhá ki ek khet meṉ girá; wahán dauṛke, kyá dekhá, ki wuh shaháb zamín par aise zor se girá, ki ek gaz bhítar zamín meṉ gaṛ gayá; aur use ázmáke un ko mạlúm húá, ki yih jo ásmán se girá, so lohá hai. Wazn us ká bís ser se ziyáda thá, aur yaháṉ tak garm mạlúm húá, ki do ek ghanṭe tak koí us par háth nahíṉ rakh saktá thá. Aur aise shaháb gire, ki jo us se bhí kahíṉ baṛe haiṉ. Masalan, Austrelíá mulk meṉ ek aisá milá ki jis ká wazn chár hazár man ke úpar thá; balki Ameríká i Junúb meṉ, ek aisá shaháb áj hí tak paṛá rahá hai, ki wazn jis ká sáṛhe pandrah hazár man se kam nahíṉ hai.

Hásil i kalám, tír i shahábon ká hál yih hai, ki baṛe baṛe sitároṉ aur saiyároṉ ke bích jo fásilá hai, us meṉ karoroṉ aise sitáre chhoṭe baṛe súraj ke gardish kar rahe haiṉ. Yih aise chhoṭe haiṉ, ki aksar auqát wuh dikhái nahíṉ dete.

Magar nihályat tezrauwí se jo chalte hain, jis waqt hawá men urne lagte, usí waqt hawá kí ragar se pighalte, balki jal játe bhí; aur jab tak hawá men chalte rahen, yá zamín par na giren, isí tarah jalte húe nazar áte.

Phir is se malúm hotá ki jin jin anásir se Khudá ne is zamín ko banáyá hai, so hí tamám álam men bhí maujúd hain. Dekhiye to, ki Khudá ne kaisí kaisí ajíb tarah kí sanaaten dikhái hain, ki jis ke dekhne se aql insán kí hairán ho játí. Cháhiye ki aisí aisí ajíbát dekh dekhkar, ham mánind hazrat Dáúd ke Khudá Táalá kí taríf aur sitáish karen, ki Jab main tere ásmánon, terí dastkárion, chánd aur sitáron ko, jinhen tú ne muqarrar kiyá, dekhtá hún; to insán i fání kyá hai, ki tú use yád rakhe, aur ibn i Ádam kyá, ki tú us par mutawajjih ho! Ai Yahowáh, hamáre Khudáwand, terá nám sárí zamín par kyá hí jalíl hai!

ACHCHHE NAUKAR KÍ SIFAT.

Us ko achchhá naukar nahín kahná cháhiye, jo ziyáda mihnat karne nahín cháhtá hai, magar sirf is fikr men rahtá, ki Main kis tarah apne málik se ziyáda talab pá sakún.

KITÁBON KÍ TILÁWAT KÁ FÁIDA.

Kitábon kí tiláwat karná bachpan men fáidamand kám hai; burhápe men wuh dil ko bahlátá hai; wuh khush-hálí ke liye zebái o jamál, aur tang-hálí men panáh o tasallí hai. Parhne se ilm hásil hotá hai, aur ilm ham ko ghar men aur báhar bhí fáida bakhshtá hai, yane, ghar men, chain, aur báhar, izzat. Kitábon ke shauq se mándagí bhúl játí, aur sustí dil se khárij hotí hai. Us se ham auron ke úpar ikhtiyár páte, aur apne dil ke bahut imtihánon par gálib áte hain.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

VI.

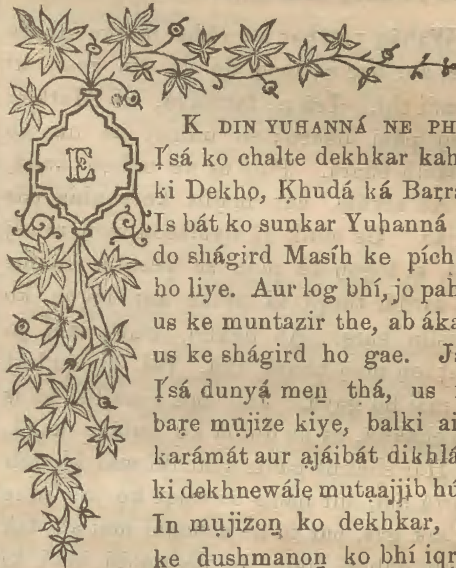

Ek din Yuhanná ne phir Ísá ko chalte dekhkar kahá, ki Dekho, Khudá ká Barra! Is bát ko sunkar Yuhanná ke do shágird Masíh ke píchhe ho liye. Aur log bhí, jo pahle us ke muntazir the, ab ákar, us ke shágird ho gae. Jab Ísá dunyá men thá, us ne bare mujize kiye, balki aise karámát aur ajáibát dikhláe, ki dekhnewále mutaajjib húe. In mujizon ko dekhkar, us ke dushmanon ko bhí iqrár karne pará, ki jo aisá kám kartá, so zarúr Khudá hai. Us ká pahlá mujiza Káná i Galíl ke ek byáh men kiyá gayá. Ísá kí má wahán thí, aur Ísá, aur us ke shágirdon kí bhí, us byáh men dawat thí. Khudáwand Ísá ko pasand áyá, ki main is byáh men házir hokar us ko raunaq bakhshún, aur is hál se jáná játá hai, ki Ísá apne logon ko khush kiyá cháhtá hai. Is waqt us ne na sirf házir hokar un ko khush kiyá, balki un par apní barí qudrat aur jalál bhí záhir kiyá. Ziyáfat men logon ke pás mai píne ko na rahí. Ísá kí má ne use yih khabar dí. Sháyad má ko khiyál húá, ki Ísá un kí hájat ko rafa kar saktá hai. Par us ne us se kahá, ki Ai mastúra, mujhe tujh se kyá kám? merá waqt hanoz nahín áyá. Is se jáná játá hai, ki agarchi Ísá apní má ke tábi rahtá thá, magar ab waqt nazdík hai, ki wuh apní iláhí qudrat dikhláegá, aur apne ásmání Báp kí marzí ko bajá láegá. Jab wuh apní má se kahne lagá, ki Mujhe

tujh se kyá kám, us ká manshá húá hogá, ki Tú nahín jántí hai, ki kaun bát bihtar hai, us ko mujh par chhoṛ de, main jaisá munásib hai, waisá karúngá. Tab us kí má ne naukaron se kahá, ki Jo kuchh wuh tumhen kahe karo.

Wahán patthar ke chha maṭke dhare the, aur har ek men do yá tín man kí samáí thí. Ísá ne farmáyá, ki Maṭkon men pání bharo: so unhon ne un ko labálab bhará. Phir us ne unhen kahá, ki Ab nikálo, aur majlis ke sardár pás le jáo. Us mulk kí ziyáfaton men rawáj thá, ki logon ke píne se peshtar majlis ká sardár thoṛá sá píkar aur logon ko taqsím kare. Ab dekho, wuh pání jo maṭkon men bhará thá, Ísá kí qudrat se mai ho gayá. Jab mír i majlis ne is ko chakhá, us ne dulhá ko buláke kahá, ki Har shakhs pahle achchhí mai kharch kartá hai, aur náqis us waqt ko jab píke chhak gae, par tú ne achchhí mai ab tak rakh chhoṛí hai. Is ne nahín jáná ki yih kahán se thá: wuh samajhtá thá, ki yih dulhá kí sab se achchhí mai hai, jise us ne ziyáfat ke ákhir tak rakhá hai. Isí tarah ham bhí un nímaton aur barakaton ko, jo sirf Khudá kí taraf se átí hain, apní hí jánkar istímál karte hain. Hamen yád rakhá cháhiye, ki hamárí sárí nímaten jo hain, Khudá hí ke háth se nikaltí hain, aur ki us kí dánáí aur muhabbat hamáre liye rozína kí roṭí taiyár kartí, aur ki hamárí sárí auqát us ke háth men hain. Hawá jise ham sáns lete hain, us kí rahmat se bharpúr hai. Us ne machhlíon ko pairne, aur chiṛíon ko uṛne kí táqat dí, ki ábí jánwar pání men rahen, aur parinde hawá men uṛá karen. Garaz dunyá kí sárí mámúrí, us kí kárígarí hai, aur jis qadr tum in báton par gaur karoge, to jánoge, ki us kí kaisí baṛí qudrat, aur hikmat jis ne ásmán, aur zamín, aur áftáb o mahtáb, aur sitáre, aur saiyáre banáe, aur un sabhon ko sambhálá kartá hai.

HIKÁYAT TÍN CHHOṬÍ MACHHLÍON KÍ.

Zikr hai, ki kahín tín chhoṭí chhoṭí rupahlí machhlíán ek sáf pání ke nadí men, jis ke donon kináron par harí ghás thí rahtí thín, chunánchi us jagah men wuh dhúp se aur túfánon se mahfúz rahtí thín, aur kháne ko bahut miltá thá, aur kisí tarah ká khatra na thá. Cháhiye thá ki aisí hálat men un kí niháyat qanáat o razámandí hotí, lekin baraks is ke wuh bahut nákhush aur beqarár hone lagín. Chunánchi Khudá ne un kí kuṛkuṛáne kí áwáz suní, aur un se kahá, ki jo tumhárá dil cháhtá hai, mángo, aur main wuhí tum ko bakhshúngá.

Pahlí machhlí bolí, ki Aise pání men rahne se main khush nahín balki udás o nirás hún. Is men kyá khushí hai? Main cháhtí hún ki par mujhe ináyat howen, ki jaisá parand hawá men uṛte hain, main bhí uṛ sakún.

Dúsrí ne kahá ki main baṛí garíb bechárí machhlí hún, kyúnki bilkull nádán hún, aur nahín jántí ki kis tarah apne ko khatron se bacháná cháhiye. Mujh ko aisí hoshyárí bakhsh díjiye, ki main kaṭíyon aur jálon ke har ek bhed ko samjhún, táki main apní ján ko bacháún.

Tísrí machhlí gaur karke bolí, main bhí láchár, nádán, bechárí hún, ki main nahín jántí hún ki hamáre liye kyá achchhá aur kyá burá hogá. Ai Khudá, merí itní khwáhish hai, ki tú merí khabar le; jo terí samajh men hamáre wáste achchhá hai, so tú hí kar. Main sirf wuhí cháhtí hún jo tú mujhe diyá cháhtá hai.

Pas in tínon ká ahwál suno. Pahlí ko Khudá ne par diye, aur wuh baṛí khushí ke sáth hawá men uṛne lagí, aur dil men ghamand karke, apní sáthíon kí, jo pání men rah gaín thín, hiqárat karne lagí. Yih nayí táqat yahán tak us ko pasand áí, ki uṛte uṛte aise bayábán men pahunchí jahán ki siwá ret aur kuchh

dikhái nahín detá thá. Wahán thakáhat aur piyás ke máre wuh gash men áne lagí, lekin pání ko pá nahín sakí. Us ne áge baṛhne kí koshish kí, lekin us ke paron men kuchh táqat na rahí, aur hámpte hámpte garm ret par gir paṛí, aur mar gaí.

Dúsrí machhlí ko jo hoshyárí cháhtí thí, Khudá ne har tarah ke khatre kí ágáhí bakhshí; lekin is se us ká sárá chain o khushí játí rahí, kyúnki wuh har waqt aur har bát se khauf khátí thí. Gahre pání men wuh nahín já saktí thí, tá aisá na ho ki koí baṛí machhlí use nigal lewe; aur uthle pání men jáne se ḍartí thí, tá na ho ki wuh jaldí súkh jáe, aur us ko akelá chhoṛ de. Jab us ne makkhí yá kisí tarah ke kháne ke láiq kíṛá dekhá, to khauf ke máre us ko chhú nahín saktí thí, ki sháyad us men koí kaṭiyá chhipí howe. Pas wuh bhúkh ke máre mar gaí.

Lekin tísrí machhlí ko Khudá ne bahut piyár kiyá, aur us kí khabar lí, aur us ko har tarah ke khatre se bacháyá, aur us kí aisí khushí thí, jaisí kisí aur machhlí ko na milí.

Garaz batáo ki in tínon men kaun dánishmand thí?

RÚH AUR BADAN KÍ TAMSÍL.

Aisá húá ki marte waqt Rúh aur badan ke bích men yih guftogú hone lagí.

Rúh ne badan se kahá, Ao bháí, ham tum apní zindagí ká hisáb karen; kyúnki ek dúsre se jald judá hone par hain.

Badan ne jawáb diyá, ki bahut achchhá, Bahin, batá díjiye.

Rúh ne kahá, ki tum ne khúb mihnat kí, aur roz roz din bhar mushaqqat uṭhái, aur bahut rupiya jama kiyá, kyá apne pás rakhoge, yá main apne sáth le jáún.

Is bát par badan sochne lagá, ki háe háe, in rupiyon ko qabr ke andhere aur saráhat men leke main kyá karún? Wahán soná chándí se mujhe kyá fáida?

Chunánchi Rúh ne kahá, ki Main bhí us ko kaise wahán le jáún jahán ki dunyá aur dunyá kí chízen dakhl nahín pátí hain. Haqíqat men yih soná sirf gard o dhúl hai.

Badan ranjídagí se bolá, sach hai; ab yih na merá ho saktá na terá.

Rúh ne jawáb diyá, ki hamen ek aur bhí suwál karná hai.

Ham tum phir kaise milenge?—khushí se, ki ranj se?—kyúnki zarúr milná hai. Tú ne mujhe ásmán kí taiyárí karne se roká;—tú ne merí ázádagí chhín lí, aur sone ke baṭorne men mujhe apná gulám banáyá.

Badan ne jawáb diyá ki Afsos tumhín ne mujhe wargaláná, aur ab tum mujh par tuhmat lagátí ho.

Rúh bolí, agar ham tum dushman ke taur par phir milen, aur ek dúsre ko abad tak dukh dete rahen to kaisí khauf-nák bát hogí. Main aisí nápák hún jaisá ki tum ho, aur tum ne merí safáí ko kabhí nahín cháhá. Jaisá ki tumháre liye ásmán men kuchh dakhl nahín, waisá hamáre liye bhí nahín, aur tum ne to aise dakhl kí talásh nahín kí. Garaz yih soná hamesha tak tumhárá shákí rahegá, aur main bhí tum ko ṭhaṭṭhon men uṛáúngí ki tum ne aisí náchíz shai ke hásil karne ke liye mujh ko halák kiyá.

IV. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Hizqíel aur Dániel. Hiz. i: 1; Dán. i: 1—6.
2. Amus. vii: 14.
3. Samúel. 1 Sam. ix.
4. Jád. 1 Sam. xxiv. Nátan. 2 Sam. xii.
5. Yaramíyáh. Yar. xxxviii: 6.

V. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Ek nabí ne apne háth pánw kamarband se bándhe; so kaun thá?
2. Phir ek nabí ne ek kamarband daryá i Furát ke kináre chhipá rakhá, wuh kaun nabí thá?
3. Kis nabí ne apní gardan ke úpar band aur júe ḍále?
4. Kis ne unhen toṛ ḍálá?
5. Ek nabí ko hal jotte waqt Khudá ne buláyá; us ká nám kyá?

Mutafarriqát.

Gal. ii: 19, 20 kí Tafsíl.

TÁLÍF I BANDA I MASÍH.

Hissa Dúsrá.

PHIR PULÚS KAHTÁ hai, ki agarchi main Masíh ke sáth maslúb húá, lekin zinda hún, yane, main hí nahín, balki Masíh mujh men zinda hai. Main zinda to hún, lekin wuh zindagí merí hí zindagí nahín hai, balki Masíh kí zindagí hai. Shariat ke haqq men main murda hún, lekin Masíh ke haqq men zinda. Masíh maslúb húá, main us men hoke maslúb húá; Masíh jí uṭhá, main us men hoke jí uṭhá; Masíh ímándár men zinda hai, aur rúhání zindagí usí kí taraf se hai. Khudá badan kí zindagí ká bání hai, aur "rúhon ká Báp" kahlátá hai; "ham us se jíte, aur chalte phirte, aur maujúd hain." Yih zindagí tamám baní ádam men pái játí hai, aur is muqám men us se kuchh murád nahín hai. Khudá ek kháss taur par rúhání zindagí ká bání hai. Ḍálí kí zindagí usí men nahín hai, balki darakht men hai, aur agar wuh darakht se judá ho jáe, to súkhegí. Ádmí men rúhání zindagí aisí nahín hai, jaisí darakht kí zindagí hai, ki wuh áp hí men zindagí rakhe, balki ḍálí kí sí zindagí hai, ki áp hí nahín balki darakht se paiwasta hone ke sabab se zinda hai. Tá jaisí háth kí zindagí hai, yane, jab tak wuh badan se paiwasta rahe, tab tak wuh zinda rahegá, waisí hí Masihí kí zindagí hai, yane, jab tak wuh Masíh men paiwasta rahe, tab tak wuh zinda rahegá. Aisí tamsílon se Alláh hamen sikhlátá hai, ki hamárí zindagí sirf shurú hone ke wáste nahín, balki dáim hone ke wáste Masíh par mauqúf hai.

Dunyá men kabhí kabhí do dost aise ham-dard hain, ki jo chíz ek par tásír kartí hai, wuhí chíz dúsre par bhí tásír kartí; ek kí zindagí goyá dúsre kí zindagí par mauqúf hai. Chunánchi Yahúdáh ne Yaqúb aur Binyamín ke haqq men kahá, ki "us kí zindagí is jawán kí zindagí se wábasta hai." Paid. 44: 30. Lekin Masíh aur us kí ummat kí paiwast hamdardí kí paiwast nahín hai. Ham-dardon ke haqq men ham nahín kah sakte ki un kí zindagí ek hí hai, magar majázan sháyad koí ádmí yih kahe. Lekin Masíh aur us kí ummat kí zindagí sirf ek hí taur par nahín, balki haqíqat men ek hí hai, jaisá sir aur háth kí zindagí ek hí hai. Is ká sabab yih hai, ki jo Rúh Masíh ko be-paimán dí gaí, wuhí Rúh har ek ímándár ke bhí andar rahtí hai. Wuh Rúh Masíh kí Rúh kahlátí hai, kyúnki Masíh use bhejtá hai. Lekin wuh Rúh Masíh ko, yane, us kí insániyat ko dí gaí. Yih bát ek baṛá bhed hai, lekin yih malúm hotá hai, ki wuh Rúh Ísá Masíh ko darkár thí, aur us ne Ísá kí madad kí. Wuhí Rúh gunahgár ke dil men átí hai, us ko sar i nau paidá kartí, us ko Masíh se paiwasta kartí hai. Ádmí ke badan men zinda ján hai, is sabab se tamám badan zinda hai. Jo badan kalísyá hai, us kí zindagí ká sabab yá chashma Rúh ul Quds hai, jo us men bastí hai. Wuh Rúh Masíh kí taraf se átí hai, tau bhí Masíh ke sáth rahtí hai. Us Rúh ke áne se ádmí ke dil men rúhání zindagí shurú hotí hai, aur us ke rahne se wuh zindagí parwarish pátí hai. Aur agar wuh Rúh chalí jáe, to wuh zindagí khatm ho jáe. Is sabab se Hawárí kahtá hai, ki Masíh mujh men zinda *hai*, aur nahín kahtá, ki zinda *thá*. Rúh-ul-Quds Ísái kí hidáyat kartí hai, aur is ke khiyál aur báten aur kám us Rúh kí talím se hain.

Phir Pulús kahtá hai, ki "jo zindagí main ab jism men kartá hún," wagaira. Is bát se bhí malúm hotá hai, ki Masíhí murda nahín hai, balki zinda hai; yane, jo zindagí Masíh kí taraf se hai, wuhí us men hai. Hamárí puráni insániyat Masíh ke sáth maslúb húí, lekin ek naí insániyat hai, "jaise Masíh murdon men se Báp ke jalál ke wasíle se uṭháyá gayá, waise hí ham bhí naí zindagí men qadam máren" Rúm. vi: 4. Masíh ká khún ímándár ke dil ko murda kámon se pák kartá hai, táki wuh zinda Khudá kí ibádat kare; Ibr. ix: 24. Masíh us men zinda hai, is sabab se wuh Masíhí kám karegá. "*Jism men*" se dunyá men, yá badan men honá murád hai. Isái dunyá men hai: auron ke mánind wuh khátá, pítá, dunyáwí kám kartá hai, lekin yih báten us kí zindagí nahín hain; us kí zindagí Masíh ke sáth Khudá men chhipí hai, Qal. iii: 3. Dunyáwí ádmí ke mánind wuh ab khiyál, aur kalám, aur amal nahín kartá. Lekin (Pulús kahtá hai,) "jo zindagí main ab jism men basar kartá hún, *use main Khudá ke Beṭe par ímán láne se basar kartá hún.*" Agarchi bahut kám záhiran wuhí hon, jo aur log karte hain, lekin un kí asl aur hai. Masíhí ádmí nahín, balki ímándár hoke apná kám kiyá kartá hai. Ímán se wuh apní zindagí basar *kartá* hai; Masíh ímán ke wasíle se us ke dil men rahtá hai (Afs. iii: 17). Ímán ke wasíle se Masíhí Masíh se paiwand ho játá hai. Ímán ke wasíle se ham us Rúh ko, jis ká wada hai, páte hain (Gal. iii: 14). Ímán ke wasíle se wuh táqat Masíhí ko hásil hotí hai, jo us ko darkár hai, táki wuh Khudá ká jalál záhir kare. Ímán ke wasíle se Masíhí Masíh ká badan khátá, aur us ká khún pítá hai, aur un wadon ko *makhsús* kartá hai, jin ko Khudá apne Kalám men apne logon ko detá hai. Ímándár is dunyá par nigáh nahín kartá, us ke qánúnon ke mutábiq nahín chaltá, jism ke sáth saláh nahín kartá, balki Masíh par ímán láke har ek kám kartá hai. Kalám-ul-láh us ká qánún i hidáyat hai, Masíh kí marzí us kí marzí hai. Masíh us kí zindagí ká chashma hai, aur ímán us zindagí kí tahsíl o taraqqí ká wasíla hai.

Yih ímán Ibn-ulláh par hai: Yih ek bhárí bát hai. Wuh ímán, jis se zindagí hásil hotí hai, Khudá Báp par nahín hai, balki Khudá Beṭe par hai. Masíh Khudá ká Beṭá kisí bátiní nisbat ke sabab se kahlátá hai, jise wuh Khudá Báp se rakhtá hai. Liházá agar koí ádmí Masíh ko Khudá ká Beṭá na samjhe, to us ká ímán durust na hogá. Agar wuh ímán Isá par bhí ho, tau bhí wuh Khudá ke Beṭe par na ho. Jo koí naját ko hásil kiyá cháhtá hai, us ko zarúr hai, ki is bát ko yaqín kare, ki Isá Masíh Ibn-ulláh hai. Lekin Isá insán ká nám hai, pas yaqín láná cháhiye ki Khudá ká Beṭá mujassam húá. Is áyat ke mutábiq dúsrí bát, jis par yaqín láná zarúr hai, yih hai, ki *Masíh ne hamen piyár kiyá.* Is ká matlab yih nahín hai, ki Masíh ham par yá dunyá par mihrbán hai. Is dunyá men bahut log auron par mihrbání karte hain, tau bhí un se muhabbat nahín rakhte. Ham un par jo bilkull náláiq hain, mihrbání karte hain; ham un ko, jinhen láiq samajhte hain, piyár karte hain, harchand ki láiq samajhne ká sabab sirf rishta ho. Khudá tamám baní ádam par mihrbání kartá hai, balki un ko apní hí khilqat jánke ek taur par piyár kartá hai (Zab. cxlv: 9). Lekin Khudá Isá Masíh ke sabab se apní ummat ko láiq samajhke, un se ek kháss mahabbat rakhtá hai; aur us kháss mahabbat se is áyat men murád hai. Is bát ko bhí gaur karná cháhiye ki Pulús is maqám men yih nahín kahtá, ki Masíh apne logon ko, yá apní kalísyá ko piyár kartá hai. Afasíon v: 25 men marqúm hai, ki "Masíh ne kalisyá ko

piyár kiyá, aur apne ko us ke badle diyá." Lekin yahán ziyáda tafsíl ke sáth wuh kahtá hai, ki "jis ne *mujhe* piyár kiyá." Jo mahabbat Masíh apne logon se rakhtá hai, use wuh har ek shaḳhs se rakhtá hai. Masíh sirf apní kull ummat par nigáh nahín kartá, balki us ummat ke har ek shaḳhs par judá judá nigáh kartá hai.

Pulús ne kahá, ki Masíh ne mujh Pulús ko piyár kiyá. Har ek Ísáí ko bhí dil men yihí ímán láná cháhiye ki Masíh ne mujhí ko piyár kiyá.

Is bát ko bhí yaqín láná cháhiye, ki Masíh ne apne ko hamáre badle—yá jaisá Pulús kahtá hai, *mere* badle diyá. Masíh ne mujhe piyár kiyá, aur us piyár ke sabab se apne ko mere badle diyá. Jab Masíh ne apne ko qurbán kiyá, to sirf apní kull ummat ke wáste nahín, balki har ek shaḳhs ke wáste apne ko de diyá. Masíh ne pahle Pulús ko piyár kiyá, tab apne ko us ke wáste diyá. Yih Pulús ká ímán thá, aur sab haqíqí ímán aisá hí hai. Jab ádmí aisá ímán látá hai, tab wuh farzand i Ḳhudá ho játá hai. Sháyad wuh ímán kamzor ho, sháyad ádmí apne dil men shakk kare, ki merá ímán sachchá ímán nahín hai, lekin agar ímán ho, to wuh ádmí is bát ko sach jáne, ki Masíh ne mujhe piyár kiyá, aur apne ko mere badle diyá.

Sháyad nafsání ádmí ke dil men yih bát kabhí áe, ki main ne Masíh ko piyár kiyá, aur apne ko us ke supurd kiyá, is sabab se merí naját hogí; yá iráda kare, ki main us ko piyár karúngá, aur us par apná bharosá rakhúngá, tab wuh mujhe piyár karegá, aur apne kám ká fáida mujh ko pahunchá degá; lekin is ke ḳhiláf Injíl kí tạlím hai, ki "Ḳhudá kí mahabbat, jo ham se hai, is se záhir húí, ki Ḳhudá ne apne eklaute Beṭe ko dunyá men bhejá, táki ham us ke sabab se zindagí páen! Mahabbat is men nahín hai, ki ham ne Ḳhudá se mahabbat rakhí, balki is men hai, ki us ne ham se mahabbat rakhí, aur apne Beṭe ko bhejá, ki hamáre gunáhon ká kafára ho. Ham us se mahabbat rakhte hain, kyúnki pahle us ne ham se mahabbat rakhí" (1 Yuh. vi: 9, 10, 19). Is bát se faḳhr sarásar ḳhárij hai. Ímán aise Masíh par hai, jis ne peshtar hamen piyár kiyá, aur apne ko de diyá. Aise ímán se ádmí zinda hogá, par aur kisí ímán se wuh murda rahegá. Pulús ká bharosá yih nahín thá, ki main ne koí kám kiyá, jis ke sabab se merí zindagí hogí, balki yih thá, ki Masíh ne mujhe piyár kiyá, aur apne ko mere badle diyá. Us ne apne ko náláiq, ḳhatákár o láchár gunahgár samjhá, lekin yih jáná, ki Masíh ne mujhe piyár kiyá, aur apne ko mere wáste diyá, is sabab se main Masíh par ímán láyá, aur apne dil men bharosá kiyá, ki merí naját hogí. Is ímán se us ne apní zindagí guzrání.

BALÁON MEN SAB SE BAṚÍ BALÁ KAUN HAI?

Baláon men baṛí balá gunáh hai. Ek hí nishána hai ki jis par qahr i ilábí ke sab tír chaláe játe hain; so hí gunáh hai. Kahte hain, makṛí ne jál banáyá; phir áp hí us men phans gaí; gunáh jo karte hain, aise hí hain. Ham jo tabáh ho játe, yih hamáre gunáh ká phal hai, aur bas.

NAJÁT-BAḲHSH DÁNISH KE LIYE FAZL KÍ ZURÚRAT.

Biná fazl dánish i záhirí ho to ho; lekin biná fazl naját-baḳhsh dánish nahín hone kí. Ḳhálí dánish se sháyad dimág men ḳhalal á jáe to á jáe; lekin us se dil pák na ho jáegá.

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne men ek bár Farruḳhábád Mishan kí taraf se Iláhábád Mission Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhon kí ḳhidmat men yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhutút aur muntaḳhabát jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hon, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat men irsál kiye jáen. ☜

MAḲHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 2.] ILAHÁBÁD, JANUARY, 1869. [No. 1.

FIRAÚN KÍ BEṬÍ KO MÚSÁ KÁ MILNÁ.

MÚSÁ KÁ MILNÁ.

IS taswír ke dekhne se hamárí tabíạt cháhtí hai ki ham un nek logon kí nihâyat dilchasp tawáríḳh ko jin ká hál Baibal men likhá hai daryáft karen. Is men Misr ke baṛe zabardast bádsháh kí laṛkí kí taswír khinchí húí hai, aur wuh apní sahelí ko hukm detí hai, ki us sarkanḍe ke ṭokre ko, jo ki daryá i Níl ke kináre jháú men rukhá húá hai, le áo. Kitáb i Muqaddas men is ká zikr yún hai, "Aur Firạún kí beṭí daryá ke kináre naháne ko áí, aur us kí sahelíán daryá ke kináre phir rahí thín, aur jab us ne us ṭokrí ko jháú ke darmiyán dekhá, us ne apní sahelíon se kahá, ki Us

ko le áeṉ aur jab ki us ne us ko kholá, us laṛke ko dekhá, aur dekho wuh laṛká royá, aur us ko us bachche par rahm áyá, aur us ne kahá ki yih ek Ịbrání laṛká hai. Ḳhurúj 2 : 5, 6.

Us nek bádsháh Firạún ke marne ke bạd, jo ki Yúsuf se baṛí mihrbání ke sáth pesh áyá thá, nae bádsháh ne jis ko Isráílíoṉ kí kasrat par baṛá rashk thá un par baṛá zulm kiyá, aur ákhír meṉ yih saḳht hukm diyá ki sab laṛke daryá i Níl meṉ ḍubo diye jáeṉ. Kull wálidain ke ḳhiyál meṉ yih bát ba-ásání á saktí hai ki kaisá ranj i shadíd is hukm se Isráílíoṉ ko húá hogá. Un ke laṛkoṉ ko paidá hote hí qabl un ke dekhne ke már ḍálne ke wáste un se chhín lená filhaqíqat ek niháyat ḳhaufnák ázmáish thí. Har makán meṉ zurúr roná aur píṭná rahá kartá hogá. Har ek máṉ ko zurúr yih bát sunkar ki laṛká paidá húá, dahshat rahá kartí hogí, aur har báp ko is bát ke sunne se ki us ko Ḳhudá ne laṛká diyá, bạiwaz ḳhushí ke kaisá ranj o ạlam hotá hogá. Aise ranj aur taklíf ke waqt meṉ Músá paidá húá thá, aur us kí má apne mazbút ímán aur tawakkul kí madad se, jo ki apne piyáre laṛke kí hifázat kí nisbat us ko Ḳhudá kí qudrat par thá, tín mahíne tak us be-rahm bádsháh ke jásúsoṉ se use chhipáe rahí. Jab ki wuh use áge ko chhipá na sakí, tab usí ímán aur Ḳhudá-tawakkulí ne use targíb dí, ki ek chhoṭí sí sarkanḍe kí ṭokrí banákar us meṉ rogan aur rál laheskar táki pání se us ạzíz ko kuchh nuqsán na pahunch sake us bachche ko us meṉ rakhkar daryá ke kanáre use chhoṛ de, aur us ko Ḳhudá ke sipurd kare. Is Ịbrání ạurat kí Ḳhudá-tawakkulí ham logoṉ ke liye kaisí ụmda misál hai! Jab ki hameṉ mushkilát aur ḳhatarnák mụamile pesh áte haiṉ, tab ham kaise shakk o dahshat meṉ paṛ játe, aur Ḳhudá se madad mángná bhúl játe haiṉ, aur agar ham Ḳhudá se madad mángte bhí haiṉ, to ham us kí nisbat us kí qudrat par kámil bharosá nahíṉ rakhte. Biláshakk Ḳhudá ko Músá ke bacháne kí tadbír bahut manzúr thí, aur us ne us ạurat ke dil ko ummed aur tawakkul se bhar diyá. Táham Ḳhudá kí qudrat par bharosá karne kí us kí mustạidí ham logoṉ ke liye ek sabaq hai. Aksar ham log apne liye áp hí madadgár hone kí koshish karte haiṉ, aur apní hí tadbírát karte haiṉ, aur jab tak ḳhud majbúr nahíṉ ho játe, Ḳhudá se madad nahíṉ mángte. Aisá karná hargiz wájib nahíṉ. Ham ko hamesha is bát ká yaqín rakhná cháhiye, ki bagair Ḳhudá ke ham kuchh nahíṉ kar sakte, magar us kí madad se sab kuchh kar sakte haiṉ. Jis qadr Músá kí má ká ímán mazbút thá, usí qadr us ko ziyáda afsos húá hogá, jab ki us ne apne becháre bachche ko akelá aur behifázat chhoṛ diyá. Ham ko us kí taklíf ká ḳhiyál karke tars átá hai. Chunánchi Ḳhudá ne bhí us par tars kháyá, aur us kí bardásht se ziyáda bojh us par nahíṉ ḍálá, kyúnki us ne us baṛí Misrání sháhzádí kí tabíạt meṉ ḳhwáhish paidá kar dí, ki garíb chhoṭe Ịbrání laṛke ko pále. Tab us kí má ne jáná, ki wuh mahfúz hai. Yaháṉ par ham Ḳhudá kí baṛí rahmat ká ek sabaq aur bhí síkhte haiṉ, yạne, yih ki wuh ạmadan baní ádam ko taklíf nahíṉ detá, aur jab kabhí ki kisí ạqlmandána matlab ke liye detá bhí hai, to jyúṉhíṉ us taklíf ká matlab púrá ho letạ hai, wuh us ko rafạ kar detá hai. Aur bajáe us ke ḳhushí baḳhshtá hai, Ḳhudá ne shikasta-dil má ke jí ko is tarah par tasallí dí ki us ke laṛke ke liye ek muháfiz paidá kar diyá, balki sháhzádí ne us ko ijázat dí ki us bachche kí ḳhabargírí kare, aur jis tarah par Isráílíoṉ kí tarbiyat honí cháhiye us kí tarbiyat kare. Firạún kí laṛkí apne báp ke is hukm se zurúr wáqif rahí hogí, ki Isráílíoṉ ke laṛke már ḍále jáeṉ, táham us tars ke

sabab se jo ki mardon̲ ke banisbat ạurat-on̲ ke dil men̲ ziyáda hotá hai, us ne Músá ko lekar pálá, aur is tarah par Ḳhudá kí taraf se ek wasíla húí, jis se ki us ke logon̲ ká bachánewálá paidá húá. Hamáre aksar názirín ján̲te honge ki jab Músá bạrá húá, us ne kyá kyá ạjíb báten̲ kín̲, aur kis tarah par Ḳhudá ke hukm se wuh Isráílíon̲ ko Misr se nikál láyá, aur kis tarah us kí mạrifat Ḳhudá ne bahut se mujize záhir kiye. Tum ko yih bhí mạlúm hogá, ki kaise ạjíb ta-hammul ke sáth us ne in saḳht-dil logon̲ ke tạne o malámaton̲ aur shikáyaton̲ kí bardásht kí, aur jab ki un logon̲ ne bahut ziyáda diqq kiyá, us ne ḳhud ụdúl-hukmí kí, aur is sabab se wạda kí húí zamín men̲ na dáḳhil hone páyá, jis kí us ko bahut sál se tamanná thí. Us ko sirf isí qadr ijázat milí, ki nazdík ke ek pahár se us zamín ko dekh le, aur tab tanhái men̲ ján dí, jab ki koí dost us ká ánkh band karnewálá yá dafn karnewálá maujúd na thá; albatta Ḳhudá jis ne ki bachche-pan men̲ us kí ján ạjíb taur se bachái thí, us ke pás thá, aur jis qadr ki ádmí us ke liye kar saktá us se ziyáda kiyá. Chunánchi ham ko mạlúm hotá hai, ki yih bechára bachcha Ḳhudá kí qudrat se bachkar us ke kám karne ká wasíla, aur mazlúm Isráílíon̲ ke liye bara-kat ká báịs húá. Is tawáríḳh se ham ko Ḳhudá kí barí qudrat par ḳhiyál karná síkhná cháhiye. Us ko manzúr thá, ki Músá kí ján bacháe, aur báwujúdeki Firạún ke jásús barí mustạidí rakhte the, wuh us kí paidáish kí ḳhabar na daryáft kar sake, aur jab ki wuh larká tokrí men̲ pará húá thá, koí shaḳhs us kamzor bachche ko nuqsán pahuncháne na páyá, balki jis bádsháh ne us ke márne ká hukm diyá thá, usí kí betí ne us ko ba-cháyá. Is se yih natíja nikaltá hai, ki dunyá ke niháyat qawí bádsháh Ḳhu-dá ke muqábale men̲ nahín̲ thahar sakte. Wuh cháhen̲ tadbír o mansúba karen̲, aur fauj lekar laren̲, lekin agar Ḳhudá un ko kámyáb na kare, to sab befáida hai. Is bát ká yaqín karná kaisí ḳhushí ká báịs hai, ki wuh Qádir i Mutlaq Ḳhu-dá hamárá Báp hai, aur hamesha hamárí nigahbání kartá hai, aur hamáre liye sab kuchh kar saktá hai. Is liye ham ko Ḳhudá par bharosá rakhná cháhiye, aur zindagí kí sab hálaton̲ men̲ us se rahnu-mái ke ḳhwáhán̲ rahná cháhiye. Kyún-ki "agar Ḳhudá hamáre sáth hai, to ham ko darná kuchh zurúr nahín̲ hai, hamáre ḳhiláf kaun ho saktá hai."

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ÍSÁ PÁS ÁO.

Ísá kahán̲ hai? Aiyúb ká yih kalám thá, ki "Kásh, main̲ jántá ki main̲ use kahán̲ páún̲gá, ki main̲ us ke nashast-gáh tak játá." Ai bekas gunahgár, kyá yih terí bhí bolí hai? Kyá tú yih jánne ká mushtáq hai, ki Ísá kahán̲ hai? Wuh ab insán kí súrat men̲ is zamín par nahín̲ hai, lekin wuh ásmán par laut gayá hai. Wahán̲ wuh fazl ke taḳht par baithke saltanat kartá aur muntazir hai, ki sab jo us pás áen̲, unhen̲ wuh hamesha kí zindagí baḳhshe. Tum samajhte ho ki ás-mán bahut dúr hai, lekin gunahgáron̲ kí duá jyún̲ hí un ke honthon̲ se nikaltí us pás pahunchtí, aur wuh barí shafaqat se unhen̲ suntá hai. Agar yih bát tum ko mushkil mạlúm ho, to ján rakho, ki Ísá na sirf ásmán men̲ hai, lekin zamín par bhí hai. Wuh Ḳhudá hai, aur is liye har jagah maujúd hai. Us ne apne shágirdon̲ se farmáyá, ki "Main̲ hame-sha tumháre sáth hún̲." Wuh mudám hamáre darmiyán házir rahtá hai. Bí-már ke ghar Ísá apne shágird kí jo bímárí ke bistar par pará hai, tasallí dene ko maujúd hai. Gosha, tanhái men̲ jahán̲ gunahgár apne gunáhon̲ ká iqrár karne gayá, Ísá wahán̲ yih kahne ká muntazir hai, ki "Ḳhátir-jamạ rakh, tere gunáh muạf kiye gaye, salámatí se chalá já." Girje yá ghar men̲ jahán̲ bahut yá

thoṛe duá mángne aur shukr karne ko ikaṭṭhá húe hain, Ísá wahán un kí hájaton ke rafa karne ko házir aur mustaid hai. "Jahán do yá tín mere nám se ikaṭṭhá howen, wahán main un ke darmiyán házir hún." Ai paṛhnewále wuh tere pás hai! Abhí jab terí ánkhen in warqon ko paṛhtí hain, wuh tere bagl men khaṛá hai! Wuh áhista tere kán men kahtá hai! Wuh tujhe bulátá, ki tú use ḍhúnḍh! Agar tú cháhtá hai ki use páwe, to tujhe dúr daráz safar nahín karná paṛegá, tujhe der tak intizárí nahín khínchná hai, ki terí duá use pahunche. Wuh us dost se ki tere bagl men baiṭhá hai, nazdíktar hai; kyúnki wuh tere dil ke darwáze par andar jáne ke liye khaṭkhaṭátá hai. Jahán kahín tú jáe, wuh tere sáth játá hai, us ke háth barkaton se bhare húe hain, jinhen wuh muft tujhe dene cháhtá hai. "Wuh terí ráh aur tere leṭne kí jagah ko ghere hai;" lekin yih sab nit terí bhaláí ke liye hai. Subh wuh tere bistar pás khaṛá hoke apní rástbází ke sufed jáma se tujhe mulabbas karne cháhtá hai; aur jab tú dastarkhwán par baiṭhtá hai, to wuh tujhe zindagí kí us roṭí ko kháne ke liye farmátá, jo maut se terí ján ko bacháegí. Wuh tere aise qaríb hai, ki us pás áne ko tere khafíf iráda ko jánkar apne háth phailátá hai, ki terí madad kare. Wuh aisá nazdík hai, ki terí tauba ke pahle ánsú ke qatra ko dekh le, aur muáfí kí pahlí áh ko sun le. Wuh aisá nazdík hai, ki "tere pukárne se pahle tujhe jawáb de, aur jab tú kah rahá hai, sun le." Ai gunahgár jahán tú hai, wahán Ísá hai! So har mulk aur har hálat men, din aur rát, ghar aur maidán men tú Ísá pás á saktá hai. Zab. cxxxix; Yash. lxv: 24; Mat. xviii: xxviii: 20; Yúh. xiv: 18—28.

ÍSÁ PÁS ÁNE KÁ KYÁ MATLAB HAI?

Ísá pás áne kí nisbat bahut kuchh ᵉyán ho chuká, lekin main kis tarah áún? Wuh to ásmán par hai, aur main wahán us se kahne ko kyúnkar jáún? Main ne yih bhí suná hai, ki wuh har kahín házir hai, lekin main use dekh nahín saktá, so main kyúnkar us pás jáún? Agar wuh abhí zamín par hotá, jaisá ek martaba thá, to main kisí mushkil aur taklíf se munh na moṛtá. Main apná sab kuchh zád i ráh ke liye bech ḍáltá; main hazáron kos chalá játá. Koí mushkil mujhe ḍará na saktí. Main isí dam rawána ho játá. Main us pás játá, aur bhíṛ men ghuskar apní ráh nikál letá, jaisá bímáron ne changá hone ke liye kiyá thá. Main us ke sámhne gir paṛtá, aur us ke dáman ko pakaṛ letá yá us ke qadamon ko chúmtá, aur yih kahtá, ki "Ai Khudáwand Ísá mujhe bachá." Main koṛí yá lang yá koṛh se changá hone ke liye nahín áyá, magar gunáh se. Merá dil gunáh se bímár hai. Main Khudá ke gazab aur abadí sazá ke khauf men hún. Khudáwand mujhe bachá warna main halák húá! Lekin afsos! Ísá to hamáre darmiyán men nahín rahtá, aur na main us pás áne ke maní ko samajh saktá hún.

Ai azíz paṛhnewále apne dil se tú yih sab kar, aur tab tú Ísá pás bilá-shakk pahunch gayá hai! Tú us pás jáne, us ke sámhne girne, us ke jáma ko pakaṛne aur us se ham-kalám hone se jaisá marízon aur langṛon ne kiyá hai, kyá fáida ḍhúnḍhtá hai? Kyá in se sirf apní hájaton ko us par záhir nahín karná hai? Wuh in se peshtar se wáqif hai. Bagair in sab taklífát ke tum use jatá sakte, ki tum cháhte ho ki wuh tumhen bacháe. Tum use yád karo, apne dil men use socho, aur apní áwáz ko us kí taraf baland karo, goyá ki tum ne use dekhá hai. Tum mustaid ho, goyá ki us ke gird bhíṛ hai, aur tumhen us ke darmiyán se ghusná hai. Use buláo, jaisá us andhe ne kiyá, agarchi us ne use na dekhá, tau bhí chilláyá, ki "Ai Ísá

Dáúd ke beṭe mujh par rahm farmá!" Tum to un se kahín bihtar ho, jo us ke is zamín par hone ke waqt zinda the. Unheṉ to aksar dúr daráz safar karne paṛá thá. Wuh aksar ádmíoṉ kí kasrat ke máre us ke nazdík nahíṉ áne páe. Lekin tum to use is qadr ab hásil kar sakte ho, ki goyá koí dúsrá gunahgár us ká muhtáj nahíṉ hai. Wuh hamesha nazdík aur andáz kí pahunch ke andar hai; aur hálánki tum use nahíṉ dekhte, lekin wuh tumheṉ dekhtá, tumhárí ḳhwáhish ko jántá, aur tumhárí sárí bátoṉ ko suntá hai. Ísá pás áná, dil ká us se lagáná hai. Yih, apne gunáhoṉ aur ḳharábí se wáqif honá, aur yaqín jánná ki wuh muạf karne, tasallí dene, aur bacháne ko rází aur qádir hai; us se madad mángná, aur us par dost ke muwáfiq bharosá rakhná hai. Usí ḳhiyál aur cháh se, goyá ki wuh sach much maujúd hai, us se barakat lene ko mustaịd honá aur iltimás karná, us pás áná hai, agarchi ham us ke chihre ko nahíṉ dekhte aur us kí áwáz ko nahíṉ sunte haiṉ. Ai bekas gunahgár! tumhárí muạfí kí ạrzú, tumhárí minnat karná, ki "Ai Ísá mujhe bachá," us pás áná hai.

YARÚSALAM I QADÍM KÁ HÁL.

SHAHR I YARÚSALAM, EK AISÍ JAGAH hai, ki jis ko sab ahl i Kitáb, ḳhwáh Ísáí, ḳhwáh Yahúdí, ḳhwáh Musalmán niháyat ạzíz jánte haiṉ. So agar ham us ko tamám dunyá ká qibla kaheṉ, to wájib aur munásib ho. Zamána i qadím meṉ, faqat yihí ek shahr thá, ki jis ko Ḳhudá Tạálá ne goyá apná dár-us-saltanat muqarrar kiyá. Waháṉ wuh haikal thí, ki jis kí dargáh i páktarín meṉ Ḳhudá záhiran aur saríhan apná jalál mukashshaf o áshkára kiyá kartá thá. Lekin Masíh i maụd jáb áyá aur Yahúdí logoṉ ne us ko qubúl na kiyá, tab us ne shahr i muqaddas ke tabáh hone kí peshíngoí kí; chunánchi Lúq. xxi. 5, 6 meṉ marqúm hai. Yih bát us kí lafzan púrí húí: aur jis haikal ká Herodís bádsháh ne purání haikal kí bunyád par do bára tạmír farmákar, árásta o pairásta kiyá, us ká koí nishán nazar nahíṉ paṛtá. Tau bhí bunyád us kí Sulaimán ke zamáne se jo rahí thí, so shahr kí tabáhí ke waqt giráí na gaí, balki áj tak maujúd rahí. Lekin koí shahr jab bahut puráná ho, to sadí ba sadí bahut se makánát girte játe haiṉ, yaháṉ tak ki us kí aslí saṛkeṉ aur galíáṉ ínṭ o roṛoṉ, kúṛá karkaṭ se bhar karke chhip játíṉ; aur sirf khanḍaroṉ ke ṭíle báqí rah játe. Chunánchi, maslan isí Hindustán meṉ, shahr i Qannauj ká hál hai.

Ḳhair Inglistán ke bạze sáhibán i mukarram o muạzzam samjhe, ki jo ham Yarúsalam ko jákar waháṉ kuchh khod khád karáeṉ, to qadím shahr, aur ḳhusúsan Sulaimán kí haikal ká hál dunyá ko mạlúm ho jáegá. Do ek baras guzre ki sáhibán i mazkúr ne is ká bandobast kiyá, aur itne ạrse se waháṉ khudwá rahe haiṉ. Aur isí tarah hál yih húá, ki qadím haikal kí haqíqat aisí mạlúm húí aur hotí bhí hai, ki jitne log sunte, so us par niháyat tạạjjub karte haiṉ.

Wázih ho ki wuh haikal jis paháṛ kí choṭí par baní thí, us ká itná ḍhál hai, ki haikal ke liye jagah nahíṉ thí. Ab mạlúm hotá hai, ki Sulaimán ne pahle is choṭí ke úpar ek niháyat baṛá chabútara banáyá, ki jis kí lambáí 1000 aur chauṛáí 667 háth thí. Is chabútare kí bunyád páne ke liye, un sáhiboṉ ne 66 háth gahrá ek kúá khudwáyá; aur aisá mạlúm húá ki Sulaimán ke zamáne meṉ is chabútare kí uṉcháí 93 háth se kam nahíṉ thí. Phir is ke úpar haikal bhí baní thí; ki jis kí uṉcháí 67 háth thí; aur is ká hisáb karke daryáft hotá hai, ki haikal kí sárí uṉcháí 160 háth thí. Lekin us paháṛ kí púrab taraf ká baṛá

thoṛe duạ́ mángne aur shukr karne ko ikaṭṭhá húe hain̲, Ísá wahán̲ un kí hájaton̲ ke rafạ karne ko házir aur mustaid hai. "Jahán̲ do yá tín mere nám se ikaṭṭhá howen̲, wahán̲ main̲ un ke darmiyán házir hún̲." Ai paṛhnewále wuh tere pás hai! Abhí jab terí ánkhen̲ in warqon̲ ko paṛhtí hain̲, wuh tere bagl men̲ khaṛá hai! Wuh áhista tere kán men̲ kahtá hai! Wuh tujhe bulátá, ki tú use ḍhúnḍh! Agar tú cháhtá hai ki use páwe, to tujhe dúr daráz safar nahín̲ karná paṛegá, tujhe der tak intizárí nahín̲ khínchná hai, ki terí duạ́ use pahunche. Wuh us dost se ki tere bagl men̲ baiṭhá hai, nazdíktar hai; kyún̲ki wuh tere dil ke darwáze par andar jáne ke liye khaṭkhaṭátá hai. Jahán̲ kahín̲ tú jáe, wuh tere sáth játá hai, us ke háth barkaton̲ se bhare húe hain̲, jinhen̲ wuh muft tujhe dene cháhtá hai. "Wuh terí ráh aur tere leṭne kí jagah ko ghere hai;" lekin yih sab nit terí bhaláí ke liye hai. Subh wuh tere bistar pás khaṛá hoke apní rástbází ke sufed jáma se tujhe mulabbas karne cháhtá hai; aur jab tú dastarḳhwán par baiṭhtá hai, to wuh tujhe zindagí kí us roṭí ko kháne ke liye farmátá, jo maut se terí ján ko bacháegí. Wuh tere aise qaríb hai, ki us pás áne ko tere ḳhafíf iráda ko jánkar apne háth phailátá hai, ki terí madad kare. Wuh aisá nazdík hai, ki terí tauba ke pahle ánsú ke qatra ko dekh le, aur muạ́fí kí pahlí áh ko sun le. Wuh aisá nazdík hai, ki "tere pukárne se pahle tujhe jawáb de, aur jab tú kah rahá hai, sun le." Ai gunahgár jahán̲ tú hai, wahán̲ Ísá hai! So har mulk aur har hálat men̲, din aur rát, ghar aur maidán men̲ tú Ísá pás á saktá hai. Zab. cxxxix; Yash. lxv: 24; Mat. xviii: xxviii: 20; Yúh. xiv: 18—28.

ÍSÁ PÁS ÁNE KÁ KYÁ MATLAB HAI?

Ísá pás áne kí nisbat bahut kuchh bayán ho chuká, lekin main̲ kis tarah áún̲? Wuh to ásmán par hai, aur main̲ wahán̲ us se kahne ko kyún̲kar jáún̲? Main̲ ne yih bhí suná hai, ki wuh har kahín̲ házir hai, lekin main̲ use dekh nahín̲ saktá, so main̲ kyúnkar us pás jáún̲? Agar wuh abhí zamín par hotá, jaisá ek martaba thá, to main̲ kisí mushkil aur taklíf se munh na moṛtá. Main̲ apná sab kuchh zád i ráh ke liye bech ḍáltá; main̲ hazáron̲ kos chalá játá. Koí mushkil mujhe ḍará na saktí. Main̲ isí dam rawána ho játá. Main̲ us pás játá, aur bhíṛ men̲ ghuskar apní ráh nikál letá, jaisá bímáron̲ ne changá hone ke liye kiyá thá. Main̲ us ke sámhne gir paṛtá, aur us ke dáman ko pakaṛ letá yá us ke qadamon̲ ko chúmtá, aur yih kahtá, ki "Ai Ḳhudáwand Ísá mujhe bachá." Main̲ koṛí yá lang yá koṛh se changá hone ke liye nahín̲ áyá, magar gunáh se. Merá dil gunáh se bímár hai. Main̲ Ḳhudá ke gazab aur abadí sazá ke ḳhauf men̲ hún̲. Ḳhudáwand mujhe bachá warna main̲ halák húá! Lekin afsos! Ísá to hamáre darmiyán men̲ nahín̲ rahtá, aur na main̲ us pás áne ke mạní ko samajh saktá hún̲.

Ai ạzíz paṛhnewále apne dil se tú yih sab kar, aur tab tú Ísá pás bilá-shakk pahunch gayá hai! Tú us pás jáne, us ke sámhne girne, us ke jáma ko pakaṛne aur us se ham-kalám hone se jaisá maríżon̲ aur langṛon̲ ne kiyá hai, kyá fáida ḍhúnḍhtá hai? Kyá in se sirf apní hájaton̲ ko us par záhir nahín̲ karná hai? Wuh in se peshtar se wáqif hai. Bagair in sab taklífát ke tum use jatá sakte, ki tum cháhte ho ki wuh tumhen̲ bacháe. Tum use yád karo, apne dil men̲ use socho, aur apní áwáz ko us kí taraf baland karo, goyá ki tum ne use dekhá hai. Tum mustaid ho, goyá ki us ke gird bhíṛ hai, aur tumhen̲ us ke darmiyán se ghusná hai. Use buláo, jaisá us andhe ne kiyá, agarchi us ne use na dekhá, tau bhí chilláyá, ki "Ai Ísá

Dáúd ke beṭe mujh par rahm farmá!" Tum to un se kahíṉ bihtar ho, jo us ke is zamín par hone ke waqt zinda the. Unheṉ to aksar dúr daráz safar karne paṛá thá. Wuh aksar ádmíoṉ kí kasrat ke máre us ke nazdík nahíṉ áne páe. Lekin tum to use is qadr ab hásil kar sakte ho, ki goyá koí dúsrá gunahgár us ká muhtáj nahíṉ hai. Wuh hamesha nazdík aur andáz kí pahunch ke andar hai; aur hálánki tum use nahíṉ dekhte, lekin wuh tumheṉ dekhtá, tumhárí ḳhwáhish ko jántá, aur tumhárí sárí bátoṉ ko suntá hai. Ỉsá pás áná, dil ká us se lagáná hai. Yih, apne gunáhoṉ aur ḳharábí se wáqif honá, aur yaqín jánná ki wuh muạ́f karne, tasallí dene, aur bacháne ko rází aur qádir hai; us se madad mángná, aur us par dost ke muwáfiq bharosá rakhná hai. Usí ḳhiyál aur cháh se, goyá ki wuh sach much maujúd hai, us se barakat lene ko mustaịd honá aur iltimás karná, us pás áná hai, agarchi ham us ke chihre ko nahíṉ dekhte aur us kí áwáz ko nahíṉ sunte haiṉ. Ai bekas gunahgár! tumhárí muạ́fí kí ạrzú, tumhárí minnat karná, ki "Ai Ỉsá mujhe bachá," us pás áná hai.

YARÚSALAM I QADÍM KÁ HÁL.

Shahr i Yarúsalam, ek aisí jagah hai, ki jis ko sab ahl i Kitáb, ḳhwáh Ỉsáí, ḳhwáh Yahúdí, ḳhwáh Musalmán niháyat ạzíz jánte haiṉ. So agar ham us ko tamám dunyá ká qibla kaheṉ, to wájib aur munásib ho. Zamána i qadím meṉ, faqat yihí ek shahr thá, ki jis ko Ḳhudá Tạálá ne goyá apná dár-us-saltanat muqarrar kiyá. Waháṉ wuh haikal thí, ki jis kí dargáh i páktarín meṉ Ḳhudá záhiran aur saríhan apná jalál mukashshaf o áshkára kiyá kartá thá. Lekin Masíh i maụ́d jáb áyá aur Yahúdí logoṉ ne us ko qubúl na kiyá, tab us ne shahr i muqaddas ke tabáh hone kí peshíngoí kí; chunánchi Lúq. xxi. 5, 6 meṉ marqúm hai. Yih bát us kí lafzan púrí húí: aur jis haikal ká Herodís bádsháh ne puráni haikal kí bunyád par do bára tạmír farmákar, árásta o pairásta kiyá, us ká koí nishán nazar nahíṉ paṛtá. Tau bhí bunyád us kí Sulaimán ke zamáne se jo rahí thí, so shahr kí tabáhí ke waqt giráí na gaí, balki áj tak maujúd rahí. Lekin koí shahr jab bahut puráná ho, to sadí ba sadí bahut se makánát girte játe haiṉ, yaháṉ tak ki us kí aslí saṛkeṉ aur galíáṉ íṉṭ o roṛoṉ, kúṛá karkaṭ se bhar karke chhip játíṉ; aur sirf khanḍaroṉ ke ṭíle báqí rah játe. Chunánchi, maslan isí Hindustán meṉ, shahr i Qannauj ká hál hai.

Ḳhair Inglistán ke bạze sáhibán i mukarram o muạzzam samjhe, ki jo ham Yarúsalam ko jákar waháṉ kuchh khod khád karáeṉ, to qadím shahr, aur ḳhusúsan Sulaimán kí haikal ká hál dunyá ko mạlúm ho jáegá. Do ek baras guzre ki sáhibán i mazkúr ne is ká bandobast kiyá, aur itne ạrse se waháṉ khudwá rahe haiṉ. Aur isí tarah hál yih húá, ki qadím haikal kí haqíqat aisí mạlúm húí aur hotí bhí hai, ki jitne log sunte, so us par niháyat tạajjub karte haiṉ.

Wázih ho ki wuh haikal jis paháṛ kí choṭí par baní thí, us ká itná ḍhál hai, ki haikal ke liye jagah nahíṉ thí. Ab mạlúm hotá hai, ki Sulaimán ne pahle is choṭí ke úpar ek niháyat baṛá chabútara banáyá, ki jis kí lambáí 1000 aur chauṛáí 667 háth thí. Is chabútare kí bunyád páne ke liye, un sáhiboṉ ne 66 háth gahrá ek kúá khudwáyá; aur aisá mạlúm húá ki Sulaimán ke zamáne meṉ is chabútare kí uṉcháí 93 háth se kam nahíṉ thí. Phir is ke úpar haikal bhí baní thí; ki jis kí uṉcháí 67 háth thí; aur is ká hisáb karke daryáft hotá hai, ki haikal kí sárí uṉcháí 160 háth thí. Lekin us paháṛ kí púrab taraf ká baṛá

ḍhál hai; aisá ki jo díwár ke úpar khaṛá ho, us ko Kadrún nála páon̲ ke níche hí nazar átá hai, aur us nále se haikal 293 háth ún̲chí thí. Isí únche makán ká Matí iv, 5, 6 men̲ ishára hai, ki Shaitán use, yạne, Ísá ko, muqaddas shahr men̲ sáth le gayá, aur haikal kí munḍer par khaṛá karke, us se kahá ki Agar tú Ḳhudá ká beṭá hai, to apne, taín̲ níche girá de. Jo patthar is chabútare ke pushte men̲ lage hain̲, so niháyat bhárí. Aksar moṭáí un kí 4 háth hai; kisí kí lambáí 10, kisí kí lambáí 20 háth hai; balki kitne patthar 26 háth tak lambe hain̲. Aur aise baṛe baṛe patthar jo hain̲, so faqat níche nahín̲, balki raddá raddá karke bahut úpar bhí rakhe gae. Maslan ek patthar 4 háth moṭá, 22 háth lambá hai, ki jis ká wazan ḍeṛh hazár man se ziyáda hogá; so bunyádí díwár men̲ 73 háth ún̲chá lagá hai.

Is se mạlúm hotá hai, ki Kitáb i Muqaddas men̲ us haikal ká bayán jo húá, so bahut ṭhík aur har tarah muạtabar hai ki wuh *qímatí* aur baṛe baṛe taráshe húe pattharon̲ se biná kí gaí thí.

Jis choṭí par haikal baní thí, us ká nám Moriáh hai, aur us ke nazdík us paháṛ kí ek aur bhí choṭí hai, ki jis par Sulaimán ká bádsháhí mahall thá, aur in donon̲ ke bích ek bahut gahrí wádí thí. Is wádí ke úpar ẹk ṭíle se dúsre ṭíle ko Sulaimán ne ek bahut baṛá pul banáyá. Baṛí muddat húí ki wuh gir gayá; lekin khod khád karne se is ke bhí nishán mil gae. So daryáft húá, ki wuh pul kitne baṛe baṛe sutúnon̲ par baná thá; aur do do páyon̲ ke bích ek ek dar ká fásila iktís iktís háth thá. Níche se pul tak 150 háth kí un̲cháí thí aur us ke úpar jo rasta baná thá, so 33 háth chauṛá thá. Is pul kí ráh se Sulaimán Ḳhudá kí ịbádat karne haikal ko jáyá kartá thá. Is pul ká zikr 1 Salátín x: 4, 5 men̲ húá hai, ki Malika i Sabá ne us chaṛháo ko, jis se Sulaimán Yahowáh ke maskan ko játá thá, jab dekhá, us ke hawáss uṛ gae. Aur albatta is ká hál sunke, Malika kí hairání par kaun taạjjub na karegá?

Koh i Moriáh kí choṭí par, ek baṛá hamwár patthar wádí ke úpar ubhar átá hai, ki jis par Sulaimán ne haikal ke darwáze ke sámhne chaṛháwe kí qurbán-gáh banáí. Is ke níche khudwákar, sáhibán i mazkúr ne daryáft kar liyá kí is ke níche kitní baṛí baṛí nahren̲ baní hain̲, ki jin men̲ se jo ḳhún aur mail qurbánon̲ ká bah játá thá, so zamín ke níche níche bah jáe, aisá ki us ká koí nishán kahín̲ zamín ke úpar mạlúm na paṛe.

Filjumla shahr i Yarúsalam men̲, un sáhibon̲ ne jo khudwáyá, to shahr i qadím ká hál bahut khul gayá hai; aur peshtar kí nisbat Kalám i Iláhí ke aur bhí bhárí subút mile, ki jaisá Kitáb i Muqaddas men̲ kisí bát ká hál likhá húá ho, waisá-hí thá.

ḲHUD-INKÁRÍ KE BAYÁN MEN̲.

Zikr hai, ki Padmaní náme ek laṛkí ek roz apne ghar men̲ apní má ke pás baiṭhkar búṭedár ṭopí baná rahí thí, is iráde se ki jab báp kí sál-girah ho, tab use dún̲gí. Roz i mazkúr nazdík á pahunchá, is liye wuh jo fursat ki us ko madrase ko jáne se miltí thí, wuh us ko záyạ jáne na detí, balki ṭopí ke taiyár karne men̲ ḳharch kartí thí, táki waqt par taiyár ho jáe, kyún̲ki wuh samajhtí thí ki agar sál-girah ke roz taiyár na ho, to aur roz par dene men̲ kuchh ḳhushí ká báịs na hogá. Jab wuh yih sochtí thí, to apne kám ko chhoṛke, apní baṛí aur bhúrí bhúrí ánkhon̲ se báhar kí dhúp ko gaur se tákne lagí. Us kí má ṭhoṛí der tak us kí taraf chup-cháp dekhtí rahí; tab us ko fikrmand dekhkar han̲ske bolí ki Ai beṭí, himmat na chhoṛo; agar tum mihnat kartí raho to yih ṭopí waqt par taiyár ho jáegí.

Is bát ke sunte hí Padmaní chaunk parí, aur muskurákar jawáb diyá, ki Ai má, yih merá khiyál nahín thá, par main Latífan kí bábat soch rahí thí, kyúnki ájke din ham larkíon ká ek halwáí kí dúkán se guzar húá, aur main ne kahá, ki Chalo Latífan, kuchh mithái mol len; lekin us ne kahá, ki Main is mahíne men mithái na chakhúngí. Jab main ne us ká sabab púchhá, to us ne jawáb diyá, ki Main ne Injíl ke mutábiq khud-inkárí ko ikhtiyár kiyá hai. Aláwa is ke us ne yih bhí kahá, ki Azízan ne bhí, ba-wajh khud-inkárí ke apní guriyán dúr kar dín, aur chand hafton tak un se wuh na khelegí. Bad is ke in larkíon ne mujh se púchhá, ki Tum bhí khud-inkárí kartí ho? Main ne kahá, ki Main kyá jánún. Ab ai má mujhe batáiye ki main kin kin báton men apná inkár kar saktí hún? Áp to jántí hain, ki Kitáb i Muqaddas men bhí mazkúr hai ki ham apná inkár karen.

Us kí má ne jawáb diyá ki Ai azíza, main khushí se batáúngí, ki tum ko khud-inkárí kaise karná cháhiye, aur mujhe yih bhí yaqín hai, ki tum ko is bát ká mauqa dhúndhne ke liye kahín dúr jáne na paregá. Bát yih hai, ki roz ba roz ham ko aise bahut mauqe milte hain, par un men se thore hí aise hain, jinhen ham apne fáide ke liye istimál men láte hain; lekin ai Padmaní, tum kyá karná pasand kartí ho?

Padmaní ne jawáb diyá, ki Ai má, agar koí kháss kám mujhe diyá gayá ho, aur us ko main ne kiyá, to main khush hoke, kah saktí hún, ki Bhalá kuchh to húá!

Yih sunke us kí má ne kahá, ki Betí, Khudá yih cháhtá hai, ki ham apne roz-marre ke kám men khud-inkárí dikháen, aur jo koí in se dar-guzar karke, aur báton men khud-inkárí kí wajah dhúndhe, to us ko khud-inkárí karnewálá na kahenge. Khudá hamesha hamen do tarah ke mauqe detá hai, ek to aise hain, jin men ham us ko khush kar sakte, aur dúsre, jin men apne ko khush kar sakte hain; jab yih báten donon ek sáth á partí hain, wuhí waqt khud-inkárí ká hotá hai. Tum kal aisí mukhtalif báton kí muntazir raho, aur main jántí hún, ki mauqa milegá ki jin men apní khushí ká inkár karná paregá; aur jo na mile to use dhúndho.

Dúsre din, jo saníchar thá, Padmaní ne subh hote hí apne dil men sochá, ki Áj mujh ko topí banáne kí achchhí fursat aur khúb mauqa milegá, aur us ne apne dil men yih bhí sochá, ki áj ke din kaun-sá mauqa ho saktá hai; ki jis men mujh ko áp se inkár karná paregá. Chunánchi jab házirí khá chukí, wuh apne kám men khushí se mashgúl húí, aur topí gharí ba gharí taiyárí par átí játí thí, ki itne men us ko báhar se kisí ne muláim aur áhista áwáz se pukárá. Is par Padmaní ne jawáb diyá, ki Ai dádí, kyá hai? par aisí áwáz se bolí ki jis se sáf záhir húá, ki wuh nahín cháhtí thí ki koí ákar us ke kám men khalal dále.

Us aurat ne, jo Padmaní kí andhí dádí thí, báhar se kahá, ki Ai piyárí, áj ká din kaisá thandá aur khushnumá malúm hotá hai, main apne ek dost ke yahán jáyá cháhtí hún; kyá tum mujh ko wahán na le chalogí?

Padmaní jántí thí ki us kí dádí bahut áhista áhista chaltí hai, aur aur búrhon kí mánind der tak muláqát men mashgúl rahtí hai; aur wuh yih bhí sochtí thí, ki ab topí taiyár karne ke wáste thore hí din rahe hain. Us ne nárází ke sáth jawáb diyá, ki Hán, main já to saktí hún, par mujh ko topí taiyár karná hai, kyá Sukh Dás áp ke sáth nahín já saktá hai?

Us burhiyá ne jawáb diyá, ki Sukh Dás to machhlí ká shikár khelne gayá hai;—Khair, kuchh muzáiqa nahín. Agar

is waqt kám meṉ ho, to aur kisí waqt chaleṉge.

Itní guftogú ke bạd Padmaní ne phir apná kám shurụ́ kiyá Jyúṉ hí sir uṭhá-yá, dekhtí kyá hai, ki us kí má us ko gaur se dekh rahí hai. Má ko dekhte hí jhaṭ us ká chihra, máre sharm ke zard ho gayá, aur tutlákar bolí, ki Ai má, mujh ko sab kuchh yád hai, par mujhe yih soch na thá, ki is kám meṉ bhí ḳhud-inkárí karná zurúr hai. Ab maiṉ bilá-ụzr játí húṉ, sirf mujh ko yih fikr hai, ki yih ṭopí kaise taiyár hogí. Itná kah-kar wuh dádí ke sáth chalí, lekin kuchh udás mạlúm hotí thí. Yih dekhkar us kí má sanjídagí se bolí, ki Ai Padmaní, "Ḳhudáwand usí ko jo ḳhushí se detá hai, piyár kartá hai."

Go ki Padmaní apní dádí ke sáth gaí, par kuchh bhaweṉ chaṛháe húe, kyúṉki áp se inkár karná jaisá wuh peshtar ḳhiyál kartí thí, waisá ásán nahíṉ, balki mushkil páyá. Lekin wuh apní sárí bechainí aur nárází se barábar laṛtí húí chalí játí thí. Us waqt ṭhanḍí ṭhanḍí hawá chal rahí thí, jis se wuh buṛhiyá dádí bhí bạhut ḳhush mạlúm húí, aur is waqt ká jáná donoṉ ke liye mufíd húá.

Jab wuh lauṭ áí, wuh phir apne kám meṉ mashgúl, aur do pahar ke waqt tak kám karte karte thak gaí, lekin us ne bahut sá kám kiyá thá. Phir us ne yih tajwíz kí, ki thoṛí der ke wáste, kám ko apne pás rakhkar, aur kisí tarah se apne dil ko bahláeṉ. Us ká báp aisí ek sair-bín láyá thá, ki jis meṉ achchhí taswíreṉ dikhláí detí thíṉ jo is waqt us ko yád áí. Wuh use lekar ḳhúb taswíreṉ dekh rahí thí, ki itne meṉ kisí ne ákar ek dost ká ḳhatt us ko diyá, jis ká mazmún yih thá, ki maiṉ áj bímár húṉ, so áp zarra mihrbání karke siláí ke madrase meṉ áj shám ke waqt merá klás dekhiye.

Us din Padmaní ṭopí káṛhte káṛhte niháyat thak gaí thí, aur aur laṛkíoṉ kí mánind bahut sí sádí sádí siláí karná pasand na kartí thí, par siláí ke madrase meṉ to sarásar sádí hí siláí karná paṛtí hai. Agarchi wuh apní sairbín kí taswír-oṉ meṉ masrúf thí lekin subh kí bát ko yád karke, us ko nekí karne kí ḳhwáhish paidá húí, aur ṭhoṛe se pas o pesh ke bạd jawáb kahlá bhejá, ki Bahut achchhá maiṉ jáúṉgí.

Rát ko Padmaní kí má apne kamre meṉ játe húe us ke kamre meṉ gaí, aur púchhá ki Ai beṭí, tum ko kyá mạlúm húá? Kyá áj inkár-i-ḳhud ke wáste mauqạ ḍhúnḍhne ko tum ko kahíṉ dúr jáne paṛá thá.

Padmaní ne jawáb diyá, ki Ai má, aisá na húá, par ek mushkil yihí thí, kí jab mauqạ á paṛtá thá, to merá dil mujh ko roktá thá. Jaisá maiṉ áge ḳhiyál kartí thí waisá na páyá, par us se kahíṉ mushkil.

Us kí má ne kahá, ki aisá karná ham meṉ se kisí ke liye ásán nahíṉ hai, par aur bátoṉ kí mánind rafta rafta yih bát bhí ásán ho játí hai, aur aisá karne ke wáste Ḳhudá aksar baṛe bhárí bhárí mauqe nahíṉ detá hai. Yihí chhoṭe aur roz-marre ke mauqe wehí haiṉ, jin meṉ ḳhud-inkárí karne se ham Masíh ke mánind ho játe haiṉ. Aur Ḳhudá hí hai, jo ham ko aise mauqe barábar detá chalá játá hai. Ham meṉ se kitne hí aise haiṉ, jo Ḳhudá ke bande hone ká iqrár karte, par roz-marra kí taklíf meṉ paṛne nahíṉ cháhte; aur bahut haiṉ, ki us salíb se jo unheṉ dí játí hai, phir játe haiṉ, aur apní marzí ke muwáfiq ek dúsrí pasand kar lete haiṉ.

ḲHUSHÍ O RANJ.

Dunyá kí ḳhushí se ranj paidá hotá hai, par tauba kí ranjídagí ḳhushí ká phal látí hai. Is liye niháyat ázurda-ḳhátir honá cháhiye ki ham baṛe gunahgár haiṉ; par is liye niháyat dilshád honá cháhiye ki hamárí naját muft baḳhshí játí hai.

Makhzan i Masihi

JANUARY 1869.

ARZ I MUKARRAR.

*** Wázih ho ki párcha i házá ke safhe 1 se tá 8, aur jild bhí maį nambar galatí se galat chhap gaí hai, is liye Maḳhzan ke ḳharídároṉ kí ḳhidmat meṉ yih ạrz hai ki jild 2 ko jild ek hí meṉ aur nambar 1 ko nambar 7 meṉ aur safhe 1 se tá 8 ko safhe 103 se 110 meṉ qarár deke párcha i házá ká shumár kareṉ, kyúnki jild awwal ká ḳhátima abhí nahíṉ húá hai, us ká iḳhtitám mutábiq shumár mahínoṉ ke July men hogá.***

MURATTIB KÍ RÁE.

MAḌAGÁSKAR ṬÁPÚ KÍ KALÍSYÁ KÁ HÁL.

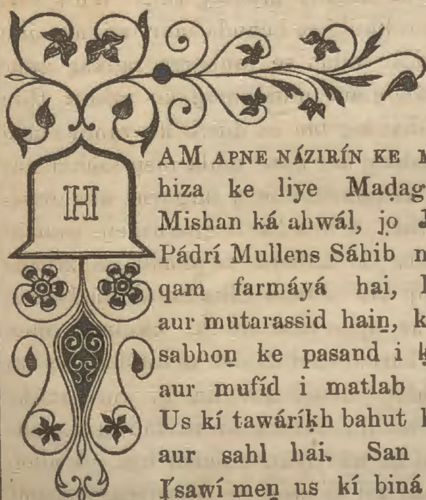

HAM APNE NÁZIRÍN KE MULÁhiza ke liye Maḍagáskar Mishan ká ahwál, jo Janáb Pádrí Mullens Sáhib ne raqam farmáyá hai, likhte aur mutarassid haiṉ, ki yih sabhoṉ ke pasand i ḳhátir aur mufíd i matlab hogá. Us kí tawáríḳh bahut hí sáf aur sahl hai. San 1818 Ịsawí meṉ us kí biná paṛí, aur San 1820 se 1828 meṉ jo ki Radamá ke wafát ká sál hai, Mishan, Madáris aur Chhápáḳháṉa, aur mashaqqat ke ịlm o hunar kí tạlím aur wuh tarbiyat aur roshní kí gahrí bunyád ḍálí gaí, jis se ab waháṉ ke báshindoṉ ko fáida atam hásil ho rahá hai. Aur inhíṉ chand barsoṉ meṉ jo rúháṉí zindagí aur Ịsawí mazhab ke ạqáid ke bíj boe gae the, un se ab ek kalísyá paidá húí hai, jo Ḳhudá ke fazl kí madad se chhabbís baras ke saḳht zulm aur sitam ko bardásht karne ke qábil ṭhahrí hai. Qadím butparastí ke járí rakhne ke liye zamáne i hál meṉ koí aisá musammam iráḍa dekhne meṉ nahíṉ áyá hai, jaisá yih, jis se ízá-rasání barpá húí. Yih nihayat hí mustaqill aur beisláh-pizír aur shadíd thí; aur sitamgar kí zindagí bhar qáim aur járí rahí. Yih tín jude judẹ zamánoṉ meṉ bahut tund aur shadíd húí. Auwal san 1835 kí máh March meṉ, jab Ịsáí mazhab ká iqrár o izhár karná qatạn manạ, sab ịbádat aur bandagí mauqúf ho gaí, aur sab kitábeṉ uṭhá dí gaíṉ, aur ek Ịsáí ạurat ba-nám Rasalama barchhí se chhedí jákar pahlí shahíd baní. Ek sál bạd is ke, dúsrí ạurat ba-nám Rafaraláhy shahíd húí. San 1840 meṉ nau shaḳhs bhále se chhede, aur kaí sau gulám banáe gae; qaríb do sau ke waháṉ se mafrúr húe. San 1842 meṉ yih sitam aur ízárasání ba-maqám Vonezongo meṉ járí húí, aur pánch shaḳhs ján se máre gae, yạne, do maqtúl húe, aur tín zahr dekar már ḍále gae. Is ke bạd phir sattrah shaḳhs ján se máre gae. In bátoṉ se Ịsáí aur butparast donoṉ par yih bát sábit ho gaí, ki Masíh par sachchá ímán láná, us ke sab pairauoṉ ko bedhaṛak har tarah kí musíbat uṭháne aur ba-khushí ján dene ko taiyár aur mustaịd kartá hai. Dúsrí musíbat jo is se bhí saḳht aur shadídtar thí, so san 1849 meṉ parágandа jamáạt par áí, jab ki unnís shahíd giriftár kiye gae. In logoṉ ne baṛe jawáb o jurat se apne satánewáloṉ ko jawáb basawáb diyá aur sabr o istiqlál se maut ko sahá. Chaudah ádmí únche karáre se girá diye gae; chár shaḳhs jalte ág ke shuạle meṉ gít gáte rahe, jab ek raushan qaus i quzah ne ásmán par hálá ḍálke is fání

khushí se unhen ziyáda shádmání bakhshí. Unnís sau wafákeshon aur ímándáron ne jurmána diyá; ek sau ne koṛe kháe; bahut qaid men ḍále gae aur lakṛí káṭne aur patthar taráshne ke sakht kám karte rahe. Lekin in "Baní Isráíl" ke haqq men yih bát kyá hí rást ái, ki "jis qadr wuh satáe gae, usí qadr wuh ziyáda húe aur baṛh gae." Tísrí musíbat, jo in donon se niháyat shadíd aur musammam thí, so san 1857 ke July mahíne men, jab balwa aur qatl Hind ke magrabí atráf men barpá the, chaudah shakhs ba-maqám Fradáná ke sangsár kie gae, baʿd is ke sát auron ká yihí anjám húá, aur chhiyásaṭh zanjír se bándhe gae. Kalísyá is arse men aur bhí ziyáda baṛh aur phail gaí, lekin bahut sargana bhái log pinhán rahkar apní ján ko said o shikár banáe rahe.

Jab ham gaur karte, ki yih musíbat itní muddat tak rahí, aur is sakhtí o berahmí se amal men láí gaí, aur ashkhás ne dukh uṭháyá, to dil men niháyat sakht-dard paidá hotá hai. Hán, is khiyál se bhí, ki sát shahídon ne sakht ízá se apní ján dí, aur chálís se ziyáda ko zahr khiláyá, jinhon ne beríon men bandhe húe marná qabúl kiyá, sadhá qaidí bane, aur apne azíz o aqárib se dúr jilá-watn men bheje gae, dil men sakht dard paidá hotá hai. Musíbat to ab guzar gaí, lekin nuqsán hanoz báqí hai; hán, in musíbaton se kalísyá i ámm aur us ke jude jude ashkhás ko bhí ek baṛí nafa aur beshqímat niʿmat, yaʿne, rástbází ká sulh-bakhsh phal ba-kasrat hásil húá hai. Shahídon ká khún sirf kalísyá ká jauhar nahín, ki auron ko us kí taraf khínche, us ke shumár ko baṛháwe aur sachái ko awámm kí nigáhon men tauqír bakhshe, balki musíbat se har ek dil mustaid aur taiyár ho játá ki Injíl ko apná mál i kháss samajhe, aur naqsh dilon par gahrá khinch jáe, aur har ek fazl ziyáda zor se záhir ho jáe. Musíbat se pákízagí kí sárí khúbí aur husn baṛí qúwat ke sáth chamakne lagtá, aur Ísawí khúbí ká sárá silsilá phail játá; ímán aur duá Khudá ko ustuwárí se pakaṛte; insánon men mahabbat baṛh játí; sabr aur himmat aur burdbárí, sachchí mardángí kí sifat ban játí hain. Ag jis tarah butparaston ke ilm, aur tajriba aur ádat ke mail ko sáf kartí hai, insán kí zindagí kí besabátí sáf maʿlúm ho játí, aur dil abadí nádída chízon kí baṛí ishtiyáq se mushtáq ho játá hai. Mazlúm log aur kalísyá bhí usí tarah zamín aur ghar aur daulat ká nuqsán uṭháte, aur thoṛe hí arse men andarúní sifat, aur ragbat, aur tajriba kí aisí daulat hásil kar lete hain, ki zamín, wagaira, hargiz mol le nahín saktí hai.

Madagáskar kalísyá kí rúhání hálat yih thí, jab us ne apní muddat madíd kí gum húí ázádí ko do-bára hásil kiyá, aur apne ímán ká aláníya izhár karne kí ijáz húí. Wuh ímán men ganí, aqáid men mustaqil, lekin ilm i iláhí kí silsilewár taʿlím, aur amúrát i mulkí men thoṛí sí hidáyat kí sirf muhtáj thí. Wuh baṛí husn o khúbí se behuda aur ná-jáiz ilm i usúl ke miláo se mubarra rahkar apne pásbánon aur muallimon ko rakhtí thí; aur bhái log bhí ek dúsre kí taʿmír men mashghúl, aur apne mulk men sachái aur rástí ke pheiláne men sargarm aur mustaid the. Chha baras guzre men, gumán se bábar, is kalísyá ne hadd se ziyáda taraqqí kí. Janáb Ellis Sáhib ká be-súd o garaz, apne taín un kí khidmat men nisár karná, baṛí dánish o hikmat se un ko saláh dená, aur un kí zurúrat ke waqt ba-himmat un kí madad aur rahnumáí karná bayán se báhar hai. Unhon ne apní aql kí rasáí se Missionary auqát basarí ke suwálon ko hal kiyá, aur ráh i rást men kalísyá kí rahbarí kí, jis ká fáida, tum sálhá sál munásib taur se daryáft na kar sakoge. Pas Direkṭar log is muazziz dost kí is umda khidmat

ke liye baṛe mashhúr hain, aur Society ke sab ahbá bhí kalísyá ke is dukh ká bayán sunke un kí tạzím o tauqír men unhen mubárakbádí dete hain.

Kalísyá kí taraqqí guzre chha baras men jaisá be-khaṛkhasha thí, waisá hí jald bhí húí. Jahán kahín achchhá bíj boyá gayá thá, wahán ịtiqád pukhta ho rahá thá: hazárhá sharík ho gae; hazáron sharík hote játe hain; saikṛon kalísyá dár-ul-saltanat aur berúnját men ban gain. Kalísyá ke ashkhás jahán kahín gae, Injíl ke manádí karnewále ban gae; aur yún bahut log jinhen amúr i mulkí yá khánagí dúr mulkon men le gae, wuh Vonezongo aur Franaratasún ke zilạon men kalísyá ke qáim karne ke wasíla húe. Yih koshish ká ahsan taríqa us ke natíje se kuchh kam khushkaif aur mufíd nahín hai. Kalám i Iláhí phir dúr dúr mulkon men riwáj pátá játá hai, aur Ísawí mazhab kí tạlím kí kitáben bhí jári hotí játín, aur tạlím kí taraqqí bhí jo chande basabab Janáb Stagg Sáhib kí wafát ke band ho gaí thí, ab ba-ahsan wajh phir shurú ho gaí hai. Aur ab wahán sare dast 90 kalísyá jin men 5255 sharík i jamạát, aur 462 ummedwár hain, hán, 20,000 men 13,600 ádmíon kí Ísawí jamạát hai. Andar aur báhar shahr ke 101 pásbán aur 100 girja-ghar, jo pánch baras ke darmiyán logon ne bizzáthí khud banáe the, hain.

Ek zurúrí amr ke suwál men ab Mishan in kalísyáon se ịláqa rakhtí hai, jo hanoz hamári kull mashaqqat ke dáire men hásil nahín húí hai: yạne, khud-parwarish. Yih bát to bahut hí munásib hai, ki Ahl i Europe aur America sirf Injíl ko in dúr mulkon men phailáen aur kalísyá ke ashkhás, jo in mulkon ke rahnewále hain, jyún jyún zor aur shumár men baṛhen, Injíl kí khushkhabarí aur rusúmát, wagaira, ke bojh ko khud áp uṭháyá karen. Missionary Society ne har jagah is báb men baṛí koshish karke dekhá, ki desí kalísyá ko is zimme-wárí kí taraf mustạịd aur rágib karná niháyat dushwár amr hai. Wuh bhí agarchi un kí auqát aur táqat is bát kí nigrání men bilkull sarf ho játí hai, táham nahín cháhte ki aise amr i aham ko apne háthon men se jáne den. Dakhin ke samundar kí kalísyá ne thoṛe dinon se is báb men baṛí taraqqí kí hai, aur bahuton ne na sirf apne yahán ká kharch báham pahuncháyá, balki Angrez Pádríon kí parwarish ke liye bhí bahut kuchh dete hain. Dakhin Africa ke kaí ek aur Jamaica kí chand kalísyá ne bhí aisá hí kiyá hai. Sáhibán i Direktar log is kágaz ko bhejkar badil o ján cháhte hain, ki yih ụmda qáịda jahán kahín ban paṛe, jári kiyá jáe. Wuh West Indies ke, Travancore aur Hind o Chín, aur Africa o Polynisia kí kalísyáon men is bát ke ijrá páne ke niháyat mushtáq hain. Madagáskar kí Mishan to is kám men darja auwal rakhtí hai. Yih suwál San 1862 men Janáb Ellis Sáhib se pesh kiyá gayá, aur kámil do roz tak is kí bahs darpesh rahí, aur sab ịtiráz tai hokar desí Pásṭaron ká qáịda mufíd aur munásib samjhá gayá. Direktar log farmáte hain, ki Madagáskar kalísyá kí ab kisí tarah ịyánat karná, áyá us ke Pásṭaron yá kalísyá ke zawábiton kí takmíl karáne men karná, goyá us ko nuqsán pahuncháná hai. Wuh sirf Missionary logon kí parwarish karenge, aur sál ba sál thoṛá sá rupiya in Pádríon ko diyá karenge, jise yih log Madrasa aur Girja-gharon kí tạmír aur Injíl phailáne kí tadbíron men bataur ạtiya ke diyá karenge, lekin kull kharch desí bháíon se diyá jáyá karegá.

DASWÁN HISSA KHUDÁWAND KÁ HAL.

Ek risála ham ko dastyáb húá, ki jis men is bát ká bayán hotá hai, ki "Daswán hissa Khudáwand ká hai;" yạne, ham

ko apní sárí ámdaní aur hásil men se kam se kam us ká daswán hissa Khudá ko dená cháhiye.

Risále i mazkúr ko pahle to Murdock Sáhib ne zabán i Angrezí men tasníf kiyá; phir us ká tarjuma zabán i Urdú men Sikandra ke Chhápekháne men Arabí hurúf men chhápá gayá hai.

Sach yih hai, ki yih to ek aisá risála hai, ki jise sab Hindustání Ísáíon ko parhná cháhiye, aur ham us ke tarjuma karnewále ke bahut ihsánmand hain, ki us ne Hindustán kí kalísyá ke fáida ke liye risála i mazkúr ko murattab kiyá hai.

Is risále ká khulása yih hai. Pahle to musannif ne bayán kiyá, ki kis tarah agle zamáne men baní Isráíl ko Khudá kí taraf se yih hukm húá, ki jo kuchh paidá ho, us ká daswán hissa Khudáwand ká hai. Aur harchand ki Nae Ahd-náme men is bát kí bábat hukm na húá, ki itná hí dená cháhiye, táham jis hál men ki baní Isráíl kí nisbat Ísáíon ne Khudá se bahut ziyáda barakat páí hai, to kam se kam itná bhí, balki ziyáda bhí Khudá ko dená, un ke úpar wájib hai.

Phir musannif ne kahá, ki Khudá ko dene ke kháss do taríqe hain. Pahlá yih, ki khádim-ud-dínon, yane, kalísyá ke pásbánon aur Injíl ke sunánewálon kí parwarish karná, Khudá ko dená hai; aur dúsrá taríqa yih hai, yane, garíbon ko dená. Is bát par musannif afsos kartá hai, ki agarchi Ísáí log yahán bahut hain, tau bhí ab tak jitne un ke bích manádí karnewále hain, un men se aksaron kí parwarish Viláyat ke Ísáíon kí taraf se hotí hai.

Phir is ká zikr húá, ki "Kin logon par dená farz hai." So likhá hai, ki kaisá garíb koí kyún na ho, tau bhí kuchh Khudá ko dená zurúr hai. Aur is ke haqq men, is risále ká musannif bahut achchhí nasíhat detá hai, ki agarchi koí aisá garíb ho, ki naqdí mushkil se de saktá, to jo kuchh us ke pás ho, khwáh zamín ho, yá bail ho, yá bhains, yá murgíán,—jo kuchh ho, us men se kuchh Khudá ke liye makhsús kare, aisá ki us se jo kuchh paidá ho, so Khudá ká ho. Chunánchi kitne Dakhaní Ísáíon ká yihí dastúr hai.

Tísrí bát is risále men yih hai, ki "Kitná dená cháhiye." Is ká jawáb Khudá ke Kalám ke bamújib yih hotá hai, ki jitní Khudá ne jis ko barakat bakhshí ho. Lekin sochná cháhiye, ki jis hál men ki zamána i qadím men Khudá ne apní ummat se daswán hissa liyá, to beshakk zamána i hál men bhí itná us ká haqq hai.

Chauthí bát is risále ki yih hai, yane, "Kab dená cháhiye." Musannif Púlús kí bát ká zikr karke, jawáb detá ki hafte ke pahle din Khudá ko dená bahut hí munásib hai, lekin jis kí tankhwáh jaise milá kare, khwáh roz ba-roz, hafta ba-hafta, mahína ba-mahína ho; usí waqt us men se kuchh nikálke, Khudá ke liye aisí jagah men rakh lená cháhiye ki kisí hál men phir use apne liye kharch na kare.

Phir musannif ne is bát ká bayán kiyá hai, ki "Ham ko kis sabab se dená cháhiye." Jawáb is bát ke kaí ek hain, yane, maslan, dená Khudá ká hukm hai. Phir ham goyá Khudá ke gumáshte hain; aur gumáshte ke úpar yih farz hai, ki sab naqd aur jins apne málik ká samajhkar us kí khidmat men sarf kare. Tis par bhí is ká zikr húá, ki khairát karná, aur khusúsan Injíl ke phailáne ke wáste kharch karná is qáide se muwáfiq hai, ki Masíh ne farmáyá, yane, Jaisá tum cháhte ho, ki log tum se karen, tum bhí un se waisá hí karo. Phir azbaski jo ham apne liye yá apní aulád ke liye jama karen, so shá-yad hamáre yá un ke nuqsán ká báis ho, lekin ham jo kuchh Khudá ko den, is se dunyá i hál, aur áqibat hamárí bhí bakhair hogí.

Ġaraz ham ne jo is risále ká ḳhulása yún likhá hai, so is liye likhá, ki us ke paṛhne ká shauq maḳhzan ke názirín ke dil men uṭhe.

Shukr kí bát hai, ki is mulk ke Ísáí log auron kí banisbat jo kuchh kam dete the, ab kahín kahín in báton par soch karke ziyáda dene lage. Ḳhudá kare, ki Hindustán kí kalísyá ká Makadúniyá ká sá hál ho, ki jin kí saḳháwat kí baṛí taríf Púlús ne Karantíon ko kí: ki jo baṛí tang-hálí aur muflisí men hokar, tau bhí apní saḳháwat, apne maqdúr se báhar bhí baṛháte the.

NEK SALÁH.

I. Ek suráḳh ke sabab náo ḍúbkar gárat ho játí hai, isí tarah ek gunáh ke sabab gunahgár halákat ko pahunchtá hai.

II. Hamáre dil sitár ke muwáfiq hain, lekin agar Rúh ul Quds us ke táron ko apní unglíon se na bajáwe, to Ḳhudá ke kán tak us kí ḳhush-ilhání pahunch nahín saktí hai.

III. Kisí ke ṭhaṭṭhá karne se gussa mat ho, kyúnki agar koí tum par namak phenke, to tum ko kuchh zarar na pahunchegá, basharte ki gháo na hon.

IV. Nínd, Maut kí chhoṭí bahin hai, so main, bagair duá ke, us ká, jaisá ki us kí baṛí bahin ká itibár nahín karte hain, kabhí itibár na karúngá.

V. Ek shágird ne apne ustád se istifsár kiyá, ki Ai Sáhib, Masíh jo mere gunáh muáf kartá hai, so wuh kahán játe hain? Ustád ne jawáb diyá, ki tum jo hisáb apne *sleṭ* par karte ho, aur jab dhokar bigáṛ ḍálte ho, to wuh hurúf kyá ho játe hain?

VI. Jab jhúṭh bolne ká imtihán paṛe, to cháhiye ki ham is bát ko yád karen, ki us gunáh ke karne se ham kaise dám men phans jáenge, kyúnki us ke sabab bísíon aur jhúṭhí báten bolná paṛengí, aur áḳhir ko saḳht sazá sahná hogá.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

VII.

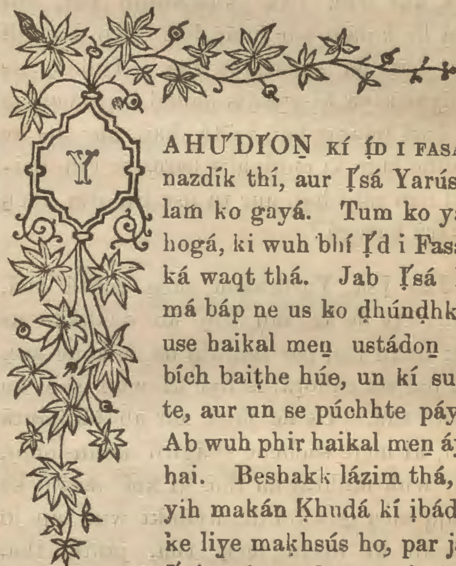

YAHÚDÍON kí Íd i Fasah nazdík thí, aur Ísá Yarúsalam ko gayá. Tum ko yád hogá, ki wuh bhí Íd i Fasah ká waqt thá. Jab Ísá ke má báp ne us ko ḍhúnḍhkar use haikal men ustádon ke bích baiṭhe húe, un kí sunte, aur un se púchhte páyá. Ab wuh phir haikal men áyá hai. Beshakk lázim thá, ki yih makán Ḳhudá kí ibádat ke liye maḳhsús ho, par jab Ísá us ke andar gayá, kyá dekhá, ki yahán bail aur bheṛ aur kabútar-farosh, aur sarráf jama aur ḳharíd faroḳht men mashgúl hain. Kuchh taajjub nahín, ki yih hál dekhkar Ísá náráz húá, aur ki rassí ká koṛá banáke, us ne un sab ko, bheṛon aur bailon samet haikal se nikál diyá, aur sarráfon kí naqdí bikhrá dí, aur taḳhte ulaṭ diye, aur kabútar-faroshon se kahá, ki In chízon ko yahán se le jáo; Mere Báp ke ghar ko byopár ká ghar mat banáo. Jab Yahúdíon ne yih májará dekhá, to Ísá se púchhne lage, ki kyá nishán tú hamen dikhátá hai, jo yih kám kartá hai? Us ne un se kahá, ki Is haikal ko ḍhá do, aur main use tín din men khaṛá karúngá. Us ke yih maní nahín, ki main is haikal ko jo ki patthar aur lakṛí se bantí hai, tín din men khaṛá karúngá: agarchi yih us kí qudrat i mutlaq se báhar nahín thá, par us ne is waqt apne badan kí haikal

ká zikr pesh láyá; kyúnki jab wuh zamín par thá, us ká badan goyá us kí ulúhiyat kí haikal thá. Tum ko yád hogá, ki jab Ísá maslúb húá, wuh tín roz qabr meṉ rahá, aur tab apní hí qudrat se zinda hokar apne shágirdoṉ ko dikhái diyá, tab un ko yád áyá, ki us ne yih kahá thá, aur wuh Pák Nawishtoṉ par, aur Ísá ke kalám par ímán láe. Par Yahúdí yih bát na samajhte the. Unhoṉ ne ḳhiyál kiyá ki wuh is haikal kí bábat jo ki barí ímárat hai, boltá hai, aur us se kahne lage ki chhiyálís baras se yih haikal ban rahí hai, aur tú use tín din meṉ khará karegá?

Jab Ísá Yarúsalam meṉ rahtá thá, bahutere us ke mụjizoṉ ko dekhkar us par ímán láe, par tau bhí us ne apne taíṉ un par na chhorá, is liye ki wuh sab ko jántá thá. Us ne jáná aur ab bhí jántá hai, ki mere sachche shágird kaun haiṉ, aur wuh muhtáj na thá, ki koí insán ke haqq meṉ gawáhí de, kyúnki wuh áp jo kuchh ki insán meṉ thá, jántá thá. Háṉ, albatta Ḳhudá hamáre diloṉ ká har ek soch aur mansúba jántá hai. Jab ham us se duạ́ mángte haiṉ, wuh jántá ki haqíqatan ham dil se duạ́ mángte yá sirf muṉh se bolte haiṉ. Jab ham kahte haiṉ, ki Ai hamáre Báp jo ásmán par hai, wg., to wuh jántá ki ham us par aisá bharosá rakhte haiṉ, jaisá larká apne má báp par, yá ki sirf ham dastúr ke muwáfiq bát hí kahte. Zurúr hai ki hamáre dil Ḳhudá kí haikal baneṉ, aur jo is haikal meṉ bátil soch aur gurúr, aur ḳhudgarazí aur jo kuchh Ḳhudá kí marzí ke ḳhiláf ho, jagah páe, to Ḳhudá is haikal meṉ na rahegá. Yih duạ́ karná cháhiye ki Ai Rúh i Pák hamáre diloṉ ko har burí bát se pák sáf kar. Masíh kahtá hai, ki Dekh maiṉ darwáze par khará aur khaṭkhaṭátá húṉ. Ham to apne dil us ke liye kholeṉ, aur wuh hamáre sáth rahegá, aur ham par hayát i abadí kí ráh záhir karegá.

Mulk i Yahúdiya ke naqshe ko dekhkar tum ko mạlúm hogá, ki suba i Yahúdáh aur Galíl ke bích suba i Sámariya wáqạ hai. Waháṉ ke rahnewále Sámarí kahláte haiṉ. Un meṉ aur Yahúdíoṉ meṉ kaí ek sababoṉ se mukhálafat parí thí, yaháṉ tak ki Yahúdí Sámarí ke háth se na pání na roṭí leṉ. Jab Ísá ne Yahúdáh ko chhorke Galíl ke jáne ká iráda kiyá zurúr thá, ki Sámariya se hoke jáe, aur jab wuh shahr i Sukár ke pás pahuncha, wuh thak gayá, aur ek kúe ke kináre par baiṭh rahá, jab tak us ke shágird shahr i mazkúr se kuchh kháne ko láeṉ. Is se mạlúm hotá hai, ki agarchi yih ḳhiláf i dastúr thá, ki Yahúdí inạm ke taur kuchh Sámarí se páeṉ, tau bhí un se mol lená munásib thá. Is waqt un ko yih síkhná lázim thá, ki Ísá Masíh bahut sí tafáwat miṭáne dunyá meṉ áyá, kyúnki us ke nazdík ham sab ek hí haiṉ. Us kí yih marzí hai, ki ham jaisá áp ko waisá hí apne parosíoṉ ko piyár kareṉ, chunánchi us ne kahá ki Jaisá maiṉ ne tumheṉ piyár kiyá hai, tum bhí ek dúsre ko piyár karo.

Jab Ísá kúe ke pás baiṭhá thá, ek Sámarí ạurat pání bharne ko áí, aur us se Ísá ne kahá, ki Mujhe píne ko de. Ạurat us ko Yahúdí jánkar kahne lagí, ki kyúnkar tú jo Yahúdí hai, mujh se jo Sámarí ạurat húṉ pání píne ko mángtá hai? Ísá ne us ko jawáb diyá, ki Agar tú Ḳhudá kí bakhshish ko, aur us ko jo tujh se kahtá hai, mujhe pání de, pahchántí, ki wuh kaun hai, to tú us se mángtí, aur wuh tujhe jítá pání detá. Is se murád yih hai, ki agar yih ạurat jántí, ki jo pání píne ko mángtá so Ísá Bachánewálá hai, to wuh naját us se mángtí. Yaháṉ Ísá misl jíte pání ke apne fazl ká zikr kartá hai, is liye ki jaisá pání thake aur mánde badan ko tar o táza kartá, waisá hí, balki us se bhí ziyáda, us ká fazl un ko jo gunáh ke bare bojh se dabe haiṉ, bahál kar detá

hai. Par hanoz Masíh ká matlab us par khulá nahín thá, chunánchi wuh kahne lagí, ki Ai Khudáwand tujh pás pání khainchne ko kuchh nahín, aur kúá gahrá hai? Tab wuh bolá, ki Jo koí yih pání píe phir pyásá hogá, par jo koí wuh pání jo main use dúngá píe, wuh kabhí pyásá na hogá, balki jo pání main use detá hún, us men pání ká sotá ho jáegá jo hamesha kí zindagí tak jári rahegá. Aurat ne kahá, ki Ai Khudáwand yih pání mujh ko de, ki main phir pyásí na hoún, aur na bharne ko yahán áún. Bad is ke kuchh aur guftogú hotí rahí, aur aurat ko khiyál thá, ki yih koí nabí hai, is liye ki us ne us ká aglá hál aur chál chalan batláyá thá. Tab us se púchhne lagí, ki Khudá kí ibádat karne ke liye kaun jagah bihtar hai, kyúnki is bát ke haqq men Sámarí aur Yahúdí logon men kuchh ikhtiláf thá. Ísá ne us se kahá, ki Ai aurat, merí bát ko yaqín rakh, ki wuh waqt átá hai, ki tum na to is pahár par, aur na Yarusalam men Báp kí parastish karoge, par waqt átá hai, balki abhí hai, ki sachche parastár rúh aur rástí se Báp kí parastish karenge, kyúnki Báp aise parastáron ko cháhtá hai. Is se yih murád hai, ki Khudá kí parastish o ibádat karne ke liye kisí kháss jagah jáná zurúr nahín hai; wuh to har kahín házir o názir hai, aur jo dil hí se us kí ibádat karte, us ko manzúr hain. Tab aurat kahne lagí, ki main jántí hún, ki Masíh átá hai; jab wuh áwegá, to hamen sab báton kí khabar degá. Ísá ne us se kahá, ki Main jo tujh se boltá hún, wuhí hún. Ham nahín jánte, ki kabhí is se peshtar Ísá ne kahá thá, ki Main Masíh hún: ab ek aurat ko, jo Yahúdíon men se nahín, par baraks is ke us qaum kí hai, jo Yahúdíon kí dánist men haqír hai, wuh yih barí khushkhabarí detá hai.

Is arse men us ke shágirdon ne shahr se lautke taajjub kiyá, ki wuh aurat se báten kartá, aur aurat shahr men jáke apne ján pahchánon ko kahne lagí, ki Ao, ek mard ko dekho, jis ne sab kám jo main ne kiye, mujhe batlá diye; kyá yih Masíh nahín? Phir Masíh ke shágirdon ne darkhwást kí, ki Ai Khudáwand kuchh kháiye, par us ne kahá, ki Mere pás kháne ke liye khurák hai, jise tum nahín jánte, Merá kháná yih hai, ki apne bhejnewále kí marzí bajá láún, aur us ká kám púrá karún. Tab shahr ke bahut logon ne us pás áke minnat kí, ki hamáre sáth rah; chunánchi wuh do roz wahán rahá, aur bahutere us ke kalám ke sabab ímán láe.

V. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Agabus. Aam. xxi : 11.
2. Yaramiyáh. Yar. xiii : 5.
3. Yaramiyáh. Yar. xxvii : 1—6.
4. Yaramiyáh. Yar. xxviii : 10, 11.
5. Ilisa. 1 Salát. xix : 20.

VI. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Kitne rasúl the?
2. Ek rasúl ne kahá, ki main rasúliyat ke martabe ke láiq nahín hún; wuh kaun rasúl thá?
3. Masíh ne bárah rasúlon ke liye kaun sá kháss wada kiyá?
4. Gair-qaumon ká rasúl kis ko kahte hain?
5. Rasúlon men se kaun kaun machhwe the?
6. Jis waqt ki Masíh ki súrat badal gaí, kaun rasúl us ke sáth the?
7. Kis bát kí bábat Ísá ne Músá aur Iliyás se guftogú kí?
8. Kyá kisí rasúl ne apne kisí khatt men us májare ká ishára kiyá?

BURÍ SANGAT KÁ NATÍJA.

Momin jo gunahgár se suhbat aur dostí rakhe, hál us ká to aisá hai, ki goyá zinda ádmí apne ghar men lásh rakhe. Díndár log bedínon kí musáhibat se aksar kharáb ho játe; lekin aksar bedín díndáron kí suhbat se áp hí díndár nahín hote. Sirka wain se jo miláya jáe, wain to sirke se bigar jáegí; lekin sirka wain se míthá na hogá. Jo log dhúp men chalá karte, so rafta rafta kále hote játe! aur jo Khudá ke bande burí suhbat ko ikhtiyár karen, un ká hál aisá hí hai.

Mutafarriqát.

WAQT KO GANÍMAT JÁNNÁ.

MUNÁSIB hai, ki ham apní umr ká waqt beshqímat, aur ganímat samjhen, kyúnki hamáre din thoṛe hain, aur hamárá kám bahut hai, aur qabr men jahán ham játe hain, na kám, na mansúba, na ágáhí, na hikmat hai. Pas, jo kám hamáre háth chaṛhe, so ham apne maqdúr bhar kiyá karen. Jin logon ne bahut sá mál asbáb jamạ kiyá hai, unhon ne use ek din men nahín, na ek baras men hásil kiyá hai, lekin wuh roz ba roz, sál ba sál mihnat aur mashaqqat karte the, aur ek ek paisá, aur ek ek rupiya jamạ karte the, aur isí tarah apne matlab ke púrá karne men rát din mashgúl rahke, daulatmand húe. To in lálchí logon se ham ek tarah kí tạlím pá sakte hain, yạne, ham apne waqt ko ganímat jánke apne ḳháss kám men lage rahen, aur jaisá wuh rupae paise kí hifázat karte hain, waisá ham har ek ghanṭe, aur har ek roz kí aisí hifázat karen, ki hamárá waqt záyạ na ho, aur hamárí umr daráz aur fáidamand ho.

Bahut Ịsáí log kahte hain ki Baibal paṛhne kí hamen fursat nahín hai, aur duạ́ mángne ke liye mauqạ thoṛá hai, lekin aise logon ko gap shap aur behúdagoí ke liye fursat aur mauqạ bahut hai, aur wuh sustí, aur árám karne men chúk nahín karte hain.

Bháío aisá na cháhiye, kyúnki din bure hain, aur waqt kotáh hai, pas ham use befáida na ganwáen, jo tum apne kámon men kámyábí aur logon se ịzzat cháhte ho, to har lahza har ghanṭá beshqímat samjho, aisá na ho ki bahut sone men, yá láhásil muláqát karne men tumhárá waqt befáida jáe: yih ḳhásskar ham Ịsáí logen ko cháhiye táki hamárí zindagí ká kám nek anjám ko pahunche. Butparast log sirf kháne píne ke wáste kám karte hain, par Ịsáí log jo wuh sachche hon to Ḳhudá ká jalál záhir karne ke liye sargarmí se mihnat karte hain. Kyá ḳhúb hotá jo sab Ịsáí log apná waqt ganímat jánte!

ÍMÁNDÁR KÁ DUNYÁ SE GUZARNÁ, MARNÁ NAHÍN.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Ḳhudá pás áne ko,
Shaitán ke band ko toṛná,
Sab badí se munh moṛná,
  Aur chhoṛná dunyá ko.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Ásmán par rahne ko;
Táj i hayát ko páná,
Dukh se ázád ho jáná,
  Guzránná shukr ko.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Báp se yih sunne ko;
Tú mere ghar men áná,
Hayát i abadí páná,
  Aur gáná saná ko.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Masíh ko dekhne ko;
Wuh apnon ko sulátá,
Sab ḳhatre se bachátá,
  Dikhátá apne ko.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Táj hásil karne ko;
Phir kabhí dukh na sahná,
Aur hamd Masíh kí kahná,
  Ḳhush rahná abad ko.

Na, na, yih nahín maut hai,
  Masíh pás rahne ko;
Us hí par takiya karná,
Shaitán se kuchh na ḍarná,
  Yih marná kyún kaho?

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne men ek bár Farruḳhábád Mishan kí taraf se Ilahábád Mission Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhon kí ḳhidmat men yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhutút aur muntaḳhabát jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hon, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat men irsál kiye jáen. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, FEBRUARY, 1869. [No. 8.

ÍSÁ KÁ APNE SHÁGIRDON KE PÁON DHONÁ.

ÍSÁ KÁ PÁON DHONÁ.

ÍSÁ NE EK básan men pání ḍhálá, aur apne shágirdon ke páon dhone aur us rúmál se jo kamar men bándhá thá, ponchhne lagá.—Yúh. xiii : 5.

Yih kám jaisá lásání waisá hí ajíb o garíb tạlím se bhará hai. Ísá ne is kám ko farhatan dil-lagí ke taur se nahín, balki amar i aham samajhke baṛí sanjídagí se kiyá. Mariyam ne jaisá be-garaz o súd Masíh ke páon nahín dhoe, aur us ke sir ko ịtr se charb nahín kiyá, Masíh ne waisá hí apne shágirdon ke páon be-matlab nahín dhoe. Masíh ke páon dhone men chár báten mushtamil hain. (I.) Ki wuh apní mahabbat ko jo wuh shágirdon se rakhtá thá, záhir kare. (II.) Ki wuh us pasthálí ko, jo us ne ba-khushí ikhtiyár kí thí, sábit kare. (III.) Ki wuh un kí rúhání safáí kí zarúrat ko, unhen dikhláe, aur (IV.) Ki wuh un ke liye ek wasiyat aur namúna chhoṛ jáe.

I.—Ki wuh apní mahabbat aur ulfat ko záhir kare.—Yih bát to us ke shágirdon ke haqq men bahut hí ṭhík aur sahí pái gai. Wuh is dunyá men us ke duláre aur god ke farzand kahláte the. Agarchi un men se koí us ke sulb se haqíqat men paidá nahín húá, lekin us ne tabanní kí rú se unhen apná farzand

banáyá thá. Ásmán men us ke apne aur yagáne bahut the, lekin us ne un ko chand muddat ke liye in logon kí khátir jo is álam i asfal men the, chhorke judáí ke dág o alam ko gawára kiyá. Us ne in ko piyár karke apní suhbat aur rifáqat men qabúl kiyá, aur hamesha un kí bihtarí o khushí aur árám kí fikr men rahke un kí kamzorí o qusúron kí bardásht kartá rahá. Us ne in ko ákhir tak, yane, apne jíte jí aur bad jí uthne ke bhí piyár kiyá. Agarchi bahut zí-liyáqat log us ke pairau ho gae, tau bhí us ne apne in puráne doston ko jo jáhil aur zalíl machhwe the, apní rifáqat aur suhbat se dúr nahín kiyá. Yih to lá-ilm aur kam-aql the, aur agarchi us ne in kí gaflat aur sustí ke liye inhen bárhá sarzanish kí, tau bhí wuh inhen piyár karne aur un kí khabargírí karne se báz na rahá. Aur yih jaisá in bárahon ke haqq men durust hai, waisá hí kull ímándáron aur rúhání Isráílíon kí nisbat bhí sach hai. Ímándár us ke apne hain, Báp ne unhen use diyá hai, aur us ne unhen barí qímat se mol leke apní milkiyat banáí hai. Us ne is waqt, jab wuh in se judá hone par thá, apní us mahabbat ko un ke páon dhone men dikháyá; táki sábit kare, ki jaisí us kí ulfat dáimí hai, waisá hí farotaní ke sáth bhi hai; aur ki us ká jalíl aur buzurg martaba jis men ab wuh dákhil hone par thá, us kí mahabbat men jo wuh is dunyá men apnon ke sáth rakhtá, koí rok paidá nahín kar saktá hai. Wuh ab apnon pás jo ásmán par hain játá, yane, rástbáz ádmíon kí jánon ke pás; lekin wuh in ke liye jo is dunyá men rahte the, mutaraddid thá, kyúnki yih us kí madad aur dastgírí ke bahut muhtáj the. Bímár ba-nisbat tandurust ke khabardárí ká bahut muhtáj hai. Masíh jise piyár kartá, use ákhir tak piyár kartá, aur koí shai use us kí mahabbat se judá nahín kar saktí hai. Us ne apní is mahabbat ko ab shágirdon ke páon dhone men záhir kiyá, jaisá us aurat ne apní mahabbat ko Ísá ke páon dhone aur unhen apne bálon se pochhne men dikháyá.—Lúká 7 : 44. Páon dhone men wuh dikhátá, ki jaisí us kí mahabbat dáimí hai, waisá hí farotaní ke sáth bhí hai : aur jaisá us ne us kí tamíl men pahle ásmání khushí aur firishton o pák logon kí suhbat aur Báp kí rifáqat ko chhorke is zalíl aur dúr zamín men wárid húá, waisá hí us ke yahán tamíl karne men apne ko niháyat zalíl aur khafíf banáyá, táki us ká wuh qaul púrá ho, ki "Mubárak wuh naukar, jin ko kháwind áp kamar bándhke kháne par bitháe aur un kí khidmat kare."—Lúká 12 : 37. Us ne is waqt ko jo ashá se thore hí qabl thá, do báis se pasand farmáyá. Awwal us ne jáná, ki wuh waqt jis ká wuh muddat se muntazir thá, ki is dunyá se phir apne Báp pás jáe, á pahunchá hai. Hamáre Khudáwand Ísá Masíh kí rawánagí men jo tabdílí húí, so us kí maut men shurú aur us ke ásmán par jáne men púrí aur khatm húí. Maut is pur-sitam aur bedád dunyá se guzar karke rúhon ke Báp pás jáná, yane, us ke dídár aur mujrá men házir honá hai. Yih tabdílí us ká waqt, us ke dushmanon kí gharí, un ke fath aur zafar ká waqt jise wuh muddat, se balki shurú se apní madd i nazar rakhe thá, us ke dukh uthány kí gharí azl se muqarrar thí ; yane, fulání sáat se fulání sáat tak wuh dukh utháegá, aur maut ke qabze men rahegá. Wuh is bát aur gharí ko ibtidá se jántá thá, aur ab ján gayá, ki us ká wuh waqt á pahunchá, apne shágirdon ke páon dhoná shurú kar diyá. Táki jaisá us ká sir dafn hone ke din se pahle itr se chikná kiyá gayá thá, waisá hí un ke páon bhí Rúh i Pák ke nuzúl se pák kiye jáne se pahle, jo pachás din bad is ke honewálá thá, pák aur táhir kiye jáen. Dúsrá sabab, ki Ísá ne kyún is waqt apne shágirdon ke páon dhoe, yih hai, ki yih us ke rukhsat ká waqt thá, jo kisí tarah

se ṭal nahíṉ saktá thá. Yahúdá Shaitán ke panje meṉ paṛke us ko pakṛwáne ke liye taiyár ho chuká thá : Patras aur báqí shágird bhí kisí qadr Shaitán ke qábú meṉ phans gae the. So Masíh ne cháhá ki wuh unheṉ is muhimm meṉ sambhále, ki wuh muqábala karne ke liye taiyár ho jáeṉ. Jab bheṛiyá galle kí ek bheṛí ko pakṛe to cháhiye ki gaṛariyá báqíoṉ ke liye koí bihtar aur munásib tadbír kare : jab marí phaile, to cháhiye ki pahle us ke dafạiya ke liye koí súrat nikálí jáe.

II. Masíh ne apne shágirdoṉ ke páoṉ dhoe, ki wuh apní bebayán pasthálí ko un par sábit kare, aur dunyá ko dikháe, ki wuh apnoṉ kí ulfat meṉ kis qadr aur kaháṉ tak apne ko past aur zalíl baná saktá hai.—Yih bát tísrí se pánchwíṉ áyat tak ke mazmún se mạlúm hotí hai, jaháṉ wuh farmátá hai, ki "Báp ne sárí chízeṉ mere háth meṉ saunp díṉ," yạne, maiṉ ásmán o zamín ká málik, Ḳhudá aur insán ke darmiyán ke muqaddamoṉ ká infisál karnewálá aur ásmán kí bádsháhat ko ádmíoṉ meṉ taqsím karnewálá muqarrar kiyá gayá húṉ. Jaisá wuh ásmán se áyá, waisá wuh ab phir ásmán par játá hai, aur ki yih wuh rukhsat aur alwidạ kí ghaṛí hai, apne shágirdoṉ ke liye kaun sí wasiyat chhoṛe, bakhushí o razá kháne par se uṭhke apne mạmúlí jáme ko utár ḍálá, aur dúsre kapṛe pahinke un se yih nahíṉ kahá, ki Mujh se pare raho ki maiṉ apne Báp pás jalál aur jáh o hashm kí hálat meṉ játá húṉ, balki is ke ḳhiláf táki ádmíoṉ ko sikháe, ki wuh buzurgí aur martabe kí hálat meṉ pahunchne se farotan baneṉ, apne shágirdoṉ ke páoṉ dhone lagá. Yih kám niháyat púch aur haqír aur adná naukaroṉ ke karne ká hai ; lekin Masíh ne is kám ko is liye kiyá, ki ham kisí kám ko jis se Ḳhudá ká jalál záhir ho aur jo insán kí bhaláí aur naját ke liye hai, hargiz haqír aur ních na samjheṉ. Masíh kí ḳhiffat aur pasthálí is kám meṉ is sabab se ziyáda thí, ki us ne apne shágirdoṉ ke jo us ke ḳhádim aur jo zát aur hasb o nasb meṉ ních aur haqír ádmí the aur sháyad ráh ke gard o gubár aur ḳhák se un ke páoṉ bahut maile rahá karte the, dhoe. Lekin chúnki wuh unheṉ piyár kartá thá, is ke karne meṉ us ne apní kasr i shán nahíṉ samjhí. Wuh kasíf se kasíf gunahgár ko bhí aisá hí piyár kartá, aur us ke liye naját muhaiyá karne meṉ apní ár o nang nahíṉ samajhtá hai. Agarchi wuh jántá thá, ki wuh Ḳhudá i zul-jalál ke barábar hai, tau bhí us bát kí tạmíl meṉ ki "wuh ḳhidmat karáne nahíṉ balki ḳhidmat karne áyá, aur ki us ne ḳhádim kí súrat pakṛí," apná kapṛá utár ḍálá, aur naukar kí tarah kamar bándhke áftába meṉ páni ḍhálá aur páoṉ dhoe, aur rúmál se ponchhe. Yúṉ us ne apná ḳhún baháke aur apní ján maut meṉ unḍelke gunahgároṉ ke dhoe jáne aur pák hone ke liye ek hauz taiyár kiyá hai.

III. Masíh ne apne shágirdoṉ ke páoṉ dhoe, ki un ko mạlúm ho, ki unheṉ rúháni gusl, yạne, un ke diloṉ ká gunáh kí álúdagí se dhoyá jáná bahut zarúr hai. Us ne Patras se kahá, ki Apne páoṉ phailá, lekin Patras ne mutaạjjib hoke kahá, ki Kyá tú ai mere Ḳhudáwand aur ustád jo Ḳhudá ká Beṭá aur dunyá ká Hákim aur Naját-denewálá hai, mujh ḳhákí aur gunáh-álúda hashrát-ul-ạrz ká páoṉ dhoegá? Kyá yih háth, jin ke chhúne se koṛhí change ho gae, andhe bíná húe, aur murde jí uṭhe, ab in najis aur kasíf páoṉ ko dhoenge? Agar Patras páni leke Masíh ke páoṉ dhotá aur ponchhtá, to bạíd-us-shán na thá, na ki us ká Ḳhudáwand, ásmán o zamín ká málik, us ke páoṉ dhoe. Lekin wuh is nae ụqda ke bhed se náwáqif thá, is liye hairán aur sargardáṉ hoke kahtá, ki Ai Ḳhudáwand maiṉ kyá, aur mere báp ká ghar kyá, ki tú mujhe aisí sarfarází bakhshe. Par Masíh ne jawáb meṉ farmáyá, ki "Jo maiṉ

kartá hún, tú use ab nahín ján saktá, lekin bad is ke jánegá." Patras to haqíqat men is bát ko nahín jántá thá, wuh to mahz láilmí aur táríkí men thá, is liye Masíh ne farmáyá, ki "Jo main kartá tú abhí ise ján nahín saktá hai, lekin bad is ke jánegá: yane, jab tú inkár karke gunáh i kabíra ká murtakib hogá, aur Rasúl banke logon ko gunáh kí gandagí aur dunyáwí kasáfat se dhoegá, tab is ke maní ko samjhegá. Pas Masíh ke páon dhone men chhipe bhed the, jinhen us ke shágird nahín ján sakte the, jab tak ki Rúh i Pák ásmán par se un par názil na ho lí. Masíh ne Patras ke isrár par sáf farmáyá, ki "Agar main tujhe na dhoún to mere sáth terá kuchh hissa na hogá." Jis ká matlab yih thá, ki agar main terí ján aur rúh ko gunáh se na dhoún to mere sáth terá hissa na hogá: yane, tú merí suhbat men nahín rah saktá, aur na tujhe mujh se kuchh nafa aur fáida hásil ho saktá hai. Pas Masíh jinhen piyár kartá aur bachátá, unhen wuh taqdís aur tasdíq ká darja bhí bakhshtá hai, aur yih donon báten is páon dhone men shámil hain. Agar ham us kí khúbí aur rástbází aur us kí Rúh o fazl men sharík hain, to ham us ke jalál aur shaukat men bhí hissadár ho sakte hain. Patras jab is bát ko ján gayá, tau kahne lagá, ki "Ai Khudáwand sirf mere páon nahín, balki mere háth aur sir bhí dho." Lekin Masíh ne apne sábit-qadam shágirdon se murád leke farmáyá, wuh jo sarápá dhoe gae siwá páon dhoe jáne ke muhtáj nahín hain. Agle zamáne men aur ab bhí dastúr hai, ki log jo nahá ke ghar áte, apne sir aur háth do bára nahín dhote, magar páon ko jo raste kí gard se maile ho játe, dhote hain. Patras ne pahle to inkár kiyá thá, lekin ab cháhtá hai, ki us ke háth aur sir bhí dhoe jáen, so Masíh ne farmáyá, ki Nahín, sirf páon hí ká dhoyá jáná zarúr hai. Is se yih matlab hai, ki wuh jo Masíh se dhoe gae bilkull sáf aur pák hain, aur agar wuh gunáh karke apne taín nápák banáen, to un ke tauba karne par unhen phir gusl yá istibág dená zarúr nahín hai. Káhin log agle zamáne men naháne se pák hote the, aur jab wuh gusl karke jamáat ke khíma men dákhil hote the, to dobára nahín naháte lekin sirf páon hauz men dhote the.—Khur. 30: 19, 20. Gunahgár is tarah jab Rúh i Pák se ek dafa dhoyá gayá aur gunáh ke báis ganda aur nápák ho jáe, tau bhí Khudá kí rahmat aur bakhshish us se munqata nahín ho játín, aur na tauba karne par wuh phir dhoe jáne ká muhtáj hotá hai.

IV. Ísá kí shágirdon ke páon dhone men yih garaz thí, ki wuh un ke liye ek namúna aur wasiyat chhor jáe.—Jab wuh un ke páon dho chuká, un se púchhá, ki "Kyá tum jánte ho, ki main ne tum se kyá kiyá?" Aur bad is ke khud jawáb detá, ki "tum mujhe ustád aur Khudáwand kahte ho, aur khúb kahte ho, kyúnki main hún." Pas jab main ne, jo tumhárá Khudáwand aur ustád hún, tumháre páon dhoe, to tumhen bhí lázim hai, ki tum ek dúsre ke páon dhoo. Hamen cháhiye ki ham mahabbat kí ráh se agarchi yih kám púch aur haqír hai, lekin hamáre Khudáwand aur Murshid ne kiyá hai, ek dúsre ke páon dhoen. Agar ham is kám ko saríh taur se na kar saken, to cháhiye, ki us ke kalám o Injíl se gunahgáron ke dilon ko dhoen. Pas Masíh ke páon dhone se ham tín báten síkhte hain: *Pahlí*, ki ham farotan banen, jaisá hamere Murshid ne farmáyá, ki "Tum dil se garíb aur kháksár bano," yane, ham apne taín haqír samjhen aur bháíon kí tauqír karen aur gunáh ke siwá kisí chíz ko hech aur ních na jánen. Agar koí shai hamárí samajh men haqír malúm ho aur Khudá ká us se jalál záhir ho aur ádmíon kí naját sádir ho, to ham use haqír no jánen. *Dúsrí*, ki ham farotaní ke kám karen, yane, ham piyár se dúsron

kí bhaláí aur fáida ke liye ních se ních kám karne ko rází hon. Jaisá Pulús ne apne taín sabhon kí bhaláí aur naját ke liye, sabhon ká ḳhádim baná; aur ạlí martaba aur buzurg Ịsá bhí ḳhidmat karáne nahín balki sabhon kí ḳhidmat karne áyá. Páon dhone se yih garaz hai, ki ham dúsron kí bhaláí aur naját ke liye har tarah kí taklíf aur mál o asásá ke nuqsán uṭháne aur is kám ke karne se be-ịzzat aur zalíl ṭhaharne men kashída ḳhátir aur chínabrú na hon, jaisá hukm i Murshid hai, ki "Tum ek dúsre ke páon dhoo," yạne, un ke gunáh kí álúdagí se sáf aur pák karo. Ham to dúsron ke gunáh ká zimma uṭhá nahín sakte, yih to sirf Masíh ká kám hai, lekin ham dúsron ko gunáh se dhoe jáne ke liye koshish aur tadbír kar sakte hain. Hamen cháhiye ki bháíon ke gunáh aur qusúron kí muạfí ke liye Ḳhudá Báp ke fazl ke taḳht ke sámhne giriya aur zárí karen, aur yún Ḳhudá i Ġafúr ke huzúr ashqbárí karke apne ánsúon se un ke páon dhoen aur sidq dil se un kí tauba aur naját ke liye koshish i balíg karke un kí tạlím o talkín men masrúf rahen. Mubárak wuh jo aisá karke apní barguzídagí ko sábit karen.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ỊSÁ PÁS ÁO.

DUẠ KE SÁTH ÁO.

Agar tum Ịsá ko dekh nahín sakte, tau bhí us se bol sakte aur duạ máng sakte ho. Ḳhudá ne hamen ijázat balki hukm bhí diyá hai, ki ham yih kiyá karen. Kaisí barí barkat yih hai ki ham Ḳhudá se bonle ki ijázat páte hain! "Musíbat ke din mujhe pukár, jág aur duạ máng, hamesha duạ mángá kiyá kar," Duạ men ụmda aur silsilawár fiqron kí zarúrat nahín hai. Tumháre dil kí sádí ḳhwáhish ká bayán duạ hai. Yih ḳhwáhish aur árzú ḳhud bilá takalluf duạ hai, Tumhen is bát ká muntazir na rahná cháhiye ki girje men jáke duạ mángen; tum har jagah duạ máng sakte ho. Ịsá hamesha garíb gunahgáron kí duạ ká muntazir hai, ki koí us kí iltifát se mahrúm na rah jáe. Us ke kán sadá khule hain. Bádsháhon aur umrá se kalám karná dushwár hai, wuh kabhí kabhí dekhne men áte, aur tab sirf chand shaḳhs un ke pás áne kí ijázat páte hain. Lekin Ịsá pás sab, kaise hí garíb aur haqír kyún na hon apní apní darḳhwást aur iltimás ke sáth, á sakte hain, aur har waqt bhí. Apní ján ke liye har ek achchhí nịmat, yạne, muạfí, nayá dil, ímán, pákízagí aur tasallí sab jo tum cháhte máng sakte ho. Tumhárí duạ befáida ho nahín saktí, tumhen yaqín rakhná cháhiye ki aisí duạ zarúr mustaját hogí. Hán, baz kám hain jo Ḳhudá nahín kar saktá, yạne, gunáh aur garíb gunahgár ki duạ ko radd karná; kyúnki us ne wạda kiyá hai, ki "Mángo, aur tumhen diyá jáegá." Ịsá ne ḳhud farmáyá aur us ke kalám men bhí maujúd hai, ki "wuh apne ko nahín jhuṭhlátá hai." Pas duạ mángne men diler ho. Tum kaise hí ḳharáb aur láchár kyún na ho, tau bhí duạ mángne ke láiq ho. Duạ mángo, agar tum sirf yihí kah sakte, ki "Ḳhudáwandá mujhe bachá, warna main halák húá!" Duạ kí ạdat paidá karo. Kisí jagah kí tajwíz karo, ki jahán tum tanhá ho sako. "Jab tum duạ mángo, to apní koṭhrí men jáo aur darwáza band kar lo." Din ke kám shurụ hone se pahle uṭho, tá tumhen duạ ke liye fursat mile. Apne dil ko Ḳhudá ke sámhne khol do, aur us se kaho, ki Tum kaise ḳharáb, láchár aur bad ho. Apne gunáhon ká iqrár karo, aur muạfí mángo. Baibal ko parho, aur us pákízagí ko, jo us men mazkúr hai, mángo. Rúh-ul-Quds ki bakhshis ke liye duạ mángo aur kaho, ki "Ai Ḳhudáwand main nádán hún, mujhe sikhlá! Merá dil saḳht hai, use narm kar, apní Rúh se mujhe nayá

aur táqat men á jáen; ki ham sakht gulámí se riháí pákar ázád aur khushí kí bádsháhat men dákhil kiye jáen; ki ham judáí aur zalálat se sachchí daulatmandí aur álá martabe kí hálat men pahuncháe jáen; ki ham najásat ki kasáfat se pák hokar nekí ke libás aur zewar se árásta kiye jáen; ki ham karíh aur muhlik bímáríon se sihat pákar ján kí sahíh o sálim hálat ko hásil karen, ki ham un palíd shahwaton aur khwáhishon se, jo ham men tárikí aur abtarí aur dukh ke, jahannam ko paidá karte, hamárí sarisht kí behurmatí karte, aur hamárí rúh ko badaslúb kar dete, hamárí tabíat ko pareshán karte, aur hamárí tamíz ko siyásat men dálte hain, makhlasí páen; ki ham men wuh sháista tabíat aur pák khwáhishen, jo hamáre dil men ek núrání aur khushí aur sulh ke ásmán ko banáe; hamárí tínat ko zínat bakhshe, hamárí rúh ko khúbsúrat banáe aur hamárí tabíat ko sáf aur khush kare, paidá kí jáen; ki ham un ádaton se parhez karen, jo sharr aur gam se kabhí khálí nahín rahtín, lekin us ke ádí hon, jis men sadá khushí aur tasallí ke phal kasrat se phalá karte hain; ki ákhir-ul-amr ham Khudá ke dost, firishton se ham kalám hone ke qábil, aur bihisht ke láiq ban jáen.

Phir Pulús Hawárí farmátá hai, ki "Khudá cháhtá hai, ki sab ádmí bach jáen." Aur Patras Rasúl bhí farmátá hai, ki "Wuh nahín cháhtá ki koí ádmí halák ho." Us ne khud farmákar qasam kháí, ki "Sharír kí maut se use khushí nahín, balki cháhtá hai, ki sharír apní burí ráh se phire aur zinda rahe." Yih marzí kyá hai? Yih wuh hai, ki ham sárí khúbí ko, jahán tak ham se ho sake, hásil karen; ki ham khushí se bhar jáen, aur jalál ke táj ko pahin len; ki ham mustaqil khushí kí hálat, yane, Khudá kí mihrbání ká abadí husúl aur us kí mubárak huzúrí kí roshní men qáim kiye jáen; ki ham sárí buráí aur kharábí se, jis men ham giriftár hain, riháí páen; ki ham gunáh kí pech dar pech zanjír, aur ranj ke lá-iláj dank, aur niháyat tárikí aur sakht ranj men abadiyat ko kátne ke majbúr qasd se chhút jáen. Khudá kí marzí yih hai. Us ká har ek hukm aur sárá intizám, jo kaisá hí haibatnák aur sakht kyún na malúm ho, is garaz kí taraf máil kartá hai. So kyá ham is nek marzí kí itáat se inkár karen? Kyá is ke muqábale men ham apní marzí ko qáim karen, kyá ham un kámon ko, jo zebá nahín, yá un ko jo súdmand nahín, yá un ko jo nafa men khisára paidá karte hain, yá un ko jo hamárí ján ke liye zahr i haláhal hain, karen? Kyá ham us marzí se jo hamen bacháne cháhtí hai, bhágen, aur us marzí se jo hamárí tabáhí kí khwáhán hai? Ek behiss aur beaql tabíat kí, jo ásmán ke behadd khazáne ko, aur Khudá kí bádsháhat kí lázawál raunaq aur jalál aur hamesha kí bebayán khúshí ko khafíf aur haqír samajhtí hai: jo sirf záhirí aur beasl chízon ko pakartí, aur sharr-álúda juziyát kí pairawí kartí, aur adná nafa kí parchháín aur jhúthí izzat ke bukhár aur púch khushí kí jhalak ko thámbtí hai; jo siflon kí khushí yá kánton kí dardaráhat kí tarah, jald guzar játí hai, mel karen.

JAWÁB I MAQÚL.

Ek roz ek buddhá díndár kisí bedín shakhs ke ghar, maa bálbachchon ke mahmán húá; jab sab log kháná kháne baithe, ek bedín shakhs, maa apne khándán ke, bilá adáe shukrána kháne lagá, aur yih díndár buddhá apne dil men apne liye Khudá ká shukr karne lagá. Is ko dekhke wuh bedín mard kuchh khisiyáná húá, aur dil men sochá, ki is buddhe ká thatthá karná cháhiye. Tab us se púchhá, ki kyá áp ke ghar men sab duá mángke kháná kháte hain? Us ne bedharak jawáb diyá, ki Nahín, mere ghar men do kutte hain, jo kabhí duá nahín mángte, balki hamesha bilá adáe shukrána apná kháná khá lete hain. Bedín shakhs qáil hoke chup rahá.

Makhzan i Masíhí.

FEBRUARY 1869.

MAKHZAN KE LIKHNEWÁLON KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur khush-khatt likhí ho.
3 Har ek satar men khúb tafáwat rakho.
4. Ibárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likhái ausat khatt men ho.
6. Apne mazmún ko fiqron men taqsím karo, aur apní istiadád ke muwáfiq fiqron men thahráo ke nishán likho, aur lafzon ko satá húá mat likho.
7. Tumháre maswide duá se pák kiye húe hon.
8 Hamen badalne aur ghatáne yá kisí fiqre ko jo hamárí dánist men námunásib ho, bilkull nikál dálne ká ikhtiyár do.

RÚM KÍ ANDARUNÍ QABRON KÁ BAYÁN.

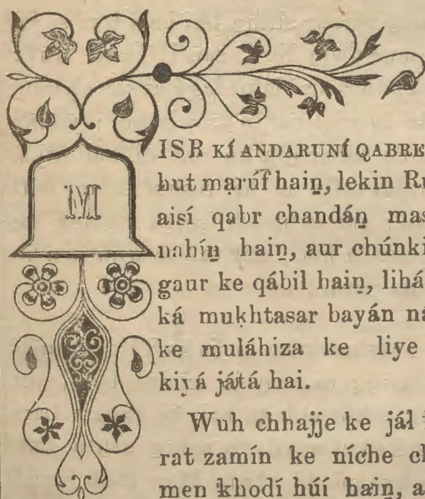

MISR KÍ ANDARUNÍ QABREN bahut marúf hain, lekin Rúm kí aisí qabr chandán mashhúr nahín hain, aur chúnki wuh gaur ke qábil hain, libázá un ká mukhtasar bayán názirín ke muláhiza ke liye darj kiyá játá hai.

Wuh chhajje ke jál kí súrat zamín ke níche chatán men khodí húí hain, aur un kí lambái pandrah yá bís míl kí hai. Un ke banne ká zamána tawáríkh se nahín malúm hotá, lekin logon ká khiyál hai, ki unhen un logon ne taiyár kiyá jo ki qadím Rúmíon se bahut áge maujúd the. Rúmíon ne khud, jab un ke shahr kí taraqqí húí in kánon ko khodá ki un men se patthar nikálkar makán banáen.

Lekin hamáre liye asl fáide kí bát yih hai ki das bár kí khaufnák taklífát men jo Rúmí Sháhon ne Ísáíon ko pahunchái bechárе Ísáí inhín tárík gáron men jákar panáh lete aur apne murdon ko dafn karte the. Jab koí in tárík aur níchí jaghon men hokar tatolte húe guzartá, to já-ba-já qabr aur chhote chhote mandap díwár men khude húe pátá hai, jin men guzashta ek hazár chha sau baras kí táríkh aur nawishte maujúd hain.

In qabron ke andar jáne men hamesha khatra rahtá hai, kabhí puráni aur shikasta díwár ke girne se, aur kabhí hawá ke tez jhonke se jis ke sabab se ki mashal bujh játí hain aur tatolte húe aisí ráh men já nikalte jis kí intihá nahín. San 1837 Íswí men tís ádmíon kí jamáat in gáron men utrí, magar phir na lautí. Log un ki talásh ko bheje gae, lekin kuchh patá na lagá. Ek nau-jawán Fransís ne sirf ek dorí ko rahnumái ke liye lekar un ke andar jáne kí himmat kí, chunánchi mashal aur dorí ko lekar wuh andar gayá, aur áge barhtá húá, ajíb baqía o nawishton ko dekhkar is qadr mushtáq húá ki dorí jo us kí ráh-numá thí us ke háth se chhút gaí. Nágahán us par khauf gálib húá ki us ke sabab se us kí mashal bhí bujh gaí. Is bát ká tasauwar karná mushkil hai, ki us kí hálat kaisí khaufnák rahí hogí. Wuh chilláyá, lekin us kí áwáz sunnewálá koí maujúd na thá. Wuh díwánawár barámade barámade daurtá phirtá, lekin har taraf o har jagah táríkí thí. Ákhir ko wuh larkharáyá aur sard o nam patthar par gir pará, aur girte hí us ko kaisí khushí húí, yane, khoí húí dorí jo roshní aur ján kí dorí thí, us ke háth lag gaí, Us kí madad se wuh us men se nikal áyá aur ghutne tekkar Khudáwand se duá mángí.

Basabab un khatron ke jo ki in qabron men wáqi hote hain, bahut se nawishte aur baqía un men se nikálkar Rúm kí ek azím-us-shán imárat Vatican náme ke dálán men lákar rakhe gae hain. Is wasí dálán ke ek taraf tín hazár yá kuchh ziyáda Isáíon ke Kitábe jo qabron se nikále gae hain, rakhe hain, aur us ke muqábil men usí zamáne ke káfiron ke Kitábe rakhe hain, aur us ká tamásha qábil dekhne ke hai, ki har mazhabwálá apne mazhab kí tabíat kis tarah záhir kartá hai.

Ek butparast ke Kitábe ká namúna yih hai: "Ai be-dard qismat! jo ki berahmí kí maut se khush hotí hai, tú ne Maximus ko hamáre darmiyán se is qadr jald kyún uthá liyá." Kyá yih bát jihálat aur wahshiyát kí nahín? Us bechárí má ko apne larke ke marne men kyá taskín húí? Mutlaq nahín. Us ke liye maut sakht zálim thahrí. Butparaston ke mazhab men gamzadon ke liye koí taskín nahín hai, na murdon ke liye bihisht.

Isáíon ká ek Kitába yih hai:—"Victorine ko salámatí aur Masíh hásil ho." "Gemella Khudá kí salámatí men sotí hai." Dekho yahán maut ká bayán kis tarah hai. Isáíon ke liye yih be-rahmí kí bát nahín hai. Yih nínd balki árám kí nínd aur Khudáwand kí nínd hai. Aur agar yih Khudáwand men nínd hai to is ko Khudá kí bedárí bhí samajhná cháhiye, yane, bedárí us ásmání zindagí aur us ke liye jo ki zindagí o qayámat hai. "Mubárak wuh jo Khudáwand men marte hain."

ILM I HAIAT SE PATRAS KE QAUL KÁ SUBÚT.

PATRAS RASÚL KE DÚSRE KHATT MEN YIH bayán hotá hai, ki ek din ánewálá hai, ki jis men ásmán sannáte ke sáth játe rahenge, aur anásir jalkar gudáz ho jáenge, aur zamín, un kárígarion samet, jo us men hain, jal jáegí.

Kitne mukhálif aisí bát sunke kahte hain, ki yih kis tarah ho saktá hai? balki apní bát kí wuhí dalíl láte hain, ki jis ká Patras ne peshíngoí karke zikr kiyá, ki Us ke áne ká wada kahán? kyúnki jab se bápdáde so gae, sab kuchh jaisá khilqat ke shurú men thá, ab tak waisá hí hai.

Lekin yih jo kahte hain ki na kabhí aisá májará guzrá na ho saktá, so sach nahín hai. Poshída na rahe ki sitáre jitne dikháí dete, jaisí yih zamín, waisí wuh bhí mutafarriq dunyáen hain; aur un men se bazon par yihí gazab i átashí par chuká hai. Maslan, Masíh kí ámad ke sawá sau baras peshtar ek sitára jalne lagá aisá ki harchand pahle nazar na átá thá, Zuhra ke barábar chamakne lagá; aur phir kitní muddat bad wuh gáib húá, aur us din se leke kisí ne us ko dekhne bhí nahín páyá. Waise hí san i Isawí 389 men ek aur sitára bhí barí tezí se jal gayá; aur 6wín Nov. san i Isawí 1572 men ek sitára aisá jalne lagá ki sab siyáron se is kí barráqí kahín ziyáda húí; yahán tak ki do pahar din ko bhí dikháí diyá. Phir rafta rafta us kí roshní kam hotí játí thí; aur ákhirash solah mahíne ke bad, poshída húá; aur tab se wuh kisí ko nazar na pará.

Ek nakshatra hai ki jis ko Táj i Shimálí kahte hain; us men jo sitáre hain, un men ek bahut chhotá hai, ki bagair barí dúrbín ke koí use dekh nahín saktá hai. Khair, kyá húá ki 12wín May 1866 Isawí ko yih sitára nágahán aisí tezí se jalne lagá ki tín ghante men roshní us kí chhaguní húí; yane, jo sitára pahle andekhá thá so falak ke aksar sitáron ke barábar húá! Do ek din ke bad us kí chamak kuchh kam hone lagí; aur chálís din men badastúr chhotá sá dhundhlá sitára phir ho

gayá ki dúrbín se bhí ba-mushkil dekhá jáe. So áj talak aisá hí hai.

Pas is ke paṛhnewále jo gaur kareṉ, to un ko mạlúm hogá, ki ek áfat i iláhí us dunyá par názil húí hogí. Jánná cháhiye ki wuh sitára is zamín se itní dúr hai, ki jo rel gáṛí kí sí tezrauí se chalke koí waháṉ já saktá, tau bhí karoroṉ baras tak na pahunchtá. Wuh to kaisí hí haulnák átash-zadagí húí hogí ki jo itní dúr tak nazar áe!

Lekin yih jo sitára jaltá thá, so ek súraj hai. Farz kiyá ki tín ghanṭe ke bích súraj kí garmí aur barráqí chhaguní ho jáe to kyá hí baṛá gazab hotá! Tamám dunyá meṉ har daraḳht aur har pattá súkh játá balki jal játá bhí; súraj kí tezí se insán aur haiwán sab mar játe; kúoṉ aur daryáoṉ meṉ jo pání hai, so ubalne lagtá; únche únche paháṛoṉ par, aur qutb ke gird-nawáh ke mulkoṉ meṉ jitná hazároṉ baras se baraf girá hai, aur galá nahíṉ so fauran gal játá, aur Núh ke zamáne ká sá sailáb banke us ká pání kasrat se tamám jahán ke úpar bah játá; aur isí tarah átash aur sailáb se sárí dunyá insán o haiwán se ḳhálí, aur tabáh o wírán ho játí. Koí na kahe ki yih ná-mumkin hai; kyúnki wuh sitára jo jal gayá us ke sáth bhí beshakk saiyáre haiṉ; aur un meṉ yihí áfat i nágahání áí.

Pas agar koí káfir bakne lage ki yih jo peshíngoí tumhárí kitáb meṉ mundarj hai, so kahání aur ịatiqád ke láiq nahíṉ hai; kis liye ki dunyá ká jal jáná, aur ạnásir ká gudáz honá bilkull gair-mumkin hai, ham is ká yih jawáb de sakte haiṉ, ki Ai bewuqúf! apní ánkheṉ khol kar dekh, ki Ḳhudá ne kágaz i falak par goyá qalam i átash se yihí peshíngoí bár bár likhí hai. Tú jo kahtá hai, ki aisí áfat mumkin nahíṉ hai, so hí bárhá wáqi húí. Aur aisá ạlim kaháṉ, ki jo kah sake ki jaise kitne aur súraj sau guní tezí se jalne lage, waise yihí súraj bhí, jo hai meṉ ḳhushí aur árám ká báịs hai, áge ko kisí din is dunyá ke úpar ág na barsáe?

Aur ham jo kalám i Ḳhudá ko báwar karke, us haulnák din ke áne ke muntazir haiṉ ki jis kí Patras ne peshíngoí kí, cháhiye ki hamárá ímán ziyáda mazbútí páe. Jis tarah ki Belsházar sháh i Bábul ko Ḳhudá ne us ke mahall kí díwár par likh karke ánewálí tabáhí kí ḳhabar dí; usí tarah usí Ḳhudá ne goyá hurúf i átash se falak par ek bhárí ịbrat tamám ạlam kí nazar meṉ záhir kí hai. Mubárak wuh jo paṛheṉ, aur paṛhke samjheṉ, aur samajh karke us din ke liye aisí taiyárí kareṉ, ki jab wuh *Qádir-i Mutlaq*, hamárá Ḳhudáwand Ịsá Masíh ásmán se utarke apní ạdálat i haqq is dunyá ke bích meṉ záhir kare, aur sab chízeṉ us ke pánwoṉ tale gudáz hoke jalne lageṉ; tab niháyat ḳhurramí ke sáth us ke istiqbál ke liye báhar jáeṉ. Wuh din ḳhwáh nazdík ho ḳhwáh dúr ho, Ḳhudá kare ki ham Patras kí nasíhat dil meṉ rakheṉ, ki "Jab ki yih sab chízeṉ gudáz honewálí haiṉ to tum ko pák chalan aur díndárí meṉ kaisá banná lázim hai." Koshish karo ki be-dág aur be-ạib us ke huzúr sulh meṉ páe jáo, aur hamáre Ḳhudáwand ke sabr ko apní naját jáno.

ỊSÁ KÁ PIYÁR.

Hamárá Naját-dihinda Ịsá Masíh apní ḳhushí na cháhtá thá, is liye ki isí tarah wuh hamárí abadí ḳhushí karáwe. So Pulús Rasúl ne Qurintíoṉ se kahá, ki Tum hamáre Ḳhudáwand Ịsá Masíh ke fazl ko jánte ho, ki wuh daulatmand thá aur tumháre wáste muflis ho gayá, táki tum us kí muflisí se daulatmand ho jáo. Hamárá lahú ek samundar bhar ho; lekin us ke lahú kí ek búnd kí qadr us se kahíṉ beshqímat hai. Wuh hamárí sazáwálí maut múá, táki ham do jahán meṉ us kí sí zindagí páweṉ. Us ne dozaḳh kí sí sazá pái, ki ham ko bihisht meṉ pahuncháwe. Wuh apní má kí god meṉ paṛá, ki ham us ke Báp kí god meṉ biṭháe jáeṉ.

Talím i Tiflán.

WÁLIDAIN KE LIYE LARKON KÍ PARDÁKHT KE BÁB MEN CHAND HIDÁYAT.

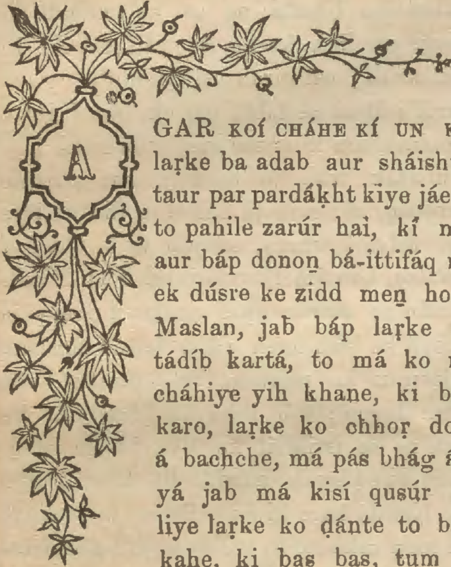

AGAR KOÍ CHÁHE KÍ UN KE laṛke ba adab aur sháishta taur par pardákht kiye jáen, to pahile zarúr hai, kí má aur báp donon bá-ittifáq na ek dúsre ke zidd men hon. Maslan, jab báp laṛke kí tádíb kartá, to má ko na cháhiye yih khane, ki bas karo, laṛke ko chhoṛ do? á bachche, má pás bhág á! yá jab má kisí qusúr ke liye laṛke ko ḍánte to báp kahe, ki bas bas, tum to hamesha in ke píchhe paṛí rahtí ho! Main to dekhtá hún ki yih bichárе aur laṛkon kí tarah sharír aur naṭkhaṭ nahín hain. Pas aise log kyúnkar ummed rakh sakte ki un ke laṛke muaddab aur farmán-bardár honge! Báp ko cháhiye ki apne laṛkon ko tákíd kare, khásskar beṭon ko, ki wuh apne má ki itáat karen, aur má ko ki laṛke apne báp ko hamesha piyár aur us kí tazím kiyá karen, aur yún ek dúsre kí madad karke ummed rakh sakte ki wuh apne ikhtiyár ko durustí se kám men láte hain.

Tum ko cháhiye ki shurú hí men laṛkon ke mizáj aur tabíat ko qáim karo; kyúnki agar tum ek martaba, un ko apne úpar gálib áne doge, to áyanda unhen zer aur tábi karná dushwár hogá; aur laṛke kí bachpan men jis qadr khátir aur dildárí kí játí hai, utná hí wuh siyánapan men diqq kartá hai. Is liye jab tumhárá bachcha kisí chíz ke liye rotá hai, maslan, khilauná yá miṭháí ke liye to tum fauran use na do, tum zara khámosh hokar us ki tabíat ko dúsrí chíz se bahlá do, aur jab us ká tehá ṭhanḍá ho jáe, aur wuh chup ho rahe, tab agar tumháre nazdík maslahat ho, to tum use wuh chíz jo us ne mángí hai, do.

Asl se har ek laṛke men ek haṭílí aur khud-garaz tabíat hai, jo agar maglúb na kí jáe to un kí tabáhí ká báis hogí. Yih tumhárá faraz aur kám hai, ki tum is sarkash aur kajrau tabíat ko tábi karo. Lekin yih bhí yád rakho, ki yih nek kám gussa aur sakhtí se bar á nahín saktá hai. Bad namúne kí, achchhe qáide se, ziyáda pairawí kí játí hai. Tumhen mustaidd aur qáim-mizáj to honá cháhiye lekin is ke sáth nek aur miharbán aur salím-ut-taba bhí banná lázim hai.

Tum kabhí ek laṛke kí khátir dúsre se ziyáda na karo; kyúnki is se tumháre laṛkon men dushmaní aur hasad paidá hogí. Hamen laṛkon ke intizám men us qáide ko mulhiz i khátir rakhná cháhiye, jo Khudá hamáre sáth sulúk karne men dikhátá hai. Maslan, Khudá gunáh se nafrat kartá, to kyá ham use halkí shai samjhen jise Khudá haqír jántá hai? Kyá ham laṛkon ki ulfat men bad ko nek kahen aur un ko un gunáhon men phansáwen jin se un ko nikálná rawá aur lázim hai?

Khudá to mahabbat, aur sabr aur fazl o rahm ká Khudá hai aur apne kamzor ásí farzandon ko, jo tauba karte aur us kí taraf phirte, qabúl karke muáf farmátá hai. To kyá má báp chhoṭe chhoṭe qusúron par gussa howen aur muáf karne men haṭ karen? Khudá har roz apní niamaton ko ham par názil kartá aur umda umda chízen hamen diyá kartá hai; wuh bakhushí ízá nahín detá aur na baní ádam ko ranjída khátir kartá hai; lekin is ke sáth wuh un chízon ko ham se báz

rakhtá hai, jinheṉ jántá ki hamáre liye muzir haiṉ, báwajúd ham apní jihálat aur koí se un chízoṉ ke khawháṉ hote haiṉ. Aisá hí cháhiye ki tumháre laṛke bhí hamesha tumheṉ apní hájat rafạ karne meṉ mustaịd páeṉ, aur tum bhí apne hat-al-wasạ unheṉ khush karo, lekin sáth hí is ke tum ko námunásib chízoṉ ke inkár karne meṉ mustaqil aur qáim-mizáj rahná cháhiye.

Agar yúṉ tum apne ásmání Báp ke namúne ko madd i nazar rakhke Kalám i Iláhí kí tạlím aur rúh ke muáfiq apne laṛkoṉ ke sáth maslúk ho, to tum us ke fazl se ummed rakh sakte, ki wuh us ke farmánbardár farzand ban jáenge, aur tumhárí tạzím aur takrím karne meṉ use piyár karná aur us se ḍarná síkhke us ke hukmoṉ kí muháfizat karenge.

LAṚKOṈ KÍ TADÍB.

Badí ke liye dánishmandí se ṭhík aur wájib sarzanish karná wálidain ká kháss farz hai. Ham Elí kí tawáríkh se jo 1 Sam. 2 báb kí 4 áyat meṉ mundarij hai, us se gaflat karne meṉ sakht tạlím páte haiṉ. Us ke laṛkoṉ ká qusúr sáf sáf us ke zimma rakhá gayá, "kyúnki unhoṉ ne apne ko badwazạ banáyá, aur us ne unheṉ na roká;" aur dekho ki us ká kyá burá anjám húá. Gunáh se dar guzar karná to sitam kí mahabbat hai, jo laṛkoṉ kí tabáhí aur barbádí ká sabab ho saktá hai; lekin yih bhí yád rakhná cháhiye, ki sazá nekí ke badle baṛá nuqsán bhí paidá kartí hai, jo zail ke bayán se mạlúm ho jáegí:

1. Tum apne laṛkoṉ ko hamesha sazá dete na raho. Tum un ke un chhoṭe qusúroṉ se jo ụmr kí behoshípan se sarzad hote haiṉ, dar guzar karo, aur apní sarzanish sirf gunáhoṉ ke liye, maslan, jhúṭh aur qasm aur beímání aur ḍhiṭái aur náfarmání meṉ jári aur qáim rakho. Agar tum kisí laṛke ko nágahání yá láparwái ke liye, yạne, ek bartan toṛne, yá kurtá pháṛne ke liye, kyúnki is se tumhárá baṛá nuqsán húá, use sakhtí se sazá do jaisá jhúṭh ke liye, to wuh jhúṭh se ziyáda sazá se ḍarná síkhegá.

2. Gussa meṉ laṛke ko kabhí sazá na do. Agar báp tehá aur gussa meṉ hai, to laṛká sirf us se khauf kháegá, lekin us kí tạzím na karegá, aur sirf ḍar se záhiran us kí farmánbardárí karegá.

3. Kabhí sakht sazá na do. Sakht aur zor kí már se aksar laṛkoṉ ko báz auqát aisí choṭ lag gaí hai, ki wuh mar gae haiṉ; tang aur tárík koṭhríoṉ meṉ band karne se bhí zuhúr meṉ áyá hai ki laṛke behosh ho gae haiṉ, aur un kí ạql meṉ futúr paṛ gayá hai.

4. Chhaṛí ke istiạmál meṉ ihtiyát cháhiye, use kháss mauqe aur mahl ke, hamesha kám meṉ láná na cháhiye. Laṛke ko kisí muạiyan waqt ke liye raushan jagah meṉ band karná, yá khel kúd se báz rakhná yá ek do ghanṭe mạmúlí waqt se pahle sone dená bihtar hai. Aksar auqát halkí sazá se baṛá fáida hásil hotá hai. Maslan, jab laṛká khiláf hukm ghar se báhar niklá, aur tum use ghasíṭke aur khafá hokar sakht sazá do to jyúnhíṉ wuh choṭ se sihat pátá, fauran sazá aur qusúr donoṉ ko bhúl játá hai. Lekin agar tum basuhúliyat chup cháp use apní god meṉ uṭhá lo, aur muláimiyat se us ká qusúr use batláo, aur kaho, ki náfarmání aisí chíz hai ki tum us se dar guzar nahíṉ kaṛ sakte, is liye use áṭh baje kí jagah pánch hí baje sulá do, to sháyad tum use sáre din is bát ko sochte páoge; wuh ise yád rakhegá, aur áyanda tumháre hukmoṉ kí tạmíl meṉ ziyáda ihtiyát karegá. Pas yih chhaṛí kí saikaṛoṉ zarb aur gussa ke kalimát se ziyáda kárámad aur tásír-pizír hogí.

Tum kalám ke kámil namúne par gaur karo. Likhá hai, ki hamárá ásmání Báp hameṉ "apní khushí ke liye sarzanish

nahíṉ kartá, balki hamáre fáida ke liye ki ham us kí pákízagí ke hissedár hoṉ.” Ibr. 12 : 10. Jab ham aisí tabíat ke sáth apne laṛkoṉ kí tambíh karne ke láiq ban gae, to ham un ke gussa ko bhaṛkáne ke badle in kí mahabbat ko zor bakhshte haiṉ, jis se aglab hai, ki áge ko baṛe baṛe fáide záhir meṉ áenge.

LOMṚÍ, BAKRÁ, AUR GÁJARON KÍ TAMSÍL.

Ittifáqan ek lomṛí aur ek bakrá saṛak par sáth sáth chale játe the. Thoṛá áge baṛhkar kyá dekhte haiṉ, ki ek borá saṛak ke kináre paṛá hai. Bakrá bolá, baṛe taajjub kí bát hai, ki us meṉ kyá hai?

Lomṛí ne kahá main dekhúngí, aur fauran dántoṉ se us ḍorí ko ki jis se bore ká munh bandhá thá, káṭne lagí, jab wuh khul gayá, to us ne bore ko dántoṉ se pakaṛkar hiláyá aur us meṉ se khúb achchhí gájareṉ niklíṉ. Unheṉ dekhke lomṛí ne kahá, yih hamáre wáste haiṉ, is liye ki maiṉ ne bore ko khol diyá.

Bakrá bolá, chhuo mat! nahíṉ to maiṉ tumháre aisí ṭakkar márúngá kí tumhárí ek paslí bhí na bachegí.

Lomṛí ne bakre ke baṛe baṛe síngoṉ par nazar kí, aur dánt nikálne aur ghuṛakne lagí.

Bakre ne lomṛí ke dántoṉ ko dekhke apne jí meṉ sochá ki yih baṛe tez dánt haiṉ; in se baṛá zakhm kháúngá. Lomṛí ne bhí sochá ki un síngoṉ se baṛí choṭ lagegí. Chunánchí donoṉ gájaroṉ ke pás yúnhíṉ khaṛe aur ek dúsre kí taraf dekhte rahe. Kisí ko itní himmat na thí ki us kháne ko chhúe.

Kuchh der ke bad lomṛí ne kahá, is khaṛe rahne se kyá fáida? Áo, dekheṉ ki kaun ziyáda zoráwar hai. Yaháṉ patthar ke do khambhe haiṉ. Maiṉ ek lúngí, tum bhí ek lo, aur jo pahle apne khambhe ko girá detá hai, so gájaroṉ ko le le.

Bakrá bolá ki bahut achchhá! Chunánchi donoṉ ne ek ek khambe ko liyá.

Bakrá do pánw par uṭh khaṛá húá, aur aisí kai ṭhakkareṉ máríṉ ki zamín hil gaí, par khambá waisá hí rahá.

Lomṛí ne kahá, ki ziyáda zor se máro! Dauṛke máro!

Pas bakrá thoṛá píchhe haṭke apne sáre zor se khambe par dauṛá;—aur ṭakkar márne se donoṉ síng ṭúṭkar zamín par gir paṛe.

Yih májará dekhkar lomṛí khushí se kúdne aur pukárne lagí, ki Ai bháí, ab gájareṉ merí haiṉ.

Bakrá bolá, ki zara ṭhahar jáo! Tum ne ab tak apne khambe ko nahíṉ giráyá. Is kám ke bagair kie jo tum gájaroṉ ko chhútí ho, to maiṉ in síng ke ṭhúnṭhoṉ se tum ko khúb márúngá.

Lomṛí un ṭhúnṭhoṉ ko dekhke dil meṉ sochí ki ek in meṉ se niháyat tez hai. Aise hathyár se wuh hamárí ánteṉ zarúr ḍher karegá, pas wuh bolí ki bahut achchhá! Maiṉ apne khambe ko girá dúngí. Yih kuchh baṛí bát nahíṉ hai.

Garaz wuh us khambe kí jaṛ meṉ pánw se maṭṭí khodne lagí. Khodte khodte us ne aisá gaṛhá banáyá kí khambá, larzish kháke gir paṛá; par afsos! wuh lomṛí ke úpar girá aur us ke ek pánw ko do ṭukṛe kiyá. Pas, donoṉ udás nirás khaṛe ek dúsre ke munh par dekhte the, kyúnki is ke síng ṭúṭ gae the, aur us ká pánw bhí ṭúṭ gayá thá.

Phir bakrá, gusse ke sáth bolá, ki Gájaroṉ kí taraf dauṛ já. Abhí maiṉ unheṉ tere liye chhoṛ dúngá.

Lomṛí ne áh khínchke jawáb diyá, ki Maiṉ chal nahíṉ saktí húṉ. Pánw meṉ itná dard hai ki bardásht se báhar hai. Tum hí un ko khá lo.

Bakrá bolá, ki bahut achchhá! aur bore kí taraf dauṛ gayá. Par afsos! na borá páyá, na gájar, kyúnki jab yih donoṉ ápas meṉ jhagṛá kar rahe the, koí kisán un ko uṭhákar le gayá thá.

Bakrá bolá, ki Wáh! Ham tum kaise ahmaq haiṉ! Agar razámandí se is kháne ko bánṭte to donoṉ ke wáste kifáyat

hotá, aur tumhárá páṉw aur hamáre síng bach játe.

NASÍHAT. Jhagṛá karne se siwáe nuqsán ke kyá hásil hogá?

VI. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB:

1. BÁRAH PAHLE MUQARRAR HÚE; UN MEṈ se ek bargashta húá, aur us kí jagah meṉ Matiyás náme ek shágird gyárah rasúloṉ se muqarrar húá. Kitne log samajhte haiṉ, ki rasúloṉ ke ṭhahráe se Matiyás rasúl na ṭhahrá; aur is liye k̲h̲ud Masíh ne Pulús ko muqarrar kiyá. Aur log kahte haiṉ, ki Yaqúb jo talwár se márá gayá, Pulús us kí jagah meṉ áyá. Lekin shumár un ká kisí na kisí tarah bárah giná játá hai. Dekho Mukásh. xxi. 14.

2. Pulús. 1 Qur. xv. 9.

3. Baní Isráel ke bárah firqoṉ par hukúmat karne ká wada kiyá. Matí xix. 28.

4. Pulús. Rúm. xi. 13.

5. Patras. Andryás, Yaqub aur Yuhanná. Matí iv. 18—21.

6. Patras, Yaqúb aur Yuhanná. Matí xvii. 2.

2. Masíh ke maslúb hone ká zikr karte the. Lúq. ix. 31.

8. Patras ne us ká ishára kiyá. 2 Patras 1: 17.

VII. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. RASÚLOṈ MEṈ SE KAUN TALWÁR SE mará gayá?

2. Un meṉ se Ísá ká k̲h̲áss piyárá kaun thá?

3. Un meṉ se kis ne Masíh kí ziyáfat kí?

4. Jab Masíh ne apne jí uṭhne ke bad rasúloṉ se muláqát kí, un meṉ se kaun gair-hazír thá?

5. Ísá ne marte waqt apní má ko kis rasúl ko sipurd kiyá?

6. Ek shahr ká bayán hai, ki jis kí shahr-panáh kí bunyád par bárah rasúloṉ ke nám munaqqash honge; so kaun shahr hai, aur zikr us ká kaháṉ?

7. Sab rasúloṉ meṉ kaun álim thá?

8. Kyá Masíh ke rasúl har waqt mujize kar sakte the?

Mutafarriqát.

MASÍH KÍ BHARPÚRÍ.

MASÍH KÍ BHARPÚRÍ KÍ BÁBAT, PÁDRÍ Guthrie sáhib ne yúṉ kahá hai, ki Baibal meṉ koí tamsíl yá nazír aisí nahíṉ hai, ki jis meṉ Ísá ká gunahgároṉ ke bak̲h̲sháne aur Ísáíoṉ ko k̲h̲ush karne ká ishára na páyá játá ho. Agar maiṉ zak̲h̲mí kiyá gayá, to wuh mere liye raugan-i-balsán hai. Agar maiṉ bímár húá, to wuh mere liye dawá hai. Agar maiṉ nangá húṉ, to wuh mere liye poshák hai, jo maiṉ garíb húṉ, to wuh mere liye daulat hai. Jo maiṉ bhukhá húṉ, to wuh mere liye roṭí hai. Agar maiṉ piyásá húṉ, to wuh mere liye pání hai. Jo maiṉ qarazdár húṉ, to wuh merá zámin hai. Jo maiṉ andhere meṉ húṉ, to wuh mere liye roshní hai. Jo mujhe apne ímán ká ghar banáná hai, to wuh mere liye chaṭán hai, ki jis par neo ḍálúṉ. Jo mere ímán kí kishtí tufán ke k̲h̲atre meṉ ho, to wuh mere liye mazbút langar hai. Jo merá muqaddama K̲h̲udá ke darbár meṉ dáir ho, to wuh merá wakíl hai. Jo mujh par sazá ká fatwá ho, to wuh merá bak̲h̲shánewálá hai. Dunyá kí sárí chízeṉ us kí k̲h̲úbí aur jalál aur bharpúrí záhir kartí haiṉ, yane, ásmán ke sitáre, samundar ke motí, k̲h̲uskí aur tarí, soná aur jawáhir, murr aur lubán, aur "wádíoṉ ká sosan," aur angúr ká darak̲h̲t, aur "Sarún kí nargis," in sabhoṉ se us ko tashbíh dí játí hai. Wuh "lákhoṉ meṉ hazároṉ meṉ ek hai." "Wuh k̲h̲ubí meṉ rashk-i- saro hai; hán, wuh sará-pánáz hai," Kyúnki "Ulúhiyat ká sárá kamál us meṉ mujassam ho rahá." Us ko tum muft pá sakte ho; jo kuchh tumheṉ darkár ho, so sab us kí bharpúrí se mil saktá hai.

MUẠFÍ KÍ TÁSÍR.

Ek sipáhí par kisí qusúr ke sabab, us ke afsar ke pás, nálish húí. Haqíqat meṉ, wuh baṛá qusúrwár thá; aur peshtar bhí, kai bár sazá pá chuká thá. Jab Karnail sáhib ne us ká nám suná, to mutaạjjib hokar kahá, kyá us ne phir ḳhatá kí? Us ko sab tarah kí sazá mil chukí; yạne, us kí baṛí malámat kí gaí, qaid kiyá gayá, ab kyá baqí rahá? Tab Sárjanṭ ne salám karke kahá, Ai Sáhib ek bát báqí hai, jo us ke liye ab tak kabhí na kí gaí. Afsar ne púchhá, wuh kyá hai? Sárjanṭ ne jawáb diyá, ki us ko muạfí kabhí na milí. Is se taạjjub karke Karnail sáhib ne kahá, ki kyá us ká qusúr kabhí muạf na kiyá gayá? Kuchh taámmul karke hukm diyá, ki us ko bhítar láo. Us ne us se púchhá, apne qusúr kí bábat tum kyá kahte ho? Us ne yih jawáb diyá, ki merá kuchh ụzr nahíṉ, Sáhib; maiṉ sirf yih kahtá húṉ, ki maiṉ apní taqsír par afsos kartá húṉ. Yih kahkar dil meṉ sochne lagá, ki ab mere qusúr kí saḳht sazá hogí. Tab Karnail sáhib ne, ba nazr-i-rahm o mihrbání ke farmáyá, ki ḳhair! Tumhárá qusúr ham ne muạf kiyá. Wuh sipáhí taạjjub karke chup rahá, lekiṉ us kí ánkhoṉ se áṉsú bahne lage, aur wuh phúṭ phúṭkar royá. Us ne jhukke salám kiyá, aur apne afsar ká ihsánmand hoke chalá gayá. Kyá is ne bạd us ke phir sarkashí kí, aur saḳht ádmí rahá? Nahíṉ! Balki usí din se us kí tabíạt badal gaí, aur us se bihtar koí sipáhí fauj meṉ na niklá. Us ká dil sazá kí saḳhtí se na ṭúṭá, magar mihrbání kí tásír se mom húá. Raham us par gálib áyá, aur muạfí páke, phir qusúr karne se báz rahá. Kyá Ḳhudá kí mihrbání aur fazl kí tásír is se ham par kam hogí? "Pas ham kyá kaheṉ? Kyá gunáh karte raheṉ, táki fazl ziyáda ho! Aisá na howe. Ham to jo gunáh kí nisbat múe haiṉ, phir kyúnkar us meṉ zindagí guzráneṉ?" Jo muạf kiye gae haiṉ, ḳhabardárí kareṉ, ki aisá na ho. Maiṉ tum se minnat kartá húṉ, ki tum in bátoṉ par ḳhúb gaur karo, "ki wuh shaḳhs kitní ziyáda sazá ke láiq ṭhahregá, jis ne Ḳhudá ke Beṭe ko pámál kiyá, aur ạhd ke lahú ko, jis se wuh pák húá, nápák jáná, aur fazl kí Rúh ko zalíl kiyá?"

SIKANDAR AUR EK SIPÁHÍ KÍ NAQL.

Sikandar sháh kí bábat naql hai ki us ko ek sipáhí kí ḳhabar milí, jis ne kisí waqt ná-mardí dikhlái thí. Use bulákar bádsháh ne púchhá ki Terá kyá nám hai? Wuh bolá, ki Merá nám Sikandar hai. Yih sunkar bádsháh ne us par sar-zanish kí, ki Tú ne merá ham nám hokar ruswái aur beịzzatí ke kám kiye, aur us se kahá, ki Tú apne nám ko yá apne bure kám ko badal ḍál.

Kyá Masíhíoṉ ko lázim nahíṉ ki us buzurg o pák nám kí, jo un ká rakhá gayá, yád rakheṉ, aur us kí, jo gunahgároṉ se judá hai, be-hurmat karne kí ḳhatá se ḍareṉ? Ai bháío, hamáre nám se murád hai, ki ham us masah kiye húe se yạne, Masíh se ịláqa rakhte, aur jaisá wuh, waise hí ham bhí masah kie gae. Jinhoṉ ne apne par yih nám liyá, kyúṉkar gunáh karke Masíh kí ruswái aur behurmatí kareṉ?

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne meṉ ek bár Farruḳhábád Mishan kí taraf se Iláhábád Mission Press meṉ ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhoṉ kí ḳhidmat meṉ yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhuṭút aur muntaḳhabáṭ jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hoṉ, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat meṉ irsál kiye jáeṉ. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAṆON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SARÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, MARCH, 1869. [No. 9.

HABSHÍ ḴHOJA KÁ BAYÁN.

HABSHÍ ḴHOJA KÁ BAYÁN.

Íswí mazhab kí isháạt ke wáste rasúlon ke waqt men koí muntazam o murattab jamáạt muqarrar nathí jaise in dinon men Íswí mulkon men murauwaj hai; tábam Aạmál kí Kitáb ke paṛhne se, aur Kalísyá kí tawáríḳh i qadím ke mutạála karne se záhir hotá hai, ki Ḳhudá Taạlá ne us waqt men tarah tarah kí mạrifat se apní mahabbat kí bashárat intishár kí, maslan, jiláwatan kie húe Ísáíon, laṛáí men giriftár húe asíron, mulk mulk ke elchíon, aur ḳháss karke tijárat kí ámad o raft ke wasíle se yih mazhab phail játá thá, is qadr ki Ísá Masíh kí paidáish ke bạd tín sadí ke ạrse men us ká

nám Yúrap aur Eshiá aur Afríka meṉ bhí niháyat mashhúr ho gayá thá.

Názrín i Makhzan ko wázih ho, ki taswír i bálá ke muláhiza karne se, aur us Habshí khoje ke bayán par gaur karne se, (jo Aạmál kí Kitáb ke áṭhweṉ báb meṉ miltá,) tarah tarah kí mufíd tarbiyat ham pá sakte haiṉ, jin meṉ se yih sirf ek hai, jo ab mastúr húí, yane, kaisá intizám Khudá ne apná Kalám dúr mulkoṉ meṉ mashhúr karne ke wáste kiyá.

Yih Habshí khoja mulk i Ithíopiá ká muttawattin thá, aur apní Malika ke nazdík aisá muạtabar thá, ki us ne us khoje ko apne khazáne ká mukhtár kiyá. Kisí na kisí tarah se yih khazánchí Isráel ke Khudá se wáqif hokar, apne mulk ke mạbúdoṉ kí parastish se bezár húá, chunánchi wuh Yarúshalam meṉ áke aur sachche aur zinde Khudá kí ịbádat waháṉ karke, phir apne des par lauṭá átá thá. Usí waqt meṉ Failbús, Rúh-ul-Quds kí hidáyat se us kí muláqát kartá, aur Pák Nawishta ke mazmún khol karke, aur Ịsá kí khushkhabarí sunáke us ko Baptisma detá, phir Khudáwand kí Rúh Failbús ko le gaí, aur khoje ne khushí se apní ráh lí. Námumkin hai ki yih Habshí, jis kí ạql aisí rạushan, aur jis ká dil aisá khush húá, apne ghar par pahunchke chup ho rahe, lekin barạks is ke aglab hai, ki wuh apne sáre dil o ján se apne Naját-dihinda kí bashárat sunáne lagá; aur aisá húá ki Ithíopiá ke des meṉ, jo Misr ke janúbí atráf meṉ wáqị hai, Ịswí mazbab ráij ho gayá, jo filhál usí mulk meṉ maujúd hai. Dekho thoṛí sí ág kaise baṛe jangal ko jalá detí hai.

GUFTOGÚ I MUTAFARRIQÁT.

PÁDRÍ AUR HINDOSTÁNÍ ỊSÁÍOṈ KÍ.

TÍSRÍ GUFTOGÚ.

Injíl kí manádí kí bábat.

PADRÍ SÁHIB AUR US KE DO MADADGÁR *Nabídád* aur *Rámdayál* kisí gáṉw meṉ Injíl kí manádí karke apne ghar par lauṭ áe, aur sáhib ne un se kahá ki Bháío, tum thoṛí der ke liye merí koṭhrí meṉ áo, ki mujhe tum se kuchh kahná hai. Jab donoṉ házir húe, Sáhib ne Nabídád se púchhá ki Nabídád, kyá tum ne áj mere sáth Shiwpur gáṉw meṉ, Injíl hí kí manádí kí?

Nabídád ne jawáb diyá, ki Kyúṉ sáhib? Maiṉ ne áj zarra bhí bahs na kí, aur is ke siwá maiṉ ne Qurintíoṉ ko Pulús ke pahle khatt ke pahle báb kí tíswíṉ áyat ká bayán karke Masíh ke máslúb hone ká ahwál aur is ke fáide ká tazkira kiyá.

Pádrí.—Háṉ, sach kahte ho, ki tum ne kuchh bahs nahíṉ kí, aur tumhárí manádí ká magz aur gúdá Masíh i maslúb thá. Us ká mazmún maiṉ ne bahut pasand kiyá. Lekin kaho to, ki tumháre sunnewále kaun se log the?

N.—Gáṉw ke log the, kisán, chamár, aur ek bráhman bhí thá.

P.—Kyá wuh kisán, aur chamár, aur wuh bráhman Urdú, Fársí aur Arabí paṛhe húe haiṉ?

N.—Nahíṉ sáhib, Áp yih bát kyúṉ púchhte haiṉ? Wuh log to gaṉwár, anpaṛhe haiṉ.

P.—Tum ne un se kahá, ki "Khudá Taạlá ne apne ạin fazl o karam se apne Beṭe hazrat Ịsá Masíh ko is ạlam i fání meṉ bhejá, táki khatákár o taqsírwár baní ádam ká Naját-dihinda aur magfirat-kuninda howe, wagaira." Kyá un ganwároṉ ne tumhárí bát samjhí hogí?

N.—Sháyad nahíṉ samjhí hogí.

P.—Tab tum ne unhíṉ ke liye Injíl na sunáí. Mazmún injílí to thá, lekin tumhárí zabán un kí samajh ke mutábiq na thí. Tum jánte ho ki we log Hindí bolte aur samajhte haiṉ. Jo tum apní injílí báteṉ Hindí bháshá meṉ kahte to sab samajhte. Rámdayál, tum wuh báteṉ Hindí meṉ bolo.

R.—Parmeshwar ne apní baṛí dayá aur

kripá se apne putr prabhu Ísá Masíh ko jagat meṉ bhejá ki wuh pápíoṉ ká muktidátá ho.

N.—Sáhib, áp ko málúm hai ki maiṉ pahle Musalmán thá. Mujh ko Hindí thoṛí átí hai. Maiṉ Urdú aur Fársí aur Arabí ká jánnewálá húṉ.

P.—Ḳhair; kyá tum sáda Urdú nahíṉ bol sakte ho?

N.—Kyúṉ nahíṉ bol saktá húṉ. Agar bát i mazkúr ko sáda Urdú meṉ karúṉ, to yih hai, ki "Ḳhudá ne apní baṛí mihrbání se apne Beṭe Ḳhudáwand Ísá Masíh ko is dunyá meṉ bhejá táki gunahgár ádmíoṉ ká Najátdenewálá aur gunáh ká baḳhshnewálá ho." Albatta is meṉ merá qusúr hai ki maiṉ ne Fársí aur Arabí mushkil alfáz apní manádí meṉ miláe. Maiṉ yád rakhúngá.

P.—Jab maiṉ Hindostán meṉ pahle áyá, to maiṉ na Hindí na Urdú zabán bol saktá thá. Phir jo maiṉ shahr ke bázároṉ aur gáṉwoṉ meṉ jáke Angrezí zabán meṉ Injíl sunátá, to kyá koí merí samajhtá?

R.—Sáhib, jo áp aisá karte to koí áp kí bát nahíṉ samajh saktá. Mujhe yád hai ki Munshí Rahmat Ulláh ne áp ko Urdú zabán paṛháí, aur Paṇḍit Nandkishor ne Hindí bháshá.

P.—Sach hai. Nabídád, kyá koí Urdú ḳhwán aur Fársí ḳhwán Hindí bháshá ko síkhne ke qábil hai ki nahíṉ. Kyá Hindí zabán ko síkhná tumhárí táqat o liyáqat se báhar hai?

N.—Nahíṉ, sáhib: Urdú zabán meṉ to bhí bahut Hindí lafzeṉ haiṉ; pas Hindí zabán mere liye kuchh mushkil nahíṉ hogí. Sirf mihnat karná hai.

P.—Ḳhair; gaur karo, ki Masíh ne tumháre liye kitní mihnat o mashaqqat khínchí, ki Ḳhudá ke huzúr meṉ tumháre gunáh muáf karáwe. Tum apne Baibal meṉ Yashaiyáh ká 43 báb, aur us kí 24 aur 25 áyateṉ nikálke paṛho.

N.—Sáhib, maiṉ paṛhtá húṉ: "Tú ne apne gunáhoṉ se mujh se mashaqqat khinchwái, aur apní ḳhatáoṉ se mujhe thakáyá. Maiṉ hí wuh húṉ jo apne nám kí, ḳhátir tere gunáhoṉ ko miṭátá húṉ, aur terí ḳhatáoṉ ko yád nahíṉ rakhtá."

P.—Masíh ne tumhárí naját ko kamáne ke liye itní mihnat kí; kyá tum, us ke shukrguzár hoke us kí ḳhidmat karne ko kuchh mihnat na karoge?

N.—Sáhib, maiṉ Hindí zabán ḳhúb síkhúngá, aur tab Hindíwáloṉ se Hindí meṉ Injíl kí manádí karúngá. Aur Urdúwáloṉ se maiṉ Urdú meṉ wuhí ḳhushḳhabarí sunáúngá.

P.—Jo aisá karo, to tum Pulús Rasúl ke namúne par chaloge. Rámdayál, tum Qurintíoṉ ko Pulús ke pahle ḳhatt ke nauweṉ báb meṉ, unníswíṉ áyat se teíswíṉ tak paṛho.

R.—Yih likhá hai, ki "Maiṉ ne báwujúde ki sab se ázád húṉ, áp ko sab ká gulám ṭhahráyá, táki maiṉ bahutoṉ ko nafa meṉ páúṉ. Maiṉ Yahúdíoṉ ke darmiyán Yahúdí sá thá, táki maiṉ Yahúdíoṉ ko nafa meṉ páúṉ; sharíatwáloṉ meṉ maiṉ sharíatwálá baná, táki sharíatwáloṉ ko nafa meṉ páúṉ! aur be-sharíat logoṉ meṉ be-sharíat sá (har chand maiṉ Ḳhudá ke nazdík be-sharíat nahíṉ húá, balki Masíh kí sharíat ká tábi thá,) táki maiṉ be-sharíat logoṉ ko nafa meṉ páúṉ. Kamzoroṉ meṉ maiṉ kamzor sá thá, táki kamzoroṉ ko nafa meṉ páúṉ! maiṉ sab ádmíoṉ ke wáste sab kuchh baná, táki har ek tarah se kitnoṉ ko bacháúṉ."

P.—Is hí tarah tum bhí kaho, "Maiṉ Hindíwáloṉ ke darmiyán Hindú sá húṉ, táki Hindúoṉ ko nafa meṉ páúṉ! aur Urdúwáloṉ meṉ maiṉ Urdúḳhwáṉ húṉ! táki Urdúḳhwánoṉ ko nafa meṉ páúṉ. Maiṉ gaṉwároṉ aur náḳhwándoṉ meṉ náḳhwánda sá húṉ (har chand maiṉ haqíqat meṉ náḳhwánda nahíṉ, balki paṛhá húá húṉ,) táki naḳhwándoṉ ko nafa meṉ páúṉ. Maiṉ sab ádmíoṉ ke wáste sab

kuchh baná, táki har ek tarah se kitnon ko bacháún."

N.—Sáhib, áp kí báten to mere dil men gar gaín. So jab ham log Injíl kí manádí karne ko jáenge, to sáda sáda báten bolenge, aur mushkil báton se báz rahenge, táki log hamárí samjhen. Kyúnki agar hamáre sunnewálon men fázil ádmí bhí howen, to we bhí samjhenge, basharte ki un ke sunne ká dil howe. Aur agar gurúr ke máre sunne na cháhen, kyúnki ham log bahut Fársí aur Arabí alfáz apní báton men nahín miláte hain, to chale jáen aur bas. Lekin ek merí arz hai; agar gustákhí muáf ho, to main kahúngá.

P.—Bedharak bolo, Nabídád.

N.—Agar likhen, yá koí kitáb tasníf karen, to zabán kaisí ho.

P.—Aisá ki awámm bhí samajh saken. Urdú men jo ho, to sháyasta Urdú zabán likho, lekin mushkil Fársí o Arabí lafzon se báz raho, aur mubálaga mat karo. Agar Hindí men likho, to mushkil Sanskrit lafzen mat miláo.

N.—Tab main bará taajjub kartá hún ki Pádrí sáhibán khud is qáide par amal nahín karte. Main ne ek risála dekhá, balki mere pás hai, ki jis ká nám "Tawallud i Jadíd" hai. Wuh risála aisá Fársí aur Arabí ámez hai ki ámm log us ko kyá samjhen; Fársíkhwán bhí us ke parhne men chakkar men á játe hain. Agar hukm ho to main thorá sá parhún.

P.—Khair, Dibácha chhorke thorá sá parho, kyúnki Dibáchon men musannif log aksar mushkil alfáz likhte hain.

N.—Sáhib, main us ke ákhir ká ek hissa parhtá hún. Jahán hí áp parhen sab ek hí taur par hai. Yahán likhá hai.

"Almukhtasar ai muláhizá kuninda i risála házá o ai mutála farmáinda házal-auráq, agar áp isí jahán i imkán o álam i maujúd o gír o dár házá men shádmání i haqíqí o istaqrár i tahqíqí o ráhat i aslí o masarrat i lam yazalí o farhat i qalabí o khursandí i dilí o khurramí i jáwidání o tasallí i gairfání o árám i abadí o istiráhat sarmadí balki bawaqt niza i ján i nátawán o parwáz i murg i rúh o rawán ke khushí i jáwidání o khursandí i mudámí aur abad ul ábád khushhálí i mustadám o nekbakhtí i mudám se kámyáb o bahramand húá cháhte ho, to is súrat men jámi uzrát námaqúl o fuzúl o beusúl o gair manqúl se pahlútihí o qata nazar o darguzar balki batamám hí matrúk o mardúd o matrúd karke bawasílá i jamilá duá o inkisár o ijz taslím o niyáz o takrím o farotaní o tazím o sar basijda hokar bahuzúr i ulúhiyat zuhúr sháfa i yaum mahshar munjí afrád i bashar fakhr ambiyáe zul karám sarwar paigambarán i zul ihtirám jáma i sifát i ulúhiyat mazhar i hasnát ain insáníyat o bashaaríat ání Khudáwand i álam o álamiyán málik i jahán o jaháníyán masjúd ulwíyán o sifliyán matáa i zamíniyán o ásmániyán Yasú Masíh házir ho."

P.—Haqíqat men yih ajíb o garíb, lambá chaurá fiqra hai. Rámdayál, tum wuh samajhte ho?

R.—Sáhib, main Arabí aur Fársí nahín samajhtá hún.

N.—Bhái Rámdayál, yih to Arabí o Fársí nahín hai balki Urdú zabán ká risála hai.

R.—Wáh wáh! Us ko samjhegá kaun? Sáhib áp kyá kahte hain?

P.—Main kyá kahún. Main yih kahtá hún, ki agar Khudáwand Ísá Masíh aur us ke shágird, aur fázil Rasúl Pulús bhí, Hindostán men hote, to Injíl ká ishtihár, yá zabán se sunáne men, yá kágaz par likhne men, aisí balágat aur yáwagoí nahín karte. Nabídád, tum Baibal men nikálo 1 Qur. 2: 1, 2, 4, aur 5 áyat.

N.—Likhá hai, "Ai bháío, jab main Khudá kí gawáhí kí khabar detá húá tumháre pás áyá, tab Kalám kí fasáhat aur hikmat ke sáth nahín áyá. Kyúnki

main ne yih ṭhání ki Yasú Masíh aur us ke maslúb hone ke siwá aur kuchh tumháre darmiyán na jánún. Aur merá Kalám aur merí manádí insání hikmat kí lubhánewálí báton se nahín, balki Rúh ke burhán o qudrat se thí. Táki tumhárá ímán ádmí kí hikmat par nahín, balki Khudá kí qudrat par mauqúf ho."

P.—Aur Rámdayál, tum paṛho, 1 Qur. 14 : 6—9.

R.—Main paṛhtá hún. Likhá hai, "Ai bháío, agar main tarah tarah kí zabánen boltá húá tumháre pás áún, aur ilhám kí, yá ilm, yá nabúwat, yá tálím kí báten tum se na kahún, to tum ko mujh se kyá fáida hogá? Chunánchi bejān chízen jin se áwázen nikaltí hain, jaise turhí yá bárbat, agar un ke bolon men tafáwat na ho, to jo phúnká yá bajáyá játá hai, kyúnkar bújhá jáegá? Aur agar narsinge ke bol dubdhe ke sáth hon, to kaun áp ko laṛáí ke liye taiyár karegá? Waisá hí tum bhí agar zabán se wázih bát na bolo, to jo kahá játá hai, kyúnkar samjhá jáegá? Tum hawá se bak bak karnewále ṭhahroge.

N.—Sáhib, main ek aur muqám bhí jántá hún ki jis se malúm hotá hai ki Pulús Rasúl fasáhat yá mubálaga ke sáth báten na boltá na likhtá thá.—So 2 Qur. 10 : 10, 11 men likhá hai. Jo hukm ho to paṛhún.

P.—Zarúr paṛho.

N.—Pulús likhtá hai, "Koí kahtá hai ki us ke (yáne, mujh Pulús ke) khatt albatta bhárí aur zoráwar hain, par wuh áp jism se kamzor, aur Kalám se náchíz hai. So kahnewálá samajh rakhe ki jaise píṭh píchhe khaton men hamárá Kalám hai, waise hí jab ham házir honge, hamárá kám bhí hogá."

P.—Tum yih bhí sábit karo, ki Khudáwand Ísá hamesha sáf aur sáda báton se Injíl sunátá thá.

R.—Likhá hai, Marqus 12 : 37, ki áwámm khushí se Masíh kí bát sunte the. Áwámm jo samjhen aur khushí se sunen so zarúr ásán aur sáda hogá.

P.—Sach kahte ho. Ab main Injíl kí ek áyat leke use us mubálagawálí zabán men tarjuma karúngá, aur tum mujhe píchhe batáo, ki kaun sí áyat hai.

"Ai mutanafisán zí shuúr chi nazdík wa chi dúr, ání hama há jo zerbárí o bárbardárí i bár garán se past o wámánda ho gae ho, merí qurbat men áo ki main tumhen amn o ámán az bím i shaitán o aish i abadí o ásáish i sarmadí bakhshúngá."

R.—Sáhib, aisí áyat main ne Baibal bhar men kahín nahín paṛhí. Bahut mushkil áyat hai. Wuh sáda Urdú zabán men kyá hai?

P.—Wuh áyat Matí 11 : 28 men likhí hai; so yih hai, "Ai tum logo, jo thake aur baṛe bojh se dabe ho, sab mere pás áo; ki main tumhen árám dúngá."

Nabídád aur Rámdayál.—Sáhib, ham koshish karenge, ki hamárí bábat yih bhí kahá jáwe ki áwámm khushí se Nabídád aur Rámdayál kí bát sunte hain.

TAQLÍB I LUTHER.

Wuh úpar se [apná háth] baṛháegá, mujhe le legá, mujhe baṛe pání men se khainch legá.—Zab. 18 : 16. *Un kí sadáqat mujh se hai, Yahowáh farmátá hai.*—Yash. 54 : 17.

LUTHER (LÚTAṚ), JO KALÍSYÁ KÁ BAṚÁ Muslih thá, mulk i Allemán men san 1483 Íswí men garíb má báp se paidá húá. Jab wuh aṭhárah baras ká thá, tab us ne kisí madrase men paṛhná shurú kiyá; lekin bís baras kí umr tak us ne Baibal nahín dekhí. Jab us madrase men do baras tak paṛhtá rahá, tab ek roz madrase ke kutub-kháne men jáke kitábon ko dekhne lagá, táki musannifon ke nám malúm kare. Fil-ákhir ek kitáb háth áí, jis par us ká liház ho rahá. Wuh

kitáb Baibal thí. Baṛe shauq o zauq se wuh safha ba safha aur kitáb ba kitáb paṛhtá rahá. Us ke dil meṉ yih ḳhiyál áyá ki "kásh ki Alláh mujh ko bhí ek aisí kitáb ịnáyat kartá!" Thoṛí der meṉ us ne phir us kutub-ḳháne meṉ jáke kaí dafạ us nau-yáfta kitáb ke ạjáib-numá safhoṉ ko paṛhá. Usí din se us ke dil par baṛí tásír hone lagí. Lekin hanoz wuh Masíh kí Injíl se kuchh wáqif na thá.

Thoṛe ạrse he bạd wuh ráhib ho gayá. Us ne jáná ki maiṉ is taur par apne ko dunyá se judá karúngá. Lekin wuh is bát se wáqif nahíṉ thá, ki ráhiboṉ kí ḳharábí dunyá kí ḳharábí se ziyáda hai. Lekin us ḳhánqáh meṉ us ko ek Baibal milí. Wuh zanjír se bandhí thí, is liye wuh use apní ḳhilwat meṉ nahíṉ le já saká; lekin roz roz us zanjír band-Baibal ke pás jáyá kartá thá, táki hayát i abadí kí báteṉ paṛhe. Pahle wuh us ko mushkil mạlúm húí; aur us ke mạní us kí samajh meṉ nahíṉ áe. Us ke nazdík wuh sirf *zanjír-band* nahíṉ, balki *muhr-band* bhí thí. Tau bhí wuh baṛe shauq se us ko paṛhá kartá thá, aur din rát us par gaur kartá rahtá thá. Kalámulláh "un dinoṉ meṉ qímatí thá." Luther ke fikr-mand dil ke nazdík wuh besh-qadr thá. Tau bhí wuh bahut áshufta thá. Us ne dil meṉ jáná, ki 'maiṉ gunahgár húṉ;' aur muạfí kí ráh se wáqif nahíṉ thá. Us Baibal kí mánind us kí rúh zanjír se bandhí húí thí. Wuh hanoz Injíl kí ázádagí se wáqif nahíṉ thá. Ịsá ke ḳhún kí tásír se wáqif nahíṉ thá, aur Ḳhudá kí be qímat o muạfí-baḳhsh mahabbat ko nahíṉ jántá thá.

Us ke ek dost ke bayán se mạlúm hotá hai, ki us waqt gazab i iláhí par gaur karne se, jo gunáh par hai, wuh aksar baṛe haul o haibat meṉ giriftár húá kartá thá. Bárhá wuh baṛí ján-kandaní meṉ paṛá, aur mạlúm húá, ki us ke sabab se wuh halák hogá. Ek waqt wuh apne kisí dost ke sáth Ḳhudá kí bátoṉ ke zikr meṉ guftogú kartá thá, aur filfaur un sachchí bátoṉ ne Luther ke pareshán dil par haulnák asar kiyá. Wuh us koṭhrí se nikalke ḳhilwat meṉ gayá, táki apne ṭúṭte húe dil ká ranj áshkára hone de. Us ne chárpái par apne ko ḍálke, jánkandaní se pukárke duạ mángí, aur bár bár rasúl kí yih báteṉ kahíṉ, (Rúm. 11 : 32) "Ḳhudá ne sab ko beímání kí qaid meṉ chhoṛá, táki sab par rahm farmáe." Ai paṛhnewálo, kyá tum ne apne dil meṉ kạbhí jáná, ki gunáh kyá hai? Alláh kí sharíạt kyá hai? Kyá tum ko yád hai, ki gunáh kí mazdúrí maut hai? Kyá tum ne is bát par kabhí gaur kiyá hai, ki zinda Ḳhudá ke háth meṉ paṛná kaisá haulnák hai?

Us waqt Luther apne pák karne meṉ koshish karne lagá. Us ne kaí din ká roza rakhá, aur apne ko akelá apní koṭhrí meṉ band kiyá. Us ne bahut ráteṉ bagair níṇd ke guzráníṉ. Us ne paṛhá, duạ kí, royá, bedár rahá, koshish kí, lekin yih sab befáida húá. Us ko pákízagí o áṣáish kisí tarah se nahíṉ milí. Agar koí ádmí apne hí sawáb se bihisht ko hásil kar saktá, to Luther zarúr use hásil kartá. Auroṉ kí dánist meṉ wuh tamám jahán meṉ sab se pák mạlúm húá. Lekin sharíạt kí roshní se us ne jáná, ki maiṉ karíh húṉ. Us kí ján ne áráṃ mángá, lekin wuh us ko nahíṉ milá, kyúnki us ne Alláh kí muqarrarí ráh se nahíṉ balki apní hí ráh se use talásh kiyá. Us ne yaqín karne cháhá, ki mere gunáh muạf húe, kyúnki us ne dil meṉ jáná, ki jab tak ki yih yaqín mujhe na ho, tab tak áṣáish na hogí. Magar us ká ḳhauf baṛhtá játá thá, aur us ne nahíṉ jáná, ki kyá karúṉ, yá kis taraf phirúṉ. Us ko mạlúm húá, ki merá har kám aur ḳhiyál *gunáh* hai, aur jab tak yih sab muạf na ho, tab tak us ko áráṃ kaháṉ se mile? Us ke dostoṉ ne us se kahá, ki nek kám karo, tab Ḳhudá ká ạdl rází hogá. Nákas tasallí-denewále!

Us ne kahá, ki mujh aise gunahgár ke

dil se kyá nek kám paidá ho sakte hain? Aise kámon ke sáth main us pák munsif ke huzúr kis tarah se khaṛá ho saktá hún?

Ḳhudá ki átashí sharíạt ke haulon ne use gher liyá, aur us kí ján ko záyị kiyá, Us ká "háth rát ko phailá rahá, aur sun na ho gayá." Us ne Ḳhudá ko sirf gazabnák Qází mạlúm kiyá. Wuh Alláh ke fazl kí daulat se, jo Ýsá Masíh ke wasíle se hai, us waqt tak wáqif nahín húá.

Us kí tandurustí játí rahí. "Dil kí shikastagí kí kaun bardásht kar saktá hai?" Us ká badan súkh gayá, aur wuh dubla aur zard rang ho gayá. Us kí ánkhen peshtar bahut sáf aur raushan thín, lekin us waqt náummedí ke sabab se wahshatangez mạlúm húín, aur mạlúm húá, ki maut nazdík áí. Is hál men ek buḍḍhá murshid Stanpitz náme us se muláqát karne ko áyá. Us ne us marnewále ráhib par tars kháyá, aur jab us ke dukh ke báịs ká bayán suná, tab ziyáda tars kháyá, kyúnki ḳhud us ne yihí dukh uṭháyá thá. Lekin us ne dil men Masíh kí sulh páí thí, aur is sabab se Luther ko nasíhat karne ke qábil húá.

Luther ne Stanpitz se kahá, ki merá Ḳhudá se wạda karná sarásar befáida húá, gunáh hamesha mujh par zoráwar hai.

Stanpitz ne jawáb diyá, ki Ai ạzíz ḳhud main ne aksar auqát Ḳhudá kí nazren mánín, lekin unhen kabhí nahín adá kar saká. Main ab koí nazr nahín mántá; kyúnki agar Alláh Ýsá Masíh kí ḳhátir se mujh par mihrbání na karegá, to main apní sárí nazron aur ạmalon ke sáth us ke sámhne khaṛá nahín ho saktá.

Luther ne apne tamám ḳhauf ká zikr kiyá. Alláh ke ạdl, Alláh ke quds, Alláh kí ạzamat i mutlaq ká bayán kiyá. Wuh aise Ḳhudá ke huzúr kis tarah se khaṛá ho sake.

Us ke buḍḍhe dost ne jawáb diyá, ki aise ḳhiyálon se apne ko kyún hairán karte ho? Masíh ke zaḳhmon par, aur jo ḳhún us ne tumháre liye baháyá hai, us par nigáh karo; us men tum Alláh kí *rahmat* ko dekh sakte ho. Us Najátdihinda ke bázúon men apne ko ḍálo. Us par, us kí zindagí kí sadáqat par, us kí maut ke kafára karnewále qurbán par apná báwar karo. Us se na haṭo. Alláh tumhárá muḳhálif nahín hai; balki tum Alláh se apná munh pherte ho. Ibn-ulláh kí báten suno. Wuh insán húá, táki karam i ilábí ko tum par sábit kare."

Lekin Luther táríkí men rahá. Us ne samajhke ki main ne durust tauba nahín kí, púchhá, ki "jab tak mere andar haqíqí taqlíb na ho, main kyúnkar Alláh ke karam par ịtiqád kar sakún? Us ká maqbúl hone se peshtar mujh ko dil kí tabdíl zarúr hai."

Us ne yih jawáb páyá, ki jab tak ádmí Alláh ko saḳht munsif samajhke us se ḍare, tab tak haqíqí taqlíb mumkin nahín hai. Koí haqíqí tauba nahín hai, magar wuh, jo Alláh kí aur sadáqat kí mahabbat se shurụ hotí hai. Jis chíz ko bạz lóg tauba ká anjám jánte hain, wuh sirf us ká ágáz hai. Agar tum haqíqí taqlíb páyá cháho, to in riyázaton par ạmal na karo. Jis ne pahle tum se mahabbat rákhí, tum us se mahabbat rakho.

Luther sunke ḳhush húá. Us ke dil men pau phaṭí, aur naí raushní phailne lagí. Us ne kahá, ki Ýsá Masíh mujhe in shírín aur shifá-baḳhsh báton se ạjíb tasallí detá hai. *Bagair Alláh se mahabbat rakhne ke ham sachchí tauba nahín kar sakte.* Us waqt tak us ne yih bát nahín suní thí. Is haqíqat ko apná hádí ṭhahráke wuh Pák Nawishton men talásh karne lagá. Jin jagahon men tauba aur taqlíb ká zikr hai, us ne un kí sair kí; aur yih donon lafz, jo peshtar ḳhauf ke báịs the, tab qímatí o shírín mạlúm húe. Jo zikr pahle use ḍaráte the, wuh goyá har cháron taraf se us pás dauṛke áe, aur us ke ird-gird muskuráne aur khelne lage. Peshtar us ne Ḳhudá se mahabbat rakh-

ne men koshish kí thí, lekin yih koshish us par zabardastí húí, aur tauba ke barábar koí lafz us ke nazdík talkh nahín húí thí. Us waqt is se koí lafz dil-pasand nahín thá. Jab ham Alláh ke ahkám sirf kitábon men nahín, balki us Shafí ke zakhmon men bhí paṛhen, to wuh sab kaise mubárak malúm hote hain. Isí tarah us ne yih síkhá, ki ham is sabab se muáfí nahín páte, ki ham Khudá ko pyár karte hain, balki ham Khudá ko is sabab se pyár karte hain, ki ham muáfí pá chuke, jab tak ham ne Alláh kí mahabbat ko, jo ham se hai, na jáná, aur báwar na kiyá ho, tab tak ham tauba aur pyár nahín kar sakte. Mahabbat is men nahín hai, ki ham ne Khudá se mahabbat rakhí, balki is men hai, ki us ne ham se mahabbat rakhí, aur apne Beṭe ko bhejá, ki hamáre gunáhon ká kafára ho. Ai thakí mándí jáno, jo tauba karne aur Alláh se mahabbat rakhne men is garaz se koshish kartí ho, ki Wuh tum ko pyár aur muáf kare, Luther par nigáh karke ek bihtar ráh síkhiye, jo mahabbat Khudá bilá shart ham se rakhtá hai, wuh dil ko gudáz kartí hai, aur ánkhon men ánsú bhar detí— aur dil se mutábiq mahabbat paidá kartí hai. Ai larzán gunahgáro, yih sunke khush ho. Ai gáfil gunahgáro, yih sunke Khudáwand kí taraf rujú láo.

Lekin Luther ke dil men táríkí gáh gáh áyá kartí thí. Us ke gunáh us kí ján par phir guzar gae, aur Khudá ke chihre ko ḍhámp diyá.

Kisí din us ne apne dost i pír se pukárke kahá, ki háe, merá gunáh! merá gunáh! merá gunáh!

Stanpitz ne kahá, ki "tum kyá cháhte ho? Agar tumhárá gunáh *haqíqí* na hotá, to kyá tum aise hál ko pasand karte? Yád karo, ki agar tum gunahgár kí *khálí súrat* rakhte ho, to Naját-dihinda kí *khálí súrat* par rází honá cháhiye. Lekin is ko síkho, ki Ísá Masíh haqíqí, aur baṛe, aur sarásar fatwe ke láiq gunahgáron ká Naját-dihinda hai." Aur kisí waqt us ne kahá, ki "Masíh ke zakhmon par nigáh karo, aur Alláh ká jo iráda ádmíon ke haqq men hai, wuh un se záhir hogá. Ham Alláh ko Masíh ke báhar nahín samajh sakte." Yih bát sach hai. Jis waqt ham apne ko *haqíqí* gunahgár jánte hain sirf usí waqt ham *haqíqí* Naját-dih kí qadr jánte hain, jis ne filhaqíqat "apní ján ko gunáh ke wáste guzrané." Jab ham gunáh ko Khudá ke aur apne darmiyán dekhen, tab hí ham us ko qímatí jánte hain, jis ne "apne taín qurbání karne se gunáh ko nest" kiyá. Tab bhí ham sachche Khudá ke chihre ko Ísá Masíh ke chihre men dekhte hain, aur Beṭe kí mahabbat se Báp kí mahabbat ko síkhte hain.

Lekin Luther ká itmínán kabhí kabhí játá rahá, aur wuh phir khauf men paṛá. Wuh bímár hoke maut ke darwáze par pahuncháyá gayá. Dahshat ne phir us ko pakaṛ liyá. Maut pur táríkí malúm húí. Allálıu-l-Quds se muláqí honá haulnák húá. Kisí sáhib i pír ne us kí bímár pursí kí, aur Alláh ke fazl se us kí taskín o hidáyat kí. Us ne Luther ke palang ke pás baiṭhke Aqíde kí yih bát paṛhí, ki "Main gunáhon kí muáfí par iatiqád rakhtá hún." Is bát ke sunne se Luther ke dil men taskín áí, aur us ne jí men kahá, ki "Main gunáhon kí muáfí par itiqád rakhtá hún." Us mard i pír ne kahá, ki "ham ko sirf yihí yaqín láná na cháhiye, ki Dáúd aur Patras ke wáste muáfí hai. Alláh ká hukm hai, ki yaqín láo, ki tumháre hí gunáhon ke wáste muáfí hai." Luther ke jí men jí áyá. Us chaṭán par us ko qarár milá, aur us kí ján Khudá kí muáfí-bakhsh mahabbat se khush húí. Masíh ke nám par ímán láke us ko us ádmí kí nekbakhtí milí, jis ke gunáh bakhshe gae, aur jis kí khatá ḍhámpí gaín. Us ne jáná, ki main ne ek dam se kámil muáfí, ek dam se kámil miláp páyá hai.

Luther ne apne kisí ḳhatt men̲ apní ján-kandaní ká zikr kiyá hai. Wuh ján-kandaní der tak, aur bár bár hotí rahí.

Aur us ján kí jihd thí, ki gunáh se ribáí páe, aur núr men̲ áne ke wáste ṭa-ṭole, aur laṛáí karke Ḳhudá tak apne wáste banße. Wuh kahtá hai, ki "Dar haqíqat Rúmíon̲ ke Ḳhatt ke samajhne kí mere dil men̲ baṛí ḳhwáhish thí. Is sa-ḳhun ne, jo pahle báb men̲ hai, (á. 17,) mujhe us ke samajhne se rok liyá, yạne, 'Al-láh kí sadáqat.' Jaisá merí samajh men̲ us sadáqat kí mạní the, waisá hí us ko jánke main̲ ne us se nafrat kí. Merí dá-nist men̲ us kí murád Alláh ke ạdl se thí. Agarchi main̲ ne ráhib hoke be-ạib guz-rán kí thí, lekin apne ko Ḳhudá ke huzúr men̲ hanoz gunahgár jáná, aur yih ḳhi-yál rakhne kí jurat nahín̲ kí, ki us ko apne aạmál se rází kar sakún̲. Is sabab se main̲ ne is ạdil aur gazabnák Ḳhudá se mahabbat nahín̲ rakhí, kyúnki wuh gunahgáron̲ ko sazá detá hai. Main̲ ne us se dushmaní aur ḳhafagí rakhí. Tau bhí main̲ ne us ạzíz Pulús ke Ḳhatt ko paṛhá, táki main̲ us maqále ká matlab daryáft karún̲, kyúnki us ko samajhne kí baṛí ḳhwáhish mere dil men̲ thí. Is gaur men̲ main̲ ne shab o roz basar kiyá, táwaqte ki main̲ ne Alláh ke fazl se liház na kiyá, ki un lafzon̲ ká qarína yih hai, ki 'Ḳhudá kí sadáqat Injíl men̲ záhir hai, jaisá ki likhá hai, ki Jo ímán se sádiq hai, wuhí jíegá.' Is qaríne par liház karke main̲ Ḳhudá kí us sadáqat se wáqif húá, jis se sádiq sirf ímán ke wasíle se apní zindagí basar kartá hai. Mujhe daryáft húá, ki Hawárí ká yihí matlab hai, ki Injíl ke wasíle se wuh sadáqat záhir hotí hai, jo Alláh ke nazdík kám átí hai: aur us sadáqat se Alláh apne ḳhálí fazl o rahm se ham ko ímán ke wasíle se sádiq ṭhahrátá hai. Filfaur mere dil men̲ aisá mạlúm húá, ki main̲ bilkull sar i nau paidá húá, aur Firdaus men̲ dáḳhil hone ká khulá darwáza páyá thá. Wuh besh-qímat Pák Nawishta ab aur tarah se mạlúm húá. Main̲ ne jaldí se tamám Baibal kí sair kí, aur is mazmún par sab áyaton̲ ko jamạ kiyá. Jis tarah main̲ ne peshtar is suḳhan, yạne, 'Ḳhudá kí sadáqat' se nafrat kí, isí tarah tab main us ko apná ạzíz aur taskín-baḳhsh kalám samajhne lagá, aur wuh maqála mere nazdík ásmán ká darwáza mạlúm húá."

Chunánchi us kí mánda ján ko qarár milá. Wuh us jaház ke mánind húá, jo apne bandar men̲ pahunch gayá hai: wuh túfán o nuqsán se bach gayá hai. Wuh us kabútar ke mánind thá, jo cha-ṭánon̲ ke daráron̲ men̲ chhipá húá hai: aur us ádmí ke mánind, jo shahr i panáh-gáh men̲ pahunch gayá hai. Us ko salámatí aur árám milá thá. *Yahowáh us kí sadáqat* us ká sarod aur us kí ḳhushí thí. Jo kuchh us ne apne men̲ nahín̲, balki Masíh men̲ dekhá, us ke sabab se us ne ummed aur Alláh ke huzúr men̲ be-parwáí rakhí. Jo kuchh wuh Masíh aur us kí sadáqat ke haqq men̲ jántá thá, us ke sabab se us ká tamám ḳhauf dúr húá, aur us ke dil men̲ itmínán húá. Wuh ímán láyá, aur gunáhon̲ kí muạfí páí. Aur apne ko muạfí-pazír samajhne ko wuh gustáḳhí nahín̲ jántá thá, balki isí bát par faḳhr kartá, aur is par shakk karne ko baṛá gunáh samajhtá thá, us ko daryáft húá, ki Injíl kí garaz muạfí le áná aur ádmí ko us kí muạfí par yaqín karná hai; aur jab ham haqíqat men̲ Injíl ko sach jánen̲, to usí waqt muạfí aisí tamámí aur yaqíní se hamárí hai, ki goyá ham ab ásmán par pahunch gae. Yih ha-qíqat Luther kí rúh kí ján hí thí. Is sabab se wuh us waqt se apní ụmr bhar Masíh ke wáste niháyat diler thá. Alláh ke karam par us ko yaqín húá, aur yih yaqín ádmí ká ḳhauf dafạ kartá thá.

Nawishte kí ek áyat us kí baṛí saạdat ká sabab thí; aur us kí dilí jihdon̲ men̲ aksar yád áí,—yạne, wuh áyat, jise Pulús

is ke subút men Habaqqúq se letá hai, ki ham sirf ímán se sádiq ṭhaharte hain,— "Sádiq ímán se jíegá." Kisí waqt kisí kám karne ke wáste wuh Rúm shahr ko bhejá gayá thá, aur us ne ḳhiyál kiyá, ki jo nek aạmál Rúm hí men kie játe hain, un ká sawáb ziyáda hai. Aur kisí ne us se kahá thá, ki agar tum nange ghuṭnon se ek únche zíne par chaṛho, jis ká nám Nardbán i Pilátus thá, to bahut sawáb tum ko milegá. Wuh baṛí sargarmí se is nábakár riyázat ko karne lagá. Lekin wuh us síṛhí par chaṛhtá thá, ki us ko mạlúm húá, ki garajne kí sí áwáz mujhe átí hai, ki 'jo ímán se sádiq hai, wuh jíegá.' Filfaur wuh apne ghuṭnon se uṭhá, aur zíne ke bích men ṭhahar gayá. Wuh báten us ke dil par aisí muassir húín, ki goyá Ḳhudá kí áwáz ne us par us kí nádání ke sabab se malámat kí thí. Bahut sharm kháke wuh chalá gayá. Us ko mạlúm húá, ki aạmál se, ḳhusúsan aise aạmál se merí naját nahín ho saktí. "Us ne ham ko sadáqat ke kámon se nahín, jo ham ne kiye, balki apní rahmat ke sabab se bacháyá."

Kisí waqt wuh ịlm i iláhí ká mudarris muqarrar kiyá gayá thá. Jab Mazámír kí tafsíl kar chuká, tab Rúmíon ke Ḳhatt ká bayán karne lagá. Is ke sabab se wuh bahut ḳhush húá. Apne hujre men baiṭhke apní Baibal ko kholke wuh usí Ḳhatt par ghaṛíon tak gaur kartá rahá. Us ke pahle báb kí 17wín áyat par us kí ánkh ṭhahar gaí, aur wuh us ke dil-nashín húí. "Jo ímán se sádiq hai, wuh jíegá." Us áyat se us ko daryáft húá, ki kull ádamzád kí hál kí zindagí ke siwá ek aur zindagí hai, aur wuh zindagí ímán ká phal hai. Baṛí táríkí men yih sádí báten "us ke pánw ke liye chirág, aur us kí ráh kí roshní" húín. Thoṛí der ke bạd ziyáda roshní us ke dil par chamkí, aur us ke wasíle se Injíl kí shuạ Yúrop kí tárík qaumon par phail gaí. Taqlíb i Luther isláh i dín kí subh húí.

Makhzan i Masíhí.

MARCH 1869.

MAKHZAN KE LIKHNEWÁLON KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur ḳhush-ḳhatt likhí ho.
3. Har ek satar men ḳhúb tafáwat rakho.
4. Ịbárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likhái ausat ḳhatt men ho.
6. Apne mazmún ko fiqron men taqsím karo, aur apní istiạdád ke muwáfiq fiqron men ṭhahráo ke nishán likho, aur lafzon ko saṭá húá mat likho.
7. Tumháre maswide duạ se pák kiye húe hon.
8. Hamen badalne aur ghaṭáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist men námunásib ho, bilkull nikál ḍálne ká iḳhtiyár do.

MUHAMMAD KÁ GUNAHGÁR HONÁ.

CHÁHIYE KI GUNAHGÁRON KÁ shafị be-gunáh howe. Qadím zamánon men ímándár log qurbáníán guzránte the, par we sirf us waqt muassir o fáida-baḳhsh ṭhahartí thín jab sachchí ánewálí qurbání ke ímán par guzránín játí thín. Agar Muhammad ne hamáre liye apní ján dí hotí, tau bhí wuh aisá shafị nahín ho saktá hai, jis ke sabab koí láchár gunahgár apne gunáhon kí sazá se bache; yá jis ke sabab Ḳhudá insán par rahm kare, aur us ko ásmán men jagah de. Wuh hargiz is kám ke láiq nahín ho saktá hai, kyúnki gunahgár thá, aur auron ke mánind gunáh men paidá húá.

Hamáre liye yih niháyat zarúr hai, ki jo rúhání safar men hamárá rahnumá ho, aur jis kí nekíán aur duáen Khudá ke nazdík pasandída o muassir o maqbúl howen, so bilkull pák ho, aur ki us men gunáh ká nám o nishán no howe. Kitáb i Muqaddas se hamen sáf malúm hotá hai, ki Ísá Masíh begunáh o pákíza o muqaddas hai, ki wuh har qism aur har darje ke gunáh se aslan aur kámilan pák aur mubarra thá. Qurán bhí Masíh par gunáh ká aib nahín lagátá, azbaski us se malúm hotá hai ki Muhammad pákíza na thá, aur sab ádmíon ke mánind Khudá ke sámhne khatákár aur sazá ke láiq thá, aur qiyámat men lá-jawáb hogá. Chunánchi is bát ko Qurán kí bahuterí áyaton se sábit kar sakte hain. Maslan, Súra i Muhammad kí 21 áyat men Muhammad ko hukm hai, ki Muáfí máng apne gunáh ke wáste. Phir Súra i Fath kí 2 áyat men hai, ki Tá muáf kare tujh ko Alláh jo áge húe tere gunáh aur jo píchhe rahe. Aur Súra i Baqr kí 146 áyat men likhá hai, ki Kabhí tú chalá un ke pasand par bad is ilm ke, jo tujh ko pahunchá, to beshakk tú bhí hai beinsáfon men. Jo Khudá kabhí aisí báten Masíh se farmátá, to us par kaun bharosá rakh saktá, ki kámil o qádir Naját-dihinda hai? Phir Súra i Nisá kí 105 áyat men us ko hukm hai, ki bakhshwá Alláh se, beshakk Alláh bakhshnewálá hai. Phir Súra i Máida ki 54 áyat men likhá hai, ki Bachtá rah un se ki tujh ko bahká na den kisí hukm se, jo Alláh ne utárá tujh par. Aur Súra i Tauba kí 43 áyat men yih likhá hai, ki Alláh bakhshe tujh ko.

Phir Súra i Ibráhím kí 42 áyat men mazkúr hai ki Ibráhím ne yún duá mángí, ki Ai Rabb hamáre, bakhsh mujh ko aur mere má-báp ko, aur sab ímánwálon ko, jis din khará howe hisáb. Agar Ibráhím ko muáfí ke liye duá mángná pará to Muhammad ke liye bhí kyún zarúr nahín, jo apne ko Nabíon men se ek aur Arabon ke mánind kahtá hai?

Phir Súra i Nahl kí 63 áyat men likhá hai, ki agar pakre Alláh logon ko un kí beinsáfí par, na chhore zamín par ek chalnewálá. Aur Súra i Baní Isráíl kí 75, 76, o 77 áyaton men likhá hai, ki wuh to lage the, ki tujh ko bichhlá den, us chíz se jo wahí bhejí ham ne terí taraf, tá bándh láwe tú us ke siwáe, aur tab pakarte tujh ko dost. Aur agar yih na hotá, ki ham ne tujh ko khará rakhá, to tú lag hí játá jhukne un kí taraf thorá sá. Tab muqarrar chakháte ham tujh ko dúná maza zindagí men, aur dúná marne men; phir na pátá tú apne wáste ham par madad karnewálá.

Phir Súra i Muminín kí 7 áyat men likhá hai, ki phir jo koí dhúndhe us ke siwáe, so wuhí hain hadd se barhnewále. (Dekho Zainab ke ahwál aur Súra i Nisá kí 3 áyat ko.)

Phir Súra i Shuara kí 213—222 áyaton men isí tarah kí sakht dhamkíán Muhammad Sáhib ko dí játí hain, yane, So tú mat pukár Alláh ke sáth dúsrá hákim, phir tú pare azáb men. Aur bharosá kar us zabardast rahm-wále par, jo dekhtá hai tujh ko, jab tú uthtá hai. Main batáún tum ko kis par utarte hain Shaitán. Utarte hain har jhúthe gunahgár par.

Phir Súra i Qasas kí 87 áyat men likhá hai, ki Tú na ho madadgár káfiron ká. Aur na ho ki we tujh ko rok den Alláh ke hukmon se. Phir Súra i Muminín men likhá hai, ki Bakhshwá apne gunáh. Is ke mutábiq Mishkát-ul-Masábih men likhá hai, ki Muhammad duá mángtá rahá, ki apní badíon ko tark karne ká fazl use bakhshá jáe.

Phir Súra i Tuha kí 7 áyat men likhá hai, ki Páyá tujh ko bhataktá, phir ráh samjháí. Aur Súra i Abas kí 8—11 áyaton men likhá hai, ki Wuh jo áyá tere pás daurtá; aur wuh dartá hai; so tú us se tagáful kartá hai. Yún nahín.

Phir Súra i Inshiráh men likhá hai, Kyá ham ne nahín khol diyá terá síná? Aur utár rakhá ham ne tujh par se terá bojh? Mufassirín batáte hain ki is ke yih mạne hain, ki Jabráíl ne hazrat ke dil men se siyáhí nikálkar dil ko dho ḍálá; jis se mạlúm hotá hai, ki wuh bhí gunáh men paidá húá, tamám baní Ádam ke mánind. Phir Súra i Nasr men likhá hai, ki Gunáh bakhshwá us se.

Agarchi wuh is tarah záhiran o iqráran gunahgár thá, tau bhí wuh aur badkáron se wạda kartá hai, ki Mere sáth hoke Alláh tum par ạzáb na karegá, jaisá ki Súra i Anfál kí 34 áyat men likhá hai, ki Alláh hargiz na ạzáb kartá un ko, jab tak tú thá un men. Wáh! Kyá in báton ke paṛhne se har kisí ke dil men yih shubha paidá na hogá, ki Muhammad is láiq na thá, ki aur logon ká shafí aur rahnumá ho.

Masíh ke ahwál ke bayán men bahuterí kitáben likhí gaín, tau bhí sabhon se, balki dushmanon kí kitábon se, Masíh kí pákízagí aur liyáqat kí bábat itná shubha dil men nahín paidá hotá, jaisá Muhammad kí bábat Muhammad hí ke Qurán se paidá hotá hai.

NIÁGARÁ KÁ JHARNÁ.

Niágará ká jharná dunyá ke ạjáibát men se hai, ziyádatar is sabab se nahín ki is kí balandí bahut ziyáda, yạne, 160 fuṭ hai, balki ba wajah ziyádatí pání ke jo is men se nikaltá hai aur jis kí tạdád fí minit 2,10,10,000 man se kam nahín hai. Is ká sabab yih hai ki Daryá-i-Niágará jhílon ke ek silsile ká badar rau hai jin men kull kurah-i-zamín ke míṭhe pání ká nisf shámil hai. Yih shahr i Buffalo se 26 míl uttar kí taraf wáqi hai.

Goat ká jazíra is jharne ko do hisson men taqsím kartá hai, Canáda ke jánib-wálá "Horse shoe, (yạne, Ghoṛe kí nál) kahlátá hai, kyúnki wuh chaṭán jis par asl dhárá pání ká girtá hai, jharne ke bích men is qadr ghis gayá hai, ki us kí súrat ghoṛe ke nál kí sí ho gaí hai. *Goat* ke jazíre men 75 acre zamín hai jis men beshtar puráne jangalí darakht wáqi hain, aur us ke cháro taraf gáṛí kí saṛak aur jangal ke darmiyán hokar pechdár ráste hain. Aur jharne ke níche ek guzar hai, jahán ki pání niháyat zor se girkar phir nikalne ke liye goyá dam letá hai. Ain dháre se niche qaríb nisf míl ke fásile par wuhí pání baṛe zor shor aur tezí ke sáth nikaltá hai. Is guzar par ek chhoṭí kishtí rahtí hai aur musáfiron ko bahádurí ke sáth náchte húe bhanwar ke darmiyán hokar pár utártí hai. Bạz auqát wuh bauchhár men paṛkar tar-batar ho játe hain lekin wuh kishtí salámatí ke sáth un ko dúsre kináre par pahunchá detí hai.

Jharne kí ek súrat mashhúr mụallaq pul se jo níche do míl ke fásile par wáqi hai nazar átí hai, aur yih pul waisá hí ek masnụí ạjíb chíz hai jaisá ki Niágará khilqí hai. Yih pul ek kháṛí par jis kí gahráí 230 fuṭ hai, baná hai, aur tár ke solah rasson par jo kí chaṭán men bandhe húe hain laṭká hai. Is ki lambáí ek míl ká chhaṭwán hissa hai. Jab tum is par chalo to yih lachaktá hai aur dúr se jále ke mánind názuk mạlúm hotá hai, aur is ke bahut níche niháyat gahráí men Niágará ká maujzan pání zor se bahtá hai.

Yahán dháre ká khaufnák garajná o harharáná o uṭhná o dabná o ṭakráná o uchhalná o phenáná nazar átá hai, koí chíz us ke tez dháre ko nahín rok saktí. Yih Khudá kí awáz hai, jaisá ki likhá hai, ki us kí áwáz misl áwáz bahut pání ke hai. Aur jab rúh Kháliq kí maujúdagí ki ạlámat se khauf-zada rahtí hai; tab chhoṭe chhoṭe dhanuk cháron taraf us maqám par nikle húe nazar áte hain jahán ki áftáb aur bukhár milte hain, aur mạlúm hotá hai ki jahán Khudá kí qudrat ziyáda záhir hotí hai, wahán wuh apne wạde ká dhanuk bhí qáim kartá hai.

Tạlím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

VIII.

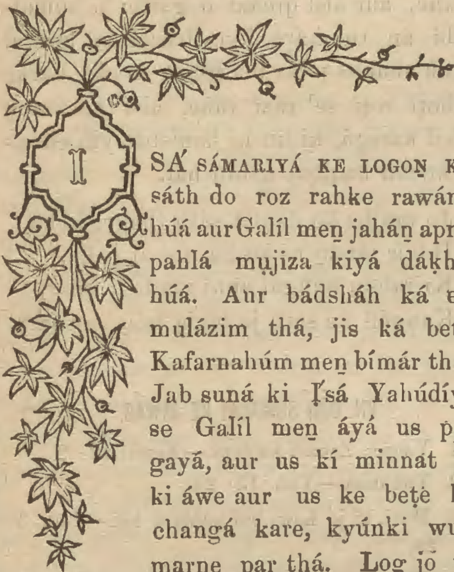

ỊSÁ SÁMARIYÁ KE LOGON̲ KE sáth do roz rahke rawána húá aur Galíl men̲ jahán̲ apná pahlá mụjiza kiyá dáḳhil húá. Aur bádsháh ká ek mulázim thá, jis ká beṭá Kafarnahúm men̲ bímár thá. Jab suná ki Ị́sá Yahúdíya se Galíl men̲ áyá us pás gayá, aur us kí minnat kí ki áwe aur us ke beṭe ko changá kare, kyúnki wuh marne par thá. Log jo us mulk men̲ gae hain̲ bayán karte ki Káná se leke Kafarnahúm tak bárah kos ká fásila hai, aur ki tamám rasta ek ḍhál hai. Yih gaur karne ke láiq hai ki jaisá úpar ká bayán hai, aksar kuchh ittifáqí bát se Baibal ke ráqimon̲ ke bayán kí sihhat záhir o roshan hai. Is hál men̲ na sirf yih bayán hotá hai ki Sáhib i mazkúr ne Ị́sá se darḳhwást kí, ki Kafarnahúm ko áiye, balki *utar* áiye, aur is se jáná játá hai ki ráh kaisí thí. Jab aisí chhoṭí báton̲ men̲ sihhat aur muwáfaqat pái játí hai to yih qawí dalíl hai ki Baibal men̲ jo likhá hai so sach hai.

Yih gam-ḳhwár Báp apne beṭe kí zindagí ke liye Ḳhudá i rahím se darḳhwást kartá thá, aur Ị́sá ko pasand áyá ki is jawán ko changá kare, táki yih májará Báp ke samjháne aur us ká dil Ḳhudá kí taraf rujụ karne ká báịs ṭhahre. Us ko jo Qádir i Mutlaq aur Hamajá Ḳhudá hai zarúr nahín̲ ki jis jagah bímár paṛá thá jáe. Sirf Báp se kahá ki já terá beṭá jítá hai. Báp ne us bát ká jo Ị́sá ne use kahí ịtiqád kiyá aur chalá gayá. Jab yih bát suní tab Báp ko kaisí ḳhushí húí hogí. Aksar apní ḳhushhálí men̲ jab bhale aur tandurust hain̲ ham us ko jo sárí barkaton̲ ká denewálá hai bhúl játe hain̲. Lekin us ne jis ká yahán̲ zikr hai apná pyár aur shukrguzárí achchhí tarah se dikhláí ki jab wuh apne ghar áyá aur apne beṭe ko tandurust páyá to fauran apne sáre ghar ke sáth ímán láyá. Yih dúsrá mụjiza hai jo Ị́sá ne Yahúdiyá se Galíl men̲ áke dikháyá.

Bạd is ke Ị́sá Násra ko jahán̲ parwarish pái thí áyá, aur apne dastúr par Sabat ke din ịbádatḳháne men̲ gayá, aur paṛhne ko khaṛá húá. Yahúdíon̲ men̲ riwáj jári thá ki jab koí mụallim ịbádatḳháne men̲ gayá wuh ijázat pátá ki agar cháhe to Pák Nawishton̲ se kuchh paṛhe, aur us kí tafsír kare. Yih pahlí dafạ ká zikr hai ki Ị́sá ne logon̲ men̲ manádí kí. Yashạiyáh Nabí kí Kitáb us ko dí gaí, aur use kholkar us ne wuh maqám páyá jahan̲ yih likhá hai, ki "Ḳhudá kí rúh Mujh men̲ hai, us ne is liye mujhe Masíh kiyá, ki garíbon̲ ko ḳhushḳhabarí dún̲; Mujh ko bhejá ki ṭúṭe dilon̲ ko durust karún̲, qaidíon̲ ko chhúṭne aur andhon̲ ko dekhne kí ḳhabar sunáún̲, aur jo beṛíon̲ se gháyal hain̲ unhen̲ chhuṛáún̲, aur Ḳhudáwand ke Sál i maqbúl kí manádí karún̲. Tab wuh unhen̲ kahne lagá, ki áj yih Nawishta jo tum ne suná, púrá húá." In logon̲ ne Masíh kí suní, par un ká ímán kahán̲? Kyá taạjjub yih hai ki jis mulk men̲ us ne apní pák zindagí basar kí thí aur jahán̲ us ke mụjizon̲ kí shuhrat beshakk pahunchtí wahán̲ ke log sunkar ímán nahín̲ láe, aur na iqrár kiyá ki Ḳhudá ká Beṭá yihí hai. Barạks is ke Lúká kí Injíl ke chauthe báb men̲ darj hai ki usí waqt agarchi us ne aisí ụmda báten̲ kahín̲ thín̲ ki jin ke sunne se wuh taạjjub karte rahe,

tau bhí un qáil karnewálí báton se jis se us ne kahá wuh gusse se bhar gae, aur use shahr ke báhar nikálke pahár kí choṭí par jis par un ká shahr baná thá le chale ki use ḍhakel deṉ. Yashaiyáh Nabí kí Kitáb us ke pahle báb kí dúsrí tísrí aur chauthí áyat ko paṛho, aur samjho ki áyá yih in logoṉ ká ṭhík bayán hai ki nahíṉ.

HALÍM LARKÍ KÍ HIKÁYAT.

Ek dafạ akál ke aiyám meṉ aisá ittifáq húá, ki kisí amír ne apne gáṉw ke sab se garíb gharánoṉ meṉ se bís laṛkoṉ aur laṛkíoṉ ko apne ghar par bulwáyá, aur ek ṭokṛá un ke sámhne rakhke, kahne lagá, ki Ai bachcho, is ṭokṛe meṉ páo roṭíáṉ tumháre liye haiṉ. Tum sab is meṉ se ek ek roṭí lo, aur roz roz ákar liyá karo, jab tak ki Ḳhudá akál ko mauqúf na kare.

Chunánchi wuh bachche ṭokre par jhapaṭne, aur roṭíoṉ ke liye jhagaṛne lage; kyúnki har ek ne cháhá ki sab se baṛí roṭí mujhe mile. Áḳhir ko apná apná hissa leke, aur us amír ko be-salám kiye, wuh chale gae.

Sirf ek garíb laṛkí, Mauranjan náme, sáf kapṛe pahine húe, hayádárí se ek kináre, jab tak ki sab aur laṛke na chale gae, khaṛí rahí, tab wuhí chhoṭí roṭí, jo bach rahí thí, leke, aur baṛí shukrguzárí ke sáth us amír ko bandagí karke, ḳhushí se apne ghar ko chalí gaí.

Dúsre din wuhí laṛke o laṛkíáṉ waháṉ ákar usí tarah kí be-adabí karne lage, aur jab Mauranjan kí párí áí, sirf ek chhoṭí roṭí, jo auroṉ kí banisbat ádhí hogí, bachí thí. Wuh biná takrár ke us ko lekar apne ghar gaí, aur roṭí apní má ko, jo bímár paṛí thí, de dí. Jab us kí má roṭí ko toṛne lagí, to us meṉ se kaí ek chauanníáṉ gir paṛíṉ. Má ghabrá gaí aur bolí, ki is naqdí ko fauran lauṭá de, kyúnki maiṉ jántí húṉ ki yih bhúle se is roṭí meṉ paṛ gaí hogí. Chunánchi Mauranjan un chauannioṉ ko phir us amír ke pás le gaí, par us ne inkár kiyá aur kahá, ki nahíṉ merí beṭí, is meṉ bhúl na húí. Maiṉ ne is wáste sab se chhoṭí roṭí meṉ naqdí rakhwá dí, táki tumhárí halímí ká ajr ho. Tum hamesha aisá mizáj rakho, aur aisí qináạt o garíbí o muaddabí áp tumháre liye barkateṉ hongí. Wuh shaḳhs jo ki jhagṛe se inkár karke chhoṭí roṭí se rází rahe, aisí barkateṉ hásil karegá, ki jin kí banisbat yih chándí kuchh haqíqat nahíṉ hai.

Jo mujhe ho daulat sáth jhagṛe hí ke,
Haqír jánúṉ us ko ba-nisbat is ke,
Ki rahúṉ kangál apní zindagí bhar,
Kangálí ke sáth jo maiṉ húṉ be-sharr.

VII. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Yaqúb, Zabadí ká beṭá.—Aạmál 12: 2.
2. Yuhanná.—Yuh. 13: 23.
3. Matí, ki jo Lawí bhí kahlátá hai.—Lúk. 5: 29.
4. Thúmá.—Yuh. 20: 24—29.
5. Yuhanná.—Yuh. 19: 26, 27.
6. Nayá Yarúsalam.—Mukásh. 21 báb.
7. Pulús.
8. Nahíṉ.—Matí 17: 16.

VIII. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Pulús ne jab Rúmíon ko apná ḳhatt likhá, kis ke ghar meṉ thá ?
2. Wuh ádmí kis shahr ká báshinda thá ?
3. Us ko kis ne baptisma diyá thá ?
4. Usí shahr ká ḳhazánchi bhí Ísái thá, us ká nám kyá ?
5. Pulús kitní dafạ us shahr ko gayá ?
6. Pulús ne Qurintíoṉ ko kitne ḳhatt likh bheje ?
7. Pahlá ḳhatt Qurintíoṉ ko us ne kaháṉ se likh bhejá ?
8. Pulús ne jab Tasalluníqíoṉ ko apná pahlá ḳhatt likhá, tab kaun se shahr meṉ rahtá thá ?

Mutafarriqát.

ÍMÁNDÁR KÍ RAFTÁR.

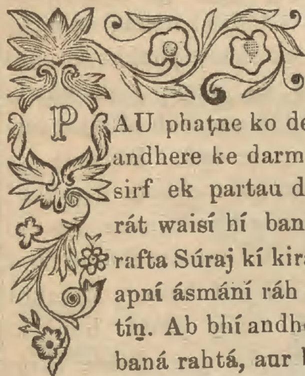

PAU phaṭne ko dekho. Pahle to andhere ke darmiyán roshní ká sirf ek partau dikhláí detá, aur rát waisí hí baní rahtí. Rafta rafta Súraj kí kiran baṛhtíṉ, aur apní ásmání ráh par chaṛhá kartíṉ. Ab bhí andherá kuchh kuchh baná rahtá, aur bádaloṉ ká majmạ hotá, par tau bhí roshní un par gálib hotí, aur jald táríkí haṭ játí, aur Núr i subh namúd hotá hai. Jáná cháhiye ki partau, jo ibtidá meṉ dhímá sá nazar áyá, agar núr ke lá-intihá sote, yạne, áftáb se niklá na hotá, to andhere meṉ gáib hotá. Par áftáb se kiran par kiran nikalke roshní baṛhtí játí, aur ákhir ko Súraj áp nazar átá, aur jáh o jalál se ásmán par chaṛhkar, zamín ko tar o táza kartá, aur nabátát aur haiwánát ko rasídagí o bálídagí bakhshtá.

Yih tamsíl ímándár kí raftár se kyá hí ṭhík mushábih hai. Ibtidá meṉ wuh tárík hai, par yih áwáz ki á, tú jo tárík hai roshan ho, sunkar, wuh tábị hotá, aur roshní kí kiran us ke dil meṉ chamakne lagtí, aur yih kiran Núr i abadí se nikalkar us par us kí gunahgár hálat záhir kartí, aur us ko us kí táríkí aur pareshání dikhlátí hai. Us kí madad se wuh ṭaṭolkar chaltá hai, ki kahíṉ Khudá se muláqát ho. Aksar us ke páwṉ andhere paháṛoṉ par ṭhokar kháte, aur kabhí mạlúm hotá ki chhoṭí sí kiran jo us ke dil meṉ chamak rahí hai tárík ho jáegí. Par jis ne us kiran ko us ke dil meṉ dákhil kiyá us ko na bujhne degá, aur jo shurụ meṉ chhoṭí sí dikhláí dí so ek baṛá naiyar ho játá, aur baṛhtá baṛhtá salíb kartá, aur is salíb par Ísá, jo k... Núr hai nazar átá. Us hí se jo ki qudrat ke sáth ạlam i maut se uṭháyá gayá, ímándár fazl par fazl pátá, aur us hí par tákte húe wuh us dauṛ meṉ jo us ke sámhne á paṛí hai, dauṛtá, aur áftáb ke mánind jab ki wuh apne zor se tulụ hotá hai, apní roshní namúd kartá hai. Wuh auroṉ ke liye báráwarí ká báịs ṭhahrtá, aur husn i quds ke sáth apne shafị kí súrat ká namúna bantá. Sádiqoṉ kí rawish us chamaknewále naiyar kí mánind hai jo púre din tak roshan hotá chalá játá hai.

ỤMDA TAMSÍL.

Kisí zamáne meṉ ek bádsháh thá, jis ke ek baṛá khushnumá bág thá. Wuh zamín is salíqe se árásta kí gaí thí ki us ke dekhne se ánkh ko khushí hotí thí. Us ká sáya niháyat mufrrah, us kí sairgáh tanháí kí, aur us ká manzar dil-fareb thá, aur ạláwa is ke ụmda se ụmda mewaját us meṉ paidá hote the. Us ke andar ek puráná ạlíshán imlí ká darakht thá, jis kí balandí aur baṛáí is qadr thí ki wuh gird o nawáh meṉ kaí míl tak nazar átá thá. Us meṉ guláb o bakáin o har qism kí phúldár jháṛíáṉ thíṉ, garaz ki koí chíz báqí na thí, jis ke wajah se wuh jagah kámil na kahí jáwe. Ek roz bádsháh ke afsar-bágbán ne ákar kahá, ki ai Bádsháh salámat, zara chalkar dekhiye ki áp ke bág ká kyá hál ho rahá hai; sab chízeṉ murjháí aur jhukí aur súkhí játí haiṉ. Jab ki wuh yihí báteṉ kah rahá thá, dúsre bágbán bhí dauṛe áe, aur sabhoṉ ne yihí afsos kí khabar sunáí, chunánchi bádsháh gayá aur filhaqíqat jaisá un logoṉ ne kahá thá, waisá hí páyá.

tau bhí un qáil karnewálí báton se jis se us ne kahá wuh gusse se bhar gae, aur use shahr ke báhar nikálke pahár kí choṭí par jis par un ká shahr baná thá le chale ki use ḍhakel den. Yashaiyáh Nabí kí Kitáb us ke pahle báb kí dúsrí tísrí aur chauthí áyat ko parho, aur samjho ki áyá yih in logon ká ṭhík bayán hai ki nahín.

HALÍM LARKÍ KÍ HIKÁYAT.

Ek dafa akál ke aiyám men aisá ittifáq húá, ki kisí amír ne apne gáuw ke sab se garíb gharánon men se bís larkon aur larkíon ko apne ghar par bulwáyá, aur ek ṭokrá un ke sámhne rakhke, kahne lagá, ki Ai bachcho, is ṭokre men páo roṭíán tumháre liye hain. Tum sab is men se ek ek roṭí lo, aur roz roz ákar liyá karo, jab tak ki Khudá akál ko mauqúf na kare.

Chunánchi wuh bachche ṭokre par jhapaṭne, aur roṭíon ke liye jhagarne lage; kyúnki har ek ne cháhá ki sab se barí roṭí mujhe mile. Ákhir ko apná apná hissa leke, aur us amír ko be-salám kiye, wuh chale gae.

Sirf ek garíb larkí, Mauranjan náme, sáf kapre pahine húe, hayádárí se ek kináre, jab tak ki sab aur larke na chale gae, kharí rahí, tab wuhí chhoṭí roṭí, jo bach rahí thí, leke, aur barí shukrguzárí ke sáth us amír ko bandagí karke, khushí se apne ghar ko chalí gaí.

Dúsre din wuhí larke o larkíán wahán ákar usí tarah kí be-adabí karne lage, aur jab Mauranjan kí párí áí, sirf ek chhoṭí roṭí, jo auron kí banisbat ádhí hogí, bachí thí. Wuh biná takrár ke us ko lekar apne ghar gaí, aur roṭí apní má ko, jo bímár parí thí, de dí. Jab us kí má roṭí ko torne lagí, to us men se kaí ek chauanníán gir paríṇ. Má ghabrá gaí aur bolí, ki is naqdí ko fauran lauṭá de, kyúnki main jántí hún ki yih bhúle se is roṭí men par gaí hogí. Chunánchi Mauranjan un chauannion ko phir us amír ke pás le gaí, par us ne inkár kiyá aur kahá, ki nahín merí beṭí, is men bhúl na húí. Main ne is wáste sab se chhoṭí roṭí men naqdí rakhwá dí, táki tumhárí halímí ká ajr ho. Tum hamesha aisá mizáj rakho, aur aisí qináat o garíbí o muaddabí áp tumhare liye barkaten hongí. Wuh shakhs jo ki jhagre se inkár karke chhoṭí roṭí se rází rahe, aisí barkaten hásil karegá, ki jin kí banisbat yih chándí kuchh haqíqat nahín hai.

Jo mujhe ho daulat sáth jhagre hí ke,
Haqír jánún us ko ba-nisbat is ke,
Ki rahún kangál apní zindagí bhar,
Kangálí ke sáth jo main hún be-sharr.

VII. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Yaqúb, Zabadí ká beṭá.—Aamál 12: 2.
2. Yuhanná.—Yuh. 13: 23.
3. Matí, ki jo Lawí bhí kahlátá hai.—Lúk. 5: 29.
4. Thúmá.—Yuh. 20: 24—29.
5. Yuhanná.—Yuh. 19: 26, 27.
6. Nayá Yarúsalam.—Mukásh. 21 báb.
7. Pulús.
8. Nahín.—Matí 17: 16.

VIII. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Pulús ne jab Rúmíon ko apná khatt likhá, kis ke ghar men thá?
2. Wuh ádmí kis shahr ká báshinda thá?
3. Us ko kis ne baptisma diyá thá?
4. Usí shahr ká khazánchí bhí Isái thá, us ká nám kyá?
5. Pulús kitní dafa us shahr ko gayá?
6. Pulús ne Qurintíon ko kitne khatt likh bheje?
7. Pahlá khatt Qurintíon ko us ne kahán se likh bhejá?
8. Pulús ne jab Tasalúníqíon ko apná pahlá khatt likhá, tab kaun se shahr men rahtá thá?

Mutafarriqát.

ÍMÁNDÁR KÍ RAFTÁR.

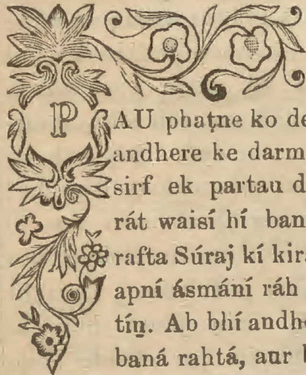

PAU phaṭne ko dekho. Pahle to andhere ke darmiyán roshní ká sirf ek partau dikhláí detá, aur rát waisí hí baní rahtí. Rafta rafta Súraj kí kiran baṛhtíṉ, aur apní ásmání ráh par chaṛhá kartíṉ. Ab bhí andherá kuchh kuchh baná rahtá, aur bádaloṉ ká majmạ hotá, par tau bhí roshní un par gálib hotí, aur jald táríkí haṭ játí, aur Núr i subh namúd hotá hai. Jáná cháhiye ki partau, jo ibtidá meṉ dhímá sá nazar áyá, agar núr ke lá-intihá sote, yạne, áftáb se niklá na hotá, to andhere meṉ gáib hotá. Par áftáb se kiran par kiran nikalke roshní baṛhtí játí, aur ákhir ko Súraj áp nazar átá, aur jáh o jalál se ásmán par chaṛhkar, zamín ko tar o táza kartá, aur nabátát aur haiwánát ko rasídagí o bálídagí bakhshtá.

Yih tamsíl ímándár kí raftár se kyá hí ṭhík mushábih hai. Ibtidá meṉ wuh tárík hai, par yih áwáz ki á, tú jo tárík hai roshan ho, sunkar, wuh tábị hotá, aur roshní kí kiran us ke dil meṉ chamakne lagtí, aur yih kiran Núr i abadí se nikalkar us par us kí gunahgár hálat záhir kartí, aur us ko us kí táríkí aur pareshání dikhlátí hai. Us kí madad se wuh ṭaṭolkar chaltá hai, ki kahíṉ Khudá se muláqát ho. Aksar us ke páwṉ andhere paháṛoṉ par ṭhokar kháte, aur kabhí mạlúm hotá ki chhoṭí sí kiran jo us ke dil meṉ chamak rahí hai tárík ho jáegí. Par jis ne us kiran ko us ke dil meṉ dákhil kiyá us ko na bujhne degá, aur jo shurụ meṉ chhoṭí sí dikhláí dí so ek baṛá naiyar ho játá, aur baṛhtá baṛhtá salíb ko záhir kartá, aur is salíb par Ísá, jo ki jahán ká Núr hai nazar átá. Us hí se jo ki qudrat ke sáth ạlam i maut se uṭháyá gayá, ímándár fazl par fazl pátá, aur us hí par tákte húe wuh us dauṛ meṉ jo us ke sámhne á paṛí hai, dauṛtá, aur áftáb ke mánind jab ki wuh apne zor se tulụ hotá hai, apní roshní namúd kartá hai. Wuh auroṉ ke liye báráwarí ká báịs ṭhahrtá, aur husn i quds ke sáth apne shafị kí súrat ká namúna bantá. Sádiqoṉ kí rawish us chamaknewále naiyar kí mánind hai jo púre din tak roshan hotá chalá játá hai.

ỤMDA TAMSÍL.

Kisí zamáne meṉ ek bádsháh thá, jis ke ek baṛá khushnumá bág thá. Wuh zamín is salíqe se árásta kí gaí thí ki us ke dekhne se ánkh ko khushí hotí thí. Us ká sáya niháyat mufrrah, us kí sairgáh tanháí kí, aur us ká manzar dil-fareb thá, aur ạláwa is ke ụmda se ụmda mewaját us meṉ paidá hote the. Us ke andar ek puráná ạlíshán imlí ká darakht thá, jis kí balandí aur baṛáí is qadr thí ki wuh gird o nawáh meṉ kaí míl tak nazar átá thá. Us meṉ guláb o bakáin o har qism kí phúldár jháṛíáṉ thíṉ, garaz ki koí chíz báqí na thí, jis ke wajah se wuh jagah kámil na kahí jáwe. Ek roz bádsháh ke afsar-bágbán ne ákar kahá, ki ai Bádsháh salámat, zara chalkar dekhiye ki áp ke bág ká kyá hál ho rahá hai; sab chízeṉ murjháí aur jhukí aur súkhí játí haiṉ. Jab ki wuh yihí báteṉ kah rahá thá, dúsre bágbán bhí dauṛe áe, aur sabhoṉ ne yihí afsos kí khabar sunáí, chunánchi bádsháh gayá aur filhaqíqat jaisá un logoṉ ne kahá thá, waisá hí páyá.

Pahle wuh apní purání baṛí imlí ke pás gayá, jis par us ko fakhr aur taajjub thá, aur kahá ki ai imlí, terá kyá hál hai? Tú kyún murjhái aur súkhí játí hai? Imlí ne jawáb diyá ki apní dánist men main kisí masraf kí nahín hún. Main itní baṛí aur bhárí hún. Mujh men koí phal phúl nahín paidá hotá aur main itní jagah ghere hún. Aláwa is ke merí shákhen itní ghaní aur phailí húí hain ki un ke níche tamám sáya aur andherá rahtá hai, aur is báis se wuhán koí phal phúl nahín paidá ho saktá. Agar main gulbun hotí, to albatta zebá thá kyúnki tab mujh men khushbúdár gul paidá hote. Yá agar main shaftálú yá náshpátí yá ták hí hotí, to áp ko mujh se phal miltá.

Tab bádsháh ne apne azíz gulbun ke pás jákar kahá ki ai gulbun tumhárá kyá hál hai? Tum kyún jhuke játe ho? Gulbun ne jawáb diyá, ki main kisí kám ká nahín. Mujh men phal nahín lagtá, siwáe phúl ke mujh men kuchh paidá nahín hotá. Agar main imlí hotá jaisá ki áp ke bág ke bích men wuh baṛí imlí hai, to albatta kisí masraf ká hotá, kyúnki tab cháron taraf kaí míl tak nazar átá aur bág kí izzat ká báis hotá. Lekin is hálat men merá rahná o na rahná barábar hai.

Bad-az-án bádsháh ták ke pás áyá jo ki kisí ṭaṭṭí yá darakht par chaṛhá húá na thá balki zamín par gam ke sáth paṛá thá, aur ṭhaharkar kahne lagá, ki ai ták, tumhárá kyá hál hai? Tum aise gam ke sáth zamín par kyún paṛe ho? Ták ne jawáb diyá, Afsos! áp ko malúm hai ki main kaisá bechára o kamzor makhlúq hún. Main apná hí bojh nahín sambhál saktá. Zarúr hai ki dúsre darakht yá lakṛí par lipṭá rahún.

Phir mujh se kyá fáida ho saktá hai? Main imlí kí mánind sáya nahín kartá na jháṛíon kí mánind phúltá hún; main is láiq bhí nahín hún ki menhdí kí mánind rawish ke kinára par lagáyá jáún. Hamesha dúsrí chíz ká muhtáj rahtá hún, aur filhaqíqat main kisí masraf ká nahín hún.

Isí tarah bádsháh kamál náummedí ke sáth apní sab jaghon ko gárat hote húe dekhtá chalá játá thá, ki ittifáq se níche zamín ke qaríb ek chhoṭe phúl ke darakht ko dekhá ki us ká munh bádsháh ki taraf phirá húá thá aur wuh niháyat sarsabz aur khush nazar áyá. Bádsháh ne rukkar kahá kí ai azíz chhoṭe darakht! tumháre sarsabz aur khush nazar áne kí kyá wajah hai, jab ki tumháre cháron taraf sab chízen murjhái játí hain. Darakht ne jawáb diyá, main jántá hún ki áp mujh ko isí maqám par cháhte hain. Agar áp ko imlí darkár hotí to áp us ká bíj bote. Agar áp ko gul manzúr hotá to áp gulbun lagáte, aur agar angúr cháhte to ták lagáte. Lekin mujh ko malúm hai ki mujh se áp ká sirf yihí maqsad thá ki main yihí darakht rahún, aur is liye main ne khiyál kiyá ki koshish karke wuhí darakht rahún jo hamesha se hún.

Ai názirín tum is ke natíje ko samajhte ho yá nahín? jis hálat men Khudá ne tum ko laṛká paidá kiyá to usí hálat men tum ko bálig o fázil o amír o baṛá ádmí nahín cháhtá. Agar cháhtá to waisá hí paidá kartá. Jab ki tum laṛke ho to wuh tum ko laṛká hí cháhtá hai, albatta nek laṛká cháhtá hai, aur us darakht ke mánind hamesha usí hálat men jis men ki shurú se rahe ho. Is bát men tum ko koshish karná cháhiye.

☞ Wázih ho, ki yih Makhzan i Masíhí mahíne men ek bár Farrukhábád Mishan kí taraf se Iláhábád Mission Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hota hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Makhzan ke khairkhwáhon kí khidmat men yih arz ki játí hai, ki sáre khutút aur muntakhabát jo is Makhzan se talluq rakhte hon, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí khidmat men irsál kiye jáen. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAḶON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, APRIL, 1869. [No. 10.

YUHANNÁ BAPTISMÁ DENEWÁLE KÁ AHWÁL.

YUHANNÁ KÁ AHWÁL.

Yih taswír Yuhanná baptismá denewále kí hai, aur wuh Yuhúdiya ke bayábán men manádí kar rahá hai, Yuhanná baptismá denewálá ek mashhúr ádmí thá, jo ki Khudáwand Ísá Masíh kí ráh taiyár karne ke liye bhejá gayá thá. Ek firishta us ke báp Zakariyáh ke pás bhejá gayá thá, ki us ke tawallud kí ittilạ de, aur kahe, ki terá laṛká baṛe baṛe kám karegá, aur yih bhí, ki wuh is nám se mulaqqab hogá, Zakariyáh ne firishte ke kalám men shakk kiyá, aur us waqt tak jab tak ki jo kuchh Yuhanná kí nisbat kahá gayá thá, púrá na ho liyá gúngá rahá. Zakariyáh apne laṛke kí paidáish ke bạd áṭh din tak bol nahín

saktá thá, aur jab ki us kí zabán khulí us ne sab se pahle Ḳhudá kí taríf kí. Jab Zakariyáh ke paṛosíon̤ ne Yuhanná baptismá denewále kí paidáish kí nisbat in sab ạjíb báton̤ ko suná, wuh sab ḍar gae, aur kahá, ki yih laṛká kaisá hogá. Yuhanná kí nisbat kahá gayá hai, ki "wuh laṛká baṛhtá gayá, aur us kí rúh men̤ qúwat paidá húí, aur wuh jis din tak ki baní Isráíl ko dikháí diyá, jangalon̤ men̤ rahá kiyá."

Yahúdíon̤ men̤ bayábán us ko nahín̤ kahte the, jis men̤ ki mutlaq ábádí na ho, balki jahán̤ kam ábádí ho, aur makánát mutafarriq hon̤, lihází yih ḳhiyál karná na cháhiye, ki Yuhanná bilkull tanhá aur apne ham-jinson̤ se ạláhida rahtá thá, balki salámatí kí ek jagah men̤ thá. Us kí poshák niháyat sáda thí, yạne, únṭ ke bál ká kapṛá, aur kamar men̤ ek chamṛe ká kamar-band. Yih kapṛá únṭ ke bál ká baná thá, jaisá ki sábiq men̤ mahant aur faqír log pahinte the. Sharqí logon̤ men̤ kamar-band poshák ká ek zarúrí lázima hai. Is ke istiạmál bahut tarah ke hain̤, lekin ḳháss masraf yih hai, ki lambe aur ḍhíle kapṛe ke úpar bándhá jáe, táki wuh zamín men̤ na gire. Bạz logon̤ ká bayán hai, ki Yahúdí log dohrá kamar-band bándhte the. Ek ziyáda chauṛá aur kapṛe ke úpar aur dúsrá qamíz ke níche kamar men̤ bándhte the. Úpar ká kamar-band bạz auqát chamṛe ká bantá thá, jaisá ki Yuhanná baptismá denewálá pahine thá. Lekin aksar úní sút kí bunáwaṭ ká hotá thá, aur us men̤ tarah tarah kí súraten̤ baní rahtí thín̤, aur kamar men̤ us ke kai pech rahte the. Us ká ek sirá ulaṭkar kináre par sí diyá játá thá, aur bataur thailí ke kám detá thá. Yuhanná baptismá denewále ká "kháná ṭiḍḍí aur janglí shahd thá." Afriká men̤ janglí log áj tak aise kháne par guzrán karte hain̤. Wuh lákhon̤ ṭiṛíon̤ ko jamạ karke már ḍálte hain̤, aur dhúp men̤ ḳhushk karke áṭe ke mánind pís ḍálte hain̤, aur us men̤ janglí shahd milákar kháte hain̤. Jab ki ṭiṛíán̤ numáyán̤ hotí hain̤, tab yih log bahut ḳhush hote hain̤. Lekin tarbiyat-yáfta log un ko ek áfat samajhte hain̤. Is se mạlúm hotá hai, ki jo chíz ek firqa ke liye sazá wuhí dúsre ke liye rahmat hai. Záhir hai, ki Yuhanná baptismá denewálá lazíz kháne aur ụmda kapṛon̤ ká kuchh ḳhiyál nahín̤ kartá thá, balki sirf apne baṛe kám, yạne, Ḳhudáwand kí ráh taiyár karne ká ḳhiyál rakhtá thá. Bahut se log us ke sargarm wạz ko sunne ke liye áe aur us ne ímándárí ke sáth un ko áyanda gussa se bachná batá diyá. Muạzziz Farísíon̤ ko ḍánṭne men̤ aur yih kahne men̤ wuh nahín̤ dabtá thá, ki apní hí sadáqat par ịtibár rakhná bilkull be-fáida hai, aur mạlúm hotá hai ki us kí manádí se baṛí barakat húí, kyúnki likhá hai, ki "daryá i Yardan men̤ bahuton̤ ne apne gunáh ká iqrár karte húe us se baptismá páyá." Yuhanná ko yih ịzzat bhí hásil húí ki apne Ḳhudáwand aur Naját-dihanda ko bhí baptismá diyá. Wuh baṛí ạjizí ke sáth aise muạzziz kám ke iḳhtiyár karne men̤ jhajhká thá, aur apne Ḳhudáwand se kahá, ki "mujh ko tujh se baptismá páne kí zarúrat hai, aur tú mere pás áyá hai." Is par Ísá ne jawáb diyá, ki "Is ko aisá hí hone de, kyúnki ham logon̤ ko lázim hai, ki yún̤ hí sab sadáqat kí takmíl karen̤;" is matlab se ki Ḳhudáwand ká har ek qáịda rástbází kí nisbat púrá honá cháhiye. Ísá ne baptismá is garaz se nahín̤ liyá, ki us ko safáí kí ạlámat matlúb thí, balki is wáste ki Yuhanná ke baptismá kí tasdíq kare, aur ham logon̤ ke liye namúna dikhláe. Bạd is ke ki Yuhanná ne apne Naját-dihanda ko baptismá diyá, kahte hain̤, ki us par aisí ịnáyat húí ki us ne ek buzurg rúyá dekhá, ki "Ḳhudáwand kí rúh fáḳhta kí mánind utrí aur us par ṭhahrí." Us ne ásmán se ek áwáz bhí yih kahte húe suní, ki "Yih

Merá piyárá Beṭá hai, jis se maiṉ bahut ḳhush húṉ." Jab ki Yuhanná ne in sab ạjíb bátoṉ ko dekhá aur suná hogá, tab us ko kaisí ḳhushí húí hogí, aur jab ki wuh ḳhiyál kartá thá, ki Naját-dihanda gunahgároṉ ke liye yih báteṉ karegá, aur taklíf uṭháegá, to us ko taạjjub hotá thá, ki us ke pesh-rau hone kí ịzzat baịwaz firishte ke ek insán ko kyúṉ dí gaí! Agarchi Yuhanná aisá muạzziz thá, táham us kí ḳháksárí mashhúr thí. Jab us ke shágirdoṉ ne ákar kahá, ki Ịsá baptismá detá hai, aur sab log us ke pás áte haiṉ, tab Yuhanná ne is ḳhúbí ke sáth jawáb diyá, jis ká bayán nahíṉ ho saktá. Jab us ne Ịsá kí har-dil-ạzízí ká hál suná, tab us par kuchh rashk nahíṉ kiyá, balki sirf isí qadr kahá, ki wuh taraqqí karegá, aur maiṉ tanazzulí. Mere liye yihí ịzzat káfí hai, ki maiṉ Ịsá ká dost húṉ, aur is bát ke daryáft se ḳhush hotá húṉ, ki wuh ạjíb kám kartá hai. Yuhanná kí is ḳháksárí se ham ko kaisá sabaq hásil hotá hai! Kyá hamárá dil gawáhí nahíṉ detá hai, ki dúsroṉ kí kámyábí par ḳhush hone ke ịwaz meṉ ham aksar un par rashk karte haiṉ. Aksar ham ko is bát kí bhí ḳhwáhish hotí hai, ki sab se buzurg hone kí koshish kareṉ. Yuhanná meṉ ek dúsrí ḳhúbí yih thí, yạne, dilerána sachái ke záhir karne meṉ wuh ḍartá na thá. Wuh Herodís ko is bát se ágáh karne meṉ ki wuh apne bhái Failbús kí bíbí rakhe húe hai, aur ki yih kám bejá hai, na ḍará. Is bát se Herodiyás aisí bar-afroḳhta húí ki us ne Yuhanná ke qaid karne aur sar kaṭwáne kí bandish kí. Lekin Yuhanná ko manzúr thá, ki ján jáe to kuchh muzáiqa nahíṉ, magar sachái ká nuqsán na ho, yá nekí karne ká mauqạ háth se na jáne páe. Yuhanná baptismá denewále ke is bayán se ham ko kaí sabaq hásil hote haiṉ, minjumla un ke sab se afzal ḳháksárí ká sabaq hai.

TARADDUDÁT I ROZ-MARRA.

Ek qadím masla hai, ki "halká bojh agar dúr tak le jáeṉ, to wuh bhí bhárí ho játá hai;" aur sach bhí hai, kyúnki hamáre roz-marra ke thoṛe taraddud bhí ham ko baṛí taklíf pahuncháte haiṉ. Roz-marra ke károbár meṉ bahut sí baṛí ḳhushí yá ranj pesh nahíṉ áte. Ḳhudá ham meṉ se aksaroṉ ko bahut ziyáda ḳhushí o ranj nahíṉ pahunchátá, balki thoṛá thoṛá. Hamárá dáná aur shafíq Báp jántá hai, ki bahut baṛí ḳhushí se ham ko nashá á jáegá, aur ham apne kirdár o taqdír se beparwá ho jáenge, aur baṛe baṛe ranj kí kasrat se hamárí tabíạt dab jáegí, aur ham bilkull be-dil ho jáenge. Chúnki wuh hamárí sarisht ko ḳhúb jántá hai, is liye hamárí ázmáish hamárí liyáqat ke muwáfiq kartá hai, aur roz-marra kí tạlím se jis meṉ bahut thoṛí ḳhushí aur ranj shámil haiṉ, us ghar ke liye jo is se bihtar hai, taiyár kartá hai. In bátoṉ se yih natíja nikaltá hai, ki in andak ḳhushí o ranj ko munásib taur par mánná pur zarúr hai. Ḳhudá ne hamárí roz-marra kí zindagí ko bihisht ke liye tarbiyat-gáh muqarrar kiyá hai. Ham ko sirf unhíṉ Ḳhudáí rahmatoṉ se na sabaq síkhná cháhiye, jo ham ko baṛí ạjíb o garíb mạlúm hoṉ, aur na sirf unhíṉ baṛí ázmáishoṉ se jis meṉ Ḳhudá aksar ham ko ḍáltá hai, balki sháyad ḳhásskar roz-marra kí aur un bátoṉ se tạlím hásil karní wájib hai. Ḳhudá ham ko roz-marra tạlím kartá hai, basharte ki ham manzúr kareṉ. Wuh ham ko andak tasallí o ḳhushí o ummed o taklíf o azíyat o ná-ummedí ke wasíle se tạlím kartá hai. Is liye mánte haiṉ, ki mazmún i taraddudát roz-marra baṛí tawajjih ke láiq hai, aur is par jis qadr log tawajjuh karte haiṉ, us ke banisbat ziyáda tawajjuh karná wájib hai.

TARADDUDÁT KAHAṈ SE PAIDÁ HOTE HAIṈ.

Is haqíqat amr ke likhne kí kuchh

zarúrat nahín hai, ki har ádmí ko khwáh achchhá ho yá burá, is dunyá men kuchh na kuchh taklíf zarúr hogí. "Ádmí taklíf ke liye paidá húá hai." Is dunyá men yih us kí wirásat ká ek hissa hai. Gunáh kí wabá is dunyá ke sáre wajúd men dakhl kar gaí hai. Yih insán kí tabíat aur jism men is qadr siráyat kar gaí hai, aur tamám makhlúqát ko is qadr kharáb kar diyá hai, ki us qabáhat ke dafaiya ke liye sab chízon ká nest o nábúd honá zarúr hai. Jis tarah par ki sharíat i Láwí ke zamáne men korh kí wabá baz waqt ghar kí díwár men phail játí thí, aur us sabab se ghar ká mismár karná aur sab patthar o shahtír o gach ká tor dálná wájib átá thá, usí tarah gunáh kí wabá hamárí is dunyá men ek múzí korh hai. Agar hál ke intizám kí koí bát bhí báqí rah jáegí, to wuh bímárí hargiz rafa na hogí. Ham ek aisí dunyá men rahte hain, jis ke band band judá hain, aur jo gam se bharí hai, aur jab tak ki Masíh hamárá Naját-dihanda hamárí sab chízon ko naí karne ke liye phir na áwegá, tab tak wuh taklíf is se dafa na hogí.

Is wajh se ham kahte hain, ki is dunyá men sab báton ká zarúrí natíja yih hai, ki insán ko taklíf pesh áyá kare. Gunáh hamáre cháron taraf balki hamáre andar bhí hai, aur is wajh se is ká tárík sáya, yane, gam dúr nahín ho saktá. Lekin Khudá ke farzand, yane, us ke azíz Bete par ímán láne-wálon ko zarúr nahín, ki apne gird kí taklífon ko apne liye burá samjhen. Haqíqat men wuh us ko gunáh kí maujúdagí, aur bhí us kí kharáb aur gunahgár sarisht kí yád diláte hain; aur is tarah us men khháksárí paidá kartí hai. Yih taklíf us ke liye Khudá ke jánib se bataur muzáhimat ke nahín balki bataur madad ke názil hotí hain. Jis tarah mihnat kí taklíf ráhat ho játí hai, usí tarah hamárí taklíf se kharábí to paidá hotí hai; magar un ke liye jo Khudá ko piyár karte hain, wuh nekí paidá kartí hain. Áge is ká bayán aur bhí kiyá játá hai.

Ham sirf itná hí kahá cháhte hain, ki dunyá men basabab betartíbí ke koí ádmí taklíf se nahín bach saktá. Khudá kháss apne farzandon ko bhí jinhen wuh sab se ziyáda piyár kartá hai, insán kí taklífát i ámm se mahfúz nahín rakhtá. Ham sab ke sab roz-marra ke taraddudát o andak taklífát o diqqat men mubtilá hain, aur us se nahín bach sakte. Maslan, *pahle,* log taklíf-dih o ízá-rasán sáthíon ke sáth par játe hain. *Dúsre,* ek bechárí aurat jis ke tín chár bachche sharárat par ámada hokar royá karte hain, apne jáma men nahín rahtí. *Tísre,* koí parosí aisá tund-kho hotá hai, ki wuh amadan jahán tak mumkin ho ízá pahunchátá hai. *Chauthe,* koí larká madrasa se wápas átá aur apní topí kho átá hai; koí jhúth o bejá khabar mashhúr kartá hai. Yih aur hazárhá aisí hí aur taklíf ham men se bazon ko roz-marra húá kartí hain; aur yih sirf wuh bakhra hai, jo Khudá ne ham sabhon ke liye muqarrar kiyá hai. Lekin jab ki haqíqat yih hai, ki roz-marra kí andak taklíf aur taraddudát, gunáh o ázmáish kí dunyá men insán kí hálat se aláhida nahín hain, tau bhí yih sach hai, ki ham men se aksar log apne liye bahut sí taklíf ko khud paidá kar lete hain, aur is kí tín súraten hain :—

1. Us ko taklíf mánná, jo taklíf nahín hai.

2. Thore ko bahut mánná.

3. Taklíf ke sabab ko, jab ki hamáre ikhtiyár men hai, rafa karne men qusúr karná.

TAFRIQ ḴHURD O KALÁN.

Shukr o sipás ḳháliq i qádir ko wájib o lázim hai, ki jab us ne apní baṛí qudrat se ḳhilqat ko ḳhalq kiyá; tab láintihá hikmat se use darja ba darja banáyá, aur mutafarriq maḳhlúqát ko paidá kiyá. Ásmán meṉ súraj, sitáre, zamín par darinde, mawáshí, parinde aur kíṛe makoṛe: insán ke darmiyán bádsháh, ṛaiyat aur amír o garíb; sab ke sab is bát ko sáf sáf áshkára karte haiṉ. In jamáaṭoṉ meṉ bhí chhoṭe baṛe haiṉ; baze kíṛe ek roz ke haiṉ, baze sál bhar jíte haiṉ: parindoṉ meṉ chiṛíyáṉ, uqáb aur shutr-murg bhí haiṉ; aur jaisá darindoṉ meṉ chhoṭe baṛe haiṉ, waisá hí insán ke darmiyán sháhansháh, bádsháh o nawáb, amír, mazdúr, ṛaiyat qism qism ke haiṉ.

Agar koí púchhe, ki yih kyúnkar hai, to yih jawáb hai, ki Ḳhudá ne ṭhahráyá hai, aur yih bhí us ke kalám meṉ áyá hai. Dekho Rúm. 3: 1—5, jis se maḷúm hotá hai, ki "jo hukúmateṉ haiṉ, so Ḳhudá se muqarrar húí haiṉ, garíbí aur daulat Ḳhudá se hai." Phir agar púchhá jáe, kyá yih tarafdárí nahíṉ hai? ki ek ko daulat dí játí hai, dúsre ko garíbí; ek ko chain o árám, dúsre ko mihnat o mashaqqat; ek ko izzat o buzurgí, dúsre ko zillat o ḳharábí? To kah sakte haiṉ, ki Ḳhudá kisí kí tarafdárí nahíṉ kartá. Kumhár baiṭhtá hai, aur ek hí maṭṭí se baṛe aur chhoṭe bartan banátá hai. Jab wuh us kám meṉ mashgúl hotá hai, to us ke dil meṉ kyá ḳhiyál átá hai, us se púchho, kyá wuh maṭṭí, jo baṛe bartan kí hai, terí dánist meṉ banisbat us ke jo chhoṭe bartanoṉ meṉ hai, achchhí yá latíf hai? Wuh jawáb meṉ kahegá, nahíṉ, maiṉ to aisá nahíṉ samajhtá húṉ; magar is wáste baṛe aur chhoṭe banáe, ki kisí kám ke liye darkár haiṉ. Maiṉ to chhoṭe ko náchíz nahíṉ jántá húṉ, agarchi us kí qímat do paise haiṉ, aur baṛoṉ ká mol bahut ziyáda hai; tau bhí unheṉ na chhoṛúṉgá, aur un ke banáne se munh na moṛúṉgá. Un ke dám meṉ is wáste farq paṛá hai, ki baṛoṉ ke banáne meṉ bahut ḳharch húá aur dúsroṉ meṉ thoṛá; jitná ḳharch maiṉ ne un par lagáyá, utná hí maiṉ ḳharídár se lúṉgá. Aur jab mujhe chhoṭe ke wáste do paise milte haiṉ, tab merá nafa utná hí hai, ki jab baṛe ke liye do áne hásil kartá húṉ. Chhoṭe baṛe kí fikr maiṉ nahíṉ kartá húṉ, sirf yih ki kitná ḳharch us par húá aur kitná us par, aur utná hí maiṉ phir letá húṉ. Ḳhudá Taálá apne haqq meṉ yih misál látá aur kahtá hai, Kyá, maṭṭí kumhár se kahe ki tú kyá banátá hai? Dekho Yash. 45: 9; aur 64: 8, Ḳhudá iḳhtiyár rakhtá hai ki maḳhlúq ko apní ḳhushí ke mutábiq banáe, jaisá kumhár maṭṭí ke bartan banátá hai, to ham ko lázim nahíṉ ki Ḳhudá se púchheṉ, tú ne kyúṉ aisá kiyá? Us ne bádsháh aur mazdúr ko apní hí marzí ke muwáfiq, aur ki ḳhilqat ke liye darkár the, paidá kiyá. Agar bádsháh na hotá, to mulk ká bandobast kis tarah kiyá játá: phir agar mazdúr na hotá, to bádsháh apní hawelí kis tarah banwátá. Ab suwál yih hai, ki Ḳhudá ke huzúr yih jo logoṉ ke sámhne farq maḷúm detá hai, kyá hai? Kyá, Ḳhudá us ko farq jántá hai? Nahíṉ. Farq to ádmíoṉ meṉ nahíṉ hai, magar niʿmatoṉ meṉ, aur jo niʿmateṉ wuh detá hai, un ká hisáb wuh phir letá hai. Maslan, ek baṛá daulatmand garíboṉ ko hazároṉ hazár rupiya detá, madrasa ko chalátá, kitábeṉ chhapwátá, aur bahut kuchh kartá hai: aur ek shaḳhs hai, jis ke pás kuchh bhí nahíṉ, aur baṛí mushkil se roṭí kapṛá kamátá hai, aur us ke pás sál ba sál ba-dushwárí ek rupiya bachtá hai, magar wuh us rupiya ko kisí garíb bewa ko diyá kartá hai. Dekhá cháhiye ki us daulatmand kí saḳháwat lákhoṉ lákh

rupiyon kí hai, aur garíb kí barí mushkil se ek rupiya kí hai. Ab un ke bích kyá farq hai? Logon ke sámhne to bará farq hai, wuh gumán karte hain ki be-shakk wuh jo barí daulat men se bahut kuchh detá hai, barí sakháwat kartá hai; lekin garíb kí khairát kuchh bhí nahín. Magar suwál yih nahín, ki logon ke sámhne kaisá málúm detá hai, balki Khudá us men kyá dekhtá hai. Wuh kis ko barí sakháwat jántá hai, ek rupiya jo us kangál ne diyá, yá lákhon lákh rupiye jin ko daulatmand ne kharch kiyá. Us ke jawáb men kaí ek áyaten mazkúr hain, dekho Lúká 21: 1—4. "Us ne ánkhen uth   áke daulatmandon ko apní nazr haikal ke khazáne men dálte dekhá, aur ek kangál bewa ko do damrí dálte dekhá. Tab us ne, kahá, Main tum se sach sach kahtá hún, ki is kangál bewa ne sab se ziyáda dálá; kyúnki un sabhon ne apne ziyáda mál se Khudá kí nazaron men dálá, par us ne apní garíbí kí sári púnjí dálí."

In áyaton se kaí ek báten nikaltí hain. (1.) Sakháwat karná kyá khúb hai. (2.) Daulatmandon aur garíbon par farz hai. (3.) Máldár garíbon se ziyádá Khudá ke huzúr nahín de sakte. Daulatmandon ne bahut sá mál diyá, kisí ne bahut, kisí ne kam; magar kháss karke ek garíb ne bahut diyá, balki sab se ziyáda, yane, do damrí, jis kí qímat adhelá hai. Kahte hain kí ádhe paise se kyá ho saktá hai, is se kyá fáida, koí bhúkhá is se ser na hogá, na koí nangá kaprá pahinegá. Log aisí nazr ko náchíz jánte hain; báwajúde ki wuh ziyáda na de sakí, táham us ne apná sab kuchh diyá, par logon ne use haqír jáná. Agarchi garíbí o muhtájí us kí hálat men áshkára thí aur yih garíbí Khudá-dád thí, táham wuh is kár i khair men sharík honá cháhtí thí, yane, yih ki khairát kare. Kyá wuh kuchh detí aur kuchh rakh chhortí, lekin ádhe paise se kam kyúnkar detí, is wáste apní sárí púnjí, yane, do damrí dálín, aur Khudá ke nazdík yih sab se ziyáda thá, to kyá Khudá ne tarafdárí kí, ki us bechárí ko faqat adhelá diyá, lekin auron ko lákhon lákh rupiye jis men se wuh achchhí nazr guzránen, tau bhí bahut kuchh báqí rahe: par is kangál bewa ko itná bhí na diyá ki us men se ádhá paisá dewe aur báqí rakh chhore. Khudá kahtá hai, ki agarchi us kí hálat aisí thí, tau bhí us kí nazr sab se barí thí; yih to ek ajíb bát hai, kyá adhelá hazár rupiyon se ziyáda ho sake? kyá adhelá ek bará khazána ho saktá hai? Hán ho saktá hai, balki Khudá ke huzúr lákhon rupiyon ke barábar, kyúnki Khudá pattharon se daulat baná saktá hai, aur mattí se soná: rupiya us ke nazdík kuchh bhí nahín hai. Pas agar koí daulat rakhe, wuh apne ko daulatmand na samjhe, yá agar koí garíb ho apne taín garíb na samjhe; kyúnki us ke nazdík sab barábar hain. Wuh ek ko daulatmand aur dúsre ko garíb, aur kam nasíb nahín samajhtá hai. Siwá is ke rástí daulat hai, aur nárástí barí garíbí hai: aur koí aisí garíbí nahín, jaisí wuh daulat jo zulm aur hilabází se hásil húí ho. Agar kisí ke pás ek bher ho aur dúsre ke pás ek hazár, donon Khudá ke huzúr barábar hain; aur wuh donon apne Málik ke pás nazr láen, ek, ek bherá aur dúsrá ek hazár, to donon barábar gine jáenge. Kyúnki Ísá ne us bewa ke haqq men kahá ki us ne apní garíbí se sárí púnjí dálí, aur isí sabab se un sab se ziyáda diyá, par kisí aur ne apní sárí púnjí na dí; magar apne mál men se kuchh diyá. Agar koí kahe kí sháyad us waqt koí shakhs házir thá, jo bará máldár aur karorhá rupiye us ke pás the, kyá wuh sab kuchh detá aur bilkull muflis ho játá? Hán; jab tak wuh aisá na karegá us kí sakháwat us bewa kí khairát ke barábar na hogí: jis hálat men us bewa ne sab kuchh diyá, wuh kyún sab kuchh na de, aur tab donon Khudá ke sámhne is bát men eksán honge.

Ai daulatmandon jo apní khairát aur dán pun par bharosá rakhte ho, tum sab jáno ki is men tum garíbon ke barábar ho, yád karo kí jitná Khudá ne tumhen diyá, usí ká hisáb wuh tum se legá: aur tum bare aur chhote daulatmand aur garíb apní wafádárí ke bamújib jáoge, na apní milkiyat ke mutábiq. Jáná cháhiye ki is ká kyá sabab hai, adhelá kyúnkar karor rupiyon ke barábar aur ek bher kis taur par ek hazár ke barábar ho saktí hai.

Ab main is ká sabab batlátá hún, zará kán dharkar suno, aur mutawajjih ho. Sabab auwal yih hai; ki jo kuchh hamáre pás hai aql o dánáí, ilm o daulat, izzat o buzurgí yá aur koí niamat jo Khudá ne dí hamárí nahín hai, balki Khudá kí hai, aur hamáre sipurd hai. To jab ham is men se kuchh pher dete hain, is liye ki yih ham par farz hai, tab ham sab barábar honge: har tarah kí liyáqat is men mundarj hai, yane, aql, daulat yá buzurgí. Sabab doyam yih hai, ki siwá is ke ki hamárá kuchh hí nahín, ham niháyat hí qarzdár hain. Khudá ne insán ke sipurd bahut sá mál kiyá, ilm, dánáí, rástí, sacháí, pákízagí aur ham ne auwal báp, yane, Ádam men náfarmánbardárí se sab kuchh urá diyá aur aise qarzdár húe ki ham men se koí bhí adá nahín kar saktá hai. Ham ne sab kuchh kho diyá aur koí hamáre darmiyán nekokár nahín; sab ke sab gumráh ho gae hain. Is men Ádam kí sárí aulád sharík hai, aur ham aise bigre húe hain, ki áp se áp bachne ke bilkull láiq nahín hain. Jahannam hamárá haqq hai, is men bare chhote ke bích kuchh farq nahín hai. Sabab suno, Ísá ham sabhon ko is búrí hálat se bacháne ke liye áyá aur wuh zámin ke taur par yih kám kartá hai: agar wuh zámin na hotá, to koí na bachtá. Ab daryáft karná cháhiye ki us kí zámíní kin kin báton men hai. Main tau kah chuká hún ki ham ne auwal Báp men nafarmání se sárí niamaton aur har ek liyáqat ko kho diyá, aur bilkull palíd aur nápák ban gaye. Rástbáz to the, par nárást ban gae; pák sáf to the, par nápák aur gandagí se bhare húe ban gae; bequsúr the, par sazá ke láiq aur bare taqsírwár ban gae; ham gairfání the, magar gunáh ke báis marnewále ho gae. Aisí hálat hamárí hai, par Ísá isí hálat men hamárá iwazí húá, us ne púrí farmánbardárí kí, táki ham us men rástbáz banen; us ne apná khún baháyá, táki hamáre dil us se pák sáf kiye jáen; us ne maut ká maza chakh liyá, aur tín din tak qabr men rahá, táki ham maut se chhutkára páen. Garaz jis hálat men ham láchár the, usí hálat men Ísá ne áke hamárí madad kí aur ham ko riháí bakhshí. Pas jaisá likhá hai, ham us men hoke Khudá se mel rakhte hain; us men hoke ham rástbáz gine játe hain; us men aur us ke khún aur Rúh ul Quds se ham nae makhlúq hoke, pák sáf gine jáenge. Us ne kahá hai, ki "Ráh aur Haqq aur Zindagí main hún." Nabí ne "Khudáwand hamárí rástí" kahá hai. Pas sádiqon kí liyáqat aur rástbází unhín kí nahín, magar Ísá, yane, un ke zámin kí, aur bagair us ke wuh kuchh nahín hain, aur kuchh nahín kar sakte hain. Us ne kahá ki "Main angúr ká darakht hún, tum dálíán ho, jo dálí mujh men mewa látí," wagaira. Is tamsíl se sáf sáf záhir hotá hai, ki bagair us ke ham kuchh nahín kar sakte hain: aur us men hoke ham us kí rástbází aur liyáqat rakhte hain, aur yihí naját kí ráh hai. Pas púchhá cháhiye, kaun bará hai aur kaun chhotá hai? Main kahtá hún, koí bará nahín, koí chhotá nahín, magar sab ek hí libás pahinte, ek hí liyáqat rakhte hain, yane, Khudáwand Ísá kí rástbází aur us kí liyáqat. Ek bár aisá húá ki Ísá ke shágirdon ne ápas men kuchh bahs kí, ki ham men kaun bará hai; tab Ísá ne ek chhotá larká un ke bích namúna ke liye khará

kiyá aur kahá, ki jo koí aise ko mere nám par qabúl kare, so mujhe qabúl karegá. Kásh ki ham is bát ko samajh leṉ, aur dekheṉ ki Ísá meṉ ham sab eksáṉ haiṉ; us ke bagair ham dozaḳh ke farzand haiṉ. Pas ai daulatmando o ạlimo tum kis tarah ásmán meṉ dáḳhil hoge; aur ai maulvío o brahmano tumhárí naját kis tarah hogí, jaisá garíb aur aur logoṉ kí naját ho saktí hai, waisá hí tumhárí bhí mumkin hai. Ek hí ráh sabhoṉ ke liye hai, rájá aur parjá, amír o faqír, daulatmand o garíb, brahman aur chamár, ek hí taur par naját páwenge, yạne, "Ḳhudá ne is dunyá ko aisá piyár kiyá, ki us ne apná eklautá beṭá baḳhshá, táki jo koí us par ímán láe halák na howe, balki hamesha ki zindagí páwe." "Dekho Ḳhudá ká barra jo jahán ká gunáh uṭhá le játá hai."

FIRISHTA-PASAND.

Dunyá ke sabt ká subh húá, ki Zophiel, jo firishtagán i núr-afsháṉ meṉ hasín o náznín hai, apne barbat ko kináre rakhkar, aur tez paroṉ se parwáz karkar zamín kí sarhaddoṉ meṉ pahunchá. Pal bhar tak apne tairán meṉ ṭhaharkar us ne apne liye jagah ṭhahráí, aur phir nagma gáte húe apne paroṉ ko phailáyá aur jab tak ki Ḳhudá i Taạlá ke maqdis meṉ pahunchkar yih nabíṉ kahá, ki Terí shahrpanáh ke andar salámatí ho, unheṉ phir na sameṭá. Waháṉ faná-pazíroṉ se andekhá ho, wuh mazbah ke pás khaṛá, aur jamáạtoṉ ko jo maqdis meṉ bhar áíṉ dekh rahá. Tab muláim áwáz se, balki aisí muláimat se ki insán ká kán sun na sake, par tau bhí baṛí shíríní se bhí, wuh bolá, ki Un insánoṉ ke sáth jo sab se zebáwar aur jamíl haiṉ, main sukúnat karúngá. Agarchi yih áwáz zamín par ansuní thí, tau bhí wuh ásmán par suní gaí, aur waháṉ ke barbat i tiláí se áwáz phir áí, ki Háṉ, ai Zophiel sab se zebáwar aur jamíl un ke sáth sukúnat kar. Tab niháyat shauq ke sáth firishta dekhtá rahá, aur baṛí koshish se har ek shaḳhs par, jo ástána se dáḳhil húá, liház kiyá, par in sabhoṉ meṉ kisí ne na jáná, ki mujh par firishta nazar kartá hai.

Ab ek mastúra dáḳhil hotí hai. Wuh insán kí nazar meṉ niháyat ḳhúb-súrat hai, par afsos! jo roshní us kí ánkhoṉ se chamaktí, so magrúrí, aur is dunyá kí ḳhushíoṉ se ịláqa rakhtí hai, aur firishte ko mạlúm hai ki us ká dil siyáh aur makrúh hai, aur ki us par ḍáh aur ḳhud-bíní aur shahwat gálib hai. Kyá tạjjub kí áh bharke firishta apná sir jhukáwe!

Phir ek sáhib i ạlíshán nazar átá hai. Us ke chihre meṉ buzurgí aur balandí ke nishán haiṉ. Sáre logoṉ kí nazar meṉ wuh Sáhib i daulat o ịlm o murauwat o díndár hai, aur sab ke sab us kí takrím o tạzím karte haiṉ. Par Zophiel dil hí par dekhtá hai, aur kyá dekhtá, ki wuh ḳhud-garazí aur lálach, aur besabrí, aur makr, aur har tarah kí nápákí se bhará hai.

Phir ek laṛká átá hai, wuh to ạjab tarah se ḳhúb-súrat hai. Us ke chihre ká har ek hissa kámil hai. Ai Zophiel agar us kí súrat badalkar rúhání ho to bilá-shakk terá chhoṭá bháí ho! Jaldí jáiye, aur us ke sáth sukúnat kíjiye. Lekin firishta inkár kartá hai kyúnki dekhtá hai, ki is laṛke ke dil meṉ Ḳhudá se nafrat rakhne kí jaṛ hai, pas wuh kyúnkar jamíl o shakíl ho saktá hai?

Firishte ke par laṭakne lage, aur wuh gamgín ho rahá, par yih kyá jo wuh suntá hai, ek gáne kí áwáz, jo ḳhush-ilhán o shírín thí, sunne meṉ áí, ki goya ásmán par se sarod-ḳhwáṉ utarke insán meṉ gáte haiṉ. Zophiel sarodí ko ḍhúnḍhne lagá, aur kyá dekhá ki ek ạurat hai jo jamáạt se alag hoke, aur apní ánkheṉ ásmán kí taraf uṭháke, goyá Bárí Taạlá ke sáth báteṉ kartí hai. Sáre log us kí áwáz sunkar bataríq i záhir ịbádat ke liye khaṛe rahe. Par Zophiel kí nazar ádmíoṉ kí nazar sí na thí aur wuh dekhtá kyá hai, ki

jamáạt Ḳháliq ko chhoṛkar makhlúq kí parastish aur bandagí kartí hai, aur afsos, ki sarodí ká dil ḳhud-bíní aur fareb, aur ghamaṇḍ ká makán hai! Parwáz karne ke liye apne par phailáke firishta ranj o gam se bolá, ki Wáwailá! Kyá is sárí jamáạt meṉ koí nahíṉ hai jo zebáwar o jamíl ho? Ḳhudá Tạálá ne mujhe farmáyá ki rúh i jamíl ko pákar, us ke sáth rah, us ke áspás apne paroṉ ko lapeṭ, aur jab tak ki maiṉ tujhe na buláúṉ use tasallí de, aur us kí hidáyat o himáyat kar. Kyá yih ḳhabar leke, ki insán meṉ koí is láiq nahíṉ hai, mujhe ásmán ko phir jáná paṛegá. Háe! háe!

Apne páoṉ par ṭhaharkar firishte ne koshish se jamáạt par phir liház kiyá. Nágaháṉ us ke chihre par ásmání tajallí chamakne lagí, us kí áṉkhoṉ meṉ farhat aur ḳhushí kí roshní bhar áí, aur us ke par jo ásmání parwáz ke liye phail gae phir zamín kí taraf laṭak gae, aur apne paroṉ se ek ko lapeṭkar wuh bolá, ki Maiṉ ne rúh i jamíl ko páyá hai.

Yih kaun thí jo firishte kí nazar meṉ zebáwar aur jamíl thí? Us maqdis meṉ ek garíb, bechárí, bímár bewa dáḳhil húí thí; us kí súrat jhukí aur dublí thí; us kí áṉkheṉ baiṭhí húíṉ, us ká post sikoṛá húá, aur us ke háth ḳhushk aur kámpte húe the. Záhiran us meṉ zará bhí na ḳhúb-súratí na zebáí thí, par tau bhí us mutazalzal súrat ke girdágird firishte ne apne sufed par lapeṭe, aur apní god meṉ us dukhí ká sir rakhá, aur jaise má apne thake beṭe ko sulátí, waise use suláyá. Háṉ, Zophiel kí nazar faná-pazírí ke bárík aur pazhmurde parde ke wárpár húí, aur kyá dekhá, ki us ke andar jalíl ásmání rúh hai, yạne, ek rúh jo ki abhí tak un rúhoṉ se jo Ḳhudá ke taḳht ke girdágird ḳhidmat kartí rahtíṉ, kam jalíl aur jamíl hai, par is liye ki wuh *Masíh ke ḳhún meṉ dhoí gaí*, unhíṉ kí mánind jamíl aur zebáwar hogí.

Makhzan i Masihi.

APRIL 1869.

MAKHZAN KE LIKHNEWÁLOṈ KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha meṉ likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur ḳhush-ḳhatt likhí ho.
3. Har ek satar meṉ ḳhúb tafáwat rakho.
4. Ịbárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likhái ausat ḳhatt meṉ ho.
6. Apne mazmún ko fiqroṉ meṉ taqsím karo, aur apní istiạdád ke muwáfiq fiqroṉ meṉ ṭhahráo ke nishán likho, aur lafzoṉ ko saṭá húá mat likho.
7. Tumháre maswide duạ se pák kiye hoṉ.
8. Hameṉ badalne aur ghaṭáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist meṉ námunásib ho, bilkull nikál ḍálne ká iḳhtiyár do.

ISHTIHÁR.

HAM BAKAMÁL ḲHUSHÍ, AẠLÁN karte haiṉ, ki Iláhábád Mission Chhápa-ḳháne ke muhtamim ko manzúr hai, ki Qurán zabán i Urdú ba-hurúf i Roman kí thoṛí sí jildeṉ phirke chhapwáeṉ, magar shart yih hai, ki us ke ḳharídár ba-tạdád i káfí hásil hoṉ, táki us meṉ un ko nuqsán na ho. Tajwíz yih hai, ki is kitáb ke hurúf aur taqtị́ waise hí hoṉ, jaisá ki Qurbat i Iláhí yá Chashma i Zindagí ke haiṉ, táki Makhzan kí kitáboṉ ke sáth us kí jild bandh sake. Is meṉ garíb 350 safha ke hoṉge, aur is kí qímat ba-hisáb ḳharcha ke 3 rupae 12 ána hogí. Ummed hai, ki is nuqs ke rafạ karne meṉ aur log bhí madadgár hon-

ge. Is kitáb ko pahle martaba ek láiq aur maṛúf shakhs Maulawí Abd-ul-Qádir námí ne Arabí se tarjuma karke san 1844 Íswí meṉ chhapwáyá thá, aur ab nahíṉ mil saktí. Ham ko ummed hai, ki názirín is nuqs ke rafạ karne kí koshish meṉ madad karenge.

Ham ko is bát kí ittilạ karne meṉ bhí bahut khushí hai, ki John Murdock Sáhib us shakhs ko pachás rupiya fí risála inạ́m dene ká wạda karte haiṉ, jo ki mazámín i zail par bihtarín risála tahrír kare. Minjumla un ke ek risála un játríoṉ ke mufíd i matlab ho, jo ki Ilahabád ke melá i Mágh meṉ jamạ hote haiṉ. Is ke sar i safha par ek taswír mele kí zamín kí darj kí jáegí. Dúsrá risála úpar "Tamsíl Fuzúl-kharch beṭe" ke ho jis ká bayán Lúk. 15: 11—32 meṉ húá hai. Yih risála i ákhir nazm meṉ honá cháhiye.

Yih bhí mushtahar kiyá játá hai, ki ham dúsre Nambar se tarjuma ek niháyat mufíd Qissa, nawishta Miss Leslie sákin Kalkatte ká shurụ karenge. Nám us ká "Matlạ i Núr" hogá, aur wuh máh bamáh chhápá jáyá karegá, tá waqte ki khatm na ho. Is meṉ Hindúoṉ ke taríqe aur dastúroṉ ká zikr hai, aur niháyat ụmda taur aur dil-chaspí ke sáth mastúrátoṉ meṉ sacháí kí taraqqí ká bhí bayán hai.

WAẒ I DAHEKÍ.

Turkistán ke sharqí mission ke Pádrí Wheeler Sáhib ne apní Mission kí ek chhoṭí aur tehídast jamáạt ká jo mátaht ek nábíná Wáịz Hobannes Sáhib ke hai, jo Kalám i Iláhí ke báb aur áyat ke hawálá dene meṉ niháyat máhir aur ektá samjhe játe haiṉ, apní ámdaní ke dasweṉ hisse ke niyáz karne ká ahwál raqam farmáyá hai. Miss West sákin i maqám i Harpoot ne thoṛá ạrsa húá, is nábíná Wáịz ke wạz ká khulása Pádrí Sáhiboṉ kí khidmat meṉ is ummed se irsál kiyá, ki wuh chhapá jáe, aur log is se fáida hásil kareṉ. Haqíqat meṉ yih to baṛe fáide kí bát hai, aur haif hogá, ki agar koí sháiq paṛhnewálá is se fáida na uṭháe.

Miss West irqám farmátí haiṉ, ki kyá khúb hotá, agar tum khud házir hokar sunte aur dekhte ki log is Wáịz se kaise mahzúz aur khush the. Wáịz ke andhápan ne to is kaifiyat ko ziyádatar dilchasp ahwál banáyá thá, jab wuh kahtá thá, ki áo fuláne báb ko paṛheṉ, aur fuláne gít ko gáeṉ: aur sáthí is ke wuh sáf sáf lafz ba lafz paṛhne lagtá. Us ká logoṉ se yih khitáb karná ki áo ham paṛheṉ, sirf un kí khátir ke liye thá, na us ká apná kuchh fáida thá, aur jab paṛhnewálá maqám i matlúba par pahunchtá to wuh use rok dene meṉ dareg na kartá, aur áp waháṉ se bayán i matlab shurụ kartá. Bilá shubha bahut ịlmwále aur zahín ádmí pádríoṉ ke tạlím díe húoṉ meṉ se is garíb Wáịz par, jo sirf Muqaddas Baibal ke thoṛí se ịlm se wáqif hai, tarrahum se nazar karenge: lekin marhabá, wuh is amr meṉ un se kaisí fazílat aur sabaqat rakhtá thá! Yih kitáb us ke Iláhíyát ká Kutub-khána thá. Isí ko wuh shabána roz paṛhá kiyá kartá thá, aur is sabab se wuh zinda fihrist i Kutub i Rabbání kahlátá hai. Us ke wạz ká yih bayán hai:

Us ke wạz kí áyat Malákí Nabí kí Kitáb meṉ se thí, ki "Kyá insán Khudá ko lúṭegá, ki tum mujhe lúṭte ho. Aur kahte ho, ki ham ne kis bát meṉ tujhe lúṭá? Dahyakí aur qurbán meṉ." Wuh bạd is ke Kalám i Iláhí se mukhtasar bayán meṉ sábit karne lagá, ki Khudá ko daswáṉ hissa dená qadím rasm hai, aur yih ki agle zamáne meṉ niyáz karnewále is se baṛe baṛe nafạ aur barkateṉ hásil karte the, aur yih ki wuh ab is zamáne meṉ bhí barkat aur nafạ se khálí na rahenge: kahá ki

Paidáish ke 14weṉ báb ko nikálo, aur koí us kí 18wíṉ aur 20wíṉ áyatoṉ ko paṛhe, Sab logoṉ ne Baibal kholá aur ek ne ba-áwáz i baland un áyatoṉ ko paṛhá. Tab kahne lagá, ki dekho Ibráhím ne, jo ímándároṉ ká báp hai, aur jis par kull Yahúdíoṉ ká baṛá fakhr hai, aur jis ko ahl i Islám bhí baṛí buzurgí aur izzat dete haiṉ, Músá kí shariat ke chár sau baras pahle, Malk i Sidq ko dahyakí dí. Phir kahá ki 28weṉ báb kí 20wíṉ, 21wíṉ aur 22wíṉ áyatoṉ ko paṛho. Jin meṉ Yaqúb kí mannat mánne ká bayán paṛhá gayá, ki "Sab jo tú mujhe degá, maiṉ us meṉ se daswáṉ hissa tujhe dúṉgá." Is par wuh kahne lagá, ki dekho, kaise Yaqúb tanhá aur muflis Paddán Arám meṉ áyá thá, aur yih ki ab wuh kitne jhuṇḍ aur galla, úṇt aur gulám o lauṇḍíoṉ ke sáth apne ghar phir gayá: aur yih ki agarchi Lában ne tama se us ke sáth hasad paidá kiyá thá, tau bhí wuh baṛhtá hí gayá. Us ne phir Aḥbár ke 27weṉ báb kí 30wíṉ áyat paṛhne ko hukm karke, ki "Zamín kí sárí dahyakí Ḳhudáwand kí hai," kahá, nau hissa tumhárá hai, aur sirf ek, yane, daswáṉ hissa Ḳhudáwand ke liye pák hai. Phir Ginti ke 18weṉ báb kí 20wíṉ, 21wíṉ, 26wíṉ, 28wíṉ, 29wíṉ áyatoṉ ko paṛhwákar har áyat kí kuchh kuchh sharh karke kahá, ki dekho Láwíoṉ ke liye jo Ḳhudá kí haikal meṉ khidmat karte the, zamín i maúd meṉ kuchh mírás na thí, logoṉ kí dahyakí un kí mírás thí, aur wuh in dahyakíoṉ meṉ se daswáṉ hissa, yane, sab umda chízeṉ Ḳhudáwand ko niyáz kiyá karte the! "Phir Istisná ke 14weṉ báb kí 22wíṉ áyat aur 26weṉ báb kí 12wíṉ áyat paṛhne ká hukm karke kahá, ki wuh kasír zaḳhíra na sirf Láwíoṉ ke, balki musáfiroṉ, yatímoṉ aur bewáoṉ ke liye thá. Aur tab 2 Taw. 31 : 4—10 ko paṛhne ko kahá, jabáṉ logoṉ ko Ḳhudáwand ke hukm ke muwáfiq apní apní zamín ke hásil ká nazr guzránná likhá hai. Aur yih ki Sardár Káhin ne Hizqiyáh bádsháh ko asbáb i andúda kí nisbat jawáb diyá, ki "jab se log Ḳhudáwand kí haikal meṉ nazreṉ aur qurbáníáṉ láne lage haiṉ, tab se un ko kháne meṉ kamí nahíṉ húí hai, balki sarf karne ke bad bach bhí rahtá hai, aur wuh sámán yih hai."

Phir Nah. 13 : 10, 13 aur 14 áyatoṉ ko paṛhue ko kahke kahá, ki "Dekho logoṉ ne dahyakí ká dená mauqúf kar diyá, Ḳhudáwand ke ghar kí nazreṉ band ho gaíṉ, aur Láwí log apní ḳhidmat ke kám se dastbardár hoke har ek ne apne apne khet kí ráh lí hai!" Is ke bad us ne Nae Nizám kí taraf rujú karke kahá, ki Matí 23 : 23 paṛho, ki hamáre Mubárak Shafí ne Sádúqíoṉ aur Farísíoṉ ko farmáyá, ki "Tum inheṉ karte, aur unheṉ na chhoṛte." Tum ḳhúb karte ki dahyakí dete, yih tum par farz hai, lekin tumheṉ cháhiye thá, ki tum insáf karte, rahm dikháte aur ímán láte. Phir kahá, ki Lúká 11 : 42 áyat ko paṛho, "Afsos tum par, ai Faríso, ki tum podína aur sudáb aur har ek tarkárí kí dahyakí dete ho, aur insáf aur Ḳhudá kí mahabbat ko tarah dete; lázim thá ki inheṉ karte aur unheṉ bhí na chhoṛte." Phir isí Kitáb ke 3 : 7—12 áyatoṉ ká hawála diyá, ki "Tum tauba ke láiq phal láo;" aur kahá ki Yúhanná Istibágí jo Shariat aur Injíl ke nizám ke joṛ kí kaṛí thá, Ḳhudá kí Rúh ke ilhám se kahtá hai, ki "Ab daraḳhtoṉ kí jaṛ par kulháṛí rakhí hai." Kis daraḳht par? Ḳhudbíní ke daraḳht par, balki is kí jaṛ par. Aur us nek phal kí nisbat 11wíṉ áyat meṉ kahá, ki "Wuh jo do kurte rakhtá ho, ek use jis ke pás na ho de de, aur wuh jo khána rakhtá ho, aisá hí kare." Us ne kahá, pas dekho, ab dahyakí kaháṉ rahí? "Is Nae Nizám meṉ na sirf daswáṉ hissa, balki ádhá dená farz hai!" Is bayán par házrín muskuráe, aur taajjub kiyá, ki goyá hameṉ itná dená farz hai.

Wáiz phir Lúká ke 6 báb kí 38wín áyat ká hawála deke kahne lagá, ki "Do, aur tumhen diyá jáegá." Do, aur jaisá tum dete waisá hí tum páoge. Agar tum apne háth aur dil ko band karoge, tau asmán ke darwáze ko band karoge, aur Khudá kí barkaton ko rokoge. Dekho Lúká 12 : 33 men Masíh kyá farmátá hai : ki "Sab jo tum rakhte, becho, aur muhtájon ko do." Jis ke maní yih hain, ki tum is zamín par Khudá ke fazl ke khánsámán ho, aur ánewále jahán men apne liye mál jama karte ho. So tumhen cháhiye ki is zamín par thorá sá mál jama karo, lekin khazána i azím ásmán par. Us ne bad is ke Lúká 14 : 33 áyat ke parhne ko kahá, "ki jo is tarah tum men se apná sab kuchh na chhore, merá shágird nahín ho saktá hai;" aur barí sanjídagí se wuh kahne lagá, ki ai bháío, Masíh yahán hamáre mál men se daswán hissa yá ádhá nahín mángtá hai, balki kull! Tum zará us kí báton ke maní ko socho, ki wuh kahtá hai, agar tum mere shágird baná cháhte, to apná nuqsán utháo! Tum do áqá kí khidmat nahín kar sakte. Tumhen cháhiye ki tum har ek chíz ko, jinhen is dunyá ke farzand dhúndhte hain, tark karo. Jaisá Armaní zabán ke tarjume men hai, ki tum is zamín ke mál ko áhista thámo, lekin úpar kí chízon ko zor se pakro, balki apní khushí o árám, izzat o hurmat, hán, apní zindagí bhí merí khidmat ke muqábil men khafíf samjho. Is tarah tum apná sab kuchh khone men, sab kuchh hamesha ke liye páoge.

Matí ke 10 : 29 aur Markas 19 : 29 áyat ká hawála deke jahán Masíh kí khátir sab kuchh chhornewálon ke liye wada i wásiq hai, Hobannes Sáhib bare sanjída taur se parhke kahne lagá, ki dekho, kaisá lásání ajar! ki sau-gúná yahán aur hamesha kí zindagí bad is ke! Wuh bad is ke Lúká ke 19wen báb kí 2 áyat se 10wín áyat tak parhwáke, Zakí kí báton par "ki main ne apná ádhá mál muhtájon ko de diyá," aur Masíh ke jawáb dene men, kahne lagá, ki ai bháío, tu'm kyá kahte? Kyá naját rupiyon se mol lí já saktí hai? Ham sab jánte hain, ki yih bilá qímat miltí hai. To kis tarah Zakí par yih barkat názil húí? Ek ne jawáb diyá, is liye ki us ká dená ímán ká samra thá! Us ne jawáb diyá, to bas, Zakí tauba ke qábil mewa láyá aur barkat páí.

Tab us ne ba-tang i waqt bayán kiyá, ki jab main madrase men waz síkhtá thá to merá ustád bará árzúmand thá, ki ham log jo thore arse men waz ke kám par mamúr kiye jáenge aur baz Kalísyá ke Pásbán honge, sab durust qáida se kám karen. Wuh aksar faráiz kí báten sikhlátá táki ham log is bát ko mánen ki apná kám khud áp kiyá karen. Wuh hamen wuh maqámát batlátá jahán Pádrí log Board ke bahut rupiye kharch karte hain aur fáida zará bhí nahin, kyúnki logon ko yih talím nahín ki gaí ki Masíh ke liye den. Us ne kahá, ki ek qasba hai jahán 3200 rupiye Board ke kharch hote, aur wahán ke logon se 13 baras men sirf 4 wasúl hote. Aur is bad lihází se us jagah ká kám áj ke din tak hech hai.

Aur aisá húá ki jab main parhne ke daur ko tamám kar chuká to main hí us dihát men muqarrar kiyá gayá. Mujhe wuh jagah nápasand áí : lekin chúnki Khudá kí yihí marzí thí, mujhe jáne pará. Pádrí Sáhibon ne merí tankhwáh 120 rupiye sálána muqarrar kíe, us men se 48 rupiya un logon se wasúl karná thá. Merí rawánagí ke peshtar ek shakhs merá háth thámbke alag le gayá aur mujh se kahá tú wahán ke logon ke ghar apná kháná píná rakhná ki un ko yih pahle hí pahal jabr na malúm howe, kyúnki un ko kháná dená naqd dene se ásán hai. So main ne wahán pahunchkar, ek Pásbán ko hamráh lekar bháíon ke sáth saláh kí, aur apní tankhwáh ke báb men guftogú karne se malúm kiyá, ki unhon ne

badushwárí sirf 40 rupiye jamạ kiye the. Main ne kahá ki Pádrí Sáhibon ne 48 ke liye kahá hai. Unhon ne jawáb diyá, ki is se ziyáda ham ek habba bhí nahín jamạ kar sakte. Balki ek Pásbán ne kahá, ki yih námumkin hai, kyúnki log to niháyat garíb hain. Main ne jawáb diyá, pas mere báqí 8 rupiye kahán se áenge? Unhon ne kahá ham log apní taraf se púrá kar denge.

Lekin merá dil ghabrátá rahá, aur main rát bhar is bát par sochtá rahá aur kahne lagá, ki agar Board is ká aur aur dúsrí chhoṭí chhoṭí jamáạton ká ḳharch band kar de, to ham logon ká kaisá hál hogá? So main duạ mángkar kahne lagá ki "ai tú, jo sab chízon ko jántá hai, aur jis ke iḳhtiyár men sárá intizám hai, mujh nádán ko batá ki terí bádsháhat yahán kis tarah qáim kí jáe." Aur mujhe mạlúm húá ki mere dil ne ek áwáz suní ki daswán hissa niyáz kiye jáne se? So main is par gaur karne lagá, aur cháhá ki ise apne úpar ázmáún: lekin jab hisáb kiyá ki 120 rupiye ká daswán hissa 12 hotá hai, to main ne kahá ki yih bahut hai, merá is se baṛá nuqsán hogá, main is qadr de nahín saktá. Lekin jab máh ba máh dene ká qasd kiyá to mạlúm húá ki sirf 1 rupiya paṛtá hai, jo dushwár na hogá. Is ạrse men Pasṭor Sáhib tashríf láe aur main ne is tadbír ko un se bayán kiyá. Unhon ne kahá, yih to mumkin hai aur zarúr kiyá jáe, main bhí apní tanḳhwáh ká daswán hissa dúngá. Is par us jagah ká wáịz áyá aur main ne us se púchhá ki agar munásib ho to main bháíon ke sámhne ise pesh karún. Unhon ne bhí jawáb diyá kí bahut bihtar hai, pesh karo. So main ne dúsre sabt ko wạz kiyá aur Ḳhudá ne apne kalám par barkat baḳhshí ki logon ne ise qabúl kiyá aur sabhon ne apná apná daswán hissa likh diyá, jo taḳhmínan mạlúm húá ki merí kull tanḳhwáh se bhí záid hai. Is par logon ne kahá, ki yih kis tarah húá, auwal to yih baṛá mushkil mạlúm húá thá lekin ab to bahut sahl?

Ab, ki Ḳhudá ne us chhoṭí sí Kalísyá ko kitní barkat dí, main ek naql bayán kartá hún. Ek bháí ke pás ek bág thá, aur Turkí hákim ne 72 rupiya hál kí yáft taḳhmína karke 7½ rupiya us par mahsúl qáim kiyá. Babuton ne kahá yih bahut hai, us kí ámdaní is qadr kabhí na hogí. Lekin Malákí Nabí ke 3 báb kí 10wín áyat ke wạde ko yád karo. Dekho is bháí ne 240 rupaiyon kí tarkárí bechí aur 32 ádmíon ne sál bhar kháyá aur ạláwa is ke 240 hí qímat kí tarkárí logon ko de ḍálí. Auron ne bhí isí tarah kí barkat páí aur sabhon ne iqrár kiyá ki is tarah kí fasl unhon ne kabhí nahín dekhí thí. So ab sirf log Wáịz aur madrase ke paṛhánewálon ki parwarish nahín karte balki 160 rupiya aur aur kám ke liye bhí dete hain.

Wáịz ḳhatm karne hí par thá ki ek sámạín men se kuchh kahne ke liye us se ijázat leke kahne lagá, ki main ne kisí Pádrí se is daswán hissa dene ke ạláwa ek aur bhí bát suní hai, ki Puráne Nizám men Yahúdí sirf apní hí qaum se garz rakhte the, lekin is Nae Nizám men hukm hai, ki "tum sárí dunyá men jáo, aur har bashar ko Injíl kí ḳhushḳhabarí sunáo." Is liye Ísáíon ká yih daswán hissa dená bas nahín hai. Wáiz ne jawáb diyá, ki Masíh ke shágirdon ko itne se kam na dená cháhiye, balki is se ziyáda dená haisiyat par munhasar hai. Is ke bạd us ne kahá, ki áo ham Rúh i Pák se madad mángen, ki hamárí nazren Ḳhudá ko maqbúl hon.

Jo sharír ko hukm mile, ki yá baṛá sá gunáh kar, yá nekí kí ráh par thoṛá sá dukh uṭhá, to wuh zarúr gunáh ko iḳhtiyár karegá. So hál kí musíbat se bachkar abadí musíbat men paṛ játá.

Tálím i Tiflán.

WÁLIDAIN KE LIYE LAṚKON KÍ PARDÁḲHT KE BÁB MEN CHAND HIDÁYAT.

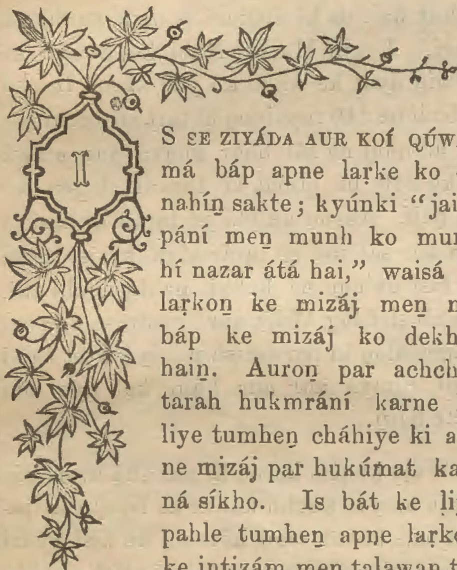

IS SE ZIYÁDA AUR KOÍ QÚWAT má báp apne laṛke ko de nahíṉ sakte; kyúnki "jaisá páni meṉ munh ko munh hí nazar átá hai," waisá hí laṛkoṉ ke mizáj meṉ má báp ke mizáj ko dekhte haiṉ. Auroṉ par achchhí tarah hukmrání karne ke liye tumheṉ cháhiye ki apne mizáj par hukúmat karná síkho. Is bát ke liye pahle tumheṉ apne laṛkoṉ ke intizám meṉ talawan taba na banná cháhiye. Kyúnki koí chíz is se ziyáda laṛkoṉ kí tabíat ko nahíṉ bigáṛtí, ki tum ek martaba kisí kám ke liye use ḳhúb dhamkáo, aur sazá do, aur dúsrí martaba, jab tumhárí tabíat kisí aur bát kí taraf máil hai, usí kám aur harkat ke liye us se tum aslá ḳhabar bhí na ho.

2. Tum bilá sabab apne laṛkoṉ ko na chheṛo aur bad-mizáj na banáo. Agar laṛká apní má se kuchh chíz mánge, aur wuh apne hamsáe se gap shap meṉ lagí rahe, aur záhir kare, ki us ne suná hí nahíṉ; yá use dene ká iqrár kare aur phir mahrúm rakhe, to yih use khisyáná aur bad-mizáj banáná hai. Jab laṛká kuchh mánge, to use dubdhe meṉ na rakho, lekin piyár se fauran kah do, ki tum use doge, yá nahíṉ, aur tab apní bát par qáim raho.

3. Laṛke yá bachche ko bad-mizájí meṉ jab wuh kisí ko márne ke liye háth baṛhátá hai, to hauṉs karke use shai dená na cháhiye, yá jab us ke sir meṉ ṭhes lagí hai, to kahná ki mez ko máro. Na unheṉ kisí bezabán jánwar ko saṭáne do. Unheṉ sikhláo ki makkhí aur patinge un ke mánind dard ko malúm kar sakte haiṉ. Agar tum unheṉ kisí ko ízá dete dekho, to un se púchho, ki agar tumháre sáth aisá hí kiyá jáe, to kaisá malúm karoge. Pas tum zail ke sultání qáidoṉ ke muwáfiq unheṉ piyár aur ek dúsre ke sáth nekí karne kí ráh meṉ pardáḳht karo. Yane, "jo tum cháhte ki log tum se kareṉ, tum bhí un ke sáth waisá hí sulúk karo." "Tum ápas meṉ ek dúsre par mihrbání karo, ápas meṉ muláim dil raho, aur ek dúsre ko muáf karo, jaisá Ḳhudá ne Masíh kí ḳhátir tumheṉ muáf farmáyá hai." "Mubárak wuh jo rahm karte, kyúnki un par rahm kiyá jáegá."

4. Is jhúṭh ḳhiyál se ki koí apní tabíat ko árám nahíṉ kar saktá, apní bad-mizájí ko nash o numá na hone do. Íswí mazhab ke qáide ke yih niháyat barḳhiláf hai. "Tum badí ko gálib mat hone do, balki nekí se badí ko maglúb karo." Shaitán ká muqábalá karo, aur wuh tumháre pás se bhág jáegá."

5. Apne dil meṉ yád rakho aur apne laṛkoṉ ko jabran sikhláo ki wuh apní zabán ko zabt kareṉ. "Tú apní bátoṉ se sádiq ṭhahregá aur apní bátoṉ se mulzim banegá." "Kyúnki har ek burí bát jo ádmí boltá, adálat ke din wuh us ká hisáb degá." Siwá is ke Ḳhatt i Yaqúb ká tísrá báb muláhiza karo. In se, aur Kalám kí dígar sanadoṉ se ham baḳhúbí ágáhí páte haiṉ, ki sab saḳht aur burí bátoṉ se Ḳhudá ke nám kí ihánat aur us kí sharíat kí udúlí hotí hai. Tumheṉ agarchi apne laṛkoṉ kí, jab wuh burá karte, tádíb karná lázim hai, tau bhí tum dhamkáne aur chhoṭe chhoṭe qusúroṉ ke liye gussa kí bátoṉ ká daryá baháne;

yá Ḳhudá ke nám ko bematlab o bemauqa lená, maslan, "Ḳhudá mujhe barkat de, Ḳhudáwand larke ko barkat de, Ḳhudá jántá hai," wg., aur apne laṛkon ko burá namúna sikhláne men tum un kí tauqír ko khote aur Ḳhudá ke barḳhiláf gunáh karte ho.

Tum bahamá ihtiyát aur ḳhabardárí ke ummed na rakho, ki laṛke hamesha salím aur nek-mizáj rahenge. Wuh to názuk aur kamzor hain, baz auqát wuh dánton kí ámad yá dígar dard aur taklíf se jise wuh bayán nahín kar sakte, chiṛchiṛe aur bad-mizáj rahte hain; sháyad kabhí kapṛon kí taklíf yá mailápan se ḳhafá hain. Tumhen cháhiye, ki apne laṛke kí bad-mizájí ká sabab daryáft karo, aur agar tum use rafa kar nahín sakte, to sabr aur apní ḳhush-mizájí se laṛke kí tabíat ko bahlá do; kyúnki logon kí ḳhandarúí, aur shírín áwází laṛkon par bahut jald asar kartí hai, aur ḳhush-tabaí laṛkon ko ḳhámosh karne ke liye bihtarín taríqa hai. Aur yih ain dánishmandí hai, ki baṛí baṛí taklífon ke muwáfiq zindagí kí chhoṭí chhoṭí musíbaton aur hawádis ko tum sabr aur ḳhámoshí se bardásht karo. Likhá hai, ki "chhoṭí musíbaton se ḳháif aur hirásán na ho, aur jo ham is qáida ko amal karenge, to ham kah sakenge, ki koí aisí chíz nahín, jo hamen dará saktí hai." Pas ham Ḳhudá ke fazl kí madad ke niháyat muhtáj hain, ki wuh ham men us miskín aur farotan rúh ko paidá kare, jo us kí nigáh men bebahá hai, aur jo iflás aur musíbat men hamen ḳhushí aur tasallí de saktí hai.

KALÁM PAND-ÁMEZ.

Bahutere aise log hain ki jin ke liye roza rakhná hí goyá áb o dána hai, basharte ki koí dekhnewálá ho. Kahte hain, ki bulbul jab sunnewálá ho, to dúní shíríní se bolegá. Yáhú ne Yahúnadáb se kahá ki "Mere sáth chaliye, aur merí gairat jo Ḳhudáwand ke liye hai dekhiye." Lekin gairat jo Ḳhudáwand ke liye hai, us ká kahín nishán bhí us men nazar na paṛá. Yáhú ne díndárí ko ek rikáb banáyá, ki jis men páon dharke wuh ámm dostí kí zín par chaṛh baiṭhe, aur goyá is tarah sawár hokar bádsháhat tak pahunche. Bartan ḳhálí, áwáz baṛí. Jo daryá gahrá ho, to josh ḳharosh karke nahín bahtá. Faḳhr karná achchhá nahín.

Murgíán jab andá de chuktí hain kuṛkuṛáne lagtí hain. Kitne ḳhudsitá bhí aise hí hain, ki jab koí achchhá kám kar chukte, tab apná gít gáne lagte. Is liye Masíh ne kahá, ki "Jab tú ḳhairát kare, cháhiye ki jo terá dahiná háth kartá hai, so terá báyán háth na jáne."

VIII. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Gáyus. Rúm. xvi: 23.
2. Qurintus. 1 Qur. i: 14.
3. Pulús. 1 Qur. i: 14.
4. Arastus. Rúm. xvi: 23. Jo shahr us áyat men mazkúr hai, so Qurintus hai; kyúnki us waqt Pulús Gáyus ke sáth rahtá thá, ki jo Qurintus ká báshinda thá. Dekho dúsrá jawáb.
5. Tín dafa. 2 Qur. xiii: 1.
6. Tín ḳhatt likhe. 1 Qur. 9 áyat men yún mazkúr hai, ki jo pahlá ḳhatt kahlátá hai, us se peshtar Pulús un ko ek aur ḳhatt bhí likh chuká thá.
7. Afasus. 1 Qur. xvi: 8, 9.
8. Qurintus. Dekho 1 Tass. iii: 6; aur Aam. xviii: 5.

IX. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Jab Pulús Tassalluníqe men rahtá thá, us kí parwaish kahán se hotí thí?
2. Jo log us waqt Pulús ko dete the, kyá unhon ne bad us ke aur kuchh bhí us ko diyá.
3. Un logon ne kis kí marifat Pulús ke liye chanda wagaira bhejá?
4. Pulús jab pahle martaba shahr i Qurintus men áyá, wahán kis ke sáth rahá?
5. Kitne arse tak us shahr men rahá?
6. Qurintus men jab tak rahá, us kí parwarish kis tarah hotí thí?
7. Kyá Pulús ne apne ḳhatton men Tassalluníqe men apne pesha karne ká zikr kiyá?
8. Pulús ká áḳhirí ḳhatt kaun hai?

Mutafarriqát.

FAROTANI.

AGAR TÚ SONE KÁ BARTAN HO, AUR terá bháí sirf lohe ká, to gurúr mat kar: Ḳhudá hai, jo tujh meṉ aur us meṉ farq kartá hai. Jis qadr Ḳhudá karam kartá hai us hí qadr farotaní bhí cháhtá hai. Jitní khán gahrí, utná mál ziyáda. Sitáre jo únche se únche haiṉ, chhoṭe hí dikháí dete. Jo ịmárateṉ sab se achchhí haiṉ, so níchí neẉoṉ par tạmír hotí haiṉ. Jo peṛ auroṉ kí banisbat ziyáda phaldár hai, us kí sháḳheṉ níche laṭaktí rahtí haiṉ. Isí tarah jis qadr Ḳhudá kisí ko martaba de, us hí qadr us ko farotan honá cháhiye. Jaháṉ magrúrí baṛhtí, taháṉ díndárí ghaṭtí játí hai. Dekho, Pulús Hawárí kí kitní fazílateṉ haiṉ, lekin tau bhí wuh kaisá farotan ban gayá. Wuh apní bábat kahtá hai, ki "Maiṉ rasúloṉ meṉ sab se chhoṭá húṉ." "Sab gunahgároṉ meṉ maiṉ baṛá gunahgár húṉ." Us ne na apní samajh par kifáyat, aur na apne kám par qábiliyat rakhí, par kahá ki "Maiṉ jo kuchh húṉ, so Ḳhudá ke fazl se húṉ."

MAHÍṈ SÚT SE BAṚÍ ROK.

WILÁYAT MEṈ EK BAṚÁ HAYATDÁṈ THÁ, jo saiyároṉ kí paimáish, aur sitároṉ ke hisáb meṉ bahut qábil thá. Us ne kyá daryáft kiyá ki sábit sitáre itní dúr haiṉ, ki jo ek sút dúrbín ke áíne ke úpar táná jáe, to ek sitáre ko bilkull chhipáegá; yạne, záhiran sitáre ká qutr us sút kí moṭáí se kam hai. Phir ịlm-riyází se mạlúm hai, ki ek ek sitára ek ek núrání ạlam hai; ki jis tarah hamárá súraj is dunyá ko roshní detá hai, waise hí wuh sitáre bhí apne apne páswále ạlamoṉ ke liye baṛe baṛe súraj haiṉ. Hamárá súraj jo hai so niháyat baṛá hai, ki qutr us ká qaríb sáṛhe chár lákh kos ke hai. Phir ek sitára ki jis ká nám Shịra i ạbur aksar sábit sitároṉ se nazdík hai; us par se hamáre súraj ko jo dekhtá, to wuh aur chhoṭe chhoṭe sitároṉ kí mánind nazar áegá, ki ek mahín sút se poshída howe.

Ab ham is se ek tamsíl nikáleṉ. Ek Baitlaham ká sitára, so hí Ḳhudáwand Ịsá Masíh hai. Aur dúrbín bhí hai; so ímán hai, ki jis se jo dekhe, us Áftáb i Sadáqat ká jalál i ạzím us par záhir hotá. Par báwujude ki falak i rúhání meṉ koí aisá jalálí sitára nahíṉ hai, jaisá wuh; tis par bhí kitne log haiṉ, ki jo us ká bhed nahíṉ jánte: ki yih dúrbín un ko nahíṉ hai; yá jo dúrbín ho, to us ke úpar sút lagá hai, cháhe beímání, cháhe dunyá ki fikr yá mahabbat ká ho. Wuh chhoṭí sí bát mạlúm ho to ho, lekin us se súraj hí chhipáyá jáe; goyá grahn lagá.

Ai paṛhnewále, kyá Ịsá ká jalál o jamál tum par záhir húá; nahíṉ to ímán kí dúrbín meṉ ḳhúb dekho, ki us meṉ sút paṛá hogá. Yih Áftáb i Sadáqat albatta baṛá hai; lekin kisí sút se kaisá mahín wuh kyúṉ na ho; chhip jáe; kisí gunáh ke sút se wuh tumhárí nazar se chhip gayá.

Phir agarchi yih sitáre yaháṉ se aise chhoṭe mạlúm hote; lekin jo un ke nazdík hoṉ, un se nahíṉ chhip sakte. Ḳhudá ká shukr, ki basharte ki ham us kí Injíl ko máneṉ, to wuh din zarúr ánewálá hai, ki jis meṉ ham log pás jáke usí tarah Áftáb i Sadáqat ko rú-ba-rú dekheṉge; dúrbín meṉ gunáh ká sút na paṛegá, balki ímán kí dúrbín kí zarúrat bhí na hogí. "Ki ab ham áíne se dhundhlá sá dekhte haiṉ; par us waqt rú-ba-rú dekhenge, aur waháṉ rát na hogí."

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne meṉ ek bár Farruḳhábád Mishan kí taraf se Ilahabád Mission Press meṉ ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhoṉ kí ḳhidmat meṉ yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhutút aur muntaḳhabát jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hoṉ, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat meṉ irsál kiye jáeṉ. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, MAY, 1869. [No. 11.

ATHENÍ SHAHR MEN PULUS RASÚL KÁ WAZ.

PULÚS KÁ WAZ.

PULUS Rasúl Injíl kí manádí karne ko Athení shahr men áyá. Tamám mulk i Yúnán men yihí shahr ilm o hunar ke liye mashhúr o námwar thá. Us men bahut se hakím aur álim rahte the, balki hunaron aur fannon kí taraqqí Athení men hotí thí, aur us ke ilm ká bázár garm rahtá thá. Tau bhí agarchi dunyáwí ilm o dánish men Athení logon ne darja i álá hásil kiyá thá, magar wuh dín i haqq men niháyat be-shuúr aur be-wuqúf the. Chunánchi likhá hai, ki wuh shahr buton se bhará húá thá; ki Yúnání log hazáron hazár dewton kí pújá karte the, aur apní deví dewtáon ke liye unhon ne já bajá mandir aur bedí kasrat se banáí thín. Jab

Pulús Rasúl ne shahr ke bázáron se guzarke har kahín múrat hí múrat aur un ke pújne kí jagahen bahut dekhín, to us ká jí jal gayá, kyúnki wuh sochtá thá, ki yahán ke log aise dáná aur ạqlmand hokar sachche Ķhudá ko nahín jánke ķhiyál karte hain, ki mạbúd jo hai, so sone, rúpe, yá patthar kí mánind hai, jo ádmí ke hunar o tadbír se bane. Aur is men wuh bát sach hai, jo Rasúl i mazkúr dúsre maqám men kahtá hai, ki "Dunyá ne hikmat se Ķhudá ko na pahcháná,"—kyúnki "Ķhudá ne is dunyá kí hikmat ko bewaqufí ṭhahráyá."

Pulús bázár men un se, jo roz use milte the guftogú kartá, aur unhen butparastí kí batálat aur haqq-parastí kí sadáqat batátá thá; aur wuh yih kahtá thá, ki Haqq Tạálá ne dunyá kí naját ke liye Ķhudáwand Ísá Masíh ko bhejá. Phir Ķhudáwand ne salíb par apní ján kafáre men dí, lekin wuh murdon men se phir jí uṭhke ásmán ko gayá; aur us ke sáre ímándár Ķhudáwand Ísá kí qiyámat kí badaulat rástbázon kí qiyámat men phir zinda qáim honge. Yih báten un ke liye naí thín; ek to Ķhudáwand Ísá Masíh kí, jis kí bábat unhon ne kabhí kuchh na suná thá; aur dúsrí bát, qiyámat kí: ki harchand ki kaí ek Yúnání hakím kuchh thoṛá sá ķhiyál karte the, ki insán kí rúh sháyad gair-fání ho, tau bhí jism ká jí uṭhná wuh sarásar muhál jánte the, balki us ká zikr bhí na karte the.

Un logon men jo alag alag firqon ke hakím the, so apní apní hikmat aur filsafat kí báten batáte aur sikháte rahe. Un men do ká zikr hai, yạne, Afkúríon aur Stoíkíon ká. Afkúrí firqa yih mánte the, ki dunyá aur sab kuchh ittifáq se húá, aur hotá hai; aur ádmí is wáste maujúd hai ki kháe, píe, aur ạish o ịshrat men apní zindagí guzráne, aur bas. Phir Stoíkíon ke firqe men yih ķháss báten thín, ki Ķhudá sab ká Ķháliq; aur ham logon ko munásib hai, ki sab ạiyáshí balki har ek ziyádatí se parhez karke jism kí ķhwáhishon ko aisá zabt karen, ki dukh aur sukh ko, ķhushí o gam ko, barábar jánen. Wuh tarah tarah kí riyázat aur nafs-kushí karke samajhte the, ki Ab ham baṛe sawábí aur rástkár húe hain, aur wuh yún apní ķhud-rástí par fakhr karke na Ķhudá-parast, balki ķhud-parast ṭhahre.

Athení shahr ke ek ṭíle par un kí ek baṛí ịmárat thí ki jise Areopagus kahte the. Wuh ek baṛí ạdalat-gáh thí, ki jis men un ke hákim, jo Areopagí kabláe, ạdálat karte the. Wahán Pulús ko le gae; kis wáste, ek to is liye ki jagah baland thí, aur jo wuh únchí jagah par khaṛá hoke logon se bole, to ķhúb sunáí degá; aur dúsre is liye, ki jahán hákim baiṭhe hain, wahán har ek bát ká, jo wuh un ke dewtáon ke ķhiláf sháyad kahe, to ķhúb faisala ho saktá hai.

Ab taswír par nazar kíjiye. Pulús Rasúl be-ķhauf aur pur-himmat hoke, apná háth uṭháke, Ķhudá ká Kalám suná rahá hai; aur us par dekhne se mạlúm hotá hai, ki wuh apne taín apne ásmání Málik ká elchí jántá hai. Areopagus kí ịmárat taswír men us ke píchhe hai; aur wuh áp síṛhí ke úpar khaṛá hoke Atheníon ko apne Málik ká payám sunátá hai. Sunnewálon men ạwámm ke siwá hakím log, yạne, Afkúrí aur Stoíkí wg., aur Areopagí, yạne, hákim log, aur sipáhí wagaira khaṛe yá baiṭhe hain. Athení log baṛe tamáshbín, aur tamásha dekhne ko baṛe shauqín the, aur jahán koí naí yá anokhí bát sun sakte the, wahán házir hote the.

Ab Pulús kí manádí par gaur kariye; chunánchi wuh Aạmál kí Kitáb ke 17wen báb aur 22wín áyat se paṛhte hain. Us kí ķháss báten yih thín, ki Tum Athení log baṛe pújnewále ho, lekin dewtáon ke,

jo ádmí ke háth se bane. Main barhaqq Khudá ká, jo tumhen malúm nahín hai, Kalám sunátá hún. Us ne sab kuchh paidá kiyá, aur wuh tumháre láchár buton kí mánind ádmí kí khidmat ká muhtáj nahín hai, balki ham sab log har tarah se us ke muhtáj hain. Phir jis hál men us ne hamen insániyat ká darja ináyat karke rúh i nátiq o sháyasta bakhshí, ki jis se ham goyá nasl i iláhí thahre, to bahut námunásib hai, ki ham aisí behuda bát mánen, ki hamáre mabúd, hamáre Kháliq ko, jis kí ham nasl hain, koí ádmí apne hunar o kárígarí se baná sake. Khair jo húá so húá; tum ne jo kiyá so jahálat se kiyá; aur Khudá tumhárí jahálat ke waqt se tarah dene ko rází hai. Lekin us ká hukm tum se aur sab ádmíon se yih hai, ki "Tauba karo;" apná dil in buton aur butlán se pherke Khudáwand Ísá Masíh par, jo tumhárí naját ke liye mará aur jí uthá hai, apní naját ká bharosá rakho. Nahín to wuh jo pahlí dafa naját ke liye áyá thá, ákhirí din men phir áke tumhárí adálat karegá.

Aksar sunnewálon ne Pulús kí báten pasand na kín. Wuh khásskar qiyámat kí bát kí tahqír karte the: balki bahutere to thatthá bhí márne lage. Tau bhí un men se do chár apne gunáhon se tauba karke Masíh ke shágird húe.

Khudáwand kí bát kaisí sach hai, ki Khudá ne apní báton ko "dánáon aur aqlmandon se chhipáyá, aur bachchon par kholá;" aur jo koí álim, hakím yá pandit wagaira, "Khudá kí bádsháhat ko chhote larke kí tarah qabúl na kare, wuh us men dákhil na hogá."

TARADDUDÁT I ROZMARRA.

1. HAM AKSAR US BÁT SE APNE LIYE taklíf paidá kar lete hain, jis men koí bát taklíf kí nahín hai.

Baz logon kí ádat hai ki sab báton ko jahán tak mumkin ho taklíf kí súrat men ikhtiyár karte hain. Wuh taklíf kí hálat ke is qadr ádí ho játe hain, ki agar taraddudát aur taklíf ká bhárí bojh un par na ládá jáe, to wuh majhúl aur sust malúm hote hain. Chunánchi jab kabhí sab báten munásib aur taraddudát kam hotín to wuh zarúratan apne liye koí sabab taklíf ká paidá kar lete hain. Wuh ánewále din yá hafta par nazar karke khiyál karte ki har tarah kí musíbat ham par paregí; yá yih khiyál karte ki koí shakhs ham se khafa hai, yá fulána shakhs fuláne roz ham par hansá thá, yá ki log hamárí subkí karte, aur hamárí us qadr izzat nahín karte jo auron ko hásil hai. Lekin har shakhs ko malúm hai, ki jab koí taraddud nahín hai, to us ko paidá kar lená kaisá ásán hotá hai; aur kitne log hain jo aisá kar lete hain.

2. "Ham aksar thorí taklíf ko ziyáda baná lete hain." Is ke subút aur bayán men jis bát ko cháho, bataur misál ke mán leo. Maslan, ek ádmí garmí ke dinon men kisí tang galí ke darmiyán chalá játá hai. Aur makhíán bhanbhanátí húín us ko gher letí hain. Koí to us ke nák par baithtí, aur koí us kí dárhí par. Agar wuh ádmí khámoshí ke sáth un taklíf denewálí makhíon ko jab wuh us ke munh par baithen, urátá húá chalá jáe, to wuh bakhúbí ráh ko tai kar legá, aur taklíf bahut thorí hogí. Lekin agar wuh apne taín diqq mán lewe aur kahe, ki mujhe is bhanbhanáhat kí bardásht nahín, dúr ho, aur mujhe tang mat karo, aur dahne báen phirtá húá apne múzíon ko hakáná cháhe, to us ke dushmanon men se ek kí bhí kamí na hogí; balki wuh bezár hogá, jazba se garmí ke mausim men taklíf kí ek niháyat nágawár hálat men par jáegá. Siwá makhíon ke aur bhí bahut sí aisí taklífát hain jinhen ham zarúrat se ziyáda barhá lete hain. Jis chíz se ham ko chára nahín us ko

sabr o khámoshí ke sáth bardásht karne ke iwaz men ham thoṛí taklíf se bezár hokar goyá un ko das guná ziyáda kar dete hain.

Maslan, ek ustád ká taur o taríqa gazab-angez hai, magar táham asl men wuh ek fahím o faiyáz ádmí hai; to cháhiye ki istiqlál ke sáth us ke gazab-angez taríqon par khiyál na karo, goyá ki wuh ek golí hai, jis ko nigalná zarúr hai; aur us ká jis qadr kam khiyál karo usí qadr bihtar hai. Yá koí paṛosí shor-shárí ho aur tumháre dostána ímá bataur waza i khámoshí ke nahín suntá; to agar kahín bihtar maqám par chale jáne ká intizám nahín kar sakte to apní tabíat ko mustaqil karke jaise ki wuh diqqat pesh áe, bardásht karo, aur hamesha apne taín diqq mánne se us ko ziyáda mat karo.

3. Baz auqát ham khud apne liye taklíf paidá kar lete hain, is tarah par ki taklífát ke sabab ko go rafa kar sakte, magar nahín karte. Taajjub hai, ki aksar log un báton ko dafa karne men jo un ko taklíf detí hain, káhilí karte hain. Wuh átishkháne men tar lakṛí lagákar dhúen kí taklíf ko bardásht karte, lekin us ko badal kar khushk lakṛí lagáne kí taklíf ko nahín gawára karte. Darwáza ke qulába ko bolne dete hain, jis se laṛke bisíon dafa jág uṭhte hain; aur us kí durustí jo ek lahza men thoṛe tel se mumkin hai, nahín karte. Kyá tum ko aisá ittifáq kabhí nahín húá, ki koí sardí o túfán kí rát men darwáza yá khiṛkí ke phaṭphaṭáhaṭ se tamám rát jágte rah gae ho, magar sustí kí ziyádatí se chárpáí se uṭhkar us áwáz ke mauqúf karne kí tadbír na kí ho. Lekin ek aur baṛí bát is maqám par qábil bayán ke hai. Yane, bahut se wálidain na sirf taklíf o taraddud men mubtila hain, balki apne laṛkon ke dawámí shor o gul o náfarmánbardárí se baṛí sakht musíbat men giriftár hain, is wajh se ki wuh khud aise náláiq o nádán o sust o beparwáh rahe hain, ki wuh apne laṛkon se wájibí izzat o itáat nahín kará sakte. Is bát ko mán leo ki hamárí bahut sí taklífát bilkull rafa ho saktí hain, agar ham kuchh bhí koshish karen. Qabl is ke is mazmún ko khatm karen, ham amúman kah sakte hain, ki agarchi is dunyá men sab báton kí asbát se ham ko ki bahut se rozmarra ke taraddudát zarúratan pesh áte hain, lekin un men se bahut aise hain ki hamáre sabab se paidá hote hain. Ham apne úpar khiyálí diqqaton ká bojh uṭháte hain: hálánki haqíqat men koí wajh nahín rahtí. Thoṛí taklífát se gazabnák hokar ham un ko baṛhá dete hain; khwáh záhirí báton se apne úpar taklíf o pareshání gawára karte hain, jab ki zara sí aql o mihnat un sab ko durust kar detí. Khudá ne ham sabhon ke liye thoṛí ázmáishen názil kí hain, lekin ham ne khud apne liye bahut sí paidá kar lí hain.

DR. NEWMAN HALL SÁHIB KÁ RISÁLA.

ÍSÁ PÁS ÁO.

ÍMÁN KE SÁTH ÁO.

INJÍL MEN HAM ÍMÁN KÍ BÁBAT bahut paṛhte hain. Jaisá ki "ham ímán se sádiq ṭhahráe gae," "ímán se bach gae;" aur ki "Ísá Masíh par ímán láo, aur tum bach jáoge." Ímán se bharosá aur iatiqád murád hai. Maslan, main bhúkhá hún, aur koí shafíq dost kuchh kháne ko láe aur kahe, ki yih roṭí hai. Lekin chúnki andherá hai aur dikháí nahín paṛtá, main use le lún aur betaámmul kháne lagún, to yih ímán hai; kyúnki main ne us kí bát par bharosá rakhá. Phir, ki main bímár hún, aur koí mujhe dawá de; aur kahe, ki yih terí tandurastí ke liye; so main use pí jáún, to yih ímán hai, kyúnki main ne Ḍákṭar kí tashkhís ko yaqín jáná. Ísá Masíh

dunyá men áyá aur gunahgáron ke liye mará. Wuh farmátá, "Mujh par ímán láo, ki main ne tumháre liye kámil muáfí mol lí hai, aur tum ázád chale jáo." Main ne is kí qímat ke liye apná ḳhún baháyá hai, tum ise bakhushí o razá qabúl karo. Tum agar merí bát mánoge aur mujh par bharosá rakhoge, to main tumhen maut aur jahannam se bachá lúngá. Main to is kám ko baḳhúbí kar saktá hún. Yahán wuh roṭí hai jise agar tum kháo to hamesha jíte rahoge. Yahán ek dawá hai jo tumhárí ján kí bímárí ko is tarah kho degí ki tum kabhí na maroge. "Mujh pás áo, mujh par ímán láo, aur tum bach jáoge!" Pas Ísá kí báton ko yaqín jánke us par bharosá rakhná, ímán hai. Sirf Ísá pás áná, ímán hai. Wuh tere liye márá gayá; tú ise mán le, aur us kí maut kí sárí ḳhúbíán tujhe hásil ho jáengí. Us ne tere liye qaidḳháne ke darwáze ko khol diyá hai: tú ise mán, aur nikal bhág. Wuh tere bojh ko uṭháne ke liye rází hai, tú ise yaqín ján aur apne gunáh us par phenk de! Us ne terá sárá qarz adá kar diyá hai: tú ḳhushí maná! Wuh tere pás naját ko látá aur tujh se kahtá ki "yih terí ho jáegí, sirf tú rází ho." Tú apne háth phailá aur ise shukrguzár dil se qabúl kar! Musrif beṭe kí tarah tú ghar se dúr dúr áwára phirá hai, aur Ísá ne tere phir áne ke liye ijázat hásil kí hai. Terá Báp, us ke ḳhátir, tujhe phir qabúl karne ke liye rází hai. Ise yaqín ján aur kah ki "main uṭhúngá aur apne Báp pás jáúngá." Tú cháhtá ki terá áqá, terí jorú aur tere laṛke bále tujh par bharosá rakhen, aur jab wuh terí bát par shakk rakhte to tú ranjída hai. Aisá hí Ísá cháhtá aur farmátá ki "Ai becháre gunahgár main tujhe bacháne ko rází aur qádir hún, tú mere pás á!" Pas tum us kí bát ko jhúṭh jánke use ranjída aur ḳhafá mat karo. Agar tum is khiyál se na áo ki main baṛá gunahgár hún: aur is báis kaho ki agarchi wuh farmátá ki main sab ko jo mere pás áte intihá tak bachá saktá, tau bhí mujhe nahín bachá saktá hai! To tum use jhuṭhláte ho! Pas tum yaqín jáno ki jo kuchh wuh wada kartá, unhen wuh sach much kar saktá hai. So tum isí dam us pás jáo. Us se kaho, ki "Ai Ḳhudáwand main ímán látá hún, tú merí beímaní ko dúr kar! Tú intihá tak bacháne men qádir hai, mujhe bhí bachá le!" Yúh. 3: 14—18; Aamál 16: 30, 31; Rúm. 5: 1; Ibr. 11 báb.

GUNAHGÁR KE MUWÁFIQ, JAISÁ TÚ HAI, Á!

Tum sháyad kaho, ki "main jo aisá palíd gunahgár hún, kyúnkar is Pák o Muqaddas Ísá pás áne kí jurat karún"? Kyá wuh mujh aise gande shaḳhs ko apne pás áne degá? Kyá main thoṛí der ṭhahar na rahún, ki láiq ban jáún? Ai gunahgár terí gandagí, terí bihtar liyáqat hai. Jis bát ko tú rok samajhtá, wahí terí ḳhúb dilerí hai; kyúnki Ísá Masíh is dunyá men gunahgáron ko bacháne ke liye áyá, aur is liye ki tú gunahgár hai, tujhe bacháegá. "Main rástbáz ko nahín, balki gunahgáron ko tauba ke liye buláne áyá hún." Yih nahín ki koí sach much rástbáz hai, lekin bahut ádmí apne ko aisá samajhte aur is liye aise ádmí Masíh se hargiz qubúl na kiye jáenge. Agar ham áen, to cháhiye, ki ham apní aslí hálat men áen. Ki ham baṛe gunahgár hain. Ham ne Ḳhudá kí sharíat ko toṛá hai. Ham ne bure ḳhiyálon aur ḳhwáhishon ko pálá hai, ki agar ham burí chál nahín chale tau bhí ham ne Rúh i Pák bujháyá, aur Masíh kí mahabbat kí ihánat kí hai. Ki sab jo ham karte nuqs aur nápákí se bhare hain. Ki ham apne ko pák baná nahín sakte hain. Agar ham Ísá pás áen, aur kahen, ki ham rástbáz hain, to ham use chiṛháte aur us se ṭhaṭṭhá karte hain. Hamen is ke ḳhiláf, ki ham daulatmand hain aur hamáre pás sab chízen kasrat se

ḥaiṉ, yih kahná cháhiye, ki "ham kangál, aur muhtáj, aur andhe, aur nange haiṉ." Yúṉ hameṉ apní ṉáliyáqatí ká iqrár karte húe Ísá pás áná cháhiye. Ísá ne is báb meṉ ek tamsíl farmáí hai, ki do shaḳhs the, ek ne Ḳhudá ká shukr karke kahá, ki wuh dusroṉ se biḥtar hai, aur dusre dil-shikasta táib ne, jo apní ánkheṉ ásmán kí taraf uṭháne kí jurat na rakhtá thá, sína píṭke bolá, "Ḳhudáyá mujh gunaḥgár par rahm kar!" Aur yihí pichhlá shaḳhs muáfí aur naját hásil karke apne ghar ko salámatí aur ḳhushí ke sáth phir gayá. So agar ham cháhte ki Masíh hameṉ qabúl farmáe, to cháhiye ki ham áisí hí tabíat ke sáth áeṉ, ki 'Khudáwandá mujh gunahgár par rahm kar!' Ham is ḳhiyál se ṭhahar na raheṉ ki ham áyanda ko bihtar o bhale ban jáenge. Nahíṉ! Hamárá to sárá jáma sarápá gunáh ke dhabboṉ se bhará húá hai, aur hamárá dhoná us meṉ se ek dág ko bhí miṭá nahíṉ saktá hai. Masíh ká ḳhún sirf hameṉ pák kar saktá hai. Ham apne ko kabhí bhalá aur láiq baná nahíṉ sakte haiṉ. Hameṉ apne taíṉ bhalá banáne ke liye Ísá pás áná cháhiye, aur us waqt tak ham kuchh bhí nahíṉ kar sakte haiṉ. Hamárá pahlá farz yih hai, ki ham Ísá pás áeṉ. So ai garíb gunahgár tú Ísá pás á! Áyanda ká muntazir na rah, aur bewuqúfí se gumán na kar, ki tú rafta rafta bihtar aur láiq ban jáegá! Tú is waqt se ziyáda láiq aur áne ke qábil hargiz áyanda ko nahíṉ ho saktá hai. Ísá tujh se ziyáda bihtar jántá hai ki tú kaisá gunahgár aur palíd hai; aur wuh is par bhí yih nahíṉ kahtá ki ṭhahar, lekin, ki Á! Pas tú apne sáre gunáh aur kamzorí aur sakht-dilí ke sáth Ísá pás á! So tú gunahgár kí tarah, jáisá tú hai, Á. Yash. lv: 1—7; Zab. li: Matí ix 10—13; Lúká xviii: 9—14; 1 Tim. i: 15; Mush. iii: 17, 18.

GUFTOGÚ I MUTAFARRIQÁT.

PÁDRÍ AUR HINDUSTÁNÍ ÍSÁÍOṈ KÍ.

CHAUTHÍ GUFTOGÚ.

Laṛkoṉ ke nám rakhne kí bábat.

EK ÍSÁÍ, JIS KÁ NÁM JAMES THÁ, EK roz Rámdayál ke sáth Pádrí Sáhib ke pás bazarúrat kisí kám ke áyá. Bạd salám ke sáhib ne púchhá, ki Rámdayál, tum kis kám ke liye áe?

Rámdayál bolá, ki Sáhib, bháí James mere sáth áyá, aur wuh cháhtá hai, ki áp itwár ke roz us ke laṛke ko Baptismá deṉ.

Pádrí sáhib ne jawáb diyá, ki Maiṉ ḳhushí se dúngá. Phir James se us ne púchhá, Tumháre kitne laṛke haiṉ?

James.—Yih pánchwáṉ hai, Sáhib. Tín beṭe, aur do beṭíáṉ haiṉ. Baṛá beṭá gyárah baras ká húá.

P.—Ḳhair, us ká nám kyá hai?

J.—Us ká nám Píṭar Járj hai.

P.—Wáh! Angrezí nám diyá. Kyá wuh Angrezí laṛká hai?

J.—Nahíṉ, Sáhib; ḥamárá hí beṭá hai. Angrez kaise ho sake?

P.—Tab mạlúm hotá hai, ki tumhárí Hindustání zabán meṉ námoṉ kí kamí húí. Aur jaise baipárí log karte haiṉ, ki jab ek mulk meṉ anáj kí kamí húí, to dúsre mulk se le áte haiṉ, waise jab Hindustání zabán meṉ námoṉ kí kamí húí, tab Angrezí námoṉ kí ámad húí.

J.—Sáhib: námoṉ kí kamí to nahíṉ húí, lekin jab se maiṉ thoṛí bahut Angrezí paṛhne lagá, tab se mujhe Angrezí nám bahut pasand haiṉ.

P.—Afsos kí bát hai. Kaho to, jo mere beṭá ho, aur maiṉ ne bhí thoṛí bahut hindustání paṛhí síkhí hai, to maiṉ use hindustání nám dúngá? Mere beṭe ká nám Rámratan howe.

J.—Nahíṉ, sáhib; áp ke beṭe ká nám kyúnkar Rámratan howe. Aisá nám áp logoṉ ko zeb nahíṉ degá.

P.—To angrezí nám hindustáníon ko bhí zeb nahín dete hain. Siwá is ke tum log un ko bigárke bolte ho; aur jo zubán torke tum kuchh kuchh durust bhí bolo to aur log us ko aksar karke bigárke bolenge. Tumhárí barí betí ká nám kyá hai?

J.—Us ká nám Imlí Lijbat hai.

P.—Per ká nám Imlí use diyá; so kis wáste?

J.—Sáhib; per ká nám nahín hai. Mem sáhiba ká bhí yihí nám hai. Áp use kyá bolte hain?

P.—Emily bolte hain. Phir Lijbat, us ká dúsrá nám, Angrezí, ki Chíní, ki Bangálí, ki kaun sí zabán ká hai?

J.—Hai to áp kí zabán ká. Use hindustání Injíl men Ilísabát likhte hain.

P.—Yih; wuh Elizabeth hai. Use Alísabát kyún nahín kahá, ki nám wuhí hai, aur tum se bolá bhí játá.

J.—Sáhib, merí qabíla wuhí nám bahut pasand kartí hai. Lekin ham log use sáf bol nahín sakte hain.

P.—Tab aisá nám kyún nahín diyá, jo bol sakte ho. Tumháre dúsre bete ká kyá nám hai?

J.—Us ká nám Masíhcharan hai.

P.—Hán, yih nám achchhá hai, kyúnki wuh Hindustání hai. Us ko kis ne diyá?

J.—Bháí Rámdayál ne wuh diyá. Wuh angrezí nám bhí pasand nahín kartá hai.

P.—Rámdayál ne bahut achchhá kiyá; wuh hoshyár ádmí hai. Tumhárí dúsrí betí ká kyá nám hai?

J.—Sáhib; us ke tín nám hain. Kyá sab kahen?

P.—Kaho zarúr, James.

J.—Us ká nám bhí angrezí hai, yane, Enilain, Ketilain Mágit.

P.—Wáh, wáh! Is ke sunne se mujhe hansí átí hai. Tín ajab tarah ke nám diye. Tum tínon kí asl to batáo, kyúnki wuh to angrezí nahín hain, sháyad Tátárí zabán ke hain.

Rámdayál bolá, ki Sáhib, main áp ko batá detá hún. Jab bháí James apní is betí ko nám dená cháhtá thá, to paros kí auraten ikatthí hoke ek ek nám dene lagín; ek yún, aur ek wún boltí thí. Jo wuh sab detá to us ke bárah ek ajíb o garíb nám ho játe. Ákhirash tín par kifáyat kí. Nám to áp kí zabán ke hain lekin wuh bigárke boltá hai. Nám hai, Adelaide Catherine Margaret.

P.—Bará lambá chaurá nám hai. Lekin kaho to, bháí James, tum apne larkon ke aise nám rakhkar kyún hansí karáte ho? Main ek bát tum se kahtá hún, tum mujhe áge ko Pádrí Shiwratan lál sáhib kaho.

J.—Sáhib; main kabhí nahín kahúngá: log use sunke hansenge. Áp sáhib i angrez hain, aur áp ká nám angrezí nám hai, aur yihí baná rahegá.

P.—Khair, to tum bhí, jo Hindustání ho, áyanda men na angrezí nám, lekin Hindustání nám diyá karo; kyúnki agarchi tum log, un ko pasand karo, lekin haqíqat men aisá badnumá malúm hotá hai, jaisá angrezí sáhib ke sir par pagrí ho, yá tum logon ke sir par angrezí kálí topí. Khair apne chhote bachche ko kyá nám doge?

J.—Sáhib, main máre sharm ke na kahúngá. Áp jo cháhen so nám rakhen.

P.—Kuchh parwá nahín. Kaho ki kyá nám rakhá cháhte ho?

J.—Merí qabíla ká yih iráda thá, ki us ká nám Mojij Aligjalandar ho; lekin áp jo cháhen so nám den.

P.—Us ko Moses Alexander mat kaho, lekin us ká nám Prem Masíh rakho, aur main larke ko itwár ke roz baptismá dúngá.

R.—Sáhib; ek arz hai, agar áp muáf rakhiye, to kahún.

P.—Jo kahná hai, Rámdayál, so kaho.

R.—Bát yih hai, sáhib, ki áp se peshtar, jo pádrí sáhib yahán̤ the, unhon̤ ne ḳhud aise angrezí nám yatím laṛkon̤ ke rakhe. Unhon̤ ne aisá kis wáste kiyá?

P.—Is ká hál yih hai, ki jab un sáhibon̤ ne kál ke waqt láwáris laṛke laṛkíán̤ jamạ kín̤, to un kí parwarish men̤ bahut rupae ḳharch hote the. Tab viláyat se díndár sáhibon̤ ne rupae bheje, aur jis ne jis yatím kí parwarish karne ká iqrár kiyá, us ne us ko apná hí nám diyá, kyúnki wuh un ke goyá dharm má-báp húe, aur yatím goyá un hí ke laṛke ṭhahre. Un ká iráda achchhá thá, par merí dánist men̤, jo wuh aisá nám na dete, to bahut bihtar hotá: lekin jo húá so húá. Merí saláh yih hai, ki áyanda men̤ aise nám phir mat rakho. Tín qism ke nám hain̤, jin men̤ se tum chun sakte ho. Pahle, tum logon̤ ke murauwaj námon̤ men̤ bahut se achchhe bhí hain̤; maslan, laṛkon̤ ke liye, Prabhúdás, Díndayál, Rahímbaḳhsh, Abdulláh, wagairah; aur laṛkíon ke liye, Jasoda, Champá, Anwarḳhátún, Rahíman, wagairah. Dúsrí qism ke nám wuh hain̤, jo ki hindustání qáide ke muwáfiq nae baná liye játe hain̤; maslan, laṛkon̤ ke liye Masíhparshád, Ísádás, Ḳhádim Masíh Munjídád, wagaira; aur laṛkíon̤ ke liye, Premdásí, Dharmrání, Masíhḳhánam, Azíz-un-nisá, wg. Tísrí qism ke nám wuh hain̤, jo Baibal men̤ se liye gae; maslan, laṛkon̤ ke liye, Dáúd, Yaqúb, Pathras, Shamaún, wg; aur laṛkíon̤ ke liye, Ribqah, Sarah, Mariyam, Ludiá, wg. Pas bahut se nám hain̤, jo apne laṛkon̤ aur laṛkíon̤ ke rakh sakte ho. Phir angrezí námon̤ kí kyá zarúrat hai?

R.—Ek bát aur áp kahen̤, sáhib. Jin ke nám butparaston̤ men̤ rakhe gae, jaisá merá nám Rámdayál, un námon̤ ko kyá karen̤?

P.—Un ko na badal den̤; kyúnki jis nám se koí har kahín̤ mashhúr húá ho, agar us ko badal do, to sirf gaṛbaṛí hogí.

Makhzan i Masíhí.

MAY 1869.

MAḲHZAN KE LIKHNEWÁLON̤ KE LIYE HIDÁYAT.

1. Apne maswide ko sirf ek hí safha men̤ likho.
2. Tumhárí har ek lafz sáf aur ḳhush-ḳhatt likhí ho.
3. Har ek satar men̤ ḳhúb tafáwat rakho.
4. Ịbárat salís ho, ki har ek samajh sake.
5. Tumhárí likhái ausat ḳhatt men̤ ho.
6. Apne mazmún ko fiqron̤ men̤ taqsím karo, aur apní istiạdád ke muwáfiq fiqron̤ men̤ ṭhahráo ke nishán likho, aur lafzon̤ ko saṭá húá mat likho.
7. Tumháre maswide duạ́ se pák kiye hon̤.
8. Hamen̤ badalne aur ghaṭáne yá kisí fiqre ko, jo hamárí dánist men̤ námunásib hó, bilkull nikál ḍálne ká iḳhtiyár do.

MURATTIB KÍ RÁE.

EK ḲHWÁB KÁ TAZKIRA.

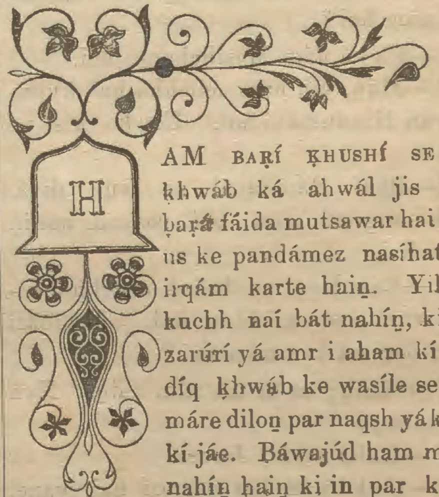

HAM BAṚÍ ḲHUSHÍ SE EK ḳhwáb ká ahwál jis men̤ baṛá fáida mutsawar hai maạ us ke pandámez nasíhat ke irqám karte hain̤. Yih to kuchh naí bát nahín̤, ki koí zarúrí yá amr i aham kí tasdíq ḳhwáb ke wasíle se hamáre dilon̤ par naqsh yá kashf kí jáe. Báwajúd ham majáz nahín̤ hain̤ ki in par kámil ịtibár rakhen̤; tau bhí ham kis qadr apní zindagí kí sarguzasht aur ḳhwáb men̤ jo iláqa o nisbat hai daryáft kar sakte hain̤. Aur ham hasb bayán Sáhib i Ḳhwáb ke is

ḳhwáb meṉ us ịláqa yá nisbat ko sáf sáf dekhte haiṉ. Wuh to Ḳhudá ke hukmoṉ aur us ke ṭhahráe húe fazl ke wasíloṉ se bahut gáfil hoke adná adná sababoṉ se ịbádat meṉ házir hone aur Ashá i Rabbání meṉ sharík hone se gair-házir rahá kartá thá. Yih to goyá Ḳhudá ke zábitoṉ kí ihánat karná thá, aur is liye saḳht gunáh thá: liházá yih us kí tamíz aur dil par tásír karke is qadr túl khínchí ki hálat i ḳhwáb meṉ bhí us ká píchhá na chhoṛá. Biláshuba wuh is kí bábat ḳhwáb dekhtá ho, táki wuh na sirf bedárí kí hálat meṉ balki sone kí hálat meṉ bhí is bát par gaur o taámmul kare. Kyúnki Ḳhudá ke kisí hukm kí takfír karne yá us ke rasmoṉ kí subkí aur be-ịzzatí karne meṉ baṛá ḳhauf hai. Ạláwa is ke ham yih bhí kahte, ki jab koí shaḳhs ḳháne i Ḳhudá meṉ házir hone ke liye aise adná adná ụzr pesh kare, to cháhiye, ki wuh apne dil se yih suwál kare, ki agar main yúṉ karúṉ, to kyá maiṉ sachchá Ịsáí ho saktá húṉ? kyúnki hamáre nazdík is meṉ baṛá shakk hai. Biláshakk sachchá Ịsáí wuh hai, jo Ḳhudá kí ịbádatgáh se ulfat rakhe aur us se shádmání hásil kare. Firishte ne Dáúd ke tajriba kí nisbat jo sáre sachche baní Alláh ke tajriba se ịláqa rakhtá hai, bayán kiyá. Chaurásíwíṉ Zabúr meṉ wuh apne dil kí ḳhwáhish ko záhir karke kahtá, ki "ek din jo tere huzúr meṉ kaṭe ek hazár se bihtar hai," aur phir kahtá hai, ki "merí rúh Ḳhudáwand kí bárgáhoṉ kí mushtáq aur árzúmand hai." Cháhiye ki har ek Ịsáí is bát kí taịd karke ámín bole. Kyúnki agar ham Ḳhudá kí dargáh aur Saihún ke mushtáq na hoṉ to ham us se kabhí shádmání aur ḳhushí bhí hásil nahíṉ kar sakte haiṉ, aur is liye hamáre dil kí tabdílí nahíṉ húí hai. Yih to ek baṛe fáide aur Ịswí zindagí ke nash o numá ke liye niháyat zarúrí bát hai. Kyúnki hamáre jism kis tarah baṛh sakte agar ham gizá na kháeṉ, aur isí tarah hamárí ján taraqqí kar nahíṉ saktí, agar ham us zindagí kí roṭí ko jo Ḳhudá ke Kalám meṉ ham par záhir kí gaí hai, na kháeṉ. Pas yih donoṉ báteṉ lázim o malzúm haiṉ, aur cháhiye ki yih hamárí ján kí ḳhushí aur shádmání ke báịs hoṉ, na kí ham in par ạmal karne ke liye targíb diye jáeṉ.

ḲHWÁB YIH HAI.

Maiṉ Ịsáí húṉ. Bachpan meṉ maiṉ ne baptismá páyá, aur jab maiṉ syáná húá, tab Ashá i Rabbání meṉ bhí sharákat hásil kí. Merí chál-chalan durust hai; agar is bát meṉ áp ko shakk ho, to mere Ịsáí bháíoṉ se daryáft kíjiye. Kabhí kabhí, jab tabíạt cháhtí, maiṉ girje meṉ házir hotá húṉ. Par is bát kí bábat maiṉ ne kal kí rát aisá ạjíb ḳhwáb dekhá, ki us se merá dil pareshán húá. Ab maiṉ use likhtá húṉ; áp is kí tạbír farmáiye.

Aisá húá, ki ḳhwáb meṉ mujh ko maut á gaí, aur marne ke bạd, maiṉ ásmán ke darwáze par pahunchá. Waháṉ kaí ek firishte mere istiqbál ko nikle, aur un meṉ se ek ne púchhá, ki Ai ạzíz, tumhárá kyá nám hai? Tab maiṉ ne us ko apná nám batáyá, aur wuh use Kitáb i Hayát meṉ ḍhúnḍhne lagá.

Baṛí talásh ke bạd wuh dilgír hoke bolá, ki Tumhárá nám Kitáb i Hayát meṉ nahíṉ páyá játá hai; tumhárá ásmán meṉ daḳhl nahíṉ ho saktá hai. Aisí ḳhaufnák bát sunke, maiṉ bahut hairán aur haibat-zada hoke bolá, ki Phir dekhiye; merá nám is meṉ zarúr hogá. Kyá maiṉ Ịsáí nahíṉ, aur das baras se kalísyá meṉ sharík nahíṉ húṉ?

Tab ek firishte ne púchhá, Tum kis kalísyá meṉ sharík the? Jab maiṉ ne us ká nám batáyá, tab dúsre ne ek kitáb nikálí, jis kí daftí par sone ke hurúf meṉ kaí ek áyateṉ likhí húí thíṉ, jin meṉ maiṉ ne yih dekhá, yạne: *Ápas meṉ ikaṭṭhe hone se báz na áeṉ, jaisá bạzoṉ ká*

dastúr hai. Phir, ek din jo tere huzúr men kaṭe, ek hazár se bihtar hai. Main un ko bhí apní ịbádatgáh men shádmán karúngá. Mujh ko wuh makán, jahán terá jalál rahtá hai, ḳhush áyá. Ziyáda paṛhne kí mujhe fursat na milí, kyúnki firishte ne kahá, ki Yih girje ká Házirí-náma hai; main dekhtá hún, ki pichhle Itwár ko tum girje men házir nahín húe. Main ne jawáb diyá ki Sach, us roz baṛí garmí thí, aur main yih sochtá thá, ki áj ghar men rahná mufíd hai.

Phir firishta kitáb men dekhke bolá, ki Tum tís táríḳh ko bhí gair-házir rahe. Main ne jawáb diyá, ki Hán; din men do dafa jáne se main bahut thak játá hún; is liye main ne us din yih iráda kiyá, ki sirf shám ke girje men jáúngá, magar shám ko pání barsá, pas jáne se majbúr húá.

Phir firishta bolá, ki tum teís táríḳh ko bhí házir nahín húe. Main ne jawáb diyá ki Hán; us din main dhobí ke yahán se sáf kapṛe láná bhúl gayá thá, is liye já na saká.

Firishta bolá, Bhalá, solah táríḳh ko kyún nahín gae? Main ne kahá, ki Saníchar ke din melá dekhne gayá thá, is sabab se Itwár ko tabíạt sust rahí.

Firishta phir bolá, ki nau táríḳh Ạshá i Rabbání ká Itwár thá, us din tum zurúr gae hoge? Main ne sharminda aur pareshán hoke jawáb diyá, ki Nawín táríḳh ko kaí ek rishtadár mere ghar áe the, aur main yih sochtá thá, ki Agar main girje ko jáún to in kí ḳhátirdárí bakhúbí na ho sakegí.

Firishte ne kahá, ki sháyad tum jamáạtí ịbádat men, jo hafte ke bích men hotí hai, házir húá karte hoge? Main ne kahá, ki Albatta pahle játá thá, par us din kí ịbádat aisí súkhí rúkhí mạlúm hotí thí, ki dil ko achchhí na lagí, is wáste main ne us ko chhoṛ diyá. Tis par sab firishte udás o nirás hoke andar chale gae, aur darwáza band húá, aur main báhar ke andhere men khaṛá rah gayá. Ghabráhaṭ ke máre main jág uṭhá, aur ab main áp se púchhtá hún ki is ḳhwáb se kyá nasíhat nikaltí hai?

Matla i Nur.

PAHLÁ BÁB.

Ghar ke bayán men.

SHAHR I KALKATTA KE DÁMAN SE ek jánib ko qaríb das míl ke fásile par ek gánw wáqị hai. Yih gánw itná baṛá hai ki ek chhoṭá sá qasba kahná cháhiye. Is men ḳhásskar shurafá, ínṭ ke bane húe mazbút makánon men rahte hain; aur yahán Bábú logon, yạne, zí-ịzzat ádmíon ke dihátí makánát wáqị hain. Rel kí saṛak ko jo hál men járí húí hai, ganímat samajhkar wuh har Sombár kí subh ko shahr men játe hain, aur Saníchar ko do pahar ke bạd apne ghar ko lauṭ áte hain. Is men shakk nahín ki rel ke zaríya se wuh har roz á já sakte hain; lekin aksar Bangálí shurafá ke makánát shahr aur dihát donon men hote hain, aur ghar rahne kí banisbat wuh tamám hafta apne kárḳhána ke qaríb rahná pasand karte hain.

Rel kí saṛak is gáon se ek yá do míl ke fásile par se hoke niklí hai, lekin rel kí chaukí se us gáon tak kí saṛak niháyat hí ḳhushnumá aur dil-kash hai. Kisí maqám par ek táláb wáqị hai jis men ḳhush-rang argawání kanwal ke phúl bhare húe hain, aur jis kí ḳhúbsúratí aisí shándár hai ki guláb ke khile húe phúl kí ḳhushnumáí par fauqiyat deke, isí ko *gul i sháhán* kahná cháhiye. Kisí maqám par ám ke daraḳhton ká bág nazar átá hai, aur agar mausim jáṛe ká ho to un kí har ek sháḳh náranjí phúl aur argawání patton se misl janglí salab ke mạmúr rahte hain. Áge baṛhkar bánṣ ke daraḳhton kí qatár hai, jo ki bádal aur dhúp kí nai-rangí ke sabab se

ḳhúbsúrat aur narm nazar áte haiṉ. Bạd azáṉ kisí phalí ká khet miltá hai, aur wuh niháyat ụmda aur gahre ásmání rang ke báịs se bilkull nílá mạlúm hotá hai. Bạd is ke zard rang sarsoṉ ká khet jis meṉ sone kí sí chamak, aur ạjíb, magar míṭhí ḳhushbú páí játí hai, miltá hai. Barsát ke mausim meṉ sab ṭíle aur purání díwároṉ ke baqiye anwạ-aqsám kí sabzí se ạjíb taur par árásta o ḳhush-numá ho játe haiṉ. Parsiyáwshán kí zardí máil aur hilálí pattiáṉ aur us kí kálí roendár sháḳheṉ har ek saṛak ko ḳhush-numá baná detí haiṉ. Sambul kí názuk aur par kí mánind sháḳheṉ har tanhá aur ním-poshída díwároṉ ko ḍhápmtí haiṉ; balki saṛak kí do-tarfa ḳhandaqeṉ bhí ḳhúbsúrat nazar átí haiṉ, kyúnki un meṉ ạjíb lutf ke sáth ghuiyáṉ paidá hotí haiṉ. Bạz ghuiyáṉ kí pattíoṉ par qirmizí rang kí chittíáṉ rahtí haiṉ, aur bạz niháyat nafís naqsh ke sáth árásta rahtí haiṉ, aur bạz meṉ shoḳh aur ek rang sabzí hotí hai. Bárish ke waqt yih ḳhúbsúrat pattíáṉ pání ke qatroṉ ke lene ko ḳhálí ho játí haiṉ, aur us ke bạd áftáb kí roshní un par niháyat jalwa ke sáth chamaktí hai.

Bázár is gáṉw ke sire par wáqị hai. Yaháṉ chhoṭí chhoṭí dúkánoṉ meṉ sab qism ki chízeṉ bikrí ke liye maujúd rahtí haiṉ. Kisí dukán par koí búṛhá ádmí chhhoṭe chhoṭe áíne aur sufed o rangín pechak kí golíáṉ botloṉ meṉ bharí húí, aur chhoṭí o gol káṭh kí ḍibiáṉ lál píli rangí húí, aur mạloṉ ká ḍher, aur muḳhtalif miqdár ke dánoṉ kí laṛí, aur kánch yá lákh kí beshumár chúṛíáṉ aur tálí o tálá o gáe kí ghanṭí o ṭín ke sandúq o sankh, wg., mutafarriq chízeṉ liye húe baiṭhá nazar átá hai. Áge baṛhkar ek kumhár kí dúkán miltí hai, jaháṉ ki chhoṭe baṛe aur muḳhtalif súrat kí miṭṭí ke bartan haiṉ, jin meṉ se bạz ḳhúbsúratí meṉ Ṭaskaní ke guldánoṉ se hamsarí karte haiṉ. Aur áge baṛhkar ek dúkán halwáí kí hai, aur waháṉ baṛe baṛe bartanoṉ meṉ cheuṛe, aur ghí, aur chíní, aur masálah aur har tarah ke mazadár kháne is taur par árásta rahte haiṉ, ki ráh chalnewále dekhkar lalchá uṭheṉ. Us kí bagal meṉ ek mewa farosh kí dúkán hai, aur us ke andar sonahle keloṉ kí ghaur laṭaktí húí aur sámhne náriyal ká baṛá ḍher lagá húá hai. Sháyad us ke qaríb deotáoṉ kí pújá ke liye ek dúkán phúl ke hároṉ kí hai. Yaháṉ par pújerí daryá yá mandir ko játe húe chand kauṛí dekar sufed chamelí yá argawání gúl i ạjáib yá kisí dúsre Hindustání phúl ká málá jo ki us waqt baham pahunch saktí ho, mol lete haiṉ.

Bázár ke áge íṉṭ ke mutafarriq makánát milte haiṉ, jo har ek, daraḳhtoṉ se ghire húe haiṉ. Agar din ṭhanḍhá ho, to saṛak par nikalkar sair karná bahut bhalá mạlúm hotá hai. Jo shaḳhs ki shahr kí bhírbhár aur gúl shor ke darmiyán se wápas átá hai, us ko yih sannáṭá bahut achchhá mạlúm hotá hai. Hawá tází aur ṭhanḍhí miltí hai, aur fáḳhta kí shírín par dard-angez áwáz sunáí detí hai. Bạz auqát kauwe ká shor aur káṉ káṉ bhí suná játá hai, aur kabhí ạnqá kí bhí áwáz, jis ko kisí ne kabhí nahíṉ dekhá, lekin jis ká ạjíb khontá logoṉ ne daryáft kiyá hai, sunne meṉ átí hai.

Aise ḳhámosh aur ḳhushnumá goshe meṉ Bábú Rájkumár Bhaṭṭáchárj ká makán wáqị thá. Wuh brahman aur panḍit the. Un ko Sanskrit aur Banglá donoṉ zabánoṉ meṉ eksáṉ mahárat thí. Us zabán ke baṛe baṛe alfáz par wuh ạjab taur se farefta the, aur ba-nisbat is amr ke un ko aur kisí bát se ziyáda ḳhushí nahíṉ hotí thí, ki un ko aise shágird dastyáb hoṉ jo ki un kí sargarmí meṉ sharík hoṉ. Wuh niháyat raís-mizáj aur tarbiyat yáfta ádmí the. Un ke sáth guftogú karne se haqíqat meṉ ḳhushí hotí hai kyúnki baṛí

dánáí ke sáth wuh kamál akhláq záhir karte the. Wuh Kalkatta ke ek baṛe madrasa meṉ paṛháte the, aur ạláwa is ke chand shágirdoṉ ko kḥánagí taur par bhí tạlím dete the. Is liház se wuh Kalkatta men sombár se saníchar tak rahte the, aur árám ke roz apne gaṉw yạne, Gopálpúr ko chale áte the. Haqíqat meṉ Sabat, yạne, itwár ká roz un logoṉ ke liye bhí ek barakat hai, jiṉhoṉ ne hanoz Sabat ke Kḥudáwand ko apne dil se qabúl nahíṉ kiyá.

Paṇḍit ká gharána baṛá na thá. Un ke ghar meṉ sirf ashkḥás i zail shámil the, yạne, un kí bíbí Kumárí, un ke do laṛke Prem Chand aur Priyá Náth, un kí laṛkí Káminí, un ká bhái Jodú Náth aur us kí bíbí Prasanno, chhoṭe bhái kí bewa ạurat Basanto námí, jis kí ụmr aṭhárah baras kí thí, aur us ká kḥasam chand mahíne pahle faut kar gayá thá, us kí buḍḍhí chachí Táramaní, aur ek launḍí Heráni námí.

Kumárí bahut kḥúbsúrat aur malíh aur sháyasta thí. Us kí ụmr takhmínan 28 sál kí hogí. Us kí ṭhuḍḍhí aur nák par godná godá húá thá, lekin in nishánát ke sabab se jin meṉ se ṭhuḍḍhí wálá ba-súrat i trishúl aur nák wálá sirf ek kále kḥatt kí súrat thá, us ke chihre par aisí dánishmandí pái játí thí jo ki bidún us ke na hotí. Wuh apne tín bachchoṉ par názáṉ thí. Prem Chand ek ạjíb chhoṭá laṛká qaríb bárah baras kí ụmr ká thá. Us ne barí kḥabargírí ke sáth tạlím pái thí, aur haqíqat meṉ bahut tez thá. Misl sab Bangálí laṛkoṉ ke us kí tarbiyat usí roz se shurụ́ húí thí jab ki us kí ụmr pánch sál kí púrí húí. Us roz us kí má ne Hindustání dastúr ke muwáfiq us ko bihtarín kapṛá pahinákar gáṉw ke páṭshála, yạne, madrase ko bhejá. Waháṉ us ne hurúf i tahajjí aur paháṛá aur táṛ kí pattí kí dhajjioṉ par hurúf banáná síkhá. Chúnki tabíạt ká tez thá, is wajh se jo kuchh páṭshálá meṉ sikhláyá játá thá us ko us ne jald síkh liyá. Tab us ká báp har sombár ke subh ko use apne sáth shahr ko le játá thá aur waháṉ pádríoṉ ke ek baṛe madrase meṉ házir hokar wuh har qism kí tarbiyat meṉ tez taraqqí kartá thá. Angrezí jald hásil ho gaí, aur wuh chhoṭá laṛká is naí zabán ká aisá sháiq thá ki jab kabhí kisí aise shakḥs se miltá jo ki Angrezí bol saktá ho, to wuh Banglá bolne kí banisbat us se Angrezí meṉ guftogú karná pasand kartá thá. Wuh Bangálí zabán aur kitáboṉ se beshtar nafrat záhir kartá thá. Angrezí ke samajhne meṉ us ne aisí taraqqí kí thí ki wuh jaldí aur sihat ke sáth Angrezí ká tarjuma Banglá meṉ aur Banglá ká Angrezí meṉ kar letá thá; wuh apní má ká láḍlá aur apne báp kí ummed thá. Har saníchar ko us ke ghar áne kí taiyárí meṉ margúb kháne aur miṭháíáṉ banáí játí thíṉ, aur Itwár ká roz us kí zabáṉ se Kalkatta aur us ke ạjáibát ká qissa sunne meṉ kaṭtá thá. Laṛke ke liye yih bát bihtar thí ki wuh tamám hafta apní má kí náz-bardárí meṉ nahíṉ rahtá thá.

Dúsrá laṛká Priyá Náth qaríb áṭh sál kí ụmr ká thá. Wuh kḥush-rú aur hansmukh laṛká thá, aur sirf sahl alfáz paṛh saktá thá. Barsát ke mausim men us ká jí patang meṉ lag ,átá thá, aur dúsre auqát meṉ laṭṭú aur machhlí phansáne aur kabútar ke khel meṉ mashgúl aur kḥush rahtá thá. Siwá is ke ki jab wuh sotá rahtá thá us ke makán par rahne se kuchh kḥushí nahíṉ hotí thí. Chanchal o chálák o dabaug wuh apní má aur chachí ko taklíf detá thá aur Káminí aur Basanto ko tang kartá thá. Albatta us ke báp kí buḍḍhí chachí hamesha us par mihrbán baní rahtí thí. Usí ne us ko náz meṉ kḥaráb kar ḍálá thá. Har burá kám karne ke bạd wuh us ke pás bhág játá thá aur go wuh baṛá thá, táham us kí bagal se já lipaṭtá thá, aur wuh buḍḍhí ạurat us ko us már-píṭ se bachá detí thí, jis ká wuh sazawár hotá thá.

Talím i Tiflán.

MASÍH KÁ AHWÁL.

IX.

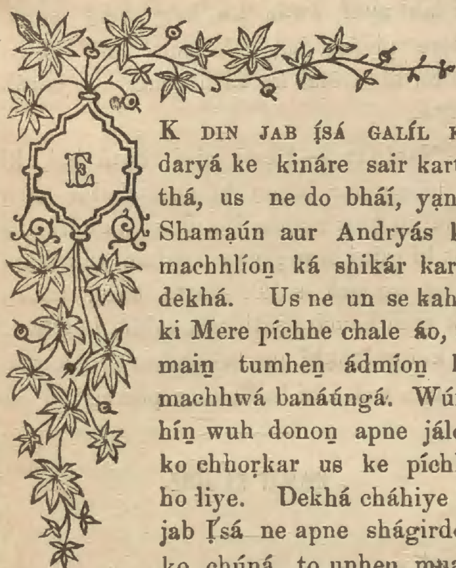

EK DIN JAB ÍSÁ GALÍL KE daryá ke kináre sair kartá thá, us ne do bháí, yane, Shamaún aur Andryás ko machhlíon ká shikár karte dekhá. Us ne un se kahá, ki Mere píchhe chale áo, ki main tumhen ádmíon ká machhwá banáúngá. Wúnhín wuh donon apne jálon ko chhorkar us ke píchhe ho liye. Dekhá cháhiye ki jab Ísá ne apne shágirdon ko chúná, to unhen muallimon aur buzurgon aur sharífon men se nahín chuná. Agar wuh aisá kartá to us ke dushman kahte, ki Ísáí dín is dunyá kí hikmat aur qudrat ke wasíle se phailtá játá hai. Chunánchi Masíh ne kangálon aur jáhilon men se un ko buláyá jo us ke sáth rahke, aur us ke mujizon aur karámaton par nigáh karke us kí sacháí par gawáhí diyá karen. Us ko jis ke ikhtiyár men sárí chízen kí gain, na cháhiye thá, ki apne iráde ke púrá karne ke liye dunyawí wasílon par takya kare. Us ke sáre iráde anjám tak pahunchenge. Ham dekhte hain, ki Ísáí dín jo shurú men aksar radd kiyá gayá, aur jis ke pahle pairau garíb o muhtáj the, ab zamín kí sarhaddon tak phailtá játá hai, aur Khudá ká yih wada hai, ki wuh phailtá rahegá, jab tak ki dunyá ke sáre báshinde Ísá par ímán na láenge. Wahán se barhke us ne aur do bháí, yane, Zabadí ke bete Yaqúb aur us ke bháí Yuhanná ko apne báp Zabadí ke sáth náo par apne jálon kí marammat karte dekhá, aur unhen buláyá. Wúnhín náo aur apne báp ko chhorkar wuh us ke píchhe ho liye.

Aisá húá ki jab Khudá ke kalám sunne ko log Masíh par gire parte the, wuh Gannesarat kí jhíl ke kináre khará thá, aur us ne jhíl ke kanáre do kishtí lagí dekhín; par machhwe un par se utarke apne jál dho rahe the. Us ne un kishtíon men se ek par, jo Shamaún kí thí charhke, us se darkhwást kí, ki kanáre se thorá hatá le chalen. Aur wuh baithke logon ko kishtí par se talím dene lagá. Aur jab kalám kar chuká, to Shamaún se kahá, ki Gahre men le chal, aur tum shikár ke liye apne jál dálo. Shamaún ne jawáb men us se kahá, ki Ai Sáhib ham ne sárí rát mihnat kí, par kuchh na pakrá: magar tere kahne se jál dáltá hún. Aur jab unhon ne yih kiyá, to machhlíon ká bará gol gher áyá: aisá ki un ká jál phatne lagá. Tab unhon ne apne sáthíon ko jo dúsrí kishtí par the, ishára kiyá, ki áke madad karen. Wuh áe, aur donon kishtián aisí bhar diyán, ki dúbne lagín. Tab Patras ko bará khauf húá. Us ne us kí qudrat ko dekhá, jis ke ikhtiyár men sárí makhlúqát hai, aur apne ko nápák aur nikammá jánkar wuh duá karne lagá, ki "Ai Khudáwand mere pás se já, ki main gunahgár hún." Par Ísá ne us ko kahá, ki Mat dar, is dam se tú ádmíon ká shikár karegá. Is se murád yih hai, ki tujhe muqarrar karúngá, ki gunahgár insán ko gunáh ke garhe se khínch le. Aur jab wuh kishtíon ko kináre par khínch láe, tab sab kuchh chhorke wuh us ke píchhe ho liye. Wuh Kafarnáhum men gae, aur wahán pahunchkar Ísá Sabt ke din ibádatkháne men jáke logon ko sikhláne lagá. Aur wuh us kí talím se hairán húe, ki wuh un ko ikhtiyárwále kí tarah na Faqíhon ke mánind talím detá thá.

Is ibádat-kháne men Masíh kí qudrat

logoṉ par záhir húí, ki waháṉ ek shaḳhs thá, jis meṉ nápák rúh thí; wuh yúṉ kahke chilláyá, ki Ai Ísá Násarí ham ko chhoṛ de, hameṉ tujh se kyá kám? Tú hameṉ halák karne áyá hai. Maiṉ tujhe jántá húṉ, ki tú kaun hai, Ḳhudá ká Quddús. Is májare se mạlúm húá, ki Masíh na sirf dunyá kí chízoṉ par balki ạlam i gaib par bhí iḳhtiyár rakhtá hai. Pák firishte jo ásmán par Ḳhudá ke taḳht ke gird Rabb ul afwáj kí hamd karte, aur Shaiyátín jo Iblís ke irádoṉ ko púrá karte haiṉ, us ko mánte haiṉ; bạlki Shaitán áp us ke taht meṉ hai. Us ne apne kalám se nápák rúhoṉ ko nikál diyá, aur wuhí kalám áj tak hamáre diloṉ se nápák rúhoṉ ko nikálne par muassir hai. Wuh hamáre diloṉ ko pák sáf karegá, aur hameṉ Shaitán ke jáloṉ se chhuṭkárá degá.

LAṚKE AUR GÚṈJ KÍ HIKÁYAT.

Ek laṛká Prem Chand náme thá, jis ne gúṉjne kí áwáz kabhí na suní. Itifáqan wuh ek roz aise maidán meṉ, jis ke kináre par ek bág lagá thá, kheltá rahá, aur khel meṉ bápre! bápre! zor se chilláyá. Fauran bág ke daraḳhtoṉ se wuhí áwáz, yạne, bápre! bápre! lauṭ áí. Aisá ạjíb jawáb sunke laṛká hairán hone lagá. Áḳhir ko us ne phir pukárá, ki Tum kaun ho? Laṛke ne kahá, ki Are kambaḳht! Tú baṛá nádán laṛká hai. Lauṭkar áwáz áí, ki Nádán laṛká hai. Is se Premchand bahut ḳhafá húá, aur bág kí taraf aur bhí chilláne, aur gálí dene lagá; aur bág se us kí har ek bát ká yúṉhí jawáb átá rahá. Us ne samjhá ki koí laṛká bág meṉ chhipá húá, mujh se ṭhaṭṭhá kartá hai; pas waháṉ jáke tamám bág ḍhúṉḍhá par kisí ko na páyá. Tab wuh apní má pás dauṛá aur kahne lagá, ki koí badzát laṛká us bág meṉ chhipá húá mujh se jhagṛá kartá aur mujhe gálí detá hai. Má bolí, ki Wáh! wáh! beṭá, tum ne to apne ko phansáyá, aur apne dil kí badí záhir kí. Tum ne apne úpar badzátí kí nálish kí hai, aur wuh báteṉ jo sunne meṉ áíṉ, so sirf tumhárí boliáṉ haiṉ. Jaisá tum ne bár bár apní súrat ko pání meṉ dekhá, waisá hí ab apní áwáz ko bág meṉ suná. Mere piyáre beṭe, jo tum latíf báteṉ bolte, to latáfat ke sáth tum ko jawáb miltá.

Nasíhat.—Aksar aisá hotá hai, ki jo báteṉ aur logoṉ kí chál-chalan meṉ ham ko burí mạlúm hotíṉ, so hamárí kisí bát kí gúṉj haiṉ; yạne, jaháṉ tak ham auroṉ se nek sulúk karte haiṉ, taháṉ tak wuh hamáre sáth nek sulúk karenge. Jo koí gustáḳhí aur be-ạdabí záhir kartá, so wuh waisá hí badle meṉ páwegá.

HIKMAT KÁ ÁGÁZ.

Ek waqt ek chhoṭí laṛkí apní má se kahne lagí, ki Ai má nekí karná kaisá mushkil hai. Maiṉ kabhí bhaláí nahíṉ kar saktí.

Má ne púchhá, ki Ai piyárí kyá tú ne nekí karne kí koshish kí hai?

Beṭí bolí; Háṉ má, roz roz koshish kartí húṉ. Jágte hí uṭhne se peshtar maiṉ qasd kartí húṉ ki din bhar nekí karúngí; halím aur mihrbán rahúngí: apne má báp aur ustád ke ṭábị rahúngí; aur kisí se jhagṛá na karúngí, aur jhúṭh na bolúngí. Lekin ai má, maiṉ is ko nahíṉ jántí ki kyúṉ apne nek irádoṉ ko aisí jald bhúl játí húṉ, ki jab shám hotí hai, to bár bár mujhe kahná paṛtá hai, ki mere sáre iráde bátil húe. Áj maiṉ ne gussa hoke apní má kí farmánbardárí na kí, aur do ek dạfạ jhúṭh bhí bolí. Háe afsos! maiṉ kyá karúṉ!

Laṛkí ne sharminda hokar yih iqrár kiyá, aur us kí má piyár se us par nazar karke kahne lagí, ki Ai merí ján, maiṉ

jántí húṉ, ki is kám meṉ terá ágáz durust na húá ho. Pahlí bát jo darkár hai, so yih hai, ki tujh ko nayá dil mil jáe. Kyá tú ne is ko Ḳhudá se mángá hai?

Laṛkí bolí: Nahíṉ má, nae dil kí baḳhshish nahíṉ mángí.

Má ne kahá: to pahle yihí kar, is liye ki tú jántí hai, ki sirf achchhe peṛ se achchhá phal nikaltá hai. Agar dil burá ho, to zarúr chál chalan bhí burá hogá. Tú áp cháhe kitní hí koshish kare, apne dil ko sudhár nahíṉ saktí. Masíh ká nám leke Ḳhudá se yih baḳhshish máng. Wuh apní Rúh tujh par názil karegá, aur wuh Rúh i Pák terí aisí madad karegá, ki tú bhalá karná mushkil nahíṉ balki ásán jánegí.

Is saláh ke mutábiq laṛkí ne kiyá, aur usí din Ḳhudá se duạ́ mángí, ki tú mere dil ko badal de, aur hidáyat karke mujhe bhaláí karne kí taufíq de. Wuh duạ́ mángne aur gunáh se muqábala karne par mustạid rahí, aur Ḳhudá ke fazl se áḳhirkár zindagí ká táj páyá.

VII. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Filippí kí kalísyá se. Filip iv: 16.
2. Jab Pulús Rúm meṉ qaidí thá. Filip. iv: 10; Filip. i: 13 aur iv: 22 áyatoṉ se mạlúm hotá hai, ki jis waqt us ne yih ḳhatt likhá, wuh dár ul saltanat, yạne, shahr i Rúm meṉ thá.
3. Ipafraditus. Filip. iv: 18.
4. Aqulá ke sáth rahá. Aạm. xviii: 3.
5. Ḍeṛh baras se ziyáda. Aạm. xviii: 11, 18
6. Ḳhaimadozí kartá thá. Aạm. xviii: 3; aur Maqaduniya ke Ịsáí log us ke liye chanda, wagaira, jamạ karke us ko kuchh bhejte the. 2 Kar. xi: 9.
7. Dekho 1 Tass. ii: 9.
8. Dúsrá Ḳhatt Timtáús ko. 2 Tim. iv: 6, 7.

VIII. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Pulús ne kaun sí kalísyá ko jatáyá; ki pháṛnewále bheṛiye tumháre darmiyán áenge?
2. Us kí yih peshíngoí jo púrí húí, us ká zikr kaháṉ?
3. Wuh bheṛiye ke se ádmí jab áe, kyá Afasus ke Ịsáioṉ ne Pulús kí nasíhat yád kí?
4. Pulús ne kaun se Ḳhatt qaid meṉ hokar likhe?
5. Titus kaháṉ Pulús ká hamráh thá?
6. Pulús ká nám kab badal gayá?
7. Ipafraditus kab Pulús ke sáth rahtá thá?
8. Us ne jo us Rasúl ko chhoṛ diyá, kis liye chhoṛá?

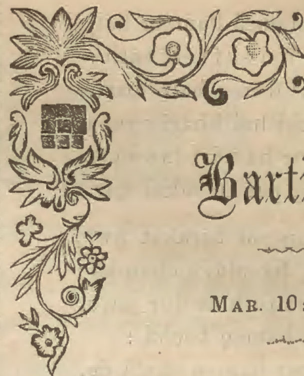

Bartimai.

MAR. 10: 46—52.

JO DEKH NAZAR ÁTÁ BARTIMAI,
Jo andhá hai, buḍḍhá, zạíf;
Wuh ráh ke kináre bhíkh mángtá,
Aur us kí hai baṛí taklíf:
Táríkí meṉ wuh baiṭhá rahtá,
Sirf thoṛe tars kháte us par,
Chillá, chillá wuh kahá kartá:
Ná-bíná, láchár par rahm kar.

Yih sunkar ki Ịsá ab átá,
Bartimai baṛhátá áwáz:
Aur garchi ki log use ḍánṭte,
Chillátá, Sun merí niyáz:
Jamáạt to us ko chup kartí,
Par us ko hai nahíṉ kuchh ḍar:
Pukártá, Ai Dáúd ke beṭe,
Hairán, pareshán par rahm kar.

Pukár us kí, Ịsá to suntá,
Aur kahtá hai, Us ko bulá:
Aur us ke pás jáke log kahte:
Uṭh Ịsá bulátá hai, Á.
Ṭaṭolkar Masíh pás wuh játá,
Ímán látá bhí us hí par;
Aur kahtá, Bínáí maiṉ páúṉ,
Ai Dáúd ke beṭe rahm kar.

Tab kahtá hai, Ịsá: Ho tujhe,
Ki jaisá hai terá ímán:
Bartimai us waqt bíná hoke,
Masíh ke sáth chaltá shádmán:
Hamd kartá, aur dekhtá, wuh játá,
Aur us par wuh rakhtá liház,
Jo kartá dard-mandí aur rahm,
Tanghálon kí suntá niyáz.

Táríkí meṉ Ịsá ham baiṭhte,
Pás tere phailáte haiṉ háth;

Ímán to hamárá kamzor hai,
Par roshní hai sirf tere sáth :
Is dunyá kí fikren hain baṛí,
Aur bojh bhí hai bhárí ham par ;
Hai tujh par hamárí tawaqqú,
Ham ájizon par tú rahm kar.

Ham sabhon par barakat áwe,
Tú, roshní, Ḳhudáyá chamká ;
Kásh koí na tujh se dúr jáwe,
Masíhá, tú hamen bachá :
Ráh apní par hamen chalá de,
Hidáyat hamárí tú kar :
Ásmán par tú hamen pah'nchá de,
Masíhá tú ham par rahm kar.

QÁNÚN I HIDÁYAT.

JO ÍSÁ MASÍH SE MAHABBAT RAKHTE hain, wuh us ke tábị hote hain. Tábị honá qánún ká ishára kartá hai, kyúnki agar kisí kí pairawí karná na ho ; agar kuchh qáida na ho, jis se ham apní chál ko durust karen ; agar koí na ho, jo hamen batáe ki kyá munásib aur kyá gair-munásib hai, to ham kyúnkar tábị rahen ?

Aisá qánún hai : Ḳhudá ne use hamen diyá hai, aur cháhiye, ki hamárí farmánbardárí us qánún ke mutábiq ho. Ísá kahtá hai, ki "Jo kuchh main ne tumhen farmáyá, agar tum karo, to mere dost ho." Chunánchi Ḳhudá ká tábị honá us ke hukmon ko mánná hai. Baibal Ḳhudá ká muqarrar kiyá húá qánún hai, sirf Kalám-ul-láh, yạne, Purání aur Naí Wasíyat ke Nawishte us ká jalál záhir karne, aur us kí suhbat men ḳhush rahne ká hamáre liye qánún i hidáyat hai. Faqat yihí qánún hai, aur yihí káfí hai, kyúnki Kalám-ul-láh hai. "Ḳhudá ke muqaddas log Rúh i Quds ke bulwáe bolte the." "Sárí kitáb ilhám se hai," Yih tahqíq, ki ráqim kaun hai, kuchh zarúr nahín, kyúnki Ḳhudá un kí mạrifat boltá hai, aur wuh faqat wasíle hain. Jo kalám kahtá hai, so Patras nahín, aur na Yạqúb, na Yuhanná, na Pulús hai. Ádmíon ne to likhá, lekin Ḳhudá kí sikhláí húí báton ko likhá, aur jo yih samajhte yá bayán karte hain, ki Baibal ke mazmún sirf likhnewálon kí báten hain, wuh Ḳhudá ke Kalám kí ruswáí karte hain, aur use insání kitábon ke barábar banáte hain. Yih mat samjho, ki fulání bát is liye burí hai, ki Patras yá aur koí rasúl kahtá hai ki burí hai. Ḳhudá ne un likhnewálon kí mạrifat báten kahín, aur kitáb i Muqaddas ke sáre mazmún us ká kalám hain. Yihí hamáre ímán láne aur ạmal karne ká qánún hai ; aur wuh is liye qánún i hidáyat hai, kyúnki wuh Ḳhudá ká Kalám hai, aur na insán ká, aur Ḳhudá kí marzí ko záhir kartá hai ádmí kí nahín. Agar yih qánún ádmí kí taraf se jánte hain, to kyúnkar Ḳhudá ke tábị ho sakte hain ? Agar Masíh ke tábị húá cháhen to us ke kalám ko mánná, aur us kí marzí ko bajá láná cháhiye, aur is se muråd yih hai, ki jis ke karne kí wuh ijázat detá hai, karen, aur jo wuh manạ kartá, hai, na karen. "Jo kuchh main ne tumhen farmáyá, agar tum karo, to mere dost ho." Aur agar na karen to yih natíja nikaltá hai, ki dost nahín. Kyá ham Masíh ke dost yá dushman hain ?

ISHTIHÁR.

☞ Ham ne April mahíne ke Nambar men galatí se ishtihár diyá thá ki sirf ek risála nazm men honá cháhiye, lekin ab mạlúm húá ki Murdock Sáhib cháhte hain, ki donon nazm men likhe jáen.

☞ Wázih ho, ki yih Maḳhzan i Masíhí mahíne men ek bár Farruḳhábád Mishan kí taraf se Ilahabád Mission Press men ba-ihtimám Pádrí J. J. Walsh Sáhib ke tabạ hotá hai, aur is kí qímat bilá mahsúl i Ḍák 2 Rs. 8 ána sáliyána hai, is liye is Maḳhzan ke ḳhairḳhwáhon kí ḳhidmat men yih ạrz kí játí hai, ki sáre ḳhutút aur muntaḳhabát jo is Maḳhzan se tạlluq rakhte hon, janáb Pádrí Wálsh Sáhib kí ḳhidmat men irsál kiye jáen. ☜

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAĻON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEṈ JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍṈ SAKTÍṈ.

Jild 1.] ILAHÁBÁD, JUNE, 1869. [No. 12.

KASRAT I AJRÁM I SAMÁWÍ.

BTIDÁ MEṈ ĶHUDÁ NE ásmán aur zamín ko paidá kiyá. Yih fiqra jo Ķhudá ke Kalám kí tamhíd hai, agarchi sáda hai, lekin hairat-angez hai. Us ke kull alfáz gaur o taámmul ke qábil haiṉ. Us meṉ bayán hai, ki ibtidá meṉ Ķhudá ne ạlam ko paidá kiyá, aur is se us ká wujúd záhir hotá hai. Us meṉ yih bhí bayán hai, ki Ķhudá sárí chízoṉ se muqaddam hai, aur is se us kí hameshagí sábit hotí hai. Us meṉ likhá hai, ki Ķhudá makhlúqát ká Báni hai, aur is se us ká Qádir i Mutlaq honá nikaltá hai. Phir yih fiqra záhir kartá hai, ki ķhilqat mạa apne intizám o tartíb, Ķhudá ke háth se hai, aur is meṉ us kí hamadání sábit hotí hai. Is áyat meṉ hayúlá kí qadámat ká bhí inkár hai, kyúnki wuh us ke Ķháliq ko áshkára kartá hai. Ġaraz is fiqre se natíja yih nikaltá hai, ki jo wáhid o qádir i lá-zawál o qádir i muṭlaq o hamadáṉ Ķhudá hai, wuh bizátihí pák o nek hai, kyúnki jo us ke ķhiláf ho to Ķhudá nahíṉ ho saktá.

Áyat i mazkúra meṉ lafz i ásmán se falakí ajrám murád hai. Dáúd kahtá hai, ki Ásmán Ķhudá ká jalál bayán karte haiṉ, aur falak us kí dastkárí dikhlátá hai, Zab. 19 : 1. Us zamáne ke log, bagair kisí ále ke, ásmán ko dekhte the, liházá agar wuh samajhte ki zamín chapṭí aur sákin hai, aur áftáb us ke gird ghúmtá rahtá hai, aur sawábit aur saiyáre is dunyá se niháyat chhoṭe haiṉ, to kuchh ṭaajjub na hotá; lekin tau bhí is dekhne aur daryáft karne se, Ķhudá ká jalál un par sábit húá. Pas ham ko jo dúrbín, aur aksar fann o hunar ke wasíloṉ se jánte haiṉ, ki yih nizám i shamsí, jis ká yih áftáb markaz hai, bahut nizámoṉ meṉ se ek hai, yih kahná kitná munásib hai, ki Ásmán Ķhudá ká jalál bayán karte haiṉ.

Is taswír meṉ áftáb, aur zamín, aur chánd aur us ke ghaṭne aur baṛhne kí kaifíyat záhir hotí hai, aur us ke dekhne aur gaur karne se Ķhudá i dáná o qádir kí qudrat o ạzamat o shán kyá hí ķhúb roshan o záhir hotí hai. Magar un beshumár nizámoṉ meṉ jo Ķhudá ke háth kí kárígarí haiṉ, in kí kyá haqíqat hai? Samundar ká muqábala, agar ek búnd se ho to ho, lekin Ķhudá kí ạjíb o garíb dastkáríoṉ ke sámhne yih nizám kuchh muqábala nahíṉ kar saktá. Chánd ká qutr áftáb ke qutr se chár sau hisse kam hai, aur chánd se áftáb sát karoṛ guná baṛá hai. Lekin un ajrám i falakí meṉ

jo ham ko chhoṭe chhoṭe sitáre dikháí dete haiṉ, baẓe haiṉ, jin ká qutr bís karoṛ míl ke hai, yaṇe, áftáb ke qutr se do sau guná baṛe haiṉ, aur qiyás gálib hai ki in sawábit meṉ har ek sitára áftáb hoke áp hí nizám i shamsí ká markaz hai.

Maḷúm hotá hai ki ek ek sániya meṉ roshní qaríb do lákh míl ke chaltí hai, aur chúnki kitne sitároṉ ko áftáb se roshní pahunchne ke liye tín baras ká zamána cháhiye, pas gaur karo ki un sitároṉ kí dúrí kitní hogí. Par agar tum cháhte ho ki yih bát aur safáí se samjho, to ján lo, ki Napchún náme ek saiyára hai, jo súraj se itní dúr hai ki agar rel gáṛí zamín kí paidáish ke waqt súraj se rawána hotí, aur barábar ghanṭe ba ghanṭe tís míl chaltí, to ab tak saiyára i mazkúr se bahut dúr rahtí, aur ab bhí pánch hazár baras taqríban us ko na pahunchegí. Yih kitní dúr hai, lekin maḷúm karná cháhiye ki sawábit meṉ se jo sitára súraj ke nazdíktar hai, wuh Napchún kí banisbat sát hazár martabe áftáb se ziyáda dúr hai, yaṇe, súraj se bís ạrb míl dúr hai.

Jáná játá hai, ki Zuhal saiyáre ke gird do chamakdár dáire aur áṭh chánd haiṉ. Is taswír meṉ yih dáire aur chánd aisá dikhái dete haiṉ jaisá Zuhal ke sath par se, aur dáiroṉ kí us taraf beshumár sitáre chamakte húe dikhái dete haiṉ. Pahlá dáira Zuhal se bís hazár míl kí dúrí par hai, aur wuh bís hazár míl chauṛá bhí hai. Is dáire aur dúsre ke darmiyán do hazár míl ká fásila hai, aur dúsrá dáira das hazár míl chauṛá hai. Hamáre chánd ke núr se rát ko din kí sí roshní ho játí hai, to saiyáre i mazkúr ke sath par us ke chamakte húe dáire aur áṭh chánd se kitní roshní hogí!

Phir us baṛí taswír par nigáh karke dekho, ki Chánd kí kitní haiateṉ haiṉ. Sab log jánte haiṉ ki wuh zamín kí gardish kartá hai, aur ghúmte ghúmte us ká wuh hissa jo áftáb ke núr se munauwar hai, baṛhte baṛhte, púrá chánd ho játá hai, aur phir ghaṭte ghaṭte nazar se gáib ho játá hai, jab tak ki phir hilál na nazar paṛe. Chánd kí do harkateṉ haiṉ, ek harakat i markazí, yaṇe, apne qutr par harakat kartá hai, aur ek harakat i daurí, yaṇe, zamín ke gird ghúmtá hai. Chúnki jitne ạrse meṉ wuh apne qutr par harakat kartá hai, jis se us ke rát aur din ká hisáb hotá hai, utne hí ạrse meṉ wuh zamín ke gird bhí ek gardish kartá hai, jis se us ká ek sál shumár kiyá játá hai, pas yih natíja nikaltá hai, ki us ká ek din aur ek rát barábar hai, yaṇe, us ká din aur us ká baras ḍonoṉ hamáre sáṛhe untís din ke haiṉ.

Dúrbín se chánd kí sath nazar átí hai, aur us meṉ baṛe baṛe paháṛ aur maidán dikhái dete haiṉ. Us ke paháṛoṉ meṉ baẓe átashfisháṉ haiṉ, aur in meṉ se ek hai jis ke daháne ká qutr pandrah míl ká hai. Qiyás gálibtar hai ki chánd meṉ samundar aur daryá nahíṉ haiṉ, aur na waháṉ pání barastá hai, aur na koí ábádí hai.

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

LA'MA'NIYA ke ek baṛe shahr meṉ itwár ke roz aisá húá, ki waháṉ ke girje meṉ, bandagí ke waqt ek ạurat niqáb oṛhe húe áí, aur áhista áhista aur ḍartí ḍartí ek fílpáe kí áṛ meṉ darwáze ke pás baiṭh gaí, táki koí use dekhne na páe. Tau bhí us ke andar áte hí sárí jamáạt kí nazar us par paṛí

kyúnki kaí ek Itwáron men isí tarah se Pádrí ká wạz sunne ko áyá kartí thí. Bandagí ke shurụ́ men, jab jamáạt gít gátí thí, tab wuh na átí thí, par thoṛí der karke, jab gít aur namáz ho chukí, aur Pádrí wạz sunáne lagá, tab házir hotí thí. Phir bandagí ke tamám hone se thoṛá peshtar jab ákhirí gít khatm na ho chuktá, tab wuh áhista áhista phir chalí játí thí. Is se jamáạt ke log jánte the ki yih ạurat apne taín kisí par záhir nahín kiyá cháhtí. Pádrí ke wạz kí sárí báton ko wuh kán deke aur dil lagáke suntí thí. Balki kabhí kabhí us ke rone aur siskí bharne kí áwáz log sunte the; aur is se unhen mạlúm húá, ki Pádrí kí báten us ke dil par asar kartí hain. Bahut se log us ạurat ká hál aur haqíqat jánne cháhte the, ki wuh kaun hai, aur kahán se átí hai. Phir jamáạt ke kitne díndár log us ke liye Khudá se yih duạ́ mángá karte the, ki Iláhí, tú Masíh kí khátir se us ke dil ko tasallí bakhsh! Us kí poshish aur rawish dekhke log itná ján gae, ki yih ạurat kisí amír aur ịzzatdár khándán men se hai; lekin us ká nám aur hál kisí ko mạlúm na thá.

Itwár i mazkúr kí subh ko, wuh apne dastúr par, wạz sunne ke liye fílpáe kí áṛ men phir baiṭh gaí. Us waqt jamáạt ne is mazmún ká gít gayá, ki Masíh, Khudá ke Barre kí, jo sárí dunyá ke liye qurbán húá, tạríf howe. Bạd is ke Pádrí wạz karne lagá, aur us men Yahúdíon kí ́íd i fasah ká bayán karke kahá, ki Yahúdí qaum ká yih dastúr thá, ki ek barre ko zabh karke us ká lahú apne apne darwáze kí chaukhaṭon par chhápte the, táki halák karnewálá firishta jab áe, tab wuh lahú dekhke us ghar se guzar jáe, aur kisí ko wahán halák na kare. Aur yih fasah kí rasm Masíh ke qurbán hone ká nishán thí, ki us ne hamen naját dene ke liye apná lahú baháyá. Pádrí ne khásskar Injíl ke us maqám ká zikr aur bayán kiyá, ki jis men Yahúdí log apne úpar lạnat cháhke chilláte the, ki "Us ká khún ham par aur hamárí aulád par howe!" Matí 27: 25. Us ne yih bhí kahá, ki jaisá us waqt aur har waqt Masíh ká khún bahuton ke liye lạnat ká báịs húá, waisá wuh auron ke wáste barakat ká báịs bhí ho saktá hai, aur húá hai.

Phir us ne yih kahá, ki Yahúdíon ká baṛá gunáh yih thá, ki unhon ne apne Bádsháh Masíh ko radd kiyá. Lekin agarchi wuh qaum aisí kambákht thí, tau bhí dekho ki Masíh Munajjí kí ulfat aur mahabbat kyá hí baṛí húí. Idhar Yahúdíon kí sarkashí aur sakht-dilí ko dekho; aur udhar Masíh ke be-badal pyár par gaur karo. Idhar wuh qaum gunáh par gunáh karke apne Munjí ko már ḍálne cháhtí thí; aur udhar Masíh un par afsos karke kahtá thá, "Ai Yarúsalam, ai Yarúsalam, main ne kitní bár cháhá, ki tere laṛkon ko, jis tarah murgí apne bachchon ko paron tale ikaṭṭhe kartí hai, jamạ karún, par tum ne na cháhá!" Matí 23: 37. Un ko, jo Khudá kí kháss qaum thí, baṛí baṛí kháss nịmaten bakhshí gaín, tau bhí Khudáwand Ísá, jab Yarúsalam men dákhil hone par thá, aur Zaitún ke paháṛ par khaṛá hoke shahr ko dekhá, to royá, aur kahá, "Kásh ki tú apne usí din un báton ko, jo terí salámatí kí hain, jántí, par ab wuh terí ánkhon se chhipí hain!" Lúqá 19: 42. Pádrí kí báton se ạurat i mazkúr ká dil ghabrá gayá, aur us kí ghabráhaṭ yahán tak baṛh gaí, ki wuh áwáz se rotí thí. Pádrí bahut sanjídagí se phir us lạnat kí báton ká zikr karke bolá, unhon ne kahá, ki "Us ká khún ham par aur hamárí aulád par howe," aur waisá hí húá, kyúnki Rúmíon kí fauj, ki jise Khudá ne un ko sazá dene ke liye bhejá, nágahán á paṛí, aur un ke shahr ko gher liyá; aur un se baṛí baṛí aur khaufnák áfaten un par áín. Ákhir men Yarúsalam un se gárat kiyá gayá.

Phir us lạnat ká anjám dekho. Yahúdí log sárí zamín par titar bitar húe, aur haqír o ḳharáb hoke sárí qaumon meṉ zarb-ul-masal ban gae. Wuh ab tak Ḳhudá kí taraf píṭh kiye húe gumráhí meṉ haiṉ, aur ḳharábí o tabáhí kí hálat meṉ paṛe húe haiṉ. Hásil i kalám, Masíhí bháí jo yih tumhárí nasíhat ke liye hai, tau tum Yahúdíoṉ kí tarah apná dil saḳht mat karo, nahíṉ to tum bhí tambíh páoge.

Girje ke log baṛí dilsozí se sun rahe the, aur Pádrí kí báteṉ un ke diloṉ meṉ bahut asar kartí thíṉ, aur baṛí ḳhámoshí kí naubat húí. Ạurat i mazkúr apne dil kí baṛí ghabráhaṭ dabáne aur chhipáne cháhtí thí, lekin na kar sakí. Jis waqt Pádrí Yahúdíoṉ kí badhálí ká ziyáda zikr kartá thá, ki sárí rú i zamín par wuh kaise titar bitar aur ḳharáb o tabáh húe, to us baṛí ḳhámoshí meṉ kisí ne baṛí zor se chíḳh márí. Sabhoṉ ne jis taraf se chíḳh kí áwáz áí nazar kí, to kyá dekhá, ki wuh ạurat be-hosh hoke zamín par gir paṛí hai. Do chár ádmíoṉ ne jald áke use uṭháyá aur báhar le gae, aur Pádrí kí bíbí un ke sáth hoke use apne ghar le gaí. Wuh is ạurat ko, jab se ki us ne girje meṉ áná shurụ́ kiyá thá, pyár kartí thí, aur us kí naját ke liye Ḳhudá se duạ́ mángá kartí thí. Jab uṭhánewáloṉ ne use ek bichaune par liṭá diyá, to Pádrí kí bíbí ne un se kahá, ki Ấp ise mere háth meṉ chhoṛke chale jáiye.

Mariyam ne, ki yih Pádrí kí bíbí ká nám thá, pyár se us ạurat ke ḳhúbsúrat chihre ko dekhá, aur apne dil meṉ sochne lagí, ki jo ab mere sámhne behosh paṛí hai, us ke dil meṉ beshakk Ḳhudá ke fazl ká kám aur asar hotá hogá. Sháyad wuh is liye mere ghar par pahuncháí gaí, ki us ke dil ká chhipá hál, aur Ḳhudá ká poshída iráda us ke haqq meṉ mujh par khul jáe. Phir apne dil hí meṉ duạ́ mángte húe Mariyam ne jald us kí kuchh dawá kí, lekin wuh baṛí der tak behosh rahí. Jab áḳhir-kár hosh meṉ áke apní ánkheṉ kholíṉ, to Mariyam yih jánke, ki sháyad mujh gair shaḳhs ko dekhke wuh aur ghabrá jáegí, thoṛá haṭke ek taraf khaṛí húí; lekin apní ánkheṉ us par lagá rakhíṉ. Us ạurat ne dhímí áwáz se do chár báteṉ kahíṉ. Mariyam ne us ke pás áke us ke úpar sir jhukáyá, aur suná, ki ṭhahar ṭhaharke, us ḳhaufnák lạnat kí báteṉ yád rakhke yih kahtí thí, ki "Afsos! Masíh ká ḳhún mujh par!—yá Alláh!—aur hamárí aulád par bhí,—yá pák Alláh!—afsos, sad afsos mujh par!—kambaḳht aulád Isráel kí, jo maiṉ húṉ!—háe! háe! us ká ḳhún mujh par!"

Wuh thoṛá sá hosh meṉ áí thí, lekin us ke dil kí hairání o pareshání itní baṛí thí, ki wuh dobára behoshí meṉ ḍúb gaí. Jo thoṛí sí báteṉ us kí zabán se niklí thíṉ, so Mariyam ke dil meṉ bahut gaṛ gaíṉ, yaháṉ tak ki wuh ánsú bhar láí. Thoṛá sá us ke dil ká chhipá hál ab khul gayá thá, ki yih ạurat Isráel kí aulád meṉ se, yạne, Yahúdin hai; balki us ke chihre se yih bhí mạlúm hotá thá, ki us qaum kí hai. Lekin bahut sí báteṉ ab tak poshída thíṉ. Yih amír Yahúdin Masíhí girje meṉ kyúṉ átí hai; aur Masíh ke ḳhún aur salíb kí báteṉ sunke kyúṉ us ká dil aisá chhid gayá? Yih to be-shakk sáf sábit húá, ki us ke dil meṉ Masíh kí taraf máil karne ká kám Ḳhudá ki Rúh ne shurụ́ kiyá hai, aur Mariyam jántí thí, ki Masíh, jo gunahgároṉ ká bachánewálá hai, apní mihr o pyár kí báteṉ ab us par aur mujh par kholegá. Baṛí mihnat o mahabbat se us ne koshish kí, ki wuh ạurat phir hosh meṉ áe, aur baṛí der ke bạd us ne apní ánkheṉ phir kholíṉ.

Mariyam ne us ko dekhke ánsú baháe. Jab Yahúdin ne Mariyam ko dekhá, to hairán hoke bolí, "Maiṉ kaháṉ húṉ?

Yih kaun hai? Kyá koí firishta hai? Lekin firishte to nahíṉ rote haiṉ,—tau bhí—sháyad kambaḳht baní Isráel par firishte bhí roenge—Afsos, sad afsos! ham lạnat ke farzand haiṉ!" Mariyam ne us ká háth pakaṛke muláimí se apne háth meṉ dabáyá aur kahá, ki Ḳhátir-jamạ rakhiye, pyárí! Áp to ek dost ke ghar meṉ haiṉ; ki agarchi maiṉ áp ko nahíṉ pahchántí húṉ, tau bhí merá dil áp kí taraf rujụ́ hai. Is liye maiṉ phir kahtí húṉ, ki Ḳhátir-jamạ rakhiye. Haqíqat meṉ jab us ạurat ko mạlúm húá, ki maiṉ gair shaḳhs ke ghar meṉ áí, to bahut hairán húí, lekin Mariyam ne har tarah se us kí ḳhátir-jamaị karne kí tadbír kí, aur us ke dil ne bhí kuchh qarár páyá. Mariyam ne kuchh kháná láke us se kahá, ki Pahle áp kuchh kháiye, phir maiṉ sab hál batáúngí. Jab wuh khá chukí, tab Mariyam ne batlá diyá, ki wuh kaháṉ hai, aur ki girje meṉ us par kyá wáqạ húá thá. Wuh bolí, Háṉ, mujh ko sab kuchh yád hai; wuh ḳhaufnák báteṉ, "Us ká ḳhún ham par aur hamárí aulád par!" tír ke mánind wuh mere dil par lagíṉ!

Mariyam ne kahá, ki Pyárí merí, ḳhátir-jamạ rakhiye; mujhe yaqín hai, ki áp ke liye wuh lạnat jo hai, lạnat na rahí, balki barkat ho gaí. Barre ke ḳhún se áp ke liye sulh o salámatí paidá hotí hai.

Yahúdin ne jawáb diyá, ki kis tarah se? Kyúnki áp ko mạlúm nahíṉ hai, ki maiṉ jo áp ke ghar meṉ áí, kaun húṉ. Mariyam ne phir kahá, Maiṉ is ko jánne bhí nahíṉ cháhtí húṉ. Ek bát yih maiṉ jántí húṉ, ki áp jo hoṉ so hoṉ, áp ke aur har ek gunahgár ke úpar, jo apne gunáh ke bojh ke sabab se hairán o pareshán hotá hai, aur Masíh gunahgároṉ ke muḥajjí se muáfí cháhtá hai, Ḳhudá ká rahm aur fazl názil hotá hai. Yih báteṉ karte húe Mariyam ne phir us ká háth pakṛá, aur pyár kí nazar se us par dekhá, Jab Mariyam kí baṛí mahabbat us par záhir húí, to Yahúdin ká dil ḳhush húá, aur wuh bolí, Áp mujh begání par bahut hí mihrbán haiṉ. Áp kí mihrbání se mujhe tasallí hotí hai, aur maiṉ ḳhushí se apne dil ká hál áp ke sámhne kholtí, lekin háe, jo maiṉ apní qaumiyat bayán kartí, to sháyad áp mujhe apne ghar se nikál detíṉ. Mariyam ne muskuráke jawáb diyá, ki kabhí nahíṉ nikál dúngí. Yahúdin ne phir kahá, ki kyúṉ nahíṉ? Jo maiṉ áp se kahtí, ki maiṉ kis qaum kí húṉ, kyá áp mujh par gussa se balki nafrat se na dekhengí? Kyá áp ek kambaḳht lạnat ke farzand ko, Isráel kí ek beṭí ko,—ek Yahúdin ko, pyár karengí?

Mariyam bolí, Jab áp ne pahle thoṛá sá hosh meṉ áke do chár báteṉ kahíṉ, un se mujh ko tab hí mạlúm ho gayá thá, ki áp Abirahám kí aulád kí haiṉ; aur mere dil meṉ ummed qawí hai, ki áp sab ímánwáloṉ ke báp Abirahám ke ímán ke namúne par chalengí. Kyá merí bát sach hai ki nahíṉ, kyúnki áp to Masíh ko, jo salíb par khínchá gayá, pyár kartí haiṉ; pas merí bát sach jániye, ki maiṉ áp ko begání nahíṉ balki ek pyárí bahin kí mánind jántí húṉ.

Yahúdin chup rahí, lekin us kí ánkhoṉ se mạlúm hotá thá, ki wuh Mariyam kí baṛí ihsánmand hai. Phir us ne kahá, ki Maiṉ zarúr apne dil ká hál áp se khol kholke kahúngí; maiṉ apná dil áp ke sámhne unḍelúngí. Sháyad is se mere dil ká bojh utar paṛe.

Kahá hai, ki jaháṉ sone chándí kí baṛí baṛí khán miltí haiṉ, aksar waháṉ kí zamín se bahut paidá nahíṉ hotá. Isí tarah jin ke pás sone chándí ká baṛá ḳhazána hai, aksar un ke nek kám bhí paidá nahíṉ hote.

HANÁNIÁH AUR SAFÍRÁ KE MARNE KÁ HÁL.

HANÁNIÁH AUR SAFÍRÁ KÍ WAFÁT.

Muqaddas Kitáb meṉ kaí jagahoṉ par likhá hai, ki Ḳhudá jhúṭh aur fareb se niháyat nafrat rakhtá hai. Jab Hanániáh aur Safírá hawáríoṉ se jhúṭh bole, wuh usí jagah murda hokar gir paṛe. Kuchh zamín bechkar us kí qímat ke kuchh rupae unhoṉ ne apne liye chhipáke rakh liyá thá aur báqí hawáríoṉ ke pás ákar qasmíya kahne lage ki ham ko zamín kí qímat kull isí qadr hásil húí hai. Un kè jhúṭh bolne kí ḳhabar Patras Hawárí ko pahunchí, aur us ne Hanániáh se kahá ki kyúṉ Shaitán tere dil meṉ samáyá ki tú Rúh-i-Quds se jhúṭh bole. "Tú ádmíoṉ se nahíṉ balki Ḳhudá se jhúṭh bolá." Jyúṉ hí Hanániáh ne in bátoṉ ko suná wuh murda hokar gir paṛá, aur jawánoṉ ne use kafnáyá aur báhar le jákar gáṛá. Tín ghanṭe bad Safírá hawáríoṉ ke pás áí, aur chúnki wuh apne ḳhasam kí ḳhaufnák musíbat se wáqif na thí, us ne bhí waisá hí jhúṭh kahá. Wuh bhí murda hokar hawáríoṉ ke qadam par gir paṛí aur apne ḳhasam ke bagal meṉ gáṛí gaí. In donoṉ jhúṭhoṉ ká kaisá ḳhaufnák anjám húá, aur jhúṭhí zabán ke sáth Ḳhudá ke huzúr meṉ áná kaisá ḳhaufnák hai. Sulaimán ke Amsál ke 6: 16 meṉ likhá hai, ki "Ḳhudáwand un chha ká kína rakhtá hai, háṉ, un sátoṉ se use nafrat hai. Únchí áṅkh, darog zabán, aur háth begunáh ká ḳhún karnewálá, dil jo bure mansúbe bándhtá hai, páṉw jo jaldí buráí ke liye dauṛte haiṉ. Jhúṭhá gawáh jo jhúṭh kí sáns letá hai, aur wuh jo bháíoṉ ke darmiyán jhagṛe barpá kartá hai." Jhúṭh bolná Ḳhudá ke nazdík makrúh hai, aur wuh har tarah ke fareb se nafrat rakhtá hai, aur mumkin hai ki ádmí thoṛá sá jhúṭh bolne se baṛá gunahgár ṭhahre, maslan, wuh kuchh poshída rakhe aur us ke chhipáne se sunnewáloṉ ke dil meṉ bejá tásír paidá hogí. Yih bát Ḳhudá kí nigáh meṉ hargiz pasand nahíṉ hai. Agar yih amr bejá hai, to un logoṉ kí nisbat kyá kahná cháhiye, jo ján-bújhkar auroṉ ko nuqsán pahuncháne kí níyat se jhúṭh bolte aur jhúṭhí gawáhí dete haiṉ. Bahut log aisá karte haiṉ, aur wuh Ḳhudá ke huzúr us amr ko halafan kahte haiṉ, jise wuh jánte haiṉ ki bilkull galat hai. Ḳhudá aise badkároṉ ko agar is dunyá meṉ nahíṉ, to áyanda ko sazá degá. Ham ko yád hai, ki kisí shaḳhs ne aise amr kí nisbat jis ko wuh jántá thá ki yih galat hai, kahá ki yih sach hai, aur agar yih bát sach na ho, to Ḳhudá merí ján le le. Us kí bát ba-mushkil ḳhatm hone páí thí, ki wuh girkar mar gayá, Ḳhudá ne us ko usí jagah par sazá

dí. Yih bhí bejá hai, ki kisí dástán ko jis tarah par sune us se ḳhiláf kahe, yá us meṉ kuchh baṛhá de. Agar ham cháheṉ ki kisí suní húí bát ko phir kaheṉ, to ham ko lázim hai, ki agar mumkin ho to unhíṉ lafzoṉ meṉ jaisá suná hai kaheṉ. Is báb meṉ be-parwáí se bahut sí bejá aur galat ḳhabareṉ be-gunáh logoṉ kí nisbat phail játí haiṉ. Chunánchi kisí zamáne meṉ ek díndár shaḳhs thá, jis ne apne laṛkoṉ ko niháyat ḳhabardárí ke sáth tarbiyat kí thí, aur hamesha tákíd kartá thá ki jo kuchh bayán kareṉ, sahíh sahíh bayán kareṉ. Agar ek laṛká kahe ki jab maiṉ báhar gayá thá, tab sau kauwe dekhe the, hálánki us ne sirf bís kauwe dekhe hoṉ, to us ká báp us se sahíh tịdád kahalwátá thá. Ham logoṉ ko jo sáhib i aulád haiṉ, cháhiye ki apne laṛkoṉ ko sach bolne kí tạlím deṉ, aur mubálaga na karne deṉ, kyúnki jawání kí banisbat bachpan meṉ nek ạdat ḍálná ásán hai, aur yih amr Ḳhudá ko bhí pasand hai. Phir ek súrat bejá amr kí aur bhí hai, jo záhir meṉ jhúṭh nahíṉ mạlúm hotí. Maslan, kisí amr kí nisbat log apne jánib kí bát is tarah par bayán karte haiṉ ki sunnewá-loṉ ke nazdík mufíd mạlúm ho. Wuh isí taur se apne dostoṉ ko aur ḳhud apne ko fareb dete haiṉ, kyúnki wuh us kí sachái kí nisbat aịtibár karne par is tarah se máil hote haiṉ ki áḳhir wuh apne taíṉ is par ámada kar dete haiṉ ki yihí bát sahíh hai. Is bayán se hamárá yih mat-lab hai ki náziríṉ ko yih bát mạlúm ho ki har chíz ká bayán hamesha sáda aur sahíh taur par karná cháhiye, aur siwáe haqq ke aur kuchh na kahná cháhiye, go us se un ká nuqsán bhí ho. Ham ḳhúb jánte haiṉ ki "Dil sab chízoṉ se ziyáda farebí aur fásid hai." Apná muạmila achchhá záhir karne ke liye ham aksar apne dil meṉ kahte haiṉ ki is bát ke kam yá us bát ke ziyáda karne meṉ kuchh nuqsán nahíṉ hai. Lekin Ḳhudá hamá-re dil ke sab ḳhiyálát jántá hai, aur go ham apne bháíoṉ ko fareb de deweṉ, lekin use fareb nahíṉ de sakte. Jab ki ham jhúṭh aur fareb ke bad natíjoṉ ko samajhte haiṉ to ham ko in gunáhoṉ se parhez karne ke liye kaisí ḳhabardárí karní cháhiye. Chand jhúṭhí bátoṉ se kisí shaḳhs ke neknámí meṉ tamám ụmr ke liye ham nuqsán pahunchá sakte haiṉ, aur dostoṉ o bháíoṉ ke darmiyán nifáq ká bíj bo sakte haiṉ, jis ká ịláj sál-bá-sál nahíṉ ho saktá. Kahte haiṉ ki Shai-tán jhúṭh ká báp hai, aur jab wuh dekhtá hai ki jhúṭh ke báịs se fasád aur abtarí paidá húí, to wuh ḳhush hotá hai. Aksar aisá itifáq hotá hai ki logoṉ ko jhúṭh bolne kí targíb burí ḳhwáhishoṉ se maslan, zidd o lálach o gusse se hotí hai. Agar kisí shaḳhs se kisí ká nuqsán húá, to us se badlá lene ko us kí nisbat jhúṭh boltá hai táki kisí tarah se us kí sazá ho jáe. Hamárí dánist meṉ lálach aur aksar fareb ká báịs hotá hai. Log cháhte haiṉ ki jaháṉ tak ho sake fáida ho, aur apní chíz bechne ke liye ḳharídár ke rú-ba-rú us kí tạríf karte haiṉ, báwujúde ki yih jánte haiṉ, ki wuh achchhí nahíṉ hai. Isí wajh se wuh achchhí chízoṉ ko úpar aur nazar ke sámhne, aur burí chízoṉ ko níche rakhte haiṉ, aur is tarah par un logoṉ ko fareb dete haiṉ, jo jánte haiṉ ki sab chízeṉ eksáṉ aur achchhí haiṉ. Yih sab báteṉ Ḳhudá kí nigáh meṉ makrúh haiṉ. Dunyáwí fáide ke liye bhí diyánatdár aur sachchá honá achchhá hai, kyúnki jo shaḳhs hamesha sach boltá hai, hamesha aịtibár kiyá játá hai, aur aise ádmí kí bát dastáwez se bihtar hai. Is liye ham ko chá-hiye ki Ḳhudá kí madad se lafz i haqq ke aslí mạní par ḳhiyál karke haqq bolá kareṉ. Agar sab log aisá kareṉ to musíbateṉ aur áfateṉ is dunyá meṉ kis qadr kam ho jáeṉ. Ham ko Hanániáh aur Safírá ke gamnák qissa se bhí sabaq hásil karná cháhiye, kyún-ki yaqínan Ḳhudá jhúṭhoṉ ko sazá degá.

Makhzan i Masíhí.

JUNE 1869.

ISHTIHÁR.

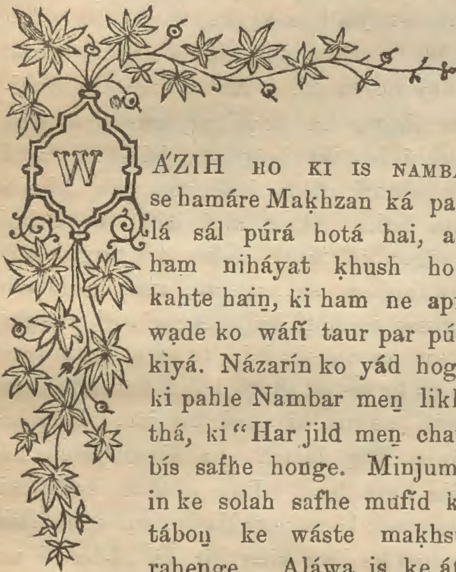

WÁZIH HO KI IS NAMBAR se hamáre Maḳhzan ká pahlá sál púrá hotá hai, aur ham niháyat ḳhush hoke kahte haiṉ, ki ham ne apne wạde ko wáfí taur par púrá kiyá. Názarín ko yád hogá, ki pahle Nambar meṉ likhá thá, ki "Har jild meṉ chaubís safhe honge. Minjumla in ke solah safhe mufíd kitáboṉ ke wáste maḳhsús rahenge. Ạláwa is ke áṭh safhe mutafarriqát ke rahá karenge, aur un meṉ ek yá do safhe tifláṉ ke láiq húá karenge: aur báqí meṉ kitáboṉ kí nazar i sání o ḳhulása o pand, o nazm, aur aur jo kuchh us matlab ke láiq hogá, rahá karenge."

Ba ịwaz chaubís safhoṉ ke, ham battís safhe likhte rahe. Hamáre Maḳhzan meṉ 200 aur kutub i muntaḳhiba meṉ 175 safhe haiṉ. Ham ne apne is wạde ko bhí wafá kiyá, ki "Aḳhbár meṉ kisí tarah kí tafríq na hogí," aur ab tak us ke páband haiṉ, aur áyanda rahenge: kyúnki hamárá Maḳhzan sab Hindustání Ịsáíoṉ ke liye hai. Ham ko manzúr húá ki naí jild ke shurụ se Maḳhzan kí qímat kam kar dí jáe aur ḍák ke mahsúl kí mụáfí mauqúf howe. Bạd is ke Maḳhzan kí qímat do rupae sáliyána hogí, aur har ek shaḳhs ko apná mahsúl dená hogá.

GORAKHPÚR KÁ NAYÁ YATÍM-ḲHÁNA.

MUTÁBIQ FAHMÁish ek dost ke, ham Gorakhpúr ke nau yatím-ḳhána ká hál darj karte haiṉ, aur ishtihár bhí dete haiṉ, ki Pádrí Stern Sáhib sab Hindustání Ịsáíoṉ ke laṛkoṉ ko apne yatím-ḳháne meṉ qabúl karne se dareg na karenge.

"In dinoṉ meṉ ek ḳhabar bahut achchhí húí hai." Wuh yih hai, ki Gorakhpúr ke janáb Pádrí Stern Sáhib ne ek makán isí nek níyat se banwáyá hai, ki láwáris laṛke apní guzar-auqát ke liye káshtkárí ká kám síkheṉ, aur apní ḳhurish poshish ke liye ziráạt wagaira se mạsh paidá kareṉ, aur kuchh ịlm i Iláhí bhí hásil kareṉ. Ab makán taiyár ho gayá, qadre qalíl báqí hai: aur ek tauhfa yih thá, ki jis waqt makán i mazkúr kí bunyád paṛí, us waqt Sáhib i Ạlí-himmat ke pás kuchh rúpiya muhaiyá na thá. Lekin Ḳhudáwand ke karm o fazl se paune tín hazár ke qaríb makán meṉ lágat lagí, Ḳhudá ne sab maujúd kar diyá; Bárí Táạlá ne Sáhib i mausúf ká jo iráda thá, púrá kar diyá. Ai Ḳhudáwand Ịsá Masíh tú apne ímándár bandoṉ kí duạeṉ suntá aur is tarah par un ká iráda púrá kartá hai. Yih nayá makán Basháratpúr ke púrab simt do golí ke fásile par hai; muttasil girja aur táláb ke aur ghar kí cháro taraf Iskúl ke laṛkoṉ ká khet aur bágícha hai. Ab Sáhib i wálá ne nau taiyár makán meṉ jalsa ke liye hukm farmáyá; yạne, láwáris laṛkoṉ ko barkat dekar makán mazkúr meṉ ábád kareṉ; Yakum Aprail san 1869 Ịswí ko Sáhib Judge sát baje subh mạa apne ḳhándán ke Basháratpúr meṉ tashríf láe. Yaháṉ kí jamáạt aur Gorakhpúr kí jamáạt aur láwáris laṛke laṛkíáṉ bahut safái se saf ba saf khaṛe the, aur Gorakhpúr ke janáb Collector

Sáhib, janáb Judge Sáhib kí Mem Sáhiba aur aur Sáhibán i zíshán aur mem sáhiba jo ki tashríf láe the, táláb par ek khaima istáda thá, wahán se yih sab kaifiyat dekhte aur bág bág hote. Jamáat ke áge janáb Pádrí Stern Sáhib aur janáb Pádrí Carter Sáhib, aur Báman Sáhib, aur Pádrí Tulsí Pál Sáhib, Pádriyána libás pahine húe the, aur yatím larke apná apná khetí ká auzár liye húe barí khushí se khare the. Un ke darmiyán ek larká gárí par sawár gehún kí bálon ká ek kusháda halqa-numá liye baithá thá, jis par chand lafzen likhí húí thín:

Jalsa Khudáwand Ísá Masíh ká.

Jalál, fazl ke sáth intizám ásmání raunaq afroz nazar átá thá: aur dil yih bát tasauwar kartá thá.—1 Patras 2: 9. Ab áhista áhista Sáhib i mamdúh ke píchhe Khudáwand Ísá Masíh kí saná o sifat gáte húe chale, aur girje ká ghantá bajtá thá; aisá achchhá malúm hotá thá, goyá nae makán men áne ke liye bulátá hai. Ab sab koí makán men pahunche. Shámyáne ke níche binchen bichhí húí thín, sab jamáat árástagí ke sáth baithí, láwáris larkon ne Masíhí gít gáyá. Phir Basháratpúr ke Iskúl ke larke larkíon aur sab jamáat ne milkar Khudáwand Masíh ká gít gáyá, aur sunnewálon ke dil men bahut hí khushí paidá húí. Auwal janáb Pádrí Stern Sáhib ne chand báten mahabbatámez zabán i mubárak se larkon ke fáide ke wáste farmáín, kháss karke 128 Zabúr kí 1 aur 2 áyaton ko nae ghar aur us ke rahnewálon ke liye muqarrar kiyá, aur is áyat par *tum sab amal karo:* bad azán Báman Sáhib ne bhí kuchh bayán kiyá, jis se sab larkon aur sab ko fáida ho. Tis ke bad Pádrí Tulsí Pál Sáhib ne apní tasníf nazm men janáb Pádrí Stern Sáhib kí koshish aur mahabbat aur jis kisí ne is kár i khair men, yane, taiyárí i makán men rúpiya diyá thá, un ke haqq men duá aur becháre larkon ko barkat aur Khudáwand Ísá Masíh aur Taslís ká jalál aur buzurgí bayán karke duá mángí. Bad is ke janáb Pádrí Carter Sáhib ne Angrezí zabán men sáhibán i wálá shán aur mem sáhiba ko saná kahá. Logon ne chanda bhí diyá. Machhlí ká shikár bhí sab sáhibon ne dekhá. Barí khushí ke sáth apne apne daulat-kháua ko tashríf le gae. Yahán sab Ísáí jamáat ne kháná kháyá, jo takhmínan chár sau ke thí, sab izdihám qaríb chha sau ke rahá, yane, 400 Ísáí, aur 200 Hindú Musalmán. Khudá se yih duá mángen ki Khudáwand Khudá is nae Madrasa ko apní panáh men rakhe, aur yih fazl bakhshe ki is Iskúl ká anjám us kí buzurgí aur taríf ke wáste howe. Ámín.

Matla i Núr.

DÚSRÁ BÁB.

Ghar ke bayán men.

BÁBÚ I MAZKÚR KÍ larkí Kāminí náme sab larkon se chhotí thí. Us ká sinn chár baras ká thá, aur wuh barí pyárí larkí thí. Us kí ánkhen qábil taríf ke thín; aur jab wuh apne siyáh bálon ko gúndhke apní chhotí sárí pahintí, to goyá ek nanhí munhí aurat sí malúm hotí thí. Us kí totláhat niháyat hí pyárí malúm hotí thí, aur jab ki wuh koí lambá chaurá jumla ruk rukke boltí, yá koí naí aur mushkil bát tatol ke nikáltí, to us kí má ká dil khushí ke máre uchhal partá. Wuh beikhtiyár bol uthtí, kí zará merí pyárí *Toki* kí báten to sun lo. Aur harchand ki wuh betí thí, táham Kumárí use bahut azíz rakhtí thí, balki Pandit us ká báp bhí us ko bahut hí pyár kartá thá.

Kumárí ke yih tín laṛke zinda the, par us ke chár bachche mar chuke the. Bahut sí Hindú ạuraton kí yihí kaifiyat hotí hai, ki aksar auqát agar un ká ek laṛká zinda ho, to beshakk do hí mare bhí honge. Aur agarchi ín gamzada máon ke ánsúon ko ṭapakte húe dekhne se dil ko malál hotá hai, táham ḳhushí kí bát hai, ki hazáraha bachche apne tárík aur ḳhaufnák makánon se guzar-kar Ḳhudá ke shándár taḳht ke gird pahuncháe játe hain.

In laṛkon ke bạd, Jadonáth aur us kí bíbí Prasanno ká tazkira lázim átá hai. Jadonáth, Punḍit i mausúf ká chhoṭá bháí thá. Yih mard i jawán thá, aur sinn us ká qaríb tís baras ká hogá; par harchand ki wuh apne bháí ke barábar sáhib i istịdád na thá, táham us kí sharáfat men kisí tarah ká shakk na thá, aur wuh apne bháí hí ke mánind mard i ádmí thá. Wuh Kalkatte ke ek daftar men naukar thá, aur us ko assí rupae mahíne kí talab miltí thí. Us kí bíbí Prasanno ká sinn koí bís baras ká hogá. Wuh bahut ḳhush-ḳhulq aur mahabbatí ạurat thí, aur Punḍit kí beṭí Káminí us ko apní má ke barábar pyár kartí thí. Jab se wuh laṛkí paidá húí thí, tab hí se wuh barábar Prasanno ke sáth rahá kartí thí, yahán tak ki us kí zabán se auwal kalima *baṛí bahú* hí ká, jis laqab se Prasanno mashhúr thí, niklá. In deoráni aur jeṭhání men baṛí muwáfiqat thí. Har koí Prasanno se ulfat rakhtá thá; yahán tak ki wuh chhoṭá shoḳh-chashm Prionáth bhí, jab use satáne se farágat kartá, to jákar us ke gale se lipaṭ játá, aur wuh us ko muạf karke dulárne lagtí. Lekin harchand ki Prasanno har shaḳhs kí nigáh men ạzíz thí, par us ko ek bát ká baṛá ranj rahá kartá thá. Us ko auláḍ na hone ká qalaq thá. Us ke liye púje paṛ, pújá húí, balki tírath bhí kí gaí, tau bhí us kí ummed bar na áí. Us bechári Prasanno ko yih dagdaga lagá rahtá thá, ki sháyad merá shauhar is amr ke báịs se mujhe pyár na karegá.

Ab ham in se dar guzar karke, Basanto náme ạurat ká charchá karenge. Wuh Punḍit i mazkúr ke ek chhoṭe bháí kí, jis ká sinn Jadonáth se bhí kam thá, bewa thí. Is ká sinn kull aṭhárah hí baras ká thá, lekin wuh baṛí dhúm dhám kí ạurat thí. Us ká qadd daráz, aur us ke háth páwn lambe chauṛe the; us kí ánkhen baṛí baṛí thín, aur wuh sáf rang aur dhímí chál o subuk pá thí: garaz ki us ke sáre atwár shán se bhare húe aur niháyat hí dilkash the. Us ke shauhar ko mare húe tín mahíne ká ạrsa guzrá thá, aur us ke chihre par bạz bạz auqát baṛí udásí sí chhái húí mạlúm hotí thí. Táham us ke bashre par aisí saḳht náummedí ke ásár numáyán na the, jo kí aksar Hunúd bewáon ke chihron par nazar áte hain, is liye ki us ko chand ạrse men ek laṛke ke paidá hone kí ummed thí. Wuh yih cháhtí thí, ki kásh ki wuh laṛká beṭá paidá hotá, aur yih ḳhwáhish taạjjub kí bát nahín thí. Laṛkí ke paidá hone se us ko kyá fáida hásil ho saktá thá? Us ko chand barson ke bạd us se judá honá hotá, aur sháyad ki us ko bhí us kí áyanda zindagí men táríki aur beárámí men mubtilá honá paṛtá. Lekin beṭá, ụmr bhar usí ká ho rahtá. Wuh hamesha us kí ḳhabar letá, us kí parwarish kartá, aur us ke sáth ụmr bhar rahtá. Us kí chhoṭí bíbí misl us ke beṭí ke hotí, aur wuh us ke laṛkon ko apne hí bachchon kí mánind páltí. Basanto ke dil ke khiyálát niháyat farhat-ásár the, aur us ne deotáon se yih duạen mángín, ki mujh ko beṭe ke paidá hone kí nịmat hásil ho.

Bábú i mausúf kí búṛhí chachí Tárámaní puráne zamáne ke logon men se thí. Yih búṛhiyá bahut hí ḳhanda-peshání aur daráz qadd o siyáh rang, sufed rísh ạurat thí, aur us kí ánkhen jagmagátí húí thín. Wuh har shaḳhs ke sáth

baṛí khushwazaí se pesh átí, kull gharáná us kí izzat kartá thá, aur us kí tásír sab ke úpar nek hotí thí. Wuh laṛkon ko bahut hí azíz rakhtí thí, balki un ko hadd se ziyáda náz-parwarda baná rakhá thá. Yih aurat bahut hí pákíza sifat samjhí játí thí, aur us ne Jagannáth aur Gayá o Banáras, wagairah, jagahon kí tírathen bhí kí thín. Wuh din men ek hí bár roṭí khátí thí, aur apná bahut sá waqt púјá-páṭ men sarf kartí thí. Us ghar men us ke báis se baṛí raunaq thí, balki kull bastí us se khush rahtí thí. Búṛhí bewa hone ke báis se wuh pás paṛos ke logon ke gharon men á já saktí thí; aur jahán kahín koí bímár paṛtá, wahán Pandit kí chachí buláí játí thí, aur chúnki us ko adwiát men bhí dakhl thá, aur us kí baz baz dawáen bahut hí mujarrab thín, us kí zát se bímáron ko aksar baṛí ráhat miltí thí. Jahán kahín laṛáí jhagṛá hotá, wuh us ke tai karne ke liye talab kí játí, aur us ke faisalon ko, jo hamesha maqúl hote the, har koí pasand kartá thá.

Bábú ke ghar kí khádima, us gharáne kí dúr kí rishtadár thí. Yih aurat zát kí brahmaní aur bewa thí. Wuh un ke liye roṭíán pakátí, pání bhartí, saudá sulf kartí, aur ghar ká sárá kám dekhtí bháltí. Sab us se mihrbání ke sáth pesh áyá karte the, aur wuh us ke kháne kapṛe aur us kí zarúriyát ke rafa karne kí har tarah se fikr rakhte the. Pandit i mausúf kabhí kabhí apní bíbí se kah diyá karte the, ki bechárí Hiráni ko ek chauanní de do, ki agar us ko kisí chíz kí hájat ho, to us ke pás kuchh paise to maujúd rahen.

Rájkumár Bhaṭṭáchárj ke gharáne kí yih kaifiyat thí. Ab un ke makán ká bayán suniye. Un ká makán bahut baṛá ínṭ ká baná húá, koṭhedár thá, aur us men do qata the. Dakhan jánib ko darwáze ke andar, dahne taraf ek kamra thá, jis ke andar ek táq men ek badsúrat sá but rakhá thá, aur yih goyá un ká khánagí mandir thá. Báqí tín jánib men cháro taraf sáyabán paṛá húá thá, jin se milí húí chhoṭí chhoṭí koṭhríán baní thín. Koṭhe ke úpar darwáze ke sámhne jhanjharídár khiṛkíán lagí thín, jin ke súrákhon men se mastúrát tamásha wagaira dekh saktí thín. Báín taraf ko ek zína baiṭhke se lagá húá thá, jo ek jánib ko sarásar lambá baná thá. Is zíne se hokar ek andherí ráh dúsre qata ko gaí húí thí, aur yih ráh zanán-kháne kí thí. Is qata men sirf do hí jánib par koṭhe bane the, aur báqí do taraf chhaten paṭí thín, jin par auraten shám ke waqt chihal qadmí kar saktí thín. In ke níche ko báwarchí-khána, gáe-khána, aur do tín kamre the, jin men khánagí zarúriyát kí chízen rakhí rahtí thín. Is men se ek koṭhrí Hírání ko milí thí, ki jis ke andar wuh apní chhoṭí baṛí nijh kí chízen rakhtí thí. Makán ke pusht par ek darwáza thá, jis se ráh ek band táláb men nikal gaí thí, jo har chahár taraf phúl ke darakhton se árásta thá. Garaz ki Hindustáníon kí tabíat ke mutábiq wuh makán baṛe árám kí jagah thí.

Jab ki Pandit aur un ke bháí makán men hote, to wuh baiṭhak ke kamre men, ziyáda baiṭhte yá sote, aur apne pás paṛoswálon se bát chít karne men mashgúl rahá karte the. Is kamre men chaṭáíán aur gáo-takiye lage húe the. Díwár men kuchh yúnhí wúnhí sí taswíren, jo ki Kalkatte men kasrat se miltí hain, lagí húí thín. Aur ek puráná jháṛ, jo nách tamáshon men roshan hotá thá, chhat se lagá húá laṭak rahá thá. Is báhar ke qata men auraten sház kabhí játí thín. Buṛhiyá Tárá Maní to albatta gáhe máhe apne bhatíjon ko dekhne aur un se bát chít karne ke liye nikal jáyá kartí thí, lekin wuh bhí aksar bhítar hí ke qata ke andar rahá kartí thí. Subh ke waqt auraton ke naháne dhone, ghar ke kám káj dekhne, kháná pakáne

meṉ Hírání kí madad karne, aur do pahar ke waqt kí roṭí kháne meṉ basar hotá thá. Ek yá do baje din ko thoṛí der ke liye kám band ho jáyá kartá thá. Tab yih ạuraten yá to so rahtíṉ, yá gahnoṉ ko dekhtí bháltíṉ; aur jawán ạurateṉ apne siroṉ meṉ tel ḍáltíṉ, aur apní lambí siyáh zulfoṉ ko, jin par wiláyatí ạurateṉ ashash kar játíṉ, bándhtí búndhtíṉ, aur apne báloṉ kí baṭí húí ḍoríoṉ se un ko kas kasá letíṉ. Chha baje shám ke waqt kháná pakáne kí taiyárí hone lagtí, aur áṭh yá nau baje tak paká pakú, aur khá pí ke farágat kartíṉ, Aur tab sáf chándaní meṉ rát ke waqt chhat ke úpar já baiṭhtíṉ, aur kabhí kabhí us gáoṉ kí bạz ạurateṉ bhí nikal átíṉ, aur qissa kahání yá gap shap ḳhúb uṛte. Jab un ko nínd satátí, to wuh ek ek karke barámade meṉ já rahtíṉ, aur kapṛe pahne pahnáe luṛhak rahtíṉ. Jáṛe kí rátoṉ meṉ wuh albatta koṭhríoṉ meṉ sotín, jin meṉ taḳht-posh mukallaf lage húe the.

Harchand ki chiṛiyá kí zindagí us ke pinjṛe meṉ mahz belutfí ke sáth kaṭṭí hai, par Hindú ạuratoṉ kí zindagí un ke shauharoṉ ke gharoṉ meṉ, un se bhí baṛhkar belutf hotí hai. Bachpan meṉ jab wuh apne wálidain ke ghar meṉ rahtí haiṉ, tab to wuh albatta paṛosíoṉ ke gharoṉ meṉ chalí já saktí haiṉ, balki wuh kabhí kabhí kisí qaríb ke gáoṉ meṉ bhí chalí jáyá kartí haiṉ, par apne shauharoṉ ke gharoṉ meṉ wuh goyá qaidí kí mánind rahtí haiṉ. Un ke din barábar roz marra khánagí kámoṉ meṉ basar hote haiṉ, aur sháyad jo kabhí kisí se kuchh takrár ho gaí, yá kisí buṛhiyá ke gappe shappe meṉ basar húe, to albatta un kí belutfí ek gúna ṭúṭ játí hai. Siwá janam miyạd qaidí ke aur kisí kí zindagí Hindú ạuratoṉ ke muqábil meṉ beraunaq aur behazz o ạql se ḳhálí nahíṉ hotí.

YAHÚDÍOṈ KÍ ÁNEWÁLÍ BAHÁLÍ.

1

QAUM YAHÚDÍ ĢAM-ÁLÚDA!
 Áge tú mat mátam kar;
Ģam o nála ká piyála
 Tú ne piyá sarásar:
Ḳhárij hoke, gam se roke
 Zillat saḳht uṭhátí thí;
Ki lásání saḳht hairání
 Tujhe nit satátí thí.

2.

Rabb rahím se tú qadím se
 Barguzída ummat thí;
Rabb kí dạwat be tafáwat
 Sadá qáim rahegí:
Mátam karke ánsú bharke
 Gir Masíh ke qadam par;
Dil kí saḳhtí aur kambaḳhtí
 Chhoṛke sachchí tauba kar.

3.

Fazl páke tú Ḳhudá ke
 Pák iráda jánegí;
Tú mahjúb ho mard maslúb ko
 Apná Munjí mánegí;
Wuh Saihún se apne ḳhún se
 Tujhe baḳhshegá naját;
Us kí táqat aur liyáqat
 Tujhe baḳhshegí hayát.

4.

Qaum Yahúdáh! tú ásúda
 Apná mulk phir páwegí;
Us ko páke aur basáke
 Ḳhush-dil ho yih gáwegí:—
"Rabb ke nám se jo salám se
 "Átá hai, so hai nekbaḳht!
"Ab wuh áyá; us ne páyá
 "Sháh Dáúd ká táj o ṭaḳht."

Talím i Tiflán.

EK KASTÚRÁGÍR KÁ QISSA.

I.

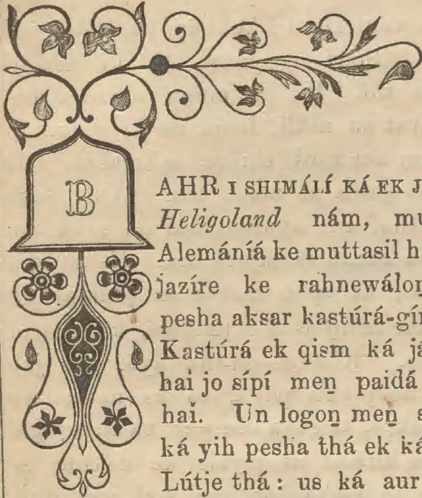

BAHR I SHIMÁLÍ KÁ EK JAZÍRA *Heligoland* nám, mulk i Alemáníá ke muttasil hai; us jazíre ke rahnewálon ká pesha aksar kastúrá-gírí hai. Kastúrá ek qism ká jánwar hai jo sípí men paidá hotá hai. Un logon men se jin ká yih pesha thá ek ká nám Lútje thá: us ká aur us ke beṭe Dáníel ká ahwál, main thoṛá sá bayán karúngá.

Heligoland men ek sál kastúrá-gírí men kuchh muhassal na húá. Har subh ko kastúrá-gír gamgín hoke, apne apne ghar ko chale áte, aur ghabráte the, ki kastúron kí fasl ákhir hone par hai, aur abhí tak kuchh hásil nahín húá. Ek din Lútje, jo buḍḍhá aur zaíf thá, apne ghar men áyá, aur ág ke pás baiṭhkar so gayá, magar Dáníel, jis kí umr aṭhárah baras kí thí, samundar ke kináre par kishtíon ke bándhne men mashgúl rahá. Wuh apne báp ke sáth, jaház par samundar men játá thá, aur kabhí kabhí us ko yih khiyál hotá, ki main Amaríká ko jáún, lekin yih us ke báp ko námanzúr thá.

Kastúron ke bechne ke liye Lútje *Hambarg* shahr ko jáyá kartá thá, aur us waqt bhí us ká iráda thá ki jáe, lekin jab nínd se jágá to jáná ki main bímár hún, já nahín saktá. Is hál men Dáníel ko apne báp ke iwaz jáná paṛá, aur is báis se ki Hambarg ko kabhí nahín gayá thá, wuh jáne se niháyat khush húá, aur apní kishtí taiyár karke wuh apne báp ke pás áyá, aur us se jahází safar kí talím páí. Ab poshída na rahe ki Dáníel ke má báp is bát se, ki hamárá beṭá ham se judá hotá hai, aur dekhiye, us ká kyá hál hogá, baṛí fikr men the. Lekin wuh Khudá-shinás the, aur yaqín kiyá, ki jo hamárá Hámí aur Hádí hai, so hamáre azíz beṭe ká bhí hogá.

Fajr ko jab roshní hone lagí, Dáníel uṭhá, aur apne kapṛe pahinkar áhista áhista ghar se nikalne cháhá, táki us ká bímár báp na jág paṛe. Lekin bímárí ke sabab, aur sháyad is sabab se bhí ki us ká dil us ke beṭe ke liye fikr se bhará thá, Lútje jágtá rahá, aur apne beṭe ke pánwon kí áwáz sunke us ne us ko buláyá, aur us se kahá ki Ai mere beṭe, Khudá terá háfiz ho, aur tujh ko sárí badí se bacháe. Dáníel ne kahá: Ai mere báp, mere liye fikrmand mat hújiye Khudá kare ki jald áp ko sihhat ho: Salám. Jab wuh rukhsat hokar jaház ke pás pahunchá, tab pál tanwákar rawána húá. Jaldí jazíra nazar se gáib húá, aur chand arse bad wuh mínár jo daryá i Elbe ke muháne par khaṛá hai, dikhláí diyá. Dáníel bahut khush húá. Mínár aur baṛe baṛe jaház aur dhúán-kash jo dekhne men áe, us ke liye ajáibát the, aur jab shahr i mazkúr men pahunchá, tab aisí ajíb ashyá nazar áín ki wuh hairat men ḍúb gayá, aur apne ham-ráhíon se hazáron suwál karne lagá. Jab mál biká, aur us kí qímat milí, tab Dáníel ne iráda kiyá ki kal ghar ko lauṭe. Jab shám hone lagí to apne rafíqon ke sáth wuh ek musáfir kháne men já baiṭhá: wahán bahut se jahází idhar udhar ke, ikaṭṭhe the. In men se ek jahází jo mulk i Háland se áyá thá, wuh Dáníel ke sáth guftogú karne, aur us se apne safaron kí wáqiát bayán karne lagá. Dáníel ne bahut taajjub kiyá, aur kahá, ki Mujhe Amaríká jáne ká baṛá shauq thá, aur agar merá báp ijázat detá, to main muddat ká gayá hotá.

Jahází ne kahá, ki Yih kyá bát hai, main us mulk ko gayá, lekin apne báp se ijázat nahín mángí is liye ki mujhe yaqín húá ki wuh merá jáná námanzúr karegá. Dániel ne púchhá ki yih kab húá? Wuh bolá, ki Chha baras húe, aur jab se main khud-mukhtár húá hún, aur na ádmí kí na Khudá kí parwá rakhtá hún. Dániel kahne lagá, ki Yih niháyat burá kám hai, hamáre mulk men log aisá nahín karte. Wuh shakhs thátthe men bolá ki Wáh! wáh! ham ázád hain, ham log apní apní marzí ke mutábiq karte rahte hain, aur auron kí marzí par mauqúf nahín hain. Tab Dániel ne kahá: Tum jo karo so karo, lekin main is ko burá jántá hún. Tab wuh jahází khafá hone lagá, aur apne dil men sochne lagá, ki yih shakhs apne taín achchhá samajhtá hai, par main use sábit karúngá, ki tú auron se bihtar nahín hai.

Jab yih bát chít ho rahí thí, yih donon us mulk ke riwáj ke mutábiq mai píte rahe. Tab Dániel ne jáná, ki agar aur píún to mad hosh ho jáúngá, aur wuh kahne lagá, ki Main ab aur nahín piúngá. Jahází ne kahá, Khair tumhárí khushí, lekin agar aur na píoge to mere sáth áo, main tumhen shahr kí imáraten dikhlaúngá. Dániel ne kahá, ki Shahr ke bare bare makán aur imáraten sab dekh chuká. Jahází bolá: Jo tum ne dekhá hai so kuchh nahín hai, mere sáth áo. Tab wuh us ke sáth gayá, aur játe játe, wuh shahr ke us mahallá men pahunche jahán sharábí aur kasbíán ikatthe hote the, aur bahut log júá bhí khelte the. Ek ghar se báje aur náchne gáne kí awáz átí thí, aur us ghar men jahází ne apne sáthí ko le jáne chahá. Pahle to Dániel ne inkár kiyá, par bad is ke andar gayá, aur wahán dekhtá kyá hai, ki tamáshbín aur kasbíán milke, náchtí aur sharáb pítí hain. Jahází ne sharáb mangwákar Dániel se kahá: áo, pío khush ho: par Dániel hosh men áke kahne lagá, ki Mujhe jáne do, main yahán na rahúngá. Tab jahází thatthe men bolá, ki Are bhái, buz dil mat ho, pí lo. Dániel sharm kháke aur mardánagí ko chhorke sharáb píne lagá aur thore arse bad nashe men hoke zamín par girá, aur us ke sáthí wahán us ko chhorkar chale áe.

Us waqt Dániel ke báp ká kaisá hál húá? Gharí ba gharí us kí bímári barhtí thí. Us ke munh se zara bhí shikáyat na niklí, lekin us kí dhundhlí ánkhon aur zard chihre se malúm húá ki wuh qaríb ul maut hai. Wuh hosh men thá, aur agarchi bol na saká tau bhí sab kuchh samajhtá thá. Us ne yih árzú kí, ki apne marne se peshtar ek dafa aur main ashá i rabbání ká sharík ho lún. Khádim-ud-dín áyá, aur jab Lútje ne piyála páyá, to us ne us ko aisá pakrá, ki goyá use phir na chhoregá. Malúm húá ki us piyále ke dekhne se Masíh kí mahabbat aur fazl yád áyá, aur is se us ne barí tasallí pái.

Qaríb ádhí rát ke, nágahán Lútje pukárne lagá: Dániel! ai mere bete, Dániel! Khudá tujh par rahm kare Dániel!

Lútje ko bahláne ke liye us kí jorú use Baibal kí báten sunáne lagí. Thore arse bad us ne apne shauhar par nazar kí, par zará bhí harakat na pái. Wuh bolí, Lútje! ai mere azíz Lútje, mujhe koí bát kahiye! Phir us kí lásh par girí aur us ke honthon ko chúmne lagí, lekin us men garmí aur harakat ká nishán bhí na thá. Wuh sotá rahá, aur roz i hashar tak phir na jágegá. Us kí jorú bare ranj men hoke us ke palang ke pás kharí rahí, aur ro roke bolí, ki Ai mere Lútje tú dukh o dard se ázád, aur Ísá kí god men mahfúz hai. Tú ne apne Shafía ko pyár kiyá, aur ab wuh tujh ko apne pás le gayá hai. Tab jhukke wuh kuchh der tak duá kartí rahí, aur ákhir ko áwáz se kahá, ki main Khudá Qádir i mutlaq Báp par, aur us ke eklaute Bete Khudáwand Ísá Masíh par aur Rúh-i-Quds par

aur pák kalísyá i jáma par, muqaddason kí rifáqat, gunáhon kí muáfí, jism ke jí uthne aur hamesha kí zindagí par itiqád rakhtí hún. Ámín. Ísá kahtá hai, ki "Qiyámat aur zindagí main hí hún, jo mujh par ímán láe, agarchi wuh mar jáe, jíegá." Ai mere azíz Lútje yih to terá ímán thá, aur us ke mutábiq tú jí uthegá, aur haiyát i abadí ká wáris hogá.

X. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Afasus kí kalísyá. Aam. 20 : 29.
2. Mukásh. 2 : 2.
3. Us kí nasíhat yád karke jhúthe rasúl nikál diye. Mukásh. 2 : 2.
4. Afsíon ko 3 : 1; 4 : 1; 6 : 20. Filippíon ko; Filip. 1 : 14, 16, Qulassíon ko; Qul. 4 : 3, 18; Filemún ko; Filem. 1 : 9. Dúsrá Khatt Timtáús ko, 2 Tim. 2 : 9.
5. Jab Pulús ek bár Yarúsalam ko goyá, Gal. 2 : 1. Phir Krete jazíre men us ke sáth thá; Tit. 1 : 5; Maqadúniya men bhí wuh Pulús ke sath thá; 2 Qur. 8 : 17, 18; Jis waqt us ne yún likhá, Maqadúniya men thá; Dekho 2 Qur 9 : 2, 4.
6. Bad us ke ki Páfus ko gayá, Aam. 13 : 9.
7. Jab Pulús Shahr i Rúm men qaidí thá; Dekho Filip. 2 : 25; 4 : 22.
8. Wuh jo bímár pará thá, Pulús ne us ko Filippíon ke pás bhejá, tá na ho ki wuh log us ke bímár hone ke sabab fikrmand rahen. Filip. 2 : 25—28.

XI. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Kin rasúlon ne kalísyon ko likh bheje?
2. Kyá Masíh ne kabhí koí khatt likhwá bhejá?
3. Galatíon kí kalísyá kis tarah diqq húí?
4. Kaun sí kalísyá men baz log kahte the, ki murdon kí qiyámat na hogí?
5. Ísá apne ásmán ko uth jáne ke bad kin shágirdon ko dikhái diyá?
6. Injíl men kitne shakhs ba nám i Yúhanná mazkúr hain?
7. Pulús ne kaun se bare shahr men ek ghar ká kiráyá kiyá?
8. Injíl kí kitní kitáben Yúhanná rusúl se marqúm húin?

PARHEZGÁR KÁ QAUL O QARÁR.

Parhez ham karen nashe se,
Sharáb ham se ho dúr:
Báz rahen ham mai-kháne se,
Sharáb ham se ho dúr:
Aur dúr ho gánjá, aur afím,
Aur bháng bhí, tum sab ho ganím;
Pas bháng dúr ho, aur gánjá bhí,
Sharáb, afím ho dúr.

Sharábí kaisá chaltá hai?
Sharáb ham se ho dúr:
Wuh dagmagáke girtá hai,
Sharáb ham se ho dúr:
Us ke bál bachche hain udás,
Aur un kí kuchh bhí nahín ás;
Pas bháng dúr ho, aur gánjá bhí,
Sharáb, afím ho dúr.

Na karen ham in ká len den;
Wuh sab ham se hon dúr:
Sharábí pás ham na rahen;
Wuh bhí ham se hon dúr:
Ab yih hamárá hai iqrár,
Ki sadá honge parhezgár;
Pas bháng dúr ho, aur gánjá bhí,
Sharáb, afím ho dúr.

HAMÁRÁ SAB KUCHH KHUDÁ KÍ BAKHSHISH HAI.

Daulatmandon kí daulat is liye un ko dí játí hai, ki us se muhtájon kí hájat rafa howe. Ek aurat ne yih kahke, kisí faqír ko chauanní dí, ki jitná main tum ko de detí hún, itná Khudá ne kabhí mujhe nahín diyá. Faqír bolá, Aisá nahín, bíbí! kyúnki jitná bhar áp ke pás hai, sab kuchh us Ganí ne diyá. Wuh bolí, yih tumhárí galat i fahmí hai. Jo mere pás hai, so áriyat ke taur par Khudá ne mujhe diyá hai. Merá sab mál usí ká hai. So us ne mere sipurd kiyá, táki main tum se garíbon ko dún.

QISSA AMÍR AUR MASḲHARE KÁ.

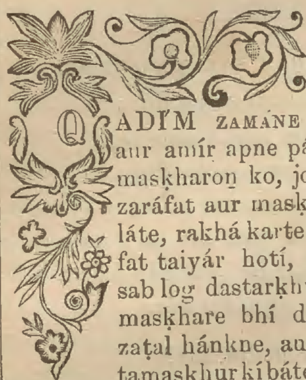

QADI'M ZAMÁNE MEN̲ BÁDSHÁH aur amír apne pás ahmaqon̲ yá masḳharon̲ ko, jo logon̲ ko apní zaráfat aur masḳharápan se bahláte, rakhá karte the. Jab ziyáfat taiyár hotí, aur mahall ke sab log dastarḳhwán par baiṭhte, masḳhare bhí dáḳhil hote, aur zaṭal hánkne, aur muamma aur tamaskhur kí báten̲ karne, aur wáhí tabáhí qisse kahánián̲ kahne se, mihmánon̲ ko ḳhush karte the. Inglistán men̲ kisí amír ke pás Harold náme ek masḳhara thá. Wuh amánatdár naukar aur apne málik ke ḳhándán men̲ maqbúl, balki yahán̲ tak ḳhátir-pasand thá, ki ek waqt us ke ḳháwind ne use ḳhúbsúrat rupahla asá diyá, aur us se kahá, ki Jab tak tujhe tujh se ziyáda ahmaq na mile, apne pás yih asá rakh, lekin jab aisá shaḳhs tujhe milegá, to us ko de. Ḳhair, chand baras bad amír i mazkúr bímár paṛá, aur us ke dost áshná aur ján pahchán us ke qaríb ul maut hone kí ḳhabar pákar afsos karne lage. Áḳhirash sab naukar log, amír ke huzúr salám karne ko, talab kie gae, aur un men̲ Harold masḳhara bhí áyá, aur apne ḳháwind ke palang ke pás khaṛá hoke wuh púchhne lagá, ki Huzúr bímár hain̲?

Hán̲ Harold, main̲ ajal-girift, aur ek dúr o daráz safar karne par hún̲.

Áp kahán̲ jáenge?

Yih main̲ nahín̲ jántá, ki kahán̲ jáún̲gá.

Áp kab rawána honge?

Kyá jáne, jaldí jáún̲.

Yahán̲ áp kab tashríf láenge?

Kabhí nahín̲, Harold.

Huzúr, gulám kí ek arz suníye, gulám huzúr ke sáth chale to achchhá.

Na, yih nahín̲ ho saktá, mujhe akelá jáná hai.

Ḳhair, gulám yahán̲ rahegá, lekin is safar ke liye kyá áp ne baḳhúbí taiyárí kí hai?

Nahín̲, Harold, yih merí baṛí galatí húí: main̲ jántá thá ki jáná zarúr hai, lekin afsos! zará bhí taiyárí na kí.

Are, yih kaisí bát! Áp jaldí safar karne par hain̲, aur na jánte bhí ki kab, aur kahán̲ jáná ho, aur áge se yih hál jánte the, lekin tau bhí mutlaq taiyárí na kí. Áp gulám ká asá líjiye, ki beshakk áj áp is gulám se baṛe ahmaq ṭhahar chuke.

Lázim hai, ki is qisse se ham apne liye kuchh fáida nikálen̲. Yád rakhná cháhiye ki ham sabhon̲ ko ek safar karná hai, yane, daryá i maut se pár honá cháhiye. Aksar aise safar hain̲, ki cháhe karen̲, cháhe na karen̲, lekin is ko ḳhwáh ma ḳhwáh karná zarúr hai. Ádmíon̲ ke liye ek bár marná muqarrar hai. Ai paṛhnewálo, is ko yád karo. Chúnki maut zarúr áegí, liházá us ke muntazir hoke us ke liye taiyárí karná cháhiye. Bahutere log jaisá ki cháhiye, yih taiyárí nahín̲ karte. Wuh kahte hain̲, ki Gunahgár hain̲, par Ḳhudá rahím o karím hai, ummed hai ki hamen̲ bacháegá. Yih aisí bewaqúfí hai ki jaisá koí badkár sirf hákim ke rahm par bharosá rakhke, aur us ke adl o insáf par ḳhiyál na karke, badkárí kiyá kare. Lekin yih misál kyá hí námuwáfaqat rakhtí hai. Hákim ke adl men̲ basabab mihrbání ke, ḳhalal ho to ho, par Ḳhudá kí kisí sifat men̲ zará bhí ḳhalal nahín̲ hai, pas jo us kí mihrbání par bharosá rakhtá hai, aur us ká adl shumár men̲ nahín̲ látá, wuh mahz galat kartá hai.

Masḳhare ne yih dekhkar, ki merá ḳháwind apne safar ke liye taiyár nahín̲ hai, us ko apná asá diyá, kyúnki us ne jáná ki maut ke liye taiyárí na karne se koí baṛí himáqat nahín̲ hai. Aur beshakk is ke muqábil men̲ aur himáqat kuchh haqíqat nahín̲ rakhtí, balki dánish malúm hotí hai. Aksar báton̲ kí bábat hamárí galatíán̲ durust kí jáen̲, lekin jo is bát kí nisbat bhúl kare, us kí bhúl baní rahtí hai, balki baṛhtí chalí játí hai. Un ke liye jo naját kí ráh se wáqif hoke, aur Masíh par ímán na láke marte hain̲, kuchh ummed nahín̲ hai. Jahán̲ daraḳht girtá hai wahán̲ paṛá rahtá hai. Garaz, paṛhnewálo, agar tum ne ab tak aisí taiyárí na kí ho, to is kám men̲ mustaid honá cháhiye. Kyá tum púchhte ho, ki kyá karen̲, ki naját páen̲? Jawáb sáf o sahíh hai. Ḳhudáwand Ísá Masíh par ímán láo. Us ká lahú ham ko sáre gunáh se pák kartá hai.

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

No. 1. Jild 2. | Allahabad, July, 1869. | Ba Mahsúl 2-12 / Bilá Mahsúl 2--0 Sáliyána.

MASÍH KÍ ÁMAD KÁ IZHÁR.

MASÍH KÍ ÁMAD KÁ IZHÁR.

Masíh ke áne ká ishtihár do martaba insán ko diyá gayá, yane, pahle, peshkhabarí ke taur par, ki wuh ánewálá hai, aur phir garariyon ko, ki á chuká. Pahlá martaba wuh thá, jab Ádam aur Hawwah ná-farmánbardár hoke kámpte aur thartharáte Khudá ke huzúr men khare húe, aur us ne un par sazá ká fatwá diyá, magar apne qahr men wuh rahmkoyád kartá rahá. Chunánchi jis waqt us ne sámp, yane, shaitán ko kahá, ki Main tere aur aurat ke, aur terí nasl aur aurat kí nasl ke darmiyán dushmaní dálúngá, usí waqt us ne yih bhí kahá, ki wuh tere sir ko kuchlegí, aur is se Khudáwand Ísá Masíh ká áná aur us ká shaitán se muqábala karná, aur us par gálib honá murád hai.

Agarchi Ḳhudá ká iráda yih thá, ki Masíh dunyá meṉ zuhúr páe, aur apne logoṉ ke liye marke un ko bacháe, tau bhí us ká zuhúr meṉ áná muddat tak, balki chár hazár baras tak na húá. Lekin yih samajhná na cháhiye, ki jab tak Masíh na áyá, tab tak yih wạda be-tásír rahá. Wuh to us tamám ạrse meṉ muassir thá, aur jab Masíh mujassam húá aur us ká kám púrá húá, tab Ḳhudá ká yih wạda anjám tak pahunchá. Is kí achchhí misál yih hai, ki Masíh ká áná ek daraḳht jániye, jis kí jaṛ Ḳhudá ká azalí iráda, aur us kí ḍálíáṉ aur patte aur phúl wuh tarah tarah ke májare haiṉ, jo us darmiyání ạrse meṉ waqú meṉ áe, aur us ká phal Masíh ká zuhúr meṉ áná aur fathyáb honá hai. Chunánchi samajhná cháhiye ki us tamám ạrse meṉ shaitán kí aur ạurat kí nasl meṉ laṛáí thí aur baṛhtí gaí, aur shaitán ạurat kí eṛí ko káṭtá rahá, aur ạurat shaitán ke sir ko kuchaltí rahí, aur is se yih murád hai, ki shaitán koshish kartá hai, aur sharíroṉ ko apná wasíla banáyá hai, táki Ḳhudá ke logoṉ ko halák kare, aur yih ạurat kí eṛí ko káṭná hai. Is se agarchi taklíf ho to ho, par halákat nahíṉ, par barạks is ke Masíh shaitán ká muqábala karke áḳhir ko us par gálib hogá, aur yih us ká sir ko kuchalná hai, jis se nest o nábúd karná murád hai.

Agar wạda i mazkúr Ádam aur Hawwah se na kiyá játá to fauran wuh apne gunáh kí sazá páte, aur yih sazá maut, balki jismání aur abadí maut hotí. Jánná cháhiye ki is wạde se nau insán qáim rahtá hai, aur un ko har tarah kí nịmateṉ aur barkateṉ milá kartíṉ.

Yih ishtihár, dúsrí martaba, kaí ek gaṛariyoṉ ko diyá gayá, chunánchi is taswír se us kí kaifiyat mạlúm hotí hai. Lúká kí Injíl ke dúsre báb meṉ is ká izhár is tarah par hai, ki Us mulk, (yạne, Yahúdiyá) meṉ gaṛariye the, jo maidán meṉ rahte, aur rát ko bárí bárí apní jhunḍ kí chaukí karte the. Aur, dekho, ki Ḳhudáwand ká firishta un par záhir húá, aur Ḳhudáwand ká núr un ke chaugird chamká aur wuh niháyat ḍar gae. Tab firishte ne unheṉ kahá, ki mat ḍaro, kyúnki dekho, Maiṉ tumheṉ baṛí ḳhushḳhabarí sunátá húṉ, jo sab logoṉ ke wáste hai, ki Dáúd ke shahr meṉ, áj tumháre liye ek Naját denewálá paidá húá; wuh Masíh Ḳhudáwand hai. Aur tumháre liye yihí patá hai, ki tum us laṛke ko kapṛe meṉ lapeṭá húá, aur charní meṉ rakhá páoge. Aur ekbárgí, us firishte ke sáth ásmání lashkar kí ek jamáạt Ḳhudá kí tạríf kartí, aur yih kahtí záhir húí, ki Ḳhudá ko ásmán par tạríf, aur zamín par salámatí, aur ádmíoṉ se razámandí ho. Lúká 2 : 8—14.

Yahúdíoṉ meṉ bạze the, jin ko Masíh kí ámad baṛí ḳhushí ká báịs húá kartí. In meṉ se báb i mazkúr meṉ Shamaún nám ek shaḳhs ká zikr hai, jo Isráel kí tasallí kí ráh dekhtá thá, aur Anná nám ek Nabiya ká tazkira bhí hai jo intizár meṉ thí. Qiyás gálibtar hai, ki yih gaṛariye bhí un meṉ se the, jo Yarúsalam meṉ chhuṭkáre kí ráh dekhte the, yạne, Masíh ke áne ke muntazir aur mushtáq the. Chunánchi jab unhoṉ ne yih ḳhushḳhabarí suní ki Masíh i mauúd á chuká hai, tab wuh is par shakk na láe aur jald jáke Ísá ko páyá.

Masíh ke is izhár meṉ baṛe matlab kí báteṉ shámil húíṉ. Wuh is barbád aur pareshán dunyá ke liye rahm ká izhár thá. Chár hazár baras peshtar Ḳhudá ne Shaitán se kahá thá, ki ạurat kí nasl tere sir ko kuchlegí, aur ab yih kám anjám tak pahunchne par thá. Koí ịtiráz kare aur kahe, ki áj hí tak shaitán dunyá meṉ hukúmat kartá hai, us ká sir kyúnkar kuchlá gayá. Cháhiye ki ham is bát ke haqq meṉ bhúl na jáeṉ. Shaitán nest o nábúd nahíṉ húá, aur beshakk us kí kuchh hukúmat dunyá meṉ báqí hai. Lekin jánná cháhiye, ki dunyá Masíh kí hai, shaitán kí nahíṉ. Apne sụúd ke waqt

Masíh ne kahá, ki Ásmán aur zamín ká sárá iḳhtiyár mujhe diyá gayá, aur is iḳhtiyár se shaitán mustasnạ na thá. Chunánchi jab firishte ke sáth ásmání lashkar Ḳhudá kí tạríf karne lage, to kahá, ki Zamín par salámatí, jis se Masíh ká saltanat rakhná murád hai, aur wuh sháh i salámat hai. Us waqt yih bhí áwáz áí, ki Ádmíon̲ se razámandí ho, jis ká matlab yih hai, ki Masíh ke áne se ek tadbír záhir húí, jis se Ḳhudá aur gunahgáron̲ ke darmiyán mel o miláp ho saktá hai. Chunánchi likhá hai, ki Ḳhudá áp hí rást rahe, aur use jo Ị́sá par ímán láe, rástbáz ṭhahráe. Rúm. 3 : 26.

Us misál ke bayán men̲ kahá gayá, ki Masíh ká zuhúr men̲ áná daraḳht ká phal hai, par samajhná cháhiye ki jab tak Ḳhudá ke sáre log bach na jáenge yih daraḳht phal láyá karegá, aur tab Masíh áegá aur apnon̲ ko apne pás buláegá. Wuh apní bábat yih kahtá hai, ki Main̲ phir áúngá aur tumhen̲ apne sáth lúngá, táki jahán̲ main̲ hún̲ tum bhí ho. Cháhiye ki ham us kí ráh taken̲. Wuh áegá ki apne muqaddason̲ se jalál páe, aur apne sab ímándáron̲ men̲ taạjjub ká báịs ho. Ḳhudá kare ki jab Masíh áe, ham un men̲ na hon̲, jo us ke chihre se, aur us kí qudrat ke jalál se abadí halákat páenge, par baraks is ke un men̲ hon̲, jo ḳhushí se us ke istiqbál ko niklen̲.

~~~~~~

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

DU'SRA' BA'B.

ARIYAM ne Yahúdin ko ṣaláh dí, ki Jab tak áp ke dil kí ghabráhaṭ kuchh tham na jáe, tab tak áp mat boliye, nahín̲ to sháyad áp aisá kuchh kahengí kí jis se píchhe pachhtáengí. Lekin wuh apní bát par qáim rahke bolí, Main̲ zarúr kahúngí, nahín̲ to merí dilgírí ká bojh kyúnkar utregá. Yih sunke Mariyam ne jawáb diyá, ki Bhalá, áp kahiye.

Tab Yahúdin bolne lagí, ki merá nám Tirzah Goltsch hai. Mariyam ne yih nám sunke bahut taạjjub kiyá, kyúnki use ab mạlúm húá, ki yih ạurat shahr ke ek amír Yahúdí koṭhíwál kí beṭí hai. Yih dekhke Yahúdin ne kahá, Áp taạjjub kartí hain̲, aur haqíqat men̲ jaisá áp taạjjub kartí hain̲, waisá main̲ apne hál i guzashta par ḳhiyál karne se mutaạjjib hún̲. Main̲ áp se sáf kahtí hún̲, ki mere dil ko yaqín hai, ki Ị́sá, jis kí áp log ịbádat karte hain̲, aur jise Yahúdí qaum ne radd kiyá hai, wuhí Masíh hai ; wuh Isráel ká Bádsháh hai. Jis ke áne ká wạda hamáre báp dádon̲ se kiyá gayá thá, so wuhí hai ; aur main̲ niháyat mushtáq hún̲, ki wuh mujh par bhí rahm kare. Mere dil kí ḳháss árzú yih hai, ki Masíhá, tú merá bhí Munjí ho ! Kásh ! ki main̲ Masíhíon̲ kí aulád men̲ se hotí, lekin ab mujh par afsos !

Mariyam ne use Ḳhudáwand Ị́sá kí bát batláí, ki us ne kahá hai, "Use jo mujh pás átá hai, main̲ hargiz nikál na dúngá ;" is liye ḳhátir-jamạ rakhọ, kyún-ki jis ne tum men̲ nek kám shurụ́ kiyá hai, so Ị́sá Masíh ke din tak kartá chalá jáegá. Bhalá, yih to kahiye, ki áp ne Injíl kí báten̲ pahle kahán̲ sunín̲.

Tirzah ne jawáb diyá, ki Laṛakpan men̲ main̲ ek Masíhí madrase men̲ paṛhtí thí, aur us waqt Masíhí dín kí bát pahle mere dil men̲ lag gaí. Merá báp baṛá mutạạsib Yahúdí hai, aur Ị́sá Masíh aur us ke dín se baṛí muḳhálafat rakhtá hai. Us ne yih samajhke mujhe Masíhí iskúl men̲ bhejá, ki merí beṭí chhoṭí hai, aur Masíhí dín kí báten̲ jo laṛkíán̲ wahán̲ paṛhtí hain̲, us ke dil men̲ na lag jáengí ; nahín̲ to wuh mujh ko Masíhí iskúl men̲
~~~~~~

na bhejtá. Dúsrí laṛkíon ke sáth main Injíl paṛhá kartí, aur Baibal kí bahut sí áyaten zabání yád kartí thí. Ab tak mujhe yih ḳhúb yád hai, ki iskúl ká muạllim jab Ísá ká hál chál, aur ḳhusúsan us kí musíbat aur maut ká bayán kartá thá, to main dil lagáke suntí thí. Jab main siyání húí, to mere báp ne Yahúdí madrase men mujh ko bhejá. Mere ustádon ne wahán mujhe díní o dunyawí kitáben paṛháne men baṛí mihnat kí, táki main hoshyár aur ạqlmand ho jáún, aur is sabab se main apne laṛakpan kí síkhí paṛhí báten jald bhúl gaí.

Merá báp Yahúdí mazhab kí sab ráh aur rasmon ko baṛí sargarmí se mántá, aur mujhe bhí is men nasíhat o tarbiyat kartá thá. Wuh baṛí tákíd karke mujh se kahá kartá thá, ki Beṭí, tú Músá kí Tauret aur Talmúd kí riwáyat ko ḳhúb jánná aur mánná. Úpar ke dil se main Yahúdí mazhab to mantí thí, lekin haqíqat men main us kí báten yaqín na kartí thí.

Main apne má báp kí akelí laṛkí hún, aur merá báp bahut daulatmand hai. Pas jo kuchh main apní nádání se apní ḳhushí ke liye us se mángtí thí, so wuh mujhe detá thá, aur us se merí ḳharábí húí. Ab jo main un báton par ḳhiyál kartí, to sharminda aur pashemán ho játí hún, ki itne baras tak dunyá ke nách rang men kyún apná dil lagáyá. Us waqt main dunyá kí ḳhushí men aisí ḍúb gaí thí, ki kabhí na dín na dunyá kí fikr mere dil men áí. Ạrsa pánch mahíne ká húá, ki hamáre ghar men baṛí gamí ho gaí, yạne, merí má jise main bahut pyár kartí thí, do ek din kí bímárí men játí rahí. Háe, háe! wuh baṛe gam ke din the, ki merí zindagí talḳh ho gaí thí.

Mariyam ne kahá, ki Ḳhudáwand ne tau bhí sab kuchh achchhá kiyá hai. Us ne is dunyá kí bátil ḳhushíán áp se uṭhá lín, táki dunyá o ạqibat kí haqíqí ḳhushíán áp ko un ke badle baḳhshe. Tirzah pyárí, kyá yih báten áp ko sach mạlúm hotí hain ki nahín?

Tirzah ne jawáb diyá, Jo un musíbaton ká aisá nek anjám hotá, to main apní má kí wafát se tasallí pátí. Filhaqíqat jab se wuh marí hai, tab se main dunyá kí ḳhushíon kí talásh men rahná befáida aur behúda jánne lagí. Lekin kis tarah se yih húá, so main ab kahúngí, áp suniye. Merí má kí wafát se hamárá ghar goyá sunsán ho gayá. Merá báp gam ke daryá men ḍúb gayá, ki us kí pyárí bíbí játí rahí. Ab us ke dil kí sárí mahabbat jo pahle má aur beṭí donon par thí, so ab sirf mujh par hai. Wuh tasallí páne ke liye mere pás áyá; lekin main kyá tasallí de saktí thí. Wuh aisá halím aur mihrbán mujh par húá, ki goyá ḳhud mahabbat hí ban gayá, aur main ba dil o ján us ko pyár kartí thí. Ek ḳhushí kí bát ham donon ke liye yih thí, ki ghar men ek sáth baiṭhke ham ạzíz i marhúm ká charchá kiyá karte the. Mere báp ká jí to koṭhí ke rozmarre ke kám se kuchh bahal játá thá, lekin main kambaḳht apní koṭhrí men akelí rahkar apní má ke liye mátam kartí thí.

Ek din, sipahr ke waqt, ham donon ạzíz i marhúm ká zikr karte the. Itne men kisí ne mere báp ko kuchh kám ke liye buláyá. Main akelí rahke bahut rotí thí. Main apne taín tan i tanhá aur dunyá men akelí chhoṛí húí jántí thí. Apne dil ke andar, balki har kahín mere liye sirf andherá hí nazar átá thá. Merá dil udásí se bhará húá, balki gam ke bojh ke tale dabá húá thá. Main apne dil men sochtí thí, Kahán se mere ṭúṭe dil ko kuchh ịláj yá tasallí mil saktí hai. Ekáek mujhe yih áyat Injíl kí yád áí, yạne, "Ai tum logo, jo thake aur baṛe bojh se dabe ho, sab mere pás áo, ki main tumhen árám dúngá," Matí 11 : 28.

Mariyam ne kahá, Dekho pyárí, kaisá

rahím o karím hamárá Ḳhudáwand hai, ki shurú hí se us ne aise fazl o mahabbat kí báton se áp ke dil ko apní taraf máil kiyá.

Tirzah bolí, ki merá bhí kuchh shubha nahín hai, ki Ḳhudá kí Rúh ne us áyat ko mujhe phir yád diláyá. Pahle main kuchh ghabrákar sochne lagí ki yih bát main ne kahán suní yá paṛhí; lekin mujhe yád na áyá. Sochte sochte áḳhir ko mujhe yád paṛá, ki us ko apne pahle madrase men Masíhíon kí kitáb men síkhá, aur ki yih Ísá kí ḳháss báten hain. Agarchí main is se bahut hairán o pareshán húí tau bhí wuh áyat mere liye azíz o lazíz húí thí. Phir merá dil bhí boltá thá, ki jo tasallí mere liye zarúr hai, so sirf usí dín men mujhe milegí. Lekin pyárí merí, afsos, ki merí qaum niháyat andhí, aur Ísá aur Ísáíon ke dín se baṛí nafrat aur dushmaní rakhtí hai; balki apní aulád ko un ke laṛakpan se wuhí dushmaní aur nafrat sikhátí hai. Chunánchí mere báp ne taassub se mere dil men Masíh kí dushmaní ḍálí thí. Is sabab se merá dil píchhe baṛí ghabráhaṭ men áyá aur main ne sab tarah se in báton ko apne ḳhiyál se dúr karne kí koshish kí, aur hamesha apne jí men kahtí thí ki yih bát mere liye náqis hai, aur us se mujh ko kyá kám. Tau bhí wuh báten mere dil men aisí gaṛí thín, ki main unhen bhúl na sakí. Jaisá ki kisí pyáse ke sámhne kúá ho aur us ke pás kuchh khínchne yá bharne ko na ho, waisá hí merá hál thá. Merí hairání roz ba roz baṛhtí játí thí. Áḳhir ko main ne sochá ki kyá yih bát haqíqat men Masíhíon kí kitáb men hai yá sháyad Ḳhudá ne ḳhud wuhí mere dil men ḍálí? Main Injíl kí kitáb ko dekhne cháhtí thí, lekin kahán se pátí? Phir mere ḳhiyál men áí, ki sháyad merí áyá kí koṭhrí men koí Injíl ho, kyúnki wuh Masíhí hai. Ġaraz wuh kitáb mujhe milí. Main ne misl ek qusúrwár ke áhiste áhiste aur ḍarte ḍarte apní koṭrí men jáke aur apná darwáza band karke kámpke aur ghabráke wuh kitáb kholí aur idhar udhar paṛhne lagí. Bahut sí áyaten aur hikáyaten, jo main ne laṛakpan men apne pahle madrase men paṛhín yá síkhí thín, main ne phir dekhín, lekin jab tak ki main ne wuh ek áyat, jo mujhe yád thí, na nikál pái tab tak aur jagah paṛhne ko dil ne na cháhá. Main ne Matí kí Injíl se talásh karná shurú kiyá, aur áḳhir ko wuh jagah pái aur niháyat ḳhush húí. Lekin jab dekhá ki sach much yih Ísá kí kahí húí bát hai, to bahut ḍar gaí, kyúnki mere báp ne mujhe merí laṛkái se Ísá ke úpar laṇat bhejne ko sikháyá thá. Tau bhí main us kitáb ká paṛhná na chhoṛ sakí. Ġaraz wuh áyat paṛhí, aur phir phir paṛhí, aur mere dil men yih ḳhwáhish paidá húí, kásh ki main Masíhí hotí, tab in báton se merí ḳhátirjama hotí, lekin afsos, ab wuh mere liye nahín hain. Main apne in ḳhiyálon se kámptí thí. Lekin, merí sarguzasht kí lambí chauṛí báten sunne kí áp ko kahán fursat hai. Jo us waqt mujh par guzrá so mere dil par bahut hí naqsh hai, aur áj tak main ne máre ḍar ke kise se kuchh na kahá. Áp ke sámhne apná dil pahle unḍelá, so áp muáf kíjiye.

Mariyam ne jawáb diyá, ki Áp kahe jáiye, jo áp ne mufassal apná hál bayán kiyá so ḳháss kar mujhe manzúr thá. Agar áp ko taklíf na ho, to áge aur bayán kíjiye.

UMDA NAQL.

NAQL HAI, JAB LÚDOVÍKAS MÁRSÁKAS námí, ek Faránsísí amír, kaí ek ámí ádmíon ke sáth Masíhí dín ke liye shahíd húá, tab jo ámí the, so zanjíron se bándhe gae; par wuh apní sharáfat ke sabab se na bándhá gayá. Is hálat men wuh náráz hoke kahne lagá, "Kyún Masíh kí ek zanjír mujhe nahín dete ho? main bhí is sharáfat ká nishán cháhtá húṇ."

SHIMÁLÍ MULK KE EK BAHRÍ JÁNWAR KÁ BAYÁN.

SHIMÁLÍ MULK KE EK BAHRÍ JÁNWAR KÁ BAYÁN.

MAḲHZAN ke názirín is taswír men̠ Shimálí mulk ke kaí ek jánwaron̠ ko dekh sakte hain̠. Farz karo ki dekhnewálá samundar ke kináre par khaṛá hai. Jo jáṛe ká mausim ho, to chaṭánon̠ par barf aur him paṛá rahegá, aur burúdat se samundar munjamid hoke safed ká safed baná rahegá. Par us mulk men̠ garmí ke bhí thoṛe roz hote hain̠, aur us waqt samundar par barf nahín̠ rahtí, aur roídagí aur bálídagí kam o besh záhir hotí hai. Samundar aur chaṭánon̠ kí is taswír men̠ jo jánwar dikhái dete hain̠, wuh kyá hain̠? Un men̠ kachhúá, aur kekṛá, aur jhíngá hai, jinhen̠ tum ne dekhá hogá, magar aglab hai, ki tum men̠ kisí ne us jánwar ko jise *walrus* kahte hain̠, aur use jis ko whel *(whale,)* kahte, nahín̠ dekhá. In taswírí jánwaron̠ men̠ se do wálrus chaṭánon̠ par dekh paṛte hain̠, aur ek whel bhí samundar men̠ pairte húe dikhái detá hai.

Dunyá ke har ek hisse men̠ aise jánwar milte hain̠, jo dúsre hisson̠ ke logon̠ ko bahut ạjíb mạlúm hote hain̠. Chunánchi Shimálí mulk ke logon̠ ko háthí yá ghaṛiyál aisá ạjíb mạlúm hogá, jaisá Hindustán ke logon̠ ko wálrus yá whel. Bahut sí báten̠ hain̠ jin se baṛe baṛe Panḍit aur Maulawí náwáqif hain̠, aur aksar jo log apne ko sab se wáqif-kár jánte hain̠, wuhí sab se nádán hain̠.

Whel jo taswír men̠ pairte húe dikhái detá hai, sab jánwaron̠ se baṛá hai. Us kí aksar lambái sau fuṭ kí, aur us ká wazn kabhí kabhí chha hazár man ká hai. Us kí ríṛh kí moṭái ám ke baṛe peṛ sí hai, aur aisí mazbút hai, ki toṛne ke qábil nahín̠ hai, aur us ká mun̠h itná baṛá hai, ki náo us men̠ samá sake.

Whel kí dum itníbaṛíaurmazbút hai, ki us kí ek zarb se kishtí ṭúṭ játí yá ḍúb játí hai. Apní dum kí mazbútí ke sabab se wuh baṛí tezí se pair saktá hai, magar dúr tak nahín̠, kyúnki agarchi samundar kí qạr men̠ já saktá tau bhí use cháhiye ki jaldí dam lene ke liye sath par áe. Is taswír men̠ baṛá whel apne nathnon̠ se milí húí hawá aur pání ko nikál rahá hai.

Har sál Inglistán aur Ameríka se bahut se jaház whelon̠ ko ḍhúnḍhne aur pakaṛne ko rawána hote hain̠, aur jo tel un kí charbí se bantá hai, aur un ke jabre kí jo haḍḍíán̠ miltí hain, wuh bahut kámon̠ men̠ átí hain̠. Jab jaház samundar ke us maqám men̠ jahán̠ whel milte hain̠, pahunchtá hai, tab jahází log mastúl ke sire par chaṛhkar un ko ḍhúnḍhne lagte hain̠, aur jab koí ḳhabar detá hai, ki whel nazar átá hai, to kaí ek jahází náo men̠ chaṛhke us ko pakaṛne játe hain̠. Ek ádmí háth men̠ tekáná liye húe náo men̠ khaṛá hotá hai. Tekáne men̠, jo lohe se bantá hai, aur bahut mazbút hai, lambí rassí lagí húí hai, aur jab náo whel ke qaríb pahunchtí hai, tab tekánáwálá tekáne ko us men̠ bhonktá hai, aur whel jaldí se pairne lagtá, aur aksar níche játá hai. Lekin agar qạr ko jáe to jaisá bayán kar chuká us ko phir sath par áná cháhiye, aur kuchh ạrse men̠ wuh pairne se thak játá hai, aur jahází log use márke

jaház men̲ khainchte hain̲, aur tab us ke badan se haḍḍíán̲ aur tel nikále játe hain̲. Aksar whel ke márne men̲ bahut ḳhatra hotá hai, kyúnki wuh apní dum se kishtí ko ulaṭ detá hai, aur jahází ḍúb játe hain̲. Kabhí kabhí tekáne kí rassí ṭúṭ játí hai, aur whel nikal játá hai.

Is bayán ke ráwí ne un jaházon̲ ko jo whel ko ḍhúnḍhne gae, apne makán par phir pahunchte dekhá hai. Sháyad ki wuh jahází log pánch chár baras tak apne gharánon̲ se judá rahe honge, aur ab kámyáb hoke wuh ḳhushí se apne ạzízon̲ men̲ phir áte hain̲. Whel kí nisbat bahut sí naqlen̲ likhí gaí hain̲, par yahán̲ un ke likhne ká mauqạ nahín̲ hai. Baṛí taswír men̲ whel ká ek bachchá chit pairtá húá dikhái detá hai, aur is ke dekhne se ráqim ko yád hai, ki whel apne bachchon̲ ko kaisá pyár karte hain̲. Jab bachchá jan̲tá hai, us kí má use apní chhátí se dúdh pilátí hai, aur jab tak wuh us se beparwá nahín̲ ho saktá use kabhí tark nahín̲ kartí. Ḳhatre ke waqt má use kahín̲ hifázat kí jagah men̲ rakhtí hai, yá himmat se us kí hifázat kartí hai, aur agar wuh áp zaḳhm kháe tau bhí apní hifázat ke liye bachche ko na chhoṛegí. Ek martaba, jab do whelon̲ men̲, jo sáthí the, ek zaḳhmí húá, wuh apne bacháne ke liye apne márnewále se bahut ạrse tak laṛtá rahá, aur apní dum kí ek zarb se náo ko jis men̲ pánch jahází the toṛ ḍálá, aur jaházíon̲ men̲ se koí na bachá. Dúsrá whel jo sahíh o salámat thá, apne sáthí kí madad kartá rahá, jab tak ki zaḳhmí whel marne par thá, aur tab yih wafádár jánwar apne ko usí zaḳhmí ke badan par rakhkar márá gayá.

ÁSMÁNÍ YARÚSALAM.

1.

YARÚSALAM ÁSMÁNÍ,
Ai shahr pur jalál!
Kaun terí shán o shaukat
Batáwe bá-kamál?
Tú dulhin sí árásta,
Pákíza aur taiyár,
Ásmán par se utregí.
Aur hogí namúdár.

2.

Pur roshní aur tajallí,
Aur ḳhális sone kí,
Tú yashm aur billaur
Kí mánind chamkegí:
Jo tere hain̲ darwáze,
So bárah motí hain̲,
Aur terí bárah newen̲
Jawáhir hotí hain̲.

3.

Tiláí terí saṛken̲!
Díwáren̲ hain̲ baland:
Main̲ terí raunaq dekhne,
Hún̲ nipaṭ ḳhwáhishmand:
Na súraj se na chánd se,
Wahán̲ kuchh hogí táb;
Ki Zul-jalál Ḳhudáwand
Hai shahr ká áftáb.

4.

Sab qaumen̲ us ke núr men̲
Phirengín̲ bá surúr;
Zamín ke sháh jhukenge
Ḳhudáwand ke huzúr;
Na dukh na ranj na roná
Hai tere andarún,
Par ḳhushí aur tasallí
Hai tujh men̲ nuqs bidún.

5.

Yarúsalam ásmání
Ai shahr pák barráq!
Main̲ tujh par hún̲ farefta;
Dil terá hai mushtáq:
Tú hai Ḳhudá ká shahr,
Zarrín aur raunaqdár;
Aur tujh men̲ main̲ páúngá,
Ḳhudáwand ká dídár.

SHIMÁLÍ MULK KE EK BAHRÍ JÁNWAR KÁ BAYÁN.

SHIMÁLÍ MULK KE EK BAHRÍ JÁNWAR KÁ BAYÁN.

MAḲHZAN ke názirín is taswír men̲ Shimálí mulk ke kaí ek jánwaron̲ ko dekh sakte hain̲. Farz karo ki dekhnewálá samundar ke kináre par khaṛá hai. Jo jáṛe ká mausim ho, to chaṭánon̲ par barf aur him paṛá rahegá, aur burúdat se samundar munjamid hoke safed ká safed baná rahegá. Par us mulk men̲ garmí ke bhí thoṛe roz hote hain̲, aur us waqt samundar par barf nahín̲ rahtí, aur roídagí aur bálídagí kam o besh záhir hotí hai. Samundar aur chaṭánon̲ kí is taswír men̲ jo jánwar dikhái dete hain̲, wuh kyá hain̲? Un men̲ kachhúá, aur kekṛá, aur jhíngá hai, jinhen̲ tum ne dekhá hogá, magar aglab hai, ki tum men̲ kisí ne us jánwar ko jise *walrus* kahte hain̲, aur use jis ko whel *(whale,)* kahte, nahín̲ dekhá. In taswírí jánwaron̲ men̲ se do wálrus chaṭánon̲ par dekh paṛte hain̲, aur ek whel bhí samundar men̲ pairte húe dikhái detá hai.

Dunyá ke har ek hisse men̲ aise jánwar milte hain̲, jo dúsre hisson̲ ke logon̲ ko bahut ạjíb mạlúm hote hain̲. Chunánchi Shimálí mulk ke logon̲ ko háthí yá ghariyál aisá ạjíb mạlúm hogá, jaisá Hindustán ke logon̲ ko wálrus yá whel. Bahut sí báten̲ hain̲ jin se baṛe baṛe Panḍit aur Maulawí náwáqif hain̲, aur aksar jo log apne ko sab se wáqif-kár jánte hain̲, wuhí sab se nádán hain̲.

Whel jo taswír men̲ pairte húe dikhái detá hai, sab jánwaron̲ se baṛá hai. Us kí aksar lambái sau fuṭ kí, aur us ká wazn kabhí kabhí chha hazár man ká hai. Us kí ríṛh kí moṭáí ám ke baṛe peṛ sí hai, aur aisí mazbút hai, ki toṛne ke qábil nahín̲ hai, aur us ká mun̲h itná baṛá hai, ki náo us men̲ samá sake.

Whel kí dum itní baṛí aur mazbút hai, ki us kí ek zarb se kishtí ṭúṭ játí yá ḍúb játí hai. Apní dum kí mazbútí ke sabab se wuh baṛí tezí se pair saktá hai, magar dúr tak nahín̲, kyúnki agarchi samundar kí qạr men̲ já saktá tau bhí use cháhiye ki jaldí dam lene ke liye sath par áe. Is taswír men̲ baṛá whel apne nathnon̲ se milí húí hawá aur pání ko nikál rahá hai.

Har sál Inglistán aur Amerika se bahut se jaház whelon̲ ko ḍhúnḍhne aur pakaṛne ko rawána hote hain̲, aur jo tel un kí charbí se bantá hai, aur un ke jabre kí jo haḍḍíán̲ miltí hain, wuh bahut kámon̲ men̲ átí hain̲. Jab jaház samundar ke us maqám men̲ jahán̲ whel milte hain̲, pahunchtá hai, tab jahází log mastúl ke sire par chaṛhkar un ko ḍhúnḍhne lagte hain̲, aur jab koí ḳhabar detá hai, ki whel nazar átá hai, to kaí ek jahází náo men̲ chaṛhke us ko pakaṛne játe hain̲. Ek ádmí háth men̲ tekáná liye húe náo men̲ khaṛá hotá hai. Tekáne men̲, jo lohe se bantá hai, aur bahut mazbút hai, lambí rassí lagí húí hai, aur jab náo whel ke qaríb pahunchtí hai, tab tekánáwálá tekáne ko us men̲ bhonktá hai, aur whel jaldí se pairne lagtá, aur aksar níche játá hai. Lekin agar qạr ko jáe to jaisá bayán kar chuká us ko phir sath par áná cháhiye, aur kuchh ạrse men̲ wuh pairne se thak játá hai, aur jahází log use márke

jaház men̲ khainchte hain̲, aur tab us ke badan se haḍḍíán̲ aur tel nikále játe hain̲. Aksar whel ke márne men̲ bahut ḳhatra hotá hai, kyúnki wuh apní dum se kishtí ko ulaṭ detá hai, aur jahází ḍúb játe hain̲. Kabhí kabhí tekáne kí rassí ṭúṭ játí hai, aur whel nikal játá hai.

Is bayán ke ráwí ne un jaházon̲ ko jo whel ko ḍhúnḍhne gae, apne makán par phir pahunchte dekhá hai. Sháyad ki wuh jahází log pánch chár baras tak apne gharánon̲ se judá rahe honge, aur ab kámyáb hoke wuh ḳhushí se apne ạzízon̲ men̲ phir áte hain̲. Whel kí nisbat bahut sí naqlen̲ likhí gaí hain̲, par yahán̲ un ke likhne ká mauqạ nahín̲ hai. Baṛí taswír men̲ whel ká ek bachchá chit pairtá húá dikhái detá hai, aur is ke dekhne se ráqim ko yád hai, ki whel apne bachchon̲ ko kaisá pyár karte hain̲. Jab bachchá jan̲tá hai, us kí má use apní chhátí se dúdh pilátí hai, aur jab tak wuh us se beparwá nahín̲ ho saktá use kabhí tark nahín̲ kartí. Ḳhatre ke waqt má use kahín̲ hifázat kí jagah men̲ rakhtí hai, yá himmat se us kí hifázat kartí hai, aur agar wuh áp zaḳhm kháe tau bhí apní hifázat ke liye bachche ko na chhoṛegí. Ek martaba, jab do whelon̲ men̲, jo sáthí the, ek zaḳhmí húá, wuh apne bacháne ke liye apne márnewále se bahut ạrse tak laṛtá rahá, aur apní dum kí ek zarb se náo ko jis men̲ pánch jahází the toṛ ḍálá, aur jaházíon̲ men̲ se koí na bachá. Dúsrá whel jo sahíh o salámat thá, apne sáthí kí madad kartá rahá, jab tak ki zaḳhmí whel marne par thá, aur tab yih wafádár jánwar apne ko usí zaḳhmí ke badan par rakhkar márá gayá.

ÁSMÁNÍ YARÚSALAM.

1.

YARU'SALAM ÁSMÁNÍ,
Ai shahr pur jalál!
Kaun terí shán o shaukat
Batáwe bá-kamál?
Tú dulhin sí árásta,
Pákíza aur taiyár,
Ásmán par se utregí.
Aur hogí namúdár.

2.

Pur roshní aur tajallí,
Aur ḳhális sone kí,
Tú yashm aur billaur
Kí mánind chamkegí:
Jo tere hain̲ darwáze,
So bárah motí hain̲,
Aur terí bárah newen̲
Jawáhir hotí hain̲.

3.

Tiláí terí saṛken̲!
Díwáren̲ hain̲ baland:
Main̲ terí raunaq dekhne,
Hún̲ nipaṭ ḳhwáhishmand:
Na súraj se na chánd se,
Wahán̲ kuchh hogí táb;
Ki Zul-jalál Ḳhudáwand
Hai shahr ká áftáb.

4.

Sab qaumen̲ us ke núr men̲
Phirengín̲ bá surúr;
Zamín ke sháh jhukenge
Ḳhudáwand ke huzúr;
Na dukh na ranj na roná
Hai tere andarún,
Par ḳhushí aur tasallí
Hai tujh men̲ nuqs bidún.

5.

Yarúsalam ásmání
Ai shahr pák barráq!
Main̲ tujh par hún̲ farefta;
Dil terá hai mushtáq:
Tú hai Ḳhudá ká shahr,
Zarrín aur raunaqdár;
Aur tujh men̲ main̲ páúngá,
Ḳhudáwand ká dídár.

MAḲHZAN I MASÍHÍ.

JULY, 1869.

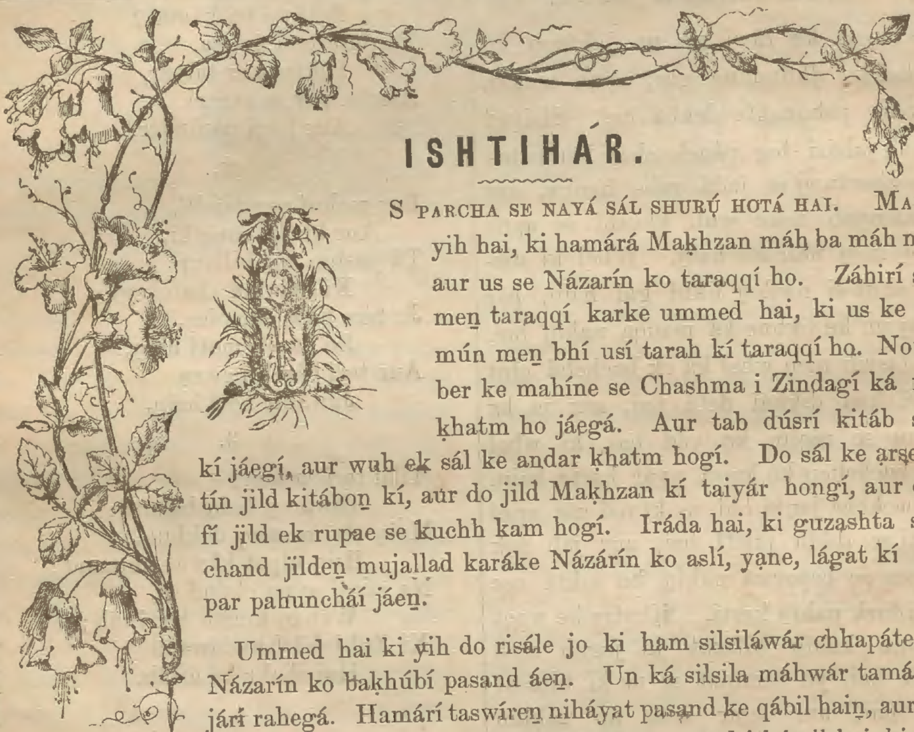

ISHTIHÁR.

IS PARCHA SE NAYÁ SÁL SHURÚ HOTÁ HAI. MANZÚR yih hai, ki hamárá Maḳhzan máh ba máh mufíd aur us se Názarín ko taraqqí ho. Záhirí ṣúrat meṉ taraqqí karke ummed hai, ki us ke mazmún meṉ bhí usí tarah kí taraqqí ho. November ke mahíne se Chashma i Zindagí ká risála ḳhatm ho jáegá. Aur tab dúsrí kitáb shurú kí jáegí, aur wuh ek sál ke andar ḳhatm hogí. Do sál ke arṣe meṉ tín jild kitáboṉ kí, aur do jild Maḳhzan kí taiyár hongí, aur qímat fí jild ek rupae se kuchh kam hogí. Iráda hai, ki guzashta sál kí chand jildeṉ mujallad karáke Názárín ko aslí, yạne, lágat kí qímat par pahunchái jáeṉ.

Ummed hai ki yih do risále jo ki ham silsiláwár chhapáte haiṉ, Názarín ko bakhúbí pasand áeṉ. Un ká silsila máhwár tamám sál jári rahegá. Hamárí taswíreṉ niháyat pasand ke qábil haiṉ, aur bárík bín log us meṉ ịtiráz na kar sakenge. Aur ham ko ummed i kámil hai, ki nisbat taraqqí i shauq ke, un kí tásír Názarín par nek hogí. Hamárá maqsad sirf nekí se hai, aur ummed hai ki Názarín hamáre maqsad kí qadrdání záhir kareṉ, aur sab Hindustání Ịsáioṉ ke liye hamárá Maḳhzan fáida aur bihbúd ká báịs ho. Ham ko baṛí ḳhushí hai, ki hamáre Maḳhzan kí ḳharídárí roz ba roz taraqqí par hai.

TAMHÍD.

HAM ne Hind kí Shimálí atráf kí Presbítírian Sinad ká kaifiyatnáma jis men Masíhí saḳháwat ká ḳhúb ahwál likhá hai, páyá hai; aur is liye ki us meṉ bahut sí bhárí aur mufíd báteṉ, jo sab Ịsáioṉ ke gaur o tạammul ke láiq haiṉ, ham Maḳhzan meṉ darj karte haiṉ, aur ummed hai ki hamáre sab Názarín un par ḳhúb liház karke unheṉ apne ạmal meṉ láeṉ.

KAIFIYATNÁMA SINAD KÁ, DAR BÁB I MASÍHÍ SAḲHÁWAT.

Shimálí i Hind kí jamáạt i Ụlamá kí taraf se sab Kalísyáoṉ ko, jo un kí muháfizat meṉ haiṉ, Salám:

AI MASÍHÍ BHÁÍO:

HAM NE IS WAQT MUNÁSIB JÁNÁ, KI tumheṉ ek bát kí bábat chitáeṉ, jo ki har ek mulk kí Kalísyáoṉ kí ruhání táqat o taraqqí ke liye niháyat gaur ke láiq hai, yạne, qáịda ke muwáfiq saḳháwat ke báb meṉ.

Ham tum ko ittilạ dete haiṉ, ki Masíhí ḳhairát dená ek ịbádat ká kám hai,—aisá kám hai, jis meṉ har ek Kalísyá aur har ek sachchá Masíhí, is mazbút ummed par ki Ḳhudá se barkat aur jazá hásil hogí, mashgúl hokar mustaidd rahná cháhiye.

Ab wáste tạlím aur hidáyat ke, ham tumháre ḳhiyáloṉ ko Kitáb i Muqaddas ke in mundarja i zail áyát kí taraf wáste taámmul o gaur ke rujụ́ karte haiṉ, yạne, I Qur. ká xvi: 1, 2; Rúm. ká xii: 13; Rúm. ká xv: 26; Aạm. ká xi: 29; Aạm. ká xxiv: 17; II Qur. ká viii o ix báb.

Pas úpar kí áyatoṉ par mulấhiza karne se tum ko yih mạlúm hogá, yạne :—

Pahle. Yih ki Masíhí ḳhairát, yá saḳháwat karná, Ḳhudá ke Kalám meṉ kaisí safáí o núrániyat ke sáth bayán kiyá játá hai; yạne, wuh ek rúhání fazl o nịmat hai, aur us ká ạmal meṉ láná Ḳhudá kí ḳháss ḳhidmat karná hai.

Dúsre. Ham ko kis tarah se dená cháhiye? Yạne, (1) kis matlab, aur kaise dil se, aur (2) kyá hasb i qánún, yá ki aur dúsrí tarah par dená cháhiye?

Tísre. Kitná dená cháhiye? Yạne ham ko kis namúna yá qáịda ke mutábiq dená farz hai?

Chauthe. Kin logoṉ ke wáste ḳhásskar dená wájib hai?

Pánchweṉ. Ki aisí saḳháwat se kyá phal paidá honge.

Ab gaur karná cháhiye, ki Ḳhudá ne hamesha apne logoṉ ko un ke mál o milkiyat par, jo ki un ke qabze meṉ hai; jawáb-dih qarár diyá hai.

Har zamáne meṉ us ne sáf sáf záhir kar diyá hai, ki is dunyá kí daulat insán ko Ḳhudá ká jalál záhịr karne ke wáste baḳhshí gaí hai. Lekin ḳhásskar us ne apne logoṉ se apná baḳhrá un kí dunyawí máliyat meṉ se talab kiyá hai, táki wuh yád karte raheṉ, ki sab Ḳhudá hí kí hai. Phir is bát ká dastúr aur qáịda, hazarat Abirahám aur kull buzurgoṉ ke dinoṉ meṉ, aur Dáúd bádsháh aur us ke beṭe Sulaimán ke aiyám meṉ bhí jári thá. Yih bát baní Isráel kí baṛí koshishoṉ aur faiyází se sábit hai, kyúnki Ḳhaima aur Haikal donoṉ ke sáre iḳhráját ke liye wuh baṛí kusháda-dilí se chanda dete the, jaisá ki Ḳhurúj ke xxxv. aur xxxvi. báboṉ kí, aur 1 Taw. ke xxix. báb kí tiláwat karne se mạlúm hotá hai.

Is bát ke liye ihsánmand o shukrguzár honá cháhiye, ki Ḳhudá ne hameṉ batáyá hai, ki kis tarah se aur kis kám ke liye ḳhairát dená cháhiye. Lázim yih átá hai, ki ham bandagí kí rúh se deṉ, yạne, dene meṉ cháhiye ki hamárí ḳhwáhish o iráda ho, ki ham yúṉ Ḳhudá kí ịbádat o ḳhidmat bajá láeṉ, aur us ká jalál záhir kareṉ. Cháhiye ki ham aisí qurbání ká guzránná na sirf apná farz, balki istihqáq bhí samjheṉ. Ham par farz hai ki ba-sar-o-chashm aur haqq shinás hokar diyá kareṉ; aur yih beshqímat haqq bhí hai, jis ko, agar is taur par adá o qabúl kiyá jáe, to zarúr jáno, ki yih tumháre wasíḷe se Ḳhudá ke liye shukrguzárí ká báịs hogá, II Qur. ix: 11.

Phir ḳhairát dene ke waqt, aur qáịda ke báb meṉ hameṉ nasíhat dí gaí hai, aur hameṉ yih bhí hidáyat ho chukí hai, ki ham dene ke wáste peshtar se apní taiyárí kar rakheṉ, táki ham barábar aur hasb i qánún de sakeṉ, I Qur. xvi: 2.

Agar koí púchhe ki Kitná dená farz hai? to is kí bábat hameṉ ittilạ dí gaí hai, ki har shaḳhs ko is qadr dená cháhiye jis qadr us kí ámdaní húí, aur jaháṉ tak ba-ḳhair húí, I Qur. xvi: 1, 2.

Cháhiye kí pahle aur ḳhásskar ham apní ḳhairát yá baḳhshisheṉ Ḳhudáwand

ke garíb logon, yane, muflis muqaddason ke wáste atá karen. Jahán tak ham un kí khabar lete hain, tahán tak ham apní mahabbat un ke Khudáwand kí taraf záhir karte hain.

Lekin siwá is ke hamárí mahabbat jo Ísá Masíh kí taraf hai, ham ko yih hidáyat karegí ki gair logon ke fáida ke liye bhí den; ki ham khushkhabarí ká paigám un ke pás bhejen, ki jin ke pás ab tak nahín pahúnchá; ki ham tamám jahán ke bhúkhe aur fáqa-kash dilon ke sámhne, Masíh ko, jo ki zindagí kí roṭí hai, guzránen. Yih bhárí kám hai, aur is ke liye kushada-dilí se dená aur isí súrat se apne mál se Khudá kí izzat karná cháhiye. Masíh kí mahabbat ham par zabardastí kartí hai,—hamárí mahabbat Masíh ke muqaddason ke liye, aur un ke wáste bhí jo zindagí kí roṭí ke fáqa-kash hain, hamen khínchtí hai, ki ham us mál men se jo Khudá ne ham ko bakhshá hai diyá karen.

Lihází hamárí nasíhat aur darkhwást yih hai ki tum Pulús Hawárí kí saláh ke pairau hoo, jo ki I Qur. xvii : 2 áyat men manqúl hai, ki har hafta ke pahle din tum men se har koí apní ámdaní ke muwáfiq, jahán tak ba-khair húí, kuchh jama karke apne pás rakhe.

Aur phir ham yih saláh dete hain, ki tum apní kull ámdaní ká daswán hissa ba taur nazr ke Khudá ko adá kiyá karo.

Yih khásskar do kámon, yane, garíb ímándáron kí madad aur Injíl ke phailáne ke liye, khwáh wuh tumhárí jamáaton men ho, yá un butparaston ke wáste jo ki tumháre gird o pesh kasrat se rahte hain, kharch karná cháhiye.

Is wáste ham ek naqsha hamráh is ke wasl karte hain. Phir cháhiye ki har kalísyá men, har mahína ke pahle somwár ko, yá somwár se qabl itwár ko, ek *Monthly Concert of Prayer*, yane ek muqarrarí ibádat, díndárí ke phailáne ke liye, húá kare, aur ki sab pásbán aur wáiz is bát kí nasíhat dene men hoshyár o dilsoz o sargarm hon, táki sab Masíhí log apne faráiz se ágáhí páen.

Aur táki tumhen malúm ho ki wuh mubárak phal kyá hain jo ki aisí khairát denewálí yá sakháwatí zindagí se sádir honge, to ham tum ko saláh dete hain ki II Qur. ke viii : aur ix : bábon ko khúb gaur se parho, aur duá ke sáth un kí talím par socho.

Khudá tum par har tarah kí niamat barhá saktá hai, táki tum hamesha sab tarah kí kifáyat rakhke har súrat kí nekokárí men barhte jáo. II Qur. ix : 8.

Aur ab jo bone ke liye bíj, aur kháne ko roṭí bakhshtá hai, so tum ko bone ke liye bíj bakhshe, aur ziyáda kare, aur tumhárí rástbází ke phal barhá de. II Qur. ix : 10.

J. H. MORRISON, D. D.
Moderator.
W. F. JOHNSON,
Clerk.

Naqsha i sakháwat, ki jis men hasb i ámdaní yá qáida ke dená cháhiye.

Chanda wáste garíbon ke khásskar Masíhí garíbon ke.	Chanda wáste apní kalísyá kí ikhráját ke.	Chanda wáste Injíl phailáne ke.	Chanda wáste Bible Society ke.	Chanda wáste Tract Society ke.	

Matla i Núr.

TÍSRÁ BÁB.

Basanto kí ummed.

BASANTO KÍ UMMED.

EK ROZ SANÍCHAR ke din shám ke waqt jab ki Pandit i mausúf apne bháí ke hamráh ghar ko laute áte the, Prionáth rel ghar men un ke milne ko gayá. Wuh khushí kí khabar láyá thá, aur larkon kí ádat ke muwáfiq wuh us bashárat ke dene ke liye chhatpatá rahá thá. Chunánchi jyún hí us ne un ko gárí par se utarte dekhá, wún hí chillá ke bol uthá: ki "kal subh ke waqt chhotí bahú ko ek betá paidá húá."

Pundit ne kahá, "zahe nasíb mere birádar i marhúm ke, ki us ke nám ke qáim rakhne ke liye ek betá to paidá húá. Lekin Prionáth wuh larká kis tarah ká hai?"

"Bábá ján, niháyat hí khúbsúrat hai, us ke bál bahut siyáh hain, us kí ánkhen chamaktí húí hain, aur us ká munh gorá gorá hai."

Par us kí bechárí má ká hál mutlaq na daryáft kiyá gayá; bhalá us ká khiyál is qadr kaun rakhtá thá, ki us kí khairiyat púchhtá.

Donon bháíon ne, dúrandesh larke Premchand aur hansmukh larke Prionáth ke hamráh ghar kí ráh lí. Premchand ne us waqt apne bare-pan ká khiyál tark karke apne chhote bháí ke sáth daurná shurú kiyá. Yih waqt shám ká thá; din niháyat muwáfiq thá, aur aiyám Phágun ke the, jo ki Hindústán men mausim i bahár mutasauwir hotá hai, aur wáqaí yih aiyám niháyat hí khushnumá hote hain. Hawá táza aur khushbúdár thí, ásmán ke rukh par ek zardí-máil níláhat namúd thí, aur us men já ba já abr i raqíq o shaffáf chándí ke jálon kí mánind phailí húí thí. Ám ke darakht baur se lade the, ki jin kí khushbú se hawá muattar ho rahí thí. Har darakht men kalíán namúdár thín, aur us sab ke úpar sabzí kí damak niháyat hí latíf o nafís malúm hotí thí. Koil kí suháoní áwáz bhí kisí makhfí goshe se gáh ba gáh sunne men átí thí. Garz ki us aiyám ko khúbí ke báre men khúbsúratí kí kámiliyat tasauwar karná cháhiye. Liházá kuchh ajab nahín hai, ki Basanto, jo ki Bangálí auraton ká niháyat hí ámm aur umdatarín nám hai, is mausim ko diyá gayá hai; chunánchi yih aiyám *Basant* ke nám se mashhúr hain.

Jab wuh makán ke andar ke qata men áe, Kumárí apne shauhar se milne ko uthí, aur púchhá, ki "Prionáth ne áp ko khushí kí khabar dí?"

Unhon ne farmáyá, "hán, áo larke ko dekh to len."

Panditáin un ko ek chhote se sáebán ke pás, jo ángan men baná húá thá, láí, aur chatái ká darwáza hatáke bolí, ki larká yih hai. Is sáebán, yane, chhappa-

riyá ke andar, jis meṉ bakrí tak ke rahne kí ba-mushkil gunjáish ho saktí thí, bechárí Basanto paṛí húí thí, aur agarchi us ke chihre par zardí aur mándagí ke ásár áshkára the, par wuh apne bachche ko god meṉ liye húe niháyat hí shád mạlúm hotí thí. Hindústánioṉ ke dastúr ke muwáfiq us ke pás lakṛí kí ág sulag rahí thí. Paṇḍit aur un ke bhái ne us se baṛí tawajjuh ke sáth báteṉ kíṉ, aur us beḳhabar laṛke ke háth meṉ ek asharfí dekar ruḳhsat húe. Wuh chaṭáí ká darwáza phir band ho gayá, aur Basanto, ág, aur us bachche ko liye húe waháṉ akelí rah gaí.

Ek hafte tak barábar rát o din wuh usí tárík súráḳh ke andar paṛí rahí, aur jab kabhí us kí dái us ke pás átí, us hí waqt albatta us ko báhar kí jhalak dekhne meṉ átí. Áṭh din ke bạd wuh us chhappariyá se báhar niklí, aur apne laṛke ko barámade meṉ dhúp meṉ ḍále rahá kartí thí. Us ká pálná ek baṛá sá súp thá, aur jab use tel mal dal ke farágat kartí, to us ko usí súp meṉ ḍálke dhúp meṉ dhar diyá kartí thí. Basanto na to áp kisí kamre meṉ já saktí, na kisí ḳhánagí kám meṉ sharík ho saktí thí, aur na koí use chhú saktá thá. Ghar ke log to albatta us bachche ko gáhe máhe uṭhá lete aur dulárte, lekin us kí má ko chhúne se wuh nápák gine játe. Jab Basanto pahle din báhar niklí, to chhoṭí Kámini use pyár karne ko us se já lipṭí, lekin us laṛkí ko log jaldí se khínch le gae, aur us ko nahlá diyá, táki wuh nápák na rahne páe. Wuh sharạ kí rú se nápák thí, aur ikkís din tak wuh kisí taur par pák tasauwar na kí já saktí thí. In logoṉ meṉ Yahúdíoṉ kí qadím rasmí sharíạt kí muwáfiqat ká páyá jáná, kaise taạjjub kí bát hai. Ikkís din tak barábar Basanto apne laṛke ke pás dhúp meṉ baiṭhí húí, us ke úpar se makkhí aur machchhaṛ uṛáyá kartí, aur rát ke waqt laṛká leke apní chhapariyá meṉ ghus játí. Táham wuh apne us laṛke ke báịs se, jo us ká farzand i ḳháss thá, ḳhush rahá kartí thí. Kisí ká dạwá aisá na thá, ki us laṛke ko us se judá kar saktá.

Ikkíswen din ghar meṉ baṛí dhúm dhám húí. Basanto ne apní najásat se ḳhalásí páí. Us ke pák karne ká rasm ạjíb thá. Us ke náḳhun káṭe gae, us ke bál jháṛe bándhe gae, aur us ko ek ḳhálí pálki meṉ ḍálke chha míl ke fásile par daryá kináre le gae. Kahár us ko maạ pálki jaháṉ tak pání meṉ le já sake, le gae, yaháṉ tak ki wuh pálkí ke bhítar band pání se shalábor ho gaí. Aur yihí bhíge kapṛe pahine húe wuh phir chha míl ghar ko wápas lái gaí, aur us gusl meṉ aisí tahárat mutasauwir thí, ki wuh usí din se sharaạn pák samjhí gaí. Pás paṛoswáloṉ ko shíríní taqsím kí gaí. Shastí deví kí púja húí, aur us kí púja ke rusúm bábú i mausúf ne ḳhud adá kiye. Chunánchi ab Basanto ne apne jhompṛe se ḳhalásí páí, aur us ko har kahíṉ chalne phirne ká iḳhtiyár hásil ho gayá. Prasanno niháyat hí ḳhush húí, is liye ki azbaski us kí tabíạt meṉ mahabbat ziyáda thí, wuh apní ulfat záhir karne se ba dushwárí apne ko zabt kar saktí thí. Basanto bhí ḳhush húí, is wajh se ki wuh áp bhí ḳhánagí kámoṉ meṉ apná háth lagá saktí thí.

Hafte dar hafte guzarte chale gae, aur wuh laṛká roz ba roz háth páoṉ phailáne lagá. Hindústání laṛke harchand ki nange rahte haiṉ, táham Angrezí laṛkoṉ kí ba-nisbat ziyáda jald baṛhte, aur táza tawána mạlúm hote haiṉ. Ek sáda jhúlá, moṭá jhoṭá jáldár baná húá, do rassíoṉ meṉ bandhá húá, andar ke sahn ke barámde meṉ chhat se lagá húá laṭká diyá gayá thá. Us jál ke úpar ek chaṭáí bichhí húí thí, aur jhúle kí rassí se bandhá húá ek rangín jhúmar laṭak rahá thá. Laṛká isí chaṭáí meṉ paṛá húá jhuláte jhuláte sulá diyá játá thá. Wuh jald háth páoṉ phenkne aur gúṉ gáṉ karne, aur hansne lagá. Wuh apní má ko bahut hí jald

pahchánne lagá, aur wuh jidhar jidhar phirtí, usí usí taraf wuh bhí apní khúbsúrat siyáh ánkhen ghumá ghumáke use dekhtá rahtá. Basanto apne larke ko niháyat hí pyár kartí thí. Us ká dil us larke men bilkull maho ho rahá thá, aur us men us kí taraf se barí gairat thí. Jab Kumárí aur Prasanno us ko uthá lete, to wuh barí ishtiyáq se dekhá kartí. Prionáth us kí ján ke liye ek wabál thá. Wuh sirf larke kí má ko pareshán karne ke liye daurá daurá átá, aur larke ko utháke le bhágtá. Is par Basanto bahut náráz hotí, aur tab wuh bhágke Tarámaní ke pás já chhiptá. Us kí má use khúb dánttí, lekin Tárámaní use apní god se liptá letí, so us se koí kuchh na kah saktá.

Har koí us bechára be báp ke larke ko pyár kartá thá. Aur har saníchar kí shám ko jab Pandit sáhib makán par tashríf láte, aur pás paros ke logon ke pás mulá-qát ko játe, to us ko god men lagáe liye játe. Wuh apne bháí se bahut ulfat rakhte the, aur jab us larke ko dekhte, to yih samajhte ki goyá merá bháí hí zinda hai. Unhon ne Basanto se kahá, ki main is larke ko apná hí larká samajhtá hún, aur us ko har bát men Premchand aur Prionáth ke barábar rakhúngá. Koí saníchar aisá na hotá, ki jis men wuh us larke ke liye kisí na kisí tarah ká khilauná na láte, kabhí to lal rang kí golí láte, kabhí hare rang ká totá, aur kabhí mittí ká rangín ghorá; garz ki jo kuchh ráh men un kí nazar á játá, wuh zarúr hí us ke liye le lete.

Chha mahíne isí tarah se guzre, aur bad az án, larke ko nám dene kí fikr húí. Yih din goyá ek teohár sá thá. Ek bráhman shugúniyá buláyá gayá. Pandit i mausúf ne us ko us larke kí paidáish ká din aur gharí o sáat batlá diyá. Tab us ne us larke ká janam-patr khínchá. Wuh kágaz Pandit ko, jo us larke ká muháfiz i haqíqí thá, de diyá gayá, aur us kí ujrat use pánch rupae mile. Basanto ko apne larke kí qismat ke daryáft karne ká bará ishtiyáq thá. Us ne ek qissa suná thá, ki chhathí kí rát ko, koí deotá bekhabar larke ke pás ánkar us ke máthe par us kí qismat likh jáyá kartá hai. Is qissa ke subút men ek bádsháh ki, jo shikár khelne gayá thá, naql pesh áí. Wuh yih hai, ki "ittifáq se ek bádsháh apne mulázimon se judá ho gayá, aur rát ko kisí bechára garíb ke ghar men panáh-gír húá. Us sáhib i khána ne hat-tal-maqdúr un kí khátirdárí aur bárbardárí kí. Us shakhs kí bíbí ko chha din qabl larká paidá húá thá. Us rát bádsháh ko khwáb ba báis bistar kí beárámí ke, khwáh machchharon kí shiddat ke báis se na áí. Wuh pará pará jágtá rahá, aur kyá dekhtá hai, ki qaríb ádhí rát ke waqt, ek deotá andar áyá, aur larke kí peshání par yih likh gayá, ki bárah baras kí sinn men yih larká sher se qatl hogá. Subh ko bádsháh yih kaifiyat us larke ke báp se kahke rukhsat húá. Yih larká barhte barhte bahut khúbsúrat aur sídhá o tez-tabíat niklá. Jab bárahwán baras qaríb khatm hone ke áyá, to bádsháh ko apne safar kí bát yád áí, aur maláik i qismat ko fareb dene kí níyat se, us ne ek pahrá bhejá, aur unhen tákíd kar dí, ki larke ko barí ihtiyáj ke sáth mahall ke andar láo. Us kí sawárí ke liye ek pálkí bhejí gaí. Is pálkí ke andar kisí mulázim ne dhál rakh dí thí, jis ke úpar sher ke sir kí shakl jarí húí thí. Wuh larká us nawishte se wáqif thá, jo ki bádsháh ne us kí peshání men parhá thá, aur har chand ki us kí tabíat tez thí, jyún hí wuh pálkí men baithá, aur us kí nigáh sher kí súrat par parí, wuh apná chhotá sá ghúnsá tánkar us kí taraf mukhátib hoke bolá, ki 'Wáh sáhib, áp hí hain, jis ne mujhe qatl karne ko dhamkáyá hai? Main áp ko márúngá.' Yih kahke us ne sher kí súrat ko márá. Us kí ubhrí húí kíl kí nok us ke háth men ghus gaí, aur us men se khún ká fauwára jo chhútá, to wuh sard hí ho gayá, hattá ki jab sawárí mahall men áí,

aur pálkí ká paṭ kholá gayá, to laṛká murda niklá. "Us kí qismat púrí ho gaí thí." Basanto ne aksar is qisse par gaur kiyá thá, aur laṛke ká máthá ṭhonkke hairat men ho uṭhtí thí, ki dekhiye is qismat men in be mạlúm hurúf men kyá likhá hai! Us ko ummed thí ki us ke janam-patr se us laṛke ká áyanda hál kisí qadr áshkára ho jáegá. Chunánchi jab us ne Panḍit kí zabání yih bát suní, ki us kí paidáish ke waqt sitáron kí tawassul ke báịs se shugúniyá kahtá hai, ki yih laṛká ḳhush-nasíb aur iqbálmand hogá, to wuh niháyat hí ḳhush húí, aur dil ko taskín hásil hone ke báịs se wuh bhí us din kí shádmání men ḳhushí ba ḳhushí shámil húí. Paṛosíon kí phir dạwat húí, aur miṭháíán ḳhon kí ḳhon phir taiyár húín, aur ḳharídí gaín. Us bachche ne apní zindagí men pahlí bár jálí ke kapṛe pahine. Chándí kí zanjír us kí kamar men ḍálí gaí, aur bajte húe ghunghrú us ke chhoṭe chhoṭe pairon men paṛe. Ek haikal sonahle tạwízon kí, aur ek ashrafí chhidí aur gundhí húí, us ke gale men chhoṛí gaí. Us ke sir par ek ạjíb tarah kí nokílí ṭopí pahnáí gaí. Panḍit ne pújá kí, aur *átub* cháwal ká bhát, jo Gangá ságar ke qaríb ek ṭápú men paidá hotá, aur mutabarrak samjhá játá hai, paká, aur laṛke ko khiláyá gayá. Sáre dost aur rishtadár jamạ húe, aur har har shaḳhs ne us laṛke ko, yá to rupae, yá khilaune, wagaira díe; bạd is ke un logon ne kháyá píyá. Is din laṛke ko nám diyá gayá, aur us ká nám Harish Chandr rakhá gayá.

Us roz rát ko Basanto apne laṛke ko sulále waqt bahut phúṭ phúṭkar roí. Us ko us laṛke ke báp ká ḳhiyál á gayá, aur us ne yih bát sochí, ki agar is ká báp zinda hotá, to áj ke din us ko apne laṛke par kaisá faḳhr hotá; aur jab us ke ánsú ke búnd ṭapakte the, wuh aise ụmda kalime zabán par láke mátam kartí thí, ki "Aí mere pyáre, ai merí ján ke áftáb, aur mere dil ke sitáre, tú kyún chalá gayá? Kyá main tujhe ḳhush na rakhtí thí? Kyá main tujhe pyár na kartí thí? aur jab tú thaká yá mánda hotá thá, to kyá main tujhe tasallí dene ke liye hamesha tere pás na rahtí thí? Tú apne chhoṭe beṭe ko nám dene ke liye kyún na ṭhahrá? Us kí ánkh aur us ká munh, us kí nák aur peshání sab tujh se mushábih hain. Par háe, wuh apne báp ká munh hargiz na dekhegá!" Jab ki wuh rotí thí, Prasanno ne áke use pyár kiyá aur dilása diyá, par is se us ká ranj aur bhí ziyáda húá. Áḳhirash wuh sisakte sisakte, apne laṛke ko god men lipṭáe húe so gaí.

MASÍHÍ DÍN KÁ PHAILNÁ.

GRÍNLAND ke mulk i sard se,
Aur Hind o Chín se bhí,
Aur Habsh se, jahán chashme
Baḳhsh dete tázagí;
Daryá, maidán, pahár se,
Har qaum se, har zubán,
Log minnat karte rahte,
Dikhláo ráh i ásmán.

Alqádir ne banáe
Insán, beạib, rástkár;
Shaitán se wuh phans gae,
Ho gae gunahgár:
Wuh barkaten hazárhá,
Masíh se páte hain;
Hanoz tabáh, áwára,
Ímán na láte hain.

Ham roshní hásil karte,
Aur lákhon barkaten;
Kyá logon ko jo marte
Hayát ká núr na den?
Gunáh se ho riháí,
Ḳhushḳhabarí phailá,
Jab tak na ho Ísáí,
Har bashar, dunyá ká.

Kalám ul Quds phailáná,
Phailáná sachchá dín;
Masíh ká nám sunáná,
Har jagah rú i zamín:
Ki jab tak sab ke úpar,
Rabb ul afwáj, Ḳhudá,
Bádsháh, aur Munjí hokar,
Hukúmat karegá.

KUTTE KÁ BAYÁN.

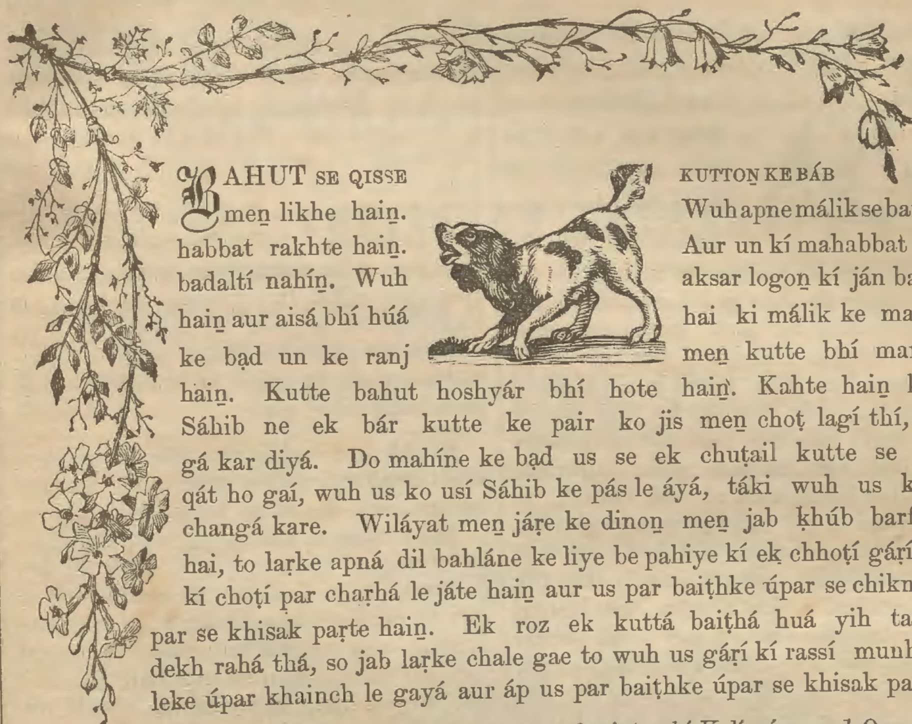

Bahut se qisse kutton ke báb men̲ likhe hain̲. Wuh apne málik se baṛí mahabbat rakhte hain̲. Aur un kí mahabbat kabhí badaltí nahín̲. Wuh aksar logon̲ kí ján bacháte hain̲ aur aisá bhí húá hai ki málik ke mar jáne ke bạd un ke ranj men̲ kutte bhí mar gae hain̲. Kutte bahut hoshyár bhí hote hain̲. Kahte hain̲ ki kisí Sáhib ne ek bár kutte ke pair ko jis men̲ choṭ lagí thí, changá kar diyá. Do mahíne ke bạd us se ek chuṭail kutte se mulá-qát ho gaí, wuh us ko usí Sáhib ke pás le áyá, táki wuh us ko bhí changá kare. Wiláyat men̲ jáṛe ke dinon̲ men̲ jab ḳhúb barf paṛtí hai, to laṛke apná dil bahláne ke liye be pahiye kí ek chhoṭí gáṛí paháṛ kí choṭí par chaṛhá le játe hain̲ aur us par baiṭhke úpar se chikní barf par se khisak paṛte hain̲. Ek roz ek kuttá baiṭhá huá yih tamásha dekh rahá thá, so jab laṛke chale gae to wuh us gáṛí kí rassí munh men̲ leke úpar khainch le gayá aur áp us par baiṭhke úpar se khisak paṛá.

XI. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Chár: Pulús, Patras, Yuhanná, Yạqúb.
2. Sát ḳhatt likhwá bheje.—Mukásh. ii: iii.
3. Jhúṭhe ustád un ke darmiyán áe, ki jo un ko samjháte the, ki tumhárá maḳh-tún honá zarúr hai.
4. Qurintus kí Kalísyá men̲, 1 Qur. xv : 12.
5. Stafanus, Aạm. vii : 56; Pulús, Aạm. ix : 4, 5, xviii : 9, xxiii : ii; Yuhanná, Muk. i : 10—20.
6. Tín; yạne, Yuhanná, Baptisma dene-wálá, Yuhanná, Zabadí ká beṭá; Yu-hanná jo Markas kahlátá hai.—Aạmál xii : 12.
7. Shahr i Rúm men̲.—Aạmál xxviii : 30.
8. Chár; yạne, ek Injíl aur tín Ḳhatt.

I. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Baibal men̲ wuh kaun sí kitáb hai, jis men̲ Ḳhudá ke nám ká zikr bhí nahín̲ hai?
2. Wuh kaun ádmí thá, jis ko Ḳhudá ne dafn kiyá.
3. Hanúk ne jo nabúwat kí, so kahán̲ likhí hai?
4. Kaun sí peshíngoí sab se qadím hai?
5. Jab Dáúd Sáúl ke úpar fathyáb hokar taḳht-nashín húá, tab us ne kaun sí zabúr likhí?

GUSSA DABÁNE KE BAYÁN MEN.

ULAIMÁN BÁDSHÁH ne jo sab se ziyádatar dánishmand ádmí thá, yún kahá hai, ki jhagṛe ká ágáz pání ke ṭúṭne ke mánind hai. So is liye jhagṛe ke peshtar us se ki wuh tez ho jáe, chhoṛ do: aur us ká matlab yih hai ki sakht kalámí aur laṛáí karne se pahle gussa ko dabáná cháhiye. Baz baz mulk nichás men base hote hain, jaise Hálanḍ ká mulk hai, aur wahán ke log únche únche bándh bándhte hain, táki samundar kí mauj un tak na áne páe. Agar us bándh men kahín zará sá bhí súrákh ho jáe aur páni cháro taraf se us súrákh men áne lage, to agar us ko jald band na kar den to páni pahle tamám bándh ko toṛ ḍálegá aur bad is ke tamám taráí men phailkar tamám bastíon ko ḍubá degá, aur un ko wírán o tabáh kar ḍálegá. Isí tarah par zará sí bát se baṛí laṛáí ho játí hai, isí sabab se Sulaimán ne kahá hai ki gusse ke shurú ko dabáná cháhiye. Is kí ham ek chhoṭí sí misál yahán par likhte hain.

Do chhoṭí bahinen ápas men khel rahí thín, aur un men kuchh náittifáqí ho gaí. Baṛí laṛkí ne jis ká sin sát baras ká thá kahá ki mujhe gussa malúm hotá hai, is sabab se main thoṛí der ke liye dúsrí koṭhrí men jákar akelí rahúngí. Chunánchi us ne aisá hí kiyá aur jab lauṭke ái, tab phir khushí se khelne lagí.

Sir Isaac Newṭon náme ek baṛe álim shakhs kí nisbat aisá likhá hai, ki ek roz un ke kutte ne un ke kágazát par jis men un kí barson kí tahqíqát likhí thí jaltí húí battí girá dí, jis se wuh sab kágaz jal gayá. Is Sáhib ne apne gusse ko dabákar us kutte se jis ká nám Ḍiamonḍ thá itná hí kahá ki ai Ḍiamonḍ tú nahín jántá ki tú ne kyá kiyá.

Ek má ne apne laṛke ko laṛte húe suná wuh pahle bahut gussa húí, lekin apne ko zabt karke sochí ki in ko sazá dene se yih bihtar hogá ki un men mel kará diyá jáe. Is garaz se us ne un ko apne pás buláyá aur un se kahá ki main tum se ek qissa kahúngí tum dil lagáke suno. Ek bár aisá húá ki ek chhoṭe nále ne daryá men milne cháhá. Daryá bahut dúr thá aur ráh men bahut sí rok thí lekin us nále ne kahá ki main koshishen karúngá aur dekho ki kyá hotá hai. Wuh thoṛí dúr bah áyá thá ki usí ráh men ek patthar milá. Us nále ne ab kyá kiyá. Kyá wuh us se laṛne lagá aur yih kahá ki hamárí ráh men se haṭ já. Nahín, us ne aisá nahín kiyá par us ke dahne báen hoke chalá aur apní ráh nikál lí. Us má ne kahá, ai bachcho tum ko aisá hí karná cháhiye, jab koí bát tumháre khiláf paṛe, to laṛne mat lago, par us nále ke mánind dahne báen hoke nikal jáo.

Kuchh áge baṛhkar us nále kí ráh men sakht kankarílí zamín milí. Us ko áge baṛhne men diqqat to bahut húí, par us ne rafta rafta us kankar ko muláim karke us men se apne liye ráh nikál lí, aur jis tarah par ki shahtút ká pattá reshmí kíṛe kí mihnat aur sabr ke wasíle se thoṛí muddat men resham ho játá hai, usí tarah par sabr aur istiqlál se baṛí baṛí mushkil rafa ho játí hai. Main is nále kí sab rokon ká bayán nahín kar saktí lekin us men kaí ek aur nále mil gae aur un ká milá húá zor har mushkil par gálib áyá, aur wuh ákhir ko daryá men já milá aur daryá ke sáth bahtá húá samundar tak pahunch gayá jis men baṛe baṛe jaház chalte hain, aur wuh dúr dúr mulkon tak daulat pahuncháte hain. So ab jáo khelo par yád rakho ki jis tarah yih nálá daryá men bahte bahte mil gayá, isí tarah tum bhí ásmán kí taraf chale játe ho, aur jitní rok ṭok ráh men miltí hain un sab par us nále kí mánind gálib áo. Ásmán par na rok hai, na kuchh mushkil, na laṛáí. Is ke bad laṛke phir khelne lage, aur un ke munh se gusse kí koí bát na niklí. Un kí má bhí bahut khush húí, ki main ne apná gussa dabáyá, aur is tarah par in laṛkon men sulh kará dí.

Yih bát sach hai, ki jab ham apná gussa dabáte hain, tab ham nae gusse ke dabáne ke liye naí táqat paidá karte hain, lekin ham yih kám sirf Khudá kí madad se kar sakte hain. Agar ham Khudá se madad mángen to wuh beshakk ham ko aisí táqat degá, ki ham apne gusse ko dabáen.

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LALON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRI CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

No. 2, Jild 2. — Allahabad, August, 1869. — Ba Mahsúl 2-12, Bilá Mahsúl 2--0 Sáliyána.

DEKH MAIN DARWÁZE PAR KHAṚÁ HÚN, AUR KHAṬKHAṬÁTÁ HÚN.

Yih Ísá Masíh ká kalám hai. Wuh dil ke darwáze par khaṭkhaṭátá hai. Yún karke wuh apne dakhl páne kí khwáhish záhir kartá hai. Phir wuh na sirf khaṭkhaṭátá, balki yih farmátá bhí hai, ki Agar koí merí áwáz sune, aur darwáza khole, main us pás andar áúngá. Wuh is wáste dakhl cháhtá hai, táki apní baṛí barkaten aur niamaten rúh ko bakhshe, kyúnki wuh yih bhí khatá hai, ki Main us ke sáth kháúngá, aur wuh mere sáth kháegá. Ek sáth ziyáfat men sharík honá dostí ká nishán o muhr hai, Masíh ke sáth aisí sharákat páná ásmán ká rihn o baiana hai.

Wuh is matlab se khaṭkhaṭátá hai, táki ham us ko andar buláen. Agar us kí marzí hotí wuh zabardastí se dákhil ho saktá thá, lekin jahán mubárakbádí ke sáth wuh maqbúl na ho, tahán us ká áná barakat na hotá. Jahán us ke áne kí khwáhish nahín, tahán us se sirf dahshat o khauf paidá hogá. Wuh sirf un ke pás áegá, jo khushí se us ko qabúl karte hain. Agar koí merí áwáz sune, *aur darwáza khole*, main us pás andar áúngá, aur us ke sáth kháúngá, aur wuh mere sáth kháegá.

Jahán kahín us kí Injíl diyánat aur sargarmí se sunáí játí hai, aur jis kisí ko

us kí nasíhaten aur dhamkíán samjhái játí hain, us dil ke darwáze par Masíh khaṭkhaṭátá hai, aur dáḳhl kí minnat kartá hai.

Jab koí Masíhí kisí ko nasíhat detá, aur jald tauba karne kí zarúrat batlátá hai, tab us kí nasíhaton ke wasíle se Masíh dil ke darwáze par khaṭkhaṭátá hai.

Jab daulat uṛ játí, aur sab iráde aur mansúbe bátil ṭhaharte, aur zindagí kí sab ummedon par sáya ḍálá játá hai, tab Masíh ạrz kartá hai, ki Main áúngá aur rúh ko tawangarí baḳhshúngá.

Jab maut ká firishta hamáre kisí ạzíz dost yá rafíq, yá rishtadár, yá laṛke par háth ḍáltá hai, aur wuh jo hamárá nihayat pyárá thá qabr men gáṛá játá hai, tab Masíh darwáze par khaṭkhaṭátá hai, aur kahtá hai, ki us Mahbúb kí ịwaz men main hí áúngá, aur shikastadil ko Main manáúngá, aur ranjída ko tassallí dúngá, aur áp sab doston aur ạzízon se ạzíz o pyárá hoúngá.

Bímárí ke waqt jab ham goyá maut ke daryá ke kináre par pahunchte hain, tab rúh ko taiyárí baḳhshne ke liye wuh khaṭkhaṭátá hai.

Jab badan kí tandurustí aur dil kí iqbálmandí hamen phir ịnáyat hotí hai, aur dukh dard ke badle árám, aur ránj ke badle qanáạt ham ko baḳhshí játí, tab Masíh kaisí mihrbání aur muláimiyat ke ke sáth khaṭkhaṭátá hai, is matlab se ki dil shukrguzár hoke, aur tauba aur pyár se mom ho jáke apne darwáze khol de.

Us waqt jab Rúh-ul-Quds hamáre parosíon kí rúhon par tásír kartí, aur un men gunáh kí pahchán aur naját kí ḳhwáhish paidá kartí hai, aur bahuterí naupaidá rúhen apní náí ḳhushí ke liye Ḳhudá ke shukr kartí hain, tab Masíh darwáze par khaṭkhaṭátá hai.

Apní Rúh i Pák ke wasíle se wuh dil par asar kartá hai, hamen apne guzre húe gunáhon kí yád dilátá hai, maut aur ạdálat aur ạqibat ke ḳhiyál paidá kartá hai, aur hamen tang kartá ki Masíh ke pás bhágke ham us ke kafáre men panáh len. Rúl i Pák kí har ek barakat tumháre dil men Masíh ká khaṭkhaṭáná hai.

Ai paṛhnewálo, kyá aise wasílon se Masíh kabhí tumháre dil ke darwázon par khaṭkhaṭátá hai? Sháyad tum ne, apní ạish o ịshrat, yá apne lálach kí pairawí men, us kí áwáz na suní. Tau bhí wuh házir thá. Ab bhí baṛí mihrbání aur sabr ke sáth wuh khaṛá hai. Jo tum us kí áwáz suno wuh andar áegá. Lekin wuh hamesha tak sabr nahín karegá. Us ne kahá hai, ki merí Rúh insán ko us kí gumráhí men hamesha hukm na karegí.

YASHẠIYÁH NABÍ KÍ KITÁB KÁ TARJUMA ỊBRÍ SE, AUR US KÍ SHARH ZABÁN I URDÚ I MUẠLLÁ MEN.

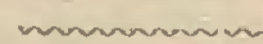

Qímat 1 *rupiya* 8 *ánna.*

ALLAHABAD MISSION PRESS.

YASHẠIYÁH NABÍ KÍ KITÁB KÍ SHARH KÁ ZIKR.

WATANÍ MASÍHÍON KE fáide ke liye Kitáb i mazkúr i bálá, Pádrí Ḍákṭar Owen Sáhib ne baṛí mihnat se taiyár kí hai, aur Farruḳhábád Mishan ne use chhapwáyá hai.

Is tafsír kí ịbárat bahut sáf o sahl mạlúm hotí hai, sirf do tín mushkil lafz nazar áe hain. Is názir ne matan ke tarjume par bahut liház nahín kiyá: lekin mạlúm hai ki wuh niháyat ḳhúb, aur ṭhík aslí Ịbrí ke mutábiq hogá. Chunánchi wuh agar be-sharh bhí hotá, tau bhí is mulk ke Masíhíon ke wáste baṛá tuhfa hotá.

Dibáche men nabúwat ke aur is kitáb ke bayán men mufíd i ḳháss o ạm bahut

báten hain. Bahut log dibáche ko befáida samajhke paṛhne men us ko chhoṛ dete hain, lekin cháhiye ki har ek Ísái us ko paṛhe. Áṭhwen safhe par nabúwat kí táwíl ke bayán men kaí báten hain, jo libáz ke láiq hain: masalan, "aur jo báten ḳháss peshḳhabaríán hain, wuh sirf ek hí májará men púrí nahín húín" wg. Agar is kitáb ká paṛhnewálá har waqt is bát ko yád rakhe, to aksar báten, jo záhiran mushkil hain, khul jáengí. *Nabí apne bayán men waqt ká hisáb nahín kartá.* Wuh kisí ke haqq men kahtá hai, ki us ká fulání hál hogá, aur phir dúsrá hál hogá; aur nahín batlátá, ki yih donon hál ek hí waqt par nahín honge, balki rafta rafta guzrenge; yá sháyad un ke guzarne ke darmiyán, ek do hazár baras ká ạrsa hogá; lekin haqíqat men aisá hí hogá: masalan, Masíh ke haqq men aisí nabúwaten hain, ki kaí báten us kí ámad i auwal men púrí húín, aur kaí báten us kí ámad i sání men púrí hongí. Muallif is bát kí do misál pesh kartá hai, yạne, Yarúshalím ke muhásaron, aur Bábul kí tabáhí ká bayán. Yahúdíon kí ḳharábí ká bhí is tarah ká bayán hai. Agarchi Bábul men asír hone ke bạd un ká hál kuchh achchhá húá, lekin peshtar ke hál se burá thá—aur Masíh kí ámad ke bạd thoṛe ạrse men niháyat ḳharáb húá. Chunánchi nabí kabhí kabhí un ká hál us asírí se áj tak goyá ek hí samajhtá hai; aur kabhí kabhí Bábul kí asírí se rihái páne ká bayán bhí kartá hai.

Is ke mutábiq ek aur bát hai, jis ká bayán muallif ne nahín kiyá; wuh yih hai, ki aksar nabúwaten auwal men kuchh kuchh, aur áḳhir men sarásar aur ḳháss taur par púrí hotí hain, masalan, Yúel 2: 28. Yih nabúwat Pantekust ke din púrí húí, lekin koí nahín kahtá ki wuh us waqt sarásar púrí húí. Mạlúm hotá hai, ki is kitáb men bhí is tarah kí nabúwaten hain.

Muallif kí yih bát sach hai, ki "koí peshḳhabaríán sáf sáf hain, aur koí misálon ke taur par hain." Aise log hain, jo kahte hain, ki har ek nabúwat kí sirf lafzí mạní lená cháhiye: aur log kahte hain, ki har nabúwat majází hai. Lekin na wuh, na yih, apne qáide par qáim rahte hain, masalan, donon mánte hain, ki pánchwen báb men tákistán majází hai, aur nabí bhí yihí táwíl kartá hai (5: 7); aur 8: 4 men "Dimishq kí daulat" haqíqí hai, aur majází nahín hai. Jaise aur zabánon men, waise hí Ibrání men bhí bahut istiláhát hain, aur us zabán ke aur us ummat ke hál ke daryáft karne se un men se bạze mạlúm honge. Lekin Alláh ne apne kalám ko insání zabán men likhwáyá, aur jis taur se ham aur kitáben yá kisí kí bát chít samajhte hain, isí taur se ham aksar auqát is ke matlab ko bhí samajh sakte hain. Agar nabúwat men, yá Kalám-ul-láh ke aur kisí maqám men ishára na ho, ki us ká matlab majází hai, to agalab hai, ki lafzí aur záhirí matlab lená durust hai: aur agar durust na ho, tau bhí jab tak ki wuh nabúwat púrí na ho, tab tak koí nahín ján saktá, ki us ko majázan samajhná cháhiye.

Jin nabúwaton ke púre hone ká zikr yá ziyáda bayán ạhd i jadíd men ho, us bayán ko in nabúwaton se miláná cháhiye. 2 Pat. 1: 20 kí tạlím par ạmal karná cháhiye; "*Sab se pahle* yih jánkar, ki koí nabúwat áp se áp nahín khultí," yạne, har nabúwat ko aur nabúwaton se, balki pák kalám ke aur aur maqámon se miláná cháhiye, jaise ki muallif kahtá hai.

Is kitáb ke hisson ká, aur har báb ke hisson ká bahut sáf bayán hai. Aur agar Masíhí log is tafsíl par nigáh karen, aur har hisse ke mazmún se durustí se wáqif ho jáen, to is kitáb ke samajhne men bahut fáide uṭháenge. Is kitáb men un wạdon ká mufassal bayán hai, jinhen Alláh ne Ibráhím se kiyá thá, Paid. 12: 3; 22: 18, wg.

Pahlí áyat meṉ Nabí áp bayán kartá hai, ki yih kitáb kis kí nisbat hai,—yane, Yahúdáh aur Yarúshalím: aur yih bát sirf is pahle báb ke haqq meṉ nahíṉ, balki tamám kitáb ke haqq meṉ sach hai, kyúnki Nabí apní nabúwat karne ke tamám waqt tak, yihí mazmún batlátá hai. Aur aur logoṉ ká jo hál bayán kiyá játá hai, wuh is mazmún se iláqa rakhtá hai. Yih ek bhárí bát hai, aur paṛhnewále ko ise kabhí bhúlná na cháhiye. Dúsre báb kí pahlí áyat meṉ bhí isí tarah ká bayán hai. Bande kí dánist meṉ is tafsír meṉ is fasl (2 : 1—5) ká bayán púrá nahíṉ hai, kyúnki us kí kháss murád Yahúdáh aur Yarúshalím se hai. *Ákhirí din* Masíh kí pahlí ámad se shurú húe (Ibr. 1 : 2; Aam. 2 : 17), lekin un ká anjám ab tak nahíṉ húá, aur malúm nahíṉ hai, ki kab tak yá kabhí tamám honge. Aur chúnki Khudá kí bádsháhat Yahúdíoṉ se le lí gaí hai, aur ek aur qaum ko dí gaí, (Matí 21 : 23), pas yih wade sháyad gair-qaum kalísyá se kuchh murád rakhte haiṉ, lekin un kí kháss murád us waqt se hai, jis meṉ Yahúdí phir Khudá kí kalísyá meṉ shámil honge, (Rúm. 11 : 23, 24), aur bahut sargarm hoke auroṉ ko barakat ká sabab honge, (Rúm 11 : 11, wg). Masíh kí dúsrí ámad ke waqt yih nabúwat púrí hogí: kyúnki usí waqt Yahúdí phir Khudá kí taraf phirenge, (Lúqá 21 : 24, 27; aur Hiz. 20 : 33—44 ká muqábala karo). Aur is kháksár kí dánist meṉ, chauthí áyat meṉ Masíh ke apní dúsrí ámad ke bad, dunyá meṉ hukúmat karne kí khabar hai. Mufassir ke bayán meṉ bahut haqíqat hai, lekin is nabúwat ká púrá aur kháss matlab záhir nahíṉ kartá, aur aur báboṉ ká bhí yihí hál hai.

Sátweṉ báb kí 14—16 kí táwíl meṉ mufassir ne sirf ádhá bayán kiyá. Malúm hotá hai, ki yahán do laṛkoṉ kí paidáish ká ishára hai, ek laṛká Masíh hai—Masíh kí paidáish sirf is bát par dalíl hai, kí Isráílí ummat qáím rahegí, harchand ki wuh badhál bhí ho. Aur agar yih dalíl hai ki un bádsháhoṉ ke háth meṉ (á. 16) na paṛegí, to is par bhí dalíl hai, ki Masíh ke waqt tak kabhí giriftár na hogí: lekin haqíqat meṉ Bábul meṉ giriftárí kí hálat meṉ sattar baras tak rahí. Masíh kí paidáish khud nishán nahíṉ ho saktí, ki ummat jaldí se un bádsháhoṉ ke khauf se riháí páegí. Nabí kahtá hai ki "Us se peshtar ki wuh laṛká" wg. yane, do tín baras ke arse meṉ yih riháí hogí. Us waqt koí bákira thí, jis ke haqq meṉ Nabí kahtá hai, ki wuh hámila hogí—yane, nikáh karke. Sirf Khudá peshtar se is bát ko ján saktá thá, par jab wuh laṛká paidá húá, to sáf nishán húá ki riháí jaldí se hogí. Lekin Nabí is májare ke sáth wuh baṛá májará bhí dekhtá hai, yane, Masíh kí paidáish; jaise koí ádmí ek taraf nigáh karke ek chhotá darakht pás dekhtá hai—aur us ke áṛ, meṉ dúr tak ek baṛá darakht, aur donoṉ ko ek hí nazar se dekhtá hai.

Pachísweṉ báb kí 8, ke pahle fiqre kí sáf tafsír 1 Qur. 15 : 54, meṉ hai. Tau bhí mufassir kahtá hai ki Pulús is áyat kí sharh nahíṉ kartá. Aur bátoṉ se murád to hai, kyúnki maut sirf badan kí thoṛí hai—lekin qiyámat is nabúwat ke púre hone kí tamámí hai—aur us se is áyat kí murád hai. Chunánchi mufassir ne bhí kaha thá, ki "Us kí ka-má-haqquhú takmíl marne ke bad aur qiyámat ke roz hogí." Is áyat ká dúsrá fiqra Muk. 21 : 4 meṉ bhí páyá játá hai. Malúm hotá hai, ki yih *tamám* nabúwat qiyámat ke waqt aur us ke bad púrí hogí, kyúnki kaí jagahoṉ meṉ likhá hai ki "*usí roz* fuláná hál hogí." Ek aur ishára 26 : 19 meṉ hai, yane, qiyámat kí khabar.

Har ek nabúwat Masíh aur us kí bádsháhat se kuchh murád rakhtí hai. "Gawáhí, jo Ísá par hai, nabúwat kí rúh hai." Muk. 19 : 10. Agarchi is kitáb kí sab nabúwateṉ is matlab se khálí nahíṉ haiṉ, lekin 40—66 báboṉ meṉ Masíh aur

us ke kámon ká ziyáda zikr hai; aur Patras ke qaul ke mutábiq (1 Pat. 1 : 11) dukhon kí, jo Masíh ke wáste hain, aur us ke bạd jalálon kí gawáhí hai. In nabúwaton men se bạz Yahúdíon ke Bábul se riháí páne ke waqt se, bạz Masíh kí auwal ámad ke waqt se, bạz hál ke zamáne se, bạz Masíh kí ámad i sání ke waqt se murád rakhtí hain. Muallif is aḳhirí qism par kabhí kabhí ishára kartá hai, lekin un ká sáf bayán nahín kartá: masalan 65 : 17 men ek wạda hai, aur Patras sáf kahtá hai, ki wuh wạda haiyúlí ásmán o zamín se murád rakhtá hai, to be-ilhám ádmí kyúnkar kahe, ki yih misál hai, aur rúhání tabdíl se murád hai. Sháyad rúhání tabdíl ká ishára ho, lekin ḳháss murád us hál se hai, jis ká bayán, 2 Pat. 3 : men hai. Liházá yih áyat, aur jo jo áyaten us ke sáth hain, wuh Masíh kí ámad i sání men, aur us ke bạd púrí hongí. Aur Muk. 21 : 4, is báb kí 17wín 18wín áyaton ke mutábiq hai. In bábon men aksar Yarúshalím aur gair-qaumon ká muqábala hai. Baibal ke muháware men gair-qaumen wuhí hain, jo jism ke rú se Yahúdí nahín hain. Aur agar lafz i Isráíl ke haqq men kabhí shakk ho, ki áyá jismání yá rúhání Isráíl se murád hai, lekin jis bayán men yih muqábala ho, us *tamám* bayán men Yarúshalím, Isráíl, wg., jismání Yahúdíon se murád hai.

Ham ne thoṛí jagahon ká zikr kiyá. Aur jagahen bhí hain, jin men is bande kí dánist men púre aur ḳháss matlab ká bayán nahín húá. Alláh har ek paṛhnewále kí aisí hidáyat kare, ki wuh is Nabí kí kitáb ke matlab se ba durustí wáqif ho.

CHIRÁG I NASÍHAT.

NO. 1.

MISÁL. — *Degchí handí se kahtí, Are tú kálí hai.*

NASÍHAT.—Auron ke ạibon ko dekhná ásán hai, par apní badí se ágáh honá mushkil hai.

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

TÍSRÁ BÁB.

TIRZAH NE kahá, taklíf kí bát nahín hai, balki apne dil ká hál kahne se merá bojh halká hotá játá hai. Garaz main ne us áyat ko ki jis ká zikr kiyá paṛhá, aur us safhe ke háshiye men aur bhí muqámon ká ishára páyá, ki Yashạiyáh aur Yaramíyáh Nabí kí kitáb men is áyat ká bayán aur bhí dekhná. Main ne taạjjub kiyá, ki yih kyúnkar hai, ki Yashạiyáh aur Yaramíyáh kí kitáben, jo ham logon ke Kalám-ulláh ke hisse hain, kyá Masíhí log un ko bhí mánte hain? Jo kitáb mere pás thí, so púrí Baibal thí; so main ne wuh do muqám nikále. Pahle Yaramiyáh ká 31 : 25. Wahán likhá hai, "Kyúnki main ne pyásí ján ko seráb kiyá, aur har gamgín ján ko pur kiyá." Main bahut hí ḳhush húí, ki us kitáb men, jise ham Yahúdí log sahífa i Iláhí mánte hain, aisí tasallí kí bát bhí likhí hai. Phir main ne Yashạiyáh kí kitáb men se wuh dusrí áyat, yạne, us ká 55 : 1 nikálí, "Ai sab pyáso, pání pás áo, aur wuh jis ke pás naqdí na ho, áo, mol lo, aur kháo, áo, wain aur dúdh be rúpá aur be qímat ḳharído." Main apne dil ká hál jaisá us waqt thá, áp se kah nahín saktí. Main ne Yashạiyáh ká 55 báb tamám paṛhá, aur dobára paṛhá. Phir ittifáqan usí Nabí ká 53 báb nikálá. Us báb kí peshání men main ne yih ḳhulása likhá dekhá, ki "Masíh ki musíbat aur maut ká zikr is báb men hai." Main wuh

báb paṛhke ghabrá gaí, kyúnki jo jo báten main ne Masíh kí musíbat aur maut kí bábat apne laṛakpan ke iskúl men paṛhí thín, so ab mujhe phir yád áín. Pas main ne dekhá, ki Masíh ká hál na sirf Injíl men, balki Tauret aur Ambiyá kí kitáb men, jis ko ham Yahúdí log mánte hain, bhí likhá hai. Main ne phir Injíl ko kholá, aur wahán Masíh ke dukh uṭháne aur máre jáne ká ahwál paṛhá. Sab tarah ke ḳhiyál mere dil par gálib áe. Apne dil men sochá, ki Idhar ham logon ke Pák Nawishton men Masíh kí bábat jo peshḳhabaríán hain; so udhar Injíl men kyúnkar púrí húín? Phir yih shubha mere dil par bhí guzrá, ki sháyad ham Yahúdíon ke Pák Nawishton men, aur us hí kitáb men jise Masíhí Puráná Ahdnáma karke mánte hain, kuchh farq hogá, so daryáft kiyá cháhiye.

Mere pás to us kitáb kí ek jild, jise Yahúdíon ne tarjuma kiyá, maujúd thí, jis ko main ne ek din kisí rishtadár se páyá thá. Wuh ek kitáb ḳhúbsúrat aur bedág thí, kyúnki main ne use thoṛá paṛhá, aur dín o ímán kí fikr kam kí thí. Jald main ne wuh muqám apní kitáb men nikále, aur kyá dekhá, ki donon kí ibárat ápus men miltí thí. Donon tarjuma muqábala karte karte chhaṭhwín áyat ḳháss karke mere zihn men jam gaí, so yih hai, ki "Ham sab bheṛon kí mánind bhaṭak gae; ham men se har ek apní apní ráh par mutwajjih húá, aur Ḳhudáwand ne ham sabhon kí badkárí us par ládí." Is áyat kí báten mere dil men gaṛ gaín, kyúnki main ne dekhá, ki main hí aisí bhaṭakí húí bheṛí akelí aur márí márí phirnewálí hún. Phir paṛhá ki "Ḳhudáwand ne ham sabhon kí badkárí us par ládí." Yih báten chhurí kí mánind mere dil par guzrín. Gunáh kyá chíz hai? Is par main pahle kabhí ḳhiyál nahín kartí thí, pas kyúnkar apne taín gunahgár ján sakí. Merá dil bahut hairán aur bechain húá: Kitáb ko band karke iráda kiyá, ki apne dil ke hál par kabhí phir ḳhiyál na karún. Main ḳhud apne par náráz hoke bolí, ki Mere dil kí yih hairání aur bechainí Kristiánon kí kitáb ke paṛhne se húí. Main pahle yih jántí thí, ki is ke paṛhne se merí ḳhátir-ama hogí, lekin ab aisá bojh jo bayán se báhar hai, mere dil ko aziyat dene lagá. Tau bhí wuh dúsrá Injílí fiqra, yane, "Ai tum logo, jo thake aur baṛe bojh se dabe ho, sab mere pás áo, ki main tumhen árám dúngá," so mere ḳhiyál men phir phir karke guzartá thá. Jab main is tarah par do fikron men phansí thí, to mere ḳhidmatgár ne mujhe ḳhabar dí, ki Khánáa taiyár hai. Main is ke sunne se ḳhush húí, kyúnki main ghabráhaṭ kí in sab báton se farágat páne aur dunyawí báton se apne dil kí fikr dúr karne cháhtí thí. Main baṛí hifázat se apní Injíl kí kitáb sandúq men band karke apne báp ke pás gaí. Us ne mujhe gamgín dekhá, lekin us ká sabab na jáná, na main ne us ká kuchh zikr kiyá. Main khánáa kháke jald phir apne kamre men áí, aur palang par yih sochke leṭ gaí, ki sháyad árám karne se mere dil kí ghabráhaṭ aur bechainí dúr hogí; par main ne árám na páyá. Merí ján niháyat baṛí gaṛbaṛí men thí, aur wuh paṛhí húí báten phir phir ḳhiyál men átí thín.

Is se áp ko malúm hogá, ki Masíhí dín kí roshní kis tarah se pahle merí andherí ráh par chamakne lagí, aur us waqt se roshní, ziyáda hotí játí hai. Main ne apne pás se ek Baibal mol liyá, aur har roz, jis waqt fursat milí, is men paṛhá kiyá. Thoṛe dinon men main apne dil men qáil húí, ki Ísá wuhí sachchá Masíh aur Isráel ká Bádsháh hai. Yih sab kuch húá, tau bhí apne dil ke hál se main bahut náḳhush húí, ki mere gunáh mujhe roz ba roz aur bhí bhárí aur nafratí malúm hote játe the. Main yaqín kartí hún, ki Masíh mujhe gunáh

kí sazá se, aur us kí zabardastí se chhuṭá saktá hai, lekin mujhe ek yih shubha baná hai, ki auron ke liye us ne apná lahú baháyá ho to baháyá ho, par mere liye nahín.

Mariyam ne kahá, ki Tirzah pyárí, Áp ke báp dádon ke Khudá ke rahm kí taṛíf ho! Áp is bát ko sach jáno, ki Khudáwand Ísá jo achchá charwáhá hai, so is dunyá ke jangal men áp ke píchhe ho liyá thá, aur us ne bhaṭakí húí bheṛ ko ḍhúnḍhá aur páyá.

Tirzah ne jawáb diyá, ki bạze waqt aisá hotá thá, ki main is bát ko yaqín kar saktí, ki Ísá ne mere bhí gunáh uṭháe, aur us waqt mujhe bahut sí tasallí aur dilí árám hásil hotá thá, aur aisí hálat men main duạ mángke apne dil ká dukh sukh sab Khudá ke sámhne unḍel sakí. Wuh din mujhe khúb yád hai, jab ki main ne pahlí dafạ duạ mángne ke liye apne ghuṭne Ísá ke sámhne teke, aur goyá use rúbarú jánkar apne dil ká sárá ranj aur gam us ke sámhne khol diyá. Main thakí aur baṛe bojh se dabí húí us pás áí, aur us ne mujhe árám diyá. Jo jo nasíhaten main ne Itwár ba Itwár sunín, un se mujh ko bahut fáida húá. Mujh ko aisá mạlúm hotá thá, ki goyá Pádrí sáhib sirf mujh hí se báten karte hain. Apne gunáhon kí muạfí ká ṭhikáná aur tasallí páke main bahut khush húí; lekin ab mujh par afsos—áj ke din—afsos mujh par—main kyá kahún—wuh lạnat kí báten khaufnák hain!

Mariyam ne púchhá ki Áp pahlí dafạ kis tarah se girje men áín

Tirzah ne jawáb diyá, ki main pahle jántí thí, ki ittifáq se áp ke girje men áí, lekin áp kí mihrbání aur mahabbat dekhke mujhe yaqín húá, ki Khudá ne mujhe wahán pahuncháyá. Bát yih hai, ki jitní main ne paṛh paṛhke Injíl kí haqíqat páí, utná hí mere dil men khwáhish paidá húí ki kisí Pádrí kí zubání us kí asliyat ko daryáft karún. Main apne dil ká hál aur khiyál máre ḍar ke kisí se kah na sakí, aur haqíqat men merá aisá hamdam koí na thá, ki jise main apne dil kí bát batlá sakún. Phir Masíhíon kí ịbádat men main házir honá bahut cháhtí thí, lekin mujh ko yih andesha thá, ki jo mujhe Masíhíon ke darmiyán log dekhenge to kyá kahenge. Ek din jab apne báp ke sáth main gáṛí men sawár hoke hawá kháne ko is taraf niklí, to áp ká chhoṭá girjá aise mauqe kí jagah men dekhá, ki wahán jáne kí khwáhish mere dil men paidá húí, kyúnki main jántí thí, ki is jagah men merá koí ján-pahchán na hogá. Jab Itwár áyá, to main gaí, aur Pádrí ke wạz ko sunkar main ne apne dil men ṭháná, ki jab jab ho sake, to zarúr yahán áyá karúngí. Jab dúsrá Itwár áyá, tab phir mauqạ pákar wahán gaí, aur us waqt se Masíh kí salíb kí bát mujhe ạzíz o lazíz mạlúm húí. Par háe, sháyad Masíh mujhe qabúl na kare! Is khiyál se merá dil kámptá aur thartharátá hai. Yih kahke Tirzah apná munh chhipáke zár zár rone lagí, kyúnki wuh shikasta dil hoke jántí thí, ki apne gunáhon ke sabab se main har lạnat o malámat ke láiq húí hún.

KHÁNA I DUẠ HAI, KHÁNA I SALÁMATÍ.

ISÁ ITTIFÁQ HÚÁ, ki mulk i Amaríka men, ek musáfir dihát men sair kartá thá. Jab thoṛá sá din báqí rahá, wuh apne dil men sochne lagá, ki Áj main dúr se áyá aur chalte chalte bahut thak gayá hún, aur is jangal men rát ke ṭikne ke liye makán kahín milegá? Chunánchi wuh bahut hairán hone lagá, kyúnki us nawáhí men ábádí bahut kam thí. Jab kuchh táríkí ho gaí, dúr se chirág kí roshní nazar áí. Us taraf

jaldí se jáke musáfir i mazkúr ne ek ghar páyá, aur ghar ke málik se rát ke ṭhaharne, aur kháne píne ke liye darkhwást kí.

Us kí ạrz qabúl kí gaí, aur waháṉ utarke wuh ghar ke logoṉ ke sáth guftogú karne lagá. Lekin us ke dil meṉ ek shubha jald paidá húá, kyúnki apne mezbán ke munh meṉ us ne aisí rukháí dekhí, aur us ká aisá ná-áshná-mizáj mạlúm hotá thá, ki musáfir khauf kháne lagá. Jab musáfir apne sone ke kamre meṉ gayá, wuh apní khatarnák hálat par sochne lagá, ki sáf mạlúm hotá ki yih log mere már ḍálne aur mál o asbáb ke lúṭne kí fikr meṉ lage haiṉ, kyúnki un ke chihroṉ se mujhe dahshat mạlúm hotí thí.

Pas is khauf se musáfir i mazkúr apne kamre meṉ goyá garhbandí karne lagá, yane, us ne khiṛkíoṉ kí chiṭkaníoṉ ko band kar diyá, aur darwázoṉ pás mez, aur palang, aur chaukíoṉ ká aisá ḍher lagáyá, ki baṛí mushkil se koí kamre meṉ ghus sake. Jab wuh yih bandobast kar rahá thá, us ne kisí kí áwáz dúsre kamre meṉ suní. Is se us ke dil meṉ aur bhí khauf paidá húá, kyúnki koí dhímí áwáz se báteṉ kar rahá thá. Díwár par kán lagáke us ne mạlúm kiyá, ki ghar ke log apní shám kí duạ máng rahe haiṉ; aur un kí yihí iltimás us ke sunne meṉ áí, ki Ai Khudáwand, tú us musáfir par jise tú ne áj rát ke ṭikne ke liye hamáre ghar par bhejá, apní kháss barakat farmá, aur us ko sab khatroṉ se bachá.

Wáh! aisí duạ ke sunte hí jhaṭ musáfir ká dil kaisá subakbár húá. Us ká sárá khauf játá rahá. Wuh khúb jántá thá ki ímándároṉ kí duạeṉ, goyá un gharoṉ kí, jin meṉ kí játí haiṉ, pusht o panáh haiṉ; aur ki wuhí ghar jis ke rahnewále Khudá ko pyár karte, aur us kí ịbádat meṉ lage rahte, zarúr khwábgáh i mahfúz hogá. Pas wuh khátir-jamaị se leṭke so gayá.

ÍMÁNDÁR KÍ KHWÁHISH.

Main pahiná cháhtá libás,
Mahabbat, farotaní ká;
Gunáh se main hoúṉ khalás;
Khalásí tú bakhsh, Ai Ịsá.
Qulas. 3: 12—17.

Aur páúṉ main, terí tashbíh,
Nárást hoke, hoúṉ rástbáz;
Sáth tere hai rástí, Masíh,
Maiṉ tujhí par karúṉ liház.
1 Yúh. 3: 2, 3.

Tú mujh par muhr apní kar de;
De mujhe wuh kháss "náyá nám,"
Jo gálib le jáke tujh se,
Wuh rakhenge us ko mudám.
Mukásh. 2: 17.

Pák Rúh, tú dil mere meṉ á,
Ki hoúṉ main nahíṉ gulám;
Ázádagí merí, farmá,
Gunáh se, de mujhe, árám.
Rúm. 8: 11—16.

Maiṉ tujh meṉ nit rahúṉ phaldár;
Tú yaháṉ tak mujhe pák kar;
De mujhe Rúh Pák ke ásár,
Bin us ke rahúngá be-bar.
Yúh. 15: 2—5.

Maiṉ dunyá ko karúṉ na pyár;
Par us ko jo rást hai aur khúb:
Hai dunyá kí khwáhish be-kár,
Par wafádár Ịsá, mahbúb.
1 Yúh. 2: 15—17.

Kyúṉ cháhúṉ tujh ko, ai jahán?
Baṭorúṉ kyúṉ árizí mál?
Hai merá khazána ásmán,
Hai waháṉ mirás lázawál.
Mat. 6: 19—21.

Khudá ne jo diyá mujh ko,
Qanáṭ maiṉ karúṉ us par:
Khudáyá! tú madadgár ho,
Aur khabar le merí, zíst bhar.
Ịbr. 13: 5, 6.

Maiṉ páúṉ Masíh kí pahchán,
Hai us kí kifáyat kyá khúb!
Aur sab kuchh maiṉ samjhúṉ nuqsán;
Masíh kí pahchán hai matlúb.
Fil. 3: 8, 9.

NÁIN MEN MASÍH KÁ EK BEWA KE BETE KO JILÁNÁ.

ÍSÁ MASÍH QIYÁMAT AUR zindagí hai, chunánchi us ne yih khud kahá, jab ek murde, yane, Lazar ko jiláyá thá.—Yúh. 11: 25. Aur us ke háth men álam i gaib aur maut kí kunjíán hain.—Muk. 1: 18. Wuh, jab zamín par thá, apní qudrat ke kalám se na sirf zindon ke ázár dúr kartá thá, balki murdon ko bhí jilátá thá.

Ek bewa ká zikr hai, Lúq. 7: 11—17; jo súba i Galíl ke shahr Qáná men rahtí thí. Us ká eklautá betá mar gayá, aur wuh akelí rah gaí. Us ká ghar andherá ho gayá, ki us ká chirág gul ho gayá. Chár ádmí lásh ko le játe the, ki use dafnáen, aur us kí mátam-zada má rotí húí, aur us ke sáth us ke dost aur jánpahchán mátam karte húe, chale játe the. Jab shahr ke darwáze par áe, to ek shakhs un ko milá, ki jo unhen dekhke khará ho rahá. Us kí ánkhon se mahabbat aur dardmandí ká josh záhir hotá thá. Us ne bewa ko rote dekhá, aur rahm karke us se kahá, "Mat ro!" Bolnewálá Khudáwand Ísá thá, ki karam karke wuh us bewa ká roná mauqúf karke use hansáyá cháhtá thá. Us ne tábút ke pás jáke us ko chhúá, aur uthánewále thahar gae, aur apne dil men sochne lage, ki Is shakhs ká maqsad kyá hai? Sab us ko ták rahe, ki dekhen, ki kyá húá cháhtá hai? Khudáwand ne apní zabán i mubárak kholke murde se kahá, ki "Ai jawán, main tujh se kahtá hún, Uth!" Jaisá ham jab kisí sonewále ko jagáke kahte hain, ki Utho, waisá wuh murde ko jiláke farmátá hai, ki Uth, kyúnki wuh zindagí ká málik hai.

Masíh se apní ánkhen pherke sab log us murde kí taraf dekhne lage, ki kyá hogá? Aur wuh murda uth baithá, aur bolne lagá. Dekho taswír men wuh murda tábút par uth baithke Masíh kí taraf dekhtá hai; aur us kí má ne apne zinda bete ko gale lagáke ánsú baháne se háth utháyá; yá agar rotí, to máre khushí ke rotí, aur yih kahtí, ki merá betá phir jí gayá, aur merí andherí rát men Masíh ne mujhe ghar ká diyá phir diyá.

Khudáwand ne us jawán ko us kí má ko sompá, aur wuh tábút se utarke apní má ke sáth phir apne ghar ko gayá. Má rotí húí ghar se niklí, aur hanstí húí laut áí.

Is men shakk nahín, ki koí waqt sháyad bahut baras bad, wuh jawán phir mar gayá; lekin muqarrar waqt par Masíh use aur sab murdon ko jiláegá; kyúnki "Wuh waqt átá hai, jis men wuh sab jo qabron men hain, us kí áwáz sunenge, aur niklenge; jinhon ne nekí kí hai zindagí kí qiyámat ke wáste; aur jinhon ne badí kí hai, sazá kí qiyámat ke liye."—Yúh. 5: 28, 29. Pas, ek zindagí kí qiyámat hai, aur ek sazá kí qiyámat hai. "Mubárak aur muqaddas wuh jo pahlí qiyámat men sharík hai: aison par dúsrí maut ká kuchh ikhtiyár nahín."—Muk. 20: 6.

NAQL.

KISÍ SÁHIB ZÍ-AQL NE LIKHÁ HAI, ki bihisht ke darwáze aise únche o baland nahín hain, jis tarah ki bádsháhon ke mahallon ke hote hain. Chunánchi jo bihisht men jáyá cháhtá hai, use lázim hai, ki apne ghutnon ke bhal jáe. Gaur kí bát hai!

DUNYÁ KÍ MAHABBAT MAT KARO.

JAB ZAMÍN SÚRAJ O CHÁND KE DARmiyán átí hai, tab chánd grahan partá hai. Isí tarah jab dunyá Khudá aur us ke ímándáron ke bích á játí hai, tab Khudá ká raushan o tábnák chihra ham sab se poshída ho játá hai.

MAḲHZAN I MASÍHÍ.

AUGUST 1869.

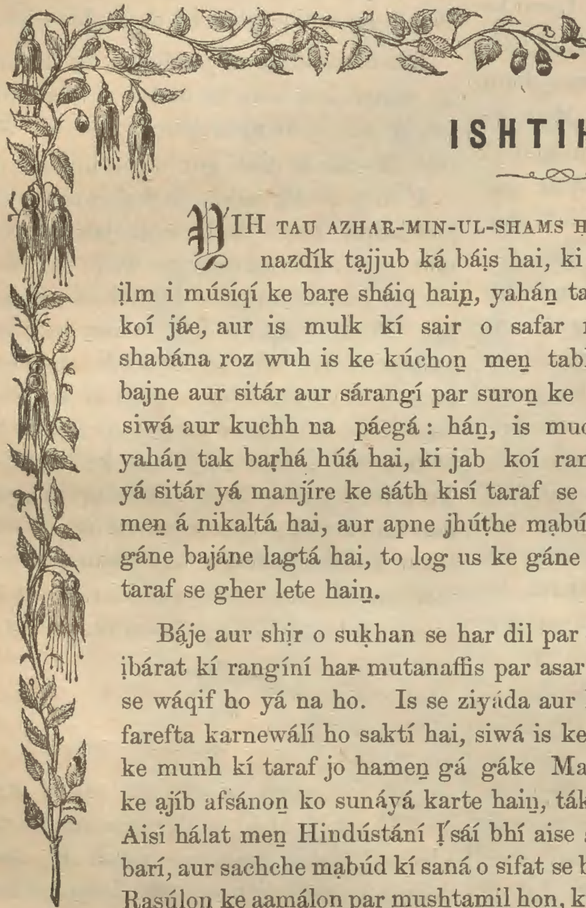

ISHTIHÁR.

YIH TAU AZHAR-MIN-UL-SHAMS HAI, AUR HAR EK ḠAIR-MULKÍ KE nazdík tạjjub ká báịs hai, ki ahl i Hind shịr o suḳhan aur ịlm i músíqí ke baṛe sháiq haiṉ, yaháṉ tak ki jis shahr yá mulk meṉ koí jáe, aur is mulk kí sair o safar meṉ qadam ranja farmáe, tau shabána roz wuh is ke kúchoṉ meṉ table ke ṭhanakne aur ḍholak ke bajne aur sitár aur sárangí par suroṉ ke uṭhne aur logoṉ ke alápne ke siwá aur kuchh na páegá: háṉ, is muqaddame meṉ logoṉ ká shauq yaháṉ tak baṛhá húá hai, ki jab koí ramtá jogí ittifáq se apne iktáre yá sitár yá manjíre ke sáth kisí taraf se kisí ke darwáze yá kisí galí meṉ á nikaltá hai, aur apne jhúṭhe mạbúdoṉ aur súr bíroṉ kí tạríf meṉ gáne bajáne lagtá hai, to log us ke gáne par ạ́shiq hoke use har chahár taraf se gher lete haiṉ.

Báje aur shịr o suḳhan se har dil par ek ạjíb kashish hotí, aur us kí ịbárat kí rangíní har mutanaffis par asar kartí hai, cháhe wuh us ịlm se wáqif ho yá na ho. Is se ziyáda aur kaun sí bát dil kí lubháne aur farefta karnewálí ho saktí hai, siwá is ke ki ham un gáne bajánewáloṉ ke munh kí taraf jo hameṉ gá gáke Mahábhárath yá Rám o Krishan ke ạjíb afsánoṉ ko sunáyá karte haiṉ, táká kareṉ, aur kuchh hásil nahíṉ. Aisí hálat meṉ Hindústání Ịsáí bhí aise gít jo jhúṭhe mạbúdoṉ kí tạríf se barí, aur sachche mạbúd kí saná o sifat se bhare, aur Masíh kí tawáríḳh, aur Rasúloṉ ke aạmáloṉ par mushtamil hoṉ, kyúṉ nahíṉ banáte? aur Masíhíoṉ ke pás apne mulk ke gáne ke wazn par, shádí kí gazaleṉ, aur laṛkoṉ ke suláne aur jhuláne kí chhandeṉ, aur chakkí par kí nazameṉ, aur gharáne kí ịbádat kí tạrífeṉ, aur ịbádat i ạ́m kí hamdeṉ, aur ịbádatí jalsoṉ ke nagme kyúṉ nahíṉ hote?

Záhir hai, ki Masíhíoṉ ke pás áj kal aisí gít ki kitábeṉ jo un kí ạ́m ịbádat aur ịbádatí jalsoṉ ke kám á sakeṉ maujúd haiṉ, par un ke musannif aur muallif Pádrí log haiṉ, jaisá kuchh tarz o andáz ụmda samjhá usí ke muwáfiq unhoṉ ne tasníf kiyá, aur Masíhí un ká istịmál bhí karte haiṉ, aur unhíṉ ke suroṉ par ụmda tarz se gáyá bhí karte haiṉ. Filhaqíqat alhál, yih taur niháyat pasandída hai, aur áyanda ke liye bhí hameṉ ummed i qawí hai, ki Pádrí log is kám aur gítoṉ ke banáne meṉ Hindustání kalísyoṉ kí bihbúdí ke liye ziyádatar koshish o jánfishání kiyá karenge. Lekin kyúṉ hamáre Hindustání Masíhí bháí bhí un gítoṉ ke siwá aise gít jo bilkull Hindustání tarz aur suroṉ par hoṉ, aur jo un kí tabíạt aur ḳhwáhish ke muwáfiq hoṉ, aur jo unhíṉ gítoṉ ke mashmúl kám á sakte, aur jin se har ek ko fáida ho saktá, nahíṉ banáte?

Yih sach hai, ki har ek shaḳhs apne mulk kí sháiṛí se ulfat rakhtá, aur gair kí sháiṛí aur ịlm i músíqí par harf lagátá hai. Aur wajh is kí yih hai, ki us ke kán kẹ pardon ko gair ke bájon ke pardon ke sur goyá ṭín ṭán malúm hote hain; aur isí wajh se hamáre gáne par, ki tarz us ká mahz ḳhiláf aur ajnabí hai, Hindú aur Musalmán nám rakhte, aur aksar Masíhí bhí un ko nápasand karte, aur apne mulkí gíton ke waznon ko niháyat tarjíh dete hain.

Par aise log jo Hindustání tarz par gít baná sakte hain, kahán hain? Pádríon men to aise log sház o nádir hain, jinhen Hindustání sháiṛí ká shauq hai. Ham apne Hindustání bháíon ko is bát ká shauq den, ki wuh ḳhud is kám ko apná ḳháss kám samajhkar zimmadár hon, aur aise tarz aur andáz par zabán i Hindí yá Urdú i muạllá men gíton ko banáen, jin ke gáne ká riwáj un ke mulk men jári ho, aur har ḳháss o ạ́m ko pasand áe.

Poshída na rahe, ki yih kám, yạne, Hindustání tarz ke gíton ká riwáj Marhaṭṭá Masíhíon ke darmiyán shurú bhí ho gayá hai, bahut se gít aur chhand jin ko Pádrí Qásimbháí ne jo Khokar kí kalísyá ke Pásbán hain, banáyá hai, aur wuh gít un ke girjon men gáe játe hain, aur log un ke istịmál se bhí bahut ḳhush hain, aur aksar aisá bhí húá hai, ki kabhí kabhí tín yá chár sau gair-mazhabwálon ká izdihám un ke sunne ko húá hai. Aur ạláwa is ke is atráf men bhí bahut Masíhí hain, jo apne mulk kí tarz ke gíton ko niháyat pasand karte hain, aur isí jihat se wuh us Bhajan kí Kitáb ko jis ko Pádrí Parsons aur Christian Sáhib ne taiyár kiyá, az hadd pasand karte hain.

Ab hásil kalám ká yih hai, ki ham ek mushfiq aur mihrbán Amaríkan dost kí ịanat se, bawasíle Maḳhzan Masíhí, har Hindustání Masíhí bháí ko ịlán karte hain, ki agar koí shaḳhs Urdú, ḳhwáh Hindí men ụmda tarz yá wazn par gít banáe, to wuh 25 rupiya ịnám páegá. Lekin qaid us men yih hai, ki wuh gít jo banáe jáen, Masíhíon kí ạ́m ịbádat ke liye hon, jab yih ịbádat i ạ́m ke gít ban jáenge, tab ham aur gíton kí nisbat phir ishtihár karenge, aur us ká ịnám judágána denge. Sar i dast to hamen inhín gíton kí zarúrat hai, aur gít jo tasníf hon, to aise mazmún se hon, ki un men Ḳhudá kí buzurgí o jalál, us kí pákízagí, o gunahgáron par us ká pyár, aur Masíh kí mahabbat jo us ne is jahán ke gunahgáron ke bacháne men záhir kí, o Masíhí ḳhushí, o beshtar shukrguzárí o ásmání ḳhushí, wuh Rúh-ul-Quds ke inạ́m, wg. se háwí hon.

Aur ham yih bát mukarrar raqam karte hain, ki gíton ke wazn ạin Hindustání tarz aur lab o lahjon aur suron par hon. Aur sáth hí is ke wuh aisí salís zabán men hon, ki har ḳháss o ạ́m un ko bá ásání tamám samajh len, warna, kam ịlmon ke nazdík mushkil lafzon ká honá goyá ek ajnabí zabán, aur bhains ke áge bín bajáná ṭhahregá. Aur har gít kí taiyárí men, ham yih bhí qaid lagáte hain, ki wuh áṭh shịron yá chaupáíon, yạne, áyaton se ziyáda na ho.

Jo is ịnám ke mustahiq húá cháhte, aur apne ụmda gíton ke wasílon se auron ko fáida pahuncháne cháhte hain, un ko iḳhtiyár hai, ki jitne gít wuh cháhen, aur jis zabán ko wuh pasand karen, banáen, aur bạd taiyárí ke, ḳhidmat men Janáb Pádrí J. J. Wálsh Sáhib, Murattab i Maḳhzan i Masíhí ke, bạd adáe mahsúl i ḍák maạ apne nám o qiyám ke ạrse pahlí October san i hál tak irsál karen. Aur un gíton ká pasand o nápasand honá, zail kí Committee par munhasar hai, yạne,

URDU COMMITTEE:

Pádrí J. Caldwell, S. H. Kellogg, D. Mohan.

HINDI COMMITTEE:

Pádrí J. F. Ullmann, J. Parsons, Pandit Mohan Lál.

Matla i Núr.

CHAUTHÁ BÁB.

Ágáz i Núr.

EK ROZ ITWÁR ko tisre pahar ke waqt Premchand mạmúl se ziyáda apní Kitáb kí sair meṉ mashgúl thá. Mausim sardí ká thá, aur is ke báịs se wuh laṛká baiṭhak ke kamre ke andar baiṭhne kí ịwaz meṉ koṭhe ke úpar chaṭáí bichháe húe ḍhúp meṉ páoṉ phailáe leṭá húá thá. Basanto bhí apná laṛká liye húe wahíṉ maujúd thí. Laṛká so gayá thá; chunánchi wuh us ke áráma ko ganímat samajhke apne lambe siyáh bálon meṉ tel lagáke kanghí kar rahí thí. Jab us ne is kám se farágat páí, to nínd ke na mạlúm hone se, wuh bekár hokar Premchand ke pás khasak baiṭhí, aur us se púchhá, ki kyá paṛhte ho?

Us laṛke ne phurtí se jawáb diyá, ki "Shakuntálá ká qissa" paṛh rahá húṉ.

Wuh us ko phuslátí húí bolí, ki "Premchand zará mujhe to paṛhke sunáo."

Agar wuh Prasanno hotí, to wuh laṛká fauran us kí bát mán letá, aur tamám qissa us ko paṛhke suná detá, lekin Basanto kí udásí ne use magrúr aur chaukanná o kashída baná rakhá thá, isí liye laṛke use kam pyár karte the. Jab se us ká laṛká paidá húá thá, tab se wuh albatta zará narm-dil ho gaí thí, aur gharánewále use ziyáda ạzíz samajhne lage the; táham us meṉ koí na koí bát aisí thí, jis ke báịs se sab us se khinche khinche se rahte the. Yihí wajh thí, ki Premchand ne us ke kahne ká ḳhiyál na kiyá. Wuh chupke chupke paṛhtá chalá gayá. Par us ne us se phir darḳhwást kí aur is martaba use miṭhái dene ká wạda kiyá. Premchand is tarah kí rishwat se dastbardár na ho saktá thá, chunánchi us ne paṛhná shurụ́ kiyá, aur pahle do báb use suná gayá. Aur jab wuh Rájá Dashwant aur us ke shikár ká hál aur hiran ke bachche aur us kí rihái ká tazkira—aur ḳhúbsúrat maṭh aur us ke ụmda ụmda phúloṉ aur beḍar hiran ká zikr—aur tín jawán laṛkíoṉ, yạne, Shakuntálá aur Anasúyá o Priambod ká ahwál, aur un kí ḳhush-ḳhuram guftogú ká bayán, jab ki wuh phúloṉ meṉ pání de rahí thíṉ—aur Rájá ká Shakuntálá se milne, aur un ke farefta hone, aur angúṭhí dene, aur Anasúyá o Priambod ke us angúṭhí ke naqsh ke paṛh lene ká májará, aur Rájá aur us ke dost Mádho kí dilkash guftogúoṉ kí kaifiyat, aur aḳhír meṉ Rájá ke taíṉ Mádho ko saltanat ke liye bhejná, aur Rájá i mamdúh ká wahán ṭhahar ke Shakuntálá i benazír ke úpar gálib áne kí koshish karne kí haqíqat ke paṛhne meṉ mashgúl thá, wuh baṛí dildihí se us kí báteṉ suntí rahí. Itná paṛhkar Premchand thakke ṭhahar gayá, aur kitáb ko háth se ḍál diyá. Basanto ne us kitáb ko uṭhá liyá, aur baṛe ishtiyáq ke sáth us ke rázdár hurúf ko ulaṭ-pulaṭke dekhtí rahí. Lekin us kí kunjí us ke pás na thí; wuh us maṭh ke pháṭakoṉ ke qufl ko kholke, us kí shán aur ḳhúbsúratí ke darmiyán meṉ sair karne se hazz na uṭhá saktí thí, aur na wuh áp un tínoṉ dostoṉ kí chíṛiyá sí guftogú ko sun saktí thí. Ek ḳhiyál dafạtan us ke dil meṉ á gayá: wuh bol uṭhí, "kásh ki maiṉ paṛh saktí!" Lekin us ká intizám kyúnkar hotá? Premchand se to yih bát tai na pá saktí thí. Harchand ki wuh chhoṭá hí sá thá, par aisá shoḳh-chashm thá, ki "ạuratoṉ kí tabíạt" ko haqír samajhtá thá, aur agar bechárí Basanto us par apná hál áshkára kartí, to wuh use maskhara baná detá, aur sar i dast us ko bhí is zillat ke bardásht karne kí táb na thí. Is liház se us ne yih tadbír sochí, ki hafte ke bích meṉ, Prionáth ko paisoṉ, wg.

ká lálach de diláke ek kitáb hurúf i tahajjí kí mangwáke us se chand sabaq paṛh lúngí. Yih iráda karke us ne Premchand ko us kí miṭháí de dí. Wuh apní mihnat ke phal se khush ho gayá, aur is sabab se ki áftáb gurúb ho chalá thá, us ne apní kitáben uṭhá rakhín, aur paṛosíon men já baiṭhá, táki un ke sáth gapp shapp uṛáe.

Dúsre din jab ki Prionáth subh ke waqt paṛhne se farágat karke ghar áyá, Basanto ne us ko kináre buláyá, aur thoṛí sí miṭháí jo us ne us ke wáste taiyár kí thí, us ke háth men de dí; wuh niháyat khush-záiqa aur garm garm thí. Wuh laṛká us kí mihrbání se mutahaiyar húá, lekin kuchh na bolá, aur un qulchon ko záiqa le leke kháyá. Bad is ke us ne us se us ke sabaq ká hál púchhná shurú kiyá, aur kahá ki mujhe zará apní kitáben to dikhlá do. Wuh use rafta rafta phuslátí gaí, aur khátime par use hurúf i tahajjí kí kitáb kharídne ke liye paise dekar do paise us ke bhí háth rakhe, aur kahá ki is se tum lál rangá húá laṭṭú apne liye mol le líjiyo. Wuh laṛká sochne lagá, ki "Harish to abhí bahut chhoṭá hai, aur bahut din men paṛhne ke qábil hogá, par mujhe kyá matlab hai." Usí roz tísre pahar ko wuh apne ustád pás gayá, aur paise deke ek jild kitáb mángí. Us ke ustád ne púchhá, ki "tumhárí kitáb kyá ho gaí." Wuh Bangálí laṛkon kí sí betakallufí ke sáth bedhaṛak bol uṭhá, ki "áj jab main ghar ko játá thá, wuh mere háth se ek gaṛhe men gir gaí." Us ke ustád ne us ko kitáb de dí, aur us ne us ko ghar men láke aise waqt Basanto ke háth men de diyá, jab ki koí us ke pás na thá.

Us ne Basanto ko phuslá phuslú ke hurúf i tahajjí sikháná shurú kiyá. Kabhí wuh use miṭháí dene ká wada kartí, kabhí wuh us ko koí lazíz chíz paká detí, aur kabhí use paise de detí. Us ko pahle to síkhne men der lagí. Hurúf ká paṛh lená to ásán thá, par alag alag hurúf kí shaklen yád karná mushkil thá. So agarchi use der lagí, táham wuh taraqqí karne lagí, aur Prionáth kí madad se us ne us kitáb ko paṛh ḍálá.

Is ke bad wuh is fikr men húí, ki ab kyá paṛhún? Prionáth harchand ki khush-mizáj aur khelandṛá thá, par is se ziyáda wuh bhí na jántá thá. Aur haqíqat to yún hai, ki us maktab men is kitáb ke siwá aur kuchh na paṛháyá játá thá. Jab laṛke is ko aur hisáb kí pahlí kitáb ko paṛh lete the, to madrase se nikal játe the. Ek roz Itwár ke din jab Premchand barámade men baiṭhá húá apní kitábon men mashgúl thá, wuh juraat karke us ke pás áí, aur púchhá, ki "main tumhárí kitáben dekhún." Us roz us ká mizáj khush thá, chunánchi us ne us ko ijázat de dí. Shakuntálá ká qissa wahán sabz mujallid rakhá húá thá. Wuh us ká nám ṭaṭol ke bahut khush húí. Kunjí qufl men paiṭh gaí; aur mumkin thá ki wuh use jald ghumá le. Us ne kitáb ko kholá, lekin afsos! wuh us se na chalí. Bad is ke us ne dúsrí kitáb uṭháí, us ká paṛhná bhí us kí táqat se báhar thá. Chunánchi us ne náummed hokar apná ráz Premchand par fásh karná, aur us se saláh lená cháhá. par hairat men thí, ki kyúnkar shurú kare. Ákhirash bolí:—

"Premchand kaho to auraten bhí kabhí paṛhná síkhtí hain?"

"Hán, kabhí kabhí. Sab angrezí auraten paṛh saktí hain, balki un men bazon ne kitáben bhí tasníf kí hain. Lekin Bangálí auraten ganwár hotí hain."

"Premchand main tum se kuchh kahá cháhtí hún, aur is bát ko Prionáth ke siwá koí nahín jántá. Main ne paṛhne kí koshish kí hai. Main Hurúf i tahajjí kí kitáb to paṛh chukí, par is fikr men hún, ki ab kyá paṛhún: tumhárí kitáben to bahut mushkil malúm hotí hain."

"Is men kyá shakk hai, lekin kyá tum ne sach much hurúf síkh liye hain?

"Hán, Premchand, merá imtihán kar lo."

Us ne apní kitáb maujúd kar dí, aur

us nak-charhe larke ká shakk rafa kar diyá. Wuh pahle us ko hansí meṉ uṛáyá cháhtá thá, lekin us ká dil himáyat kí taraf sakht rujú thá. Chunánchi wuh mardoṉ kí koṭhrí meṉ ghus gayá, aur kisí kone se dabí dabáí húí ek puráni ṭúṭí húí jild ek adhúṛe qisse kí, jis ko us ne muddat húe ki phenk dí thí uṭhá láyá. Wuh us ko láke us ke bagal meṉ baiṭh gayá, aur us ko ek sabaq paṛhá diyá. Basanto ko baṛá fakhr húá, jab us ne dekhá, ki maiṉ ásání se achchhe aur bure larke ká hál paṛh le saktí húṉ, aur wuh "Bení náme bure laṛke" kí bad-mizáji aur khud-pasandí ko dekhke khúb hí hansí. Wuh paṛh hí rahí thí, ki Prasanno ekáek á paṛí. Wuh hairat meṉ áí, aur nákhush húí. Lekin chand mahabbatána kalime ne us kí tabíat ko durust kar diyá, aur wuh bhí baiṭhke sunne lagí. Jab sabaq khatm ho gayá, Premchand jo auratoṉ ke áge bhí ḍíng márná pasand kartá thá, Shakuntálá ká qissa paṛhke un ko sunáne lagá. Un auratoṉ ke liye wuh ghanṭá niháyat hí farhat-bakhsh thá. Wuh guzashta sihr se qisse meṉ hál ke zamáne ko bhúl gaíṉ. Us ne Shakuntálá aur Dashwant kí mahabbat, aur faqír kí lanat, aur us maṭh ko chhoṛkar darbár ko játe waqt Shakuntálá kí ulfat o ranj-ámez widáí kí kaifiyat paṛh sunáí. Wuh hiran ke bachche ká qissa jo Shakuntálá ko apní taraf khínchtí thí, sunke bahut hí khush húíṉ. Rájá se us ká muláqát honá us kí ajíb farámoshí, khoí húí angúṭhí ká mil jáná, Shakuntálá kí be-qarárí, apsaroṉ ká use pakaṛ le jáná, Dashwant ká hosh meṉ áná, aur Shakuntálá ke liye us ká gam, aur us kí talásh daráz arse tak karní, aur us ká dafatan laṛke aur us kí má ko pá jáná, in sárí bátoṉ ne Basanto aur Prasanno ko maho kar liyá. Jab Premchand us miṭháí ko kháke, jis ko Basanto ne use diyá thá, rukhsat ho gayá, Prasanno ne apní bháwaj se kahá, ki:—

"Aise qissoṉ ká áp se paṛh lená kaisí umda bát hai. Kásh maiṉ bhí paṛhná síkhtí!"

Basanto bolí, "Síkho, áo maiṉ áj hí tum ko pahle pánch harf batlá dúṉ."

Yúṉ Prasanno ká pahlá sabaq shurú húá.

Wuh rafta rafta barábar taraqqí kartí gaíṉ. Jaháṉ tak Basanto ko malúm thá, waháṉ tak us ne Prasanno ko sikhlá diyá, aur Basanto Premchand ko phuslá phuslá ke hafte meṉ ek bár khud us se sabaq paṛh liyá kartí thí. Wuh jald bahut achchhí tarah se paṛhne lagí. Har pandrahweṉ roz Premchand ko Kalkatte se ek kitáb láne kí farmáish hotí thí. Afsos ki jo kitábeṉ wuh Hindustání kutub-faroshoṉ ke pás se kharídke látá thá, bad-qata aur bad-waza o bad-akhláq hotí thíṉ. Lekin Basanto ke liye jo bahut wáqif na thí, wuh khazáne the. Basanto aur Prasanno kí zindagí meṉ ajab tarah kí tabdíl wáqi ho gaí thí. Jaisá ki roshní jo púrab se uṭhtí hai, dunyá kí sárí chízoṉ kí súrat meṉ tabdíl paidá kar detí hai, us hí tarah paṛhne kí istidád ke sáth hí un kí zindagí meṉ tagaiyúr á gayá. Wuh donoṉ baṛe ishtiyáq se us waqt ke muntazir rahtí thíṉ, ki kab ghar ke kámoṉ se farágat kareṉ, táki apní kitáb paṛheṉ, jo un ke jágte húe diloṉ ke liye, un ko niháyat hí fáida-bakhsh malúm hotí thíṉ. Wuh sanícħar kí bhí muntazir rahá kartí thíṉ, kyúnki us roz Premchand ghar átá, naí kitábeṉ látá, aur un kí madad ke liye mustaid rahtá thá. Wuh un kí taraqqí se bahut khush hone lagá, aur aise mushtáq paṛhnewáloṉ ko sabaq paṛháne se bahut mahzúz hotá thá. Kumárí ko un ke paṛhne ká hál malúm thá, par harchand ki wuh khud us meṉ sharík na húí, lekin us ne kuchh itiráz na kiyá. Panḍit aur us ke bháí donoṉ is bát se náwáqif the. Kaise taajjub kí bát hai, ki Bangálí ádmí apne gharáne kí auratoṉ ke roz-marra ke hálát aur shagloṉ se is qadr kam wáqfiyat rakhte haiṉ.

EK KASTÚRÁCÍR KÁ QISSA.

II.

DU'SRE DIN DÁNIEL APNE GHAR PAR áyá. Us safar men̲ wuh kámyáb nahín̲ húá thá; par is sabab se nahín̲, ki hawá ne us ko rok liyá: hawá to muwáfiq chal rahí thí. Sabab yih thá, ki us ke dil men̲ túfán áyá. Jab wuh subh ko jágá, aur apne taín̲ ạishgáh kí zamín par paṛá páyá, tab yád áí, ki mujh par kyá wáqị húá. Apní sharmindagí ke ahwál se wáqif hoke kyá tạjjub ki us ke dil men̲ ranj paidá húá ho, aur ki wuh apne se aur us jahází, balki tamám dunyá se náráz húá ho. Uṭhkar, wuh apne sáthíon̲ ko ḍhúnḍhne gayá, aur un ko ba-mushkil páyá. Jab wuh us se púchhne lage ki tum kahán̲ the, us ne kuchh jawáb na diyá, aur un ko yih ḳhiyál húá, ki sharm ke máre wuh jawáb nahín̲ detá.

Ek yih bát achchhí húí, ki apne ạish o jaish men̲ us ne sirf apne rupae uṛáe the, pas jo dám us ne mál ká páyá thá, sab salámat rahá. Safar men̲ wuh kám kartá rahá, aur us ke sáthíon̲ ko tạajjub húá, ki yih, jo har waqt ḳhush-mizáj rahtá thá, ab dilgír aur átash-mizáj hai.

Wuh apne makán par na pahuchne páyá thá, ki shám ho gaí, aur us kí má us ke milne ke liye niklí, aur us ko sárí wáqiạt batláín̲. Sunte hí us ko daurán i sar húá, aur apní má ko chhoṛkar wuh ghar kí taraf dauṛá gayá, aur wahán̲ pahunchkar, aur apne báp kí lásh dekhkar wuh rone aur mátam karne lagá. Us kí má ne use kahá. Kal ádhí rát ko, terá báp pukárne lagá: Dániel! ai mere beṭe Dániel! Ḳhudá tujh par rahm kare! Yih sunkar Dániel apná sir píṭne aur bál ukháṛne lagá. Us kí má samajhtí thí, ki wuh apne báp kí maut ke gam men̲ rotá hai, par yih na jáná ki us ke ranj ká aur bhí sabab hai, yạne, ki wuh apní badkárí ke sabab se gam kartá hai.

Lútje kí tadfín ke bạd, shám ko, jab Dániel, aur us kí má apne kamre men̲ akele the, má ne kahá: mere beṭe ab cháhiye, ki tum merí parwarish karo. Beṭá bolá: main̲ ḳhushí se tumhárí parwarish karúngá. Phir má bolí: Ḳhudá par apná takiya kar, jaisá terá báp bhí kartá thá. Dániel ne kahá: Yihí karúngá, kyúnki Ḳhudá ke siwá merá kaun Háfiz aur Hámí hai. Us hí waqt us ne qasd kiyá, ki Main̲ Ḳhudá ká tábị rahúngá, aur phir kabhí badí se maglúb na húngá. Bạd chand ạrse ke, us ne kahá: Ai má, mujh se saḳht gunáh ho gayá hai; Áp muạ́f kíjiye, aur tab wuh báten̲ jo us ke báp ke marte waqt wáqị húín̲ sab batáne lagá. Us kí má uṭhkar Baibal le áí, aur us se púchhá, ki Ai beṭe, kyá tum ne yih nahín̲ síkhá, ki tú apne má báp ko ịzzat de; táki terí ụmr us zamín par jo Ḳhudáwand terá Ḳhudá tujhe detá hai, daráz ho? Dániel apní má ko gale lagáke, kahne lagá: Ai merí má, agar Ḳhudá cháhe, to main̲ phir kabhí aisá na karúngá. Us waqt se Dániel kahín̲ nách men̲ na játá thá, aur apne sáthíon̲ se jo bandar ke kináre bát chít karne ko áte the kam suhbat rakhí. Bạzon̲ ne kahá, ki wuh majnún ho gayá hai, par us ke ján pahchánon̲ ne jáná, ki aisá nahín̲ hai, wuh baṛe ranj men̲ hai, aur apní burí ádaton̲ ko chhoṛá cháhtá hai. Us kí má us se niháyat ḳhush thí, kyúnki wuh us ke sáth rahtá, aur Baibal kí báten̲ us ko sunátá, aur apní sárí kamáí us ke pás le átá thá, aur roz ba roz us kí mahabbat má kí taraf ziyáda hotí gaí. Mạlúm húá, ki wuh apne pyár ke wasíle apní má kí taraf, un sáre bad sulúkon̲ ke liye jo us ne apne báp ke sáth kíe the, taláfí kare, aur badlá de.

Taḳhminan ek baras bạd, jáṛe ke mausim men̲, jab hawá shiddat se chaltí thí, aur baṛá túfán thá, kaí ek jahází, bandar ke gháṭ pás khaṛe hoke, durbín se ek jaház ko, jo samundar kí lahron̲ men̲ ḍagmagá rahá thá, dekhte the. Dekhá, ki ek mastúl gir paṛá, aur hawá ke zor se jaház jazíre kí taraf chalá átá hai, aur jaldí ṭúṭ jaegá. Túfán ke sabab se koí jaház ke pás na já saká. Rafta rafta wuh gháṭ kí taraf átá thá, aur bahut log bandar ke kináre use dekhne ko jamạ húe. Thoṛe ạrse men̲ jaházwále topen̲ chhoṛne lage, ki koí hamárí madad ko áen̲ lekin jáne kí ráh na thí. Aisá túfán thá kí bauchhár únchí chaṭánon̲ tak pahunchí, aur mạlúm húá ki jaház lahron̲ men̲ ḍúb jáegá. Ádh ghanṭe bạd wuh maujon̲ se shikast húá. Ahl i jaház men̲ se bạze samundar men̲ kúd paṛe, aur bạze jaház ke ṭukṛon̲ men̲ lipaṭ rahe. Isí waqt, jab ádmí gháṭ par se dekhte the, aur ạuraten̲ chilláti thín̲, nágahán̲ bandar se koí

ek náu kholkar use jaház kí taraf chaláne lagá. Wuh náu to baṛe ḳhatre meṉ paṛ gaí, baṛí baṛí lahroṉ ne us ko pahle apní choṭíoṉ par uṭháyá, aur phir gahrápoṉ meṉ use dabáyá. Is chhoṭí náu meṉ do ádmí baiṭhe the, yane, Dániel aur us ká ek dost. Un meṉ se jo kináre par the baṛe ḍarte the, aur baṛoṉ ne sharm kháí, ki ham ne madad na kí. Thoṛí der baḍ tín aur náweṉ khulíṉ, aur yih chároṉ kishtíáṉ jaház ke pás salámat pahunch gaíṉ; aur Ḳhudá ke fazl se do ádmíoṉ ke siwá sab ahl i jaház bach gae. In meṉ bahut log Angrez aur báqí mulk i Háland ke rahnewále the. Jazíre i mazkúr ke báshindoṉ ne in musíbat-zadoṉ ko apne apne ghar meṉ rakhke unheṉ khiláyá piláyá, aur achchhe aur garm kapṛe pahináe. Dániel ne ek ko, jise us ne bacháyá thá, apní má ke ghar le gayá. Us ne use apne palang par leṭáyá, aur us kí má har tarah us kí madad kartí thí. Us waqt Dániel ko apne báp kí maut yád áí, aur yih, ki jab merá báp martá thá, maiṉ mastí aur nashe meṉ paṛá thá. Us waqt us ko is sabab se yih soch áyá, ki jis shaḳhs ne us ko is gunáh meṉ phansáyá thá, us ke háth ke wasíle, samundar kí lahroṉ se bachkar us ke sámhne leṭá hai. Ḳhudá ke fazl se Dániel ke dil meṉ is ádmí par zará bhí gussa na áyá, aur wuh ḳhush hokar sochtá thá, ki main ne is ko bacháyá.

Shám ke waqt, jab má ko kuchh kám thá, Dániel is musíbatzada ke pás baiṭhá rahá, chup cháp ek dúsre par nigáh karte rahe. Áḳhirash Dániel ne kahá, ki yih hamárí tumhárí pahlí muláqát nahíṉ hai. Jahází bolá, ki mujhe bhí yih ḳhiyál thá, lekin yád nahíṉ, ki kaháṉ tumheṉ dekhá hai. Dániel ne kahá: mujhe ḳhúb yád hai; Hambarg shahr ke ek musáfir-kháne meṉ tum mujh ko mile. Kyá tumheṉ yád nahíṉ, us jawán kí, jo Heligoland jazíre se áyá, aur tum se kahá, ki Ameriká jáne ká mushtáq húṉ, par báp ijázat nahíṉ detá. Jab tum ne us jawán ko báp ká hukm na mánne kí saláh dí, aur jab us ne tumhárí saláh námanzúr kí, tab tum ne sharáb piláke use nashe meṉ phansáyá. Agar tum aur kuchh sunne cháhte ho, to jáno, ki wuh jawán maiṉ hí húṉ, aur usí ghaṛí ki maiṉ nashe meṉ ạishgáh kí zamín par paṛá thá, is kamare meṉ, aur is palang par, jis par tum leṭe ho, mere ạzíz báp ne wafát páí. Yih kahkar Dániel zár zár rone lagá.

Jahází lá-jawáb húá aur us ko apní zindagí jise us ne barbád kiyá thá, aur apne má báp jo us ke sabab se dil-shikasta the yád áí. Tab wuh kahne lagá, ki Beshakk maiṉ ne tumhárí halákat cháhí, par tum ne mujhe maut se bacháyá hai. Dániel bolá, ḳhair jo húá so húá, lekin ek bát yih hai, ki maiṉ ummaid rakhtá húṉ ki Ḳhudá mere gunáh ko muạf karegá, kyúnki mujhe yaqín hai, ki mere bacháne ke liye Ị́sá Masíh ne apní ján dí hai, lekin sháyad yih bát tumhárí dánist meṉ bewuqúfí ho. Jahází ne kahá: nahíṉ bháí, maiṉ is ko be-waqúfí nahíṉ jántá, kyúnkí jab maiṉ samundar meṉ ḍúbne par thá, tab mujhe hosh áyá, aur maiṉ bhí Ị́sá par ímán láyá. Dániel bolá: yaqínan ek rást Ḳhudá hai, jo gunahgároṉ ko sazá detá hai. Agar hamárá Bachánewálá na hotá, to zarúr halák hote. Sirf ek nám hai, jis se gunahgár bach saktá hai. Faqat Ḳhudáwand Ị́sá Masíh Naját-dihinda hai. Us ká lahú sáre gunáhoṉ se pák sáf kartá hai, aur jo koí us par ímán láegá, bach jáegá. Ai mere bháí yih to achchhí bát hai, ki ham Ị́sá ko pyár kareṉ. Jahází ne kahá: Maiṉ bargashta thá: Ḳhudá ká shukr hai, ki maiṉ apne gunáhoṉ meṉ halák nahíṉ húá.

I. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Ástar kí Kitáb.
2. Músá—Istisná, xxxiv: 5, 6.
3. Yahúdáh ká Ḳhatt.—14, 15.
4. Jo Hanúḳh ne kí.—Yahúdáh ká Ḳhatt 14, 15.
5. Aṭhárahwíṉ Zabúr.

II. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Dáúd jab ek gár meṉ Sáúl se chhipá chhipá rahtá thá, us waqt kaun sí zabúr likhí?
2. Phir jab bádsháh hokar mulk i Arám ke logoṉ ke úpar fathyábí páí, tab bhí us ne ek zabúr likhí; so kaun sí zabúr hai?
3. Jab Ahimalak káhin ne Dáúd kí mihmándárí kí, tab Doeg nám ek shaḳhs ne Sáúl ko ittilạ kí, kaun sí zabúr us kí sharárat ke bayán meṉ hai?
4. Shahr i Gath meṉ jab Filistíyá ke logoṉ ne Dáúd ko pakaṛ liyá, us waqt Dáúd ne kaun sí zabúr tasníf kí?
5. Músá ne jo Zabúr tasníf kí hai, wuh kaun sí hai.

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAL̤ON̲ SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN̲ JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN̲ SAKTÍN̲.

No. 3. Jild 2. Allahabad, September, 1869. Ba Mahsúl 2-12, Bilá Mahsúl 2--0 Sál.

KÍRON̲ KÁ BAYÁN.

Barre aurshahd kí Makkhí ke chhatte ạjíb hote hain̲. Barre apná chhattá kágaz se banátí hain̲, aur wuh kágaz us kágaz se miltá hai jo ádmí banáte hain̲. Aisá mạlúm hotá hai ki shahd kí Makkhíán̲ goyá ịlm i riyází se wáqif hotí hain̲, kyúnki wuh apná chhattá ịlm ke qáịda par banátí hain̲.

Chúnṭíán̲ bhí ạjab tarah ke kíṛe hain̲, aur yih bhí apná ghar baṛí hikmat ke sáth banátí hain̲. Bạz bạz qism kí chunṭíán̲ apne ko matlab ke muwáfiq, taqsím kar letí hain̲, bạzí sipáhíon̲ ke mánind chaukí pahrạ detí hain̲, bạzí mazdúṛon̲ ke mánind mihnat kartí hain̲, aur un men̲ ek sardár malika hotí hai. Habshíon̲ ke mulk men̲ ek tarah kí chúnṭíán̲ hotí hain̲, jo muqarrar waqt par ek jagah se dúsrí jagah ko chalí játí hain̲. Wuh barábar sídhe ḳhatt men̲ hoke chaltí hain̲, aur jo kuchh un kí ráh men̲ paṛ jáe sab ko khá pí ke nest o nábúd kar ḍáltí hain̲. Wuh kisí chíz se nahín̲ ruktín̲, ḳhwáh ág ho ḳhwáh pání, sab ko pár kar játí hain̲. Wuh ádmíon̲ ke gharon̲ ke andar ghus játí hain̲, aur kíṛe makoṛe khá ḍáltí hain̲, aur agar ádmí bhág na niklen̲ to un ko bhí kabhí kabhí khá ḍáltí hain̲; balki aksar bímár logon̲ ko khá hí gaí hain̲. Log in chunṭíon̲ kí fauj ko dekhke bahut ḳhush hote hain̲, kyúnki wuh sab mailá sáf kar ḍáltí hain̲, aur ádmí un kí ráh se ásání se nikal já sakte hain̲.

MIHNAT SE ROṬÍ KAMÁNÁ.

KHUDÁ ne jo Ádam se kahá, ki Tere máthe ke pasíne se roṭí tujhe milegí, wuh kalám us ká tab se ab tak púrá hotá chalá átá hai. Aksar bagair bahut mihnat aur taklíf ke logon̲ kí guzrán ho nahín̲ saktí, balki bahut log niháyat baṛe baṛe ḳhatre uṭhákar aur apní ján hathelí par rakhke asbáb i maásh hásil karte hain̲. Mulk i Skáṭlanḍ ek jazíra hai, aur wahán̲ samundar ke kináre par baṛe baṛe únche ṭíle hain̲, jo sídhe ke sídhe samundar ke úpar hí hain̲. In ṭílon̲ men̲ bahut se suráḳh aur ghár hain̲, jin men̲ hazáron̲ murgábián̲ apne ghonsle banátín̲; aur un men̲ jo anḍe hote, so wahán̲ ke báshindon̲ kí ḳhurák hai. Bahutere logon̲ kí guzrán is tarah hotí, ki in anḍon̲ ko ḍhúnḍhte phiren̲ aur jo milen̲ un ko bechá karen̲.

Aur beshakk yih to ek niháyat ḳhatre ká kám hai, is liye un paháṛon̲ ká aisá ḍhál hai ki koí ádmí níche se kisí tarah

charh nahíṉ saktá, na úpar se paidal utar saktá hai; lekin waháṉ ke log rassí kamar meṉ bándhkar aur use dúsre ke háth meṉ dekar utrá karte haiṉ. Utarte utarte jab kahíṉ khaṛe hone kí jagah dekheṉ, tab apne ko ḍolá ḍoláke, us par páṉw dharte; aur rassí kholkar, use kahíṉ patthar meṉ bándhkar, anḍoṉ kí talásh karne lagte. Ek bár aisá ittifáq húá, ki ek ádmí utrá thá, aur mutábiq i dastúr rassí ko patthar meṉ aṭkákar anḍe ḍhúnḍhne lagá. Ek ek ghonsle meṉ jab dekh áyá, tab jaháṉ rassí ko bándhá thá waháṉ phir áyá; lekin kyá dekhtá hai ki kisí na kisí tarah rassí khul gaí hai, aur itní dúr laṭak rahí hai ki háth waháṉ tak kisí tarah pahunch nahíṉ saktá. Tab wuh bahut hairán húá aur baṛe zor se pukárne lagá; lekin wuh paháṛ us ke úpar bahut únchá thá, aur níche samundar kí lahreṉ aisá zor o shor kartí thíṉ ki áwáz us kí kisí ne na suní.

Sochne lagá kí Maiṉ to na kisí tarah úpar chaṛh saktá, na níche utar saktá húṉ; aur rassí mujh se itní dur hil rahí hai;—maiṉ to kyá karúṉ? Agar yaháṉ rahúṉ, to bhúkhá marúngá; agar yaháṉ se kúdúṉ to albatta sháyad níche pattharoṉ par já paṛúṉ; lekin jo maiṉ kúdke kisí tarah rassí ko pakaṛ sakúṉ—bas to rassí par chaṛh chaṛhke ján se bachúṉ. Ḳhair apne dil meṉ aisí aisí bateṉ kahkar, apní ján Ḳhudá ke sipurd karke, wuh uchhlá, aur kyá húá kí uchhalke rassí ko pakaṛ liyá, aur us par chaṛhke úpar pahúnchá aur apne ghar gayá.

Roṭí ke wáste aise aise ḳhatre kitne logoṉ ko uṭháne paṛte haiṉ; aur ham log jo apne ghar meṉ rahkar, árám aur chain se, apní zindagí guzránte to Ḳhudá ká shukr kyúṉ na kareṉ?

GUFTOGÚ I MUTAFARRIQÁT.

PÁDRÍ AUR HINDUSTÁNÍ ÍSÁÍOṈ KÍ.

PÁNCHWÍṈ GUFTOGÚ.

Dastúr kí bábat.

NARPAT NÁME KOÍ dúsrá Ísáí, jo Mishan ke Madrase ká muhtamim thá, ek roz Rámdayál ke sáth áyá, kyúnki us kí kuchh ạrz pur-garaz thí, aur wuh átá thá, ki Sáhib se Rámdayál merí sifárish kare. Sáhib ne púchhá, ki Narpat, tum kyá cháhte ho?

Narpat bolá, ki Sáhib merí beṭí kí shádí hogí, aur mujhe rupiya darkár hai. Agar áp mujh ko do mahíne kí talab peshagí denge, to baṛí mihrbání hogí.

Pádrí.—Kyá áj hí ján liyá, ki us kí shádí hogí, yá bahut dinoṉ se tumheṉ mạlúm hai, ki us kí shádí honewálí hai?

N.—Sáhib, tín baras se us kí bátchít ho rahí hai, aur ab us kí shádí ká waqt á pahunchá.

P.—Kyá tum peshbíní aur hoshyárí karke pahle se máh ba máh apní talab se kuchh isí kám ke liyẹ bachá na sakte the? Jo tín baras, yạne, chhattís mahínoṉ se tum mahína mahína sirf do rupiye is kám ke liye bacháte, aur rakh chhoṛte, to ab bahattar rupae tumháre háth meṉ hote, aur qarz lene kí zurúrat na hotí.

N.—Áp sach kahte haiṉ, lekin yih ham logoṉ ká dastúr nahíṉ hai.

P.—Dastúr ho na ho; maiṉ púchhtá húṉ, ki kyá aise kám ke liyẹ peshbíní karní aur rupiya rakh chhoṛná achchhí bát hai ki nahíṉ?

N.—Áp sach farmáte haiṉ, lekin ham log apne dastúroṉ meṉ giriftár haiṉ. Jo sab log karte, so ham bhí karte haiṉ.

P.—Sab log nahín̲ karte hain̲, aur jo sab log koí burá kám karte, kyá tumhen̲ aisá bhí karná hai? Jab Rámdayál ne shádí kí, to us ne qarz na liyá.

R.—Nahín̲ Sáhib, main̲ ne na liyá, kyúnki main̲ ne Injíl men̲ paṛhá ki qarz lená maná hai.

N.—Kahán̲ likhá ki Qarz mat lo?

R.—Bháí, Pulús likhtá hai Rúmíon̲ ko, ki "Siwá ápas kí mahabbat ke kisí ke qarzdár na raho."—Rúm. 13 : 8.

P.—Bháí Narpat, tum dastúr kí bát ká zikr karte ho. Us men̲ mujhe kuchh kahná hai. Dastúr to sab qaumon̲ ke hain̲, Hindúon̲ ke, aur Muhammadíon̲ ke, aur Ísáíon̲ ke. Aur do tarah ke dastúr hain̲: kitne achchhe hain̲, anr kitne bure. Kisí ṭhag se kaho, ki ṭhagáí karná chhoṛ do, aur wuh kahe, "Kyún̲? Ṭhagáí karná ham logon̲ ká dastúr hai; ham kis wáste chhoṛen̲?" kyá tum us ádmí ke dastúr ká uzr pasand karoge?

N.—Nahín̲ Sáhib, kyúnki kisí ko ṭhagná burá hai.

P.—Hindú log zát ká dastúr, aur butparastí ká dastúr mánte hain̲. Kyá ham log use achchhá kahen̲?

N.—Nahín̲, wuh burá hai.

P.—Hindustán men̲ Musalmánon̲ ne parda-nashíní ká dastúr jári kiyá. Agar tumhárá damád un ke dastúr par tumhárí beṭí ko bhí ghar men̲ qaid rakhe: kyá wuh achchhá hai?

N.—Nahín̲ Sáhib; burá hai.

P.—Is mulk men̲ log apní shádí byáhon̲ men̲ bahut fazúl-ḳharchí karte hain̲, aur is ke liye bahut sá qarz lete hain̲, ki jin ká bahut súd dená hotá hai. Kyá yih koí achchhá dastúr hai?

N.—Achchhá dastúr nahín̲ hai, Sáhib; lekin kyá karen̲?

P.—Achchhá na ho, to use chhoṛá cháhiye.

R.—Main̲ jántá hún̲, ki is mulk men̲ qarz lene ká dastúr aisá járí ho gayá, ki is ke bagair, log zindagí basar nahín̲ kar sakte hain̲; ki apní is kaháwat par amal karte hain̲, ki "Letá mare yá detá;" balki bazon̲ ká yih qaul hai, ki "Alqarz nisf ul rozgár." Lekin áp sach kahte hain̲, ki dastúr burá hai.

P.—Bát yih hai, bháío, ki sab mulk ke logon̲ ke dastúron̲ men̲ kitne achchhe hain̲, aur kitne bure: aur munásib hai, ki unhen̲ ázmáke buron̲ ko tark karen̲, aur achchhon̲ ko iḳhtiyár karen̲. Rámdayál, is kí bábat tumhen̲ koí áyat yád átí hai?

R.—Hán̲, Sáhib; Pulús kahtá hai, ki "Sárí báton̲ ká imtihán karo; bihtar ko iḳhtiyár karo."—1 Tas. 5 : 21.

EK ÁZMÁISH KÍ HIKÁYAT.

ULÁNÁ SÁHIB AUR US kí bíbí thí, jo tangháli aur umr-rasídagí ke báis baṛí mushkil se apní rozína kí roṭí kamá sakte the, aur Ḳhudá se madad na mángke, hamesha apní garíbí kí bábat kuṛkuṛáte, aur aur logon̲ par hasad kiyá karte the. Aksar karke wuh buḍḍhá kahá kartá thá, ki Ai bíbí, sárí taklíf o musíbat jo dunyá men̲ hai, Ádam o Hawáh ke wasíle se húí. Unhon̲ ne kyún̲ aisá gunáh kiyá, jis ke sabab ham roz roz sazá uṭháte hain̲? Agar main̲ Ádam kí jagah men̲ hotá, to hargiz is tarah aurat ke wargaláne men̲ na átá.

In ke ghar ke nazdík ek daulatmand o díndár Mem-sáhiba rahtí thí, jo aksar karke un donon̲ kí parwarish kartí thí. Ek din ká zikr hai, ki un ke ghar ke pás se játe húe us ne un ke kuṛkuṛáne, aur Ádam o Hawáh par lan-tan karne kí

áwáz suní. Mem-sáhiba ke dil men̲ yih ḳhiyál áyá, ki Agar main̲ in donon̲ ko is bát se qáil kar sakún̲, ki apní hálat kí bábat gamḳhwárí karne, aur náráz rahne se yih bihtar hai, ki jis hál men̲ ham hain̲, usí par qanáạt karen̲, to un ke liye baṛá fáida hogá; kyúnki agar Ádam ke gunáh par nahín̲, par apne gunáhon̲ par ziyáda sochte, to unhen̲ mạlúm hotá, ki Ḳhudá bahut rahím hai. Chunánchi us ne dúsre din sawere ko ek chaprásí ke háth se un do tabáhí-zadon̲ ko kahlá bhejá, ki Áj mere ghar par áo. Aisá hukm páke wuh niháyat ḳhush húe, kyúnki us ko baṛí ịzzat samajhte the.

Jab wuh Mem-sáhiba ke ghar par pahunche, us ne baṛí ḳhátirdárí se unhen̲ qabúl kiyá, aur kahá, ki Main̲ ne tumháre rahne ke liye do kamare apne ghar men̲ muqarrar kiye hain̲; aur jab tak ki tum mere hukmon̲ ko mánte rahoge, yahán̲ rahne páoge, aur jo kuchh ki tumháre wáste darkár hai, main̲ diyá karúngí. Lekin jis waqt ki tum mere ek hukm ko bhí ṭáloge, usí dam main̲ tum ko nikál dúngí, aur tum ko phir apní jhompṛí men̲ jáná paṛegá. Donon̲ baṛí shukrguzárí se salám karke kahne lage, ki Áp má báp hain̲. Ham káhe ko áp kí marzí par na chalenge.

Mem-sáhiba bolí, bhalá to, aisá karo, aur ụmr bhar ke liye yahán̲ tumhárí parwarish hogí.

Ġaraz un ke liye har tarah kí farhatbaḳhsh chízen̲ bahutáyat se taiyár kí gain̲, aur wuh baṛí shán o shaukat se rahne lage. Lekin wuh is bát kí bábat bahut taạjjub karte the, kí roz roz kháne ke waqt ek sarposhdár bartan mez par un ke sámhne rakhá játá thá, aur ḳhidmatgár ne un se kah diyá, ki Mem-sáhiba ká hukm hai ki aur sab bartanon̲ men̲ se jitná cháho itná kháo, lekin ḳhabardár, is bartan ko mat chhúíyo. Ek din aisá ittifáq húá, ki kháná khá chukne ke bad, buṛhiyá baṛí rázjoí se sochne lagí, ki is bartan men̲ kyá hogá? Mem-sáhiba is ke dekhne se hamen̲ kis wáste manạ kartí hai?

Buḍḍhá bolá, rahne do bíbí, bagair us ke ham ne achchhá kháná kháyá. Us ko chhúne kí kyá zarúrat?

Buṛhiyá ne jawáb diyá, ki Mem-sáhiba aisí mihrbán hai, phir wuh kis liye is chíz ke kháne ko manạ kartí hai? Is ke kháne se us ká kyá harj ho saktá hai?

Buḍḍhá bolá, Hán̲ cháhiye thá, ki wuh hamen̲ aisá hukm na detí, par kyá karen̲?

Buṛhiyá ne jawáb diyá, Agar na kháen̲ bhí, tau bhí zará dekhná to cháhiye, Mem-sáhiba kabhí na jánegí. Buḍḍhá chup rahá, aur us ke jawáb na dene se buṛhiyá ne samjhá, ki wuh bhí bartan ke andar dekhá cháhtá hai. Aur haqíqat men̲ apní bíbí ke muwáfiq us kí bhí tajassus karne ko baṛí ḳhwáhish thí.

Jyún̲ jyún̲ ham kisí imtihán ko dil men̲ jagah dete hain̲, tyún̲ tyún̲ wuh baṛhtá aur zabardast hotá játá hai. Áḳhir ko buṛhiyá ne yún̲ kahke, ki Mem-sáhiba ko kis tarah mạlúm ho sakegá? ḍhakne ko ḳhabardárí se pakṛá, aur áhiste áhiste uṭháne aur andar jhánkne lagí. Par eká ek wuh ḳhauf se jhijhak gaí, aur chilláí, aur ḍhakná ko zamín par girá diyá, kyúnki ek chúhiya jhapaṭkar nikal áí.

Mem-sáhiba to is bát kí intizár men̲ thí, pas gul shor sunke, aur yún̲ jánke ki unhon̲ ne merá hukm ṭál diyá, jald us kamare men̲ gaí, aur un ko malámat karne lagí, ki Kyá tum merí mihrbání ká aisá badlá dete ho? Wáh! tum Ádam o Hawáh ko manạ húe phal ke kháne kí bábat bahut ilzám dete ho, par tum áp mere chhoṭe se hukm ko nahín̲ mán sakte ho. Ab tum ne in sárí nịmaton̲ ko kho diyá, Yahán̲ se nikal jáo, apní jhompṛí ko jáo, aur phir kabhí mat kaho ki agar ham Ádam kí jagah men̲ hote, ham aisá na karte.

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

CHAUTHÁ BÁB.

MARIYAM ne us se kahá, ki Agar áp cháhen̲, to main̲ apne ḳháwind ko bhítar buláún̲, ki áp se báten̲ kare. Der húí ki girjá ghar se Pádrí apne ghar men̲ lauṭ áyá thá, lekin apne kamre hí men̲ rahá, kyúnki wuh samajhtá thá, ki merí bíbí us begání se akelí rahne cháhtí hogí. Tirzah ne jawáb diyá, ki Hán̲, áp Pádrí sáhib ko buláiye. Wuh jántí thí, ki ab jo Pádṛí kí bíbí par main̲ ne apne dil ká hál khol diyá, to Pádrí sáhib se kyá chhipáún̲? Beshakk wuh mujhe achchhí saláh o nasíhat degá. Mariyam use buláne gaí, aur jald use muḳhtasar hál batá diyá ki kyá guzrá hai. Sáhib ko dekhte hí Tirzah pahle kuchh ḍar gaí, lekin jab use bahut nekmizáj aur milansár páyá, tab dil kholke bolne lagí. Kyúnki Mariyam se apná hál bayán karne men̲ us ke dil ko kuchh qarár áyá, aur jab Pádrí ne Kalám-ul-láh kí ḳháss naját o tasallí kí báten̲ use sunáín̲, to wuh raugan i balsán kí mánind us ke shikasta dil par muassir húín̲. Lanat o malámat kí báton̲ ká ḳhauf jo pahle us ko satátá thá, so Injíl kí rahm o fazl kí báton̲ se dafa húá. Tirzah bahut ḳhush húí, ki Ḳhudáwand kí sulh o salámatí kí bát mere dil men̲ áí. Rúh-ul-Quds ne us ke dil men̲ is bát kí gawáhí dí, ki Ísá Masíh ne apná lahú tere gunáhon̲ ke liye baháyá; aur use ab kámil yaqín húá, ki mujh men̲ aur Ḳhudá men̲ hamesha ke liye mel o miláp húá hai. Garaz Masíh kí ḳhúbí kí daulat aur us ke fazl kí kasrat us ne is qadr hásil kí, ki jo pahle us ke ḳhiyál men̲ bhí na áí thí. Jis ḳhauf o dahshat men̲ wuh Ḳhudá kí hukm-udúlí ke báis giriftár thí, us se wuh ázád húí, aur Ḳhudá kí dargáh men̲ hazáron̲ shukr bhejke bolí, ki yá Alláh áj tú ne apne kámil fazl o karam se mujhe is ghar men̲ pahunchá-ke Masíhíon̲ kí suhbat men̲ dáḳhil kiyá. Us ne apne jí men̲ ján liyá, ki filhaqíqat Kalám-ul-láh kí yih bát sach hai, ki "Ḳhudáwand mártá hai, aur jilátá hai, aur wuhí gor men̲ utártá hai, aur wuhí uṭhátá hai." Lekin us ká dil jo ab Ḳhudá kí mahabbat men̲ josh mártá thá, so nágahání saḳht hairání men̲ á gayá. Wuh apní má ko, ki jis ko mare húe kaí mahíne guzre the, aur apne báp ko, ki jo ab tak dil ke andhere men̲ paṛá thá, yád karke chillá uṭhí, ki Háe háe, merí kambaḳht má, merí pyárí má, Tú is dunyá se gaí, aur Masíh ko, ki jis ká kafára gunáh se bachá saktá hai, bagair jáne áqibat ko pahunchí! Aur háe háe, ki merá báp Masíh i maslúb ká jání dushman hai! Agar merá yih hál us par záhir ho to bahut hí gussa hogá.

Pádrí ne púchhá, ki kyá áp ká báp áp ke nae hál aur ḳhiyál se zará bhí wáqif nahín̲ hai?

Tirzah ne jawáb diyá ki Nahín̲, sáhib, Wuh albatta jántá hai, ki kitne dinon̲ se main̲ apne dil par ek bojh liye phirtí hún̲, lekin us ká hál aur haqíqat wuh kuchh nahín̲ jántá hai. Afsos sad afsos! Jab wuh mere haqíqí hál se wáqif hogá, to máre ranj aur gam ke mar jáegá. Jab se kí merí má is dunyá se kúch kar gaí, tab se wuh aksar bímár húá kartá hai; phir us ke dil ká hál main̲ baḳhúbí jántí hún̲. Agarchi wuh mujhe ánkh kí putlí jántá hai, tau bhí jab sunegá, ki main̲ Ísá Masíh kí shágirda húí hún̲, to wuh mujh par lanat bhejke kahegá, ki kásh ki tú pahle hí mar játí to kyá ḳhúb hotá! Háe háe, dekhiye kyá anjám hotá hai.

Mariyam bolí ḳhátir-jama rakho, Tir-

zah pyárí. Áp dekhengí, ki Ḳhudáwand rahm o karam karke apne logon̲ ko un ke sáre dukh o musíbat se chhuṛátá hai. Áp Ḳhudáwand ke rasúl kí nasíhat ko yád rakhiye, ki "Apní sárí fikr Ḳhudá par ḍál do, kyúnki us ko tumhárí fikr hai."—1 Pat. 5, 7.

Pádrí sáhib ne bhí use tasallí deke kahá, ki sach, Ḳhudá ko tumhárí fikr hai, aur tum yih bhí dekhogí, ki is tangí ke waqt men̲ wuh apná qaul púrá karegá, yane, "Wuh chaupán kí mánind apná galla charáegá, wuh barron̲ ko apne háth se faráham karegá, aur apní god men̲ uṭháke le chalegá."—Yash. 40 : 11. Phir Mariyam ne yih bhí kahá, ki likhá hai, "Jo koí, logon̲ ke áge, merá iqrár karegá, main̲ bhí apne Báp ke áge, jo ásmán par hai, us ká iqrár karúngá. Par jo koí ádmíon̲ ke áge merá inkár karegá, main̲ bhí apne Báp ke áge jo ásmán par hai, us ká inkár karúngá." Is bát par bhí tum liház karo.

In báton̲ ke sunne se Tirzah ghabrá gaí, aur kahá, ki Thoṛe din húe, ki Kalám-ul-láh men̲ main̲ ne bhí yihí áyat paṛhí, aur paṛhke bahut bechain húí. Main̲ áp hí jántí hún̲, ki ádmíon̲ ke daṛ ke máre apne dil ká hál chhipáná aur Baibal ko poshídagí men̲ paṛhná, aur auron̲ ke sámhne apne dín o ímán se sharmáná nihájat burí bát hai. Lekin apne dil ká hál apne báp par kholná, aur us kí ḳhafagí ko sahná, yih merí bardásht se báhar hai. Aur log, balki tamám dunyá jo kahe so kahe, is se main̲ zará bhí nahín̲ ghabrátí, lekin apne báp se main̲ ḍartí hún̲. Dunyá men̲ mere siwá us ká koí nahín̲ hai; aur ab us hí kí taríq ko chhoṛ-ke main̲ dúsrí taríq men̲ á gaí. Phir dín o ímán se koí baṛí aur bhárí bát to nahín̲ hai. Main̲ jántí hún̲, ki wuh mujhe zarúr nikálegá, balki jab sunegá, ki main̲ Masíhin húí hún̲, to wuh mujh par lạnat karke nikál degá. Agar us ke gusse se sirf mere mál o mírás ká nuqsán ho, to kuchh muzáyaqa nahín̲. Agar wuh apne ghar hí se bhí mujhe nikál de, to nikál de; main̲ yih bhí sah saktí hún̲, kyúnki garíbí aur muhtájí kí bardásht main̲ kar sakúngí: lekin jo merá báp, jise main̲ bahut hí pyár kartí hún̲, mujhe apne dil hí se nikál ḍále, phir yih main̲ bardásht nahín̲ kar saktí. Yih kahke Tirzah zár zár rone lagí, aur Pádrí aur us kí bíbí donon̲ us ke hamdard húe. Pádrí to jántá thá ki yih kám, jo ab Tirzah ko karná hai, so niháyat mushkil hai; lekin us ne us se yih tasallí kí bát bhí kahí, ki Jis waqt Ḳhudá apne bandon̲ ko kisí kám ke karne ká hukm detá hai, to us ke sáth us kám ko karne ke liye táqat bhí baḳhshtá hai; kyúnki likhá hai, ki "Ḳhudá wafádár hai, ki wuh tum ko tumhárí táqat se ziyáda imtihán men̲ paṛne na degá; balki wuh imtihán ke sáth nikal jáne kí ráh bhí ṭhahrá degá, táki tum bardásht kar sako."—1 Kar. 10 : 13. Phir us ká yih qaul bhí haqq aur sachchá hai, ki "Tere zamáne ke muwáfiq terí qúwat hogí." Us ne us ko yih saláh dí, ki jald mauqạ dekhke apne báp se sab kuchh kaho, aur bolá ki Agarchi bahut mushkil hai, tau bhí Ḳhudá ká hukm hai, "Jo koí má báp ko mujh se ziyáda cháhtá hai, mere láiq nahín̲ hai.—Matí 10 : 37. In báton̲ ko sunke Tirzah ne apne báp ke sámhne sab kuchh iqrár karne par kamar bándhí. Masíh kí mahabbat us par yahán̲ tak gálib húí, ki us kí ḳhátir sab kuchh chhoṛne ko taiyár o mustạid ho gaí.

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 2.

MISÁL.—*Jo jald kare, to kam kare.*
Kiyá jo derí, gir paṛí baṛerí.

NASÍHAT.—Derí karne se aksar kám bahut baṛh játá hai, jaisá barsát men̲ jab chhat chúne lage, to thoṛí miṭṭí lagáne se wuh band ho jáegí, par agar gharwálá gáfil rahe, to do yá tín din bạd tamám ghar baiṭh játá hai.

PÁK KALÁM KÍ ÁJÍB TÁSÍR.

Mulk i Afríka kí shimálí atráf men̲ kárwán ke sáth ek Pádrí Sáhib safar karte the. Wuh ḳhiyál karte the, ki is baṛe guroh men̲ koí aisá nahín̲ hai, jo Ísá Masíh kí ḳaifiyat sunkar, us par ímán látá hai. Ek rát, kárwán men̲ baṛá shor uṭhá, aur wahán̲ jáke, Sáhib i mausúf ne dekhá, ki koí shaḳhs, apne únṭ se girke, marne par hai. Us ke pás jáke Sáhib ne us ká sir uṭháyá, dhulwáyá, aur use pání piláyá. Thoṛe ạrse men̲ us shaḳhs ne apní ánkhen̲ kholín̲, aur zabán i Arabí men̲ Pádrí Sáhib ne use kahá, ki Ai bháí, tú marne par hai, ạqibat ke liye terí kyá ummed hai. Us ne háth joṛke jawáb diyá, ki Ísá ke siwá merí aur kuchh ummed nahín̲. Sáhib ne kahá: Ḳhudá ká shukr! lekin us ká hál kyúnkar tujhe mạlúm húá? Us ne apne síne se ek phaṭá húá waraq nikálke kahá, ki Is men̲ main̲ ne daryáft kiyá, aur Ísá ko páyá, aur yih kahke wuh mar gayá. Sáhib ne wuh waraq leke, us men̲ ek áyat dekhí, jis par us shaḳhs ne nishán banáyá thá. Wuh áyat yih hai: "Ḳhudá ne jahán ko aisá pyár kiyá hai, ki us ne apná iklautá Beṭá baḳhshá, táki jo koí us par ímán láe halák na ho, balki hamesha kí zindagí páe."

Is bayán se yih natíja nikaltá hai, ki Ḳhudá ke intizám men̲, chhoṭe wasílon̲ se, aksar baṛe kám hote hain̲.

DHÍRAJ AUR KSHAMÁ.

1

Prabhú, apná prem dikháke,
  Mere man ko bal dilá,
Tab main̲ apná krús uṭháke.
  Tere píchhe chalún̲gá.
Tujh par apní ás main̲ dharún̲;
Apne gyán ká garb na karún̲;
  Apná chain na mánún̲ kuchh;
  Apní baṛhtí jánún̲ tuchh.

2

Apne márg par tú, he Prabhú,
  Mujhe prati din chalá;
Terí sewá men̲ main̲ kabhú,
  Náh kí bát na kahún̲gá:
Tú santosh aur dhíraj detá;
Dás kí prárthná sun tú letá;
  Bhakt kí bát sikháne ko,
  Ísá, merá Gurú ho.

3

Sadá mánún̲ terí ichchhá;
  Pakṛe rahún̲ terá háth;
Tere pán̲w par terí sichchhá,
  Síkhte rahún̲, Kripánáth:
Terá kám main̲ kartá rahún̲:
Apne krús ká dukh main̲ sahún̲;
  Kuchh na karún̲ main̲ biláp;
  Rahún̲ dhíraj dhar chup cháp.

4

Prabhú-jí, main̲ terí saran,
  Dás hí ho pakaṛtá hún̲;
Gurú-jí, main̲ tere charan,
  Chelá hoke paṛtá hún̲:
Biná bát main̲ dhíraj dharke,
Aur santosh aur kshamá karke,
  Sahke kuchh na kahún̲gá,
  Ḍháṛas bándhke sahún̲gá.

MAKHZAN I MASÍHÍ.

SEPTEMBER 1869.

TISCHENDORF SAIYÁH KÁ HÁL.

ÍS EK BARAS GUZRE, KI MULK I ALEMÁN MEN fuláne jawán ne Baibal ke aur khusúsan Ahd i Jadíd ke paṛhne men baṛí mihnat karní shurú kí. Us ne apne jí men kahá, ki "Ahd i Jadíd kí jo naqlen qadím Masíhíon ke waqt ráij thín, kásh ki main un men se ek ko dekhún!" Wuh is bát ko daryáft kiyá cháhtá thá, ki áyá is zamáne kí naqlen un naqlon ke mutábiq hain, yá nahín. Puráne nuskhon men se thoṛe ab maujúd hain; masalan, ek Rúm shahr ke Kutub-kháne men hai; ek Páris shahr men; do Inglistán men, jo chauthí yá pánchwín sadí men raqq par likhe gae the. Us ke dil men yih khiyál áyá, ki áyá un se puráná koí nuskha kahín maujúd hai? Aise tuhfa ko sirf us marz o búm men talásh karná cháhiye, jis men Masíhiyat pahle bárpá húí thí. Sháyad ki mulk i Falastín, yá mulk i Arab kí kisí Khánqáh yá girje men koí aisá nuskha poshída rakhá ho. Albatta fázilon ne wahán safar kiyá thá, aur un ko koí na milá.

Lekin us jawán Tischendorf (Tishandárf) náme ke dil men aise nuskhe ke talásh karne ká khiyál áyá. Us kí hamiyání men naqd thoṛá, lekin dil men ímán bahut thá; wuh aise baṛe aur qímatí safar men pánw kis tarah rakh saktá thá? Us ke kisí dost ne us ke wáste ek sau chhiyálís rupiye jama kíe, aur us mublag ko leke wuh rawána húá. Pahle shahr i Páris men pahunchá, aur wahán ke logon ne us ke maqsad ko pasand karke us kí madad kí. Us ne Istámbol, Átene, Patmus, Yarúshalím, Násarat, Misr, aur ákhir men Túr i Síná kí sair kí. Síná ke úpar ek qadím Khánqáh hai, aur us ke siwá us tamám sahrá men ádmí ká koí makán nahín hai. Yúnání kalísiyá ke ráhibon kí ek jamáat wahán rahtí hai, aur us gird-nawáh ke dashtí Arabíon yá kisí ittifáqí musáfir ke siwá sál ba sál aur kisí ko nahín dekhte hain.

Us ke Kutub-kháne men bahut naí aur dil-chasp chízen Tischendorf ko milín, lekin jis chíz ko talásh kartá thá, wuh nahín milí. Kisí koṭhrí men puráne maile raqq ág jaláne kí murád se ek ṭokrí men bhare húe the. Yih musáfir jaláne se peshtar unhen dekhne lagá, aur taajjub aur khushí se us ko málúm húá, ki un men Ahd i Atíq ke chand auráq aise puráne hain, ki us se peshtar us ne un kí misl kabhí nahín dekhí thí. Yih haqíqatan baṛí ganímat húí. Wuh unhen apne sáth le jáyá cháhtá thá. Lekin

jab un ráhibon ne us kí jumbish dekhí, tab yih qiyás kiyá, ki un auráq kí qadr bahut hai, aur un ko dene na cháhá; is liye us ne tamám rát baiṭhke un kí naql kí. Lekin us purání Baibal kí baqiyat kahán hai? Wuh ráhib ḳhámosh rahe; wuh yih nahín batlá sake, yá nahín batláne cháhá. Aur Tischendorf ṭhaharne ká koí báis na páke apne watn ko chalá gayá.

Lekin Tischendorf sákin o rází nahín ho saktá thá. Wuh us ṭokrí ko jo un gumshuda raqqon se bharí húí thí, apne qábú men láyá cháhtá thá, aur Misr ke Nawwáb ke wasíle se us ke ḳharídne men koshish kí. Lekin wuh ráhib use chhoṛá na cháhte the. Tab wuh dúsre dafa Túr i Síná par gayá, kyúnki us ke dil men yih ḳhiyál thá, ki sháyad us Baibal ke báqí auráq us ḳhánqáh ke kisí kone men poshída hain. Lekin un ráhibon ne us ko koí nayá waraq nahín dikháyá.

Tau bhí wuh kisí tarah se rází o sábir nahín ho saktá thá. Tálib i ilm i Baibal us kí koshish se bahut ḳhush húe, aur máh i Fabwarí san 1859, wuh kaí Arabíon ko sáth leke us ḳhánqáh par gayá. Phir us ne puráne raqqon aur nusḳhon ko dekhá, magar us Baibal kí ḳhabar nahín milí; aur chand roz ke bad us ne hukm diyá, ki kal fajr tak mere únṭon ko safar ke wáste taiyár karo. Shám ko wuh kisí ráhib ke sáth hawá kháne gayá, aur us ráhib ne us kí dawat kí, ki mere hujre men kháná kháiye.

Jab wuh us hujre men pahunchá thá, tab us ráhib ne kahá, ki main ne kisí Yúnání Baibal ko paṛhá hai; anr kone men jáke, aur ek kitáb kapṛe se lapeṭí húí nikálke apne mihmán ke sámhne rakhá. Tischendorf ne us kapṛe ko kholá, aur kyá dekhá, ki jo kitáb main ne pandrah baras se talásh kí, yih wuhí hai, yane, purání Yúnání Baibal, balki aisí purání, ki us kí misl nahín hai, ki tísrí sadí men us kí tahrír húí. Ḳhushá! ḳhushá! lekin wuh apne dil ká hál us ráhib par záhir nahín kiyá cháhtá thá, aur ijázat leke us kitáb ko apní koṭhrí men le gayá; wahán us ko háth men leke apní shukrguzárí aur ḳhushí ko nahín roká. Wuh kitáb kyún aisí azíz thí? is sabab se ki jab koí púchhe, ki "Tum apne Ahd i Jadíd ko kis tarah se haqíqí jánte ho? wuh to do hazár baras se tasníf kiyá gayá, aur beshakk us kí tahríf húí, logon ne us ko baṛháyá, ghaṭáyá hogá," to jawáb yih hai, ki "Merí Injíl sahíh hai, kyúnki us puráne nusḳhe ke mutábiq hai, jo isí taur par Túr i Síná ke Ḳhánqáh men milá, aur us kí tahrír pahle Ísáí Qaisar ke ahd men húí. Yih nusḳha Yúrop men pahuncháyá gayá, aur bahut rupiya ḳharch karke sháhansháh i Rús ne us kí do sau sahíh naqlen karwáín. Us kí tín jild hain, aur wuh niháyat tuhfa hai.

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 3.

Misál.—*Wuh ghoṛe ko chhuṛá le bhágtá hai, aur nál, Alláh ke nám par ḳhairát detá hai.*

Nasíhat.—Log thoṛe se sawáb se baṛe baṛe gunáhon ko miṭáne cháhte hain, jaisá jab koí ghí kí chorí kare, aur us ká ghaṛá Deví ko chaṛhátá hai.

Matla i Núr.

PANCHWÁṈ BÁB.

Basanto ká ranj.

MAUSIM BARSÁT ká thá. Sabzí har kahíṉ kasrat se ugí húí thí, aur niháyat ḳhush-numá mạlúm hotí thí. Jaháṉ kahíṉ bág á gayá thá, waháṉ ḳhushbúdár daraḳht sufed kalíoṉ se shigufta nazar áte the. Har khái ke úpar baṛe sufed rang, gul i chándní áftáb ke gurúb hone ke sáth shigufta hote, aur rát ke waqt ko niháyat ḳhush-numá baná dete the. Táláb sufed aur qirmizí rang kaṉwal se ḍhape húe the. Balki jaháṉ jaháṉ pání thá, waháṉ waháṉ chhoṭe chhoṭe gul i ábí ne apne názuk, par ḳhúbsúrat kalíoṉ se pání kí satah ko afshándár baná rakhá thá. Dhán ke khet Gopálpúr ke gird, sabz samundar kí mánind phaile húe, har názirín kí nigáh ko apne ifrát aur tázagí-baḳhsh ṭhanḍak paidá karnewále rang se ḳhushí ká ramaq pahuncháte the. Ek din bhí aisá na hotá thá, ki jis meṉ pání ḳhúb jhamakṛe ke sáth na barastá, lekin jab páṉí ruk játá, to áftáb tezí ke sáth nikaltá, aur níle ásmán apní jalálí jhalkíáṉ dete, par áftáb ká gurúb honá, un kí ạjáib ḳhúbsúratí meṉ, ḳhaufnák mạlúm hotá thá.

Bárish ke aiyám Hind meṉ niháyat ḳhush-numá hote haiṉ, lekin un kí ḳhúbsúratí fareb-dih hotí hai. Jism bahut kamzor ho játá hai, aur zuạf o mándagí chustí aur chálákí ke ịwaz meṉ paidá hote haiṉ, aur saḳht shadíd marz ká galaba hotá hai.

Ek roz kuár ke mahíne meṉ, jab ki chhoṭá Harish qaríb aṛháí baras ke sinn ká húá, us kí má ke hosh us laṛke ko muzmahil dekhke, parráṉ ho gae. Us ká chalná phirná band ho gayá, aur wuh apní má se chimṭá húá khinkhinhá ho rahá thá. Bechárí Basanto niháyat ḍarí, aur jab do-pahar ke waqt us laṛke ko zor ká buḳhár chaṛhá, to wuh aur ziyáda bechain húí. Yih din saníchar ká thá, chunánchi us roz Panḍit ke ghar áne kí haṛ-baṛí ho rahí thí. Yih ghanṭe paháṛ se ho gae! par áḳhirash wuh tashríf láe, aur fauran us mauze ke baid ko bulwá bhejá. Us baid ne laṛke ko dekhá, us kí nabz ṭaṭolí aur bolá, ki sáhib laṛke kí hálat to bahut abtar ho gaí hai, so agar áp mujhe bís rupae deṉ, to albatta maiṉ is laṛke meṉ háth lagáúṉ. Us ne muṉh-mánge rupae páe, aur kuchh antar mantar paṛh paṛhá ke, kuchh dawá de, subh áne ká wạda karke ruḳhsat húá. Lekin jab subh húí, to laṛká ziyáda abtar ho gayá. Bangále ká buḳhár i wabái, jo sher kí mánind, waháṉ ke jangaloṉ aur daldaloṉ meṉ baná rahtá hai, us laṛke ko lag gayá thá. Wuh din baṛí musíbat ke sáth kaṭá. Pír ke roz us ká jí ziyádatar ḍhalá. Panḍit aur un ke bháí Kalkatte na gae; par Premchand ko akelá bhej diyá, táki un kí gairházirí ke liye ụzr maạzarat kar de. Us tamám din wuh chhoṭá Harish kisí qadr behosh paṛá rahá. Apní má kí áwáz se to albatta kabhí kabhí chaunk paṛtá

thá. Shám hote hote wuh apní má kí god meṉ chup cháp mar gayá.

Jo dard ki us ke dil meṉ us waqt paidá húá, us ká kaun bayán kar saktá hai? Wuh apne ranj meṉ díwání ho gaí, apne báloṉ ko noch ḍálá, apná sína píṭtí thí, aur niháyat pur-dard wáwailá karke yih kahtí thí, ki: "Ai merí chiṛiyá tú mujhe chhoṛ gayá? Kyá maiṉ tujhe pyár na kartí thí? Kyá tú mere liye zamín par roshní kí mánind na thá? Ai merí chhoṭí chiṛiyá, merí pálí posí o dulárí chhoṭí chiṛiyá, tú kyúṉ uṛ gayá? Háe! maiṉ kaisí kambaḳht ạurat húṉ! Merá shauhar pahle mujhe chhoṛke chalá gayá, aur ab merá chhoṭá bachcha bhí chal diyá! Maiṉ ne agle janam meṉ kyá aisá gunáh kiyá thá, ki maiṉ is janam meṉ aisí saḳht sazá pátí húṉ?" Yúṉ wuh áh o nála karke, gam o alam kí dilsoz báteṉ kah kah phúṭ phúṭ kar rotí thí. Kumárí aur Prasanno ne use dilása dene cháhá, par wuh us kí taskín kis tarah par kartí thíṉ? Wuh kahtí thíṉ, ki "Tumháre nasíb meṉ aisá hí likhá thá; tum use miṭá nahíṉ saktí ho; so is tarah par kyúṉ ranj kartí ho?" Wuh un kí báteṉ kab suntí thí, us ne un ko haṭá diyá, aur apne bachche kí lásh ke úpar phir wáwailá karná shurụ kiyá.

Jab mạlúm húá ki laṛká mar gayá, to use jaláne ke liye taiyáríáṉ hone lagíṉ. Panḍit sáhib kapṛá aur kuse kí chaṭáí, aur ghí o cháwal aur sandal ká buráda apne hí háthoṉ se ḳharíd láe. Basanto se wuh pyárí chhoṭí lásh bamushkil lí gaí; aur us ko nahlá dhuláke ghí mal maláke, sandal ká buráda chhiṛakke sufed kapṛe meṉ lapeṭke us kuse kí chaṭáí par liṭá diyá. Cháwal pakáe gae, aur ek nayá chhoṭá khaṭolá áyá, chunánchi wuh laṛká us ke úpar rakh diyá gayá. Ab sab sámán taiyár ho gayá; aur ruḳhsat hone ke liye sirf Basanto kí razámandí báqí rah gaí. Jab tak yih taiyáríáṉ ho rahí thíṉ, wuh goyá ṭhag sí márí húí chup cháp baiṭhí húí dekh rahí, par ab us ká gam phir táza húá. Wuh gam ke máre chíḳh uṭhí, aur laṛke kí lásh ko uṭháne na detí thí, hattá ki Kumárí aur Prasanno aur kaí aur paṛosíoṉ kí milí húí táqat ba mushkil us ká háth chhuṛá sakte the. Áḳhirash wuh khaṭolá uṭhá, aur wáwailá ke sailáb ke darmiyán se nikalke chalá.

Jab janáza jaláne ke maqám par, chha míl dúr á gayá, to ek chitạ banáí gaí. Un pake húe cháwaloṉ meṉ se ádhá to ráh ráh kauwoṉ ke liye bithrá diyá gayá, aur báqí ádhe ká ek girda banáke laṛke ke sáth chitá ke úpar rakh diyá gayá. Panḍit ne kuchh mantr paṛh paṛháke, us meṉ ág dí; us ká shuạla rát kí tárikí meṉ, (kyúnki nau baj chuke the) ḳhúb baland húá, aur thoṛe ạrse meṉ wuh chhoṭí pyárí dulárí lásh rákh ká dher ho gaí. Us ke chachá, aur sáthíoṉ ne daryá meṉ nahá dhoke kapṛe badle, aur sab apne apne ghar lauṭ áe.

Bechárí Basanto kaisí tabáh-hál mạlúm hotí thí. Chaubís ghanṭe se ziyáda ạrsa tak wuh gam meṉ dabí húí, usí sahn meṉ paṛí rahí; us ne na kháná kháyá, na ek qatra pání ká us ke muṉh meṉ gayá. Us ke bál bikhre húe the, us ká chihra bilkull mutagaiyar rote rote phúl uṭhá thá, aur us kí ḍagmagátí húí áṅkhoṉ meṉ siyáh halqe par rahe the. Us ká galá bhí rote rote bajh gayá thá. Dúsre roz ek achchhá jhamakṛá páni paṛá, chunánchi wuh bamajbúrí áṅgan se uṭhkar ghar ke andar uṭh gaí, aur jab bilkull zuạf us par gálib húá, tab us ne náchár hoke apní behazz ḳhurák kháí. Wuh rafta rafta áge kí tarah nikalne paiṭhne lagí, par us kí áṅkheṉ ánsúoṉ meṉ ḍabḍabáí rahtí thíṉ, balki gáhe máhe us ke chillá ke rone kí áwáz bhí kisí sunsán kamre meṉ se sunáí detí; yá bạz auqát logoṉ kí sangat meṉ baiṭhe baiṭháe, wuh apne ranj ko jagah deke dafạtan chíḳh paṛtí, yaháṉ tak ki jin logoṉ ko us kí ạdat na thí wuh chaunk uṭhte. Hindú ạuratoṉ ká har

ihsás kalmát i záhirí men nikal átá hai. Majlisí sháistagíán angrezí auraton ko yih bát sikhlátí hain, ki "khufiya dard ke úpar kapre kí tah dál lewen," aur "bashsh ásh malúm hon, jab ki dil andar andar tútá játá hai:"—In men se kaun bihtar hai? Kitáben bekhabarí men dál dí gaín; zindagí us ke liye wabál ho gaí. Kabhí kabhí wuh yih kahtí thí, ki main dúb marúngí; kabhí kahtí thí, ki main kothe par se áp ko giráke halák karúngí—lekin ján aisí pyárí shai hotí hai, ki us kí hifázat ke khiyál ne aisí díwánagí kí hálat men us ko sambhál liyá.

Ham log, jin par ki hamáre Naját-dihinda Ísá Masíh ke wasíle se zindagí aur baqá, áshkára kí gaí hai, Hindú máon ke dilon ke náummed ranj ko bahut kam daryáft kar sakte hain! Jab hamáre bachche ham se judá ho játe hain, to har-chand ki hamáre bázúon men is khiyál se dard paidá hon, ki ham un kí nanhí súraton ko phir god men na lenge, táham ham qáná hote hain, yih jánke ki us achchhe garariye ne hamáre memnon ko apní god men sametá hai. Ham jánte hain, ki wuh us kí shírín aur mubárak god men aise khush o khurram hain, ki us qadr masarrat un ko is álam i tárikí o ranj men hamáre sáth hásil nahín ho saktí thí. Aur ham khushí ke sáth us waqt ke muntazir hote hain, jab ki Masíh hamáre pyáron ko hamen pher degá, jaisá ki us ne Nain ke phátak par bewa ke larke ko phir us kí god men de diyá. Lekin jab ki Hindú máon ke larke un se judá hote hain, us ko aise khiyál tasallí nahín bakhsh sakte. Wuh larká kisí zamáne men us ká thá, hán, us hí ká goyá ek hissa thá; wuh us se mahzúz thí, lekin ab to wuh chal diyá; sab khatm ho gayá; wuh us ká munh phir na dekhegí. Wuh filhaqíqat záyá ho gayá—aisá ki wuh phir kisí tarah par háth nahín á saktá. Chunánchi wuh cháhtí hai, ki use bhúl jáe; is tarah par ki jaise ham kisí jauhar ko jo kisí waqt men ham ko bahut azíz thá, par jise yá to chor churá le gae, yá kahín ráh men gum ho gayá, aur phir mil nahín saktá, bhúl jáyá cháhte hain.

Ai Khudá tú jo rahmat men bepáyán hai, jis ne Ráhíl par tars kháyá, jab ki wuh apne bachchon ke liye rotí aur tasallí-pizír na hotí thí, Hind kí auraton par tars khá, aur yih bakhsh ki terí jalíl Injíl kí roshní un kí tárikí ko jald raushan kare! Ai Tú jis ká dil Ifráim ke úpar umdá, jab ki wuh apne diler farzandon kí berahm maut ke báis se mátam kar rahá thá, kásh ki terá dil Hind ke ádmíon par bhí umde, jab wuh gam aur máyúsí ke sáth apní sháudár ummedon ko halák hote dekhte hain!

TAHQÍQ-UL-ALFÁZ.

AB LOGON KO APNÍ ZABÁN se khúb wáqif honá cháhiye. Bilfil aksaron ko angrezí síkhne aur parhne ká aisá shauq hai, ki kitne log apní hí zabán ke síkhne se gáfil rahte hain. Angrezí zabán ká koí lafz púchho, khúb batlá sakenge; un kí zabán kí bát púchho, ki is lafz ká kyá masdar aur kyá matlab hai? wuh lá-jawáb hain. Dar haqíqat har zabán ek khán hai; ki jis ke jawáhir alfáz hain. Lekin jaisá jo ganwár hírá páe, tau bhí us kí qadr na jáne, magar jo jauharí áe, so pahcháne; aur us ko jab taráshe, tab us kí áb sabhon par záhir hotí hai; isí tarah dáná shakhs bhí ek lafz par gaur karne se apne aur auron ke liye bhí bahut umda nasíhat nikál saktá hai.

Maslan, ek lafz hai "qurbán." Ham to is lafz ke mane nikálen. Sab logon ko malúm hai, ki is se charháwá murád hai, jo Khudá ke liye mazbah par charhá-yá jáe. Lekin ham púchhte hain, ki jo

Ḳhudá ke wáste guzráná jáe, us ko kis liye "qurbán" kahte hain? Haqíqat men is lafz i qurbán se ek bahut hí umda murád hai. Qurbán ká masdar hai, *quraba*, ki jis se alfáz i *qaríb*, *taqarrub*, *qurbat*, wagaira nikálte hain; aur aslí mane is fil ke yih hain, yane, *nazdík* yá *pás áná*. Qurbán to us ko kahte hain, ki jise leke Ḳhudá ke qaríb áen. Bizátihí insán to us se dúr hain; Ḳhudá ke aur insán ke bích ek barí muḳhálafat hai. Basabab apne gunáhon ke us ke pás já nahín sakte. Phir wuh kaun shai ki jis ke wasíle ham qaríb áen? Jo koí is láiq ho, ki hamárí ján ke iwaz apní ján de; aur aisá karke ham ko Ḳhudá se miláe, us ko filhaqíqat apná "*qurbán*," yane, *qaríb karánewálá* kah sakte hain.

Phir Arabí logon ne jab is lafz ko banáyá, goyá apní zabán men is bát ká iqrár munaqqash kiyá, ki ham gunahgár log Ḳhudá se dúr hain; aur phir ki koí wasíla darkár hai, jis se ham us ke qaríb áen.

Phir qurbán ko "kafára bhí kahte hain; aur is ká bhí umda matlab hai. Lafz i kafára ká masdar *kafará* hai, ki jo *chhipáne* ke mane rakhtá hai. Is se malúm hotá, ki "kafára" ek chhipánewálí chíz hogí. Yih to bahut munásib hai, ki qurbán ko "kafára" bhí kahen; kis wáste ki láiq qurbán jo ho, so gunáh ko chhipátá hai. Maslan, Yash. vi: 7 aslí zabán men lafz i "*kappur*" hai, ki jo isí masdar i "*kafara*" yá "*kapara*" se niklá hai; aur tarjuma is áyat ká zabán i Urdú men bahut thík húá, ki "Tere gunáh ká kafára húá;" yane, Ḳhudá ne tere gunáh ko muáf karke, goyá us ko chhipá diyá. Isí tarah Masíh jo hamárí nápákí aur najásat ke úpar apní rástbází ká libás pahinátá, so hamáre gunáhon ko chhipákar, hamáre liye ek haqíqí *kafára* hotá hai. Isí tarah har zabán Ḳhudá ke sámhne yih gawáhí detí hai, ki insán gunahgár hai, aur apne ko naját-talab jántá hai.

So koí na bhúle, ki bagair kafáre ke gunáh chhipá nahín játá; lekin subhán Alláh, Ísá Masíh ne apní ummat ke gunáhon kí takfír kí hai; aur jo us kí panáh len, un ke gunáh kitne kyún na hon, un ká *kafára* húá, aisá ki Ḳhudá un ko goyá dekhtá nahín hai. Phir bidún *qurbán* ke ham Ḳhudá ke qaríb á nahín sakte; lekin jo Ísá Masíh ko apná qurbán jánte hain, Masíh un kí taqríb kartá hai, ki Ḳhudá ke pák huzúr men áen; aur isí tarah Ḳhudá ko taqarrub pákar, Ḳhudá ke muqarrab, balki us ke farzand kahláte hain:—so farzand i Alláh hokar, us ke mutaqarrib hain, aur qurbat i Iláhí, aur rifáqat i Rúh-ul-Quds men apní zindagí guzránte hain.

RAH MERE PÁS.

"*Abide with me.*"

1

RAH MERE PÁS, SHÁM HOTÍ JÁTÍ HAI;
Ḳhudáwandá, rát chalí átí hai:
Sab mujh ko chhoren, dil bhí ho udás;
Bekas ke Hámí, rah tú mere pás.

2

Jald merí zindagí guzartí hai;
Dunyáwí ḳhushí na thahartí hai;
Badaltí hain sab chízen be-qiyás:
Be-badal Málik, rah tú mere pás.

3

Na ḳhálí lamha tak thaharne ko,
Par mere ghar hí men utarne ko;
Kar mujh par záhir apná rahm ḳháss;
Aur búd o básh hí rakh tú mere pás.

4

Shaitán ke jál se terá ḳháss huzúr
Mujhe bacháwegá har waqt zarúr:
Terí hifázat par hai merí ás;
Ai mere Háfiz, rah tú mere pás.

5

Terí huzúrí se main hún mahzúz;
Sab dukh taklíf men banda hai mahfúz:
Har qaid se húngá main zarúr ḳhalás,
Jo tú, Ḳhudáwand, rahe mere pás.

MÁ KÍ MAHABBAT.

Má kí mahabbat larke kí nisbat aisí qawí hotí hai, ki kám kaisá hí mushkil kyún na ho, tau bhí wuh us ko apne larke ke liye dareg nahín rakhtí. Sulaimán ko ulfat i mádarí ká zor bakhúbí malúm thá, kyúnki jab do máon ká muqaddama jo ek hí larke par dawa kartí thín us ke sámhne pesh kiyá gayá, to us ne kaisá ajíb insáf kiyá.

Us ne yih faisalá kiyá, ki ek talwár lekar is larke ko do tukre kar dálo aur ádhá ádhá in donon auraton ko de do. Us larke kí haqíqí má ne chilláke kahá, ki use máro mat, balki usí ko de do: par dúsrí bolí, ki use do tukre kar dálo. Sulaimán ne kahá, wáh! kyá khúb, is bát ká daryáft kar lená kuchh mushkil nahín hai, ki kaun is larke kí haqíqí má hai, yih larká usí aurat ko de do jo us kí ján bacháne kí khwáhán hai.

Naql karte hain, ki kisí pahárí mulk men ek uqáb ek garíb ke jhompre men se ek bár ek bachche ko uthákar apne ghonsle men, jo pahár kí chotí par buland thá le gayá. Us kí má us pahár par, jo aisá khaufnák thá ki us par koí ádmí kabhí na charhá thá, charhkar us ghonsle tak pahunch gaí aur uqáb se larkar, go bahut hí zakhmí ho gaí thí, us ko chhín láí.

Khudá ne bhí, táki apní mahabbat ko apne logon kí nisbat sábit kare, má kí mahabbat kí misál lákar yún farmáyá hai, ki má apne larke ko bhúle to bhúle, par main apne logon ko hargiz na bhúlúngá.

ÚNṬKAṬÁRE KE BÁYAN MEN.

ISÁ HÚÁ KI EK DIN Rahíman náme ek laṛkí bagíche men guláb toṛ rahí thí. Ittifáqan us ká háth ek únṭkaṭáre se zakhmí húá. Pahle wuh dard se rotí chillátí thí, aur phir gusse se munh phulátí thí. Tab us ne apní má se kahá Ai má main bahut cháhtí hún, ki tamám dunyá men ek únṭkaṭárá na ho.

Má bolí, kyá tum ne nahín suná ki unṭkaṭárá jo hai so Skáṭlanḍ mulk ke logon ko aisá ạzíz hai, ki unhon ne us ko apní bádsháhat kí ạlámat men dákhil kiyá?

Rahíman ne jawáb diyá, Main ne nahín suná. Is ká kyá báis húá? Merí samajh men bahut paudhe us se khúbsúrat aur fáidamand hain.

Má ne kahá, Bát yih hai, agle dinon men aisá wáqi húá ki us se un kí bádsháhat bach gaí. Aisá húá ki Denwálí fauj Skáṭlanḍ men chaṛh áí, aur ek mazbút qile ke nazdík pahunchí. Qile ke log, us ke áne se wáqif na the; pas Denwálon ne yih mansúba bándhá, ki Ham rát hí ko un par nágahán hamlá karenge, aur un ko sote men már ḍálenge.

Chunánchi rát ko, nange pánw hoke, baṛí khámoshí se wuh áhiste áhiste qile ke pás gae. Jyonhí díwár par pahunche, to yonhí ek sipáhí apná nangá pánw ek unṭkaṭáre par rakhke, aur us se zakhm kháke niháyat dard ke máre chillá uṭhá. Us áwáz ke sunte hí sab qile ke log chaunk uṭhe, aur har ek ne, apne hathyár bándhke, un ká sámhná kiyá. Unhon ne baṛí baháduri se laṛáí kí, aur Denwálon ko khúb shikast dí, aur un ko mulk se nikál diyá. Ġaraz únṭkaṭáre ne Skáṭlanḍ kí hifázat kí, aur us waqt se us kí súrat un kí sarkárí muhr par naqsh kí gaí hai, aur sab us kí baṛí tạzím karte hain.

Rahíman ne sochke jawáb diyá, ki Main ne nahín samjhá kí aisá náchíz peṛ kisí mulk ko bachá saktá hai.

Má ne kahá, ki Apní marzí ke púrá karne ke liye Khudá chhoṭí báton ko, aur baṛí báton ko bhí kám men látá hai. Ek aur bát is ke bayán men abhí yád átí hai. Us laṛáí men Inglistán aur Amериká ke bích men, jo San 1812 kí láṛáí kahlátí hai, Inglistán ke jangí-jaház shahr i New Lonḍon ke bandargáh men áe, aur jaldí phir gae. Jab un se púchhá gayá ki tum ne bandargáh men pahunchke us shahr ko kyún gárat na kiyá? Jaházwálon ne jawáb diyá ki shahr ke qile, aur us kí bahut topon ke ḍar se ham nazdík nahín já sakte the.

Phir un se púchhá gayá ki kaun sá qilạ? aur kaun sí topen? kyúnki koí qilạ wahán nahín hai. Unhon ne jawáb diyá, ki Wuh lambá sá qilạ jo ki samundar ke kináre par hai.

Ġaraz píchhe se daryáft húá ki jaházwálon ne ek lambí sí rassí ke kárkháne ko qilạ, aur us kí bahut chhoṭí khiṛkíon ko topen samjhá. Chunánchi us kárkháne kí khiṛkíon ne us shahr ko bacháyá.

II. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Zabúr lvii.
2. Zabúr lx.
3. Zabúr lii.
4. Zabúr lvi.
5. Zabúr xc.

III. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Jab Ákhish Gáth ke bádsháh ne Dáúd ko apne huzúr se haṭá diyá, tab Dáúd ne kaun sí Zabúr likhí?
2. Natán Nabí ne jab Dáúd ko us kí zinákárí kí bábat malámat kí, Dáúd ne tauba karke, ek Zabúr likhí, so kaun sí Zabúr hai?
3. Yahúdáh ke bayábán men áwára hokar Dáúd ne kaun sí Zabúr likhí?
4. Jab Dáúd Ziph ke bayábán men chhipá rahtá thá, tab wahán ke logon ne Sáúl bádsháh ko is bát se ágáh kiyá; kaun sí Zabúr men is ká bayán likhá gayá.
5. Jab Sáúl ke bheje húe Dáúd ke ghar ko gher karke us ke liye ghát lagáte the, us waqt bhí Dáúd ne ek Zabúr likhí; so kaun sí Zabúr hai?

MAḴHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAḶON̲ SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN̲ JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN̲ SAKTÍN̲.

No. 4. Jild 2. | Allahabad, October, 1869. | Ba Mahsúl 2-12, Bilá Mahsúl 2--0 Sál.

MOTÍ-GÍRÍ.

MOTÍ-GÍRÍ.

Yih bát mashhúr hai, ki motí kastúre kí sípí men̲ jo samundar ke qar men̲ milte hain̲, páe játe hain̲. Jánná cháhiye ki sab kaṣtúron̲ kí sípíon̲ men̲ nahín̲, lekin sirf un kí ek qism kí sípí se motí hásil hote hain̲, aur is qism ke kastúre Lanká ke nazdík, Kármanḍal ke kináre par, aur Ḳhalíj i Fárs men̲ paidá hote hain̲. Sípí men̲ motí hone ká sabab sáf o záhir nahín̲ hai, magar is kí nisbat aksaron̲ ká yih ḳhiyál hai, ki jab kastúrá,

khááná kháne ke liye apní sípí khole, tab ret ke zarre aur chhoṭí sí kankaríáṉ sípí ke andar dáḳhil hotí haiṉ, aur nuqsán ke báịs hotí haiṉ; aur jab ki kastúrá un ko nikál nahíṉ sakte, liházá apní hifázat ke liye, wuh us rezish se jis se us kí sípí ká bhítarí hissa baná hai, aur jis ko sadaf kahte haiṉ, unheṉ ḍhámptá hai, aur rafta rafta yih rezish munjamid hoke motí ho játí hai.

Is taswír meṉ motí-gír apne kám meṉ mashgúl hote hí dikhái dete haiṉ. Subh sawere yih náw waháṉ ke dúr kináre se rawána hotí hongí, aur áftáb ke tálị hone ke waqt motí-gír apná kám karne lagte. Ab, do pahr ko wuh apne ghar jáne ko taiyárí karte haiṉ. Motí hásil karne ke liye gawwás, jin meṉ se do is taswír meṉ dikhái dete haiṉ, háth meṉ patthar liye húe, jis ke wazn se wuh ḍúbne kí madad páte haiṉ, aur rassí pakaṛke jis se wuh chaṛhne páte haiṉ samundar ke qạr tak, jo un jagahoṉ meṉ andázan chálís fuṭ ká gahrá ho, utarte haiṉ. Qạr ko pahunchkar sirf do ek miniṭ tak rah sakte haiṉ, aur jab dam lene ko chaṛhne cháhte haiṉ, tab ishára karte, aur kishtí-bán unheṉ, apne muhassal samet sath par khainch lete haiṉ. Jab dam le chuke haiṉ, tab wuh phir utarte haiṉ, balki ek din meṉ chálís pachás martaba utarte rahte haiṉ. Kabhí kabhí un ko sau kastúre milte haiṉ, lekin samajhná na cháhiye, ki sabhoṉ meṉ motí páe játe haiṉ.

Motíoṉ kí tábandagí aur raunaq par sochkar, Baibal ká yih zikr sáf o sahíh samajh meṉ átá hai, ki naí Yarúsalam nám Shahr i Muqaddas ke bárah darwáze bárah motí haiṉ. Is dunyá ke kisí bádsháh ke sáre ḳhazánoṉ meṉ aise jawáhirát nahíṉ milte haiṉ. Wuh log kyá ḳhush aur sạádatmand honge, jo Ịsá Masíh ke lahú se mol liye jákar un darwázoṉ meṉ daḳhl páenge, aur apne Shafíạ ke sáth hamesha rahenge.

Tum meṉ se bahutere honge jo motíoṉ ke ḳhwáháṉ honge, par unheṉ mol lene ke qábil na hoṉ. Ḳhair, sach jániyo, ki jo unheṉ páte haiṉ, wuh sirf chand roza un ko rakh sakte haiṉ, phir ṃaut ke waqt unheṉ chhoṛná paṛegá. Maiṉ tumheṉ ittilạ̣ detá húṉ, ki tum kyúnkar ek shai hásil kar sakte ho, jo motíoṉ se qímatí hai, balki besh-qímat hai, aur jo hamesha tumháre pás rahegí, aur us kí qímat baṛhtí chalí jáegí. Wuh mulk i Hind ke sáre jawáhirát se zí-qadr hai. Us kí bábat Baibal meṉ likhá hai, ki kundan us ke liye diyá nahíṉ játá, aur us kí ḳharíd ke liye chándí taulí nahíṉ játí. Ofír ká soná us ká mol ho nahíṉ saktá, aur wuh qímatí yáqút yá nílam se ḳharídí nahíṉ játí. Soná aur billaur us ke ham-qímat nahíṉ haiṉ; chokhe sone ke jawáhir us ke badle meṉ na díe jáeṉ Múnge aur motíoṉ ká kyá zikr? kyúnki *ḳhirad* ká mol lạloṉ se ziyáda hai. Háṉ, albatta jo ḳhirad hameṉ Ḳhudá-shinásí sikhátí hai, wuh dunyá kí sárí ashíá se achchhí hai, kyúnki us ke hásil karne se yaháṉ haqíqí ḳhushí miltí hai, aur ạ́qibat meṉ hayát i abadí. Agar tum us motí kí talásh meṉ ho, to use Masíh se mángná cháhiye. Us ne use bahutere gunahgároṉ ko muft meṉ diyá hai, aur tum kò bhí use muft degá.

Pák Kalám meṉ motí ká aur bhí zikr hai, jo Matí 13: 45, 46 meṉ mundarj hai, yạne, Ásmán kí bádsháhat us saudágar ke mánind hai, jo qímatí motíon kí talásh meṉ hai. Jab us ne ek besh-qímat motí páyá, to jáke, jo kuchh us ká thá, sab bech ḍálá, aur use mol liyá. Aksar log samajhte haiṉ, ki us besh-qímat motí se Ḳhudáwand Ịsá Masíh murád hai. Is ke bamújib 1 Patras ke 2 báb meṉ likhá hai, ki wuh tumháre wáste jo ímán láe ho qímatí hai, aur phir us kí nisbat kahá gayá, ki Wuh lákhoṉ meṉ, hazároṉ meṉ ek hai. Ịsá sá koí aisá ḳhúbsúrat aur qímatí nahíṉ. Lekin agar tum cháhte ho ki us ko hásil karo, to cháhiye ki us ke liye má báp, bhái bahin, mál asbáb

balki baz waqt zindagí bhí chhoro. Bahuteron ne yih kiyá hai, aur un ko pachhtáo na húá. Is motí ke liye gair-wájib qímat dená anhoná hai. Ai Masíhí bháío, cháhiye ki ham apne Munjí Masíh ko besh-qímat jánen aur jo zarúr ho to ḳhushí se us ke liye maren. Jab ki us ne hamáre liye apní ján dí, lihází hamen uṭháegá ki us ke sáth jíen aur saltanat bhí karen.

Naql hai, ki is mulk ká ek larká kisí Mishan ke madrase men parhtá thá. Masíh kí bábat sunkar wuh us par ímán láyá, aur múratpújá chhorkar sirf Masíh par bharosá rakhtá thá. Jab us ke má báp ne yih ḳhabar páí to wuh gam kháne lage, aur kahá, ki Ham ne apná larká us madrase ko is liye nahín bhejá ki wuh Ísáí ho jáe, sirf is liye ki ilm i mufíd hásil kare. Jab larke ne yih suná us ne un se kahá, ki Ai azízo, chha baras guzre, áp ne mujh se kahá, ki Samundar ke kináre já, aur kastúre pakar lá. Jákar main ne bahut sí sípíán páín, aur ḳhiyál kiyá ki yih sirf kastúre hain, aur kuchh nahín. Ek muddat ke bad main ne kyá dekhá, ki sípíon men motí hain. Jab mujhe yih soch áyá ki Mere má báp ne mujhe motí dhúndhne ko nahín bhejá; jo main unhen leún kyá wuh náráz honge, aur jo náráz hon, kyá is sabab se main motíon ko phenk dún? Beshakk is larke ne ek besh-qímat motí páyá thá, aur use rakhne ke liye wuh apná sab kuchh chhorne ko taiyár thá. Gaur ká maqám yih hai!

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 4.

MISÁL.—*Jab tak daryá pás na pahuncho, to pár mat utariyo.*

NASÍHAT.—Ánewálí áfaton kí bábat dil na ghabráná cháhiye; sháyad wuh áfaten na áen, tab tere ranj se kyá fáida húá?

PÁDRÍ STERN SÁHIB KE RISÁLE KÍ NAZAR I SÁNÍ.

HIDÁYAT-NÁMA

WÁSTE AHL I ASHÁ I RABBÁNÍ.

Yih Risála Pádrí Henry Stern Sáhib ne zabán i German se Urdú men tarjuma kiyá.

SL MEN YIH RISÁLA mulk i Alemán kí zabán men matbu húá, aur us mulk men aisá mashhúr ho gayá, ki bahut logon ke liye nekí ká báis ṭhahrá. Pádrí Stern Sáhib ne zabán i Urdú men us ká tarjuma kiyá, is maqsad se, ki wuh, jaisá Alemán ke Masíhíon ke liye, waisá hí Hindustán ke Masíhíon ke liye mufíd ṭhahre. Ham bhí cháhte hain, ki us ká nek maqsad púrá ho, aur is liye us ká mufassal bayán karte hain.

Is Risále men Chha hisse hain :—

Pahle hisse men yih bayán hai, ki

Hamen zarúr hai, ki Ashá i Rabbání kí pák Sakrimint men aksar shámil o sharík húá karen.

Wuh likhtá hai, ki

" Aksar log, Masíh ke badan aur lahú kí pák Sakrimint ká, kam liház rakhte hain, yahán tak ki use, apne haqq men farz o wájib nahín jánte; chunánchi, baz us dastarḳhwán se mahz gáfil o be-ḳhabar rahte; aur baz yih samajhte hain, ki agar sál men ek yá do bár ham us men shámil hon, to hamáre liye káfí o bas hai. Is liye, musannif ke nazdík niháyat munásib aur zarúr húá, ki apne bháíon kí bihtarí ke liye, kalmát i nasíhat-ámez is garaz se likhe, ki sab Masíhíon ko us Sakrimint men aksar shámil honá munásib hai; aur is ká sabab bhí bayán kare, ki yún hí karná hamen wájib hai."

Dúsre aur *Tísre hisson* men is kí tafsír

hai, ki kis tarah, aur kis taur se, láiq hokar Ashá i Rabbání men̲ shámil honá cháhiye.

Chauthe hisse men̲ ek suwál ká jawáb hai.

Suwál yih hai.

Ashá i Rabbání se kyá garaz o murád hai?

Wuh I Kar. 11 : 23—25 áyaten̲ pesh látá, aur likhtá hai, ki

"In áyaton̲ se chha báten̲ daryáft hotí hain̲ :—

1.—*Wuh shaḳhs jis ne muqarrar kiyá.*

2.—*Waqt muqarrar hone ká.*

3.—*Muqarrar hone ká taur.*

4.—*Wuh juz, yá záhirí nishán, jis ke wasíle barakat ináyat hotí hai.*

5.—*Wuh fazl, jo atá hotá hai.*

6.—*Wuh shart, jis par wuh ináyat hotá hai.*"

Pánchwen̲ hisse men̲ kaí ek báton̲ ká zikr, un kí hidáyat ke liye, jo Ashá i Rabbání par amal kiyá cháhte hain̲.

Aur *Chhatwen̲ hisse* men̲ us nek bol-chál ká zikr hai, jo Ashá i Rabbání kí talím ke bad munásib hai.

Yih us ká ḳhátima hai :—

"Har waqt, Masíh kí wuh mahabbat, jo us ne apní ján dene men̲ záhir kí aur us nimat kí ḳhúbí, jo Ashá i Rabbání men̲ názil hotí hai, aur un wadon̲ ko jo Masíh ne, Ashá i Rabbání ká baiána dekar tum se kiyá hai, yád rakho. Hamesha, us bát par gaur karo, ki Masíh, is liye áyá, ki tumháre dilon̲ men̲ sukúnat kare aur tumháre gunáhon̲ ko baḳhshe, aur tumhen̲ apne farzand aur hamesha kí zindagí ke wáris banáe. Harchand, ki tum mar jáoge, par tau bhí tumhen̲ yaqín hai, ki hamesha Masíh ke sáth jíte rahoge, kyúnki tum ne us ḳhurish se, kháyá, píyá, jo hayát i abadí hai. Hán̲, tum yaqín jáno, ki wuh, tum men̲ rahtá hai; aur wuh tumhárí hifázat karegá, táki tum bhí us kí mahabbat men̲ qáim rah sako. Tum apne taín ai-á jáno, ki dunyá hamáre liye murda hai, aur ham Masíh ke hain̲, ki jis ke liye jíte aur marte. Shakk mat láo, balki ímán i sahíh rakho, ki ab, na gunáh, na shaitán, na dunyá, ham par gálib hogí, balki ham, un par gálib aur fathyáb hoke hamesha kí zindagí ká táj páenge. Par, yih bhí yád rakho, ki har ek gunáh tumhen̲ Masíh se judá karegá, is liye gunáh ko apná jání dushman samajhke, us se bhágo, aur nafrat karo. Agar tum gunáh ke imtihán men̲ giriftár hoge, tab tum hamesha yád rakho, ki main̲ to Ḳhudá ká hún̲, Ḳhudá merá hámí o háfiz, is liye, merá kuchh nuqsán na hogá. Hán̲, mujhe yaqín hai, ki na maut, na zindagí, na firishte, na hukúmaten̲, na qudraten̲, na hál, aur na istiqbál kí chízen̲ hamen̲, Ḳhudá kí us mahabbat se, jo hamáre Ḳhudáwand Ísá Masíh men̲ hai, judá kar sakengí. Ab, is taur ke ḳhiyálát, tum na sirf Pák Sakrimint ke din ko, balki har roz, aur har waqt, apne dil men̲ paidá karo. Tab tum tamám rúhání dushmanon̲ se mahfúz rahoge, aur Ashá i Rabbání ká fazl, tumháre sáth maujúd rahegá, aur us ká natíja Ḳhudá kí taríf, aur tumhárí bihtarí ke liye, abad tak záhir hogá."—*Ámín.*

Aláwa is ke, is Risále men̲ chand duáen̲ hain̲, aur har ek duá ke píchhe ek gít hai, jo Lodiána Mishan ke Gít kí Kitáb se le liye gae hain̲.—Is Risále kí qímat 4 ána hai.

RISÁLA I GURÚ GYÁN.

TASNIF I J. F. ULLMANN, SÁHIB.

MATBUA I SIKANDARA ORPHAN PRESS.

S CHHOTE RISÁLE KE TARZ i kalám aur súrat se aisá malúm hotá hai, ki yih un larkon̲ kí talím aur talqín ke liye jo Mishan ke madrason̲ men̲ talím páte, tasníf kiyá gayá hai. Haqíqat men̲ yih Risála bahut umda hai, aur larkon̲ kí talím ke liye niháyat hí mufíd

hai, yahán tak, ki agar ham is ko Shír i Tiflán ke nám se mulaqqab karen tau is men kuchh qabáhat lázim na áegí,—kyún-ki jis tarah larke dúdh ke wasíle apne jism men táqat aur qadd men bálídagí páte hain, usí tarah Khudá kí pahchán aur haqíqí irfán men barháne ke liye yih Risála hai.

Ham is Risále ke musannif ke niháyat hí mashkúr aur mamnún hain, ki us ne Iláhiyát ke rázon ko jin ki nisbat Agustín álim bhí hairán thá, aur jo niháyat wasí bhí hain, qúze men bharke larkon ke áge bataur qúze i shíríní pesh kiyá hai. Par ham Musannif kí ek bát par niháyat hí afsos karte hain, yane, us ne Risále kí tasníf ke waqt zabán aur lafzon par kuchh khiyál aur liház nahín kiyá hai, yá sháyad us ne qasdan aisá kiyá hai, Risála auwal se ákhir tak nahín malúm hotá ki kis zabán men hai, agar ham use Hindí kahen, tau kisí *hindí kosh* men lafz *paidá* yá aur alfáz jo is Risále men is qimásh ke áe hain nahín milte; yá agar Urdú kahen, tau urdú kí koí lugat aisí nahín hai, jis men hindí lafzon kí sharh miltí ho. Pas is Risále kí zabán yá tau khichrí yá garbar hai.—Musannif hamáre is kahne se khafá na ho, kyúnki ham yih jánte hain, ki us ne Kitáb kí taiyárí men barí mihnat kí hai, aur yih bhí mashhúr hai, ki tasníf karná mushkil aur khún i jigar píná hai, par nuqta chíní ásán hai. Par hamáre nazdík zabánon ko milá dená is se bhí burá hai,—aur logon ke nazdík apne ko halká karná hai. Zabánon ke garbar karne se kuchh fáida nahín hotá, balki asl ke kho jáne ká khauf rahtá hai, is liye zarúr hai, ki ham har ek zabán kí fazílat ko barháne ke liye usí ke dáire men apná apná kám Khudá ke jalál ke liye karen.

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

PANCHWAN BAB.

Pádrí ke ghar men itní der thaharne se us ke dil men yih khiyál áyá, ki sháyad merá báp shubha kartá hogá, ki merí betí kahán rahí; aur sháyad mujh se púchhegá bhí. Pas sáf jawáb deke main áj hí kahúngí, ki Khudá ne mere úpar kaisá rahm kiyá hai. Lekin us ká dil thartharáyá, aur jab Pádrí aur us kí bíbí ko apná yih mansúba batlá diyá, to ánkh men ánsú bhar láí. Mariyam khush húí, ki Tirzah ne is himmat par kamar bándhí, aur us se kahá, ki Ai bahin, Masíh, Sardár Káhin jo hamárí sifárish ke liye hamesha jítá hai, us kí taraf áp apní ánkhen aur apná dil utháe rahiye, aur main bhí apní náláiq duá men áp ke liye Khudáwand se yih mángúngí, ki Iláhí, Tirzah ko sambhál aur us ko táqat bakhsh.

Pádrí ne kahá, ki Áo, isí waqt ham duá mángen. So unhon ne Khudá ke huzúr men ghutne teke; aur agarchi Khudá andekhá hai, tau bhí wuh apne qaul ke mutábiq apne logon ke darmiyán házir hai, ki un ki sune, aur unhen táqat o barkat bakhshe. Khudá kí Rúh se madad páke Pádrí duá mángtá thá, aur Khudá ne unhen aisí barí barkat bakhshí, ki Tirzah ká dil sulh o salámatí aur Rúh-ul-Quds kí khushí se mamúr húá.

Ruḳhsat hote waqt Pádrí ne Tirzah ko kitne muqám Kalám-ulláh ke jin se us kí ḳhátir-jamạí ho, yád diláye, maslan, yih, "Tú mat ḍar, ki maiṉ tere sáth húṉ; hirásáṉ mat ho, ki maiṉ terá Ḳhudá húṉ; maiṉ tujhe zor baḳhshúngá; maiṉ terí madad karúngá; maiṉ apní sadáqat ke dahne háth se tujhe sambhálúngá.—Yash. 41 : 10. Phir yih ki "Mat ḍar, ki maiṉ ne tujhe naját dí; maiṉ ne terá nám leke tujhe buláyá, tú merá hai.—Yash. 43 : 1.

Mariyam ne Tirzah ko apne bágíche kí ráh le jáke pagḍanḍí pakaṛke shahr ko pahuncháyá. Us ne us se yih darḳhwást kí, ki áp phir mere ghar par áiyo, maiṉ áp ko dil se yád rakhúngí. Tirzah ne jawáb diyá. Maiṉ zarúr áúngí; maiṉ áp kí baṛí mihrbání ke liye jo mujh par kí áp ká baṛá ihsán mántí, aur use kabhí na bhúlúngí. Mariyam ne kahá, ki merá ihsán kyúṉ mántí ho, Ḳhudá ká shukr karo, jis ne baṛí mahabbat aur mihrbání se áp kí ḳhabar lí.

Tirzah ḳhush hotí húí, aur thoṛí bhí ghabrátí húí apne ghar par pahunchí. Jab kháná taiyár húá, to us ká báp bhí áyá, aur Ḳhudá ke fazl se us kí sárí dahshat játí rahí. Ek dost bhí us ke sáth kháná khátá thá, aur is hí sabab se Tirzah chup rahí nahíṉ to himmat karke apne Masíhí ímán ká apne báp ke sámhne sáf sáf iqrár kartí. Kháne ke bạd wuh apní koṭhrí meṉ phir gaí, aur Kalám-ulláh ko paṛhte paṛhte aur duạ́ mángte mángte wuh bahut ḳhush o ḳhurram húí. Lekin jyúṉ jyúṉ shám hotí thí tyúṉ tyúṉ us ká dil hairán o pareshán hotá játá thá. Us kí ghabráhaṭ yaháṉ tak baṛh gaí, ki iráda kiyá, sháyad maiṉ áj apne báp se kuchh na kahúṉ, lekin Ḳhudá ke ḍar se phir bhí boltí thí, ki nahíṉ, áj hí kahá cháhiye. Phir kabhí kabhí kuchh tasallí is ḳhiyál se use miltí thí, ki Ḳhudá apne qaul ke mutábiq mujhe na chhoṛegá. Bạze waqt wuh, apne dil meṉ kahtí thí, kásh ki Mariyam mere sáth hotí! Phir yih sochtí, ki nahíṉ, kyúnki insán ko apná bázú jánná burá hai; aur Ḳhudá akelá apne bandoṉ kí jáe panáh hai. Itne meṉ ek naukar ne áke use ḳhabar dí, ki chá taiyár hai, áp áiye. Wuh kámpne lagí ki ab ghaṛí á pahunchí hai. Ek dafạ aur us ne ghuṭne tekke Ḳhudá se duạ́ mángí, ki yá Alláh, tú is tangí ke waqt meṉ apní bándí ke sáth ho, aur tú mujhe sambhál. Wuh gaí, thoṛí chá pí, lekin bahut bát chít na kí. Us ká báp bahut hí muláimí aur mahabbat ke sáth us se báteṉ kartá thá, aur jab dekhá, ki Tirzah udás aur gamgín hai, to yih samajhke ki wuh apní má i marhúm ke liye kuṛhtí hai, wuh ziyáda karke us se mahabbat o mihrbání kí báteṉ karne lagá. Lekin jitná us ká báp apná pyár us par záhir kartá thá, utná hí us ke dil kí ghabráhaṭ baṛhtí thí. Jab chá pí chukí aur naukar chale gae, to Tirzah apne dil meṉ kahtí thí, ki yihí mauqạ hai, ab kahá cháhiye, magar máre ḍar o dahshat ke us kí zabán band rahí, aur wuh sir níchá kiye chupkí baiṭhí rahí.

Us ke báp ne taạjjub karke aur us ká háth pakaṛke us se púchhá, ki ai Tirzah, merí láḍlí beṭí, tum ko kyá húá? Tirzah us kí taraf dekhke ábdída húí. Us ke báp kí mahabbat kí bátoṉ se us kí ghabráhaṭ baṛhtí játí thí, aur wuh dil meṉ sochtí thí, ki aise waqt meṉ maiṉ kis tarah se Masíh ká zikr kar sakúṉ. Wuh to goyá báp ke dil par chhurí márná hai. Pas wuh bol na sakí, lekin ṭhanḍhí ṭhanḍhí sánseṉ bharke apná munh rúmál se chhipá liyá.

Us ká báp hairán hoke kahne lagá, merí ạzíz beṭí, tum par kyá áfat guzrí? kuchh to bolo; maiṉ jánne cháhtá húṉ; agar tumhárí kisí bát kí ḳhwáhish ho, to mujh se kaho, ki maiṉ maqdúr bhar use púrá karúngá. Kyá tumheṉ rází aur ḳhush karne ke liye, maiṉ har waqt maujúd nahíṉ? Tum to merí akelí beṭí, mere ghar kí roshní, merí ánkh kí putlí ho: mujh se kaho, ki kaun sí chíz cháhtí ho?

Tirzah ne sakht udás hoke, apná háth hiláke inkár kiyá, kyúnki wuh bol na sakí. Báp ne use apne gale lagáne cháhá, lekin wuh us ke sámhne baiṭh gaí, aur apne sir ko apne báp ke síne par rakhke phúṭ phúṭ rone lagí. Buḍḍhá báp ghabráne lagá, aur apná háth us ke sir par rakhke, Yahúdí káhinon ke dastúr ke mutábiq, yih duá paṛhí, ki "Khudáwand tujhe barkat bakhshe, aur terá nighabán rahe. Khudá apne chihre ká jalwa tujhe dikháe, aur tujh par rahm kare. Khudá tujh par mutawajjih ho, aur tujhe salámatí bakhshe.—Gintí 6 : 24—26, jaisá menh súkhí zamín ko tar o táza kartá hai, waisá hí báp kí in báton ne Tirzah ke dil ko tázagí bakhshí. Wuh apne dil men chupke Khudá se duá mángtí rahí, ki jo dil ke andarúní aur poshída árzúon se wáqif hai, aur jis ke háth men sab baní ádam ke dil hain, ki jidhar wuh unhen phiráe udhar wuh phirte hain.

Aliazar ne, ki yihí Tirzah ke báp ká nám thá, chup cháp hoke apní beṭí par nazar kí, aur na jáná, ki main kyá karún! Wuh suntá thá, ki wuh ṭhanḍhí sánsen bhar rahí hai, aur dhímí áwáz se duá máng rahí hai. Tab us ne apná hath us ke sir par rakhá, aur Zabúr kí báten lekar bolá, ki "Khudáwand terí sárí muráden púrí kare!" Be-shakk Khudá us kí muráden púrí karne par thá, lekin us ke báp kí samajh aur khwáhish ke muwáfiq nahín. Khudáwand ne apní bándí kí tangí o hairání par nazar kí, aur us kí naját ke liye háth baṛháyá. Jab Aliazar yih bát, ki "Khudáwand terí sárí muráden púrí kare" bol chuká, tab Tirzah ne apná sir uṭháke aur apne báp ke munh par dekhke, sáf áwáz se us kí duá par yih bát kahí, ki "Ámín, Ísá Masíh kí khátir se, ai Khudá, yih bakhsh."

Us ká báp hairán hokar chaunk uṭhá, jaisá ki sámp ne use ḍasá ho. Us kí ánkhon se, jis se pahle pidrána shafaqat aur mahabbat malúm hotí thí, ab nafrat aur gazab nikalne lagá. Wuh Ísá Masíh ká mukhálif thá, aur Yahúdí báp dádon ke dín kí tarafdárí o taassub us ke dil par aisá gálib áyá, ki nahín jántá thá, ki main kyá kartá hún. Wuh apní kursí se uṭh khaṛá húá, aur aisá malúm hotá thá, ki goyá Ísá Masíh ke nám se, jo beṭí kí zabán se niklá thá, aur jis se us ke dil ká hál thoṛá záhir húá, bhágne cháhtá thá.

Tirzah lá-zabán aur pareshán hokar tharthar kámptí thí; tau bhí wuh jántí thí, ki Yahowáh, merá Khudáwand, merí panáh hai. Us ká buḍḍhá báp pahle taswír kí mánind rah gayá. Bad is ke apne dil kí karwáhaṭ aur sakhtí kí báten zor shor se nikálke pukárne lagá, ki kyá húá? kis kambakht ne yih kám kiyá? Apní beṭí kí zabán se wuh lanatí nám main ne suná!—Us nám par lanat ho! Tirzah ne use ziyáda bolne se roká, aur ánsú baháke, aur giṛgiṛáke arz kí, ki Mere azíz báp, Lanat na bhejiye, aur mere Khudáwand aur Munjí ke nám ko áp burá mat kahiye. Ai mere pyáre báp, ai mere pyáre báp, Ísá par, jo Isráel ká Masíh hai, lanat mat bhejiye.

Is ko sunte hí báp ká gussa yahán tak baṛh gayá, ki wuh baní Isráel ke dastúr par apne dil ke andhápan se lanat aur malámat kí haulnák báten karke, pukárne lagá, ki "Us ke nám par lanat! wuh hamesha tak radd kiyá jáe! aur jis zabán se wuh nám liyá jáe, so káṭí jáe!" Kaun ádmí in haulnák báton ko sunke na ghabráegá, aur Masíh i mubárak kí báten leke yih duá na mángegá, ki "Ai Báp unhen muáf kar, kyúnki wuh nahín jánte ki kyá karte hain."

Tirzah ke dil par goyá talwár ká zakhm lagá, aur jab us ká báp use apne pás se haṭá rahá thá, wuh apne báp ko pakaṛtí aur chillátí thí, ki Ai mere pyáre báp, ai mere pyáre báp!

Us ke báp ne gussa ke josh meṉ áke, Tirzah ko ḍhaḳelke apne pás se dúr kiyá aur bolá, ki Tú merí beṭí ab na rahí; tú bargashta aur ḳharáb ho gaí: ab mujh ko tujh se kuchh kám nahíṉ. Are chalí já, tú lạnatí badzát! Tú mujhe phir na dekhegí, jab tak ki tú Násarí par lạnat na bheje! Yih kahke wuh kamre se nikal gayá.

RÁJÁ AUR MUSÁFIR KÍ KAIFIYAT.

ISÁ HÚÁ, KI QADÍM zamáne meṉ ek Rájá, bahut amír o daulatmand, ek baṛe qile meṉ rahtá thá, aur apne makán ke banáne aur árásta karne meṉ, bahut rupiya ḳharch kartá thá, lekin garíboṉ o muhtájoṉ ko kuchh na detá thá.

Ek din shám ko aisá ittifáq húá, ki ek musáfir waháṉ thaká mánda án pahunchá, aur qile meṉ rát bhar ṭikne kí ijázat cháhtá thá. Rájá ke huzúr áke us ne is bát kí minnat kí. Rájá ne ḳhafá hoke inkár kiyá, aur us se kahá, Tú yaháṉ se já. Yih to saráe nahíṉ hai.

Musáfir bolá, ki Áp mihrbání karke mere tín suwáloṉ ká jawáb díjiye, to maiṉ chalá jáúngá.

Rájá ne jawáb diyá, Is shart par maiṉ bhí rází húṉ. Púchho, maiṉ jawáb dúngá.

Chunánchi musáfir ne us se púchhá, ki Áp se peshtar kaun is qile meṉ rahtá thá?

Rájá ne kahá, Merá báp yaháṉ rahtá thá.

Musáfir ne phir púchhá, Áp ke wálid se peshtar yaháṉ kaun rahtá thá?

Rájá ne jawáb diyá, Merá dádá thá.

Musáfir ne phir tísre bár púchhá, Áp ke píchhe yaháṉ kaun rahegá? Rájá ne kahá, ki Íshwar cháhe, merá beṭá rahegá.

Musáfir ne kahá, Bhalá, mạlúm hotá hai, ki har ek is qile meṉ sirf apní párí ke mutábiq rahtá hai, aur jab us ká waqt guzar jáe, to wuh rawána hotá, aur aur kisí ke liye jagah ḳhálí kartá hai, to áp logoṉ ko musáfir ke siwáe aur kyá samjhná cháhiye. Haqíqat meṉ yih qilạ musáfir-ḳhána hai, to áp kyúnkar áise makán kí árástagí ke liye, jis meṉ sirf thoṛe roz ká rahná hai, bahut rupiye ḳharch karte haiṉ. Bihtar hai ki áp nekí kareṉ, aur saḳháwát se garíboṉ kí ḳhabar leṉ; kyúnki jo garíb lácháron kí madad meṉ diyá játá, so goyá Ḳhudá ko diyá játá, aur wuh zarúr us ko kisí tarah se lauṭá degá.

Rájá ne is nasíhat ko máná, aur musáfir ko rát ká ṭikáo diyá, aur is waqt se garíboṉ kí ḳhabar lene lagá.

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 5.

MISÁL.—*Dúdh to zamín par bah gayá, kis matlab se rote ho?*

NASÍHAT.—Guzrí húí bátoṉ kí bábat ghabráná befáida hai. Jo chíz kho gaí, so kho gaí; rone se wuh phir háth na áegí.

MAKHZAN I MASÍHÍ.

October, 1869.

SÚRAJ KE DÁGON KE BAYÁN MEN.

Hamd o saná hai us Khálíq ko ki jis ne hikmat i ajíb se hazárhá sanaaten banáín, jin se qudrat aur dánáí us kí Baní Adam men áshkára ho. Falak hai us ká kágaz, jis par hurúf i núrání se us ne likhá hai, aur álam par apná jalál i lá-intihá záhir kiyá.

Ek us ne súraj paidá kiyá hai, jis kí roshní aur garmí se insán o haiwán khush o khurram rahte hain. Jo koí súraj ko gaur se dekhe, wuh to zarúr iqrár karegá, ki yih ek niháyat ajab tarah kí chíz hogí, jo is tamám dunyá ko roshan aur garm kar saktí hai. Agar ek ág ho, to pachás háth ke fásile se ho, tau bhí garmí us kí malúm nahín hogí; lekin báwujúde ki súraj karoron kos dúr hai, tau bhí us kí garmí yahán tak khúb malúm hotí hai. Lekin jo dúrbín se súraj ko dekhe, to us par us ká hál bakhúbí záhir hogá, aur us ko dekhkar ziyáda hí taajjub karegá.

Wázih ho, ki itná malúm húá hai, ki súraj ek dunyá hai, jo aise zor se jal rahí hai, ki sab dhátu aur anásir wahán pighle húe rahte hain, aur un ká bukhár, goyá átashí bádal hokar, us ke úpar uth rahá hai.

Dúrbín se jo dekhen, to jaise taswír i bálá men, waise súraj ke úpar bahut se kále dág ham ko dikháí dete; kabhí kam, kabhí ziyáda hote, kabhí mahínon tak, kabhí do ek ghante tak nazar áte. Aur jo khúb muláhiza karen, to yih bhí malúm hogá, ki un kí shakl bhí badaltí játí hai; kabhí lambe, kabhí chaure, kabhí chhote, kabhí bare hote játe hain.

In dágon ká kyá sabab hai? So jaisí álimon kí ráe hai, waisá hí ham batláte hain. Ihtimál hai, ki súraj kí hawá i átashí men bahut bhárí gard-bád hain, aur yih dág un ke nishán hain. Súraj men jo shai ham ko roshní detí hai, so us ká abr i átashí hai, aur us ke níche súraj hí to kálá hai; aur in bádalon ke bích jab gard-bád zor se chaltá ho, tab wuh bádal khul játe aur goyá un ke níche súraj ká wajúd ham ko dikháí detá. Phir hayatdánon ne jo súraj ke qutr kí paimáish kí hai, so un ke nazdík, in dágon kí bhí paimáish karní kuchh mushkil nahín hai; ki un kí chauráí hazáron kos,

balki pachás hazár kos tak hotí hai. So agar koí baṛá dág do ek ghanṭe men namúd ho, to mạlúm hotá ki wuh bád i átashí wahán aise zor se chalí hogí, ki das ek minit men wuh bádal us ke áge se hazáron kos uṛ játe.

In dágon ká shumár har waqt barábar nahín hai, lekin gyárah gyárah baras bạd ziyáda hotá hai. Bilfịal to bahut nazar áte hain; lekin sáṛhe pánch baras bạd bahut thoṛe dikhái denge; phir san 1880 men bahut ziyáda honge. Aur bhí in kí bábat bahut sí báten hain, lekin itná káfí hogá. Itná bayán húá hai, ki in báton ko jo samjhe, so bahut taạjjub kare, ki kaisí ạjíb hikmat se Parwardigár ne ạlam ko banáyá hai.

DEON KÁ NIKÁLNÁ.

KALÁM-ULLÁH MEN AKSAR DEO-ZADON ká bayán hai, lekin deon ke hál ká thoṛá hí bayán hai. Matí 12: 24—30 se mạlúm hotá hai, ki Shaitán un ká sardár hai. Gáliban yih wuhí hain, jo aur maqámon men Iblís ke firishte (Matí 25: 41; Mukásh. 12: 9,) aur dunyá kí táríkí ke qudratwále, aur sharír rúhen (Afs. 6 : 12) kahláte hain. Pulús (1 Kar. 10 : 20) kahtá hai, ki butparast log haqíqat men unhín kí bandagí karte hain.

Yih deo Shaitán ke tábị hokar us ke hukmon ko bajá láte hain; aur beímánon se gunáh karáte, aur ímándáron ko taklíf dete hain. Lekin wuh kabhí kabhí sirf ádmí ke báhar rahke us par tásír nahín karte, balki us ke andar bhí dáḳhil hote hain. Jab Masíh dunyá men áyá thá, tab deo bahut logon men paiṭh gae. Aur us ziyádatí ká yihí sabab hogá, ki Iblís ko mạlúm húá, ki Masíh mere kámon ke nest karne ko dunyá men áyá hai; liházá us ne Masíh ko, aur dunyá ke logon ko ziyáda taklíf dene cháhá. Us waqt jo laṛái sámp kí nasl, aur ạurat kí nasl ke darmiyán hotí thí, wuh apne kamál tak pahunchí thí. Agalab hai, ki áj kal bhí deo-zada log hain: lekin filhál un ká koí aisá pahchánnewálá nahín hai, ki wuh bilá-shubh kahe, ki fulána shaḳhs deo-satán hai.

Shaitán dunyá ká sardár kahlátá hai; wuh dunyá ká ḳhudá hoke beímánon ke dilon ko tárík kartá hai: wuh logon ko giriftár kartá hai, táki wuh us kí marzí par chalen.—(Yúh. 12 : 31 ; 2 Kar. 4 : 4; 2 Tim. 2 : 26.) Lekin is men wuh zabardastí nahín kartá, ki logon kí marzí ke ḳhiláf un se koí kám karáe. Deon ká chaṛhná aur chíz hai. Alláh apne intizám se dunyá ke sab májaron par hukúmat kartá, aur un ko tartíb detá hai; lekin kabhí kabhí us ne ḳháss mụjize záhir kíe hain: isí tarah Iblís Alláh kí ijázat se logon ke úpar ziyáda iḳhtiyár pákar, un ke andar bhí apne kisí naukar ko bhejtá hai; is men us kí qúwat aur iḳhtiyár ziyáda áshkár hotá hai. Deo ke chaṛhne se ádmí kí ạql aur muḳhtárí játí rahí. Us ke kám, us ke kalám, aur sháyad us ke ḳhiyál bhí us deo ke qábú men the (Mark. 1 : 24; 5: 7.) Is sabab se deo-zada log aksar díwáne, aur gúnge, aur kabhí kabhí andhe bhí the.

Mạlúm nahín hai, ki yih log auron se baṛe gunahgár the, lekin aglab hai, ki unhon ne kisí tarah ká gunáh karke apne ko is áfat ke ḳhatre men ḍálá thá. Áj kal jo log nafs-parast hain, jaise shahwatí, afyúní, sharábí, wuh kabhí kabhí aisí harkaten karte hain, jaisí Masíh ke waqt deo-zada log karte the. Tau bhí ham kah nahín sakte, ki un par koí deo chaṛhá hai; lekin aison ke badan nápák rúhon ke basne ke liye taiyár ho gae hain. Agarchi ḳhud-parast Farísíon ne Masíh ko radd kiyá, lekin deo-zadon ne kabhí kabhí use qabúl kiyá, maslan, Mariyam Magdaliyá ne.

Kabhí kabhí kaí ek deo ek hí ádmí par chaṛhe. Mariyam Magdaliyá se sát deo

nikale (Lúqá 8: 2,) aur ek ká nám *Lagiyon* thá, "kyúnki bahut deo us men̲ the" (Lúqá 8: 30.)

Masíh ne bahut logon̲ se deon̲ ko nikál diyá (Matí 9: 32; 12: 22; 15: 22, wg.) Wuh bahut zabardast the; wuh misl zoráwar hathyár-band ke, apne ghar kí rakhwálí karte the. Lekin Masíh un se zoráwar hoke un par gálib áyá. Isí tarah se us ne apní qudrat o rahmat záhir kí.

Sab log deo-zada nahín̲ hain̲; lekin har ek beímán ke dil par Shaitán bahut iḳh-tiyár rakhtá hai; yahán̲ tak ki wuh ádmí us ká gulám banke us kí ḳhidmat kartá hai. Jis tarah Masíh ne deo-zadon̲ ko changá kiyá, isí tarah wuh gunahgáron̲ ko Iblís ke háth se chhuṛá saktá hai; aur sirf wuhí is kám ke karne ke qábil hai.

INSÁN KÍ NÁFARMÁNÍ PAR ḲHUDÁ KÍ SHIKÁYAT.

"Suno, ai ásmáno, aur kán lagá, ai zamín!" Kyá húá hai?

Ḳhudá farmátá hai, "Bail apne málik ko pahchántá hai, aur gadhá apne sahib kí charní ko; mere log kuchh nahín̲ sochte." Dekhiye, Ḳhudá firishton̲ ko gawáhí dene ko nahín̲ bulátá, balki bailon̲, gadhon̲ ko bulátá hai, taki un kí chál ḍhál se insán taqsírwár ṭhahre. Afsos, sad afsos! ki bail aur gadhe bhí insán se ziyáda nek ṭhahren̲, koí un ko chára khiláe, to wuh us ko ḳhub pahchánte; par dunyá apne Parwardigár ko nahín̲ jántí.

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 6.

MISÁL.—*Apne paison̲ kí ḳhabardárí karo, bas, tere rupiye áp apní ḳhabardárí karenge.*

NASÍHAT.—Aksar logon̲ ko paise hí milte hain̲, aur agar wuh un sab ko ḳharch karte hain̲, to rupiye kahán̲ se áenge?

Matla i Nùr.

CHHAṬWÁN̲ BÁB.

Tárikí men̲ roshní.

HARISH KÍ WAFÁT ke chand mahíne ke bạd ek roz ká zikr hai, ki ek paṛosin ḳhabar se bharí húí andar áke baiṭh gaí; chunánchi guftogú shurụ húí. Us paṛosin ne púchhá ki

"Tum ne Káshínáth ke ghar kí chorí ká hál suná?"

"Nahín̲: us ká májrá to bayán karo?"

"Kal rát, jab sab gharwále so gae, koí shaḳhs makán ke andar ghus áyá, aur chhoṭí bahú ke sab zewar utár liye."

"Wuh jágí nahín̲?"

"Gopál kí má káhtí hai, ki kuchh aisá sunne men̲ áyá thá, ki laṛkí bechain sí mạlúm hotí thí, so main̲ ne us ko apne pás khínchke chup kará diyá, par siwá is ke aur kuchh na mạlúm húá. Ạ́j subh ko, jab wuh sab soke uṭhe, to kyá dekhte hain̲, ki bahú ke zewarát nadárad hain̲; us kí bálíán̲ aur chúṛíán̲ o kaṛe, aur us ke gale aur kamar kí zanjíren̲ sab utar gaín̲."

"Mál kitne ká záyạ húá hogá?"

"Kahte hain̲ ki koí rupae chális ek ká nuqsán húá. Zewarát to sab chándí ke the, par bahut purkár the. Sirf kamar kí zanjír koí pandrah rupae kí taul men̲ hogí."

"Taạjjub kí bát hai! Mạlúm hotá hai, ki kisí gharwále hí ne churáyá hai."

"Merá bhí yihí ḳhiyál hai, lekin yih

bát un ke zihn men nahín átí. Wuh kahte hain, ki chor báhár se áe honge, kyúnki ghar ká darwáza ṭúṭá paṛá thá."

"Yih bát sháyad fareb dene ke liye kí ho. Mujhe to wuh Gopál laṛká achchhá nahín maḷúm hotá. Merá ḳhiyál yih hai ki wuh laṛká bad hai. Mujhe ishtibáh hotá hai, ki wuh kahín júá khelá hai, is sabab se us ko rupae kí zarúrat húí hogí."

"Sháyad ho! Yih dunyá ạjíb hai! Har shai badaltí játí hai. Tum ne Bangshí bábú kí bahú ko, jab se ki wuh Kalkatte se lauṭ ke áí, dekhá hai?"

"Nahín to, kyá wuh lauṭ áí?"

"Hán, wuh jumạ ko áí. Wuh ghar par chha mahíne rahí; aur ek baṛe achambhe kí bát yih hai, ki us ne paṛhná aur kám binná síkh liyá hai."

"Kaise taạjjub kí bát hai! Tum ne us ká koí kám dekhá bhí hai?"

"Hán, wuh apne shauhar ke liye ek joṛí zerpáí, aur apne sasur ke liye ek ṭopí apne hí háthon se binke láí hai, aur wuh kahtí hai, ki mere báp ke ghar men har ạurat ko paṛhne aur kám binne kí tạlím miltí hai."

"Wáh! wáh! wuh kyúnkar síkhtí hain?"

"Ek angrezin hafte men do bár unhen sikhláne ko játí hai, aur ek paṛhí likhí ạurat har roz un ko tạlím diyá kartí hai." Bahú kahtí hai, ki is angrezin ká sinn qaríb bís baras ká hai, aur us kí shádí ab tak nahín húí hai."

"Itná sinn húá, aur ab hí tak shádí nahín húí! Us ke wálidain kyá kiyá karte the?"

"*Ύmú* kahtí hai, ki Angrez wálidain apní laṛkíon kí shádí se kuchh taạlluq nahín rakhte; aur wuh ham logon kí tarah kam siní men shádí nahín karte. Un kí shádíán aksar aṭhárah yá bís baras kí sinn men hotí hain, balki kabhí kabhí tís baras tak kí ụmr men hotí hain; aur un ká byáh mahabbat ke sáth hotá hai."

"Yih log ạjíb tarah ke ádmí hain! Lekin ḳhair hamen is angrezin ká hál to batláo. Ύmú us ko kis tarah kí batlátí hai?"

"Us ká rang sufed sufed hai, us kí ánkhen kanjí aur us ke bál bhúre hain. Aur Ύmú kahtí hai, ki us kí muskaráhaṭ bahut achchhí maḷúm hotí hai, aur us kí báten nihávat dilkash hotí hain."

Itná sunke Basanto chaunk sí paṛí, aur bolí, "kásh main us ko dekh saktí!"

"Ύmú kahtí hai, ki main ne un ko likhá hai, ki wuh yahán áke ham sab ko tạlím den."

"Kyá tum samajhtí ho, ki wuh áengí?"

"Main yih bát kyúnkar kah sakún. Sháyad áen, main ne to kabhí angrezin ko dúr se bhí nahín dekhá hai. Par mere kháná pakáne ká waqt á gayá, so main to ab játí hún."

"Chunánchi apní báton ká zaḳhíra ḳhatm karke, wuh zaịfa ruḳhsat ho gaí."

Do hafte ká ạrsa guzar gayá. Basanto aksar us angrezin aur us kí ḳhushnumá muskaráhaṭ ko yád karke yih cháhá kartí thí, ki kásh main use dekh saktí. Prasanno un kámon ke dekhne aur binná síkhne kí baṛí tamanná rakhtí thí. Kumárí ke dil men bhí ishtiyáq paidá hone lagá.

Áḳhirash ek din jumạrát ke roz, Tárá-

maní jo ittifáq se báhar chalí gaí thí, baṛe josh kí hálat men̲ ghar ko áí, aur bolí:

"Wuh angrezin, jis ká Hírá Lal kí má ne us roz zikr kiyá thá, Bangshí Bábú ke makán men̲ hai."

Tínon̲ ạuraton̲ ne ek báragí us se púchhá, ki "Tum ne use dekhá?"

"Hán̲; wuh niháyat dil-pasand hai. Us ne mujhe baṛí mahabbat ke sáth dekhá, aur baṛí mihrbání ke sáth báten̲ kín̲. Wuh to firishta-súrat hai. Aur wuh aise ḳhúbsúrat ḳhúbsúrat kám, aur niháyat ạjíb o garíb taswíren̲ bhí apne sáth láí hai! Us ke pás Inglistán kí Malika kí bhí ek taswír hai, aur baṛe taạjjub kí bát yih hai, ki wuh farmátí hai, ki wuh *ham* logon̲ kí bhí malika hai. Par malika ab bewa ho gaí hai."

"Afsos! bechárí ạurat par!"

"Un ke shauhar ko mare húe do baras guzre, aur wuh un ko bahut ạzíz rakhtí thín̲. Lekin un ke pás kaí sháhzáde aur sháhzádíán̲ hain̲. Un ke do dámád, aur ek bahú hai, jis ko bahut ḳhúbsúrat batláte hain̲."

"Basanto bolí, ki áp un ko kisí tarah se yahán̲ bulá nahín̲ lá saktí hain̲?"

Kumárí aur Prasanno bhí, donon̲ bol uṭhín̲, ki "Mihrbání karke un ko bulá láiye. Un se kahiye, ki ham áp ko dekhne ke liye nahín̲ nikal saktí hain̲, so mihrbání karke áp hamen̲ dekhne ko áen̲."

Tárámaní yih paigám leke rukhsat húí, aur wuh mastúrát baṛe ishtiyáq ke sáth un kí muntazír rahín̲. Ḳhair, koí ádhe ghanṭe ke bạd wuh angrezin átí húí nazar áí, aur us ke píchhe píchhe us gáon̲ ke bahut se laṛke aur laṛkíán̲ lage húe the. Chunánchi wuh ạuraten̲ bol uṭhín̲, "áiye, áiye," aur us ko sídhe úpar ke sáebán men̲, jahán̲ se zanán-ḳhána madd i nazar thá, le gaín̲. Kumárí ne betakalluf laṛkon̲ ko to báhar kar diyá, par paṛos kí kaí ạuraton̲ ko jo khiṛkíon̲ kí ráh se nikal áí thín̲, andar rahne diyá. Bís mushtáq súraten̲ us gore rang angrezin ke gird hujúm kar áín̲, aur pánch hí lamhe ke ạrse men̲ us ne un sab ke dilon̲ ko farefta kar liyá. Unhon̲ ne chhoṭí Káminí kí tạríf kí aur use pyár kiyá; aur Prasanno kí láwalad hálat par us ne tars dikhláyá, aur Basanto ke gam ká ahwál sunte sunte, us kí nigáh us ke úpar aisí tarsnák paṛtí rahí, ki wuh us musíbat-zada bewa ke dil ke andar chubh gaí.

Kumárí aur Prasanno ke sawálát kab ḳhatm hote the. Ab us ká kám in ke rúbarú phailáyá gayá. Ḳhúbsúrat zerpáíán̲ jin men̲ guláb ke phul damak rahe the; topíán̲, jin ke kináron̲ par gulábí rang shaftábí ke bích ainṭhe húe bane the; gulúbanden̲, muláim aur garm, jin ko hindú (yạne bangálí) ạuraten̲ bahut pasand kartí hain̲, aur námgíre wg., dikhláe gae. Bạd is ke taswíron̲ ká daur húá, ek kitáb aksí taswír kí un ke háth men̲ rakkhí gaí. Malika i Inglistán kí taswír ko dekhke un logon̲ ne bahut kuchh istifsár kiyá. Un ko yih bát batláí gaí, ki wuh baṛí dánishmandí se apní qaum ke logon̲ ká intizám kartí hain̲, aur ki kaisí hoshyárí se unhon̲ ne apne Sháhzáde aur Sháhzádíon̲ kí tarbiyat kí hai; ki apne bádsháh ke jíte jí wuh un se az hadd ulfat rakhtí thín̲, aur ki ab un kí wafát ke bạd wuh yih tamanná rakhtí hain̲, ki ham ek bihtar zamín men̲ un se muláqat karenge. Un ke walí i ạhd kí begam kí baṛí tạríf húí. Us kí ḳhubsúrat nílí ánkhon̲ aur sonahle bálon̲ aur us ke bál men̲ ke phúlon̲ aur us kí gardan men̲ ke híron̲ ká bahut kuchh mazkúr húá. Taswír ke úpar taswír un ko dikhláí gaí, aur har har taswír ke báre men̲ kuchh na kuchh bayán húá. Áḳhirash ek chhoṭá sá laṛká jis ká sinn sál bhar ká thá, ek kauch par baiṭhá húá nazar áyá. Us ko dekhke wuh púchh uṭhín̲, ki "yih laṛká kis ká hai?" aur un ko yih jawáb diyá gayá, ki "yih laṛká ab bihisht men̲ hai." Yih jawáb Basanto ke siwá aur kisí ke úpar mutaassir na húá, balki us ne bhí agarchi us kí ánkhon̲ men̲ ek roshní sí chamak uṭhí aur us ne

sawál karne kí juraat kí us par jaisá cháhiye liház na kiyá; chunánchi báton bát barí ujlat aur khushí ke sáth ek ghanța guzar gayá. Tab us angrezin ne kahá, ki "ab main tum ko kuchh gáná sunáúngí." Yih sunke wuh bahut khush húín. Unhon ne ek sáda bangálí gít bihisht aur us ke jalál ke báre men un ko paṛhke sunáyá, aur bad az án gáne lagín. Un auraton ne baṛe ishtiyáq se us ká gáná suná, balki ek zaífa use sunke ro dí. Par Basanto bilkull maftún hoke, aur pás sarak áí, aur chand bait us ne aise yád kar liye ki un ko hargiz na bhúlí.

In sab se farágat karke, us angrezin ne un se yih púchhá, ki "Tum men se kaun paṛhne aur kám síkhne cháhtá hai? Prasanno rází húí, aur jo kuchh jántí thí, sab bayán kar diyá. Us ko himmat diláí gaí, aur ek jild "Gopál Káminí" náme kitáb, aur ek ṭukṛá qirmiz us ko diyá gayá, aur us ṭáṭ par súí ká chaláná shurú kará diyá gayá. Basanto mutlaq na bolí; us ko kám men mashgúl honá aur khush honá ná-munásib malúm hotá thá, jab ki us ká bachchá ek túda khák ká ho rahá thá. Baz baz aur auraton ne bhí paṛhne aur síkhne kí khwáhish záhir kí, so hurúf i tahajjí kí kitáben aur ṭukṛe ṭukṛe kám taqsím kíe gae. Bad is ke wuh angrezin rukhsat húí, aur yih wada kiyá, ki main do hafte ke bad phir áúngí. Jab un ko rukhsat karne ke liye darwáza khulá, to har taraf se yihí áwáz áne lagí, ki "Áp áiyegá zarúr."

Wuh muqarrar waqt par áke házir húí; garaz ki har pandrahwen roz wuh Gopálpúr ko áyá kartí thí, aur jumarát ke din kí, jo un ke áne ká din hotá thá, barí intizárí húá kartí thí. Prasanno us kí muláqát kí intizárí men, barí ihtiyát ke sáth taiyárí kartí thí, táki kuchh warqe safáí ke sáth paṛh le sake, jis kí wajh se wuh khushí ke sáth muskaráen aur us kí taríf karen. "Gopál Kámní" kí sair khatm ho gaí, aur "Phúlmaní aur Karuná" ká mutálaa shurú húá. Kumárí ne síkhne kí khwáhish záhir kí, aur ek chhoṭí sádí kitáb páke, us ne bhí shurú kar diyá. Basanto, jo sab se ziyáda hoshyár thí, kuchh arse tak rukí rahí. Sab kí sab kám síkhne ke liye barí mushtáq thín. Thoṛe hí arse men sabhon ne ek ek joṛá khúbsúrat zerpái ká taiyár kar liyá, Kumárí aur Prasanno ne apne apne shauharon ke liye, aur bechárí Basanto ne Premchand ke liye, jo us ká sachchá dost thá, harchand ki kabhí kabhí wuh qadre shokhí bhí dikhláyá kartá thá. Paros kí auraten bhí síkhtí thín, aur pandrahwen roz jumarát ko wuh us angrezin ko dekhne áyá kartí thín, táki us se himmat aur madad páen.

Is tarah se wuh zindagí jo tárík aur belutf thí, in bechárí auraton ke liye roshan ho gaí. Bhaṛkíle rang ke ún, un kí roz-marra kí rawish men tázagí paidá karte the, aur kitáben aur un ke matálib un ke khiyálon men tasallut karte the. Kumárí aur Prasanno o Basanto ko, barámade men chaṭáí ke úpar, apní kitáb aur kám liye húe baithe dekhná niháyat bhalá malúm hotá thá. Wuh hamesha ba áwáz i baland paṛhá kartí thí, aur is wajh se ki Basanto sab se bihtar paṛhtí thí, to jab wuh paṛhá kartí thí, Kumárí aur Prasanno apne kám kartín, aur us kí suntí bhí játí thín.

Pandit aur un ke bháí donon yih khwáhish karne lage, ki hamárí bíbíán kuchh síkh len. Is wajh se ki un ko Kalkatte men rahne ká ziyáda ittifáq hotá thá, un tabdílon ke báis se jo wahán zuhúr men átí játí thín, un ke khiyálát mutaassir hote játe the. Agar wuh kisí tarah se muzáhimat karte, to sab báten ulaṭ pulaṭ játín, kyúnki Hindustán kí auraton kí taraqqí un ke mardon ke úpar mauqúf hai. Kásh ki sab Hindustání mard is tabdíl ko ikhtiyár karen, aur auraton ko us ke haqíqí martabe aur rutbe tak balandí bakhshne par rází hon.

SHARÍẠT AUR FAZL KÍ GUFTOGÚ.

Sharíạt Músá kí mạrifat dí gaí.

Fazl aur sacháí Ịsá Masíh se pahunchí.

Sharíạt kahtí hai—Yih *kar*, aur tú *jíegá.*

Fazl kahtá hai—*Jí*, aur tab tú kar sakegá.

Sharíạt kahtí hai—Jo kuchh merá *dharátá* hai, *adá* kar.

Fazl kahtá hai—Main̲ *sab kuchh tujhe muáf kartá hún̲.*

Sharíạt kahtí hai—Gunáh kí *mazdúrí maut* hai.

Fazl kahtá hai—Ḳhudá kí *baḳhshish hamesha kí zindagí* hai.

Sharíạt kahtí hai—Wuh ján jo gunáh karegí, *zarúr maregí.*

Fazl kahtá hai—Jo koí Ịsá par ímán látá hai, agarchi wuh *mar* jáe, tau bhí *jíegá ;* aur jo jítá, aur us par ímán látá hai, *kabhí na maregá.*

Sharíạt—Halákat aur *maut* ká fatwá kartí hai.

Fazl—Rástbází aur zindagí kí *ḳhushḳhabarí* detá hai.

Sharíạt kahtí hai—Apne dil aur rúh ko nayá kar.

Fazl kahtá hai—Main̲ tumhen̲ ek nayá dil *baḳhshúngá,* aur ek rúh i jadíd tumháre bátin men̲ ḍálúngá.

Sharíạt kahtí hai—Jo koí un *sab* báton̲ ke *karne* par, jo Sharíạt kí Kitáb men̲ likhí hain̲, qáim nahín̲ rahtá, *lạnatí* hai.

Fazl kahtá hai—Kyá hí *mubárak* hai wuh, jis ká gunáh baḳhshá gayá, jis kí ḳhatá ḍhámpí gaí, wuh ádmí kyá hí *mubárak* hai, jis ke liye Yahowáh *badí mahsúb nahín̲ kartá !*

Sharíạt kahtí hai—Tú Ḳhudá ko jo terá Ḳhudá hai, apne sáre dil se, aur apní sárí ján se, aur apní sárí táqat se *pyár* kar.

Fazl kahtá hai—*Mahabbat is men̲ nahín̲, ki ham ne Ḳhudá se mahabbat rakhí,* balki is men̲ hai, ki *us ne pahle ham se mahabbat rakhí ;* aur *apne Beṭe* ko bhejá, ki hamáre gunáhon̲ ká kafára ho.

Sharíạt Ḳhudá kí nisbat insán ká *farz* batlátí hai.

Fazl use *jo Masíh ne* insán ke liye *kiyá,* pesh kartá hai.

Sharíạt insán ko *puráni* paidáish men̲ ká ek juz qarár detí hai.

Fazl insán ko *naí* paidáish ká ek rukn banátá hai.

Sharíạt insán ke tabạí mailán ko *náfarmánbardárí* kí taraf ishára kartí hai.

Fazl *farmánbardárí kí tabíạt aur ḳhwáhish* paidá kartá hai

Sharíạt apní *dhamkíon̲* ke wasíle *farmánbardárí cháhtí hai.*

Fazl *Ḳhudá kí rahmaton̲ ká wásta deke* ádmíon̲ kí *minnat* kartá hai.

Sharíạt pákízagí *talab* kartí hai.

Fazl pákízagí *ịnáyat* kartá hai.

Sharíạt kahtí hai—*Halák* kar.

Fazl kahtá hai—*Qabúl* kar.

Sharíạt un qurbáníon̲ ká jo sál ba sál káhinon̲ ke wasíle guzrání játí thín̲, aur jo kabhí apne guzránnewále ko kámil nahín̲ kar sakín̲, zikr kartí hai.

Fazl kahtá hai—Lekin yih *insán,* jo ab sáre gunáhon̲ ke liye ek qurbán guzrán chuká, usí ek qurbán ne, un ko jo pák húá cháhte hain̲, hamesha ke liye pák kiyá hai.

Sharíạt kahtí hai—Ki jitnon̲ ne Sharíạt ká gunáh kiyá hai, un ká *insáf* Sharíạt hí se hogá.

Fazl kahtá hai—*Wuh jo merá kalám suntá, aur us par jis ne mujhe bhejá ímán látá hai, hamesha kí zindagí usí kí hai, aur wuh halákat men̲ na paṛegá ; par maut se guzarke hamesha kí zindagí ká wáris hogá.*

"TUM FAZL HI' SE BACH GAE."

ISHTIHÁR.

Áhib i Janáb Nawáb Governor Bahádur ne Mazhabí muạmilát ke nusḳha ko, un Hindustání zabán ke risálon men jin ke liye inạm ká ishtihár húá hai, shámil karná munásib aur maslahat na jáná thá. Janáb Ạlí kí yih baṛí árzú o tamanná hai, ki Ị́swí Mazhab kí tạlím ká bhí koí ụmda risála, Hindí yá Urdú zabán men raqam kiyá jáe. Liházá Kempson Sáhib ne, Janáb Sir William Muir Sáhib Bahádur se yih ijázat páí hai, ki is amr ká ishtihár den, ki unhon ne ḳhánagí taur par do ịnám, ek 1000 rupiya, aur dúsrá 500 rupiya ká wáste, auwal aur doyam, Ị́swí mazhab kí tạlím ke risálon ke liye, jo fasáhat aur ịlmiyat men muwáfiq ishtihár i mazkúra i bálá ke hon, tajwíz farmáyá hai.

Zarúr hai, ki is risále ká mazmún ạmm ho; yạne, kisí ḳháss jáiz kalísyáon ke jánibdárí ke báb men na ho; kyúnki is ke riwáj páne men ḳhalal paidá na hogá. Ị́swí mazhab kí tawáriḳh ke ek yá ziyáda zamánon ká bayán, masalan, 16 saddí ká hál yá Ị́swí mazhab ká butparaston ke darmiyán phailne ká bayán bihtar aur munásib mazmún hogá. Janáb Sir William Muir Sáhib Bahádur, in ịnámon men se ek us shaḳhs ko ạtá farmáenge jo Madagascar jazíre ká muḳhtasar hál aur Dín i Ị́swí ká us men riwáj páná, aur Ị́sáion ká wahán satáyá jáná, aur bạd us ke wahán ke hákim ká maạ apne gharáne ke Ị́swí mazhab ko qabúl karná, aur hál men wahán ke logon ke ḳhush taríqe ká mufassal ahwál likhe. Aur níz buzurgon aur baṛe baṛe ádmíon kí tawáriḳh ká likhá jáná munásib samajhte hain. Pas is súrat men yih risále bhí siwáe díní mazmún ke aur sab báton men muwáfiq ishtihár muarriḳha 20wín máh i August 1868 Ị́swí ke honá cháhiye.

Zarúr hai ki yih kitáben san 1871 Ị́swí ke ḳhatm hone ke qạbl pesh kí jáen. Har ek sáhib i hausila ko yún do baras kí muhlat hásil hai, ki wuh baitminán tamám in ko anjám ko pahuncháe.

WAQT I DUẠ́.

Waqt i duạ́! waqt i duạ́!
Ki jis men chhoṛún main dunyá,
Aur jáún apne Báp ke pás,
Nit us hí par hai merí ás:
Us ko batáún apná dukh,
Aur páún us se chain aur sukh,
Terí tạríf ho, ai Ḳhudá,
Jo detá hai waqt i duạ́.

Waqt i duạ́! waqt i duạ́!
Ki jis men miltá hai Ḳhudá;
Hai us ká wạda páedár,
Wuh sachchá hai aur amánatdár;
Pás apne wuh bulátá hai,
Aur barakat diyá cháhtá hai;
Ás rakhtá, main, us par, sadá,
Aur táktá hún waqt i duạ́.

Waqt i duạ́! waqt i duạ́!
Waqt koí nahín tujhí sá;
Aur jab tak rahún main yahán,
Hoúngá terá main ḳhwáhán:
Aur jis waqt merá marná ho,
Aur main jáúngá jannat ko,
Karúngá tab hamd o saná,
Chhoṛúngá main waqt i duạ́.

III. DỊ́NÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Zabúr xxxiv
2. Zabúr li.
3. Zabúr lxiii.
4. Zabúr liv.
5. Zabúr lxx.

IV. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1 Pahlá Nabí kaun thá?
2. Kaun apní baṛí ụmr ke shurụ men mar gayá?
3. Músá ke Báp ká kyá nám thá?
4. Wuh kaun thá, jis kí qabr men lásh rakhne se zinda ho gaí?
5. Baibal men sab se chhoṭí duạ kaun sí hai?

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LẠLON̲ SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN̲ JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN̲ SAKTÍN̲.

No. 5. Jild 2. } Allahabad, November, 1869. { Ba Mahsúl 2-12 / Bilá Mahsúl 2--0 } Sál.

DÍNDÁR GHARÁNÁ.

DÍNDÁR CHARÁNÁ.

"Main̲ aur merá gharáná jo hai, so Ḳhudáwand kí bandagí karegá." (Yashúạ 24: 15.) Yashúạ kí yih bát, jo wuh baní Isráel ke sámhne bolá, so har zamáne men̲ Ḳhudá ke bandon̲ ko ạzíz aur dil-pasand thí, aur is mulk ke Ị́sáíon̲ ko bhí shírín̲ hogí. Hindú log apne máthon̲ par tilak lagáke goyá dunyá par yih bát záhir o fásh karte hain̲, ki Ham Vishnú yá Shiw ke upásak hain̲! Phir ham Masíhí log, agarchi apní peshání par Ḳhudá i barhaqq ká koí nishán nahín̲ lagáte hain̲, tau bhí apne hál chál se, aur apne ḳhándání díní dastúrát aur dilí ịbádat aur bandagí se, yih záhir karen̲, ki Ham aur hamáre gharáne Ḳhudá i barhaqq kí bandagí karnewále hain̲!

Dieser Vater ist seinen Kindern von dieser Welt entrückt worden, aber noch höre ich seine Stimme und noch sehe ich ihn, wie er da ruhig sitzt am Sonntage und liest aus dem heiligen Worte uns anleitend im Dienste Gottes

Jab koí laṛká paidá hotá hai, to wuh usí dam se sáns lene lagtá aur leṭá rahtá hai. Waisá hí jo koí ádmí Ḳhudá kí Rúh se sar i nau paidá húá hai, so usí dam se duạ́ mángne lagtá aur mángtá rahtá hai, kyúnki duạ́ mángná Ị́sáí kí naí insáníyat ká sáns lená hai. Wuh jab tak jítá hai, tab tak duạ́ mángá kartá hai: aur jab tak duạ́ mángá kartá hai, tab hí tak jítá hai. Murda nahín̲ boltá hai; aur jo koí Ị́sáí apne ásmání Báp se bolne, yạne, duạ́ mángne kí zurúrat apne dil men̲ nahín̲ pátá hai, so hí murda hai.

Ḳhair, ham zinda Ísáíon se, yane, duạ́ mángnewále Masíhíon se bát karte hain, ki Bháío, Ḳhudá se duạ́ mángná albatta ek dil hí dil kí bát hai; aur apne pyáre ásmání Báp ke sámhne apná dil unḍelná tumháre liye roz-marra kí zarúrat hai; aur tumhen mạlúm hai, ki apní ḳhilwat men, jab darwáza band húá, aur sirf ham aur hamárá Ḳhudáwand maujúd hai, tab dil ziyáda khultá hai; aur jo kuchh us men hai, balki jo kisí ádmí par kholne nahín cháhte hain, so poshída men apne ásmání Báp ke rú-ba-rú be takalluf kahte hain. Aur jo us waqt sháyad dilsozí ke máre zaban par nahín áe, so dilon ke jánchnewále Ḳhudá par záhir hai. Is kí bábat ham aur kuchh nahín kahá cháhte hain, magar yih, ki tum Pulús Rasúl kí bát ko Rúm. 8 : 26, 27 paṛhke duạ́ mángte waqt, yád rakhiyo.

Lekin ek bát yih hai, ki jaisá Yashúạ buzurg na sirf apná, balki apne gharáne ká bhí zikr kartá thá, ki "Main *aur merá gharáná* jo hai, so Ḳhudáwand kí bandagí karegá, waise ham bhí *apne gharáne men* Ḳhudá kí bandagí ko roz-marra kí bát jánen aur mánen. Dekho taswír men wiláyat Alámániya ká ek ádmí aur us ke ghar ke log, yane, us kí buḍḍhí má, aur us kí bíbí aur un ke chár laṛke baiṭhke Ḳhudá kí bandagí karte hain. Wuh ádmí ráj-mistrí thá, aur har roz apní mịmárí ke kám men paisá kamáne ko játá thá. Us ká yih dastúr thá, ki subh ke waqt, báhar jáne se peshtar, apná gharáná namáz ke liye ikaṭṭhá kiyá, aur Baibal ká ek báb paṛhá, aur bạd is ke sabhon ne ghuṭne ṭeke, aur ghar ká málik, yane, wuh díndár mịmár tab ba-áwáz Ḳhudá se duạ́ mángtá thá, aur aur sab log chupke sunte, aur apne dil hí men us ke sáth wuhí duạ́ mángte the. Aur jo do ek chhoṭe laṛke samajh nahín sakte the, wuh bhí duạ́ mángne ká nek dastúr apne báp se síkhte the. Laṛkon kí má aur dádí un chhoṭon ko báp kí gair-háziri ke waqt aur bhí Ḳhudáwand ko pyár karná aur duạ́ mángná sikhátí thín. Baṛá laṛká, jab subh ko uṭhá, to apne palang ke pás hí ghuṭne ṭekke apní hí báton se duạ́ mángtá thá; aur shám ke waqt isí taur par duạ́ mángke sone ko jáyá kartá thá. Us se chhoṭí jo laṛkí thí, aur jo taswír men sámhne baiṭhí hai, so apne áp duạ́ máng nahín saktí thí. Is liye un kí má ne use yih *Subh kí Namáz* yád karáí, yane :—

Main duạ́ mángtí, ai Ḳhudá;
Tujh se, sawere ko,
Ki merí bát aur merí chál
Áj tujhe pasand ho.—Ámín.

Phir yih Shám kí Namáz us kí má ne use bhí sikháí, yane :—

Main sone játí, ai Ḳhudá,
Tú mujhe áfat se bachá;
Aur jo main marún áj kí rát,
To merí rúh ko de naját.—Ámín.

Wuh namáz baḳhúbí paṛh sakí, balki jab use paṛh chukí, to apní do ek báten bhí miláke yih kahtí thí, ki

Ai Ḳhudá, mere báp ko barakat de;
Aur merí má ko barakat de;
Aur merí dádí ko barakat de;
Aur mere bháí bahinon ko barakat de;
Aur merí duạ́ Ísá Masíh kí ḳhátir sun le.-Ámín.

Us ne bạze waqt, yih Namáz bhí paṛhí, yane :—

Ai Ísá mere dil hí ko
Apne pák lahú se tú dho:
Mujhe bachá buráí se,
Aur apní Rúh tú mujhe de.—Ámín.

Us se chhoṭá jo laṛká thá, so sáf bol bhí nahín saká, lekin jaise bol saká, waise tutlá tutláke us namáz kí áyaten bolá, aur Ḳhudá ne beshakk un laṛkon kí duạ́ suní. Sab se chhoṭá bachcha, yane, ek laṛkí, má kí god men thí. Wuh sirf thoṛí sí báten bol saktí thí, tau bhí bahut tutláke yih duạ́ kí do ek báten kahtí thí, ki Ai Ḳhudá, Ámín.

Ab koí púchhe, ki Kyá Ḳhudá aise chhoṭe laṛke laṛkíon kí báten, jo sáf bol bhí nahín sakte hain, sunegá? To us ká jawáb Ḳhudáwand Ísá Masíh, jo

laṛkon se ḳháss mahabbat karnewálá hai, yih detá hai, yạne, "Kyá tum ne kabhí nahín paṛhá, ki bachchon aur shír-ḳhwáron ke munh se tú ne, (yạne, Ḳhudá ne) kámil tạríf karáí" (Matí 21 : 16).

Phir, jab háziri yá khánâ taiyár húá, to us gharáne ke logon ne bagair duạ́ mángke kabhí nahín kháyá, aur jis hál men báp báhar apne kám ko jáyá kartá thá, aur shám tak lauṭ na átá thá, to us kí gair-háziri men us kí bíbí kháne ke úpar barakat mángke yih boltí thí, ki—

Ai Ḳhudáwand, ham terá shukr karte hain, ki tú ne yih ḳhurák hamáre kháne ke liye taiyár karáí hai. Tú is par apní barakat farmá, aur apne fazl kí rúhání ḳhurák se tú hamáre dil ko bhí ásúda kar. Ḳhudáwand Ísá Masíh kí ḳhátir se yih hamen baḳhsh.—Amín.

Shám ke waqt, jab báp apne din bharke kám-káj se chhuṭṭí páke ghar men lauṭ áyá, aur jab apná khánâ khá chuká, tab phir apne gharáne ko ikaṭṭhá kiyá, ki shám kí namáz karen. Un men jo do chhoṭe chhoṭe laṛke the, so házir na ho sake. Unhon ne pahle apní má ko apní shám kí namáz sunáí aur so gae. Báqí log, yạne, má báp, aur buṛhiá, aur do laṛke jamạ húe, aur báp ne phir Baibal ká ek báb paṛhá, aur bạd is ke shám kí duạ́ Ḳhudá se mángí.

Is taur par roz ba roz us ghar men subh o shám kí duạ́ húá kartí thí. Phir jab itwár áyá, to wuh us ghar men sach-much baṛá din thá. Báp us roz kám ko na gayá, kyúnki wuh use Ḳhudáwand ká roz aur árám ká din jántá thá. Tab us kí má, aur bíbí, aur ḳhásskar us ke laṛke bahut ḳhush húe, kyúnki laṛke jánte the, ki hamárá báp áj ghar hí men rahegá. Hán, wuh ghar men rahtá thá, lekin subh aur shám wuh donon waqt girja ko jáyá kartá thá, aur us kí bíbí aur un ká baṛá laṛká sáth jáke, Ḳhudá kí bandagí karte the; balki bạze waqt un kí laṛkí bhí sáth játí thí. Lekin wuh buṛhiá basabab zạ́ífí ke na já saktí thí. Báp ká ek achchhá itwárí dastúr yih thá, ki apne ghar men ek bár apne aur apne gharáne kí ḳhátir ḳhud hí girja kiyá kartá thá. Jab sab házir húe, wuh aur us kí bíbí aur buḍḍhí má, jaisá kí taswír men dekhte ho, sab mez ke ás pás baiṭh gae. Baṛá beṭá aur baṛí beṭí bhí pás baiṭhí hain, aur do chhoṭe chhoṭe bachchon men se beṭá báp kí god men baiṭh gayá, ki agarchi wuh sirf thoṛá samajh saktá thá, tau bhí dekhne cháhtá thá; ki us baṛí Baibal men taswíren bhí thín, aur unhen báp un ko dikhátá aur matlab batátá thá, aur aur laṛke tab apne báp ko bhí, Baibal kí taswíren dekhne ko gher lete the. Sab men jo chhoṭí beṭí thí so apní má kí god men rahtí thí.

Phir us gharáne ká itwárí girja kis taur par hotá thá? Pahle báp Gít kí kitáb men se ek gít nikálke gátá thá, aur us kí má aur bíbí bhí milke gátí thín, balki laṛke log bhí jo jaisá ban paṛá, kuchh durust, kuchh ná-durust, apne má báp ke sáth áwaz miláte the. Jab gá chuke, tab báp ne ghuṭne ṭekke duạ́ mángí, aur us ke sáth aur sabhon ne ghuṭne ṭekke apne dil hí men duạ́ mángí. Phir uṭhke baiṭh gae, aur báp ne Baibal kholke ek yá do báb us men se paṛhe, aur maqdúr bhar us ká kuchh bayán kiyá. Yá wuh bạze waqt dúsrí kitáb men se, jo Wạz kí kitáb thí, ek wạz nikálke paṛhá; yá aur kisí kitáb men se jis men dín aur díndáron ká tazkira hai, kuchh kuchh paṛhá. Laṛkon ke sabab se us ne bahut der tak girja nahín kiyá: aur jab paṛh yá bol chuká, tab phir gít gáke aur chhoṭí sí duạ́ mángke ḳhatm kiyá.

Taswír men dekho, paṛhnewálá kaisá sanjída mạlúm hotá hai; aur us kí bíbí aur má kaise dil lagáke suntí hain, balki buḍḍhí má apne beṭe par nazar karke apne dil men kahtí hai, ki Al-hamdú-lilláh, ki aisá beṭá mujhe milá.

Wuh ráj-mistrí jis ki taswír dekhte ho, so

ab is jahán i fání men̲ nahín̲ hai. Wuh mar gayá aur ab Ḳhudá ke pás hai. Lekin us ká beṭá báp ke naqsh i qadam par chaltá hai. Us kí báten̲ taswír ke níche zabán i Alámán men̲ yih likhí huí hain̲, yane :—

"Is báp ko Ḳhudá ne is jahán i fání se aur ham logon̲ se apne pás úṭhá liyá. Lekin mujhe aisá malúm hotá hai, kí goyá main̲ ab tak use mez ke pás baiṭhe dekhtá, aur us kí áwáz suntá hún̲, ki wuh kis tarah se Kalám i muqaddas men̲ se paṛhke Ḳhudá kí bandagí karne men̲ ham logon̲ kí hidáyat kartá hai."

Ai bháío, main̲ tum se jo is ko paṛhte ho kahtá hún̲, Tum bhí aisá hí karo (Lúká 10: 37). Tum jo Masíh ke momin ho, apne gharáne ke káhin ho, kyún̲ki likhá hai, "Tum chuná húá ḳhándán, bádsháhí kahánat (yane sháhána káhin log), muqaddas qaum aur ḳháss log ho, táki tum us kí ḳhubíán̲ záhir karo, jis ne tumhen̲ táríkí se apní ajíb roshní men̲ buláyá" (1 Pat. 2: 9.) Tum apne gharánon̲ ke káhin hoke un men̲ roz-marra kí namáz, aur itwárí bandagí, aur díndárí ke dastúrát aisá jári rakho, ki jab tum bhí is dunyá se kúch kar gae, to tumháre píchhe tumháre laṛke tum ko mubárak kahen̲. Nahín̲ to tumhára gharáná ek be-patwár náo kí mánind hogá, jo is dunyá ke maujzan samundar men̲ bah jáegá. Kyá jáne, kahán̲ bah jáe, aur barbád ho jáe.

STAUBACK KÍ CHÁDAR KE BAYÁN MEN̲.

IHÁZ KARNÁ CHÁHIYE, ki jahán̲ kahín̲ ham dekhte hain̲ Ḳhudá ne ḳhilqat ke har ek hisse ko baṛí árástagí aur ḳhúbsúratí, aur tuhfagí ke sáth, banáyá hai. Jo ham dúrbín leke dúr dúr ke sitáron̲ ko dekhen̲, yá pahanbín leke sab se chhoṭe kíron̲ par nigáh karen̲, to Dáúd ká kalám sach záhir ho, ki Ai Ḳhudáwand tú ne in sab ko hikmat se banáyá hai. Wuh jo kishtíon̲ men̲ daryá kí sair karte hain̲; wuh jo baṛe páníon̲ se kám rakhte hain̲; wuh hí Ḳhudáwand kí qudraton̲ par nazar karte hain̲, aur gahráo men̲ us ke ajáib ko dekhte hain̲. Aur bayábán aur kohistán men̲ bhí us ke jalál kí bahuterí nishánían̲ hain̲.

Mulk i *Switzerland* ek wiláyat hai, jis men̲ musáfir log sair karne se bahut ḳhush hote hain̲, kyúnki wahán̲ aise baland paháṛ hain̲, jin kí choṭíán̲ ásmán se báten̲ kartí hain̲, aur un ke úpar se chhoṭe chhoṭe daryá jharná hoke girte hain̲; aur paháṛon̲ ke bích men̲ aise sarsabz o tar o táza maidán hain̲, ki ánkh dekhte hí masrúr hotí hain̲.

Paháṛon̲ ke úpar yaḳh bahut paṛtá hai, aur jab wuh gal játá, to bahut sí dháren̲ ban játín̲, aur yih únche chaṭánon̲ se chádar sí girtí hain̲. Chunánchi ek jharná Lauterbrunnen ke wadí men̲ Stauback nám se bahut mashhúr hai. Chádar i mazkúr aisí ek chaṭán se jo 900 fuṭ únchí hai, sídhí níche kí taraf girtí hai. Jo wádí men̲ khaṛe hoke úpar kí taraf dekhen̲, to aisá malúm hotá ki koí daryá ásmán se gir rahá hai. Itne dúr ke girne se daryá buḳhár sá ho játá hai; aur ḳhushk mausim men̲, jab ki hawá ḳhúb chaltí ho, to us se peshtar ki maidán tak pahunche, us ká pání gáib ho játá, aur tamám wádí men̲ qatra qatra uṛ játá hai. Is chhiṛkáo se wádí kí baṛí tar o tázagí hotí hai.

Kisí ne kahá hai, ki jharná i mazkúr misl ek sufed ghoṛe kí dum ke hai, jo hawá men̲ phurphurátá hai. Dúsre ne kahá, ki wuh mánind jhaljhaláte húe motíon̲ ke hár ke hai. Chunánchi agar koí is taswír par nigáh kare, to us ḳhúbsúrat jharná kí shakl baḳhúbí daryáft hogí.

Jáṛe ke mausim men̲ wuh aur bhí ḳhushnumá malúm hotá hai, kyúnki pání girte girte jam játá, aur yaḳh ke baṛe baṛe sutún ban játe hain̲, jo misl billaur ke shaffáf khambon̲ ke nazar paṛte hain̲, aur úpar se bhí barf ke lambe ṭukṛe laṭak paṛte hain̲. Aisí latáfat ká kaun bayán kar saktá hai?

SACHCHÍ BAHÁDURÍ.

K RÁT, JAB andherí sab par chhái thí, aur baṛá túfán chaltá thá, aur hawá ke zor se samundar chaṭánon par mauj mártá thá, us waqt baz log jo samundar ke kináre par rahte the yih samjhe,

ki samundar kí taraf se be-kas o be-bas logon kí áwáz átí hai, lekin phir sochke, ki yih áwáz khiyálí hai, haqíqí nahín, wuh so gae. Jab pau phaṭí, to dekhá, ki ek jaház, musáfiron se bhará húá, tabáhí ke khatre men hai, kyúnki mumkin hai, ki jaldí wuh chaṭánon se dhakká khákar chúr chúr ho jáegá. Fauran sabhon ke dil men yih soch áyá, ki musáfiron ko kyúnkar bacháen. Samundar aisá mauj-zan thá, ki agar náo jaház kí taraf játí to na bachtí. Ás pás ke gánw ke log kináre kí taraf dauṛ áe, aur madad kiyá cháhte the, par un ko koí madad karne kí tadbír na sújhí.

Us waqt ek shakhs ghoṛe par sawár hoke, logon ke bích men dauṛáte áyá. Wuh ghoṛá asíl aur khúbsúrat thá, aur us kí sháistagí aur hoshyárí sáre atráf men mashhúr thí. Us shakhs kí súrat se bahádurí záhir men malúm nahín hotí thí. Lekin jánná cháhiye kí sachchí bahádurí kyá hai? Wuh yih hai, ki pyár aur nafs-kushí ká kám karná, balki aisí mahabbat aur farotaní amal men láná jo aksar log nahín karte hain, aur us sawár men yih sachchí bahádurí thí.

Kináre par pahunchkar sawár ghoṛe se utrá, aur ek rassí ko pakaṛke jo wahán paṛí thí, ghoṛe ke gale se bándhá, aur us kí gardan ṭhonkne, aur jaház kí taraf dekhne lagá. Us waqt wuh ek tadbír nikáltá thá, jis se un musíbat-zadon ko bachá sake. Jab apne ghoṛe se mutawájjih hokar wuh yún kahne lagá, ki Ai beṭe ham in logon ko bacháen; ghoṛe ne apní gardan ko jhukáke apne málik kí taraf is shán se dekhá, ki goyá us ká matlab samajhtá hai; tab wuh fauran us par sawár húá, aur donon talátum men dauṛ paṛe. Yih dekhte hí sab házarín pukárne lage, ki háe, háe, wuh ḍúb jáenge, zarúr ḍúb jáenge! Lekin wuh na ḍúbe, balki thoṛe arse men jaház ke pás pahunche. Pahunchkar kaí ek mardon aur auraton ne rassí ko pakṛá, aur ghoṛe ne un sabhon ko sahíh o salámat kináre par pahuncháyá.

Sawár ko kináre par dam lene kí fursat na milí, kyúnki us jaház par aur log bhí the, aur jaház tabáh hone par thá. Phir us ne apne ghoṛe se púchhá, ki Ai azíz ham phir jáen; aur ghoṛe ne apní ánkhon se khushnúdí ká ishára kiyá. Phir maujon men jadd o jihad karke wuh jaház ke pás áe, aur kai ek aur musáfir leke lauṭe. Un ká lauṭná aisá khatarnák thá, ki názarín mutahaiyar húe. Malúm húá ki ghoṛá be-táqat ke sabab se ḍúbne par hai. Lekin baṛí mihnat se wuh kináre ko pahunchá, aur bache húe log be-dam hoke apne doston se bagal-gír húe. Sab log shukr-guzárí aur taríf ke sáth bachánewále ke chaugird jama húe, par sawár un se alag hokar phir jaház kí taraf dekhne lagá. Us ne pahle un pareshánon par jo jaház men the, aur phir apne mánde ghoṛe par nazar kí, lekin thoṛí hí der tak pas o pesh

kiyá. Sawár hoke wuh lahron men daur pará, aur áhista áhista ghorá jaház kí taraf pairne lagá. Wahán pahunchkar báqí logon ne rassí ko pakrá, aur barí ummaid thí, ki sab sahíh o salámat kináre tak pahunchenge, kuchh arse tak shubha rahá ki bachenge ki nahín. Kabhí kabhí wuh samundar men dúbte aur phir nikalte par áḳhir ko ek barí lahar un ke siron se guzrí, aur sawár aur ghorá, un sáre logon samet jo rassí ko pakre the, maujon men dúbke mar gae.

Ab main púchhtá hún ki us sawár kí sachchí bahádurí thí kí nahín? Agarchi daulatmand aur sáhib i ilm na thá, aur apne háthon se apní roz-marra parwarish kartá thá tau bhí bahádur thá. Ḳhair, agar tum cháho, to tum bhí bahádur ban sakte ho. Agarchi shikast jaház se logon ko bachá nahín sakte, lekin roz-marra ke kámon men tum ko bahádurí karne ká mauqa hai. Ḳhud-bíní ke iwaz farotaní, aur tan parwarí ke iwaz nafs-kushí aur ḳhud-sitáí ke badle, dúsre kí taríf karná; aur ḳhud-ráí kí jagah men saláh lená zarúr hogá, aur yihí sachchí bahádurí hai. Yih báten agarchi chhotí hon, par un ko haqír na jáno, kyúnki jo aisí báten kartá hai, haqíqí bahádurí kí rúh se unhen kartá hai.

Jab sawár kí is diláwarí ká hál daryáft karenge, to wuh us kí yád diláegá jis ne hamáre liye aisí ájizí aur farotaní kí, ki hamáre bacháne ke liye apní ján dí. Faqat us kí salíb par liház karke, aur us kí mahabbat par gaur karke ham nafs-kushí aur bahádurí síkh sakte hain.

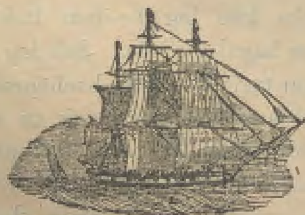

MASÍH KÍ DÚSRÍ ÁMAD.

(*Lo, He comes, with clouds descending.*)

1.

Lo, wuh bádalon par átá,
Wuh jo pahle thá past-hál;
Dekho, lákhon lákh muqaddas
Us ke sáth hain, bá-jamál:
Ísá áke,
Ráj karegá, pur-jalál.

2.

Har ek ánkh use dekhegí
Áte, bá sháhána shán;
Aur jinhon ne use chhedá,
Tauba karke, peshemán,
Tab kahenge,
Ísá hai Masíh sultán!

3.

Maḳhlasí ko tab muḳhallis
Shaukat shán se átá hai:
Us se hawá men tab milne
Har ek momin játá hai;
Us ke pás hí
Apní jagah pátá hai.

4.

Phir sab apne dushmanon ko
Karegá wuh tabáh-hál:
Unhen apne páon ke níche
Karegá iksar pámal:
Záhir hogá
Us ke adl ká kamál.

5.

Ai Ḳhudáwand, Qádir Ísá,
Ráj, shaitán ká, kar táráj;
Jaldí apne iḳhtiyár men
Lá jahán ká taḳht o táj:
Yá Masíhá,
Zahir kar tú apná ráj!

Tirzah ká Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

CHHAṬHWAṈ BÁB.

Tirzah be-hosh hoke zamín par gir paṛí. Jab phir hosh meṉ áí, to jo kuchh guzrá thá; aur jo lạnat o malámat kí báteṉ us ne báp ke munh se suní thíṉ, aur ki báp ne use ḍhakelke áp se dúr kiyá thá, yih sab phir us ke ḳhiyál meṉ áyá. Wuh saḳht dil-gír húí, lekin Ḳhudá se duạ́ mángí, aur usí se kuchh ḳhátir-jamaí húí. Us tangí o musíbát kí andherí rát meṉ Ḳhudá ke chihre ká núr us par chamakne lagá. Jis qadr wuh apne báp ko pyár kartí thí, us qadr wuh us kí nárází se ranjída húí, lekin Zabúr kí wuh áyát use yád áí, ki "Mere báp aur merí má mujhe chhoṛ gae, par Ḳhudáwand mujh ko faráham karegá"—Zab. 27 : 10; aur is áyat se us ke jí meṉ jí áyá. Wuh jántí thí, ki maiṉ Ḳhudáwand ko apne báp se ziyáda pyár kartí húṉ; aur haqíqat meṉ Rúh-ul-Quds ke wasíle se Masíh kí mahabbat us ke dil meṉ bhar gaí thí. Wuh yaqín jántí thí, ki Masíh ke karam o fazl ke ḳhazáne meṉ merá bhí hissa hai: aur us ke saḳht tasdíạ aur maut par gaur karne se Tirzah ke dil ká ranj aur taraddud kam ho gayá. Us ko yih bát bhí yád áí, ki mere Masíhí dost, yạne, Pádrí Sáhib aur Mem-sáhiba mere liye Ḳhudá se duạ́ máng rahe haiṉ, aur is se us ko aur bhí tasallí hásil húí.

Rát húí, lekin rát bhar use nínd na áí: kabhí kabhí us ke dil ke ranj meṉ jánkaní kí naubat pahuṉchí, kabhí kabhí Baibal kí bátoṉ se use tasallí milí. Subh hote hote us ke dil meṉ kuchh qarár áyá, aur us ne dil se apne báp ke liye Ḳhudá se yih duạ́ mángí, ki wuh us par rahm kare. Wuh samajhtí thí, ki jab us ká gussa dhímá hogá, tab wuh un lạnat kí bátoṉ se, jo us ne kahíṉ, sharmáegá; lekin us ne dekhá, ki aisá samajhná befáida hai, kyúnki jab házarí ká waqt áyá, to wuh na buláí gaí, balki házarí us ke liye bhejí gaí; aur lánewále ne yih bhí kahá, ki sáhib ke hukm se yih húá hai. Yih sunte hí Tirzah zár zár rone lagí, aur jab us ká jí kuchh tham gayá, tab us ne chiṭṭhí apne báp ko is mazmún se likh bhejí, ki "Báp pyáre; Maiṉ jaisí hamesha, waisí ab bhí áp ko pyár kartí húṉ: merí ạrz qabúl kariye; mujhe apne pás

áne díjiye, ki áp ká munh phir dekhne páún.” Báp ne chiṭṭhí ko jald lauṭá diyá, aur us ke níche Tirzah ne yih likhá páyá, “Jo tú Masíhin rahegí, to na abhí na kabhí merá munh dekhne páegí.”

Is tarah se us ko apne báp se milne kí ummed játí rahí; aur jab dekhá ki wuh apní bát par sábit rahá, tab us ke ánsú phir bahne lage; lekin Kalám-ul-láh ke paṛhne aur duạ́ mángne men us kí phir ḳhátir-jamạ húí. Kháne ke waqt bhí us ne apne báp ke sáth kháná kháne na páyá, lekin us ká kháná us kí koṭhrí men bhejá gayá.

Jab thoṛá din rahá, to wuh Pádrí ke ghar ko gaí, aur Mariyam us ko dekhke báhut ḳhush húí. Mariyam kí Masíhí mahabbat se Tirzah ko bahut tasallí húí, aur jab apná sárá dukh aur ranj use kholke batáyá, to dil ká bojh thoṛá sá halká húá. Thorí der bạd Pádrí bhí áyá, jis ne Kalám-ul-láh men se kuchh paṛhá, aur Tirzah ko nasíhat dí, ki Apná sárá bharosá tum Ḳhudá par rakho, kyúnki likhá hai, ki “Ḳhámoshí aur bharosá men tumhárí qúwat hai”—Yash. 10: 15. Apne báp ke liye tum nit duạ́ mángá karo, ki Ḳhudá us ká dil aur hí banáe, aur tum náummedí kí jagah men bhí Ḳhudá par ummed rakho. Duạ́ mángne ke bạd Tirzah ruḳhsat hoke phir apne ghar gaí. Wuh apne dil men naí qúwat aur tázagí pátí aur apne dil men kahtí thí, ki Agarchi main akelí hún, tau bhí akelí nahín hún, ki Pádrí Sáhib aur Mariyam kí suhbat se merá dil ḳhush o ḳhurram hotá hai.

Is tarah se áṭh din guzre, aur Tirzah ne apne báp ko dekhne na páyá. Us ne phir, phir karke chiṭṭhí bhejke ạrz kí thí, ki “Ai báp mujhe apne pás áne do;” lekin báp ne inkár kiyá. Wuh jántí thí, ki Yahúdí dín ke muqaddame men merá báp bahut kaṛá hai, is liye apní pahlí pidrána mahabbat mujh par phir na dikháwegá. Bạze waqt wuh us kí koṭhrí kí taraf gaí yih samajhke, ki sháyad wuh kisí kám ke liye nikal áegá, aur tab muláqát hogí; lekin kabhí kuchh ban na paṛá. Wuh us se dúr rahtá thá, aur us kí koṭhrí men behukm jáná munásib nahín thá. Pas Tirzah yá apní koṭhrí men rahtí, yá Pádrí ke ghar ko jáyá kartí thí. Jab phir itwár áyá, to yih us ke liye ek ḳháss barkat ká din húá, kyúnki wuh beḍar o dahshat apní dost Mariyam ke sáth girje ko gaí, aur bandagí kí. Ḳhudáwand Ịsá us ke dil ko roz baroz ạzíztar hotá játá thá, aur jo kuchh apne hí ghar men báp kí ḳhafagí ke sabab se ranj uṭháná paṛá, to wuh us ḳhushí o ḳhátir-jamạí kí nisbat, jo Injíl ke wasíle se use hásil húí, bahut mạlúm nahín hotá thá. Tis par bhí us ká dil apne báp kí saḳht-mizájí par afsos kartá rahá, aur us kí ạrz Ḳhudá se yih thí, ki Ai Ḳhudá, tú us ko bhí apní naját kí dánish baḳhsh de. Wuh bárhá apne jí men kahtí thí, ki Ḳhudá merí sunegá, lekin wuh kis tarah hogá, so us ke qiyás men hargiz na átá thá. Ḳhudá ne Tirzah ko us ke sab ranj o musíbat men tasallí baḳhshí yahán tak ki us ne apne tajribe se mạlúm kiyá, ki Masíh, yạne, merí ján ke baṛe Gaṛariye aur Nigahbán kí mahabbat aur wafádárí bahut baṛí hai.

Ab Tirzah ke báp ká hál bhí suno. Wuh apní beṭí ke sabab se baṛe ranj o gam men thá. Apní koṭhrí men tanhá rahke wuh sirf koṭhí ká zarúrí kám ḳhud kartá thá. Us ke ranj kí andherí rát men tasallí kí roshní zara bhí nahín chamaktí thí, na us ko Injíl se kuchh ummed mil saktí thí, kyúnki Injíl ko wuh mántá na thá, ki yih Ḳhudá ká Kalám hai. Jab us kí bíbí mar gaí, to us ke dil men baṛá sadma pahunchá; tau bhí us kí beṭí ká Yahúdí mazhab ko tark karná us sadme se bahut ziyáda thá. Ġaraz báp dil-gír aur ranjída hoke, gam ke daryá men ḍúb gayá.

Bạze waqt us ke dil men yih ḳhiyál áyá, ki jo báten nabíon ne Masíh kí bábat likhín hain, un ko dekhná cháhiye. Phir kisí waqt apní beṭí ke dekhne ká ishtiyáq

us ke dil meṉ áyá, kyúnki wuh us kí pyárí aur eklautí beṭí thí. Lekin jab use buláne par thá, to phir taạssub kí bad rúh aur Masíh i Násarí kí muḳhálafat ne us par zabardast hokar use sab nek irádoṉ se báz rakhá. Aise waise andeshoṉ meṉ us kí táqat kam ho gaí, aur use buḳhár áyá, jis ke sabab se wuh bímár paṛá rahá.

Ek din, jab Tirzah apní koṭhrí kí khiṛkí meṉ khaṛí thí, to dekhá, ki Ḍákṭar sáhib chale áte haiṉ. Pas shubhe meṉ hoke us ne ek naukar se púchhá, ki kyá merá báp bímár hai? Aur jab suná, ki bímár hai, to bahut hí hairán húí. Wuh apne dil meṉ yih gila karke boltí thí, ki kyúṉ maiṉ ne apne Masíhí muríd hone kí ḳhabar apne báp par jald záhir kí. Jo wuh mar jáe, to us ká ḳhún mere sir par hogá. Ek dafạ phir us ne ek chiṭṭhí apne báp ko likh bhejí, ki mujhe áp apne pás áne díjiye, táki áp kí bímárdárí karúṉ, lekin us ne phir inkár kiyá. Us kí áyá ne use ḳhabar dí, ki Áp ká báp bahut bímár hai, aur us ne ek gair shaḳhs ko bímárdárí ke liye bulwáyá, aur us ne hukm diyá, ki koí dúsrá shaḳhs merí koṭhrí meṉ áne na páe.

Tirzah phir pádrí ke ghar gaí, aur unheṉ phir apná sab dukh aur ranj batá diyá, aur waháṉ use phir naí tasallí milí. Pádrí ne phir use samjháyá ki apná sárá bharosá tum Alláh par rakhná, ki us ke iráde ạjíb haiṉ, aur wuh sab kuchh achchhá kartá hai. Bạd thoṛí der ke wuh kuchh ḳhátirjamạ hoke apne ghar ko lauṭ gaí, lekin jab pahunchí, to phir us ke báp kí bímárí kí baṛí fikr us par gálib áí. Apne kamare ko játe húe wuh apne báp kí koṭhrí ke darwáze se hokar guzrí, aur is iráde se ṭhahar gaí, ki sháyad apne báp kí áwáz kuchh sunne páe, lekin zara bhí na suní. Tab apná háth darwáze par rakhke us ne cháhá, ki khole, lekin máre ḍarke na kholá aur udás aur dilgír hoke phir apní tanháí kí koṭhrí meṉ gaí, aur ánsú baháne aur duạ mángne se kuchh thoṛá sá qarár páyá. Wuh apne báp ke liye sab kuchh ḳhushí se chhoṛne ko taiyár húí, lekin Masíh ke dín o ímán ko chhoṛ na sakí. Wuh us ke liye sab tarah ká dukh taklíf uṭháne ko rází thí, agar sirf itní mihrbání us ke úpar hotí, ki apne báp ko dekhne pátí, aur jaisá achchhí beṭí ko munásib hai, waisá apne báp kí bímárdárí karne kí ijázat pátí. Shaitán ne jo har ghaṛí díndároṉ kí rúh ko taklíf dene kí tadbíroṉ meṉ hai, us ko bhí ázmáke aur ghabráke us ke dil meṉ yih bát ḍálí, ki tú baṛí náláiq beṭí hai, jo apne báp ke dín ko chhoṛkar us ke dil ko toṛne kí koshish kartí hai. Munásib hai ki tú apná ímán dil hí meṉ poshída rakh, aur kuchh kisí se mat kah, to tú apne báp kí pyárí baní rahegí. Is tarah se shaitání waswásoṉ se us ká ímán sone kí mánind ág meṉ táyá gayá. Tirzah ne shaitán kí jalsází aur dagábází ko ján liyá, ki wuh mujhe apne jál meṉ phansáne aur gehúṉ kí mánind phaṭakne cháhtá hai. Lekin wuh yih bhí jántí thí, ki mere dahne háth par Ḳhudáwand maujúd hai, aur wuh mere muḳhálif se kahíṉ zoráwar hai. Wuh mere liye duạ mángtá hai, ki merá ímán játá na rahe.—Lúq. 22 : 31. Mariyam ká jism sust aur kamzor to thá, lekin wuh yaqín jántí thí, ki "Qadím Ḳhudá merí panáh hai, aur us ke abadí bázú mere níche haiṉ." Ist. 32 : 27. Aur wuh jo "sitároṉ ká shumár batlátá hai, aur un ká judá judá nám rakhtá hai, so shikasta diloṉ ká ịláj kartá hai, aur un ke zaḳhmoṉ ko bándhtá hai. Zab. 147 : 3, 4. Musíbat kí ág meṉ Ḳhudá us ko sone chándí ke taur par tátá aur ázmátá thá, na is liye ki use barbád kare, balki is liye ki aur bhí sáf aur ḳhális banáe. Ḳhudá ne apne nae shágird ko us kí bardásht se báhar na ázmáyá, lekin jab use táte táte us ká mail dúr húá, aur wuh us ke ímán ke sone meṉ apne ạks aur súrat ko dekh saká, tab bolá, ki Bas hai; aur wuh aisá sáf niklá jaisá rúpá jo miṭṭí kí ghaṛiyá meṉ táyá gayá, aur sát martaba sáf kiyá gayá,

Tirzah ne ab ziyáda sargarmí ke sáth Ḳhudáwand se yih duạ́ mángí, ki mere báp ko árám baḳhsh, ai Báp asmání aur us ká dil merí taraf máil kar ki mujhe phir apne pás áne dewe. Jab duạ́ máng chukí, to ḳhátirjamạ hoke aur Ḳhudá se qúwat páke nidar apne báp ke pás jáne ko mustaidd húí, lekin jab us kí koṭhrí ke darwáze par pahunchí, tab us ká dil phir chhoṭá húá; aur us ne us waqt lauṭ jáne aur dúsre din phir áne ká iráda kiyá. Wuh darwáze par kuchh sunne ke liye kán lagáe rahí, lekin kuchh nahín suná. Aisá sunsán mạlúm hotá thá, ki jaisá bhítar koí nahín hai. Is sabab se fauran ḳhiyál us ke dil par guzrá ki sháyad merá báp mar gayá; aur is ghabráhaṭ men us ne jhaṭ darwáza khol diyá, aur bhítar jáke báp ke palang kí páyantí khaṛí rahí. Wuh buḳhár men hoke idhar udhar karwaṭen le rahá thá, par na jántá thá, ki merí beṭí házir hai. Tirzah ne us ke úpar jhukke baṛí dil sozí se wuh pyárá munh phir dekhá, jis ko muddat se dekhne na páyá thá, lekin háe háe, us kí súrat kaisí badal gaí thí. Niháyat gam aur bímárí ke sabab se un thoṛe dinon ke andar us ke munh ká rang utar gayá thá, aur is ke dekhne se Tirzah ke dil par zaḳhm lagá. Us ne naukar ko, jo koṭhrí men thá, ishára kiyá, ki báhar jáwe; aur palang ke pás baiṭhke us ne ṭháná, ki apne bímár báp kí ḳhidmat ko main hargiz na chhoṛúngí kyúnki báp kí ḳhidmatguzárí beṭá beṭí ká haqq hai. Thoṛí der tak wuh apne dil men duạ́ mángtí aur sochtí rahí; aur bár bár apne pyáre báp ke munh ko dekhtí thí, ki dekhiye kyá hogá?

REL I RÚHÁNÍ.

Masíhá ne falak tak ek saṛak aisí banái hai,
Ki sidq i ạlam i bálá kí rel us par bichhái hai;
Zamín se ásmán tak túl hai us ráh i bátin ká,
Hayát i jáwidání us ká hadd i intihái hai.

Maqám i tauba jis ko kahte hain, hai us ká isṭe-[shan,
Usí já sálikán i ásmání kí samái hai;
Diyá Ịsá ne apne ḳhún se mahsúl ham sab ká,
Ṭikaṭ kí fikr hai is já na kuchh ạib i gadái hai.

Kalám i Pák haqq hai, auwalín Inginír jis men,
Wuh ráhe ạlam i bálá safái se dikhái hai;
Jo guzre is maqám tíra o pur ḳhauf dahshat se,
To phir núr i jalál i Haqq Taạlá tak rasái hai.

Wuh átish ulfat i haqq hai, dhúán hai sidq bá-[tin ká,
Kashish jis se is injin aur har gáṛí ne pái hai;
Sawárí ho jise manzúr, aise shán o shaukat kí,
Masíhá kí taraf áwen, wahín hájat rafái hai.

Jo auwal darja tauba hai, to sání darja i ímán,
Taqaddus darja i sális, ba anwár i safái hai;
Rasái kar inhín se bárgáh i quds tak, warna
Tujhe hamráh Ịsá gair mumkin bádsháhí hai.

Jis isṭeshan pa cháhe ạ́sí i bechára házir ho,
Abhí tak waqt hai, aur sáạt i mụjiznumái hai;
Ṭrain aise musáfir ko chaṛhá letí hai, ai mashịr,
Nishání dil men kuchh Rúh-ul-Quds kí jis ne [pái hai.

ĠAZAL.

Ạlam kí zindagí ká sahárá Masíh hai,
Beshakk Ḳhudá i pák ká pyárá Masíh hai.

Tauret men Zabúr men sárí kitábon men,
Jis ká likhá húá hai ishára Masíh hai.

Músá bhí aur hazrat i Dáúd sáf sáf,
Kahte hain bádsháh hamárá Masíh hai.

Utrí falak se banke kabútar Ḳhudá kí rúh,
Roshan hai jis se sab wuh sitára Masíh hai.

Rúh-ul-Quds bhí dil men hamáre yún hí rahe,
Jaise falak par anjuman-árá Masíh hai.

Kursí pa dast rást ko us ká julús hai,
Be-shubha dast haqq ká sanwárá Masíh hai.

Detá tumhen ḳhabar hai, yih ạ́jiz Masíhío,
Har hál men Shafị tumhárá Masíh hai.

MAKHZAN I MASÍHÍ.
November, 1869.

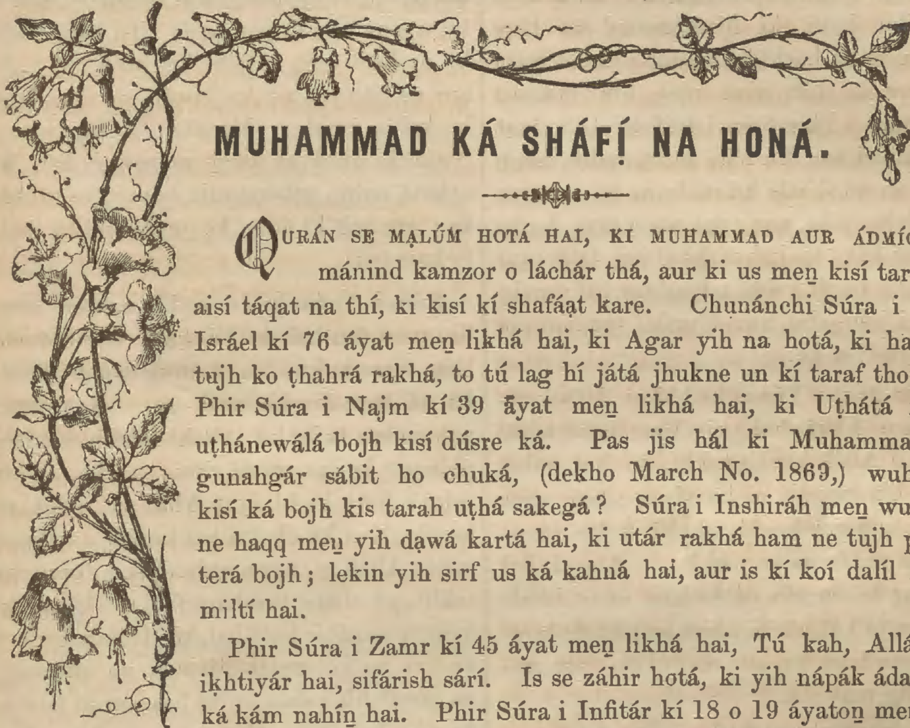

MUHAMMAD KÁ SHÁFÍ NA HONÁ.

QURÁN SE MALÚM HOTÁ HAI, KI MUHAMMAD AUR ÁDMÍON KÍ mánind kamzor o láchár thá, aur ki us men kisí tarah se aisí táqat na thí, ki kisí kí shafáat kare. Chunánchi Súra i Baní Isráel kí 76 áyat men likhá hai, ki Agar yih na hotá, ki ham ne tujh ko thahrá rakhá, to tú lag hí játá jhukne un kí taraf thorá sá. Phir Súra i Najm kí 39 áyat men likhá hai, ki Uthátá nahín uthánewálá bojh kisí dúsre ká. Pas jis hál ki Muhammad áp gunahgár sábit ho chuká, (dekho March No. 1869,) wuh aur kisí ká bojh kis tarah uthá sakegá? Súra i Inshiráh men wuh apne haqq men yih dawá kartá hai, ki utár rakhá ham ne tujh par se terá bojh; lekin yih sirf us ká kahná hai, aur is kí koí dalíl nahín miltí hai.

Phir Súra i Zamr kí 45 áyat men likhá hai, Tú kah, Alláh ke ikhtiyár hai, sifárish sárí. Is se záhir hotá, ki yih nápák ádamzád ká kám nahín hai. Phir Súra i Infitár kí 18 o 19 áyaton men hai, Phir bhí tujh ko kyá khabar hai, kyá hai din insáf ká? Jis din bhalá na kar sake, koí jí kisí ká kuchh; aur hukm us din Alláh hí ká hai. Phir Súra i Baní Isráel kí 16 áyat men hai, ki jo koí ráh par áyá to áyá apne hí wáste; aur jo koí bahká rahá, to bahká rahá apne hí bár ko; aur kisí par nahín partá bojh dúsre ká. To gunahgáron ká bojh kis tarah Muhammad par par sakegá.

Phir Súra i Imrán kí 128 áyat men likhá hai, ki Terá ikhtiyár kuchh nahín, yá un ko tauba dewe, yá un par azáb kare, ki wuh náhaqq par hain.

Aur Alláh kí bábat Súra i Sijda kí 3 áyat men likhá hai, ki Koí nahín tumhárá us ke siwáe himáyatí na sifárishí. To pas Muhammad kí, aur bíbí Fátimá kí sifárish kahán rahí? Aur Súra i Zamr kí 20 áyat men likhá hai, ki Bhalá, jis par thík ho chuká azáb ká hukm, bhalá tú khalás karegá ág men pare ko? Lekin jitne gunáh ke karnewále hain, kyá un sab par azáb ká hukm na húá? To Paigambar kí sifárish kyá kám áegí? Phir Súra i Málaika kí 19 áyat men un sab ko jo Muhammad par takyá karte hain, yih dhamkí dí játí hai, ki Na uthaegá koí uthánewálá bojh dúsre ká; aur agar pukáre koí bojhon martá apná bojh batáne ko, koí na uthác us men se kuchh, agarchi ho nátewálá. To agar Muhammad apne rishtedáron kí bhí shafáat nahín kar sakegá, to auron ko kyá ummed?

Phir Súra i Rúm kí pichhlí áyat men likhá hai, So tú thahrá rah; beshakk Al-

láh ká wạda ṭhík hai, aur uchhal na den̲, tum ko jo yaqín̲ nahín̲ láte. Aur Súra i Rạd kí 37 áyat men̲ hai, ki Agar tú chale un ke shauq par bạd is ịlm kẹ, jo tujh ko pahunchá, koí nahín̲ terá Alláh se himáyatí, aur na bachánewálá. In áyaton̲ se sábit hotá, ki Muhammad áp baṛe ḳhatre se na bachtá thá, aur yih bát Súra i Baqr kí 120 áyat men̲ bhí mazkúr hotí hai. Phir Súra i Ịráf kí 188 áyat men̲ likhá hai, Tú kah, main̲ málik nahín̲ apní ján ká, bhale ká na bure ká, magar jo Alláh cháhe, aur agar main̲ jáná kartá gaib kí bát, to bahut ḳhúbíán̲ letá, aur mujh ko buráí kabhí na pahunchtí; main̲ to yihí hún̲ ḍar aur ḳhushí sunánewálá mánnewálon̲ ko.

Phir Súra i Yúnas kí 107 o 108 áyaton̲ men̲ likhá hai, ki Agar pahuncháe tujh ko Alláh kuchh taklíf, to koí nahín̲ us ko kholnewálá us ke siwáe; aur agar cháhe tujh par kuchh bhaláí, to koí phernewálá nahín̲ us ke fazl ko. Ab jo koí ráh par áe, so ráh pátá hai, apne bhale ko, aur jo koí bhúlá phire so bhúlá phiregá, apne bure ko, aur main̲ tum par nahín̲ hún̲ muḳhtár.

Aur Súra i Tauba kí 81 áyat men̲ likhá hai, ki Tú un ke haqq men̲ baḳhshish máng, yá na máng, agar un ke wáste sattar bár baḳhshish mánge, tau bhí hargiz na baḳhshe un ko Alláh. Aur Súra i Munáfiqún kí 6 áyat men̲ likhá hai, ki Barábar hai un kí, tú muạfí cháhe, yá na muạfí cháhe, hargiz na muạf karegá un ko Alláh. Aur Súra i Aqwát kí 36 áyat men̲ likhá hai, Aur kab hí chúk lage tujh ko Shaitán ke chúkne se, tú panáh pakaṛ Alláh kí.

Súra i Qasas kí 15 áyat men̲ Músá ke haqq men̲ likhá hai, ki Bolá, Ai Rabb, main̲ ne burá kiyá apní ján ká, so baḳhsh mujh ko. Wázih ho ki Muhammad iqrár kartá hai, ki sab nabí eksán̲ hain̲, to agar Músá gunahgár thá, to Muhammad ko bhí muạfí darkár thí. Aur Súra i Maláika kí 9 áyat men̲ likhá hai, ki Bhaṭkátá hai, Alláh jis ko cháhe, aur sujhátá hai jis ko cháhe; so terá jí na játá rahe un par pachhtá pachhtákar. Phir Súra i Jinn kí 22 o 23 áyaton̲ men̲ likhá hai ki Tú kah, mere háth nahín̲ tumhárá burá, aur na ráh par láná. Tú kah, mujh ko na bacháegá Alláh ke háth se koí; aur na páúngá us ke siwáe sarak rahne ko kahín̲ jagah. Mutábiq is ke Súra i Najm kí 39 áyat men̲ marqúm hai, ki uṭhátá nahín̲ uṭhánewálá bojh kisí dúsre ká; aur yih ki ádmí ko wuhí miltá hai, jo kamáyá.

Súra i Anạm kí 16 o 17 áyaton̲ men̲ bhí marqúm hai, ki Tú kah, main̲ ḍartá hún̲, agar hukm na mánún̲ apne Rabb ká, ek baṛe din ke ạzáb se. Aur agar pahuncháe tujh ko Alláh kuchh saḳhtí, phir use koí na uṭháe siwáe us ke. Phir Súra i Fath kí 11 áyat Alláh yih púchhtá hai, ki Kisí ká chaltá hai kuchh tumháre wáste Alláh se, agar wuh cháhe tum par taklíf, yá cháhe tumhárá fáida. Úpar kí áyaton̲ se záhir hotá hai, ki Muhammadíon̲ ke liye na koí naját-dihanda, na sifárishí, na jawábdih kahín̲ miltá hai, aur ki har ek ko apne bahut gunáhon̲ kí sazá uṭháná hogá. Ísái aur Muhammadí is bát men̲ muttafiq hain̲, ki sab log gunahgár hain̲, aur ki Alláh rást aur pák aur ạdil hai; lekin un men̲ yih baṛá farq hai, ki Muhammadíon̲ ko gunáh kí sazá se koí bachánewálá, aur ḳhatákáron̲ ká koí ịwazí, aur rást Ḳhudá aur nárást insán ke bích men̲ koí mel karánewálá kahín̲ nahín̲ dekh paṛtá; lekin Masíh ke logon̲ ko yih baṛí tasallí hotí, ki agarchi ham gunahgár hain̲, aur áp men̲ nikamme, aur ạjiz, aur láchár, tau bhí Ḳhudá ke pás aisá hamáre liye ek sifárish karnewálá hai, jis kí Ḳhudá hamesha suntá hai, aur ki us ne apní ján ke dene se, aur hamáre gunáhon̲ ko apne úpar uṭháne se hamáre wáste naját mol lí hai.

Masíh insán hoke hamárí kamzoríon̲ se wáqif hai, aur hamárá hamdard hai, aur

hamen̲ bachháyá cháhtá hai. Phir Ḳhudá bhí hoke wuh qádir hai, ki un sab ko naját baḳhshe, jo us par ímán láte hain̲. Is liye in do mazhabon̲ men̲ ásmán o zamín ká farq malúm hotá hai.

Súra i Ahzáb ke shurú men̲ paigambar ko hukm hotá, ki Ai nabí ḍar Alláh se, aur kahá na mán munkiron̲ ká, aur dagábázon̲ kí. Kyá hamáre Ḳhudáwand Ísá Masíh par aisá hukm kabhí zarúr thá? Phir Súra i Falaq aur Súra i Nás se záhir hotá hai, ki Muhammad Shaitán se aur ádú karnewálí auraton̲ se baṛí dahshat khátá thá, kyúnki marqúm hai, ki main̲ panáh men̲ áyá, subh ke Rabb kí, har chíz kí badí se jo us ne banáí, aur badí se phúnknewálí auraton̲ kí girahon̲ men̲. Main̲ panáh men̲ áyá logon̲ ke Rabb kí logon̲ ke bádsháh kí; badí se us kí, jo sankáre aur chhip jáe; wuh jo ḳhiyál ḍáltá hai, logon̲ ke dil men̲. Par Injíl ke sab paṛhnewále jánte hain̲ ki jab Masíh zamín par thá, shaiyátín kis tarah us se maglúb hote the.

Súra i Anám kí 66 áyat men̲ mazkúr hai, ki Nahín̲ us ko Alláh ke siwáe himáyatí na sifárishwálá. Lekin Yuhanná ke pahle Ḳhatt ke dúsre báb men̲ likhá hai, ki Agar koí gunáh kare, to Yisú Masíh jo sádiq hai, Báp ke pás hamárá wakíl hai: aur wuh hamáre gunáhon̲ ká kafára hai; faqat hamáre gunáhon̲ ká nahín̲, balki tamám dunyá ke gunáhon̲ ká bhí. Aur Ibráníon̲ kí Kitáb ke 7 báb men̲ marqúm hai, ki Yih is liye ki hamesha tak rahnewálá hai, aisí kahánat ká málik húá, jo dúsre tak nahín̲ pahunchtí. Is liye wuh unhen̲ jo us ke wasíle Ḳhudá ke huzúr játe hain̲, áḳhir tak bachá saktá hai; kyúnki wuh un kí sifárish ke liye hamesha jítá hai.

Súra i Anám kí 50 o 51 áyaton̲ men̲ marqúm hai, ki un ká koí nahín̲ us ke siwáe himáyatí na sifárishwálá. Tujh par nahín̲ un ke hisáb men̲ se kuchh, aur na tere hisáb men̲ se un par hai kuchh, ki tú un ko hánk de, phir howe tú beinsáfon̲ men̲. Phir usí Súra kí 66 o 67 áyaton̲ men̲ marqúm hai, ki Tú kah, main̲ nahín tum par darogá. Aur kabhí bhuláwe tujh ko Shaitán, tú na baiṭh bad nasíhat ke beinsáf qaum ke sáth. Pas gaur kí já hai, ki wuh jo áp Shaitán se bhulává játá hai, so Shaitán ke phandon̲ se auron̲ ko kis tarah chhuṭá sakegá? Kyá Masíh ne kabhí Shaitán se fareb kháyá? Phir qiyámat ke din kí bábat Súra i T. H. kí 108 áyat men̲ yih likhá hai, ki Us din kám na áegí sifárish, magar jis ko hukm diyá Rahmán ne, aur pasand kí us kí bát. Chunánchi Ḳhudá ne sirf apne pyáre Beṭe ko is sifárish aur himáyat aur shafáat karne ke liye muqarrar kiyá hai, aur jo koí aur kisí par bharosá rakhtá hai, so batálat par takya kartá, aur apne ko halák karegá.

Matla i Nur.

SATWAN BAB.

Basanto kí pareshání.

Achchhí bát thí, ki Prasanno ne paṛhná aur kám binná síkh liyá thá, kyúnki ek baṛá qalaq us ke sámhne thá, aisá qalaq jo shauhar kí maut ke siwá, Hindú aurat ke liye sab se baṛhke

hotá hai. Us kí shádí áṭh baras ke sinn meṉ húí thí; aur chár baras ke bạd wuh apne shauhar ke ghar meṉ áí, par us waqt se áṭh baras ká ạrsa guzar gayá thá, aur koí laṛká us se paidá na húá thá, jo us ke dil kí kudúrat ko dúr kartá. Hindú mard laṛke kí, ḳháss kar beṭe kí baṛí tamanná rakhte haiṉ. Un ko yih fikr rahtí hai, ki agar beṭá na hogá, to hamárá kriyá karm ạdá na ho sakegá, aur is wajh se ki un ke kriyá karm par munásib taur se ạmal karne ke úpar, un kí áyanda ḳhushí mauqúf hai, yih amr un ke liye niháyát hí zarúr hai. Jaisá Jadonáth ke aur ham mulkí beṭe kí tamanná rakhte haiṉ, waisá hí wuh bhí farzand kí kamál árzú rakhtá thá. Bárahá kisí adná sí bát ke úpar ḳhafá hoke, wuh apní baṛí musíbat ko yád kartá, aur beṭe ke paidá na hone kí wajh se Prasanno ko saḳht sust kah diyá, kartá thá. Agar bechárí Prasanno apne kisí zewar, yá apní kull daulat ko ḳharch karne se beṭá hásil kar saktí, to kabhí in chízoṉ ko dareg na rakhtí. Ạuratoṉ ko laṛká liye húe dekhkar us ko rashk hotá thá, aur wuh aksar apní qismat par mátam kartí, aur gam ke máre ro diyá kartí thí.

Ek roz Jadonáth ne kahá, ki ab " aur ziyáda sabr karne meṉ kuchh fáida nahíṉ hai: Prasanno ko laṛká paidá honá muhál hai. Pas agar bạd marne ke mujh ko ḳhushí hásil karná hai, to zarúr hai, ki maiṉ dúsrí shádí karúṉ." Panḍit bhí is bát meṉ us ke sáth muttafiq húe; aur unhoṉ ne yih iráda kiyá ki is kám ke ágáz karne meṉ is amr kí ittilạ pahle Prasanno ko dí jáe. Chunánchi ạuratoṉ ko ikaṭṭhá karke unhoṉ ne apná sárá matlab kah sunáyá. Prasanno kuchh na bolí, is liye ki láwalad ạurateṉ apne shauharoṉ ke áge apná munh ḍhámpe rahtí haiṉ, aur un se kisí tarah par bát chít nahíṉ kartíṉ. Panḍit ne kahá, ki ab ki Kalkatte jáke maiṉ is bát ká intizám karúngá. Itná kahke wuh is muqaddame ke úpar guftugú karne ke liye ạuratoṉ ke pás se ruḳhsat ho gae.

Jab wuh chale gae, Prasanno rone lagí, aur apne shauhar ke úpar apná qahr unḍelne lagí, aur yúṉ bolná shurụ́ kiyá, ki " wuh badzát mujhe pyár nahíṉ kartá! Háe! kaisí gamzada qismat merí peshání par likhí thí! Ḳhudá ne mujhe kyúṉ beṭá nahíṉ diyá?" wg.

Bạd is ke jumạrát ke roz wuh Angrezin áí. Us ne Prasanno ke chihre ko, jo ḳhush aur bashshásh rahtá thá, udás dekhke púchhá, ki tumhárá kyá hál hai. Wuh sárá májrá use sunáyá gayá. Wuh bolí, ki beshakk tumháre liye yih baṛí musíbát hai, lekin maiṉ tum ko do qisse aise ádmíoṉ ke sunáúngí, jin ke pás do bíbíáṉ thíṉ.

Unhoṉ ne Ráhil aur Líáh ká hál bayán kiyá, ki Ráhil laṛke ká kaisá ishtiyáq rakhtí thí, aur ki jab us kí ḳhwáhish púrí húí, to kyúnkar us kí ján nikal gaí. Bạd is ke Hannah aur Fanínah ká qissa bayán kiyá gayá; ki Hannah ne kyúnkar Ḳhudá se duạ́ mángí aur ki Ḳhudá ne us ko wuh laṛká jis ke liye us ne duạ́ mángí thí, ạtá kiyá, par Hannah ne us ko phir Ḳhudá hí ke liye niyáz kar diyá. Prasanno ḳhúb gaur se suntí rahí, aur bolí ki mere liye duạ́ mángiye, háṉ, sargarmí se duạ́ mángiye ki wuh mujhe sát beṭe de, aur agar áp kí yih duạ́ maqbúl ho, to maiṉ wạda kartí húṉ, ki ek ko áp hí se tạlím dilwáúngí, balki, agar áp kí ḳhwáhish hogí, to maiṉ use Masíhí bhí ho jáne dúngí. Us ko Ráhil kí hálat yád diláí gaí, aur us se kahá gayá, ki sháyad Ḳhudá mahabbat ke báịs se tum ko laṛká nahíṉ detá hai. Yih ḳhiyál us bechárí ạurat ke liye nayá thá, aur wuh us kí girift baḳhúbí na kar saktí thí. Ham sirf mazhab i Masíhí se yih bát síkhte haiṉ, ki " Ḳhudáwand jise pyár kartá hai, use tambíh kartá hai; aur har ek beṭe ko, jise wuh qabúl kartá hai, píṭtá hai." Yih niạmat

sirf Masíhíon hí ko dí gaí hai, ki jab barkaten gam kí súrat men hamáre sámhne átí hain, to us ke andar se dekhkar us barkat ko malúm karen.

Is ke bad ek roz saníchar ke din jab ki bábúán i mausúfain ghar áe, to Basanto ne Premchand ko ek kináre buláke us se púchhá, ki kyá bandobast húá. Par Prasanno itne fásile par thí, ki us kí báten suní já saktí thín. Us ne bayán kiyá ki bát chít to ho gaí hai. Do tín gharáne hain, jin men larkíán dastyáb ho saktí hain. In men se ek larkí, jis ká sinn nau das baras ká hai, bahut hí khúbsúrat hai. Us ká rang sáf hai, us kí nák champá ke phúl kí sí hai, us ke pair kele ke darakht kí mánind gáodum hain, us kí ánkhen barí barí kawal kí kháss pattí kí mánind hain; us kí bhaun kán tak lambí hain, us ke honth ám kí naí lál pattí kí mánind surkh hain, us ká mukhrá chánd sá aur us kí áwáz koel kí sí hai, us ke háth ghuthne tak latakte hain, us ká galá kabútar kí mánind hai, aur us ke dánt anár ke dáne kí misl hain. Is khúbsúrat larkí ká nám Jagattáriní hai, aur us ká báp daulatmand brahman hai. Náí ká ámad o raft ho rahá, aur shádí kí sharten anqaríb pakkí porhí ho gaí hain. Dulhin apne sáth pánch sau rupae ká zewar láegí, aur kuchh ajab nahín ki do hafte ke arse men shádí kí taiyárí ho jáe.

Jab ki Premchand se yih báten ho rahí thín, Pandit ne apní bíbí ko sone kí kothrí men le jáke kull májrá us se kah sunáyá. Aurat kí mánind us ke chihre par udásí ke ásár numáyán húe. Pandit ne us kí nádání ke báis se us ko dántá, aur kahá, ki mere bhái ko shádí karná zarúr hai, is liye ki us kí áyanda khushí isí amr ke úpar mauqúf hai, aur bolá, ki Prasanno ko rází karo, ki wuh us ke sáth milke rahe.

Prasanno diler aurat thí. Us ne apne shauhar se us kí shádí kí zidd men kuchh nahín kahá, jab us ne us kí kaifiyat kah sunáí, wuh chupke chupke suná kí, aur bad is ke bolí, ki Jaisá dil cháhe waisá karo. Tis par bhí wuh us shádí ke khiyál men har roz royá kartí thí.

Par shádí jitní jald Premchand ne samjhá thá, na húí. Tarfain se lene dene ke báb men bahut kuchh tai honá thá, aur har har faríq ne apne apne fáide kí báten kín. Baz baz waqt aisá malúm hotá thá, ki goyá shádí tútá hí cháhtí hai, par Náí phir bích men áke durust kar detá, aur tab aisá malúm hotá ki goyá sab kuchh tai ho gayá. Ákhirash do mahíne kí dawá dawish ke bad muqaddama ikhtitám ko pahunchá.

Ek roz saníchar ko shám ke waqt Pandit ne apní bíbí se kahá, ki ham donon bháíon ne ek hafte kí chhuttí lí hai, so shádí usí hafte men hogí; kal ham Kalkatte ko játe hain, aur jumarát ke roz chhotí bahú ko leke laut áenge. Tum sab us ke sáth mihrbání se pesh áná, aur use khush rakhná.

Dúsre roz wuh donon ádmí rukhsat húe aur Premchand aur Prionáth un ke hamráh húe. Prionáth khushí se mamúr thá; us ne Kalkatta kabhí na dekhá thá, so us ko wahán se barí khushí hásil húí, aise waqt men jab ki ziyáfat aur nách tamásha honewálá thá! Bechárí Prasanno ne chup cháp un ko játe húe dekhá, lekin jab wuh chale gae, wuh siskíán bharte bharte rone lagí, aur bahut arse men chup húí. Un kí gair-házirí men us pánch din ke arse men bahut kuchh kám karná thá. Har chíz sáf suthrí kí gaí, aur achchhí achchhí chízen baham pahuncháí gaín. Chhotí dulhin ke dil bahláne ke liye bahut se khilaune bhí kharíde gae. Chhotí Káminí ishtiyáq aur rázjoí se bharí húí thí. Us ko yih tamanná thí, ki ham ko khelne ke liye ek sáthí to milegá.

Jumarát ká din áyá, aur qaríb chár baje shám ke waqt, Káminí jo un kí ták men baithí thí, pukár uthí, ki sab "áte hain! áte hain!" Ek gárí jis men do

murda se ghoṛe lage húe the, darwáze par áke ṭhahrí. Paṇḍit aur un ke bháí pahle kúd paṛe, aur Jadonáth ne us bachcha Dulhin ko utárá. Us ke sáth sáth us ke ghar kí ek ḳhádima thí. Dúsrí gáṛí meṉ Premchand aur Prionáth aur dulhin ke gharke do aur ádmí the. Wuh chhoṭí dulhin lạl reshmí sáṛí meṉ lipṭí húí thí, aur páoṉ ke siwá jis meṉ kaṛe paṛe húe the, aur kuchh na nazar átá thá. Tárámaní ne use liyá, aur us ko waháṉ sab ạuraten us ke gird jamạ ho gaíṉ, balki Prasanno bhí á milí, aur use Zanáu-ḳháne meṉ láí. Unhoṉ ne us ke munh par se ghúnghaṭ haṭá diyá, aur us ke husn o qubah bayán karne lagíṉ. Wuh bechárí laṛkí ḍar uṭhí, aur ro roke kahne lagí, ki "maiṉ ghar jáúngí." Tárámaní aur Kumárí ne use phusláne cháhá, balki chhoṭí Káminí bhí us ke chup karáne meṉ lagí thí, tab us ko bahut ạrsa ke bạd taskín húí. Áḳhirash wuh apní dái kí god meṉ paṛe paṛe so gaí. Ek ghanṭe ke bạd ziyáda ḳhush hoke jágí, jo miṭháíáṉ us ke liye rakhí gaí thíṉ, un ko kháyá, aur khilaunoṉ kí píṭárí, jo Kumárí us ke liye láí thí, dekhne lagí. Chhoṭí Káminí apní piṭárí uṭhá láí, aur donoṉ laṛke jald ek dúsre ke khilaune dekhne bhálne lage. Har chhoṭí laṛkí ke pás ek piṭárí khilaune kí hotí hai. Jab wuh qadre baṛhtí haiṉ, to ek baṛá piṭárá baham pahuncháyá játá hai; aur yih piṭárá mạa khilaune shádíwál ạuraten bhí jamạ kar rakhtí haiṉ, aur un ká bahut sá waqt in ke uṭháne dharne aur sahejne meṉ sarf hotá hai. Jyúṉ jyúṉ in ká sinn baṛhtá játá hai, tyúṉ tyúṉ in kí bhí súrat badaltí játí hai. Siwá guṛiyoṉ ke jo ki us meṉ pahle bharí thíṉ, un meṉ miṭṭí ke phal, aur súp o chúlhe, bharkílí chhínṭoṉ ke ṭukṛe, rangín shíshoṉ ke ṭukṛe aur miṭṭí ke bartan ke ṭukṛe, garaz ki jo chízeṉ chamaktí húí aur ḳhúbsúrat mạlúm hotí haiṉ, aur un ke háth á játí haiṉ, sab un meṉ baṭorke rakh lí játí haiṉ.

Dulhin filhaqíqat dekhne meṉ bahut achchhí thí. Us kí ánkheṉ baṛí baṛí aur chamaktí húí thíṉ; us ke bálon meṉ tel kanghí kí húí thí; aur us ke zewar us ko bilkull dabáe ḍálte the. Us ke por por chándí ke chhalle ṭhuse the, aur us ke páoṉ kí unglíoṉ meṉ bhí chhalle paṛe the, aur in chhalloṉ meṉ ghunghrú lataṭkte the, jo chalte waqt bajte the. Ek bhárí chándí ki zanjír us kí kamar meṉ paṛí húí thí. Ek ḳhúbsúrat málá us ke gale meṉ thá, aur us ke tale sonahle dánoṉ kí panch-laṛí zanjír paṛí thí. Bálíoṉ se us ke kán lade the, aur in meṉ se bạzí bạzí niháyat hí ḳhúbsúrat thíṉ. Us ke háthoṉ meṉ kaṛe aur bázúoṉ meṉ joshan wg., paṛe the. Us ke sir par bhí ek ḳhúbsúrat qism ká zewar thá, aur us kí nák meṉ ek nath thí, jis meṉ ek motí aur do laṛíáṉ paṛí thíṉ. Siwá páoṉ ke kaṛe aur kamar kí zanjíroṉ ke, báqí sab gahne sone ke the. Us meṉ waláyatí safed-posh aur pyárí dulhinoṉ meṉ baṛá farq thá, táham wuh bahut ḳhúbsúrat mạlúm hotí thí. Jab tak wuh Gopálpúr meṉ rahí, tab tak Prasanno ke siwá báqí sab us ká baṛá láṛ pyár rakhte the, aur harchand ki wuh kabhí kabhí ro uṭhtí, aur kahtí ki maiṉ ghar jáúngí, táham wuh niháyat ḳhush rahá kartí thí. Nau din ke bạd, us ká báp aur us ke do bháí use ghar le jáne ko áe, aur wuh baṛí ḳhushí se un ke hamráh ghar ko gaí. Wuh itní chhoṭí thí, ki wuh yih bát na samajh saktí thí, ki mujhe thoṛe ạrse ke bạd apne ghar se ruḳhsat hokar hamesha ke liye nae nae dostoṉ aur apne shauhar ke hamráh rahná paṛegá, aur ki mujh ko mahz ḳhauf ke sáth apne shauhar ke páband rahná paṛegá. Ai bechárí chhoṭí Jagattáriní, terí áyanda hálat tere áge kaisí tárík aur dhundhlí nazar átí hai! Sháyad ki wuh mahabbat se roshan hogá, yá kaun kah saktá hai, ki terí ḳhushí saḳht nafrat aur náummedí se tárík hogí!

MAKHZAN I MASÍHÍ

THE CHRISTIAN TREASURY.

HIKMAT LAḶON SE BHÍ BIHTAR HAI, AUR SÁRÍ CHÍZEN JIN KÍ TAMANNÁ KÍ JÁTÍ HAI, US KE BARÁBAR HO NAHÍN SAKTÍN.

No. 6. } Jild 2. } Allahabad, December, 1869. { *Ba Mahsúl* 2-12 / *Bilá Mahsúl* 2--0 } *Sál.*

WÁDÍ I KASHMÍR KÁ TAZKIRA.

ÁDÍ I KASHMÍR Khatt i istiwá ke uttar 34 yá 35 dárja par baland paháṛon se gherá húá wáqi hai. Tibbatt i Kochak us ke shimál taraf ábád hai. Wuh túl men 90 míl aur arz men qaríb 60 míl ke hai, us kí ábádí hálat i tanazzulí men hai. Wahán ke log kaí saddí se sitam-rasída hain, aur is sabab se niháyat garíb hain. Hál ká Rájá kuchh apne peshwáon se ziyáda rahm-dil yá riáyá-parwar nahín hai.

Sarkárí málguzárí ke wusúl hone ke báb men̲ tarah tarah kí naqlen̲ niháyat gamnák mashhúr hain̲. Mazdúr bhí jo koson̲ bhárí bojhe ḍhote hain̲, sarkár ko apní mazdúrí men̲ se áṭhwán̲ hissa dete hain̲. Ek garíb ádmí ne baṛí mihnat se din bhar men̲ ek táláb men̲ se thoṛá sá singháṛá biná thá, aur shám ko ek sarkárí mulázim ne áke us ká do tihái le liyá, aur sirf ek tihái us garíb ko milá. Yún̲ hí yih garíb log hamesha se sitam uṭháte húe chale áe hain̲.

Kashmír muddat se ḳhúbsúratí o latáfat ke liye mashhúr hai, aur haqíqat men̲ yih to in sifaton̲ ke láiq hai, kyúnki koí jagah wahán̲ se ḳhushnumá aur áb o hawá aur zarḳhezí men̲ bihtar nahín̲ aur na ho saktí hai. Har qism ke ajnás wahán̲ paidá ho sakte hain̲, kyúnki wuh wádí daryá, aur jhílon̲, aur nahron̲ se ḳhúb árásta hai. Wahán̲ ke mewazát bhí, thoṛí sí mihnat se, niháyat mazadár aur umda ho sakte, lekin log apne uzr men̲ kahte hain̲, ham kyún̲ in ke liye mihnat karen̲, sarkár men̲ sab chhíne jáenge, aur hamen̲ kyá fáida hogá. Is wádí men̲ bahut se baṛe baṛe shahr aur qasbe aur mauze, Hindú aur Musalmánon̲ se ábád hain̲. Yih log dhán aur záfrán wagaira kí káshtkárí aur tarah tarah kí dastkárí ke kám karte hain̲ : yane, súti aur reshmí kapṛe binte, aur dunyá ke mashhúr doshále banáte hain̲.

Agle waqt Muhammadí bádsháh log is wádí par qábiz the, aur us waqt unhon̲ ne use bágon̲ aur chashmon̲ aur mahlon̲ se niháyat árásta kiyá thá, aur yih hanoz apní aslí ḳhúbí o husn samet maujúd hain̲, lekin ab Hindú Rájá saltanat karte hain̲. Wahán̲ ke Panḍit log in dinon̲ men̲ baṛe maqdúr-wále aur máldár hain̲. Butparastí bhí be-ḳharḳhasha baḳhúbí ráij hai, aur Hindú log daryá i Jhílam ke kináre baṛí ḳhushí se apná pújá-páṭ karte hain̲, jaisá is taswír men̲ dikhái detá hai. Baṛe baṛe aur niháyat mazbút sangí mandir hain̲, jo aglab hai, ki 2000 baras se bhí pahle ke bane hain̲ : yih sab brahmanon̲ ke qabze o tasarruf men̲ hain̲, aur un sabhon̲ men̲ but rakhe húe hain̲. Un kí biná, aur un ke bání, donon̲ ná-málúm hain̲.

Is wádí ká ḳhush manzar, us paháṛí kí choṭí par se, jo Srínagar ke qaríb wáqi hai, aur jo Sulaimán ká Taḳht kahlátá hai, jahán̲ muwáfiq rawáyat ke wuh azím bádsháh apne uṛan-khaṭole samet jise jinn log uṭháte the, apne asná i safar men̲ is aslúb o dil-rubá wádí ke sair ke liye ṭhahrá thá, dikhái detá hai. Is paháṛí par se Srínagar jo dár-ul-saltanat hai, maa sháhí mahlon̲ aur qila, aur Hindúon̲ ke mandiron̲ aur Muhammadíon̲ kí masjidon̲ aur nafís o ḳhúbsúrat pulon̲ aur sáyadár saṛkon̲ ke nazar átá hai. Us ke báen̲ taraf daryá jo paháṛon̲ kí choṭíon̲ ke barf ke pighalne se járí, aur chashme jo paháṛíon̲ kí jaṛ se bahte, dikhlái dete hain̲. Aur us ke dahine taraf mashhúr nahren̲ aur jhílen̲ jin ke kináron̲ par nafís aur farhat-baḳhsh bág, yane, Chunár, Nishát aur Shálimar, maa chashmon̲ ke úpar bahte húe bág, dikhái dete hain̲. Sámhne kí taraf shahr se dúr daryá ghúmkar is wádí ke shádáb aur dúr kí jhílon̲ aur nadíon̲ ko madad kartá húá wádí ke dúsre sire par niklá húá dikhái detá hai, jahán̲ yih ek tang gháṭí se paháṛ ke pár nikalkar Wádí i Kashmír se dúr baṛí tugyáni aur zor o shor se bahtá, jise wahán̲ ke log kahte, ki ab yih is ḳhúbsúrat wádí ke chhoṛne se ḳhafá ho gayá hai, aur is sabab se qahrnák hoke bahtá hai. Agar tum apní ánkh uṭháke dekho to tum ko paháṛ jo wádí i mazkúr ko cháron̲ taraf se ghere hai, barf se tájdár aur ḍhaká húá málúm hogá, aisá ki is ḳhush-aslúb jagah men̲ dáḳhil honá dushwár hai. Lekin haif aur sad afsos hai, ki shaitán aur gunáh ne is já par qiyám pakaṛke, sab chízon̲ ko niháyat bad-súrat baná rakhá hai! Dín i I'swí

kí yahán̲ sab jagahon̲ se ziyáda zarúrat hai. Agar yih lạnat aur ḳhár yahán̲ se dúr ho jáen̲, to Fáras ke shahríon̲ ká qaul sachchá ṭhahregá. "Agar Firdaus bar rú i zamín̲ ast.—Hamín̲ ast, o hamín̲ ast, o hamín̲ ast." Church Missionary Society ne baṛí koshish kí, ki Kashmír men̲ ek Mission muqarrar karen̲, lekin, chúnki Mahárájá Sáhib gair mulkíon̲ ko sirf chha mahíne is wádí men̲ rahne dete hain̲, un kí sárí saị záyạ aur be-súd húí. Ḍákṭar Elmslie Sáhib ne San 1865 Íswí men̲ ek dawá-ḳhána járí kiyá thá, aur wuh apne hamráh kaí ek Hindustáníon̲ ko le gae the, jin men̲ ek shaḳhs ba-nám Qádir Baḳhsh Kashmír ká mutawallid thá, aur wuh wahán̲ kí zabán se bhí wáqif thá. Yih shafá-ḳhána to kisí qadr sar-sazb húá. Pahle sál men̲ qaríb 1600 maríz shahr se, aur 300 dihát se muạlija ke liye Sáhib i mazkúr ke pás áe. Lekin Sáhib i mausúf ko Máh i October men̲ Kashmír se jabran chalá áná paṛá, aur phir April mahíne men̲ jáne kí ijázat páí. Is sabab se Sáhib wahán̲ ke hakím ke bandobast se niháyat ranjída-ḳhátir húe, jo ḍartá thá, ki us ke log Ísái na ho jáen̲, kyúnki bímár aur langṛe log har roz jamạ kiye játe the, aur dín i Íswí kí sachái kí tạlím sikhái játí thí, aur un kí ján o badan kí sihat ke liye duạ mángí játí thí. Ummed hai, ki yih Mission ab aur ziyáda kámyáb húí hogí, kyúnki itní ḳhúbsúratí o ḳhushnumái ke darmiyán men̲ koí aisí jagah nahín̲, jahán̲ itná gunáh o musíbat maujúd hai.

MAT GHABRÁO.

MAT GHABRÁO. Ghabránewálá aise mewe kí mánind hai, jo úpar to kánṭedár hai, aur bhítar karwáhaṭ se bhará húá hai. Ḳhudá kahtá hai, ki apní sárí fikr mujh par ḍál do, kyúnki mujh ko tumhárí fikr hai; lekin ghabránewálá kahtá, so nahín̲, par main̲, apní fikrmandí men̲ lagá rahúngá.

Mat Ghabráo. Tum Masíh ke liye gawáh ho, aur tumhárí gawáhí kis kám kí hai, agar tumhárá ghabráná us ke kalám ko jhuṭhlátá hai, ki us ne kahá hai, merá júá muláim, aur merá bojh halká hai.

Mat Ghabráo. Andesha karná tum ko kisí taklíf se nahín̲ bachátá, balki tumháre bojhon̲ ko aur bhí bhárí kartá hai, is liye ki andeshamandí taklíf, hán̲, musíbat kí taklíf se ziyáda hai.

Mat Ghabráo. Ḳhudá sab chízon̲ kí yá baṛí yá chhoṭí, nigahbání kartá hai. Apne sir ke bálon̲ par, aur hawá ke parindon̲ par, aur maidán ke phúlon̲ par gaur karo. Jo in ki ḳhabar letá, to tumhárí ḳhabar kyún̲ na lewe? To us kí mihrbání par takiya karo, aur tum ko ḳhatirjamáị hogí.

Cromwell Inglistán ká ek baṛá hákim thá. Us ke doston̲ men̲ ek sáhib baṛá ghabránewálá thá; jo har ek bát kí bábat yih sochá kartá thá, ki is ká anjám burá hogá—aur ki is se musíbat o halákat zarúr hásil hogí. Ek din, jab wuh az hadd ghabrá rahá thá, us ke ek díndár naukar ne us se púchhá, Ai sáhib, us se peshtar ki áp dunyá men̲ paidá húe, kyá áp kí samajh men̲ Ḳhudá ne dunyá ká achchhá intizám o bandobast nahín̲ kiyá?

Us ne jawáb diyá, Hán̲, achchhá kiyá: par tum kyún̲ púchhte ho?

Naukar ne phir suwál kiyá, Bạd us ke ki áp is jahán se kúch kar jáenge, kyá Wuh achchhí tarah se us ká bandobast na karegá?

Sáhib bolá, Hán̲, karegá; par tum kyún̲ púchhte ho?

Naukar ne kahá, Bhalá, thoṛí der tak ki áp yahán̲ rahte, kyá dunyá ke bandobast Ḳhudá ke háth men̲ nahín̲ chhoṛ sakte ho?

Us waqt se us ne apní náláiq fikrmandí ko chhoṛ diyá.

NÁGAHÁNÍ GIRIFTÁRÍ.

No. I.

Ek roz ká zikr hai, ki jab súraj niklá thá, aur din bahut achchhá nazar átá thá, ki shahr i Sadúm aur Ạmúrah ke log subh ko sab apne apne kám par gae, aur ánewálí áfat ká koí aisá nishán yá ásár záhir na hotá thá, jis se kisí ke dil men̲ kuchh andesha howe. Lekin un sab ádmíon̲ men̲ se ek ne bhí apne roz-marra ká kám tamám karne na páyá. Ekáek baṛí ạjíb kálí ghaṭá se ásmán andherá húá, aur ek ádmí dúsre se púchhne lagá, ki yih kyá húá cháhtá hai. Yih to ḳhálí badlí nahín̲ hai, aur wuh ándhí sí bhí nahín̲ mạlúm hotí hai: is taur par ham ne pahle kabhí ásmán nahín̲ dekhá thá. Galí galí kúche kúche log khaṛe hoke úpar dekh rahe the, ki yih surḳh ásmán, aur yih ág aur dhúwán̲ kí sí ghaṭá jo hamáre úpar jhúm rahí hai, aur baṛhtí átí hai, so kyá hai? kyá áfat ham par áegí? Sirf thoṛí der tak dekhnewálon̲ ko aisí púchh páchh karne kí fursat húí. Ekáek ág hí ág us ghaṭá se Sadúm aur Ạmúrah ke logon̲ par barasne lagí. A'tashí túfán un par ṭúṭ paṛá aur unhen̲ gher liyá, yahán̲ tak ki un shahron̲ ke sab báshinde, ḳhauf men̲ hoke, har kahín̲ áh aur wáwailá karne lage. *Wuh balá i nágahání men̲ giriftár hoke jald bhasam ho gae*, ki "Ḳhudáwand ne Sadúm aur Ạmúrah par gandhak aur ág Ḳhudáwand kí taraf se ásmán se barsáí, aur us ne un shahron̲ ko, aur sárí tarái aur shahron̲ ke sab rahnewálon̲ ko, zamín kí nabát tak nest kiyá."-Paid. 19:24. *Lekin unhen̲ is áfat ke áne kí ḳhabar pahle dí gaí thí*, kyúnki Lút ne ek din peshtar apne dámádon̲ se kahá thá, ki "Uṭho aur is maqám se niklo, kyúnki Ḳhudáwand is shahr ko gárat karegá." (Paid. 19:14); par unhon̲ ne us kí bát na mání, aur wuh apne dámádon̲ kí nazar men̲ ṭhaṭṭhebáz sá mạlúm húá. Wuh samajhte the, ki Lút han̲sí ṭhaṭṭhe kí bát kartá hai, aur hamen̲ dhokhá dene cháhtá hai. Us ká dimág phir gayá hogá, yá wuh ham ko siṛí jántá hai. Un ko yih ḳhiyál nahín̲ thá, ki hamárí sharárat dekhke Ḳhudá ne niháyat sabr o bardásht kí, aur ab, jab wuh hadd se guzrí, áḳhirash Ḳhudá ne ásmán par se apne firishte bheje ki ham ko wájibí sazá den̲. Wuh sochne nahín̲, balki sunne bhí nahín̲ cháhte the, ki ḳhabardár ho jáen̲; aur is sabab se wuh apne gunáhon̲ men̲ halák húe.

Yih pahlí dafạ na thí, ki gunahgár achának áfat men̲ phan̲se. Tab to sirf

do shahr halák húe, lekin us zamáne se peshtar ek waqt aisá húá thá, ki tamám dunyá halák húí. Núh ke dinon men túfán ká pání *nágahání gunahgáron par á pará.* Sach hai, ki Núh unhen ek sau bís baras tak jatátá aur samjhátá rahá, ki túfán áegá, lekin wuh khiyál karte the, ki aisí bát kabhí na hogí. Núh "rástbází ká manádí karnewálá." (2 Pat. 2 : 5 ;) hoke be-shakk maqdúr bhar unhen nasíhat detá rahá, ki tumhárí badí o sharárat ke sabab se dunyá ke úpar wuh áfat áne ko hai. Balki jo kishtí un ke sámhne bantí játí thí, use roz ba roz dekh karke wuh chitáe játe the, ki áfat ánewálí hai. Wuh jánte the, ki Núh yih bará jaház kis wáste banátá hai, kyúnki jab us se púchhte the, ki tum wuh kis kám ke liye banáte ho, tab wuh kahtá thá, ki "Khudáwand ne farmáyá, dekh main zamín par túfán ká pání bhejtá hún, ki har ek jism ko, jis men zindagí ká dam hai, ásmán ke níche se mitá dálún, aur sab jo zamín par hain, mar jáenge, par tú apne beton, aur jorú, aur apne beton kí jorúon samet kishtí men já."—Paid. 6 : 17, 18. Lekin kisí ne na máná. Un logon ne apne dilon men yihí gumán kiyá hogá, ki is buddhe kí aql zarúr phir gaí. Sháyad barhaíon ne bhí, jin ko us ne mazdúrí par jaház ke banáne men lagáyá thá, aisá samjhá hogá. Jab tak wuh apní mazdúrí páte the, tab tak wuh baná rahe the, aur kahte the, ki Núh jo cháhe, so banwáe, lekin haqíqat men aisá bará jaház saikron kos samundar se dúr banwáná sirf págal hí ká kám hai. Phir jo ban chuke, to kis tarah se samundar tak pahuncháyá jáegá? Yá sháyad Núh ke buláne par samundar áe aur jaház ko babáe. Garaz aisí waisí thatthe kí báten us ke kárígar, yane, barhai, lohár aur aur logon ne Núh par kahín hongín, lekin kishtí bantí játí thí, kyúnki Núh ne Khudá kí bát sach aur barhaqq mání. Aur log bhí apní apní ráhon par chale játe the, aur thatthon men uráte the. Lekin Khudá ká muqarrarí waqt, ki jise wuh samajhte the, ki kabhí na áegá, so ákhir ko á pahunchá. Khudáwand ke hukm par Núh aur us ká sárá gharáná kishtí men gayá, "aur Khudá ne us ke píchhe band kiyá." Paid. 7 : 16. Phir kyá húá? Pání is tarah se barasne lagá, jis tarah se pahle kisí ne kabhí na dekhá thá. Rát din pání lagátár baras rahá thá, aur dúsre din rát waisí jharí lagí, phir tísre din aisáhí rahá, aur chauthá roz, aur pánchwán, aur chhathwán, aur sátwán roz, sab eksán rahá, jharí hí jharí lagí rahí. Tab log thorá bahut soch men áe, aur jo pahle hans rahe the, jab unhon ne dekhá, ki "bare samundar ke sab sote phút nikle, aur ásmán ki khirkiyán khul gaín. (Paid. 7 : 11,) aur pání músládhár baras rahá hai, tab to hansí thatthá karnewále ghabrá gae, aur unhon ne kyá dekhá, ki jo pahle chhote nahr aur nále the, so bare zor shor ke daryá ho gae; aur nadí o daryá jo the, so jhíl kí mánind chaure ho gae; aur taráíán jo thín, so pání hí pání ho gaín, yahán tak, ki us ká ár pár na dekh sake. Phir pání barhte barhte un ke gharon men áyá, tab ján leke bhágná pará, pahle kothon aur peron par, píchhe paháron par; aur jitná pání barhtá játá thá, utná wuh log charhte játe the, aur unhon ne dekhá, ki paháron ke siwá sárí zamín dúb gaí, aur cháron taraf sirf pání hí pání nazar átá hai; aur tau bhí pání baras rahá hai. Tab un ko hosh húá hogá, aur hosh ke sáth khauf aur ghabráhat bhí: aur tab unhon ne ek dúsre se kahá hogá, ki bháí, malúm hotá hai, ki Núh kí bát sachchí thí. Jab wuh hamen chitátá thá tab ham us par hanske use págal jánte aur us kí nasíhat par liház na karte the. Lekin ab záhir hai ki págal ham hí hain. Dekho, kishtí udhar utrá rahí hai. Jo ham us kí bát mánte, aur us ke sáth kishtí men hote to kyá khúb hotá! Hamárí aql aur samajh par háe! hamárí hansí thatthá karne par

háe! Hamárí bewaqúfí aur diwánagí par háe háe! Ab kyá karen! Ham to guzar chuke.

Yún wuh apne úpar lanat o malámat karte the, par kis kám kí thí? Waqt to guzar gayá thá. Aur jab yún náummedí ke daryá men dúb chuke, tab pání ne unhen bhí ákhirash paháron kí chotíon par já liyá, aur wahán khá liyá. Wuh sab dúbke halák húe; *wuh nágahání balá men giriftár húe.* Agarchi ek sau bís baras tak unhon ne áfat se bachne kí nasíhat pái thí, tau bhí wuh ekáek halákat men par gae.

Sháyad ham gumán karen, ki us zamáne ke logon ne burá kiyá, jo Núh kí nasíhat na mání. Aur sháyad yih bhí samjhen, ki Sadúm ke log jo Lút kí bát par hanste the, so bhí burá thá. Jab us ne un se kahá, ki Khudáwand ne farmáyá, ki main shahr ko gárat karúngá, is liye tum jald nikalke bach jáo, aur wuh use ṭhaṭṭhon men urá rahe the, so un kí ain nádání thí. Khair; agar tum aisá samjho, to ek bát suno. Khudá *is hí zamáne ke logon par bhí nágahání gazab ḍálegá,* kyúnki us ke kalám men aisá likhá hai. Ab ham púchhte hain ki us ko mánke, aur apní taiyárí karke, tum hoshyár hoge; yá us ko na mánke apní nádání ká phal kháoge? Hál yih hai, ki jaisá Núh aur Lút ke dinon men húá thá, waisáhí ab ke zamáne ke logon par *ánewále gazab ká ishtihár hai.*

JÁIRAS KÍ DUKHTAR KE JÍ UṬHNE KÁ BAYÁN.

GLE DINON MEN EK ádmí Jáiras náme mulk i Yahúdiyá men rahtá thá. Wuh apne gánw men izzatdár ádmí thá, kyúnki wuh ibádatkháne ke sardáron men se ek thá. Us kí ek hí beṭí thí. Wuh us ko bahut pyár kartá, aur us kí bihtarí ke liye sab kuchh kartá thá. Má báp apne farzandon ko bahut se khatron se bacháte hain: jab chhoṭá larká báhar kheltá hai, aur koí jánwar us par charhá cháhtá hai, to wuh daurke yá to us jánwar ko bhagá dete, yá us larke ko uṭhá le játe hain. Is Makhzan ke Saptambarí Nambar men kisí aurat ká qissa thá, jis ne apne chhoṭe larke ko uqáb se chhurá liyá. Lekin má báp ádmí hokar apne larkon ko har tarah kí áfat se nahín bachá saktí. Alláh kí marzí thí, ki yih larkí jab bárah baras kí thí, tab bímár pare. Us ke báp ne us kí shifá ke liye bahut tadbíren kí hongí, lekin un se kuchh fáida na húá. Wuh rafta rafta ziyáda bímár ho gaí; yahán tak ki us ke doston ne jáná, ki ab wuh marne par hai. Jab Alláh kí marzí ho, ki fuláná shakhs mar jáe, to sab makhlúqát use nahín bachá saktí. Wuh báp agarchi apní dukhtar ko bahut azíz rakhtá thá, tau bhí maut ke háth se use bacháne ke liye bilkull láchár thá. Us kí ek hí ummed thí. Us ne jáná thá, ki Ísá, jo dunyá men hai, wuh aisí qudrat rakhtá hai, ki Wuh bahut bímáron ko changá kiyá kartá hai. Wuh is waqt is rúe zamín par hai. Agar main us ke pás jáke minnat karún, to sháyad wuh áke merí larkí ko changá karegá.

Chunánchi wuh Masíh ke pás gayá, aur us kí minnat karke kahá, ki merí ek chhoṭí larkí marne par hai, áp mere ghar men áke apne háth ko us par rakhiye, to wuh zinda hogí. Us ke dil men yaqín thá, ki maut bhí Ísá ke ikhtiyár men hai, lekin wuh yih samajhtá thá, ki sirf kisí ke pás hí áne se us ko changá kar saktá hai. Yihí us waqt ká ámm itiqád malúm hotá hai; lekin ek súbadár ká ímán is se barhke yih húá, ki Masíh dúr se bhí bímáron ko changá kar saktá thá.

Is mábain men us sardár ke ghar se kisí

ne ákar kahá, ki terí beṭí mar gaí, ab kyún ustád ko ziyáda taklíf detá hai? Lekin us ne Masíh se kahá, ki merí laṛkí ab hí mar chukí, lekin áke apná háth us par rakhiye, aur wuh zinda hogí. Ísá ne yih sunke kahá, ki mat ḍar, sirf ímán lá, aur wuh bach jáegí. (Mazmún se malúm hotá hai, ki Matí 9: 18wín men sardár kí bát us waqt kahí gaí, ki us ne suná thá, ki laṛkí mar gaí.)

Jab wuh ghar men áe the, tab malúm húá, ki Yahúdíon ke dastúr ke mutábiq mátam karnewále áe the, aur bánslí bajáte, rote píṭte the. Lekin Masíh ne un se kahá, ki tum log niklo, yih mar nahín gaí, balki sotí hai. Wuh log jánke, ki laṛkí mar gaí, us par hanse. Us kí rúh to nikal gaí thí, kyúnki Lúqá saríhan kahtá hai, ki us kí rúh phir áí; lekin Masíh ká matlab yih hai, ki rúh aur badan kí aisí derpá judáí na hogí, ki ham us ko maut kahen. Isí tarah se Masíh ne Lazar ke haqq men kahá, ki us kí bímárí maut kí nahín hai; aur phir apne shágirdon se kahá, ki wuh so gayá hai: tau bhí us ke bad us ne kahá, ki wuh mar gayá. Jis tarah us ne kahá, ki Lazar kí bímárí maut kí nahín hai, isí tarah us ne kahá, ki yih laṛkí mar nahín gaí. Tau bhí donon kí rúhen nikal gaí thín, lekin rúh aur badan kí judáí maut ke nám ke láiq na thí. Tab Masíh ne un beímánon ko báhar karke, tín gawáhon ko, maa us laṛkí ke má báp ke, sáth rakhá, aur us laṛkí ká háth pakaṛke, (táki malúm ho, ki usí men qudrat hai) us se kahá, ki ai laṛkí uṭh; aur us kí rúh phir áí. Tab Masíh ne kahá, ki us ko kuchh kháne ko do. Is hukm ke dene se Masíh kí mihrbání sábit húí, kyúnki wuh laṛkí bhúkhí húí hogí. Lekin khusúsan us ke kháne se malúm húá, ki wuh ab har tarah se bahál ho gaí hai. Tau bhí us ká badan wuh nahín thá, jo rúhání kahlátá hai, balki us kí hájaten aur logon kí hájaton kí mánind thín.

Ísá Masíh ne us laṛkí ko zinda kiyá; is mujize se us kí qudrat sábit húí. Wuhí maut kí kunjí rakhtá hai; wuhí qiyámat ká málik hai. Agar wuh cháhe, to kisí ko jilá saktá hai, balki "wuh waqt átá hai, jis men sab, jo qabron men hain, us kí áwáz sunke niklenge: jinhon ne nekí kí hai, zindagí kí qiyámat ke wáste, aur jinhon ne badí kí hai, sazá kí qiyámat ke wáste." Ham men se kaun zindagí kí qiyámat men sharík honge?

EK TAMSÍL BAK-BAK KÍ BÁBAT.

ISÁ ITTIFÁQ HÚÁ, ki do bagle aur ek kachhúá ek hí jhíl ke pás rahá karte the, lekin garmí ke mausim men jhíl súkhne lagí, aur tínon ká yih iráda húá, ki ham dúsrí jagah jáenge. Is par kachhúá kahne lagá, Mujh se chalá nahín játá;—main tumháre sáth já nahín saktá hún. Chunánchi ek baglá láṭhí ká ek ṭukṛá ḍhúnḍhke us pás láyá, aur us se kahá, ki Tum is ko apne munh se pakṛe raho, aur ham donon tumhen uṭháke wahán uṛ jáenge, lekin ráh men khabardár aur bát na karná.

Kachhúe ne baṛí khushí se lakṛí ko bích o bích apne munh se pakaṛ liyá, aur donon bagle bhí use pakaṛke uṛ gae. Chalte chalte wuh kisí gánw ke úpar se guzre, aur gánw ke log unhen dekhke hansne lage. Logon ká gul shor sunke kachhúá chup hone kí zarúrat se gáfil húá, aur bol uṭhá, ki Log kyún hanste hain. Lekin jis waqt ki us ne bát karne ko munh kholá, wuh gir paṛá, aur chakná chúr húá.

Is tamsíl se yih nasíhat nikaltí hai, ki bakná har waqt munásib nahín hotá hai; aur phir, ki un ko jo achchhí nasíhat nahín mánte hain, baṛá khatra hogá.

ILIYÁH NABÍ AUR KAUWON KE BAYÁN MEN.

I Salátín ká xvii. 1—7.

K ádmí, dekhne men buḍḍhá aur buzurg, Akhiab bádsháh ke huzúr men áke khaṛá húá. Us kí posliák únṭ ke bálon kí ṭáṭ sí baní thí. Us ke chihre se asálat o sanjídagí sáf zahir hotí thí. Wuh bádsháh ke liye, Khudá kí taraf se paigám láyá thá. Jab ki bádsháh ne us ko dekhá, wuh fauran pahchán gayá, ki yih Iliyáh Nabí hai. Wuh buzurg us magrúr bádsháh ke gusse se khauf nahín khátá thá. Jo kuchh Khudá ne kahne ko farmáyá thá, us ne dilerí se bayán kiyá; yane, us se kahá, ki barson tak is zamín men pání nahín barsegá; ki sab naddíán aur sote súkh jáenge; ki baṛí mushkil se pání píne ko milegá; ki anáj aur ghás is tarah súkh jáegí, ki na insán na haiwán ke liye kháne ko rahegá.

Bad is ke, Khudá se hukm páke, Iliyáh wírán jagah men já rahá. Wahán wuh bayábán kí ek chhoṭí naddí ke pás rahá, jab tak ki wuh súkh na gaí. Wahán kauwe roz roz us ke kháne ke liye roṭí

aur gosht donon waqt láyá karte the. Kauwe janglí parind hain, aur yih bát un kí adat ke barkhiláf thí. Agar khurák le karke wuh apne bachchon ke pás játe, to kuchh taajjub nahín, lekin Khudá ne unhen bhejá, aur us kí qudrat se wuh khurák sahíh salámat nabí ko pahunchtí thí. Log nahín jánte the, ki nabí kahán hai, aur kháne ko bhí bahut kamtí thá, tau bhí Khudá ne kauwon ko záhir kiyá ki roṭí aur gosht kahán thá, aur tab us ne bayábán kí us poshída jagah ko jahán nabí rahtá thá un kí rahnumáí kí.

Khudá kí kaisí mihrbání ham logon kí nigahbání men záhir hotí hai. Wuh har roz hamen kháne ko detá hai. Hamáre liye wuh anáj ko ugátá hai. Wuh hamáre liye ásmán se menh barsátá hai. Hamáre liye sáf pání naddíon men bahátá, aur kúon men nikáltá hai, ki ham pyáse na rahen. Jo kuchh ham ko miltá hai, so us kí bakhshish hai. Kyá dil se us ke shukrguzár na honá cháhiye? Hán, sab jismání barkaton ká shákir honá chahiye, aur us baṛí mahabbat ke sabab bhí ki jis se us ne hamárí rúhon ko pyár kiyá hai. Tum ko malúm hai, ki us ne kis tarah hamárí rúhon ko pyár kiyá, ki un ke bacháne ke liye us ne apná azíz Beṭá maslúb hone ko bhejá, aur wada kiyá, ki jo koí us par ímán láe, naját páegá.

Gunáhon men ai dil, rahtá tú jo máil,
Sazá us kí páoge, ham dekhte hain.
Tumháre gunáhon kí bakhshish ke khátir
Mará hai Masíh khud, yih ham dekhte hain.

Jo pakṛe wasíla shitábí Masíh ká,
Hayát baqá us men ham dekhte hain.
Tere dard o gam kí yihí haigí dárú
Ki Yisú hai sháfí, yih ham dekhte hain.

Tirzah ka Ahwál

YÁ

SALÍB KÍ DILRUBÁÍ.

SATWAN BAB.

KHIRASH BAP usí gaflat men kuchh bolá, aur Tirzah sun rahí thí; to kyá suná, ki barí mahabbat kí áwáz se Tirzah, Tirzah, pukár rahá hai. Is se us ke dil ká hál záhir húá, ki bukhár kí gaflat men apní betí ko pidarána shafaqat se yád kartá hai. Jab jágá, to Tirzah parde kí ár men já kharí húí, táki báp jald use na dekhe. Us ne dhímí áwáz se kahá, ki Tirzah, ai merí láḍlí Tirzah, tum kahán ho? Is ko sunke Tirzah apne taín zabt na kar sakí, aur us ne palang ke pás apne ghutnon ke bal kharí hoke báp ká háth pakrá, aur bare pyár kí áwáz se jawáb diyá, ki "Mere pyáre báp, ai mere pyáre báp, main házir hún! Yih kahke us ke munh par jhukí, aur bare pyár se chúmá. Phir aisí nigáh se báp ko dekhá, ki jis se us ko malúm ho, ki wuh kuchh arz kiyá cháhtí hai. Báp hosh men áke sochne lagá, ki Kyá húá? aur apní pyárí beṭí ko dekhne aur us ke pyár kí báten sunne se us ká dil pahle khush húá, kyúnki bahut dinon ke bad use dekhá, aur áge ke muwáfiq lanat bhejne se báz rahá; lekin ek lamhe ke bad us ke dil par aur khiyál guzre. Us ke mazhab ke taassub ne us kí pidarána mahabbat ko dabá diyá, aur wuh apná háth jhat-pat apní beṭí ke háth se chhuṭáke bare gusse se bolá, ki Tú yahán kyá kartí hai?

Tirzah ne jawáb diyá, ki Pyáre báp, Áp kí Tirzah áí hai, ki apne bímár báp kí khidmat-guzárí kare, aur áp kí bímárí men áp ke sáth rahe. Main phir áp kí láḍlí, áp kí pyárí Tirzah húá cháhtí hún. Hán, pyáre báp, main phir ho saktí hún. Áp batáiye, ki ho saktí hún, yá nahín?

Báp ne púchhá, ki kyá Tum wuh malaún dín tark kartí ho?

Tirzah ne kahá, ki Ai báp is ká zikr áp is waqt mat kíjiye. Ab to áp bahut bímár hain, aur aisí báton ká zikr aur fikr karne se bímárí barh jáegí. Áp to apní Tirzah ko hamesha pyár karte the, aur us ke barábar kaun áp kí tímárdárí kar sakegá? Mere siwá áp ke ghar men koí na rahá; kyá mujhe bhí áp dúr kiyá cháhte hain? Nahín, aisí bát kabhí nahín ho saktí hai. Phir, jo áp mujhe yahán se nikálen bhí, tau bhí main hargiz na jáúngí. Áp zarúr ham ko apne pás rahne díjiye; ai mere pyáre báp, rahne doge kí nahín?

Yih sunke us ke buḍḍhe báp ne lambí sáns bharí, aur jawáb na diyá, aur apná háth Tirzah ke háth men rahne diyá, jise Tirzah ne chúmá; balki har tarah se us ne apná pyár záhir kiyá. Wuh jántí thí, ki jo ab merá báp chup rahe, aur mujhe na nikále, to barí ganímat hai. Pas us ne jaldí se us ke pás rahne kí taiyárí kí, aur bare ishtiyáq se us kí khidmat kí.

Pahlí rát men jab wuh apne báp ke pás khidmat ke liye házir rahí, Khudáwand ne us ke dil ko barí khushí bakhshí.

Us ne apní Baibal kholke wuh báb paṛhá, jis meṉ Ḳhudáwand Masíh ke dukh uṭháne, aur máre jáne ká bayán hai. Wuh apne dil meṉ yúṉ sochtí thí, ki goyá maiṉ ḳhud Gatsaman ke bág meṉ házir húṉ, aur Masíh Munajjí kí jánkandaní kí hálat, aur us ke lahú ká sá pasína ṭapakná, balki us kí sárí musíbateṉ jo us ne mere liye uṭháíṉ, apní ánkh se dekhtí húṉ.

Dúsre din, yane, Juma ke roz, jo girja ká din thá, us ne girja ká ghanṭá sunke mạlúm kiyá, ki ab mere Masíhí dost ikaṭṭhe áte haiṉ, ki Ḳhudáwand kí maslúbí ká wạz suneṉ. Waháṉ jáne ko us ká dil to cháhtá thá, lekin apne báp ke sabab se ghar hí meṉ rahná paṛá. Us ká báp, pahle kuchh saḳht aur ázurda-dil rahá, yaháṉ tak, ki us se boltá bhí na thá, lekin rafta rafta us ko mạlúm húá, ki beṭí kí dilí ḳhidmat aur naukaroṉ kí ḳhidmat meṉ baṛá farq hai. Áhista áhista us kí ázurda-dilí játí rahí, aur jo kuchh wuh cháhtá thá, us se mángtá thá, balki ek dafạ us se yih bhí kahá, ki Tum achchhí ḳhidmat kartí ho; tau bhí aur kuchh bát-chít us se na kí. Wuh apne báp ke pás rahne aur us kí ḳhidmat karne se aisí ḳhush húí, ki goyá use baṛí daulat milí, balki wuh samajhtí thí, ki yih ek baṛe ḳhazáne ká namúna hai, jo Ḳhudáwand mujhe degá. Wuh apne pyáre báp kí tímárdárí meṉ har waqt masrúf rahtí thí; aur jis waqt us ká báp sotá thá, yá jab use thoṛí fursat miltí thí, wuh báp se poshída Kalám-ul-láh paṛhtí thí. Do chár roz isí tarah se guzre, aur rafta rafta us ká báp pyár kí báteṉ us se karne lagá. Itne meṉ itwár á pahunchá, par Tirzah rát bhar kí jágí thí, aur is sabab se subh ko us kí ánkhoṉ meṉ nínd bharí thí; lekin jab girja ká ghanṭá suná, to munh háth dhoke Injíl kholke wuh báb paṛhá jis meṉ Masíh ke jí uṭhne aur Mariyam Magdalíní ko dikhái dene ká bayán hai, aur us ke paṛhne se wuh táza-dam húí. Jab paṛhá, ki Masíh ne us itwár ke subh ko jí uṭhke apne shagirdoṉ se kahá, ki "Tum ko salám!" to us ko aisá mạlúm húá, ki goyá mujh se bhí wuh kahtá hai, ki Tujh ko salám! aur shágirdoṉ ke mánind wuh ḳhush o ḳhurram hoke kahtí thí, ki merá Munajjí áj murdoṉ meṉ se phir jí uṭhá.

Us roz Tirzah ko kisí Masíhí dost se milne kí baṛí árzú thí. Us ká báp rát meṉ achchhí tarah soyá thá; pas Tirzah ke dil meṉ yih bát áí, ki Kyá maiṉ do ek ghanṭe ke liye apne báp ko chhoṛ saktí húṉ ki nahíṉ, lekin wuh dubdhe meṉ rahí. Jab ki súraj kí roshní se tamám koṭhrí ḳhúb roshan húí thí, to us ká dil aur bhí nihál húá, aisá ki ḳhush ba ḳhush bát-chít aur báp kí ḳhidmat kartí thí.

Us ke báp ne yih dekhke kahá, ki Tirzah, tum to áj niháyat ḳhush-dil ho.

Tirzah ne jawáb diyá, ki Pyáre báp, Merí ḳhush-dilí ke kaí sabab haiṉ. Ek to áp ko árám hotá játá hai, aur yih baṛí ḳhushí kí bát hai; dúsrá ek aur merí ḳhushí ká sabab hai, aur kásh ki áp is ko bhí jáneṉ. Báp jhunjhláne lagá, aur Tirzah chup rahí. Thoṛí der bạd us ne mihrbání kí áwáz se kahá, ki Beṭí tum áj subh ke waqt hawá kháne ko jáo, nahíṉ to tum bhí bímár ho jáogí. Is bát ke sunne se Tirzah ko yaqín húá, ki haqíqat meṉ mere báp ká dil mujhe ab pyár kartá hai, aur is se us ká dil bahut ḳhush húá. Pahle us ne jáne se inkár kiyá, lekin báp kí tákíd se wuh áḳhir ko rází hoke chalí, aur wuh jaldí us girja meṉ gaí, jaháṉ Ḳhudá kí mahabbat ká hál pahle us par záhir húá, yaháṉ tak, ki Yaqúb buzurg kí tarah wuh kah saktí thí, ki jaisá likhá hai, "Sach Ḳhudáwand is jagah hai, aur maiṉ na jántá thá, yih kyá hí ḍaráná maqám hai! So kuchh aur nahíṉ, magar Bait-ul-láh, aur ásmán ká ástána hai," Paid. 28: 16, 17.

Pádrí apne wạz meṉ us báb ká bayán kartá thá, jis meṉ hamárá Ḳhudáwand

apne jí uṭhne ke bạd Mariyam Magdalíní ko dikhái diyá. Us ke sunne se wuh sochne lagí, ki merá hál bhí kuchh kuchh Mariyam Magdalíní ká sá hai, aur is se us ká ímán aur bhí qawí húá. Girja ke bạd, wuh sirf thoṛí der ke liye Mariyam ke pás gaí, aur jo hál us par guzrá thá, bayán kiyá, aur táza-dil hoke apne ghar ko lauṭ gaí, ki apne báp kí khidmat kare.

Ḍákṭar Sáhib ne, jo roz roz átá thá, yih dekhá, ki Iliạzr ko árám jald hotá játá hai; lekin yih nahíṉ jántá thá, ki apní bíbí kí maut ke gam se wuh aisá bímár húá hai. Us ne Iliạzr se yih kahá, ki Tumhárí beṭí kí baṛí mahabbat aur khidmat se jo tumhárí tímárdárí kartí hai, tum ko shifá jald hotí játí hai. Jab Ḍákṭar ne yih kahá, to Iliạzr ne baṛí shafaqat kí nazar se Tirzah ko dekhá. Tirzah ká jí tab khushí se bhar gayá, aur apne dil meṉ Alláh ká shukr kiyá, jis ne us par har tarah se rahm kiyá.

Isí tarah do tín hafte guzre. Tirzah ko Mariyam kí muláqát karne kí fursat kam miltí thí, lekin jab muláqát na kar sakí, to chiṭṭhí likhke khátir-jamạí hásil kartí thí. Mariyam kí chiṭṭhíoṉ se Tirzah ko baṛá fáida hotá thá, kyúnki us ne apní díní tajríba-kárí kí nasíhateṉ Tirzah ko likhíṉ, aur bạze waqt Pádrí ne khud bhí chand báteṉ tasallí ke taur par un meṉ apní taraf se darj kíṉ. Jab us ke báp ne us se is qadr mihnat lí, ki Tirzah ko din meṉ chiṭṭhí likhne kí fursat na rahí, to wuh rát meṉ likhtí thí, aur Báp ke palang ke pás baiṭhí húí Kalám-ul-láh paṛhtí, aur kam sotí thí.

Tirzah ne bárhá dekhá, ki us ká báp us par gaur se nazar kartá hai, aur yih mạlúm hotá thá, ki yá to mahabbat se dekhtá hai, yá taạjjub kartá hai, ki merí beṭí ká taur taríq kaisá ho gayá, ki wuh mahíne bhar se ziyáda rát din baṛe tawajjuh se merí tímárdárí kartí, aur hamesha khush-dil rahtí hai. Wuh jántá thá, ki merí beṭí mujhe bahut pyár kartí hai, lekin pahle bhí pyár kartí thí, tau bhí wuh itní khidmat na kartí thí, jitní ab kartí hai, pas yih us ká hál kyúnkar badal gayá.

DAWAT I INJÍL.

1.

Sab log áiyo,
Khudáwand ká pák din hai,
Ham jaldí jáeṉ, girje ko,
Tum sab áiyo:
Ki suneṉ ham achchhí tạlím,
Aur kareṉ, Ịsá kí tạzím;
Wuh hai Khudá rahím,
Tum sab áiyo.

2.

Badkár tálib hoṉ,
Ki ạish o ịshrat kareṉ,
Khudá ke ghar ham jáenge,
Tum sab áiyo:
Yih hai beshakk mubárak kám,
Ki leṉ ham Masíh ká nám;
Ho us kí hamd mudám;
Tum sab áiyo.

3.

Ham sochte raheṉ,
Khudá ke pák kalám par,
Ki us meṉ hai naját ki ráh,
Tum sab áiyo:
Nasíhat us meṉ hai sahíh,
Ki jo salíb par thá zabíh,
Wuh zinda hai Masíh,
Tum sab áiyo.

4.

Us meṉ likhá hai,
Ki Ịsá ne khud kahá,
In laṛkoṉ ko tum áne do,
Pas sab áiyo:
Masíhá! tujh pás áte haiṉ,
Tujh par ímán ham láte haiṉ,
Naját ham cháhte haiṉ;
Sab log áiyo.

MAKHZAN I MASÍHÍ.

December, 1869.

CHÁND KE BAYÁN MEN.

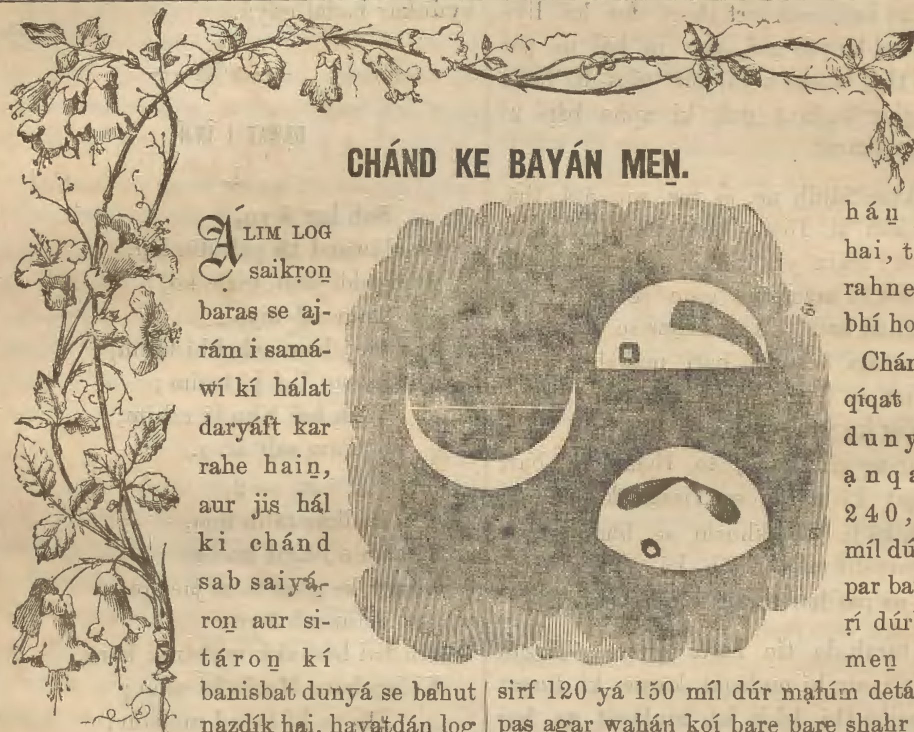

Álim log saikṛon baras se ajrám i samáwí kí hálat daryáft kar rahe hain, aur jis hál ki chánd sab saiyáron aur sitáron kí banisbat dunyá se bahut nazdík hai, hayatdán log us kí bábat bahut ziyáda rázjoí karte hain. Jab tak ki log baṛí baṛí dúrbínon ko kám men na láe the, tab tak wuh bahut thoṛá daryáft kar sakte the, aur wuh is bát ke malúm karne ke bahut mushtáq the, ki kyá chánd men koí ábádí hai yá nahín?

Sach hai, ki Khudá ne kisí chíz ko befáida nahín banáyá, lekin aisá ho saktá, ki chánd áyanda kí ábádí ke liye taiyár hotá játá hai, yá sháyad guzashta zamáne men kabhí us men ábádí húí hogí, yá ki wuh aur kisí maqsad se paidá húá hogá; lekin wázih hotá hai, ki hál men wuh ábád nahín hai. Agle zamánon men log mahtáb men aisí jagahon ko dekhte the, jin ko samundar samjhte the, aur jin ko nám bhí, maslan Amrit Samundar, Samundar i Pur-Bukhár, wagaira, dete the. Aur yih un ke qiyás men átá thá, ki jahán pání hai, tahán rahnewále bhí honge.

Chánd haqíqat men dunyá se ạnqaríb 240,000 míl dúr hai, par baṛí baṛí dúrbínon men wuh sirf 120 yá 150 míl dúr malúm detá hai; pas agar wahán koí baṛe baṛe shahr hote, to cháhiye ki wuh dikhái den. Par ab tak kuchh ábádí ká nishán dekhne men nahín áyá hai. Phir agar qamar men mausimon kí tabdíl hotí, to cháhiye ki wahán kí zamín kabhí kabhí sufed sí aur úsar, aur kabhí kabhí sabz sí aur zarkhez malúm detí. Lekin aisí koí tabdíl dekhne men nahín ái hai. Pas záhir hotá, ki agar wahán koí rahnewále hain, to un men aur insán men bahut farq hogá. Phir hayatdán log kahte hain, ki agar wahán pání bhí hotá, tau bhí chánd ábádí ke láiq nahín, kyúnki us men koí kura-i-bád nahín záhir hotá; aur jahán koí hawá nahín hai, tahán kis tarah koí dam le sake?

Lekin wázih ho, ki sirf nisf chánd hamáre dekhne men átá hai. Ek ádhá us taraf hai, aur kabhí dunyá kí taraf nahín

phirtá; chunánchi us hisse kí hálat koí batlá nahíṉ saktá hai.

Jab koí baṛí dúrbín ke wasíle se chánd par nigáh kartá, tab us ke ajíb pahároṉ ko dekhke dil hairán ho játá hai, kyúnki wuh aisá kohistán malúm hotá, jaisá dunyá meṉ kahíṉ nahíṉ miltá hai. Har kahíṉ niháyat baṛe gol se gaṛhe dikháte haiṉ, jo gahráí meṉ hazárhoṉ fuṭ malúm hote haiṉ. In gaṛhoṉ ke chároṉ taraf baland pushte paháṛ ke muwáfiq hote haiṉ, aur aisá malúm hotá, ki in pushtoṉ kí maṭṭí aur patthar in gaṛhoṉ se nikále gae haiṉ, kyúnki agar wuh un meṉ phir ḍále játe to zamín ṭhík barábar ho játí. Aise kaí ek gaṛhe haiṉ, jo ki qutr meṉ bís, chális, aur sáṭh kos hote haiṉ, aur un ke pushtoṉ meṉ ke baṛe sar i koh solah hazár fuṭ unchái meṉ hote haiṉ.

Phir in gaṛhoṉ ke bích hí meṉ bhí kabhí kabhí paháṛ hote haiṉ, jin kí súrat se daryáft hotá hai, ki yih kisí zamáne meṉ koh i átash-fisháṉ húe haiṉ. Is taswír ke dekhne se sáf záhir hogá, ki yih gaṛhe, aur pushteṉ aur bíchwále paháṛ kis tarah durbín meṉ dikháte haiṉ.

Mulk i Alamániya ke do baṛe ilm i hayatdáṉ, yane, Beer Sáhib o Madler Sáhib ne chánd ká ek baṛá achchhá naqsha taiyár kiyá hai, jis ke dekhne se, us kí haqíqat khúb daryáft hotí hai. Un ke hisáb se chánd ká ek paháṛ 22,823 fuṭ úncha hai.

CHIRÁG I NASÍHAT.

No. 7.

MISÁL.—*Hajjám ahmaqoṉ ke munh par apná kám síkhtá hai?*

NASÍHAT.—Agar tumhárá kuchh kám karná ho, to achchhá kárígar buláo. Kachche kárígaroṉ se bahut nuqsán hotá hai.

Matla i Núr.

ATHWÁṈ BÁB.

Ek halqa ásmán meṉ.

HÁDÍ KE KAÍ HAFTE KE bad, ek roz jab ki Kumárí, Prasanno aur Basanto, aur pás paṛos kí aur auratеṉ kám kartí aur paṛhtí thíṉ, aur wuh Angrezin bhí un ke darmiyán meṉ baiṭhí thí, ekáek ek aurat ángan meṉ áí, aur darkhwást kí, ki agar ijázat ho, to maiṉ kuchh gáúṉ. Wuh Gopálpúr meṉ ajnabí thí, aur paise kamáne ko áí thí, is khiyál se ki sháyad merí gíteṉ logoṉ ko naí malúm hoṉgí. Us ká gumán sahíh niklá. In gawaiyoṉ kí gíteṉ sunná, in auratoṉ ke liye niháyat khush-ásár mauqa hai. Chunánchi un logoṉ ne apne kám aur kitábeṉ uṭhá rakhíṉ, aur us Angrezin se bhí sunne kí darkhwást kí gaí. Wuh khushí ke sáth rází húíṉ, lekin yih shart kar liyá, ki koí násháista gít na gáyá jáe. Us aurat ne gáná shurú kiyá, aur tál miláne ke liye ek chhoṭá sá manjírá us ke háth meṉ thá; us kí áwáz sáf aur bharpúr thí, aur har lafz ká talaffuz bahut sáf hotá thá. Us ne pahle dil ke muqaddame meṉ ek baṛá dil-soz gít gáyá, jis ká tarjuma kuchh kuchh is andáz par hotá hai:—

1 Tú dil, is ḳhák meṉ rahtá hai harchand,
Wale mạlúm hotá hai judá-tar,
Ki jo karná nahíṉ, main cháhtá húṉ,
Wuhí dunyá meṉ, maiṉ kartá húṉ á kar.

2 Badí kí ráheṉ sab hotí haiṉ merí,
Niháyat shauq se aur jurm ke sáth;
Ḳhatar us ke chamak kí karke mạlúm,
Sharáb i argawáṉ pítá húṉ din rát.

3. Maiṉ kartá parwází tá pakṛúṉ máh i tábáṉ,
Jo qáim hai miyán i fauj i Aḳhtar;
Mujhe látá hai tú níche ko, ai dil,
Maiṉ yáṉ níche paṛá húṉ, misl i aḳhgar.

4 Ba-ráe sozish o taklíf i pur ḳhauf,
Jo tú látá hai mujh par, ai dile-zár,
Jo mujh ko ḳhwáhishoṉ se rokte haiṉ,
Karúṉ kyá un ke wáste maiṉ láchár!

5 Dile nápák, gar tú pák hotá,
Na hargiz ghúmtá, bebák hotá,
Na ek shai se dúsrí simt phirtá,
Na ḳhushkí se tú bahrke kanár játá.

6 Dilá, mujh par rahím o mihrbán ho,
Maiṉ húngá ḳhauf i muhlik se tab ázád;
Jaháṉ meṉ tab firishte kí ajal ke,
Maiṉ ḳhud dekhúngá súrat, ba dil i shád.

7 Ba sihat karne de, Haqq kí parastish,
Nigáh ke áge us ke jhukne de dil;
Tab us kí roshní beshakk mere gird,
Hamesha chamkegí jyúṉ máh kámil.

8 Bạsar haiṉ hote játe jald ghanṭe,
Fanâ kí beqiyámí hai, bahr i hál;
Haṭáeṉ tujh ko tá in manzaroṉ se,
Tujhe rahná nahíṉ hai yáṉ bahut sál.

9 Pukár ab Krishan ko dil kyúnki ab wuh,
Parastároṉ ko chhoṛegá na zinhár;
Banáegá wuh tujh se aisá dil ek
Ki tú hai jaisá hone ke sazáwár.

Jab is kí taṛíf húí, tab us ne ek dúsrá gít shurụ́ kiyá, jis meṉ ki má apne laṛke kí maut ke tasauwar meṉ giriya o zárí kartí hai. Bangálí zabán kí dilsozí aur náummedí ká tarjuma muhál mạlúm hotá hai. Par us ke sunne se aisá mạlúm hotá hai, ki goyá Ráhíl apne bachchoṉ par mátam kartí hai, aur tasallí-pizír nahíṉ hotí. Us ká mazmún yih hai:—

Ai Gopál kyúṉ tú ne kí haiṉ apní ánkheṉ band?
Háe! háe! mere Gopál.
Sunúṉ maiṉ tujhe kahte, ai má, mere dil-band,
Us se merá dil hogá baḥál.

Háe! háe! maiṉ kaháṉ jáúṉ, ai mere dil-band,
Kaháṉ páúṉ maiṉ apná Gopál?
Terá chánd sá mukhṛá, nigáhoṉ se hai band,
Ján par merí hai yih wabál!

Us ạurat ne is gít ko baṛí shíríní aur josh ke sáth gáyá. Sunte sunte Basanto kí ánkhoṉ se áṉsúoṉ kí jhaṛí lag gaí; wuh rotí húí uṭhke ek andar ke kamre meṉ ghus gaí. Prasanno bolí, ki "Wuh bechárí chhoṭe Harish ko yád karke rotí hai." Us Angrezin ne kahá, ki "Maiṉ jáke us se bát-chít kartí húṉ, sháyad ki us ko mujh se tasallí ho jáegí." So wuh uṭh khaṛí húí, aur us dil-shikasta má ke bagal meṉ baiṭhke, us ke bachche kí nisbat us se guftugú karne meṉ mashgúl húíṉ. Rafta rafta Basanto chup ho gaí, aur us kí bímárí aur maut ká kull májrá kah sunáyá. Us ne us kí dil-kash bátoṉ ká bahut kúchh charchá kiyá, aur us kí kaí ek totlí totlí báteṉ mazkúr kíṉ, jo harchand ki áp meṉ mahz be-haqíqat haiṉ, par má ke dil ke liye niháyat qímatí haiṉ; aur yih kahke phir rone lagí, aur yih alam zabáṉ par láí,—

Sunúṉ maiṉ tujhe kahte, ai má, mere dil-band,
Us se merá dil hogá baḥál.

Us Angrezin ne us se chupke se púchhá, ki "Tum yih jánne cháhtí ho, ki wuh laṛká kaháṉ hai?"

Basanto ne apná wáwailá mauqúf kiyá, aur baṛe ishtiyáq se bolí,

"Háṉ! áp ko yád hai, ki jab áp yaháṉ pahle roz áíṉ, to áp ne hameṉ ek chhoṭe laṛke kí taswír dikhláke kahá thá, ki 'Yih laṛká ab bihisht meṉ hai?' Maiṉ ne áksar is bát par soch kiyá hai, aur mujh ko yih hairat rahí hai, ki áp ká matlab kyá hai?

Bhalá to agar áp hamárí bát ko chup hoke sunengí, to maiṉ áp ko us ká sárá hál batlá dúngí. Hamárá yih ímán hai, ki ek jagah hai, jis ko bihisht kahte haiṉ. Wuh jagah bahut dúr hai, koí nahíṉ jántá hai, ki wuh kitní dúr hai, par wuh

badlíoṉ ke, aur áftáb ke, aur un sitároṉ ke jo rát ko nazar áte haiṉ, úpar hai. Yih bihisht ek ḳhúbsúrat jagah hai, háṉ, is mulk, balki Inglistán se bhí ziyádatar ḳhúbsúrat hai. Waháṉ rát hotí hí nahíṉ, aur na waháṉ sardí na garmí hotí hai, par hawá hamesha áhista áhista aur ḳhush-gawár bahá kartí hai; zindagí kí nadí us ke darmiyán meṉ se hoke bahtí hai, aur bahte pání ke chashme waháṉ kasrat se páe játe haiṉ. Wuh jagah pák ádmíoṉ kí sukúnat-gáh hai; wuh hamesha ḳhush rahte haiṉ; wuh na bímár hote na marte haiṉ. Aur ham yih yaqín rakhte haiṉ, ki jitne chhoṭe laṛke marte haiṉ, wuh sab us hí ḳhúbsúrat mulk ko játe haiṉ."

"Lekin maiṉ nahíṉ samajhtí húṉ; yih kaun sá mulk hai?"

"Wuh Ḳhudá ká maskan hai—Ḳhudá waháṉ rahtá aur saltanat kartá hai."

"Mujhe yih kyúnkar malúm ho, ki merá laṛká Harish wahíṉ gayá hai?"

"Hamárí Pák Kitáb hameṉ yih batlátí hai, ki sab chhoṭe laṛke, jab marte haiṉ, ek laḳht bihisht ko chale játe haiṉ."

"Kásh áp kí Kitáb par merá bhí iṭiqád hotá! par kyá jawán ádmí bhí, marne ke bạd waháṉ játe haiṉ?"

"Háṉ, agar wuh ráh i haqq ko iḳhtiyár kareṉ. Agar áp kisí ghar meṉ jáyá cháheṉ, to jab tak us kí ṭhík ráh na pakṛeṉ, hargiz na pahunch sakengí. Agar áp sídhí ráh chhoṛke, koí ulṭá moṛ pakaṛ leṉ, to mumkin hai, ki áp ghar se bahut dúr bhaṭak jáeṉ, yá sháyad ki kabhí us maqám par pahunch na sakeṉ."

"Lekin áp farmátí haiṉ, ki chhoṭe laṛke waháṉ pahunch játe haiṉ."

"Háṉ, un ko ịlm nahíṉ hai, is liye Ḳhudá ḳhud un kí rahbarí kartá hai, aur wuh us sídhí ráh ko bhúl nahíṉ sakte."

"Kásh áp mujhe wuh sídhí ráh batlá detíṉ. Merá jí waháṉ jáne ko kis qadr cháhtá hai, táki maiṉ waháṉ apne chhoṭe Harish ko phir dekhúṉ."

Par kambaḳhtí ke máre yaháṉ ḳhalal paṛ gayá. Wuh ạurat apne gít ḳhatm karke ruḳhsat cháhtí thí, aur un ke pás paise mấngne ko áí. Us ko paise diye gae, aur Basanto se bát karní bhí ḳhatm húí. Wuh donoṉ barámade ko lauṭ gaíṉ, aur paṛhná aur kám binná shurụ́ ho gayá. Par jab us Angrezin ke ruḳhsat hone ká waqt áyá, to sab ạuratoṉ ne dhúm machái, ki ek gít gá díjiye. Chunánchi unhoṉ ne yih gít gáyá, ki,

"Yaháṉ ham páte dukh o dard," wg.

Aur har har áyat ká bayán bhí kiyá. Basanto baṛe ishtiyáq se in bátoṉ ko pí gaí, aur minnat karke bolí, ki yih áyat ki "Chhoṭe laṛke haiṉ waháṉ," wagairah, do tín bár gá díjiye, táki maiṉ use hifz kar lúṉ.

Us roz rát ko baṛí garmí húí. Ạurateṉ koṭhe par paṛí thíṉ, aur khile húe sitároṉ kí roshní meṉ un ko nínd á gaí. Basanto kaí ghanṭe tak jágtí rahí. Us ne us ḳhúbsúrat ásmán kí taraf nigáh kí, aur sitároṉ ke us pár ke mulk ko sochne lagí. "Wáh, yih kaisí ạjíb bát hai, ki waháṉ áftáb kí garmí mạlúm nahíṉ hotí!" Us ne yih ḳhiyál kiyá, ki "Wuh bahut ḳhúbsúrat jagah hogí. Mujhe yád átá hai, ki us Angrezin ne pání ke sotoṉ aur chashmoṉ ká zikr kiyá thá. Kásh ki un ḳhushnumá chashmoṉ meṉ se bạz bạz yaháṉ bhí hote. Ḳhushkí ke báịs se hamáre táláb to súkhte játe haiṉ. Kásh maiṉ Masíhíoṉ kí Pák Kitáb ko paṛh saktí. Mujhe mạlúm hotá hai, ki un ko baṛí tasallí hásil hotí hogí. Ai mere pyáre chhoṭe Harish! mujhe mutlaq yih gumán na thá, ki tú aisí ḳhúbsúrat jagah meṉ hogá, aur na mujh ko yih ummed thí, ki maiṉ phir tujhe dekh sakúngí. Par agar yih sárí báteṉ sach hoṉ, to maiṉ tujhe phir dekh saktí húṉ. Kyá wuh apne háth merí gardan meṉ

deke, apní ạdat ke muwáfiq mujhe phir bosa degá? Ai Harish merí chiṛiyá, tú kyúṉ mujhe chhoṛ gayá, jab ki tú mujhe itná pyár kartá thá? Lekin wuh Angrezin farmátí haiṉ, ki bihisht kí sirf ek hí ráh hai, aur ki agar maiṉ us ráh ko na páúṉ, to maiṉ bihisht meṉ hargiz na pahunch sakúngí. Kásh ki wuh gánewálí áke ạin aise mauqa par ḳhalal-andáz na hotí! Kyá achchhí bát hotí, ki maiṉ us ráh ká hál sun letí. Mujhe yih dagdagá hai, ki mujhe us bát ke púchhne ká mauqa na milegá, kyúnki unhoṉ ne apne kahíṉ chale jáne ká zikr sá kiyá thá.

Is ḳhiyál meṉ Basanto ḍúbke gum ho gaí, aur so rahí. Apní nínd meṉ us ne ḳhwáb dekhá, ki maiṉ badlíoṉ ke us pár, ek qaus i quzah ke bích meṉ se guzar karke, súraj aur sitároṉ ko tai karte húe, ek sonahle pháṭak se hokar, us ḳhúbsúrat mulk meṉ pahunchí. Us ne us ke bahte húe páníoṉ ke chashmoṉ ke gird bahut se chhoṭe chhoṭe laṛkoṉ ko khelte dekhá. Jab ki wuh un ko dekh rahí thí, aur is fikr meṉ thí, ki dekhúṉ merá Harish in meṉ hai, yá nahíṉ, ki yak-ba-yak ek chhoṭá sá laṛká Harish ká ham-umr us ke pás dauṛke áyá. Jab wuh nazdík áyá, to us ne pahchán liyá, ki yih Harish hai; us ne us ko apní god meṉ uṭhá liyá; us ne us ká háth apní gardan meṉ lipṭá húá páyá, aur us ke bosoṉ ko apne ruḳhsároṉ ke úpar mas kiyá. Wuh ḳhushí kí ziyádatí meṉ chaunk paṛí, aur dekhá, ki ḳhwáb thá. Lekin sitáre ḳhúb hí chamak rahe the, aur un kí roshní ne us pár ke mulk ká ḳhiyál phir táza kar diyá.

Is tarah se us rát ko ek zanjír ásmán meṉ lag gaí. Us ká ek sirá goyá ki wuh laṛká, jo ki apne Munjí kí god meṉ thá, pakṛe thá, aur us ká dúsrá sirá us kí akelí má ne zamín par pakaṛ rakhá thá. Us ne us zanjír ko kabhí na chhoṛá. Wuh achchhá gaṛariyá us ko nazdíktar látá gayá yaháṉ tak ki ásmán ke bahut qaríb pahunchkar Basanto pár utar gaí, aur apne laṛke ke sáth Ḳhudá ke huzúr meṉ jáke házir húí.

MASALA I MUSALLISA.

Tín chíz se ulfat rakhní cháhiye,
Mardánagí, hilm, mahabbat.
Tín chíz kí taríf karní cháhiye,
Qúwat i idrák, waqr, nek-sulúkí.
Tín chíz se nafrat rakhní cháhiye,
Be-rahmí, takabbur, be-wafáí.
Tín chíz ko zalíl jánná cháhiye,
Rizálat, jhúṭhá faḳhr, hasad.
Tín chíz kí tạzím karní cháhiye,
Sachchá mazhab, ạdl, ḳhud-inkárí.
Tín chíz se ḳhush honá cháhiye,
Ḳhúbsúratí, kusháda-dilí, ázádagí.
Tín chíz kí tamanná karní cháhiye,
Tandurustí, sádiq dost, ḳhush-dilí.
Tín chíz ke liye duạ karní cháhiye,
Ímán, sulh, dil kí pákí.
Tín chíz kí qadr karní cháhiye,
Dánish, pesh-bíní, istiqámat.
Tín chíz ko pasand karná cháhiye,
Rástí, nek-ḳhaslat, tabassum.
Tín chíz ká ịtibár na karná cháhiye,
Cháplúsí, riyákárí, ittifáqí mahabbat.
Tín chíz se kanára karná cháhiye,
Káhilí, fuzúl-goí, masḳharápan.
Tín chíz ko hásil karná cháhiye,
Umda kitábeṉ, nek dost, nek-ḳhaslat.
Tín chíz ke liye koshish karní cháhiye,
Ịzzat, mulk, dost.
Tín chíz ko qábú meṉ karná cháhiye,
Tabíạt, zor, zabán.
Tín chíz ke liye taiyár rahná cháhiye,
Tabaddul, tanazzul, maut.

MAJÚSÍON AUR UN KE RAHBAR KE BAYÁN MEN.

AJÚSÍ i mazkúr Yarúsalam se bahut dúr rahte the. Wuh Yahúdí nahín the, lekin jánte the, ki Khudá ne dunyá men ek Naját-dihinda bhejne ká wada kiyá thá, is liye wuh us kí intizárí karte the. Un ko yih nahín malúm thá, ki wuh kab, yá kis tarah áegá, yá kahán paidá hogá, lekin wuh us kí ráh takte the.

Ákhir ko Ísá Baitlaham men paidá húá. Ek din shám ko us kí má Mariyam, Yusuf ke sáth, Baitlaham men pahúnchí, lekin sab ghar bhare húe the. Unhen kisí ke yahán jagah tikne ko na milí, na wuh chárpáí pá sakte the, chunánchi wuh saráe men rah gae, jahán ki bail bándhe játe the, aur wahán Ísá paidá húá. Usí rát, shahr ke báhar, garariye apní bheron kí nigahbání maidán men karte the, aur unhín ko ásmán ke firishte nazar áke Masíh ke paidá hone kí peshkhabarí dete the.

Lekin majúsíon ko yihí khabar firishton ke wasíle se nahín pahúnchí. To unhen kis tarah malúm húá? Khudá ne ek nayá sitára ásmán men dikháyá. Yih majúsí log bare najúmí aur hayat-dán the, pas jab unhon ne ek nayá sitára dekhá, jahán ki peshtar koí nahín dikhátá thá, tab wuh fauran apne dilon men sochne lage, ki yih kaun sitára hai? chunánchi Khudá ne unhen záhir kiyá ki is májare ká kyá matlab hai, aur unhen kahá ki jahán yih tumhárí rahbarí kartá, tahán chale jáo.

Majúsí log aisí khabar páke bahut khush húe. Un kí yih barí khwáhish thí ki jahán ke Naját-dihinda ko dekhen. Tum ko malúm hai, ki Hajjí Nabí ne farmáyá ki Masíh *sárí qaumon ká matlab hogá.* Garaz yih majúsí log apne kám-káj aur apní taláwat o ámozish ko chhorke apne mulk se rawána húe. Aur wuh khálí háth bhí na gae. Jis chíz ko wuh qímatí samajhte the, wuh apne Shafí ko diyá cháhte the; is liye soná aur khushbúíán aur murr ko apne sáth liyá, ki us ko nazr guzránen. Usí sitáre ne Yarúsalam shahr ko un kí rahnumáí kí. Wahán pahúnchkar unhon ne puchhá ki Yahúdíon ká bádsháh jo paidá húá so kahán hai? ki ham ne púrab men us ká sitára dekhá, aur use sijda karne ko áe hain. Wahán ke log aise suwál sunke bahut taajjub karte the. Kisí firishte se is bát kí bábat unhen khabar na milí thí, na kisí sitáre ne un kí rahbarí kí. Pas Herodís pás jákarke unhon ne majúsíon ká áná aur un ká matlab bayán kiyá, aur bádsháh bahut ghabráyá, kyúnki wuh is bát se ki mere siwáe log aur kisí ko Yahúdíon ká bádsháh kahen, bahut khauf khátá thá. Chunánchi us ne Baibal ke parhnewálon ko jama karke un se daryáft kiyá ki Khudá ke Kalám men Masíh kí paidáish ke liye kaun

jagah muqarrar húí? unhoṉ ne sáf jawáb diyá ki Yahúdiya ke Baitlaham meṉ. Tab Herodís ne majúsíoṉ ko bulákar unheṉ samjháyá, ki Masíh ko Baitlaham meṉ ḍhúṉḍho, aur jab use páo, mujhe ḳhabar do, ki maiṉ bhí jáke use sijda karúṉ.

Phir Yarúsalam se rawána hoke unhoṉ ne Baitlaham ki ráh lí, aur wuhí sitára un ke áge áge chaltá thá, jab tak ki saráe ke úpar, jaháṉ ki laṛká thá, na ṭhahrá. Wuh niháyat hí ḳhush húe, kyúnki kaun sí ḳhushí un logoṉ kí shádmání ke mánind ho saktí jo apne Naját-dihinda ko páte haiṉ? Saráe ke andar jáke unhoṉ ne Masíh ko us kí má Mariyam ke sáth páyá, aur us ke áge jhukke use sijda kiyá, aur apní jholíáṉ kholke use sháhí nazr guzrání. Lekin wuh phir Herodís ke pás nahíṉ lauṭe, kyúnki Ḳhudá ne unheṉ hukm diyá ki wuh dúsrí ráh se apne mulk ko phireṉ.

U'par kí taswír meṉ ham dekhte haiṉ ki wuhí musáfir log, sitáre ko dekhte dekhte ab saráe ke darwáze ke pás pahunch gae haiṉ, aur apne maqsad ke hásil karne se niháyat ḳhush hote haiṉ. Ḳhudá kare ki subh ká núrání sitára (dekho Mukásh. 22: 16.) is tarah hamárí musáfirat ká rahnumá ho; aur ki áḳhir ko ham bhí majúsíoṉ kí mánind Masíh ke pás pahúncheṉ!

LÚTHER KÁ BAYÁN.

ÚTHER BUZURG, JAB Qaisar aur Rúmí Pápá kí baṛí Majlis meṉ, Worms shahr ko talab kiyá gayá, ki waháṉ ke hazároṉ zabardast muḳhálifoṉ ke sámhne Baibal ke ạqídoṉ kí taqrír, aur apne iqrár ká subút kare, to us ke aksar dostoṉ ne use saláh dí, kí A'p waháṉ na jáná, kyúṉki aglab hai, ki jaise Pápá aur Pápá-wáloṉ ne peshtar dagábází karke hazárhá Ịsáíoṉ ká ḳhún baháyá, waisá áp ko bhí már ḍálenge, kyúṉki wuh áp kí ján ke ḳhwáháṉ haiṉ. Lekin Lúther ne zí-himmat hoke aur Ḳhudá par bharosá rakhke jawáb diyá, ki "Nahíṉ, maiṉ zarúr jáúngá, balki Worms shahr ke gharoṉ kí khapráiloṉ par jitne khapre haiṉ, agar itne shaitán waháṉ hoṉ, tau bhí maiṉ jáúṉgá. Aur us ne us waqt ek gít bhí banáyá, jis ká yih tarjuma hai:—

1 Ek burj baland aur jáe-panáh
Ḳhudáwand hai hamárá;
Hameṉ har áfat se Alláh
Baḳhsh detá hai chhuṭkárá:
Iblís, makrúh ganím,
Muḳhálif hai qadím;
Zor zulm beshumár
Haiṉ us ke hathiyár:
Kaun waisá hai zamín par?

2 Hamárí táqat hai náchíz;
Ham hárte haiṉ Shaitán se;
Hameṉ hamárá ek Ạzíz
Bachátá hai nuqsán se:
Sab jáno sáf saríh,
Wuh hai Ịsá Masíh,
Jo Lashkaroṉ ká Rabb;
Háreṉge us se sab:
Wuh sab par gálib hogá.

3 Shaitán jo hote beshumár,
Aur ham ko kháne áte,
Ham nahíṉ hote be-qarár,
Harchand ki sab ḍaráte:
Is dunyá ká Sardár
Ab húá hai láchár;
Sir us ká jhuká hai;
Hukm ho chuká hai:
Kalám se hár wuh játá.

4 Kalám-ul-láh hai be-tabdíl,
Hai jáwidáṉ aur dáim:
Ḳhudáwand apní Rúh-jalíl
Rakhegá ham meṉ qáim;
Log leweṉ ghar, makán,
Nek-námí, balki ján;
Jo un kí ḳhushí ho;
Kyá fáida hai un ko?
Bihisht hamárá hogá!

CHIṚIYON KÁ BAYÁN.

EK TARAH ki chiṛiyá hai, jo ghongha aur sípí khána bahut pasand kartí hai. Jab us ko pátí hai, to apní chonch men uṭháke us ko patthar ke úpar aisá paṭaktí hai, ki us ke úpar kí síp ṭúṭ játí hai, aur us ke andar se kíṛá nikal paṛtá hai, jise wuh khá letí hai. Ek bár ek chiṛiyá ne apná ghonslá patthar ke khán men jis ko log bárút se uṛá uṛáke toṛte the, lagáyá. Yih chiṛiyá aisí hoshyár thí, ki us ne mạlúm kar liyá ki patthar ke uṛne se pahle ek ghanṭá bajtá hai, jis ki áwáz sunke sab log haṭ játe, so wuh bhí jab ghanṭe kí áwáz suntí to wahán se nikalke ek panáh kí jagah men uṛ játí thí, aur jab mazdúr phir lauṭte to wuh bhí chalí átí thí. Mazdúr log is chiṛiyá ki hoshyárí ko dekhne áyá karte the. Jab koí use dekhne átá, to ghanṭá bajá dete the, aur wuh chiṛiyá uṛ játí thí, lekin us ke jald jald bajáne se wuh diqq hotí aur aisá mạlúm hotá thá, ki wuh us ká sabab mạlúm karne lagí. Chunánchi us ke bad jab ghanṭá bajtá, to wuh apne ghonsle men se dekh liyá kartí thí, aur jab mazdúron ko játe dekhtí to áp bhí nikal bhágtí, nahín to wahán baiṭhí rahtí. Is chiṛiyá ká kám ádmí kí soch se aisá mel khátá thá, ki mazdúron ne us ke bad us kí baṛí hifázat kí aur wuh us ghonsle men baṛí chain se rahí, jab tak ki us ke bachche na nikle aur un ko uṛne kí táqat na húí, aur bad is ke wuh sab us ghonsle se nikalke kisí taraf ko chale gae.

Chiṛiyá apne ghonsle ke banáne men baṛí dánishmandí dikhlátí hai. Ek qism kí chiṛiyá aisí hotí hai, jo patton ko síke apná ghonslá banátí hai, aur us ko darzí kí tarah sāfāí se sítí hai. Angrezí men us ká nám "*Darzí chiṛiyá*" hai, aur

taswíron ke dekhne se un ká ạjíb kám bakhúbí mạlúm ho saktá hai.

Kálífárniyá mulk men ek tarah ká Hudhud hotá hai, jo chilgoze jamạ kartá hai. Wuh peṛ men surákh karke bahut

dúr se chilgoze lá láke us men̤ jamạ kartá hai. Wuh un chilgozon̤ ko nahín̤ khátá,

par kuchh din tak us men̤ rahne detá hai, aur jab wuh saṛne lagte hain̤, to un men̤ ek tarah ká kíṛá paidá hotá hai, aur wuh us kíṛe ko khátá hai. Wuh aisá peshbín hotá hai, ki mahínon̤ se áge us ko jamạ karne lagtá hai, aur jab chízen̤ barf se ḍhap játí hain̤, tab us ko khátá hai.

MAKṚÁ.

K TARAH KÁ MAKṚÁ hai, jo miạmárí ká kám kartá hai, aur rájon̤ ke mánind apná ghar miṭṭí se banátá hai. Wuh apne ghar ke bhítar ke hisse ko ek resham kí sí muláim chíz se kahgal kartá hai, jis ko wuh apne badan se káṭke nikáltá hai, aur apne ghar ke darwáze ko qabze par banátá hai. Wuh is qabze ko aisí ạqlmandí ke sáth banátá hai, ki jab darwáze ko uṭhákar chhoṛ detá hai, to wuh áp se áp band ho játá hai. Is ká sabab yih hai, ki wuh darwáza níche kí taraf bhárí baná hotá hai, aur wuh apne bojh se áp band ho játá hai. Makṛe ke pás chiṭkiní aur tálí nahín̤ hotí, lekin wuh apne darwáze men̤ ek chhoṭá sá surákh banátá hai, aur apne pán̤w se aisá us ko khínchke band rakhtá hai, ki agar chiṛiyá bhí chonch máre, to use na khol sake. Jab wuh makṛá báhar jáne lagtá hai, to apná ghar bálon̤ se chhipá detá hai, táki koí use pá na sake, par taạjjub yih hai, ki wuh áp us ko kis tarah se pátá hai. Is tarah ká makṛá pachchhim ke ṭápúon̤ men̤ aur Kárfú náme ek ṭápú men̤, jo buhíra i Rúm men̤ wáqị hai, páyá játá hai, aur us ká ghar chha inch ká lambá hotá hai.

IV. DÍNÍ SUWÁLÁT KE JAWÁB.

1. Hanúk.—Yahúd. 14 áyat,
2. Ádam.—Paid. iii: báb.
3. Ạmrám.—Khur. 6: 20.
4. Ilíṣá.—II Sal. 13: 21.
5. Á. Muk.—22: 27.

V. DÍNÍ SUWÁLÁT.

1. Khudá ne jo Abirám se kahá, ki terá nám phir Abirám na rahegá; terá nám Abirahám hogá, is ká kyá sabab húá?
2. Abirahám ne apne beṭe ká nám Izhák rakhá, is men̤ kaun bát ká ishára húá?
3. Izhák ke beṭe Yaqúb ká nám bhí ism bá musammá hai; us ke mạne kyá?
4. Abirahám kí qabíla Sarí ká bhí jo nám badal gayá, so Sarah kis liye húá?
5. Khudá ne Yaqúb ká kis sabab se Isráel nám rakhá?

3538-9
(3-27)

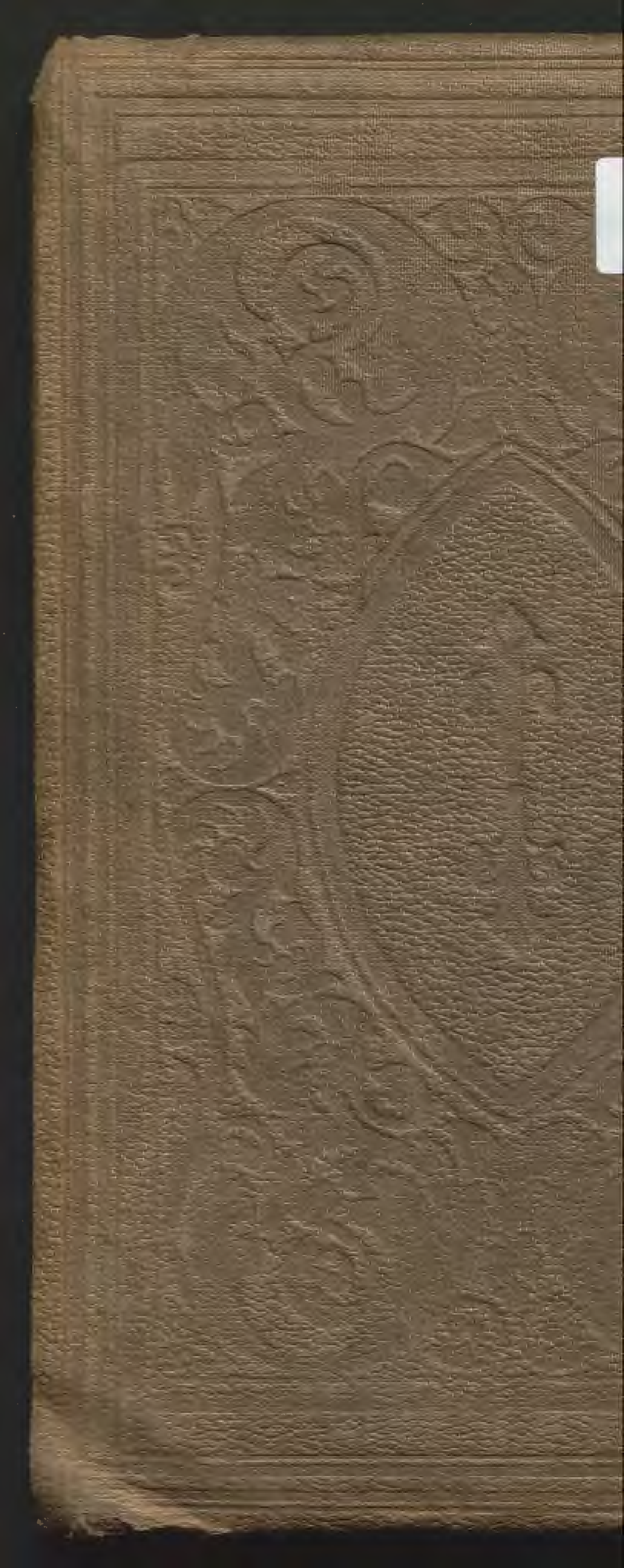

UNIVERSITY OF CHICAGO
40 080 397